T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİMDALI

GAZETECİLİK BİLİM DALI

İSPANYA ve TÜRKİYE ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN YAZILI BASINDAKİ TEMSİLİYETİ

Doktora Tezi

Filiz YAVUZ ÇAKICI

İstanbul, 2018

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİMDALI

GAZETECİLİK BİLİM DALI

İSPANYA ve TÜRKİYE ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN YAZILI BASINDAKİ TEMSİLİYETİ

Doktora Tezi

Filiz YAVUZ ÇAKICI

Danışmanı Doç. Dr. Mehmet Özçağlayan

İstanbul, 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

GAZETECİLİK Anabilim Dalı GENEL GAZETECİLİK Bilim Dalı DOKTORA öğrencisi Filiz Yavuz Çakıcı'nın İSPANYA VE TÜRKİYE ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN YAZILI BASINDAKİ TEMSİLİYETİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 28.11.2018 tarih ve 2018-33/14 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 20/12/2018

Öğretim Üyesi Adı Soyadı		**İmzası**
1. Tez Danışmanı	Doç. Dr. MEHMET ÖZÇAĞLAYAN	
2. Jüri Üyesi	Prof. Dr. ŞENGÜL ÖZERKAN	
3. Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi GÖKSEL AYMAZ	
4. Jüri Üyesi	Prof. Dr. MURAT ÖZGEN	
5. Jüri Üyesi	Doç. Dr. KAAN TAŞBAŞI	

GENEL BİLGİLER

İsim Soyadı	: Filiz YAVUZ ÇAKICI
Anabilim Dalı	: Gazetecilik
Programı	: Gazetecilik
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Mehmet Özçağlayan
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Ekim 2018
Anahtar Kelimeler	: Türkiye, İspanya, nükleer enerji, nükleer karşıtı hareket, Hegemonya, Devletin İdeolojik Aygıtları, rıza üretimi, eleştirel söylem analizi

ÖZET

Nükleer enerji hükümetler üstü bir konu; bir devlet politikasıdır. Dolayısıyla bu politika dahilinde siyasi görüşleri farklı olsa da 1970'lerden itibaren (isteyerek ya da zorunda kalarak) hükümetler eliyle Türkiye'de nükleer enerjiye geçiş sürecinde, İspanya'da ise nükleer enerji kullanımında ısrar edilmiştir. Öte yandan nükleer enerji, başta yöre insanı olmak üzere tüm halkın yaşamını etkileyecek nitelikte bir konudur. Bu yüzden bu sürecin başarıya ulaşması halkın nükleer enerjiye rıza göstermesine bağlıdır. Medya ise halkın rızasını sağlamak için egemen söylemi yeniden ve yeniden üreterek yayan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kavramsal temelini Gramsci'nin Hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramlarının oluşturduğu bu çalışma, Eleştirel Söylem Analizi çerçevesinde Teun van Dijk'in sosyobilişsel yönteminden yararlanarak, 1970-2015 yılları arasında İspanya basınından El País ve ABC gazeteleri ile Türkiye basınından Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazetelerindeki nükleer enerji haberlerinde nükleer karşıtı hareketin temsiliyetine odaklanmış, bu haberlerde halkın nükleer enerjiye dair rızasının nasıl üretildiği anlamaya çalışmış ve İspanya ile Türkiye basının bu konuya yaklaşımını kıyaslamıştır. Her iki ülkede de ekoloji gazeteciliği alanında daha önce yapılmış benzer çalışmalara rastlanmaması çalışmanın özgünlüğünü vurgulamak açısından önemlidir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Filiz YAVUZ ÇAKICI
Field	: Journalism
Programme	: Journalism
Supervisor	: Assoc. Prof. Mehmet Özçağlayan
Degree Awarded and Date	: Ph.D – October 2018
Keywords	: Turkey, Spain, nuclear energy, anti-nuclear movement, Hegemony, Ideological State Apparatuses, manufacturing consent, critical discourse analysis

ABSTRACT

Nuclear energy in Turkey is a supra-governmental issue and it is a state policy. Therefore, even though their political views were different, the process of transition to nuclear energy by governments in Turkey since 1970s and the use of nuclear energy in Spain have been insisted. Nuclear energy, on the other hand, is an issue that will affect the lives of all people, especially the local ones. Hence, the success of this process depends on the general public's consent. In order to provide the consent of the people, the media emerges as an institution that reproduces the dominant discourse.

The study, having a conceptual base from Gramsci's theory of hegemony and Althusser's concept of ideological state apparatuses as well as using Teun van Dijk's sociocognitive approach, focuses on the representation of the anti-nuclear movement in the nuclear energy news published in the El País and ABC dailies from the Spanish Media and the Cumhuriyet, Milliyet, and Hurriyet dailies from the Turkish Media between 1970 and 2015. During this period, it was tried to evaluate how the general public's consent to nuclear was created in these news and to compare the approaches of the Turkish and Spanish media to this issue. It is crucial to emphasize the uniqueness of this research since there is not adequate number of studies in the environmental journalism literature in both countries.

ÖNSÖZ

Sadece formüllerden ibaret teknik bir konu ya da devletlerin salt ekonomik kriterleri göz önünde bulundurarak yaptıkları bir tercih şeklinde algılandığından olsa gerek, aslen siyasi bir karar olan; üstelik toplum sağlığını, hayatı ve ekolojik dengeyi ilgilendiren nükleer enerjinin, medyaya nasıl yansıdığı ve bu yansımadaki nükleer karşıtı hareketin temsiliyeti, bugüne değin ekoloji gazeteciliği üst başlığında ele alınmamış bir konudur. Hal böyleyken böylesi yeni konulara odaklanmak tek başına altından kalkılabilecek bir yük değildir. Ben de bu yükün altında ezilmediysem, bana omuz veren hocalarım, dostlarım ve ailemin sayesindedir.

Bu konuda çalışmam ve çalışmayı tamamlamam için beni yüreklendiren, her tökezlediğimde ayağa kaldıran ve hiç bir konuda yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Özçağlayan'a teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın teorik alt yapısını kurabildiysem ve köşe taşlarını yerli yerine oturtabildiysem Dr. Öğr. Üyesi Göksel Aymaz sayesindedir. Akademik yönlendirmeleri ve yorumları için kendisine teşekkür ederim. Desteğini her daim bana hissettiren Prof. Dr. Şengül Özerkan'a ayırdığı zaman için teşekkürlerimi sunarım.

Tezin İspanya ayağı için Madrid Complutense Üniversitesindeki (Universidad Complutense de Madrid) araştırmalarımı 2214/A-Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı kapsamında destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna (TÜBİTAK) teşekkür ederim.

İspanya medyasını anlamama yardımcı olan Madrid Complutense Üniversitesi Bilgi Bilimleri Fakültesi Gazetecilik (III) Bölümü öğretim üyesi Prof. Eva Aladro Vico'ya teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmayı tamamlamam için bana güç veren dostlarım Aliye Erol Özdizbay ve Esra Üçdirhem'e, her ihtiyacım olduğunda yanı başımda bulduğum annem Ergül Yavuz, babam Erol Yavuz, kardeşim Funda Yavuz ve eşim Mehmet Sadık Çakıcı'ya... ve ona ayırmam gereken zamanı, biraz içerleyerek de olsa bu çalışmayla paylaşan 4 yaşındaki oğlum Deniz Aras Çakıcı'ya... ne kadar teşekkür etsem az.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

ÖNSÖZ ..... **iii**

İÇİNDEKİLER ..... **iv**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **viii**

GİRİŞ **1**

1 BİRİNCİ BÖLÜM **1**

HEGEMONYA ARACI VE DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITI OLARAK MEDYA **1**

1.1 Teorik Bakış **1**

1.1.1 Gramsci ve Hegemonya Kavramı 2

1.1.2 Althusser ve Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) 8

1.1.3 Hegemonya ve DİA Kavramlarında Medya 15

1.1.4 Medyada İdeolojinin Yeniden Üretimi 20

1.1.5 Medyada Rızanın Üretimi 24

1.1.6 Toplumsal Sorumluluk Kuramı 29

1.1.7 Kavramsal Çerçeve 32

1.2 Yöntemsel Bir Bakış **32**

1.2.1 Söylem nedir? 33

1.2.2 Eleştirel Söylem Çözümlemesi 36

1.2.3 Sosyobilişel Eleştirel Söylem Çözümlemesi 38

1.2.4 Yöntem 42

1.3 Konu **42**

1.3.1 Dünyada nükleer enerji ve nükleer karşıtı hareketin doğuşu 43

1.4 Kapsam **55**

1.4.1 Karşılaştırmalı Analizde Türkiye ve İspanya Seçiminin Nedenleri 56

1.4.1.1 Dinler ve Kültür 58

1.4.1.1.1 İspanya İmparatorluğu 59

1.4.1.1.2 Osmanlı İmparatorluğu 62

1.4.1.2 Geç Sanayileşme 66
1.4.1.2.1 İspanya İmparatorluğu 70
1.4.1.2.2 Osmanlı İmparatorluğu 75
1.5 Örneklem 79
1.6 Amaç 83
2 İKİNCİ BÖLÜM 85
NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN TÜRKİYE BASININDAKİ YANSIMASI 85
2.1 Türkiye'deki İlk Nükleer Çalışmalar 85
2.2 Nükleer Karşıtı Hareketin Doğuşu (1970-1980) 88
2.2.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 88
2.2.2 Cumhuriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi 92
2.2.3 Milliyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi 108
2.2.4 Hürriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi 122
2.3 12 Eylül Sonrası ve Çernobil Nükleer Kazasının Türkiye'ye Yansıması (1980-1989) 131
2.3.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 132
2.3.2 Cumhuriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi 142
2.3.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 163
2.3.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 186
2.4 Nükleer Karşıtı Hareketin Kurumsallaşması (1990-2000) 210
2.4.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 211
2.4.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 216
2.4.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 230
2.4.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 256
2.5 Nükleer Enerjinin Yeniden Gündeme Alınması (2001-2010) 269
2.5.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 269
2.5.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 273
2.5.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 285
2.5.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 297
2.6 Hükümetler arası anlaşmalar ve nükleer projeler (2010- 2015) 309
2.6.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 310
2.6.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 316
2.6.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 330

2.6.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi 347

3 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 364

NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN İSPANYA BASININDAKİ YANSIMASI 364

3.1 İlk nükleer çalışmalar 364

3.2 Nükleer Karşıtı Hareketin Doğuşu (1970-1980) 368

3.2.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 369

3.2.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi 373

3.2.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi 386

3.3 Nükleer moratoryum (1980-1990) 402

3.3.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 403

3.3.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi 408

3.3.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi 423

3.4 Nükleer olaylar ve moratoryum tartışmaları (1990-2000) 442

3.4.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 442

3.4.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi 443

3.4.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi 457

3.5 Nükleerden çıkış kararı ve 2008 krizi (2000-2010) 472

3.5.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 473

3.5.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi 476

3.5.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi 490

3.6 Krizden çıkış ve Fukuşima nükleer kazası (2010-2015) 504

3.6.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler 504

3.6.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi 507

3.6.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi 519

4 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 532

BULGULAR IŞIĞINDA İSPANYA VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI 532

4.1 Türkiye basınında nükleer karşıtı hareketin temsiliyeti 532

4.1.1 Dönemler Üzerinden Değerlendirme 532

4.1.2 Gazeteler Üzerinden Değerlendirme 549

4.1.2.1 Cumhuriyet gazetesi 550

4.1.2.2 Milliyet Gazetesi 551

4.1.2.3 Hürriyet Gazetesi 552

4.1.3 Türkiye Yazılı Basınına Dair Genel Bir Değerlendirme 553
4.1.3.1 Gazetelere Yansıyan Nükleer Taraftarı Argümanlar 556
4.1.3.2 Gazetelere Yansıyan Nükleer Karşıtı Argümanlar 557
4.2 İspanya Basınında Nükleer Karşıtı Hareketin Temsiliyeti 558
4.2.1 Dönemler Üzerinden Değerlendirme 558
4.2.2 Gazeteler Üzerinden Değerlendirme 567
4.2.2.1 El País Gazetesi 567
4.2.2.2 ABC Gazetesi 569
4.2.3 İspanya Yazılı Basınına Dair Genel Bir Değerlendirme 570
4.2.3.1 Gazetelere Yansıyan Nükleer Taraftarı Argümanlar 573
4.2.3.2 Gazetelere Yansıyan Nükleer Karşıtı Argümanlar 573
4.3 Eldeki Bulgularla Türkiye ve İspanya Basınının Kıyaslanması 574
5 SONUÇ 580
KAYNAKÇA 593

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Elektrik sorununu çözümlemek için nükleer santral da kurulması istendi, 6 Mart 1973, Cumhuriyet, sayfa 5 **94**
Şekil 2: Elektrik mühendislerine göre nükleer santraller gerekli, Cumhuriyet, 17 Ağustos 1973, sayfa 5 **94**
Şekil 3: Kalkınma simgesi olarak değerlendirilen nükleer santraller insan sağlığı için çok tehlikeli, Cumhuriyet, 3 Ocak 1976, sayfa 5 **94**
Şekil 4: Atom santralleri tüm doğaya ve insanlara zararlıdır, Cumhuriyet, 8 Haziran 1978, sayfa 1. **95**
Şekil 5: Nükleer enerji santralının ihaleye çıkarılacağı haberi tepkilere yol açtı, Cumhuriyet, 26 Kasım 1978, sayfa 5. **95**
Şekil 6: Turizm Bakanı Akdeniz'de nükleer santrale karşı çıktı, Cumhuriyet, 15 Aralık 1978, sayfa 1. **96**
Şekil 7: Harrisburg'da radyasyon sızıntısı ve panik sürüyor, Cumhuriyet, 2 Nisan 1979, sayfa 1. **96**
Şekil 8: 17 bin bilim adanı, tüm nükleer santrallerin kapatılması için bildiri yayınladı, Cumhuriyet, 4 Nisan 1979, sayfa 1. **96**
Şekil 9: Akkuyu Nükleer Santralına ilişkin görüşmeler 21 Mayıs'ta başlıyor, Cumhuriyet, 6 Mayıs 1979, sayfa 1. **97**
Şekil 10: Taşuculu balıkçılar atom santraline karşı çıktılar, Cumhuriyet, 13 Haziran 1979, sayfa 7. **97**
Şekil 11: Türkiye'de ilk atom santrali, 1977 yılında kurulacak, Milliyet, 11 Eylül 1971, sayfa 9. **109**
Şekil 12: Devres: Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı var, Milliyet, 15 Şubat 1972, sayfa 3. **110**
Şekil 13: Köy-Koop: "Akdeniz'de nükleer santral yapılmasını Yunan lobisi destekliyor", Milliyet, 14 Aralık 1978, sayfa 6. **110**
Şekil 14: Baykal: "Nükleer santraller çevreyi kirletmeyecektir", Milliyet, 27 Aralık 1978, sayfa 14. **111**
Şekil 15: Ecevit İsveç'te karşıt gösterilerle karşılandı, Milliyet, 19 Aralık 1978, sayfa 6. **111**
Şekil 16: Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri**:** "Nükleer santral kurmalıyız", Milliyet, 3 Ocak 1979, sayfa 6. **112**
Şekil 17: Bir milyon kişinin yerlerinden göç etmesi için çalışmalar yapılıyor, Milliyet, 1 Nisan 1979, sayfa 3. **112**
Şekil 18: Harrisburg'daki reaktörde tehlikeli gaz balonunun çok küçüldüğü bildirildi, Milliyet, 3 Nisan 1979, sayfa 6. **113**
Şekil 19: 17 bin Amerikalı bilim adamı atom santrallarının kapatılmasını istedi, Milliyet, 4 Nisan 1979, sayfa 6. **113**
Şekil 20: Nükleer enerjiyi çekici yapan unsur: Ucuzluk, Milliyet, 4 Nisan 1979, sayfa 6. **114**
Şekil 21: Erbakan sekiz yıl sonra atom bombası yapacağımızı söyledi, Hürriyet, 5 Şubat 1976, sayfa 1. **123**
Şekil 22: Bilim adamları ve ekonomistlerin ortak görüşü: "Nükleer enerji

kullanımı yoğunlaştırılmalı", Hürriyet, 28 Eylül 1977, sayfa 7. **124**
Şekil 23: Yılda 4 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretebilecek, Hürriyet, 22 Kasım 1977, sayfa 8. **124**
Şekil 24: Nükleer santral konusu askıda, Hürriyet, 21 Mart 1979, sayfa 8. **124**
Şekil 25: Atom santralleri korkutuyor, Hürriyet, 10 Nisan 1979, sayfa 8. **125**
Şekil 26: İsveç, nükleer santral için kredi vermiyor, Cumhuriyet, 2 Mart 1980, sayfa 1 **143**
Şekil 27: TR 2 atom reaktörü hizmete girdi, Cumhuriyet, 26 Aralık 1981, sayfa 12. **143**
Şekil 28: Nükleer santral kurmak için yabancı firmalarla temas yoğunlaştı, Cumhuriyet, 26 Nisan 1982, sayfa 12 **143**
Şekil 29: Özal: Nükleer santral yapımında kararlıyız, Cumhuriyet, 11 Şubat 1984, sayfa 12. **144**
Şekil 30: Nükleer enerji ne sonsuz ne ucuz ne de güvenilirdir, Cumhuriyet, 27 Mayıs 1984, sayfa 10. **144**
Şekil 31: Nükleer korku, Cumhuriyet, 30 Nisan 1986, sayfa 1. **145**
Şekil 32: Dehşet bulutu, Cumhuriyet, 1 Mayıs 1986, sayfa 1. **145**
Şekil 33: Prof. Özemre: Radyoaktif serpinti Türkiye'ye gelse bile etkili olmaz, Cumhuriyet, 1 Mayıs 1986, sayfa 12. **146**
Şekil 34: Bulut kapıda, Cumhuriyet, 3 Mayıs 1986, sayfa 1. **147**
Şekil 35: Uzmanlar 'tehlike yok" diyor, Cumhuriyet, 5 Mayıs 1986, sayfa 1. **148**
Şekil 36: "Radyoaktiviteyi bilmeyen halkım rakamı ne yapsın?", Cumhuriyet, 6 Haziran 1986, sayfa 16. **149**
Şekil 37: Radyasyondan sakat doğan yok, Cumhuriyet, 18 Ocak 1987, sayfa 16. **150**
Şekil 38: "Çayda radyasyon" tartışması sonuçsuz, Cumhuriyet, 16 Şubat 1987, sayfa 1. **150**
Şekil 39: Yeni çay temiz, Cumhuriyet, 14 Temmuz 1987, sayfa 1. **150**
Şekil 40: Çayda Özal yasağı, Cumhuriyet, 1 Eylül 1988, sayfa 1. **151**
Şekil 41: TMOBB: "Enerji sorununa nükleer santrallarla çözüm bulunamaz", Milliyet, 8 Ocak 1980, sayfa 6. **164**
Şekil 42: Taşucu Nükleer Santralı'nın yapımına 1982'de başlanacak, Milliyet, 19 Temmuz 1981, sayfa 10. **164**
Şekil 43: Dünyada nükleer panik, Milliyet, 30 Nisan 1986, sayfa 1. **165**
Şekil 44: Nükleer felaket sürüyor, Milliyet, 1 Mayıs 1986, sayfa 5. **166**
Şekil 45: Türkiye tehlikede, Milliyet, 2 Mayıs 1986, sayfa 1. **167**
Şekil 46: Radyasyon geldi, TEHLİKE YOK, Milliyet, 4 Mayıs 1986, sayfa 1. **168**
Şekil 47: Müjde, tehlike geçti, Milliyet, 5 Mayıs 1986, sayfa 1. **169**
Şekil 48: "Türkiye tertemiz", Milliyet, 29 Mayıs 1986, sayfa 3. **170**
Şekil 49: "Kiev'de ürperdim", Milliyet, 17 Haziran 1986, sayfa 1. **171**
Şekil 50: "Radyasyon"a inat, bardak bardak çay içti, Milliyet, 9 Aralık 1986, sayfa 1. **172**
Şekil 51: Kime inalım?, Milliyet, 29 Ocak 1987, sayfa 14. **173**
Şekil 52: 20 saatlik çay maçı, Milliyet, 15 Şubat 1987, sayfa 1. **173**
Şekil 53: Radyasyon cinayeti, Milliyet, 26 Kasım 1987, sayfa 8. **174**

Şekil 54: Zirvede radyasyon, Milliyet, 7 Aralık 1986, sayfa 1. **175**
Şekil 55: "Hesap veririm", Milliyet, 27 Aralık 1987, sayfa 1. **175**
Şekil 56: Enerji açığımızı nükleer güçle kapatacağız, Hürriyet, 7 Ocak 1983, sayfa 1. **188**
Şekil 57: Nükleer santral ne kadar güvenli?, Hürriyet, 21 Ağustos 1984, sayfa 4 **188**
Şekil 58: Nükleer alarm, Hürriyet, 30 Nisan 1986, sayfa 1. **189**
Şekil 59: Ölüm bulutu sızdı, Hürriyet, 4 Mayıs 1986, sayfa 1. **190**
Şekil 60: "Bulut" tedirginliği, Hürriyet, 5 Mayıs 1986, sayfa 1. **191**
Şekil 61: "Yiyeceklerden korkmayın", Hürriyet, 6 Mayıs 1986, sayfa 1. **192**
Şekil 62: Radyasyon var tehlike yok, Hürriyet, 17 Mayıs 1986, sayfa 1 **192**
Şekil 63: İngilizler, fındık, limon ve lokum yüklü 2 TIR'ımızı çevirdi, Hürriyet, 11 Kasım 1986, sayfa 1. **193**
Şekil 64: Çay korkusu, Hürriyet, 2 Aralık 1986, sayfa 1. **193**
Şekil 65: "Radyasyonu hafife almayalım", Hürriyet, 3 Aralık 1986, sayfa 1. **194**
Şekil 66: Zirveden radyasyon şakası, Hürriyet, 7 Aralık 1986, sayfa 1. **194**
Şekil 67: Çayda yine radyasyon, Hürriyet, 12 Aralık 1986, sayfa 1. **195**
Şekil 68: "Çay"ı şimdi içebilirsiniz, Hürriyet, 20 Aralık 1986, sayfa 1. **195**
Şekil 69: 2. Radyasyon dalgası gizlendi, Hürriyet, 24 Aralık 1986, sayfa 1. **196**
Şekil 70: "Çay"a yeni alarm, Hürriyet, 27 Ocak 1987, sayfa 1. **197**
Şekil 71: Çaylar radyasyon kanıydı; içtik, Cumhuriyet, 26 Nisan 1990, arka sayfa. **217**
Şekil 72: Radyasyona herkes bulaştı, Cumhuriyet, 6 Ocak 1993, sayfa 1. **218**
Şekil 73: Ankara'da anti-nükleer direniş, Cumhuriyet, 14 Eylül 1993, arka sayfa. **218**
Şekil 74: Bu kez şarkılar Akkuyu için, Cumhuriyet, 1 Ağustos 1994, arka sayfa. **219**
Şekil 75: Nükleer enerjinin sicili bozuk, Cumhuriyet, 9 Ağustos 1995, arka sayfa. **219**
Şekil 76: Nükleere "hayır" oyu çıktı, Cumhuriyet, 13 Temmuz 1999, sayfa 20. **220**
Şekil 77: "Nükleer intihardır", Cumhuriyet, 4 Aralık 1999, sayfa 1. **221**
Şekil 78: TEAŞ'a santral ihalesi yetkisi, Cumhuriyet, 2 Mart 2000, sayfa 7. **222**
Şekil 79: Akkuyu projesi iptal, Cumhuriyet, 26 Temmuz 2000, sayfa 1. **223**
Şekil 80: Çevreciler direndi, kazandı, Cumhuriyet, 27 Temmuz 2000, sayfa 1. **223**
Şekil 81: "Türkiye'den özür dilerim", Milliyet, 18 Aralık 1992, sayfa 1. **231**
Şekil 82: Akkuyu'da çevre harekatı, Milliyet, 7 Ağustos, 1997, sayfa 22. **232**
Şekil 83: Radyasyon sahili, Milliyet, 4 Ekim 1997, sayfa 3. **233**
Şekil 84: Nükleer santralda ilk adım, Milliyet, 15 Ekim 1997, sayfa 16. **234**
Şekil 85: Nükleer savaş, Milliyet, 23 Temmuz 1998, sayfa 3. **234**
Şekil 86: Nükleer santrala "EVET", Milliyet, 3 Aralık 1999, sayfa 11. **235**
Şekil 87: Balon kaçtı kurtuldu eylemciler yakalandı, Milliyet, 11 Nisan 2000, sayfa 3. **235**
Şekil 88: Nükleer çatışma çıktı, Milliyet, 12 Temmuz 2000, sayfa 1. **236**
Şekil 89: Nükleer enerji içime sinmedi, 24 Temmuz 2000, sayfa 1. **236**

Şekil 90: Hükümet de sindiremedi, Milliyet, 26 Temmuz 2000, sayfa 4. **237**
Şekil 91: Tam 70 yıl radyasyonla yaşayacağız, Hürriyet, 3 Şubat 1990, sayfa 1. **257**
Şekil 92: Nükleer enerji 'out', Hürriyet, 1 Aralık 1992, sayfa 13. **258**
Şekil 93: Tabipler: Evren ve Aral Çernobil'den yargılansın, Hürriyet, 21 Aralık 1992, sayfa 18. **258**
Şekil 94: İlginç Protesto, Hürriyet, 21 Temmuz 1995, sayfa 1. **258**
Şekil 95: Avrupa'daki Akkuyu, Hürriyet, 19 Şubat 1998, sayfa 21. **259**
Şekil 96: Liderler zirvesinden nükleer santral vizesi, Hürriyet, 3 Aralık 1999, sayfa 3. **259**
Şekil 97: İstanbul'da nükleer karşıtı gösteriye gözaltı, Hürriyet, 1 Mart 2000, sayfa 9. **260**
Şekil 98: Balonlu Akkuyu eylemi, Hürriyet, 11 Nisan 2000, sayfa 21. **260**
Şekil 99 : Akkuyu'ya müjde, Hürriyet, 25 Temmuz 2000, sayfa 23. **261**
Şekil 100: Akkuyu iptal, Hürriyet, 26 Temmuz 2000, sayfa 13. **261**
Şekil 101: Adım adım nükleer facia, Cumhuriyet, 5 Aralık 2004, sayfa 6. **274**
Şekil 102: Doğalgaz krizi bahane, Cumhuriyet, 13 Ocak 2006, sayfa 9. **274**
Şekil 103: Nükleer karşıtları birleşiyor, Cumhuriyet, 21 Şubat 2006, arka sayfa. **275**
Şekil 104: "Nükleer sizin, Sinop bizim", Cumhuriyet, 27 Nisan 2006, sayfa 3. **275**
Şekil 105: Fay hattına nükleer santral, Cumhuriyet, 21 Mayıs 2006, arka sayfa. **276**
Şekil 106: Meclis'te nükleer karşıtı eylem, Cumhuriyet, 15 Kasım 2006, arka sayfa. **276**
Şekil 107: İktidar nükleercilerle el ele, Cumhuriyet, 17 Mayıs 2007, arka sayfa. **277**
Şekil 108: Nükleer gelecek, Türkiye sınıf atlayacak!, Cumhuriyet, 12 Kasım 2007, sayfa 5. **277**
Şekil 109: "Hükümet, nükleer kumar oynuyor", Cumhuriyet, 20 Şubat 2008, arka sayfa. **278**
Şekil 110: Nükleerde pahalı teklif, Cumhuriyet, 20 Ocak 2009, sayfa 11. **278**
Şekil 111: Nükleer santral yeniden gündemde, Milliyet, 18 Kasım 2002, sayfa 8. **287**
Şekil 112: Nükleer santral kuracağız, Milliyet, 14 Temmuz 2003, sayfa 7. **287**
Şekil 113: Çernobil ölümleri TBMM'de, Milliyet, 3 Haziran 2004, sayfa 17. **287**
Şekil 114: "Çernobil korkusu yersiz, beş nükleer santral gerekli", Milliyet, 5 Şubat 2006, sayfa 10. **288**
Şekil 115: Nükleer santral yanlış Türkiye'nin rüzgarı var', Milliyet, 18 Nisan 2006, sayfa 18. **289**
Şekil 116: Meclis'te "ölümcül" eylem, Milliyet, 15 Kasım 2006, sayfa 3. **289**
Şekil 117: Nükleer santrallara tefli protesto, Milliyet, 17 Mayıs 2007 sayfa 21. **289**
Şekil 118: Nükleerde tarihi adım, Milliyet, 9 Mayıs 2007, sayfa 7. **290**
Şekil 119: Nükleer ihalesinde tek teklif fiyaskosu, Milliyet, 25 Eylül 2008, sayfa 1. **290**

Şekil 120: Sinop isyanı, Hürriyet, 30 Nisan 2006, sayfa 25. **299**
Şekil 121: Nükleere 'yüzde 60 yerli payı, 40 yıl ömür' şartı, Hürriyet, 29 Kasım 2007, sayfa 17. **299**
Şekil 122: Bakanlığa sarktılar, Hürriyet, 26 Nisan 2008, sayfa 23. **299**
Şekil 123: Güler: Nükleer santral Sinop için talihsizlik değil, şanstır, Hürriyet, 8 Haziran 2008, sayfa 28. **300**
Şekil 124: Nükleer enerjide büyük işbirliği, Hürriyet, 22 Ağustos 2008, sayfa 16. **300**
Şekil 125: En büyük çevre kirliliği fakirlik, nükleer randevuyu ertelemeyiz, Hürriyet, 26 Ağustos 2008, sayfa 17. **301**
Şekil 126: Nükleerde zarftan 21,16 sent çıktı "fiyat yüksek" tartışması patladı, Hürriyet, 20 Ocak 2009, sayfa 7. **301**
Şekil 127: TETAŞ, Danıştay'a uydu 'nükleer'i iptal etti, Hürriyet, 21 Kasım 2009, sayfa 19. **302**
Şekil 128: Nükleerde imza atıldı, Cumhuriyet, 13 Mayıs 2010, sayfa 8. **317**
Şekil 129: "Nükleer santral istemiyoruz", Cumhuriyet, 20 Haziran 2010, sayfa 3. **318**
Şekil 130: Nükleer korku, Cumhuriyet, 13 Mart 2013, sayfa 1. **318**
Şekil 131: "Artık kazma vurulacak", Cumhuriyet, 17 Mart 2011, sayfa 1. **319**
Şekil 132: Üçüncüsü İğneada'ya, Cumhuriyet, 6 Nisan 2011, sayfa 11. **319**
Şekil 133: Nükleere zincir Nükleere zincir, Cumhuriyet, 8 Nisan 2011, arka sayfa. **320**
Şekil 134: Fukuşima Sinop'ta, Cumhuriyet, 3 Mayıs 2013, sayfa 11. **320**
Şekil 135: Akkuyu'da milletin ihalesine nasıl girdiler, Cumhuriyet, 15 Nisan 2015, sayfa 10. **321**
Şekil 136 : "Putin'e rüşvet bize TOMA, 'tank' cop", Cumhuriyet, 3 Aralık 2014, sayfa 9. **322**
Şekil 137: Enerji blöfü, Cumhuriyet, 9 Ekim 2015, sayfa 1. **323**
Şekil 138: Nükleer 7 yılda bitecek, Milliyet, 13 Mayıs 2010, sayfa 8. **332**
Şekil 139: Nükleerde Toshiba, Hitachi, Mitsubishi, Milliyet, **:** 24 Aralık 2010, sayfa 10. **332**
Şekil 140: Nükleer korku, Milliyet, 12 Mart 2011, sayfa 24. **332**
Şekil 141: Nükleer cevap, Milliyet, 16 Mart 2011, sayfa 1. **333**
Şekil 142: Nükleer çelme, Milliyet, 20 Mart 2011, sayfa 1. **333**
Şekil 143: Erdoğan: 4 nükleer daha kuracağız, Milliyet, 17 Mart 2011, sayfa 16. **334**
Şekil 144: 3.nesli gerçekleştirmiş bir ülke henüz yok, Milliyet, 17 Mart 2011, sayfa 9. **334**
Şekil 145: Akkuyu için 159 kilometrelik insan zinciri, Milliyet, 18 Nisan 2011, sayfa 5. **335**
Şekil 146: Nükleere ilk adım, Milliyet, 15 Nisan 2015, sayfa 1. **335**
Şekil 147: Teknik olarak mümkün ama ihtimal çok zayıf, Milliyet, **:** 9 Ekim 2015, sayfa 8. **336**
Şekil 148: Dev Anlaşma, Hürriyet, 13 Mayıs 2010, sayfa 1. **348**
Şekil 149: Hedefimiz yerli nükleer, Hürriyet, 24 Aralık 2010, sayfa 1. **348**
Şekil 150: Dünya devleri nükleere 'mola' verdi, Erdoğan 'Evdeki mutfak tüpü de riskli" benzetmesi yaptı, Hürriyet, 16 Mart 2011, sayfa

9. 349
Şekil 151: Nükleer felaket, Hürriyet, 17 Mart 2011, sayfa 1. 350
Şekil 152: Erdoğan, 'risk'i köprü ve otomobille savundu, nükleer santral hedefini 4'e çıkardı, Hürriyet, 28 Mart 2011, sayfa 10. 351
Şekil 153: Nükleerde 3'üncü santral İğneada'ya yapılacak, Hürriyet, 6 Nisan 2011, sayfa 18. 351
Şekil 154: İSTEMİYORUZ, Hürriyet, 18 Nisan 2011, sayfa 20. 352
Şekil 155: İNDİRİMLİ NÜKLEER, Hürriyet, 15 Nisan 2015, sayfa 9. 352
Şekil 156: İşte sır rapor, Hürriyet, 1 Haziran 2015, sayfa 1. 353
Şekil 157: Nükleer karmaşa, Hürriyet, 9 Ekim 2015, sayfa 12. 354
Şekil 158: Nükleer santrallerin riski minimum (El riesgo de las centrales nucleares es mínimo), El País, 16 Haziran 1976, sayfa 18. 375
Şekil 159: İş ve üretim kaynağı olan nükleer enerjiye başvurmak gerek (Hay que recurrir a la energía nuclear, fuente de trabajo y producción), El Pais, 2 Ekim 1977, sayfa 43. 376
Şekil 160: ETA Iberduero'ya savaş açtı "ETA declara la guerra a Iberduero", El Pais, 2 Mart 1978, sayfa 48. 377
Şekil 161: Lemóniz santralinde patlayan bombada iki ölü (Dos muertos al estallar una bomba en la central de Lemóniz), El Pais, 18 Mart 1978, sayfa 1 378
Şekil 162: Nükleer enerjiyle ilgili referandum istediler (Piden un referéndum sobre la energía nuclear), El Pais, 9 Temmuz 1978, sayfa 19. 378
Şekil 163: ABD'de bir nükleer santralde radyoaktif buhar sızıntısı (Escape de vapores radiactivos en una central nuclear de EEUU), El Pais, 29 Mart 1979, sayfa 3. 379
Şekil 164: Valdecaballeros'ta nükleer karşıtı muhalefet büyüyor (Crece la oposición a la central nuclear de Valdecaballeros), El Pais, 30 Ağustos 1979, sayfa 1. 379
Şekil 165: İspanyadaki nükleer temelli elektrik enerjisi için iyimser bakış açıları (Optimistas perspectivas para la energía eléctrica de origen nuclear en España), ABC, 19 Eylül 1971, sayfa 65. 388
Şekil 166: Nükleer temelli elektrik üretimi neredeyse bir yıl içerisinde ikiye katlandı (La producción eléctrica de origen nuclear se ha duplicado casi en el curso de un año), ABC, 14 Aralık 1972, sayfa 75. 389
Şekil 167: İspanyol heyeti yıllık atom endüstrisi forumunun toplantısında (Delegación Española en la reunión anual del fórum atómicos industrial), ABC, 6 Kasım 1974, sayfa 35. 389
Şekil 168: Bombalı gece; ETA'nın askeri kanadı Iberduero'nun tesislerine saldırdı (Noche de bombas de ETA-Militar contra instalaciones de Iberduero), ABC, 2 Mart 1978, sayfa 12. 390
Şekil 169: Nükleer santralde patlama oldu (Estalló un artefacto en la central nuclear), ABC, 18 Mart 1978, sayfa 1. 391
Şekil 170: Biri, santralin soğutma sistemini kapatmış (Alguien cerro el sistema de refrigeración de la planta), ABC, 30 Mart 1979, sayfa 55. 391

Şekil 171: Başlık: PSOE nükleer santraller hakkında ulusal bir tartışma için çağrı yaptı (El PSOE exige un debate nacional sobre las centrales nucleares), ABC, 10 Nisan 1979, sayfa 32 **392**
Şekil 172: ABD'deki bütün nükleer santraller bu tip bir kaza geçirdi (Todas las centrales nucleares USA sufrieron algún tipo de accidente), ABC, 17 Nisan 1979, sayfa 41. **393**
Şekil 173: "İspanyol nükleer santrallarında anomali yok" ("Las centrales Españolas, sin anomalías"), ABC, 4 Mayıs 1979, sayfa 45. **393**
Şekil 174: Navarra'da ciddi karışıklık (Graves desordenes en Navarra), ABC, 5 Haziran 1979, sayfa 1. **394**
Şekil 175: Extremadura'da 103 belediyedeki faaliyetleri durduruldu (Paralizada la actividad en ciento tres municipios extremeños), ABC, 1 Eylül 1979, sayfa 8. **395**
Şekil 176: ETA dün Lemóniz nükleer santralinin mühendisi José María Ryan'ı öldürdü (ETAm asesinó ayer a José María Ryan, ingeniero de la central nuclear de Lemóniz), El Pais, 7 Şubat 1981, sayfa 1. **409**
Şekil 177: Hükümet Lemóniz politikasını pekiştirdi (El Gobierno reafirma su política sobre Lemóniz), El Pais, 6 Mayıs 1982, sayfa 16. **410**
Şekil 178: Ekolojist gruplar nükleer enerjinin ekonomik karlılığını sorguluyor "Los ecologistas cuestionan la rentabilidad económica de la energía nuclear", El Pais, 11 Eylül 1983, sayfa 29. **411**
Şekil 179: Ulusal Enerji Planı, lisansı verilmiş 5 tesisi iptal ederek "Nükleer durdurma"ya onay verdi (El Plan Energético Nacional ratifica el 'parón nuclear', al reducir en cinco centrales el parque previamente autorizado), El Pais, 11 Şubat 1984, sayfa 43. **412**
Şekil 180: SSCB'deki nükleer santralden sızıntıdan kaynaklanan radyoaktif "bulut" İskandinavya'da ('Nube' radiactiva en Escandinavia por un escape nuclear en la URSS), El Pais, 29 Nisan 1986, sayfa 1. **412**
Şekil 181: SSCB'ye komşu ülkeler radyoaktiviteye karşı hazırlık yapıyor (Los países vecinos de la URSS se preparan contra la radiactividad), El Pais, 1 Mayıs 1986, sayfa 1. **413**
Şekil 182: Nükleer Güvenlik Konseyi İspanya için tehlike olmadığını garanti etti (El Consejo de Seguridad Nuclear asegura que no hay peligro para España), El Pais, 1 Mayıs 1986, sayfa 2. **413**
Şekil 183: 13 yılda komünist olmayan ülkelerde 151 nükleer "olay" (151 'incidentes' nucleares en países no comunistas en 13 años), El Pais, 2 Mayıs 1986, sayfa 2. **414**
Şekil 184: Vandellòs 1, Çernobil kazasının ardından Nükleer Güvenlik'in önerdiği reformların hepsini uygulamadı (Vandellòs 1 no aplicó todas las reformas que propuso Seguridad Nuclear tras el siniestro de Chernobil), El Pais, 22 Ekim 1989, sayfa 20. **415**
Şekil 185: Aranzadi, Vandellós'un kapanması elektrik enerjisinin maliyetini artıracak, diyor (El cierre de Vandellós aumentaría el coste de la energía eléctrica, afirma Aranzadi), El Pais, 7 Kasım

1989, sayfa 25 **415**
Şekil 186: Santralin yönetimine kanlı ETA imzası (Sangrienta rubrica etarra de la sociedad gestora de la central), ABC, 6 Mayıs 1982, sayfa 4. **425**
Şekil 187: "Nükleer enerjinin çevresel etkileri mükemmel derecede biliniyor" (Los efectos ambientales de la energía nuclear son perfectamente conocidos"), ABC, 4 Eylül 1982, sayfa 30. **426**
Şekil 188: Greenpeace nükleer atıklara karşı eylemlerini durdurdu (Greenpeace abandona sus acciones contra los vertidos nucleares), ABC, 11 Eylül 1982, sayfa 27. **426**
Şekil 189: Nükleer sektör PSOE'nin planlarını kınadı (El sector nuclear denuncia los planes PSOE), ABC, 20 Ekim 1982, sayfa 52. **427**
Şekil 190: Nükleer duraklama dışa bağımlılığı arttırır (El parón nuclear acentúa la dependencia exterior), ABC, 17 Ekim 1983, sayfa 1. **428**
Şekil 191: Sovyet televizyonu Kuzey Ukrayna'daki nükleer santralde "felaket" olduğunu duyurdu (La televisión soviética anuncio un "desastre" en la central nuclear del norte Ucrania), ABC, 29 Nisan 1986, sayfa 13. **428**
Şekil 192: Nükleer Güvenlik Konseyine göre İspanya'da radyasyon tehlikesi yok (Según el Consejo de Seguridad Nuclear, España no tiene peligro de contaminación), ABC, 1 Mayıs 1986, sayfa 45. **429**
Şekil 193: Yeşillerin sessizliği (El silencio de los verdes), ABC, 3 Mayıs 1986, sayfa 1. **430**
Şekil 194: Çernobil'in ardından PCE Madrid'in nükleersizleştirilmesini istiyor (Al hilo de Chernobyl, el PCE quiere desnuclearizar Madrid), ABC, 31 Mayıs 1986, sayfa 45. **431**
Şekil 195: Nükleer enerji, enerji sorununun tek çözümü olmaya devam ediyor (La energía nuclear continua siendo la única solución al problema energético), ABC, 13 Mayıs 1987, sayfa 61. **431**
Şekil 196: Vandellos yangından dolayı bir kaç ay kapalı kalacak ve servis dışı olacak (Vandellos estará varios meses cerrada y fuera de servicio a causa del incendio), ABC, 21 Ekim 1989, sayfa 81. **432**
Şekil 197: Bölge halkı Vandellos I'in sökülmesini istiyor (Los pueblos vecinos a Vandellos quieren desmantelar l central), ABC, 25 Ekim 1989, sayfa 57. **433**
Şekil 198: Vandellos: Merkeziyetçiler ve komünistler Nükleer Güvenlik Konseyi'ni raporu bitirmeye çağırıyor (Vandellos: Centristas y comunistas urgen al CNS a que termine su informe), ABC, 23 Aralık 1989, sayfa 105. **433**
Şekil 199: 5 bin kişi Vandellós 1'in tamamen kapatılmasını istedi (5.000 personas piden el cierre definitivo de Vandellós 1), El País, 19 Mart 1990, sayfa 18. **445**
Şekil 200: Nükleer Enerji Kurulunun eski çalışanları arasında kanser nedeniyle ölenlerin oranı ülke ortalamasının yüzde 29 puan üzerinde (Las muertes por cáncer en trabajadores de la antigua Junta Nuclear son un 29% superior a la media nacional), El

País, 12 Mayıs 1990, sayfa 27. **446**
Şekil 201: Çernobil'in eski yöneticisi, yeni bir felaket riskine karşı nükleer santralın tamamen durdurulmasını istedi (El ex director de Chernóbil pide la parada total de la central), El País, 18 Eylül 1991, sayfa 25. **446**
Şekil 202: Nükleer enerji on yılda dünya genelinde yüzde 143 büyüdü (La energía nuclear creció en el mundo un 143% en 10 años), El País, 5 Ocak 1993, sayfa 19. **447**
Şekil 203: İspanyol nükleer santralleri şimdiden 1300 tondan fazla yüksek seviyeli radyoaktif atık üretti (Las nucleares españolas han producido ya más de 1.300 toneladas de residuos de alta radiactividad), El País, 16 Ocak 1994, sayfa 24. **448**
Şekil 204: İspanyol nükleer santralleri 1988'den beri teknik sorunlardan dolayı 180 kez durdu (Las centrales nucleares españolas han parado por problemas técnicos 180 veces desde 1988, El País, 12 Ekim 1994, sayfa 26. **448**
Şekil 205: Yaklaşık 100 bin kişi Roma'da nükleer karşıtı gösteri yaptı (Unas 100.000 personas se manifiestan en Roma contra las centrales nucleares), El País, 12 Mayıs 1996, sayfa 27. **449**
Şekil 206: Vandellòs nükleer santralının sökümü 100 milyara mal olacak (El desmantelamiento de la central nuclear de Vandellòs costará 100.000 millones), El País, 29 Kasım 1997, sayfa 1. **450**
Şekil 207: Nükleer enerji ölüme direniyor (La energía nuclear se resiste a morir), El País, 22 Kasım 1998, sayfa 28. **450**
Şekil 208: Ekolojistler nükleer enerjinin güvenliğini sorguluyor (Los ecologistas cuestionan la seguridad de la energía nuclear), El País, 1 Ekim 1999, sayfa 35. **451**
Şekil 209: Vandellos II'deki radyoaktif sızıntı dışarıya ulaşmadı (La fuga radiactiva en Vandellos II no llego al exterior), ABC, 9 Temmuz 1990, sayfa 59. **459**
Şekil 210: Vandellos II'nin sorumlusu olayı 16 saat sakladı (El responsable de Vandellos-II oculto el incidente dieciséis horas), ABC, 10 Temmuz 1990, sayfa 78. **459**
Şekil 211: Nükleer durdurma: Işık 25 yıl boyunca yüzde 3 daha pahalıya gelecek (Paron nuclear: La luz costara un 3 por 100 mas durante 25 años), ABC, 2 Mayıs 1991, sayfa 13. **460**
Şekil 212: PSOE sonunda nükleer duraklamayı hükümete dayattı (El PSOE impuso finalmente al Gobierno el parón nuclear), ABC, 27 Temmuz 1991, sayfa 9. **461**
Şekil 213: Greenpeace İspanya'daki altı nükleer reaktörün ciddi bir kaza geçirebileceğini iddia etti (Greenpeace afirma que seis reactores nucleares españoles pueden sufrir un grave accidente), ABC, 28 Ağustos 1993, sayfa 48. **461**
Şekil 214: Elektrik faturalarındaki nükleer moratoryumdan kaynaklanan ek ücret 25 yıl beklenmeden kaldırılacak (El recargo por la moratoria nuclear en los recibos da la luz desaparecerá antes de los 25 años previstos), ABC, 23 Ocak 1996, sayfa 40. **462**

Şekil 215: İspanyol teknolojisi Çin'in fethine başladı (La tecnología Española se lanza al la conquista de China), ABC, : 9 Mayıs 1997, sayfa 55. **462**
Şekil 216: Almanya'nın nükleer enerjiden ayrılmasından dolayı Paris ve Londra'da alarm çanları (Cunde la alarma en Paris y Londres por el abandono de la energía nuclear en Alemania), ABC, 19 Ocak 1996, sayfa 29. **463**
Şekil 217: "Greenpeace" kendini Asco'ya zincirlendi ("Greenpeace" se encadena a una pieza nuclear destinada a Asco), ABC, 4 Şubat 1999, sayfa 75. **464**
Şekil 218: Sovyet yapımı nükleer santrallerde ciddi tasarım hataları var (Las centrales nucleares de manufactura soviética tienen graves errores de diseño), ABC, 15 Mart 1999, sayfa 92 **465**
Şekil 219: Türkiye deprem riski olan bir bölgede nükleer santral kurmayı planlıyor (Turquía proyecta una central nuclear en una zona de riesgo sísmico), El País, 14 Mart 2000, sayfa 44. **478**
Şekil 220: Nükleer yetkililer Ascó II'deki radyoaktif sızıntının tehlikeli olmadığını iddia etti (La autoridad nuclear sostiene que la fuga de agua radiactiva del reactor de Ascó II no reviste peligro), El País, 15 Mart 2001, sayfa 29. **478**
Şekil 221: Greenpeace, Zorita santralına saldırdı ve santralin güvenlik açığına kanıtladı (Greenpeace asalta la central de Zorita y pone en evidencia su seguridad), El País, 26 Nisan 2002, sayfa 27. **479**
Şekil 222: Çevre Komiserliği, nükleer enerjiye desteğinden dolayı Loyola de Palacio'yu eleştirdi (La comisaria de Medio Ambiente critica a Loyola de Palacio por apoyar las nucleares), El País, 30 Nisan 2002, sayfa 26. **480**
Şekil 223: Almaraz nükleer santralinin risk analizi Nükleer Konseyi ikiye böldü (El análisis de riesgos en la central de Almaraz dividió al Consejo Nuclear), El País, 14 Mayıs 2006, sayfa 44. **481**
Şekil 224: Nükleer? Geçit yok, ama duruma göre değişir (¿Nucleares? De entrada no, pero depende), El País, 14 Mayıs 2006, sayfa 44. **481**
Şekil 225: Ekolojistler Garoña nükleer santralinin kapatılmasını nükleer endüstriye bir darbe olarak değerlendiriyor (Los ecologistas celebran el cierre de la central de Garoña como un golpe a la industria nuclear), El País, 18 Eylül 2006, sayfa 45. **482**
Şekil 226: Nükleer santraller "cihatçı" tehdide karşı güvenliklerini güçlendiriyor (Las centrales nucleares blindan su seguridad ante la amenaza 'yihadista'), El País, 9 Aralık 2007, sayfa 17. **483**
Şekil 227: Söyleşi: María Teresa Costa, Ulusal Enerji Komisyonu Başkanı (Entrevista: María Teresa Costa, Presidente de la Comisión Nacional de la Energía), El País, 5 Temmuz 2009, sayfa 28. **484**
Şekil 228: "Garoña'yı kapatmak pahalı bir lüks" ("Cerrar Garoña es un lujo caro"), El Pais, 29 Temmuz 2009, sayfa 56. **484**
Şekil 229: İspanya'daki en ciddi olay olan Vandellos I nükleer kazası davasında NGK'nin iki yöneticisi suçlanıyor (Dos directivos del CSN, acusados en el juicio del accidente nuclear de

Vandellos I, el mas grave ocurrido en España, ABC, 17 Ocak 2000, sayfa 40. **492**
Şekil 230: Greenpeace'in Zorita nükleer santraline düzenlediği saldırı/sürpriz parti, Zorita'nın güvenlik açığını ortaya koyuyor (El asalto de Greenpeace a la central nuclear de Zorita pone en evidencia su seguridad), ABC, 26 Nisan 2002, sayfa 32. **493**
Şekil 231: Nükleer Güvenlik Konseyi 2003'te İspanyol santrallerini 175 kez denetledi (El Consejo de Seguridad Nuclear realizo 175 inspecciones en 2003 a las plantas españolas, ABC, 18 Ocak 2004, sayfa 66. en Zorita), ABC, 10 Ağustos 2001, sayfa 26. **493**
Şekil 232: Nükleer Güvenlik Konseyi, Zorita'da risk olmadığında ısrarcı (El Consejo Seguridad Nuclear insiste en que no existen riesgos **494**
Şekil 233: Greenpeace kanalizasyona radyoaktif su karıştığını duyurdu (Greenpeace denuncia el vertido de aguas radiactivas al alcantarillad), ABC, 9 Mart 2005, sayfa 42. **495**
Şekil 234: CSN hatalı kararlar ve önemli arızalardan dolayı Vandellos II'deki dereceyi arttırıyor (El CSN eleva el riesgo sufrido en Vandellos II por decisiones erróneas y fallos significativos), ABC, 31 Mayıs 2005, sayfa 47. **495**
Şekil 235: Zorita'nın kapatılması İspanya'da nükleer enerjinin sonlandırılması için kullanılıyor (El cierre de Zorita es utilizado para pedir el fin de la energía nuclear en España), ABC, 1 Mayıs 2006, sayfa 48. **496**
Şekil 236: Asco'daki radyoaktivite NGK'nin Nisan ayı için belirlediği orandan 750 kat daha fazla çıktı (La radiactividad de Asco fue 750 veces mayor de lo que el CNS admito en abril), ABC, 16 Mayıs 2008, sayfa 28. **497**
Şekil 237: Nuclenor "yasalara aykırı" olduğu için Garoña'nın kapatılmasına itiraz etmeye karar verdi. (Nuclear decide recurrir el cierre de Garona por "ser contrario a derecho"), ABC, 8 Temmuz 2009, sayfa 62. **497**
Şekil 238: Bask PSOE'si Garona'nın kapanmasını savunmaktaki kararlılığını gösterdi (El PSOE vasco se muestra decidido en su defensa del cierre Garona), ABC, 31 Mayıs 2009, sayfa 73 **498**
Şekil 239: Nükleer "lobi" 3 yeni santral planlıyor (El 'lobby' nuclear plantea tres nuevas centrales), El País, 10 Temmuz 2010, sayfa 27. **509**
Şekil 240: Zapatero nükleer virajı tamamlıyor ve santralleri(n ömürlerini) uzatmayı kabul ediyor (Zapatero culmina su viraje nuclear y acepta prolongar las centrales), El País, 16 Şubat 2011, sayfa 32. **509**
Şekil 241: Tsunaminin ardından nükleer kaza (Accidente nuclear tras el tsunami), El País, 13 Mart 2011, sayfa 1. **510**
Şekil 242: Fukuşima ve Garoña nükleer kardeşler (Fukushima y Garoña, nucleares hermanas), El País, 13 Mart 2011, sayfa 7. **510**
Şekil 243: Gerçekler nükleer enerjinin yönetilemez olduğunu gösteriyor (Los hechos demuestran que la energía nuclear es

ingobernable), El País, 15 Mart 2011, sayfa 10. **511**
Şekil 244: İspanya santrallerin güvenliğini tartışacak, geleceğini değil (España debatirá la seguridad de las centrales, no su futuro), El País, 16 Mart 2011, sayfa 12. **512**
Şekil 245: Nükleer evet, ama uzakta (Nuclear sí, pero lejos), El País, 27 Eylül 2011, sayfa 30 ve 31. **512**
Şekil 246: "Nükleer kapatmak dünyanın tersine gitmektir" ("Cerrar nucleares es ir a la contra del mundo"), ABC, 15 Ocak 2010, sayfa 104. **520**
Şekil 247: Geçici depoya karşı ülkenin ilk büyük protestosu Guadalajara'da yapıldı (Guadalajara acoge la primera gran protesta del país contra el ATC), ABC, 28 Şubat 2010, sayfa 61. **521**
Şekil 248: Kongre nükleer santrallerin ömürlerinin uzatılmasına izin verdi (El Congreso permite prorrogar la vida útil de las centrales nucleares), ABC, 16 Şubat 2011, sayfa 54. **521**
Şekil 249: Fukuşima santralinde durum ağırlaştı **(**Se agrava la situación en la central de Fukushima), ABC, 13 Mart 2011, sayfa 1. **522**
Şekil 250: Japonya'da nükleer sızıntı (Fuga nuclear en Japón), ABC, 15 Mart 2011, sayfa 1. **523**
Şekil 251: Asco I ve II 10 yıl daha çalıştırılabilir (Las centrales de Asco I y II podrán operar durante diez años más), ABC, 29 Eylül 2013, sayfa 51. **523**
Şekil 252: Japonya nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzattı (Japón prolonga hasta los 60 años la vida de sus nucleares), ABC, 19 Ocak 2012, sayfa 53. **523**
Şekil 253: Japonya son nükleer reaktörünü kapattı (Japón apaga su ultimo reactor nuclear), ABC, 16 Ekim 2013, sayfa 59. **524**
Şekil 254: Nükleer sektör, Garona'nın açılmasının 1000 kişilik istihdam sağlayacağını düşünüyor (El sector nuclear cree que reabrir Garona creía 1.000 empleos), ABC, 11 Mart 2015, sayfa 41. **524**
Şekil 255: Castilla-La Mancha Avrupa adaletine gitmekle tehdit ediyor (Castilla-La Mancha amenaza con acudir a la justicia europea), ABC, 31 Temmuz 2015, sayfa 41. **525**

GİRİŞ

Nükleer enerji, sanıldığının aksine sadece enerji politikalarını ilgilendiren teknolojik bir konu değil; tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de siyasi bir tercihtir.[1] Üstelik bu enerji türü için yapılacak yatırım çok pahalı olduğundan nükleer santralların genellikle devlet çatısı altında inşa edilmesi ve işletilmesi, santral devlete ait olmayacaksa dahi devlet teşvikini gerektirmesi, dolayısıyla nükleer endüstrinin ya da lobinin gücünü devletlerden alması ve nükleer silah imasını taşıdığı için devletler tarafından güç ve prestij meselesi olarak algılanması gibi nedenlerle de devlet politikası olarak ele alınmaktadır.

İspanya'da General Francisco Franco'nun diktatörlüğü sırasında 1960'ların sonunda kullanılmaya başlanan nükleer enerji, Franco'nun ölümünün ardından diktatörlüğün çökmesiyle birlikte ülkenin geçtiği demokratik sistemde de bir anlamda Franco'nun mirası olarak kabul edilerek devlet politikası halinde sürdürülmüştür. Türkiye'de ise 1970'lerin başında nükleer enerjiye yönelik olarak atılan somut adımlar bir türlü amacına ulaşamamış olsa da devletin nükleer enerji ısrarı giderek artmış; bu ısrar sonucunda ise Türkiye, 2010'da Rusya ile Akkuyu'da ve 2013'te Japonya ile Sinop'ta birer nükleer santral kurmak için imzaladığı hükümetlerarası anlaşmalarla tarihinde ilk kez nükleer bir eşiğe ulaşmıştır.

Öte yandan sürdürülen bu nükleer enerji politikalarının paralelinde, dünyadaki nükleer karşıtı hareketin de etkisiyle her iki ülkede de en başından itibaren nükleer karşıtı sesler kendini göstermiştir. İspanya'da 1970'lerin başından itibaren giderek çözülen diktatörlük altında nükleer karşıtı hareket, özellikle çalışmakta olan ve inşa halindeki nükleer santrallerin bulunduğu farklı bölgelerde farklı motivasyonlarla ortaya çıkmış ya da şekillenmiştir. Türkiye'de ise nükleer santral kurulmak istenen Mersin-Akkuyu bölgesinde 1970'lerin sonunda nükleer karşıtı nüveler yerel bir harekete dönüşmüştür. Her iki ülkede de nükleer karşıtı hareketin sesi, gerek toplumsal muhalefetin gücüyle doğru orantılı olarak gerekse de ülkedeki ve dünyadaki konjonktüre bağlı olarak dönem dönem yüksek dönem dönem alçak çıkmış, ancak muhalefet zor koşullarda da olsa kendini var edebilmiştir.

Çalışmanın odaklandığı 45 yıllık zaman diliminde sorunsuz bir biçimde süren nükleer süreçlerden söz etmek mümkün değildir. Her iki ülkede de nükleer enerji tartışmaları

[1] Tolga Yarman, Geçmişte ve Bugün Nükleer Enerji Tartışması, İstanbul: Okan Üniversitesi Yayınları, 2010, s.59.

yaşanmış hatta bu süreçler kesintiye dahi uğramıştır. Zira TMI, Çernobil ve Fukuşima nükleer kazalarına rağmen nükleer enerjiye geçmek ya da bu enerji biçimini kullanmaya devam etmek gibi kararlar ve bu kararların uygulanma süreçleri yaşamın her alanını etkileyecek nitelikte olduğundan, bunların uygulanabilmesi ancak halkın rızasına bağlıdır. Nükleer enerjiye dair halkın rızasının üretildiği kurum olarak ise karşımıza medya çıkmaktadır.

Peki, nükleer enerji konusunda gazetelerde rıza üretimi nasıl yapılmaktadır? Devlet politikası olarak uygulanan Türkiye ve İspanya'daki nükleer enerji süreçlerinde medya nasıl bir rol oynamaktadır? Her iki ülkede de medyada nükleer karşıtı hareketin sesine ne kadar ve nasıl yer verilmektedir?

Gramsci'nin Hegemonya ve Althuser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramlarına yaslanan bu çalışma, yukarıda sıralanan soruların yanıtlarını, 1970-2015 arasındaki zaman diliminde, van Dijk'ın kamusal iletişimde hayati rol oynayan gazete metinlerinin, televizyon haberlerine göre daha çok akılda kaldığı üstelik, bunların basılı metinler arasında en etkilileri olmasa da en yaygını olduğu[2] yolundaki tespitinden hareketle İspanya'dan El País ve ABC ile ve Türkiye'den Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri üzerinden van Dijk'in sosyobilişsel yöntemi aracılığıyla bulmaya çalışmaktadır. Bu dönemde nükleer enerjiyle ilgili İspanya'dan ABC'nin 1970'lerde 52, 1980'lerde 156, 1990'larda 89, 2000'lerde 150 ve 2010'larda 69 olmak üzere toplam 516 ve El Pais'in 1970'lerde 97, 1980'lerde 221, 1990'larda 146, 2000'lerde 226 ve 2010'larda 151 olmak üzere toplam 841 haberi ile Türkiye'den Cumhuriyet'in 1970'lerde 44, 1980'lerde 100, 1990'larda 140, 2000'lerde 186 ve 2010'larda 148 olmak üzere toplam 618, Milliyet'in 1970'lerde 95, 1980'lerde 161, 1990'larda 31, 2000'lerde 36 ve 2010'larda 62 olmak üzere toplam 385 ve Hürriyet'in ise 1970'lerde 5, 1980'lerde 68, 1990'larda 23, 2000'lerde 16 ve 2010'larda 74 olmak üzere toplam 112 haberi incelenmiştir.

Nükleer enerji haberciliği üzerine odaklanan bu çalışmanın İspanya ve Türkiye olmak üzere her iki ülke için de özgün niteliğine vurgu yapmak faydalı olacaktır. Zira hakemli dergilerde "İspanyol basınında Fukuşima", "İspanyol basınında nükleer enerji:

[2] van Dijk, T.A. "Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde (315-359), Ankara: Bilim ve Sanat, 2005, s. 349.

"Başlıklar nükleer enerji hakkında ne düşünüyor?" şeklinde makalelere rastlanmakla birlikte bu konu, nükleer karşıtı hareket odağıyla İspanya'da gazetecilik bölümlerinde çalışılmamıştır. Türkiye'de ise nükleer enerjiyle ilgili Gazi Üniversitesinde "Türkiye'de bilim gazeteciliği: 1945-2016 arasında yazılı basında yer alan nükleer enerji haberlerinin analizi" başlıklı ve Haziran 2018'de teslim edilen bir doktora tezine rastlanılmıştır. Ancak sözü edilen son derece ilgi çekici tezin nükleer enerjiye teknolojik bir konu olarak yaklaşması, nükleer enerji haberlerini nükleer enerji odağıyla bilim gazeteciliği başlığı altında ve Türkiye gazetelerinde sadece Akkuyu NGS haberlerini içerik analizi yöntemiyle ele alması; nükleer enerjiye politik bir konu olarak yaklaşan, nükleer enerji haberlerini nükleer karşıtı hareket odağıyla ekoloji gazeteciliği başlığı ele alan ve İspanya ve Türkiye gazetelerinde atık depoları, nükleer kazalar, nükleer protestolar da dahil olmak üzere nükleer enerji ile ilgili tüm konuları Teun van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendiren elinizdeki bu çalışmadan yaklaşım, kapsam, kavramsal çerçeve ve yöntem bakımından oldukça farklıdır. Bu farklılık ise her iki çalışmanın da özgün niteliğini desteklemektedir.

Bu çalışma ile İspanya nükleer enerjiden çıkış tartışması yürütürken birinci nükleer santralini Akkuyu'ya kurmak için Rusya ile, ikinci nükleer santralini Sinop'a kurmak için ise Japonya ile hükümetler arası anlaşmalara imza atmış olan Türkiye'nin ise bulunduğu nükleer eşikte özelde nükleer enerji haberciliğine ve genelde ekoloji haberciliğine katkı sunmak amaçlanmıştır.

1 BİRİNCİ BÖLÜM

HEGEMONYA ARACI VE DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITI OLARAK MEDYA

Nükleer enerjiye geçiş ve nükleer enerji kullanımının devam ettirilmesi, hükümetlerin eliyle uygulanmakta olan bir devlet politikasıdır. 1970'lerin başında Franco diktatörlüğü altındayken nükleer enerjiye geçen İspanya, 1970'lerin sonunda demokratik sistemin inşasından sonra da nükleer enerjiyi kullanmaya devam etmiştir. Sosyal demokrat hükümetlerin zamanında bazı projeler durdurulmuş, nükleer enerjiden vaz geçileceğine dair sözler verilmiştir ancak bu sözler genellikle tutulmamış ve nükleer enerji hiç bir zaman tam anlamıyla terk edilmemiştir. Türkiye'de ise devletin, 1970'lerden itibaren siyasi görüşleri farklı olsa dahi hükümetler üzerinden sürdürdüğü bir nükleer enerjiye geçiş ısrarı söz konusudur. Bu ısrar bazı hükümetler döneminde zaman zaman kesintiye uğramış ancak sonraki hükümetler, bir öncekinden daha güçlü bir biçimde bu ısrarı hayata geçirmek için çalışmayı sürdürmüşlerdir.

Öte yandan devletin aldığı bu karar, sadece nükleer santral kurulacak bölgelerdeki halkın değil tüm yurttaşların ve hatta komşu ülkelerin halklarının dahi yaşamını etkileyecek, tüm canlıları, doğayı, ekolojik dengeyi ve geleceği tehdit edecek nitelikte ciddi bir konudur. Dolayısıyla nükleer enerjiye geçiş sürecinin başarıya ulaşması ya da nükleer enerjinin kullanımının devam etmesi halkın, nükleer enerjiye rıza göstermesine bağlıdır. Tam da bu noktada halkın rızasını sağlayan bir kurum olarak karşımıza medya çıkmaktadır.

1.1 Teorik Bakış

> "İkinci kuşak Avrupalı Marksist düşünürler Althusser ve Gramsci salt ekonomik alt yapı üzerinde yoğunlaşarak yapılan analizlerin, üst yapının işleyişini tam olarak açıklayamadığından hareketle, üst yapı kurumlarının görece özerkliği kavramını gündeme getirmiştir. Bu nedenle bu düşünürlere üst-yapı kuramcıları da denmektedir. Yine her iki düşünürün de altını

çizmek istediği nokta, Batılı kapitalist toplumlarda, toplumsal iktidarın baskıcı olmayan araçlarla sürdürülmesinde ideolojinin rolüdür."[3]

Nükleer karşıtı hareketin yazılı basındaki temsiliyetine odaklanan çalışmanın kavramsal çerçevesi, rıza üretiminde medyanın rolünü ortaya koyan Gramsci ile Althusser ve onların kavramsallaştırmaları olan Hegemonya ile Devletin İdeolojik Aygıtları üzerinden çizilecektir.

1.1.1 Gramsci ve Hegemonya Kavramı

1891-1937 yılları arasında yaşayan İtalyan Marksist felsefeci ve politikacı Antonio Gramsci İtalya Komünist Partisi'nin kurucularındandır. Komünist Parti'den milletvekili seçilmiş ve Mussolini diktatörlüğü tarafından tutuklanarak cezaevine konmuştur. Gramsci çalışmalarını faşizmin yükseldiği bir dönemde, Avrupa'daki işçilerin cephelerde birbirlerine karşı savaştığı bir ortamda vermiştir.[4] Eric Hobsbawm'a göre Gramsci siyasal praksisin filozofudur ve bu nedenle onu siyasal gerçeklikten ayrı tutmak mümkün değildir.[5] Ölümünden sonra "Hapishane Defterleri" adı altında basılan, hayatının son 10 yılını geçirdiği hapishanelerde kaleme altığı metinlerin içerikleri ise Hobsbawn'ı doğrular niteliktedir.

Yirminci yüzyılın ilk otuz yılında önde gelen kapitalist ülkelerin sınıf politikalarıyla ilgilenen ve çoğunlukla bir tarihçinin politika ve kültürdeki Rönesans, Reform ve on dokuzuncu yüzyılda İtalya'yı birliğe götüren politik ve askeri hareket "Risorgimento" gibi uzun süreli sismik değişikliklere odaklanan bakış açısıyla yazan Gramsci,[6] bu metinlerde kapitalist toplumlardaki iktidar ilişkileri ve ideolojik yapılanmalara dair temel kavramlara yönelik eleştirilerde bulunmuş ve İtalya'daki Fabrika Konseyi Hareketi ve Bolşevik Devrim'e ilişkin yaptığı önceki çalışmalarını genişletmiştir.[7]

Başlangıçta söylemekte fayda vardır ki; Gramsci Marx'ın egemenlik kavramı yerine "hegemonya;" sınıf kavramı yerine "tarihsel blok;" sınıf çatışması yerine "sosyal ittifak"

[3] Banu Dağtaş, "İngiliz Kültürel Çalışmalarında İdeoloji", Kurgu Dergisi, Sayı: 16 (1999), s.343.
[4] Volkan Yaramış ve Klevis Kolasi, "Eleştirel Teori, Hegemonya ve Güvenlik," (Ed.) Mehmet Şahin ve Osman Şen, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar içinde (171-208), Ankara: Kripto Yayınları, 2014, s.183.
[5] Eric Hobsbawm, Önsöz, (Yaz.) D. Forgacs, Gramsci Kitabı Seçme Yazılar 1916-1935, (Çev.) İ. Yıldız, İstanbul: Dipnot Yayınları, 2010, s.16.
[6] John D.H. Downing, Radikal Medya: İsyancıların İletişimi ve Toplumsal Hareketler, (Çev.) Ülkü Doğanay, Oğuzhan Taş, İnan Özdemir Taştan, Ankara: İmge, 2017, s.50.
[7] Aysun Yaralı Alkaya, "Antonio Gramsci'de Entelektüelin Bir Eleştirisi Olarak Praksis Düşüncesi", Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 21, Sayı:1 (2014), s.37.

kavramlarını getirmiştir.[8] Marx'ın, devrimin gelişmiş kapitalist toplumlarda meydana geleceğini varsaymasına rağmen, neden Batı Avrupa'da devrimi ilerletmenin zor olduğu sorunsalı üzerine düşünen[9] ve İtalya'nın kuzeyi ve güneyi arasındaki kır-kent arasındaki ilişkinin doğurduğu eşitsizlik temelinde toplumun çoğunluğunun elit bir azınlık tarafından nasıl yönetildiğiyle ilgilenen Gramsci, sorunun yanıtını hegemonya kavramı ile açıklamaktadır:

> "Bir toplumsal grubun baskınlığı, 'egemenlik' olarak ve 'entelektüel moral yönetimi' olarak kendini iki biçimde gösterir. Bir toplumsal grup, 'temizleme' ya da boyun eğdirme amacını güttüğü hasım gruplar üzerinde, gereğinde silah gücüyle de olsa, egemenliğini uygular ve kendine yakın ya da bağlaşık olan grupları yönetir. Bir toplumsal grup, hükümet erkliğini fethetmeden önce de yönetici olabilir ve hatta olmalıdır da (ve erkliğin kendisinin fethi için başlıca koşullarından biri de işte budur.) Sonra erkliği kullandığı zaman ve onun elinde sıkı sıkıya da tutuyorsa, egemen grup durumuna gelir, ama yönetici grup olmayı da sürdürmelidir."[10]

Hegemonya, aslında V. I. Lenin'in yönetici sınıf olarak proletarya üzerine geliştirdiği teze ve yönetim pratiğine karşılık düşmektedir.[11] Ancak Lenin, daha çok siyasal düzeyde ele aldığı bu kavramı, yoksul köylülük ile ittifak içinde olduğu proletaryanın önderliği çerçevesinde tanımlarken Gramsci, bu kullanımı benimsemekle birlikte yönetici blokun hegemonyasını yalnızca siyasal düzeyde ele almamakta, bunun, toplumsal yaşamın ve düşüncenin her yönünü etkilediği kabulünü ortaya koymaktadır.[12]

Bu noktada öncelikle Gramsci'nin ideoloji tanımını yapmak yararlı olacaktır. Gramsci, çok indirgemeci bulduğu ideolojinin (Marksizm tarafından) negatif anlam yüklenmiş halini çürütmek için bu kavramı ele almıştır.[13] İdeolojinin yanlış bilinç olarak görülmesine karşı çıkmıştır.

> "İdeoloji Gramsci'ye göre, ayrılmaz bir parçası olduğu toplumsal formasyon gibi karmaşık ve çelişkili bir kimliğe sahiptir. Örneğin Gramsci,

[8] Korkmaz Alemdar ve İrfan Erdoğan, Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, Ankara: Erk Yayınları, 2005 s.319
[9] Yaramış ve Kolasi, 2014, s.183.
[10] Antonio Gramsci, Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları üzerine Seçmeler, (Çev.) Kenan Somer, İstanbul: Onur Yayınları, 1986, s.14.
[11] Gilbert Moget, "Hegemonya", Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları üzerine Seçmeler içinde (73-76). (Çev.) Kenan Somer, İstanbul: Onur Yayınları, 1986, s.73,74.
[12] Stuart Hall, Bob Lumley, Gregor McLennan, Siyaset ve İdeoloji; "Gramsci", Ankara: Birey ve Toplum Yayınları, 1985, s.13.
[13] David McLellan, İdeoloji, (Çev.) Barış Yıldırım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.31.

> Althusser'den farklı olarak, ideolojinin maddesel toplumsal rolünün açıklamasına ek olarak epistemolojik bir tanım sunmaz. Gramsci için ideoloji niteliğindeki ideolojiler, kuşkusuz daha yüksek ya da daha düşük bir derecede tutarlı olabilmekle birlikte ne doğru ne de yanlıştırlar. İdeoloji çoklukla (içerisinde ekonomik sınıf mücadelesinin yer aldığı) yapıyı ve karmaşık üstyapılar alemini bir arada tutan bir «sıva-harç» olarak nitelenmektedir."[14]

Gramsci hegemonya kavramı içinde değerlendirdiği ideolojinin insanları örgütleyen ve "insanların devindikleri, durumlarının bilincine vardıkları, savaşım verdikleri alanı" oluşturduğunu söylemektedir.[15] "İdeolojiyi Gramsci'ye göre, canlı bir toplumsal güç, önemli bir toplumsal denetim biçimi olmaktadır."[16]

Gramsci'de ideolojik egemenlik ve boyun eğdirme bir soyutlama içerisinde değil, yaşamsal bir önemi olmakla birlikte her zaman sınıfların ve sınıf bölümlerinin, ekonomik ve siyasal olduğu kadar ideolojik ve kültürel olarak da tüm düzeylerdeki ilişkilerinin bir görünümü olarak anlaşılmaktadır. Hegemonya kavramı ile Gramsci sınıflar içerisindeki ve sınıflar arasındaki bu ilişkileri irdelemektedir.[17]

Lenin ile Gramsci arasındaki en temel kavrayış farkı ise işte bu ilişkilerde karşımıza çıkmaktadır. Lenin hegemonya kavramı ile proletaryanın egemen olduğunda karşıt gruplar üzerinde kaçınılmaz olarak uygulayacağı zorlamadan söz etmektedir; oysa Gramsci'ye göre bu zorlama doğu toplumlarında geçerli olsa dahi, Batı toplumlarında geçerli değildir ki; neden devrimin Batı'da değil de doğuda olduğu sorusunun yanıtı da zaten buradadır: Batı toplumlarında sistem baskıya değil rızaya dayanmaktadır. [18]

Dolayısıyla Gramsci, zorlamanın yanı sıra bu kavrama 'rıza'yı da dahil ederek Lenin'in tezini geliştirmiş, hegemonyanın anlamını liberal ve faşist devletleri de içine alacak şekilde genişletmiştir.[19] Bu noktada belirtmekte fayda vardır ki "Gramsci'ye göre rıza;

---

[14] Hall, Lumley ve McLennan, s.24, 25
[15] Gramsci, 254
[16] Ünsal Oskay, "Popüler Kültür Açısından 'İdeoloji' Kavramına İlişkin Yeni Yöntemler, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:35, No:1 (1980), s. 222.
[17] Hall, Lumley ve McLennan, s.12.
[18] Robert Cox, "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method", (Ed.) Stephan Gill, Gramsci Historical Materialism and International Relations içinde (49-66), Cambridge: Cambridge University Press, 1993, s.52, 53.
[19] Moget, s.73.

egemen sınıfın kendi dünya görüşünün ve düşünme biçiminin toplumun üyelerine kabul ettirilmesidir."[20]

Egemen ya da hegemonya sahibi olmak için ekonomik ve politik güç yeterli değildir, bağımlı grupların rızasına da ihtiyaç vardır.[21] Hall, hegemonyanın güç ve rızanın birleşimine dayandığını söylemekte, ancak eklemektedir: "Liberal-kapitalist devlette 'zorunlu kuşandığı zırh'ın berisinde işleyen rıza normal olarak başı çeker".[22] Başka bir deyişle Gramsci hegemonya kavramıyla aslında yeni bir devlet tanımı yapmakta; devleti, gücü temsilen politik toplumun ve rızayı temsilen sivil toplumun birlikteliği ile tanımlamaktadır.[23] "Hegemonya, en iyi, rızanın örgütlenmesi olarak anlaşılır. Bağımlı bilinç biçimlerinin şiddet ya da zora başvurulmadan inşa edildiği süreçtir."[24]

> "Gramsci, 'hegemonya'nın yalnızca bir yönetici sınıf (ya da daha ziyade yönetici sınıf fraksiyonlarının bir ittifakı, bir 'tarihsel blok'), tabi bir sınıfı kendi çıkarlarına uyum göstermeye zorlamaya muktedir olduğu zaman değil, bu tabi sınıflar ve bir bütün olarak toplumsal formasyon üzerinde 'total bir toplumsal otorite' uyguladığı zaman da var olduğunu savunur. Başat sınıf fraksiyonları yalnızca yönetmekle kalmayıp yönlendirdikleri - önderlik ettikleri- zaman 'hegemonya' işler haldedir. Yalnızca zor kullanma gücüne sahip oldukları zaman değil, aynı zamanda sürüp giden yönetimlerine tabi sınıfların rızasını kazanacak ve bu rızaya hakim olacak şekilde aktif olarak örgütlendikleri zaman."[25]

Stuart Hall'a göre "rıza" can alıcı bir konu ve (Marksist kurama yapılmış) kritik bir revizyondur. Zira daha önceki Marksist konumların zayıflığı, tam da kapitalizm koşullarında yönetilenlerin, yönetici sınıfların önderliğine "özgürce rıza" göstermelerinin oynadığı rolü açıklamadaki yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır. Oysa demokratik sınıflı toplumlarda özellikle açıklanması gereken şey güçlü sınıfların sürdürdüğü yönetim ile güçsüz çoğunluğun

[20] Levent Yaylagül, Kitle İletişim Kuramları; Egemen ve Eleştirel Yöntemler, Ankara: Dipnot Yayınları, 2006, s.98, 99.
[21] Robert Cox, "Gramsci, Hegemony and International Relations", International Relations Theory, (Ed.)
P.R. Viotti ve M.V. Kauppi, New York: Longman, 2010, s.216-217'den aktaran Karacasulu, Nilüfer. "Hegemonik Düzen Tartışmaları ve Eleştirel Görüşler", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, Sayı:4, (2009), s.60.
[22] Stuart Hall, "Kültür, Medya ve 'İdeolojik Etki'", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde (315-359). Ankara: Bilim ve Sanat, 2005b, s.214.
[23] Gramsci, s.186.
[24] Michele Barrett, Marx'tan Foucault'ya İdeoloji, İstanbul: Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996, s.65.
[25] Stuart Hall, 2005b, s. 213-214.

bu yönetime aktif ya da aktif olmayan rızasının bileşimidir ki; hegemonya, belli oluşumların tahakkümlerinin ideolojik zorla değil kültürel önderlikle sağlandığını ima etmektedir.[26]

Bu anlamda hegemonya;

> "... yöneten sınıfın entelektüel, ahlaki ve politik liderliği ile bağımlı sınıfın 'etkin rıza'sının seferberliğini ve yeniden üretimi gerektirir. Hegemonya, popüler çıkarların ve taleplerin sistemli olarak dikkate alınmasını; özünde dengesiz ve kırılgan bir politik ilişkiler sisteminde destek ve ittifakları sürdürebilmek için ikincil önemdeki konularda tavizler vermeyi ve tutum değiştirmeyi (bununla birlikte, temel çıkarlardan fedakarlık yapmamayı) ve hakim sınıfın uzun dönemli temel çıkarlarına hizmet eden ulusal çıkarların elde edilmesi için bu desteğin örgütlenmesini gerektirir."[27]

Başka bir deyişle Gramsci daima hegemonyanın donmuş bir ceset olmadığını ve her zaman üst ve alt toplumsal sınıflar arasında pazarlığa tabi olduğunu, kapitalist kültürel hegemonyanın istikrarsız olduğunu ve aralıklarla ciddi krizler geçirebileceğini, ancak aynı zamanda uzun vadeli "normal" dönemlerinin de olabileceğini vurgulamaktadır.[28]

Gramsci'ye göre Marksizm'de olduğu gibi (alt) yapı, üst yapının belirleyicisi değildir, dahası (alt) yapı ve üst yapı birbirinden ayrı düşünülemez.[29] Hatta ona göre "Yapı ile üst yapılar, bir 'tarihsel blok' oluştururlar; yani karmaşık, çelişik ve uyumsuz üst yapılar bütünlüğü, toplumsal üretim ilişkileri bütünlüğünün yansımasıdır."[30] Bu bağlamda, tarihsel blokta doğrudan doğruya üretim güçlerine bağlı sosyo-ekonomik bir alt yapı ile politik ve sivil toplumdan meydana gelen bir üst yapı görülmektedir. [31]

Hegemonyanın başarıldığı alan olarak tariflenen "sivil toplum" alt yapıdan ve üstyapıdan görünümler içeren ara alan olarak düşünmek gerekmektedir. Bu, genellikle özel olarak nitelenen organizmaların bir araya geldiği bir alandır ve bu yüzden yalnızca siyasi partiler ve basın gibi kurumları ve örgütleri değil aynı zamanda ideolojik ve ekonomik

[26] Stuart Hall, "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde (73-122), Ankara: Bilim ve Sanat, 2005a, s.114-115.
[27] Bob Jessop, Devlet Teorisi: Kapitalist Devleti Yerine Oturtmak, (Çev.) Ahmet Özcan, Ankara: Epos, 2008, s.77, 78.
[28] Downing, s.47.
[29] Yaralı Alkaya, s.38.
[30] Gramsci, s. 248.
[31] Karcasulu, s.60.

işlevleri birleştiren aileyi de içerir. Öyleyse sivil toplum, Gramsci'nin deyişiyle "ekonomik yapı ile devletin arasında yer alır", ancak 'özel' çıkarların alanıdır.[32]

Hegemonya tam da bu alanda başarılmaktadır; hem de kısmen ideoloji yoluyla işleyen yasa, polis, ordunun temsil ettiğin devletin bakıcı yönünün yanı sıra aile, eğitim sistemi, kilise, medya ve kültürel kurumlar gibi üst yapılara ait failler aracılığıyla.[33]

> "Gramsci, iki yüz yılı aşan yayılma ve sağlamlaşma sürecinde kapitalizmin liderliğini okullar ve üniversiteler, kiliseler, edebiyat, felsefe, medya ve şirket ideolojileri gibi enformasyon birimleri aracılığıyla sürdürdüğünü ve örgütlediğini ileri sürmüştür."[34]

Başka bir deyişle Gramsci'nin hegemonya kuramına göre elit azınlık devlete, onun organlarına ve kitle iletişim araçlarına sahiptir ve bu araçlar sayesinde çoğunluk üzerinde kontrolünü sağlamaktadır. Hegemonya topluma yön veren sınıfın dünya görüşüdür; toplumu yöneten elit azınlığın toplumun diğer kesimleri üzerindeki ideolojik ve kültürel kontrolüdür. Bu ideolojik ve kültürel hakimiyet inançları, ahlak kurallarını ve egemen sınıfın topluma egemen olmasını istediği tüm değerler sistemini aile, okul, kilise gibi tüm toplumsal kuruluşlar ve bu kuruluşlar üzerinden hayatın her alanına yayarak kurulmaktadır.[35]

Peki, seçkin azınlığın çıkarlarını koruyacak şekilde seçkin azınlığın dünya görüşünü, felsefesini, kültürel ve ahlaki değerlerini bağlı bulunan grupların rızasına dayalı olarak yayan kimdir? Gramsci bu işlevi yerine getiren din görevlileri, öğretmenler ve gazeteciler gibi önemli unsurlardan söz etmekte ve onları organik aydın olarak tanımlamaktadır. [36] İdeolojiyi oluşturma, üretme ve kurma işini işlevini gören organik aydınlar;[37] işçi sınıfında sınıf bilincinin gelişmesini önlemek için tüccar, sanayici ve küçük burjuva sınıflarının ifadesi olan milliyetçi sağ görüşlerin sağduyu ve his haline getirilmesini sağlayarak bunları, toplumun değer yargısı haline getirir; bu değer yargılarına alternatif olabilecek düşünceleri ise bazen görmezden gelerek, bazen açıkça onlara karşı savaş açarak, bazen de bu düşünceyi savunanları itibarsızlaştırarak yok etmeye çalışırlar.[38] Bunu sistematik olarak sivil toplumda

[32] Hall, Lumley ve McLennan, s.8.
[33] Hall, 2005b, s.215.
[34] Downing, s.44, 45.
[35] Yaylagül, s.97.
[36] Gramsci, 1986, s.315.
[37] Oskay, s. 222.
[38] Yaylagül, Kitle İletişim, s.109-113.

yaparlar zira egemen sınıfın iktidarının sürdürülmesi için hegemonyanın devam etmesi ve yeniden ve yeniden üretilmesi gerekmektedir.

1.1.2 Althusser ve Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA)

Marksist felsefeci ve politikacı Louis Althusser 1918 yılında Cezayir'de doğmuştur. Nazi işgali sırasında Fransız Direniş Hareketi'ne katılan ve Almanlar tarafından toplama kampına gönderilen Althusser, 1948'de Fransız Komünist Partisi'ne üye olmuş, aktif bir üye olarak politik hayatına devam etmiştir. Öte yandan Althusser, Marx'ın yapıtlarına getirdiği yeni yorumlar 1960'lardan itibaren Fransız solu içinde etkili olmaya başlamıştır.

Öncelikle şunu belirtmekte fayda vardır ki; "Hataları ve sınırları ne olursa olsun, Ahhusser'in ideoloji anlayışı, bu alanda modern Marksist düşünce içinde gerçekleştirilmiş en önemli hamlelerden birisini temsil eder."[39] Althusser'in Marksist ideoloji kavramına katkıları; insanları özerk özneler olarak değil de toplumsal rollerin taşıyıcısı olarak gören oldukça determinist bir toplum anlayışı ve ideoloji ile bilim arasında net bir ayrımdır.[40] Dolayısıyla Althusser'in ideoloji anlayışına Marx üzerinden gitmek anlamlı olacaktır.

Marx'ın net bir ideoloji tanımı olmamak birlikte "Marx'ın ideoloji düşüncesini kullanışı, tartışmasız biçimde 'eleştirel' bir kavrayışa" dayanmaktadır.[41] Marx, büyük ölçüde, doğru ve yanlış bilme fikriyle, yanılsama, çarpıtma ve mistifikasyon anlamında ideoloji ile meşgul olmuşsa da şahsen "yanlış bilinç" deyimini hiçbir zaman kullanmamıştır. Bu daha çok Engels'e ait olan bir tanımdır. Engels, 1893'te Franz Mehring'e yazdığı bir mektupta ideolojiden, yanlış bilinç süreci olarak söz etmiştir.[42]

Marx işçi sınıfının burjuvaziyi yıkacağını, sömürünün olmadığı bir toplumsal sistem yaratacağını ve bu toplumsal sistemde ideolojiye yer olmayacağını öngörmüştür. Ancak yirminci yüzyılda kapitalizmin içsel bir devrimle yıkılmayacağı ve Rusya'daki devrimin Avrupa'ya ve batı dünyasına yayılmayacağı anlaşıldığında Althusser gibi Marksist düşünürler bu durumu açıklamak için daha kapsamlı bir ideoloji kuramı geliştirmişlerdir.[43]

[39] Eaglaton, s. 210.
[40] McLellan, s.27.
[41] Barrett, 1996, s.29.
[42] Eaglaton, s.19, 132.
[43] Dağtaş, s. 347.

Bu kuram ideolojiyi toplumun ekonomik temeliyle çok yakın bir neden-etki ilişkisinden özgürleştirmiş ve onu, bir sınıfın diğerine kabul ettirdiği bir fikirler dizgesinden çok, tüm sınıfların katıldığı süregiden ve her yana yayılmış pratikler dizgesi olarak yeniden tanımladı. Tüm sınıfların bu pratiklere katılması, bu pratiklerin artık başat sınıfın çıkarlarına hizmet etmediği anlamına gelmemektedir, aksine bu hizmeti kesinlikle yerine getirirler: yeniden tanımlanan ideoloji, Marx'ın inandığından çok daha etkilidir, çünkü dışarıdan değil içeriden işlemektedir - tüm sınıfların düşünce ve yaşam biçimlerine derinden işlemiştir.[44]

Dolayısıyla Gramsci gibi Althusser de ideolojinin yanlış bilinç olarak görülmesine karşı çıkmaktadır. Bunun nedeni kısmen, Althusser'i asıl ilgilendiren şeyin, ideolojinin yanlış olması olasılığı değil ideolojinin gördüğü işlev olmasıdır. Dahası Althusser ideolojiyi insan zihninin bir ürünü olarak değil insanların ne düşündüğünü belirleyen yarı maddi bir varlığa sahip olarak görmektedir.[45]

Bu öyle bir varlıktır ki; bir taraftan insanları özerk birer özneler olduklarına inandırmakta öte taraftan ise onları toplumun değerleri doğrultusunda şekillendirmektedir.

Althusser, Marks'ın Hegelci özcülüğünü reddetmektedir ki özcülük, şey'in, öz'ün tek bir unsuruna ya da özelliğine indirgenmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda Althusser iki tür özcülüğü yani indirgemeciliği kabul etmemektedir. Ekonomizmi reddederek ideolojinin kendisini biçimlendiren bir güç olarak görmekte ve ideolojiye göreli olarak bağımsızlık tanımaktadır; hümanizmayı ise içinde toplumsal gelişme önceden verili insan doğasının bir parçası olarak algıladığı için reddetmektedir.[46]

Ancak Althusser, ekonomik öz ya da yapı tarafından tam anlamıyla belirlenen Marksist toplumsal üstyapı kavramından köklü biçimde farklı olan bir toplum tasviri önerirken, yine de toplumsal ilişkilerin en sonunda, ekonomi tarafından belirlendiğini düşünmektedir. Ekonominin toplumsalın üzerinde yalnızca dolaylı bir etkiye sahip olduğunu düşünen Althusser'e göre ekonomik güçler toplumsal bütünün parçalarıdır ve toplumsal üstyapının dışında ayrıcalıklı bir çekirdek oluşturmazlar. Başka bir deyişle, siyasal

[44] John Fiske, İletişim Çalışmalarına Giriş. (Çev.) Süleyman İrvan. Ankara: Ark Yayınevi, 1996, s. 223.
[45] McLellan, s. 27.
[46] Yaylagül, s.102.

formasyonlar ekonomiye etkide bulunabilir, tıpkı ekonominin de onlara etkide bulunması gibi. [47]

İdeolojiyi çarpıtan bir mercekten çok, gerçekliğin kurucu öğesi, belirli bir gerçeklik olarak algılayan Althusser,[48] ideolojinin sadece gerçekliğin çarpıtılmış tasarımları ve ampirik olarak yanlış olan önermeler toplamından oluşmakta olduğu fikrine öldürücü bir darbe indirmiştir. Althusser'e göre ideoloji, tam tersine, temelde, dünya ile aramızdaki bilinçdışı, duygulanımsal ilişkilere, toplumsal gerçekliğe düşünce-öncesi bağlanma yollarımıza anıştırmada bulunur.[49]

> "İdeoloji, derinden bilinçdışıdır... İdeoloji elbette bir temsil sistemidir: ama bu temsiller, çoğu zaman 'bilinç'le alakasızdır. Bunlar çoğu zaman imgelerdir, kimi zaman kavramlardır, ama öncelikle insanların büyük çoğunluğuna, onların 'bilincinden' geçmeden, kendilerini yapılar olarak dayatırlar. Bunlar, algılanan-kabul edilen -maruz kalınan kültürel nesnelerdir ve insanların hâkim olamadığı bir süreçle işlevsel olarak insanlar üzerinde etkide bulunurlar. İnsanlar kendi ideolojilerini... Asla bir bilinç biçimi olarak değil, kendi 'dünya'larının bir nesnesi olarak kendi 'dünya'ları olarak yaşarlar... Demek ki, ideoloji insanların kendi dünyalarıyla yaşanan ilişkilerini içerir. Ancak bilinçsiz/bilinçdışı olma koşuluyla 'bilinçli' gözüken bu ilişki, aynı şekilde, karmaşık olma koşuluyla da basit olabilir; basit bir ilişki değil, ilişkilerin ilişkisi, ikinci dereceden bir ilişki olma koşuluyla basit olabilir. İdeolojide, insanlar, gerçekten de, kendi varlık koşullarıyla ilişkilerini değil, kendi varlık koşullarını yaşama tarzlarını ifade ederler: bu hem gerçek ilişkiyi, hem de 'yaşanan', 'hayali' ilişkiyi içerir."[50]

Althusser ideolojinin, insanların kendi dünyalarıyla yaşadıkları ilişkileri içerdiğini ancak bu ilişkiler hayali olduğu için ideolojinin de bilinçdışı olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir deyişle ideoloji bilinç dışıdır çünkü ideolojinin kiliseler, sendikalar ve okullar gibi kurumlarda cisimleşmektedir.

Althusser'e göre ideolojinin dışı yoktur. "Bu global uzanım, mekânı olduğu kadar zamanı da kuşatır. Bir ideoloji, herhangi bir zamanda doğmuş olduğuna inanmak istemez, çünkü buna inanması ölebileceğini de itiraf etmesini gerektirecektir."[51] Ona göre gelenekler,

---

[47] Saul Newman, Bakunin'den Lacan'a; Anti-Otoriteryalizm ve İktidarın Altüst Oluşu, (Çev.) Kürşad Kızıltuğ, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001, s.69, 70.
[48] Althusser, 2003, s. 76
[49] Eaglaton, s. 41.
[50] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İthaki Yayınları: İstanbul, 2003, s.283.
[51] Eagalton, s.93.

görenekler, din ve öteki toplumsal alışkanlıklar, kitle iletişim araçları yaşadığı sürece ideolojiler de yaşamaktadır.[52] Ancak Althusser bir anlamda ölümsüzlük bahşettiği ideolojinin tarihinin de kendisinden bağımsız olduğunu savunur.

Althusser, ideolojilerin ait oldukları toplumsal formasyondaki toplumun somut tarihi olarak öznel bir tarihe sahip olduklarını, ama "genel olarak ideolojinin tarihinin olmadığını" söylemektedir. Çünkü, ideoloji, dış gerçekliğin yansıtılması değil, çarpıtılmasıdır. Bu hep böyle olduğu için, ideolojideki zihnin işleyiş düzeneği de hiç değişmemektedir. Bu nedenle, bilinçaltı gibi, ideoloji de tarihsizdir. Ancak, bu tarihsizlik ideolojinin içinde tarih bulunmadığı anlamında olmayıp, ideolojinin kendisinin dışında, gelişen bir tarihi olduğu ya da olumlu anlamda bir tarihe sahip olmadığı anlamındadır.[53]

Althusser'e göre ideolojiler birer yaşam alanı; düşünmeden ziyade tecrübe etme alanıdır.[54] Aynı zamanda ideoloji toplumların tarihsel yasamanın temel bir yapısıdır ki; ideolojinin gerçekliliğinin varlığı ve kabulü ideoloji üzerinde etkide bulunmayı ve ideolojiyi tarih üzerine yansıyan eylem aygıtına dönüştürmeyi mümkün kılabilmektedir. [55]

Althusser'e göre ideoloji, toplum değerlerinin oluşumunda son derece önemli bir role sahiptir ve aslında toplumu yeniden üretmektedir.[56] Althusser aslında ideolojiyi de bir pratik olarak algılamaktadır.

İdeoloji; ekonomik ve politik düzeyler ile birlikte toplumsal formasyonu meydana getiren üç ana düzeyden biridir. Her toplumsal düzey bir pratiğe bağlıdır: Ekonomik düzeyde doğa, toplumsal ilişkiler içerisinde dönüştürülür, ekonomik pratiği tanımlayan budur; politik pratikte, söz konusu toplumsal ilişkiler dönüştürülür (politik pratik, bu dönüştürmeyle tanımlanır); ideolojik pratikte veya düzeyde ise insanın kendi hayatıyla yaşayan ilişkisi demek olan ideolojik tasarımlar dönüştürülür.[57]

[52] Althusser, 2003, s.58.
[53] Oskay, s. 235.
[54] Hall, 2005b, s.205
[55] Althusser, 2003, s.283.
[56] H.Birsen Örs, 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla: Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s.232.
[57] Murat Belge, ÖNSÖZ, Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları içinde (7-16). İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, s.9.

Pratik, toplumsal formasyonun üretildiği ve dönüştürüldüğü belirli bir üretici etkinliği belirtir. Her pratik diğerinin varoluş koşullarını hazırlar ve bu pratikler sistemi yeniden üretirler. İdeolojik pratik ise öznelerin toplumsal bütünlükte eylemde bulunmalarını sağlayan durumları üretir.[58]

> "Burjuva toplumlarında insanlar her ne kadar birey olarak düşünülüp değerlendirilse de insanların kendilerini bu şekilde (yani özneler olarak algılamaları) doğuştan getirdikleri bir özellik değildir. Egemen yapı tarafından bireylere özne rolü empoze edilir. Toplumsal pratikler bu pratikleri yapan bireylerin hem karakteristiklerini belirler hem de onların sahip olabilecekleri birtakım özellikleri ve bunların sınırlarına ilişkin kavramsallaştırmaları da oluşturur. Çünkü her toplum ancak kendi imajında bireyler yaratır. İnsanların toplum içinde oynadıkları roller ve gerçekleştirdikleri etkinlikler toplumsal pratikler tarafından onlara kazandırılır. İnsanların toplumsal pratikleri Devletin İdeolojik Aygıtlarını (DİA) oluşturur."[59]

İdeoloji, Althusser'in 'Devletin İdeolojik Aygıtları" kavramsallaştırmasının merkezidir ve bu kavram içinde yerli yerine oturabilmektedir. Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramı ile Gramsci'nin hegemonya kavramından feyz almış, hatta Hegemonya kavramsallaştırmasının açtığı yolda ilerlemiştir. Gramsci ideoloji kavramını hegemonya ile birlikte ele alarak bu kavramla ideolojinin nosyonunu genişletmiş ve aslında biraz da soyut olan bu terime maddi bir yapı ve siyasi keskinlik de kazandırmıştır. [60] Althusser ise başlı başına bir ideoloji teorisi ortaya atmıştır. Althusser'in ideoloji konusunu Marksist teorinin bir nesnesi haline getiren "İdeolojik Aygıtlar" incelemesinde öne sürdüğü tezlerin, yazarın Marksist teoriye yaptığı en önemli katkıları arasında olduğunu söylemek mümkündür.[61]

Klasik Marksist anlayışın aksine Althusser, 'Devletin İdeolojik Aygıtları" ile üst yapıya -devletin baskı aygıtının yanına- devletin ideolojik aygıtlarını da eklemekte, bunların devlet iktidarını ele geçirmede, devlet aygıtını yenilemede ve üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesinde önemli rol oynadıklarını savunmakta ve özellikle ideoloji - özne ilişkisini

[58] Dağtaş, s.348.
[59] Yaylagül, s.103.
[60] Terry Eaglaton, İdeoloji, (Çev.) Muttalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996, s.166.
[61] Belge, 2002, s. 8.

vurgulamaktadır. İdeolojinin nasıl olup da bireylerden özneler ürettiğini ve var olan üretim ilişkilerinin yeniden-üretiminde nasıl etkin olduklarını analiz etmektedir.[62]

Althusser'in 'Devletin İdeolojik Aygıtları" kavramsallaştırmasına Marksist devlet tanımı üzerinden ulaşmak mümkündür ki; Althusser bu tanımı şöyle yapmaktadır: "Devlet (...) açıkça baskı aracı olarak kabul edilir. Devlet, yönetici sınıfların (...) artık değerin zorla elde edilmesi sürecine (...) boyun eğmesi için işçi sınıfı üzerindeki egemenliklerini güven altına almalarını sağlayan bir baskı 'makinasi'dır." Marksist klasiklerin adlandırmasıyla devlet aygıtıyla kastedilmek istenen şudur: Sadece polis, mahkemeler, hapishaneler değil, kolluk güçleri "olaylarla başa çıkamadığında" son aşamada ek bir baskı gücü olarak doğrudan doğruya müdahale eden ordu ve bu bütünün üzerinden devlet başkanı, hükümet ve yönetim. [63]

Devletin ideolojik aygıtları ki; bundan sonra DİA olarak anılacaklardır, devlet aygıtından Althusser'in deyimiyle baskı aygıtından farklıdır. Bunlar kiliseler sistemi olmak üzere Dinî DİA, özel ve devlet okulları sistemi olmak üzere Öğretimsel DİA, Aile DİA'sı, Hukuki DİA, partileri de içeren sistem olmak üzere Siyasal DİA, Sendikal DİA, yazılı basın, radyo ve televizyon olmak üzere Haberleşme DİA'sı ve edebiyat, güzel sanatlar, spor olmak üzere Kültürel DİA olarak sıralanmaktadır. Bunların devlet aygıtından ayıran temel fark ise devlet aygıtının zor kullanarak, DİA'ların ideolojiyi kullanarak işlemesidir. Daha kesin bir ifadeyle devlet aygıtı, önceliği baskıya vermekte ve bu alanda ideoloji ikincil planda kalmaktayken, DİA'larda ideoloji öncelik kazanmakta ancak geri planda da olsa hafifletilmiş, gizlenmiş, hatta sembolik bir baskıya yer verilmektedir. Althusser hafifletilmiş baskı örneği olarak kilise ve okullardaki ceza, ihraç, disiplin vb. gibi uygulamaları örnek vermektedir. Althusser, hiçbir sınıfın DİA'lar içinde ve üstünde hegemonyasını uygulamadan devlet iktidarını sürekli olarak elinde tutamayacağını vurgulamaktadır. [64]

DİA'lar ideolojiyi toplumsal ilişkilerin yeniden-üretilmesine yarayan kitlesel, her tarafı kaplayan bir sisteme döndürmektedir, ideolojiyi kurumsallaştırmaktadırlar. Bunlar aracılığı ile yaşamdan, yani var olan toplumsal yapıya göre yaşanan gündelik yaşamdan kaynaklanan ideoloji, gündelik yaşamın bilincinin tümü olarak değil, sadece bir bölümü

[62] Savaş Çoban, "Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt olarak Medya", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2011) s. 29.
[63] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, s.27.
[64] Althusser, 2002, s.33, 34, 35, 36.

olarak oluşmakta ve kurumlaşmaktadır. Yaşamın uygulayımında özne olmakta, kendi başına bir yaşama kavuşmaktadır. Toplumsal yaşam denemeleri ile değişikliklere uğramaya, değişen koşullara göre kendini değiştirmeye başlar. Bunları yapabildiği oranda tarihsel değişmelere karşı yanıt verebilecek, onlar üzerinde etkide bulunabilecek bir sürekli oluşuma dönüşmektedir. [65]

Althusser, Devletin İdeolojik Aygıtları ile yeniden üretim nosyonunu sunmakta; bir üretici sistem olarak kapitalizmin üretim koşullarını "genişleyen bir ölçekte" yeniden ürettiğini ve bu genişleyen ölçekte yapılan yeniden üretimin toplumsal yeniden üretimi; emek gücünün ve üretim ilişkilerinin yeniden üretimini içermesi gerektiğini ileri sürmektedir. Toplumsal yeniden üretim ise emek gücünün onsuz kendisini yeniden üretemeyeceği ücretleri, emek gücünün onsuz kendisini gelişen bir üretici güç olarak yeniden üretemeyeceği becerileri ve uygun düşünceleri içermektedir. Ancak yeniden üretim bazı aygıtları gerektirmektedir; Emek gücünün ücret aracılığıyla yeniden üretimi aileyi, ileri beceri ve tekniklerin yeniden üretimi eğitim sistemini gerektirmektedir. Devletin bu toplumsal yeniden üretimin bütün bir toplumun rızasıyla cereyan etmesini sağlayan yapı olmasından ve dahi yönetici sınıf bloğunun uzun vadeli çıkarlarını gözetmede sınıf çıkarlarının üzerinde duran "nötr bir fenomen olarak kalmasından ötürü Althusser bu süreçte işe karışan tüm aygıtları, katı anlamda devlet tarafından örgütlenmiş olup olmamasına bakıp bakmaksızın Devletin İdeolojik Aygıtı olarak adlandırmaktadır.[66]

Althusser'e göre yeniden üretim egemen gücün maddi, siyasal ve ideolojik koşulları sistematik olarak yeniden üretmesidir ve DİA'lar üst-yapıya ait oldukları için, devletin (baskı) aygıtının koruması ve yardımı sayesinde üretim ilişkilerinin yeniden-üretimini sağlamaktadır.[67]

> "Tüm DİA'lar, hangisi olursa olsun, aynı hedefe yönelir: Üretim ilişkilerinin yeniden-üretimi, yani kapitalist sömürü ilişkilerinin yeniden-üretimi. Her biri bu tek hedefe kendine özgü yoldan katkıda bulunur: Siyasal aygıt bireyleri devletin siyasal ideolojisine uydurur -bu, ya 'demokratik', 'dolaylı' (parlamenter) ideolojidir, ya da 'dolaysız' (plebisitçi veya faşist) ideoloji. Haber aygıtı, tüm 'yurttaşları' basın, radyo, televizyon ile günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlâkçılık vb. dozlarıyla

[65] Oskay, s. 232, 234.
[66] Hall, 2005b, s217, 218.
[67] Althusser, 2003, s.117, 131

besler. Kültürel aygıt da aynı şeyi yapar (şovenizmde sporun rolü en ileri derecededir)." [68]

Althusserci ideolojik aygıtların özneleri iktidara baskıdan çok rıza ile bağlayan hegemonik aygıtlar olarak da yorumlanması mümkündür. [69] Althusser, medyayı devlet aygıtının kontrolünde ideolojinin taşıyıcısı olarak Devletin İdeolojik Aygıtlarından biri olarak görmektedir. Medya ideolojiyi halka taşıyarak, toplumsal değerleri yeniden ve yeniden üretmektedir.

1.1.3 Hegemonya ve DİA Kavramlarında Medya

Gramsci'nin Hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Araçları kavramsallaştırmalarının her ikisinde de medyanın, devlet aygıtının fonksiyonel bir parçası olma hali öne çıkmaktadır.

Gramsci medyayı, devlete ve onun organlarına sahip olan elit azınlığın çoğunluk üzerinde ideolojik ve kültürel kontrolünü sağladığı; hegemonyasının devamı için bağımlı grupların rızasını sistematik olarak üreten kurumlardan biri olarak görmektedir.

Gramsci'ye göre Hegemonya belli bir bilgi yapısının ve değerler sisteminin inşası anlamına gelmekte, kendi bilgi ve değer sistemini yaratıp bunları genel ve evrensel kabul edilebilir kavramlar haline dönüştürebilen sosyal grup yahut sınıf da entelektüel ya da ahlaki liderliği ulaşmaktadır. [70] Bunun için Gramsci'ye göre gerçeğin anlaşılması ve bilginin edinilmesi ahlaki, kültürel ve ideolojik prizmalar ya da filtreler yoluyla olmakta; bu sayede toplum şekil ve anlam kazanmaktadır.[71]

Bu filtreleri kullanan kurumlar arasında medya da bulunmaktadır. Hatta medya, kapitalist toplumlarda çoğunluğun rızasını sağlamaya yardımcı olan kurumlarının başında gelmektedir.[72]

---

[68] Althusser, 2002, s.43.
[69] Çoban, 2009, s.5.
[70] Stephen Gill, "Epistemology, Ontology and the 'Italian School", 'Der. Stephen Gill), Gramsci, Historical Materialism and International Relations, Cambridge, Cambridge University Press, 1993, (21-48), s.23-24'ten aktaran Okur, s.140.
[71] Mehmet Akif Okur, "Gramsci, Cox ve Hegemonya: Yerelden Küresele, İktidarın Sosyolojisi Üzerine", Uluslararası İlişkiler, Cilt 12, Sayı 46 (Ocak 2005), s.140.
[72] Dağtaş, s.343.

> "Gramsci'nin hegemonya kavramı (ve kuramı) medyaya uygulandığında görülür ki medya, okuyuculara egemen sınıfın değerlerini aktaran bir araçtır. Medya genel olarak egemen yapıya ve egemen değerlere karşı olan ve bunları tehlikeye atan her türlü olaya karşıdır. Bunlar içerisinde işçi sınıfına ve onun ideolojisine yakın olma ihtimali bulunan sendikalar ve bunların egemen düzen için bir tehdit oluşturan eylemlerine (yani grevler), toplumsal düzeni tehdit eden protestoculara ve gösteri yürüyüşü yapanlara, Marksizm'e, solculara, çevrecilere ve farklı cinsel kimliklere karşıdır. Bunun yanında, kapitalist üretim ilişkileri doğal düzen kabul edilir. Kapitalist girişim, kar ve yöneticilerin her türlü girişimi ve uygulamaları sağduyu ve toplumun çıkarı olarak sunulur. Medyada haber değeri olacak olay ve olgular hep egemen sınıfın bakış açısıyla sunulur. (...) Kitle İletişim Araçları egemen temel değerleri kabul eder ve sağduyuya uygun olarak yani herkesin bildiği bir dünya tasarımı sunar. Sonuç olarak medya egemen değerleri aktararak hegemonyayı yeniden üretir".[73]

Bu noktada "ortak duyu' ya da "sağ duyu" olarak anabileceğimiz hegemonya stratejisinden söz etmekte fayda vardır. Ortak duyu, burjuva ideolojisinin bir parçasıdır ve alt sınıflar tarafından kabul edildiği sürece hegemonya işlemektedir ve onların ortak akla gösterdikleri rıza anlık bile olsa hegemonyanın zaferidir.[74] Hatta "ideolojiler "sağduyu" ya da "ortak akıl" olarak kabul edildiklerinde, ideoloji olarak görülmedikleri için, en güçlüdürler."[75] John Fiske, Althusser ve Gramsci'nin ortak duyunun yerine getirdiği ideolojik işlev konusunda yaptıkları uyarı şöyle ifade etmektedir: Ortak duyu kavramı aslında sınıf temellidir, ancak sınıfsal kökenini yönetici sınıfın fikirleri içinde gizlemektedir.[76]

Ortak duyu olayları herkesin bildiği gibi tanımlamaktadır. Dolayısıyla insanlar olayları kendilerine öğretildiği gibi yani egemen sınıfın bakış açısıyla değerlendirmektedirler ki ortak duyu bunu gerektirmektedir. Ortak duyu temel kabulleri ile insanlar belli tarz düşünceleri ve düşünme biçimlerini kabul ederek bu değerlerin, inançların ve toplumsal ilişkilerin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi konumuna gelmektedirler. Medya da aynı yöntemi kullanmakta ve ortak duyu dışındaki insanların temel kabullerine aykırı düşen alternatif yöntemleri halkın gündeminden uzaklaştırmaktadır. [77]

Benzer biçimde Scholle'ye göre de medya söylemi siyasal olanı dışlamakta, soruları teknik ve kişisel dünyayla sınırlandırmakta ve oydaşma yaratmaktayken medya da

[73] Yaylagül, Kitle İletişim, s.101.
[74] Fiske, 2003, s. 226.
[75] Alemdar ve Erdoğan, 2005, s.269
[76] Fiske, 2003, s.227.
[77] Yaylagül, s.99.

söylenebilir olanın alanını oluşturan bir görme tarzı, düzenleme ve yargılama yöntemi ya da seçme ve tercih aracı oluşturmaktadır.[78] "Medyadan solcu, ilerici ve radikal fikirler dışlanmaktadır" diyen Parenti de hakim medyanın en liberali olarak bilinen (ABD'li) NPR kanalı ile örneklendirmektedir ki; sağcılarla hemen her zaman tek başlarına söyleşi yapılırken liberallerin ekrana getirildiği ender durumlardaysa karşılarında bir muhafazakar hemen her durumda hazır bulunmaktadır.[79]

Althusser ise medyayı da ideolojiyi kullanarak işleyen DİA'lar arasında kabul etmektedir. Dolayısıyla Althusser'e göre medya da üst yapıda bulunan devletin (baskı) aygıtının yanında yer almakta ve devletin devamlılığını sağlamada; üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesinde önemli görevlerde bulunmaktadır. Zira toplumsal yapı ancak gündelik iletişimsel pratikler denetlenebildiğinde, gerçekten iktidarın ideolojisi yeniden-üretilebilir.[80] O halde iletişimsel pratiklerin nasıl denetlendiği ve ideolojik kurgunun nasıl işlediğine dair şöyle bir örnek vermek mümkündür:

> "TRT belirli amaçlar yanında, ideolojik etki için de kurulmuştur. Diyelim ki ülkenin birlik ve beraberliğini güçlendirmek amaçlarından biridir. Bu kurumda amaçlanan, sağlanmak istenen ideolojik ülkü yani 'birlik ve beraberlik' TRT'nin tüm yayınlarında, mesajlarında kendini belli ettiği gibi etkisini TRT'nin bizzat kendisinde, iç işleyişinde, çalışanlarında, kurumlaşmasında da belli eder, yansıtır. İdeolojik oluşum öğelerin eylem ve işlemlerini biçimlendirir. Sözgelimi ülke birliği ülküsüne bağlı olmayan memur TRT'de tutulmaz. Bu personel kendine uygun gelecek kendini ideolojik olarak karşılayacak başka bir sistemin içine girer. Personel bu ülküye uygun biçimde hareket etmek zorundadır. Yani her eyleminde, her pratiğinde özgür öznenin kabul ettiği, empoze ettiği düşünceleri yansıtmak zorundadır. Birlik ve beraberlik konusunda yayın yapacak bir birim kurulur. Program ve yayın daireleri yeniden düzenlenir. Toplantılar yapılıp kararlar alınır. Bu toplantılar özel gündemli ve bürokratik kurallara uygun olarak gerçekleştirilir. Althusser'in' belirttiği rituel, burada bürokratik rituel, bürokratik usül olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu amaç için yeni araç, gereç alınır. İdeoloji ile bu maddi gelişmeler birlikte yürümektedir. ideolojik bir söylem maddi oluşumlara yol açmış, yeni oluşumların yaratıcısı olmuştur. Özgür öznenin belirlediği ideolojik dozun, ya da önceli olan ideolojik dozun sisteme enjekte edilmesi, aşılanması için bir yapı oluşmuştur. Bu maddi

[78] David Sholle, "Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/Bilgiye", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde (255-294), Ankara: Bilim ve Sanat, 2005, s.283, 284.
[79] Michael Parenti, "Medya Kaytarıyor", Gerçekler Nasıl Karartılıyor?, (Haz.) Lenora Foerstel, Medya ve Savaş Yalanları içinde (47-57), İstanbul: Yordam Kitap, 2007, s.51, 52.
[80] Barış Çoban, "Medya, Kamuoyu, İdeoloji". Medya Eleştirileri 2009: Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi, (Ed.) Nesrin Akbulut ve Can Bilgili, İstanbul: Beta Yayınları, 2009, https://www.academia.edu/610117/Medya_Kamuoyu_%C4%B0deoloji, (Erişim Tarihi: 11 Ağustos 2018), s.1

> yapının dokusunu, örgüsünü benimsenen ideoloji belirlemektedir. Alt sistemler bu ideolojiye göre düzenlenmekte ve çalışmaktadır. ideoloji, dokunun ve yönetsel örgünün içindedir.[81]

Ancak gözden kaçmamalıdır ki; ideolojik aygıt olarak kitle iletişim araçlarının, gerek devlete gerekse devleti hegemonyası altında tutan hakim sınıflara karşı sınırlı da olsa bir özerkliği bulunmaktadır ve bu sınırlı özerklik ülkedeki yasal düzenlemelere bağlıdır. Sözgelimi televizyonlar sürekli olarak iktidarın sözcülüğünü yapmazlar. Toplumun değişik katmanlarının, baskı kümelerinin toplumun çoğunluğuna ters düşebilecek görüşlerini de yansıtırlar ki bu da siyasal platformda hayatiyet bulan toplumsal uzlaşmanın bir sonucudur. Kitle iletişim araçları ideolojinin yeniden üretiminde baş rolü oynarlar ama egemen sınıfların doğrudan doğruya emrinde olan araçlar değildirler.[82]

İdeoloji özneleri üye yapacak, katacak şekilde işlev görür. Bireyleri kendilerini belli şekillerde gören öznelere dönüştürür. Bu dönüştürmede, ömeğin kendilerini işçi sınıfının üyesi olması yerine orta sınıf veya Müslüman veya Türk olarak görmesini sağlar.[83]

Althusser, somut bireylerin özneleştirilmesini, bir 'çağrı' metaforuyla açıklamaktadır. "Çağrılma" imgeleminin metaforik kullanımı, diğer bir ifadeyle sözel olarak seslenilme ve böylelikle "çağırılma" karşısındaki sessizlik ya da reddimiz vasıtasıyla toplumsal özneler olarak konumlanmamız Althusser'in yaklaşımının merkezinde durmaktadır.[84]

Çağrı, biri bize seslendiğinde o kişinin bize hitap ettiğini size bildiren şeydir: "Ey Müslüman", "Ey Türk", "Ey Proleter", "Ey Sosyalist". Bu bakımdan, ideolojilerin çerçevesindeki bütün rollerde "çağırma" ve "çağrıldığını anlama" özelliği bulunmaktadır ve bütün bu adlarla çağrılanların hayatta birbirinden ayrı somut pratikleri, bu kimliğin özetidir. Söz konusu pratikler, "Allah", "Türk Milleti" gibi ideolojinin büyük harfli Öznesi altında hiyerarşik biçimde yapılaşmıştır. Büyük harfli Özne, bu pratikler arasında uyarlılık yaratır. Bugünkü ortamda bir "Müslüman" namaz kılar, oruç tutar ama aynı zamanda alışverişini belli bir dükkandan yapar, belli bir politik partiye oy verir, kendi edebiyatı, kendi sineması, kendi

[81] Kazancı, s.65.
[82] Kazancı, s .80
[83] Alemdar ve Erdoğan, 2005 s. 319.
[84] Trevor Purvis ve Alan Hunt, "Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeloloji…", (Çev.Simten Coşar), Moment Dergi, Cilt:1, Sayı:1 (2014), s.19, 20.

yemekleri, ailesine verecek kendi öğütleri vardır. Bunların hepsi, o ideolojinin belirli bir "Allah" yorumuyla uyarlı olmak zorundadır.[85]

Dolayısıyla aslında çağırılma, seslenilmeden fazlasını yapar: Özneleri, özgül söylemsel bağlamlarda konumlandırır.[86] Althusser'in ideoloji teorisinde yaptığı revizyonlar ideolojiye "çarpıtılmış fikirler" ve "yanlış bilinç" temelli yaklaşımdan kesin bir uzaklaşmayı destekleyerek daha dilbilimsel ya da "söylemsel" bir ideoloji kavrayışının kapısını aralamış; ideolojinin nasıl içselleştirildiği, nasıl kendiliğinden konuşmaya başladığımızı gündeme getirmiştir.[87] O halde Althusser'in çağırılma teziyle söylem kavramı arasındaki doğrudan bağ göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.[88] Bu bağ ayrıca nükleer karşıtı hareketin yazılı basındaki temsiliyetini ortaya koyma niyetindeki bu çalışmanın başvuracağı Van Dijk'in Sosyobilişsel Eleştirel Söylem Analizine doğru da bir kapı aralamaktadır.

Stuart Hall, Althusser'in kuramında başat ideolojinin söylemde nasıl üretilebileceğini ayırt etmenin veya farkına varmanın zor olduğunu belirtmektedir.[89] Althusser medyayı ideolojik aygıt olarak tanımlamış ve medyanın tüm yurttaşları günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlâkçılık dozlarıyla beslediğini söylemiş, ancak medyanın ideolojik aygıt olarak işlevini detaylandırmamıştır.

Ancak bu haliyle dahi Althusser'in medya değerlendirmesinden yola çıkarak söylemek mümkündür ki medya bir ideolojik aygıt olarak iktidarın ideolojik mücadele alanlarından en önemlisidir. Çünkü bu araçlar günümüzdeki ideolojik aygıtların en etkilisidir ayrıca en ideal ideoloji taşıyıcılardır.[90] Her gün değişen gündem karşısında buna uygun ideolojik tepki ve değerlendirmeler, 'yanlış' yorumlara meydan vermeden istenilen kalıba sokularak topluma sunulmalı; toplumun düşüncesi de bu kalıba uygun şekle girmeli ve tepkileri bu yönde olmalıdır. [91] Medya bunu başardığı takdirde yeniden üretim ilişkilerinin ve devlet ideolojinin devamlılığı sağlanmaktadır ki medyanın bu konuda son derece mahir olduğu açıktır.

---

[85] Belge, 2002, s.10.
[86] Purvis ve Hunt, s.19, 20.
[87] Stuart Hall, "The Problem of Ideology – Marxism without Guarantees-", Journal of Communication Inquiry, Cilt: 10, Sayı:2 (1986), s.32.
[88] Purvis ve Hunt, s.19, 20.
[89] Yaylagül, s.104.
[90] Kazancı, s.77.
[91] Çoban, 2011, s.129.

1.1.4 Medyada İdeolojinin Yeniden Üretimi

Althusser'e göre medya, ideolojik bir aygıt olarak kapitalist sistemin üretim ilişkilerinin ve medya egemenlerin ideolojisinin yeniden üretiminde büyük önem taşımaktadır. Medyanın bir toplumun aynı zamanda tahakküm yapısını yeniden üretecek şekilde ideolojik alanını sistematik olarak yeniden üretme eğilimindedir.[92] Yeniden üretimin sistematik olması önemlidir, zira yeniden üretim durduğunda egemenler hegemonyalarını kaybetme tehlikesi ile yüz yüze kalacaklardır.

Medya, toplumsal oluşum içindeki pek çok ideoloji arasından egemen ideolojiyi seçer ve onu bireylere yansıtır. Medyanın temel işlevi olan haber, öz itibariyle maddi olay ve katmanlar içinde doğup, gelişir, sonunda çökelti olarak ideolojik oluşumu bırakır. İşte bu aşamada kitle iletişim araçlarının çıktısı olan haberin farklı bir kimliğe büründüğü görülür. Haber ideolojinin kurucu öğelerinden biri olmuştur. [93]

Diğer bir deyişle haber ideoloji taşımaktadır;[94] ancak haberin sadece taşıyıcı işlevi yoktur, haber taşıdığı ideolojiyle bütünleşik haldedir.

O halde rahatlıkla söylenebilir ki; medya üretiminin bir çıktısı olan haber, toplumun ideolojik kurgusunun en önemli taşıdır ya da taşlarından biridir ve ideolojik oluşumun mikroorganizmaları, hücreleri haberlerden oluşmuştur. Ancak tek başına haber ideolojik dokuyu oluşturmaz. Gelenek ve görenekler, eğitim sistemi, ailenin öğrettikleri, ahlak anlayışı ideolojik oluşumun yapıcılarıdır. Hatta ideoloji bunların içinde oluşur. Haber de böyle bir rol oynar. İdeolojiyi oluşturan ve ona vücut veren öğeler içinde haberin önemli bir rolü vardır. Ancak haber yalnızca ideolojik amaçlı bir akımı ifade etmez, aynı zamanda bilgilendirici ve eğlendirici fonksiyona da sahiptir.[95]

Ancak topluma haber yayan kurumlar bilgilendirici ve eğlendirici fonksiyonları sürdürürken de "ortak duyu" çerçevesinde hareket eder ve bilinçli ya da bilinçsiz ideolojiyi yeniden üretirler. Althusser ve Gramsci'den etkilenmiş olan John Fiske, "hegemonyanın işleyişinin iyi bir örneği" örneği olarak Seventeen dergisinin bir kapağını ideolojik olarak

[92] Hall, 2005b, s.232.
[93] Kazancı, s. 67, 81.
[94] Ayşe İnal, Haberi Okumak, İstanbul: Temuçin Yayınları, 1996, s.141.
[95] Metin Kazancı, s. 78, 81,82.

çözümlerken haberin nasıl ve hangi yöntemlerle ideolojiyi yeniden ürettiğine dair yöntemler de sunmaktadır. Elbette bu yöntemler aynı zamanda ideolojik çözümleme yöntemleridir de:[96]

Yer Değiştirme: Bir konu ya da endişe psikolojik ya da ideolojik olarak bastırıldığı zaman bu konuya duyulan ilginin, yalnızca meşru ve toplumsal açıdan kabul edilebilir bir konuyla yer değiştirilerek ifade edilmesidir. Örneğin Akkuyu nükleer santralinin yarattığı güvenlik, yaşam, toplum sağlığı ve ekolojik dengeye dair endişe, nükleer santralin inşa sürecinde istihdam açığının olacağı ve bölgedeki işsizliğin sona ereceği bilgisi ile yer değiştirilebilir. Bu yer değiştirmeyi mümkün kılan da işsizliğin yüksek olduğu ortamda istihdam yaratan projelerin toplum nezdinde takdir edilmesidir.

Dahil etme / Birleştirme: Egemen sınıfların, diğer sınıflardan gelen direnç ögelerini statükoyu sürdürmede kullanmaları sürecine gönderme yapmaktadır. Bunlar, dirençleri egemen ideolojinin içine dahil ederler ve bunların gerçek anlamlarını egemen ideolojinin içinde eritip anlamsızlaştırırlar. Böylece egemen ideolojiye gösterilen direncin içini boşaltırlar. Örneğin "Endişelenme, hippi ol. Giyecek, müzik, yiyecek ve toplumsal bilinçte 60'ların tutumu geri geldi" cümleleri dahil etmeye verilebilecek iyi bir örnektir. 60'ların toplumsal bilincinin "Kent State University"deki silahsız göstericilere polisin ateş açmasıyla ve dört öğrenciyi öldürmesiyle sonuçlandığı konusunda hiçbir ima yoktur. ABD'nin güneyindeki ırkçılığa karşı özgürlük yürüyüşlerinden, Vietnam Savaşı'na karşı dünya ölçeğinde yapılan protestolara ve Avrupa'yı ve ABD'yi kasıp kavuran hükümet karşıtı öğrenci gösterilerine kadar 1960'ların toplumsal hareketleri, modaya, müzik tarzına ve güvenli, temiz bir çevre bilincine indirgenmiştir ve o dönemin siyasal karşıtlığı tehlikesiz hale getirilerek egemen ideolojiyle birleştirilmiştir.

Maskeleme: Haberin yanlış temelleri üzerine oturtulmasıyla gerçeği gizlemek, olduğu gibi yansıtmamaktır. Fukuşima nükleer kazasının tsunami sonucu olduğunu yazarak kazaya denetim eksikliğinin neden olduğu gerçeğinin gizlenmesi bu konuda verilebilecek örneklerdendir. Diğer bir deyişle Fukuşima kazası da tsunami de gerçektir ve Fukuşima nükleer kazası gerçekten tsunamiden hemen sonra olmuştur. Ancak ikisi arasında kurulmuş

[96] Fiske, s.227-232.

neden-sonuç ilişkisi doğru değildir ve bu yanlış ilişki gerçeğin; nükleer kazanın denetim eksikliğinden kaynaklandığının üzerini örtmektedir.

Anlamlı yokluklar: Haberde olayların gerekçesine yer vermemek, boşluk bırakmaktır.

Metalaştırma: Kapitalizm meta üreten bir sistemdir, dolayısıyla üretilen metaların doğal görünmesini sağlamak, çoğu ideolojik pratiğin kalbinde yer alır ki medya da bunu yapar. İnsanlar arzularını, bu arzuları gidermek amacıyla üretilen metalar aracılığıyla anlamayı öğrenir ve sorunlarını, bu sorunları çözmek için üretilen metalar aracılığıyla düşünür.

Haber medyasının günlük performansının bir başarısızlık değil, aksine çarpıtılma yeteneğinde muazzam bir başarısı olduğunu ifade eden Michael Parenti'ye göre medyanın işi bilgilendirmek değil, yanlış bilgilendirmektir. Demokratik ifadeyi geliştirmek değil, yok etmektir. Medya çok fazla şey söylemekte, çok az şey anlatmaktadır. Parenti, basının hakim yöntemini "kaytarmak" olarak tanımlamaktadır.[97] Benzer biçimde David Sholle'a göre medyada de bilgi, üretilerek değil, yok edilerek sisteme rıza yaratılmakta ve meşruiyet sağlanmaktadır.[98]

Benzer biçimde ve bu "kaytarma"nın nasıl yapıldığını dair işlemleri söyle anlatmaktadır:[99]

Atlama: Haberde kaytarmanın en yaygın biçimi bir konuyu tamamen atlamaktır. Böylece üst çevrelerden duyulan rahatsızlığın gün ışığına çıkma şansı yok gibidir. Bazen sadece can alıcı detaylar değil tüm hikaye gizlenir.

Etiketleme: Bir etiket herhangi bir konuya olumlu ya da olumsuz bir damga vurur. Bazı olumlu etiketler şunlardır: "İstikrar", "başkanın adilane yönetimi" ve "güçlü savunma". Bazı olumsuz etiketlerse şunlardır: "Solcu gerillalar", "İslamcı teröristler", "komplocu

[97] Parenti, s.47-57.
[98] Yasemin İnceoğlu, Kitle İletişim Araştırmalarında Medya-İktidar İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi, Medya ve İktidar; Mehmet Ali Aybar'ı Anma Sempozyumu, 8 Ekim 2006, http://www.yasemininceoglu.com/default.aspx?cat=4&pag=134, (Eritiş Tarihi: 10 Ağustos 2018).
[99] Parenti, s.47-57.

teröristler". Medya kendisini ise yanlış bir biçimde "özgürlükçü medya" olarak etiketlemektedir. Dikkate değer bir başka etiket ise "reform"dur. Medya bu kavramın anlamını çarpıtarak sosyal reformların tasfiyesi anlamında kullanmaktadır.

Önleyici Varsayım: Medya genellikle verili konumu, çok yönlü ve tartışılması gereken politik bir durum olarak ele alır. Örneğin 1980'lerde Beyaz Saray ve askeri sanayi kompleksi, askeri harcamalarda esaslı bir artış hedeflediğinde, basın artışın ne kadar olması gerektiğini masaya yatırmıştır. Oysa silahlanma bütçesinin gerçek anlamda düşürülmesini isteyen herhangi bir görüşe de değinmek gerekmektedir. Politik elit sağlıkta, refahta ya da diğer pek çok kamusal hizmette kesinti isteyince medyanın bilgeleri, hemen kesinti yapılacak miktarları ve bunların olası etkilerini tartışmaya başladılar. Böylelikle politikanın kendisi önleyici bir varsayımla baştan kabul edilmiştir ve eleştirel bir tartışmaya tabi tutulmaz. aynı şey "sosyal güvenlik reformu" üzerine yürütülen tartışmalar için de geçerlidir. Mevcut basından var olan haliyle sosyal güvenlik sisteminin olumlu yönlerine dair bir şey işitmek mümkün değildir. Baştan sistemin kötü olduğu kabul eden medyada program çökme tehdidiyle yüz yüzedir ve kökten bir reform gerekmektedir!

İtibari Değer Yayını: Yalanın bir yolu da, "resmi yalanları" hiç sorgulamadan ve yeterli kanıta ihtiyaç duymadan itibari değer belleyip topluma iletmektir. Basın hiç sorgulamadan hükümetlerin ya da iş çevrelerinin sesini yankılamakta, onların ezber kelimelerini ve siyasi gündemini toplumun geniş kesinlerine iletmektedir.

İçeriğin Önemsizleştirilmesi: Tarza ve yönteme yoğunlaşırken işin özüne hiç değinilmemektedir. Örneğin hangi yasanın geçeceği haber olurken, bu yasadan kimin zarar edeceğine değinilmemektedir.

Dengesiz Yöntem: Örneğin "Guatemala ve El Salvador"daki ABD destekli savaşlara (…) dengesiz bir yöntemle bakılmaktadır. "Hem köyleri yananlara hem de köyleri yakanlara sürekli akan kandan eşit derecede sorumlularmış gibi davranılmaktadır." Haberi hazırlayan, kendini tarafsızlaştırmak isterken meselenin esasını etkisizleştirmekte ve haliyle konuyu çarpıtmaktadır.

İşin Derinine İnmemek: Siyasi olarak yasak olan ya da konuşulması sıkıntı yaratacak bir konuda detaya inmeden konuyu yüzeysel olarak aktarılmaktadır.

Haberlerde azınlıklar, göçmenler, ev işgalcileri, üçüncü dünya ülkeleri ve bu ülkelerin insanlarının nasıl temsil edildiği inceleyen van Dijk, bu gruplara ana akımda medyada daha az yer verilmekte olduğunu ifade dere. Bu gruplar itibarlı ve tekdüze haber kaynakları olarak daha az kullanılır. Olumsuz olarak olmasa da klişeleştirilmiş bir tarzda "sorun" olarak betimlenirler. Bizim normlarımız, amaçlarımız, uzmanlığımız ya da kültürümüzle karşılaştırıldığında "yetersiz" ya da "geri" olduklarının var sayılırlar. [100]

Bunlar ideolojik ve hegemonik yöntemlerdir ve medyada ideoloji ve hegemonya ilişkileri yukarıda sıralanan yöntemlerle yeniden üretilmektedir. Ancak medya sadece ideolojinin üretildiği bir kurum olmaktan çok sistemin yapısal bir parçasıdır. Haber ise sadece ideolojinin taşıyıcısı değil kurucu unsurudur.

1.1.5 Medyada Rızanın Üretimi

Rıza kavramı, Hegemonya kavramı çerçevesinde Gramsci tarafından ortaya atılmış ve devlete ait elit sınıfın halkın üzerindeki hegemonyasının sürdürebilmesi için zorun yanına dahil edilmiştir. Gramsci'ye göre toplumsal rızanın oluşturulması tahakkümü kolaylaştırmaktadır.

"Rızanın üretimi" kavramını ise "rızanın yaratımı" versiyonuyla birlikte ilk kez Walter Lippmann 1922'de yayımladığı 'Public Opinion" (Kamuoyu) kitabında kullanmıştır. Lippmann'a göre rıza üretimi yeni bir sanat değildir, aksine demokrasinin ortaya çıkışıyla birlikte ölmesi beklenen eski bir sanattır, ancak ölmemiştir; hatta artık analize dayandığı için teknik olarak muazzam ölçüde gelişmiş ve psikolojik araştırmaların bir sonucu olarak, modern iletişim araçlarıyla birleştiğinde demokrasi pratiğine köşeyi döndürmüştür.[101] Edward L. Bernays ise 1928'de yayımladığı "Propaganda" kitabında halkla ilişkiler çalışmaları kapsamına, o zamana kadar olumsuz anlam içeren propaganda kelimesini bilimsel bir biçimde yapılacak manipülasyonla toplumu ikna etmek bağlamında kullanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından ise 1947'de yayınladığı "The Engineering of Consent" (Rıza Mühendisliği) makalesinde ise rıza mühendisliğini "demokratik sürecin özü, ikna etme ve önerme özgürlüğü" olarak tanımlamış ve bu mühendislik yönteminin, eylemin yalnızca,

[100] Teun A. Van Dijk, "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde (315-376). Ankara: Ark Yayınları, s. 350, 351
[101] Walter Lippmann, Public Opinion, New Brunswick: Transaction Publishers, 1998, s.248.

bilginin ve programların desteklenmesine yardımcı olmak için, bilimsel prensiplerin, denenmiş uygulamaların ve durumların kapsamlı bilgisine dayandığını söylemiştir.[102]

> "Walter Lippmann'ın 'rıza imalatı' adını verdiği süreçte propagandanın özel bir öneme sahip olduğu fikri, kamuoyu, propaganda ve toplumsal düzenin politik koşulları üzerine çalışan yazarlar arasında uzun süreden beri kabul gören bir gerçekliktir. 1920'lerde yazan Lippmann, propagandanın çoktan beri 'hükümetin düzenli bir organı' haline geldiğini ve gelişkinliği ile öneminin düzenli olarak arttığını savunmuştur. Kitle medyasının bütün yaptığının bundan ibaret olduğunu iddia etmiyoruz, ama verdikleri hizmetin bütünü içerisinde propaganda işlevlerinin önemli bir yer tuttuğuna inanıyoruz."[103]

Yukarıda alıntılandığı üzere Edward Herman ve Noam Chomsky, 1988'de kavramın yaratıcısı olan Lippman'a da atıf yaparak "rıza üretimi" kavramını medya pratikleri üzerinden ele almış ve haberlerin nasıl egemen düşüncenin bakış açısıyla sunulduğunu ortaya koymuşlardır.

Herman ve Chomsky'nin Rızanın İmalatı kitabında açıkladıkları propaganda modeline göre işlenmemiş haldeki ham haberler, geriye yalnızca basıma uygun damıtılmış bir artık kalana kadar beş "süzgeç"ten geçirilmektedir. Bu süzgeçler, söylemin ve yorumun öncüllerini, öncelikle neyin haber değeri taşıyıp taşımadığını tanımlamakta ve propaganda kampanyalarına dönüşen süreçlerin temellerini ve işleyişlerini açıklamaktadır. Bu süzgeçler şunlardır: Hâkim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, medya sahibinin serveti ve kâr yönelimi; kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık; medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı "uzmanların sağladığı bilgilere dayanması; medyayı disiplin altına alan bir araç olarak "tepki üretimi" ve denetim mekanizması olarak "anti-komünizm". Bu bileşenler birbirleriyle etkileşime girmekte ve birbirini pekiştirmektedir. [104]

Rıza üretimi de biliş yönetiminden geçerek oluştuğu ve bu tür üretim bilinç endüstrileri tarafından yapıldığı için, medya kamu katılımını sağlamada merkezi rol oynar.[105] Diğer bir deyişle medya ise bu rızayı üreten fonksiyonel kurumların başında gelmektedir. Zira

[102] Edward L. Bernays, "The Engineering of Consent", The Annals of The American Academy of Political and Social Science, Cilt:250, Sayı:1, (1947), s.114.
[103] Edward Herman ve Noam Chomsky, Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği, (Çev.) Ender Abadoğlu, İstanbul: BGST Yayınları, 2012, s.66.
[104] Herman ve Chomsky, s. 72, 73.
[105] Alemdar, Erdoğan, s.268

hükümet ve medya kurumları haberin nasıl yapılacağına birlikte karar vermekte, sansürü ya da otosansürü devreye sokacak zemini birlikte hazırlamaktadır.[106]

Chomsky medyayı "ideolojik kurum" olarak tanımlamaktadır. Ona göre "medya, haberlerin ve çözümlemelerin çatısını yerleşik ayrıcalıkları destekleyen bir çerçevede kurarak ve bu doğrultusunda her türlü tartışmayı sınırlayarak, birbiriyle sıkı sıkıya kaynaşmış olan devletin ve şirketlerin çıkarlarına" hizmet etmektedir. [107]

Hall'a göre medya sadece düşünce birliğini destekleyen ya da yansıtan bir kurum değil, düşünce birliğinin üretilmesine yardım eden ve rızayı imal eden kurumlardır ve medyayı devlet içinde temsil edilen egemen toplumsal çıkarların güç alanı içinde yönlendiren rızanın üretimi sürecidir. Bu noktada Hall hemen vurgulamaktadır: "Dikkat edilirse 'devlet' dedik, tikel siyasi partiler ya da ekonomik çıkarlar değil." Zira medya eğer çekişmeli kamusal ya da siyasal sorunlarla uğraşırken sistematik olarak tikel bir siyasi partinin ya da kapitalist çıkarların tikel bir bölümünün bakış açışını benimsemiş olsaydı, haklı olarak partizanlıkla suçlanırdı. Dolayısıyla ona göre medyanın "yansızlık"ı, devletin dolayımını; tikel çıkarların genelleştirilmesinden ve 'ulus'un rızası sağlanmasından sonra meşruluk damgasını taşıyan süreçler dizisini gerektirmektedir.[108]

"Yansızlık" iddiasıyla devletin yanında konumlanan medyada rıza üretimi ise çeşitli şekillerde çeşitli söylem biçimleriyle sağlanmaktadır. İktidarın, özellikle kriz dönemlerinde, kitle iletişim araçlarını, toplumsal rızayı ne biçimde üretip koruduklarını ortaya koyan kamusal senaryo süreci ise gündemi yönlendirme söylemi, bunalımı yaygınlaştırma söylemi, kifayetsizleştirme/ kayıtsızlaştırma söylemi, bilgisizleştirme söylemi, normalleştirme söylemi, umut geliştirme ya da kırma söylemi, alternatifsizleştirme söylemi ve sivil itaatsizliği kırma eylemi şeklindedir.[109]

Bu rıza üretimi sürecinin sonucu için Herman ve Chomsky şu yorumu yapmaktadır: "Cevap açık ve kesindir: Güçlü gruplar, sürpriz sayılamayacak bir şekilde, (medyada f.y.) kendilerini savunma yetisine sahiptir." Hatta medyada güçlü grupların konum ve haklarının

[106] Scott Armstrong, "Sansür Hileleri", Gerçekler Nasıl Karartılıyor?, (Haz.) Lenora Foerstel, Medya ve Savaş Yalanları içinde (27-35), İstanbul: Yordam Kitap, 2007, s.27.
[107] Naom Chomsky, Medya Gerçeği, (Çev.) Abdullah Yılmaz ve Osman Akınhay, İstanbul: Everest, 2002, s.16, 17
[108] Hall, 2005a, s. 117, 118.
[109] İnceoğlu, http://www.yaseminceoglu.com/default.aspx?cat=4&pag=134

tehdit edilmesi bir skandaldır. Buna karşın yasadışı faaliyetler ve demokrasinin özünün ihlal edilmesi, marjinal gruplarla ya da ABD askeri saldırısının kurbanlarıyla sınırlı kalıyorsa ya da halka dayatılan yaygın bir maliyetle sonuçlanıyorsa, medya muhalefeti sessiz kalmakta ya da tamamen ortadan kalkmaktadır.[110]

Peki bütün bu rıza üretim sürecinde medya profesyonelleri hangi noktada durmaktadır? Gramsci'nin Hegemonya kavramı ile diğer sınıfların rızasını üreten medya ortamında gazetecilerin rızasının nasıl üretildiğine dair de bir açılım yapmak mümkündür ki; bu da "kapitalist hegemonyanın anaakım medya profesyonelleri ya da otorite konumlarındaki diğer organik entelektüellerin standart profesyonel medya kodlarını sorgulamadan kabul etmeleri yoluyla gerçekleştirdiği otosansür" olarak tanımlanabilir. Bilinçli bir karara dayanarak yapılan otosansürün değil, ama içgüdüsel olarak, bilinçsizce kök salan düşünceler sonucunda uygulanan otosansür hegemonyanın güçlü bir örneğini oluşturmaktadır.[111]

Herman ve Chomsky de benzer bir yorum yapmaktadır. Onlara göre seçkinlerin, haber süzgeçlerinin işleyişinden dolayı medya üzerindeki hâkimiyeti ve muhaliflerin marjinalleştirilmesi öylesine doğal bir şekilde gerçekleşmektedir ki, genellikle tam bir dürüstlükle ve iyi niyetle çalışan medya habercileri, haberleri tarafsız olarak ve mesleki değerleri esas alarak seçtiklerine ve yorumladıklarına kendilerini inandırabilirler. Kaldı ki süzgeçlerin kısıtlamaları içinde genellikle tarafsız bir biçimde hareket ederler; ancak kısıtlamalar öylesine kuvvetlidir ve öylesine köklü bir şekilde sistemin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir ki, haber seçiminde alternatif temeller hayal etmek neredeyse imkânsızdır. [112]

O halde Hegemonya, yönetici sınıfın politik, ahlaki ve kültürel değerlerini topluma yayma işlevindeki medya profesyonellerinin, bu değerleri öncelikle kendi değerleriymiş gibi kabul etmesini ve bu yönde üretim yapmasını mümkün kılmaktadır.

Öte yandan göze batmamak, tepki çekmemek, işini kaybetmemek ya da yükselmek ve başarılı olmak için bilinçli bir biçimde otosansür uygulayan bazı medya profesyonelleri de mevcuttur.

[110] Herman ve Chomsky, s. 364.
[111] Downing, s.47.
[112] Herman ve Chomsky, s. 73.

Zira sistem içine giren gazetecilerin, genel olarak değerleri içselleştirerek bu ideolojik baskılara uyum sağlamadıkları sürece başarılı olmaları olasılık dışıdır; bir şeye inanırken başka bir şey söylemek kolay değildir ve uyum sağlayamayanlar benzer mekanizmalarla eleneceklerdir. Öte yandan uyum sağlamanın kolay, ayrıcalığa ve prestije çıkan en kestirme yoldur; "karşı çıkmak ise, ölüm mangaları, psikiyatri hastaneleri ya da toplama kampları gibi denetim araçları bulunmayan bir toplumda bile, ağır olabilecek kişisel bedeller ödemeyi gerektirebilir." Kaldı ki medyanın yapısı da yerleşik öğretiye uyum sağlamayı özendirecek biçimde düzenlenmiştir. "700 sözcükle inandırıcı olabilecek şekilde belli bir savı ortaya koymayı" ya da ya da kanıtla göstermeyi gerektiren sıra dışı düşünceleri ya da şaşırtıcı sonuçları sunmak olanaksızdır. [113]

Bilinçli bir biçimde otosansür uygulayan bazı medya profesyonelleri ancak sistemin açık noktalarında kendilerine bir temsiliyet ve muhalefet alanı yaratabilmektedir.

> "Pek çok gazeteci, çalıştığı medya organının haber anlayışı ve yayın politikasından haberli olduğu için genelde bu çerçevenin dışına çıkmak istemez. Bununla birlikte (...) bu çerçeveyi zorlayarak 'muhalif ve eleştirel' bir yöntemle haber yapabilmek potansiyel olarak mümkündür. Özellikle belli konularda uzmanlaşmış gazeteciler haberlerini oluştururken bunun olanaklarını kullanabilirler."[114]

Herman ve Chomsk'e göre de bir çok gazeteci sistemin nasıl işlediğinin büyük ölçüde farkındadır ve ancak "seçkinlerin konsensüsünden ayrılan bilgi ve analizi sağlamak için sistemin zaman zaman tanıdığı açılımlardan yararlanmaktadır."[115]

Ancak Teun van Dijk'a göre ana akım medyada kimi eleştiriler olsa bile, bu eleştirilerin tonu genelde düşüktür ve salt gazetecilik ilkelerinden kaynaklanan bir meydan okuma nadiren gerçekleşmektedir. [116]

Nadiren de olsa gerçekleşen bu meydan okumanın ise iki nedeni vardır. İlki ideolojik aygıtların özellikle de kitle iletişim araçlarının gerek devlete gerekse devleti hegemonyası altında tutan hakim sınıflara karşı sınırlı da olsa bir özerkliğinin olmasıdır ki bu araçlar ideolojinin yeniden üretiminde baş rolü oynasalar bile egemen sınıfların doğrudan doğruya

[113] Chomsky, 2002, s.13, 15.
[114] Atilla Özsever, Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci, Ankara: İmge Yayınevi, 2004, s.140-141.
[115] Herman ve Chomsky, s. 73, 367.
[116] Van Dijk, 2005b, s.350.

emrinde olan araçlar değildir.[117] İkincisi ise konsensüste yaşanan ayrılıkların yaratığı açık alanlardır. Bunun dışında medya profesyonelleri bilinçli olarak ya da olmayarak, egemen görüş, onun ideolojisi, kültürü, değerleri ve uygulamaları için rıza üretmektedirler. Bu rızanın kurumsal ve sistematik olarak üretim merkezi ise medyadır.

1.1.6 Toplumsal Sorumluluk Kuramı

Her ne kadar bu çalışmanın kavramsal çerçevesini belirleyen eleştirel yönteme sahip olmasa da gazetecilik mesleğinin etik kodları ve kuralları, halen medyanın oynaması gereken rolleri ve işlevlerini vurgulayan normatif medya kuramları arasındaki Toplumsal Sorumluluk Kuramı tarafından belirlendiğinden, bu kurama ve bu kuram etrafında kullanılan terimlere de kısaca bir göz atmakta faydır.

Öncelikle günlük gazetecilik pratiklerini tanımlarken de sıklıkla kullanılmakta olan "kamunun/insanların bilme hakkı" kavramından başlamak yerinde olacaktır. 2. Dünya Savaşı'nın ardından sağlıklı ve güvenilir iletişimin önemi vurgulayan bu kavram, 1945 yılında Associated Press genel müdürü Kent Cooper tarafından ortaya atılmıştır.[118] Olanları bilmeyi, haber almayı bir hak olarak tanımlayan bu kavrama göre basın, yasama, yürütme ve yargının yanında dördüncü güçtür. Gazeteciler ise "gerçeğin bekçi köpeği"dirler. Bu tanım, birilerinin gerçeklerin üzerini örtmeye kalkıştığında gazetecilerin "havlayarak" toplumu harekete geçirdikleri savına dayanmaktadır.[119] Başka bir deyişle gazeteciler, ellerindeki gücü toplumsal sorumluluklarını yerine getirmek için kullanırlar.

> "Demokratik sistemin sağlıklı yaşamasının en ön koşulu olan, doğru olarak bilgilendirilmiş bir halkın doğru siyasal seçimler yapacağı gerçeği göz önüne alınacak olursa, 'kamunun bilme hakkı'nın, toplum tarafından eksiksiz kullanılmasındaki yararın anlamı ve önemi de böylece kendiliğinden ortaya çıkacaktır."[120]

Kamunun bilme hakkı kavramı bizi doğrudan sosyal sorumluluk kuramına götürmektir. Zira;

---

[117] Kazancı, s.81-82
[118] J.Hebert Altschull, From Milton to Mcluhan The Ideas Behind American Journalism, Longman, New York&Lonrda, 1990, s.250.
[119] Ertuğrul Mavioğlu, Cenderedeki Medya Tenceredeki Gazeteci, İstanbul, İthaki, 2012, s.1.
[120] Murat Özgen, Gazetecinin Etik Kimliği, İstanbul, Set-Systems, 2006, s.133.

> "Bir olayın ya da gelişmenin kamu yararı açısından açıklanması gerekli olduğu durumlarda, topluma yansıtılması bu görüş doğrultusunda değerlendirildiğinde bir zorunluluk olarak önümüze gelmektedir. Doğal olarak bir gazetecinin bu durumda takınacağı tutum ve davranış, onun kendi mesleki etik anlayışı ile doğrudan bir bağlantı gösterirken, kamu yararı anlayışı 'onu' bu görevi yapmaya zorunlu kılacaktır. Bu durum aynı zamanda, toplumsal sorumluluk kuramıyla, kamunun bilme hakkı arasındaki bağlantının, tam anlamıyla birbirlerine koşut olma durumunu da beraberinde getirmektedir."[121]

Toplumsal Sorumluluk Kuramı ABD'de ortaya çıkmıştır ve Hutchins Komisyonu adıyla anılan Basın Özgürlüğü Komisyonu'nun 1947 tarihli raporuna dayanmaktadır. Medyaya yönelik kapsamlı ve nitel bir eleştiri girişimidir olan rapor kapsamlı ilkelere ve genel doğrulara dayanarak basına 'sorumlu bir özgürlük' çağrısında bulunmaktadır.[122] Raporla birlikte basın konusundaki vurgu, raporun basını kamu yararına hizmet eden bir kurum olarak tanımlamasıyla özgürlükten sorumluluğa doğru kaymakta; alınması istenen sorumlulukların arasında günün olaylarını ve bu olayların anlamlarını doğru ve kapsayıcı bir biçimde sunma öne çıkmaktadır.[123] Rapor, enformasyonun özgür akışına ve düşüncelerin çeşitliğine olan inancı yeniden onaylamakta ve basına sahip olanların ve basını ekonomik ya da siyasal araçlar yoluyla denetleyenlerin düşüncelerinin hakimiyetine giren medyanın tehlikelerine dikkat çekmektedir.

Hutchins Komisyonu manifestolarında o dönemde azınlıklarla ilgili problemlerin hangi bağlamda meydana geldiğini aktarmayan ya da gereksiz yere ırk veya etnik köken vurgusu yaparak sahte klişeleri güçlendiren haberlerden yakınmakta ve olayları gerçekçi biçimde aktarmanın yeterli olmadığını, gerekli olanın olay hakkındaki gerçeği aktarmak olduğunu söylemektedir.[124] Ancak rapor medyayı sorumluluk almaya ikna edememiş ve bir grup düşünürün zarif bir çağrısı olarak kalmıştır."[125]

---

[121] Özgen, s.133
[122] Hanno Hardt, "'Eleştirelin' Geri Dönüşü ve Radikal Muhalefetin Meydan Okuyuşu: Eleştirel Teori, Kültürel Çalışmalar ve Amerikan Kitle İletişim Araştırmaları", Medya İktidar İdeoloji, (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük Ankara, Bilim ve Sanat, 2005, s.25-26.
[123] Ruhdan Uzun, İletişim Etiği; Sorunlar ve Sorumluluklar, Ankara: Dipnot Yayınları, 2011, s.40.
[124] Bill Kovach ve Tom Rosenstiel, Gazeteciliğin Esasları, ODTÜ Yayıncılık, 2007, s. 46.
[125] Hardt, s.25, 26.

Ta ki 1956 yılına kadar. 1956'da Fred S. Siebert, Theodore Peterson ve Wilbur Schramm tarafından yazılan "Basının Dört Kuramı" adlı kitap, raporun tespit ve önerilerini "sosyal sorumluluk teorisi" adıyla ortaya koymuştur.[126]

Medya sermayesinin birkaç kişinin elinde toplanması ve medya sahiplerinin de bu gücü kendi ekonomik ve siyasi çıkarları için kullanmaya başlaması, liberal kuramın pratikte ortaya çıkan eksiklikleri olarak addedilmektedir. Bu eksiklikleri gidermek üzere kurgulanan toplumsal sorumluluk kuramı ise liberal kurama pek çok açıdan benzerlik göstermekle birlikte basının, topluma karşı sorumlu olduğu savıyla liberal kuramdan ayrışmaktadır. Toplumsal sorumluluk kuramının en önemli yanı da işte budur. Medya, bu sorumluluğu yerine getirmeli, toplum da medyadan kaliteli bir hizmet beklemelidir. Bu da ancak nesnellik, tarafsız olma gibi mesleki standartların gerçekleşmesiyle mümkündür. Aksi halde gazetecilik mesleğinin başka çıkarların mücadele alanı haline gelir ki; buna izin verilmemelidir.[127]

> "Toplumsal sorumluluk kuramına göre medyanın amacı, toplumu olup bitenlerden haberdar etmenin, eğlendirmenin ve kar etmenin yanı sıra, temelde, tartışma gündemi için tartışılacak konular bulup çıkarmaktır. Basın, yalnızca yayımcıların uygun gördüğü görüşleri değil, bütün önemli görüşleri aksettirmelidir; böyle yaparken de bütün önemli haber kaynaklarını belirtmelidir. Söyleyecek bir şeyi bulunan herkes, kitle iletişim araçlarından faydalanma hakkına sahip olmalıdır."[128]

Ancak temelinin liberal kuramınkiyle aynı olması nedeniyle toplumsal sorumluluk kuramı gazeteciliğin demokrasiyle ilişkisini sorunsal olmaktan kurtaramamaktadır.[129] Üstelik haber medyası, toplumsal sorumluluk kuramının öngördüğü gibi toplumda dördüncü güç olmak yerine, var olan güç/iktidar sahibi kişi ve kurumlara bağımlı bir konumda kalmaktadır."[130] Ancak bu kuram, tüm sınırlılıklarına karşın, gazeteciliğin meşruiyet temelini oluşturmasında hala önemini korumaktadır.[131]

Gazetecilik pratiğinin etik kodlarını ve kurallarını belirlediği için bu kuram etrafındaki "kamunun bilme hakkı", "tarafsızlık" gibi kavramlar çalışmanın içinde zaman zaman kullanılacaktır.

---

[126] Özgen, 2006, s.134.
[127] Vedat Demir, Medya Etiği, İstanbul: Beta Yayınları, 2006, s.33 ve 37.
[128] Vedat Demir, Türkiye'de Medya Siyaset İlişkisi, İstanbul: Beta Yayınları, 2007, s.54.
[129] Uzun, 2011, s.40.
[130] İnal, 1996, s.75.
[131] Uzun, 2011, s.40.

1.1.7 Kavramsal Çerçeve

> "Temelde vurgulamamız gereken sorun, medya ve haber analizlerinde, toplumsal güç/iktidar ilişkilerinin kurulma sürecinde medya ve haberlerin oynadığı role ilişkin eleştirel bir yöntemin seçilmesi gerektiğidir. Bu da toplumsal güç/ iktidarın üretimine ilişkin sorgulamacı bir bakış açısını da beraberinde getirmektedir. Haber medyası, daha önce belirttiğimiz gibi toplumsal olayları bize yansıtan araçlar olmayıp, toplumsal güç/iktidarın kurulduğu, inşa edildiği araçlardır."[132]

Türkiye ve İspanya örnekleri üzerinden nükleer karşıtı hareketin yazılı basındaki temsiliyetine odaklanan bu çalışmada; her ne kadar zaman zaman kesintiye uğrasa ya da tıkansa da bir devlet politikası olarak uygulanan (Türkiye'deki) nükleer enerjiye geçiş kararı ve (İspanya'daki) nükleer enerji kullanımının devam ettirilmesi süreci ile ilgilenilecektir.

Böylesi kararlar ve süreçler tüm yaşamı ve hatta yaşamın her alanını etkileyecek nitelikte olduklarından, bunların uygulanabilmesi ancak halkın rızasına bağlıdır. Nükleer enerjiye dair halkın rızasının üretildiği kurum olarak da karşımıza medya çıkmaktadır.

Dolayısıyla çalışmanın kavramsal çerçevesini, Gramsci'nin hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramsallaştırmaları olmak üzere toplumsal güç-iktidarın üretimine ilişkin sorgulamacı bir bakış açısını da beraberinde getiren eleştirel yöntemler oluşturacaktır.

1.2 Yöntemsel Bir Bakış

> "Günümüzde haberin ideolojik sorgulaması kaynağını Althusser, Gramsci gibi düşünürlerden almaktadır. Bu kişilerin çalışmalarında haber ve habercilik özelinde incelemeler yoktur. Bir başka anlatımla ne Althusser ne de Gramsci medya ile ilgili çalışma yapmış ne de medyaya özel göndermelerde bulunmuşlardır. Ama bu kişiler yapıtlarında kalkış noktasını belirtmişlerdir. Günümüz medya araştırmalarında bu iki düşünürün görüşlerinden yararlanması doğru sonuçlara ulaşmak için zorunludur. Althusser'siz sadece ideoloji değil, ne medya incelenir, ne de söylem analizi yapılır." [133]

Althuser'den de etkilenmiş olan van Dijk da diğer eleştirel kuramcılar gibi medyanın toplumsal iktidar yapılarının üretiminde ve yeniden üretiminde kendine ait özerk rolünün

[132] İnal, 1996, s.75.
[133] Kazancı, s. 86, 87.

altını çizmektedir. Ona göre medya gerçeği yansıtmamakta ve aslında gizli ya da açıktan, egemen söylemi tekrar ve tekrar üretmektedir.[134] Medya, seçkinlerin sözcüsü değil, simgesel boyutunu yönettiği toplumsal iktidar yapısının kalıtsal bir parçasıdır[135] ve "Van Dijk'ın da belirttiği gibi ideolojiler büyük oranda söylem yoluyla edinilir ve söylemi dolaşıma sokan temel kurum kitle iletişim araçlarıdır."[136]

Şu halde karşımıza yeni bir kavram olarak söylem çıkmaktadır. Dolayısıyla öncelikle söylemin ne olduğuna bakmakta fayda vardır.

1.2.1 Söylem nedir?

Tıpkı ideoloji kavramının olduğu söylem kavramı da farklı disiplinlerdeki pek çok ekol ve düşünür tarafından ele alınmış, kavrama farklı anlamlar yüklenmiş, kavramın sınırları farklı tanımlanmıştır.

Kavram ilk kez Aquinalı Thomas tarafından kullanılmıştır. Söylemi "saf sezgi"ye karşı "zihni çıkarım" olarak algılayan Aquinalı Thomas, hakikatin ilke olarak düşüncede olduğunu, ama yalnızca düşüncede olmadığını söyler. Doğruluk esas olarak düşüncededir; fakat düşünceyle ilişkide oldukları kadarıyla da nesnelerdedir. [137]

Söylem belirli kurallar, terminoloji ve konuşmalardan oluşan sistematik dilsel düzenleri betimlemek üzere kullanılan bir kavramdır.[138] Ancak "1970'li yıllardan itibaren Batılı akademik çevrelerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bunda büyük ölçüde Foucault'un çağdaşlarından farklı olarak 'ideoloji' sözcüğü yerine söylem sözcüğünü tercih etmesi rol oynamıştır."[139]

Foucault'cu bir bakış açısıyla Batılı bir felsefenin ürünü olarak söylem, basit olarak kullanılan dil ve dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı müzakere, güç ve

[134] İnal, 1996, s.70, 97.
[135] van Dijk, 200b, s. 249, 250.
[136] Hediye Esra Arcan. "İnsan hakları ve medya: ABD elit medyasında Türkiye'ye ilişkin insan hakları haberlerinde söylem inşası; The New York Times Gazetesi Örneği", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2010) s. 81.
[137] Edibe Sözen, Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2014, s.17.
[138] Hilal Çelik ve Halil Ekşi, Söylem Analizi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi , No:27 (2013), s.100.
[139] Çoban, 2011, s. 226.

gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Söylem, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik alanlar gibi hayatın diğer yönleriyle de ilişkilidir. [140]

Van Dijk'a göre söylem, her birinin sonsuz şekilde birbirine bağlanabildiği kendi kategorileri ve unsurları olan bir çok düzeyde yapıyı sunduğu için oldukça karmaşıktır.[141] Sözen de söylemi güçlü ve karmaşık bir yapı olarak tanımlamaktadır. [142] Stuart Hall'a göre ise söylem "Dil vasıtasıyla görünürlük kazanan ve düzenlenen, hazır ve önceden kurulmuş 'tecrübe edişler' kümesi"dir.[143]

Söylem, bir iletinin tüm boyutlarını, sadece iletinin içeriğini değil, "Kim söylüyor?", "Neye dayanarak söylüyor?", "Kime söylüyor?" ve "Söyleyenler söyledikleri ile ne başarmak istiyor?" sorularının yanıtlarını; diğer bir deyişle onu dile getireni, otoritesini, dinleyiciyi ve amacını kapsamaktadır. [144] Söylem esas itibariyle toplumsal alanda süregiden iktidar ilişkilerini, dilin anlamlandırma mücadelesi üzerinden okumayı öneren ve böylece toplumsal gerçeklik tanımlamasının bu anlamlandırma mücadelesi boyunca sürekli değiştiğini varsayan bir kuramsal yöntemin kilit kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır .[145]

Söylem belirli bir zaman dilimi içinde belli insan grupları arasında olan ve diğer insan grupları ile ilişkili olarak geliştirilen fikirleri, ifadeleri ve bilgileri içermektedir. İktidarın uygulanması böyle bir bilginin kullanımına içkindir.[146]

Foucault söylemin egemenlik yapıları tarafından inşa edildiğine ilişkin bir kavrayışla söylemin tarihsel olarak üretildiği ve yorumlandığına işaret etmektedir.[147] Fairclough ve Wodak'a göre iktidar ilişkileri söylemseldir; söylem tarihseldir, ideolojiktir ve toplumsaldır. [148] Söylem, anlamı inşa eder ve böylelikle toplumlar, mevcut semboller ve anlamlar arasında

[140] Sözen, 2014, s.18.
[141] Teun A. van Dijk, "Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yöntem", Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji, (Haz.) Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barış Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, İstanbul: Su Yayınlar, 2003a, s.55.
[142] Sözen, 2014, s.18.
[143] Purvis ve Hunt, s.22.
[144] Anne Worral, Offending Women, Londra: Routledge, 1990, s.8'den aktaran Keith F. Punch, Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yöntemler, (Çev.) Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016, s.215.
[145] Tezcan Durna ve Çağla Kubilay, "Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri", (Der.) Tezcan Durna, Medyadan Söylemler içinde (47-82). İstanbul: Libra Kitap, 2010, s.48.
[146] Punch, 2016, s.215.
[147] Durna ve Kubilay, s.59, 64.
[148] Norman Fairclough ve Ruth Wodak, "Critical Discourse Analyisis", (Der.) Teun Adrianus Van Dijk, Discourse as Social Interaction içinde (258-284), Londra: SAGE, 1997, s.271-280.

bağ kurarlar ve bu yolla toplumlar, konular, olaylar ve olgular üzerinde nasıl düşünecekleri ya da iletişim kuracakları söylemler üzerinden kazanırlar.[149]

Söylem kavramı birebir ideoloji anlamını karşılamamaktadır ancak iki kavram arasındaki ilişki açıktır. van Dijk'a göre ideolojiler bir grubun toplumsal temsillerinin temelini oluşturan en önemli inançlardır.[150]Karar verme süreçlerini etkileyen kişiler tarafından ve egemen ideoloji doğrultusunda biçimlendirilen söylem, insanların algılarını yöneterek; hem rıza üretimi sağlamakta hem de onların gelecekteki davranışlarını belirlemekte oldukça etkilidir.[151] Fairclough da söylemin yapılar tarafından biçimlendirildiğini söyler, ama söylem yapıların biçimlendirilmesine ve yeniden biçimlendirilmesine, yeniden-üretimine ve dönüşümüne de katkıda bulunur ki bu yapılar doğrudan doğruya söylemsel/ideolojik bir doğaya sahiptir. [152]

Başka bir deyişle ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynayan söylem toplumsal pratiklerin en önemlisidir ve bunları doğrudan bir şekilde açıklayabilen ve dolayısıyla da ideolojileri aktarabilen tek şeydir. İdeoloji ve söylem arasındaki bağlar her iki yönde işler. İdeolojiler hem söylediğimiz şeyi ve onu nasıl söylediğimizi etkiler hem de bunun tersini yapar: İdeolojileri okuyarak ve dinleyerek ediniriz. İdeolojiler doğuştan gelmezler, öğrenilirler. Bir söylemin içeriği ve biçiminin toplumsal temsiller ve ideolojilere genellenebilen ve soyutlanabilen toplumsal olayların amaçlanmış zihinsel modellerini oluşturması aşağı yukarı olası olabilir. Gerçekten de propaganda gibi belirli söylemlerde bazı temel ideolojik önermeleri daha doğrudan bir şekilde öğrenmek mümkün olabilir. Dolayısıyla ideolojilerin toplumsal işlevi, bir grubun ve grupların birbirleri arasındaki toplumsal pratiklerini denetleme ve eşgüdümünü sağlamaktır.[153]

Hegemonik mücadelenin ideolojik boyutu, söylemsel bakış bağlamında kavramsallaştırılabilir ve çözümlenebilir. Söylemin düzeni, çatışan, '"sabit olmayan denge"nin (hegemonya) söylemsel/ideolojik yüzünü oluşturur; söylemsel bir pratik, var olan söylem

[149] W. J. Potter, An Analysis of Thinking And Research About Qualitative Methods, Lawrence Erlbaum Associates, 1996'dan aktaran Çelik ve Ekşi, s.101.
[150] van Dijk, 2003a, s.109.
[151] Teun A. van Dijk, Discourse and Manipulation, Discourse & Society, Cilt: 17, No:3 (2006), s.375, 378.
[152] Norman Fairclough, "Dil ve İdeoloji", (Haz.) Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barış Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji içinde (155-172). İstanbul: Su Yayınlar, 2003, s.159.
[153] Van Dijk, 2003a, s.13, 111, 112

düzeninin değişik derecelerde yeniden-üretimine ya da dönüşümüne ve böylece var olan toplumsal ilişkilere ve iktidar ilişkilerine katkıda bulunan mücadelenin bir yüzüdür.[154]

> "(...) ideoloji ve söylem arasındaki bağlar her iki yönde işler. İdeolojiler hem söylediğimiz şeyi ve onu nasıl söylediğimizi etkiler hem de bunun tersini: ideolojileri okuyarak ve çok miktarda metni ve konuşmayı dinleyerek ediniyor ve değiştiriyoruz. İdeolojiler doğuştan gelmezler, öğrenilirler ve tam olarak bu tür söylemin içeriği ve biçiminin toplumsal temsiller ve ideolojilere genellenebilen ve soyutlanabilen toplumsal olayların amaçlanmış zihinsel modellerini oluşturması aşağı yukarı olası olabilir. Gerçekten de, belirli söylemlerde (öğreti kitapçıkları ve propaganda gibi) bazı temel ideolojik önermeleri daha doğrudan bir şekilde öğrenebiliriz. İdeolojilerin toplumsal işlevi, bir grubun ve grupların birbirleri arasındaki toplumsal pratiklerini denetleme ve eşgüdümünü sağlamaktır."[155]

Söylem ve ideoloji arasındaki bu tersinir ilişki yeniden üretim süreçlerini, toplumun dinamiğini ve toplumsal pratiklerin nasıl işlediğini ortaya koymaktadır. Söylem iktidar süreçlerini anlamlandırmada hegemonya, ideoloji, rıza gibi anahtar kavramlardan biri olarak karşımızda durmaktadır ve bu kavramların hepsi de birbiri ile ilintilidir.

1.2.2 Eleştirel Söylem Çözümlemesi

"Daha geçerli, daha tarafsız, daha objektif ya da evrensel söylemler yoktur; ancak daha güçlü söylemler vardır. Objektivite ya da evrensellik talebi bir güç ya da iktidar talebidir."[156]

Söylemin gücünün, nasıl ve kim tarafından hangi bağlamda kimin lehine kurulduğunun, bize ne anlattığının ama aslında ne anlatmak istediğinin ve bunu neyi ima ederek yaptığının, amacının ne olduğunun açıklığa kavuşması ancak eleştirel bir bakış açısıyla yapılan söylem çözümlemesiyle mümkündür.

Fairclough ve Graham'a göre Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ) söyleme olan diğer yöntemlerden (…) sözlü, yazılı ve çok medyalı metinler bağlamında ayrılır. ESÇ metinleri maddi üretimin ve toplumsal yaşamın yeniden üretiminin bir anı (momenti) olarak

[154] Fairclough, 2003, s.163, 164.
[155] van Dijk, 2003a, s.111.
[156] Sözen, s.14.

ele alır ve metinlerdeki toplumsal "çatışmayı" maddeci toplumsal eleştirinin ana odağı olarak çözümler. [157]

ESÇ dili toplumsal pratiğin bir biçimi olarak gören, toplumsal ve politik tahakkümün metin ve konuşma aracılığıyla yeniden üretimin odaklanan disiplinler arası bir söylem çalışması disiplinidir.[158]

van Dijk'a göre herhangi bir toplumsal ya da politik araştırmadan farklı olarak ESÇ'nin temel önermesi metnin veya konuşmanın bazı biçimlerinin adaletsiz olabileceği gerçeği üzerine oturtulmuştur. ESÇ'nin görevlerinden biri de bu tür söylemsel adaletsizlikleri tanımlayacak ilkeleri formüle etmektir. ESÇ bu tür haksızlıkları açığa çıkarmak ve onlarla mücadeleye yardımcı olmak amacındadır. Böyle bir araştırma politikası toplumsal bir etkileşim olarak söylemin uluslararası insan hakları ve sosyal haklar gibi bazı temel normlara göre meşruiyetten yoksun olabileceğine işaret eden ahlaki bir değerlendirme gerektirir. [159]

ESÇ metinler ile toplumsal pratikler, toplumsal ilişkiler, toplumsal süreçler, kültürel yapılar ve olaylar arasındaki açık ya da örtük neden-sonuç ilişkilerini sistematik bir biçimde araştırmakta; toplumsal pratiklerin, olayların ve metinlerin nasıl ortaya çıktığını, iktidar ilişkileri ile nasıl biçimlendiğini incelemekte ve söylem ile toplum arasındaki iktidar ilişkilerinin nasıl iktidardan yana işlediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. [160]

Fairclough ve Wodak"a göre ESÇ'nin temel ilkeleri şöyle sıralanmaktadır: ESÇ sosyal problemlere değinir; Güç ilişkileri söylemseldir; Söylem, toplum ve kültürü oluşturur; Söylem, ideolojik çalışmadır; Söylem tarihseldir; Metin ve toplum arasındaki bağ, dolaylıdır.; Söylem çözümlemesi, yorumlayıcı ve açıklayıcıdır; Söylem, sosyal eylemin bir formudur. [161]

ESÇ modelleri ise şöyledir: Fairclough tarafından kavramsallaştırılan ve Marksist gelenekten beslenen, Halliday'in işlevsel dil teorisini ve Focoult'nun çalışmalarını dikkate

[157] Norman Fairclough ve Phill Graham, "Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx: Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştiri ile Bağıntısı", (Haz.) Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barış Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji içinde (185-244). İstanbul: Su Yayınlar, 2003, s. 188,189.
[158] Ruth Wodak ve Michael Meyer, "Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology ", Ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer, Methods of Critical Discourse Analysis içinde (1-33). Londra: Sage, 2009, s.27.
[159] Teun A. van Dijk, "Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach", Ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer, Methods of Critical Discourse Analysis içinde (62-85) , Londra: Sage, 2015, s.63
[160] Norman Fairclough, Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse: The Universities, Discourse and Society, Cilt: 4, Sayı:2 (1998) s.135.
[161] van Dijk, 2015, s.467.

alan Diyaletkit-İlişkisel Yöntem toplumsal çatışmalara yoğunlaşmaktadır. van Dijk tarafından kavramsallaştırılan ve Moscovici'nin 'toplumsal yeniden temsiliyet" kuramını dikkate alan Sosyobilişsel Yöntem başta ırkçılık olmak üzere toplumsal eşitsizliklere odaklanmaktadır. Wodak ve Reisigl tarafından kavramsallaştırılan, "eleştirel teori" ve "sembolik etkileşim" teorilerinden beslenen Söylem-Tarih Yöntemi tarihsel bağlamda politik alanla ilgilenmektedir. van Leeuven tarafından kavramsallaştırılan yine "eleştirel teori" kaynaklı Toplumsal Aktörler Yöntemi bireysel aktörlerin sosyal yapıyı yeniden üretimi üzerine yoğunlaşmaktadır. Gerlinde Mautner tarafından kavramsallaştırılan Dilbilimsel Külliyat Yöntemi sayısal analiz araçları sağlamaya yöneliktir. Siegfried Jager ve Florentine Maier tarafından kavramsallaştırılan, Foucault'un yapısalcı söylem fikrinden etkilenen Dispositif Analiz Yöntemi özne ve nesle arasındaki söylemsel dolayıma odaklanmaktadır.[162]

Bakış açısını eleştirel teoriden alan Eleştirel Söylem Çalışmaları, söylem içindeki ideolojiyi ve hegemonik ilişkileri ortaya çıkarmakta ve toplumsal ve politik tahakkümün söylem aracılığıyla yeniden üretimine odaklanmaktadır.

1.2.3 Sosyobilişel Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Eleştirel Söylem Çalışmaları arasında haber söylemi ile ilgilenen van Dijk, söylemin insan davranışları üzerinde bu hakimiyetini nasıl kurulabildiğiyle ilgilenmekte, söylem üzerinden insanların maruz kaldığı manipülasyona dikkat çekmekte ve bunu toplumsal yapıya göre yorumlamaktadır.[163]

Bu doğrultuda van Dijk, disiplin, güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi konular üzerine çalışmaktadır. Bu konular üzerinden güç ilişkileri, değerler, ideolojiler, kimlik tanımlamaları gibi çeşitli toplumsal olguların, söylem yoluyla bireylere ve toplumsal düzene yansımasıyla ilgilenmektedir.[164]

van Dijk'ın sosyobilişsel yönteminde, "biliş" kavramı büyük önem taşımaktadır. van Dijk, bilişi "düşünce, algı ve yeniden sunum gibi zihinsel işlevler dizisi" olarak tanımlamakta;

[162] Arcan, s.122.
[163] Teun A. van Dijk, Discourse and Manipulation, Discourse & Society, Cilt: 17, Sayı 3 (2006) , s.375, 378.
[164] Teun A. van Dijk, "In The Handbook of Discourse Analysis", (Ed.) D. Schiffrin, D. Tannen ve E.H. Hamilton, Critical Discourse Analysis içinde (352-371). Oxford: Blakwell Publishing, 2003b, s. 372.

söylem ve toplum arasındaki ilişkilerin bilişsel ögeler üzerinden gerçekleştiğini söylemektedir.[165]

Toplumsal olarak paylaşılan bilgi, inanç-kanaat, tutum ve ideolojiler olarak sıralanabilecek olan sosyal temsiller, bireysel mikro düzey ve toplumsal makro yapılar arasındaki etkileşim ile iletişimin ve toplum ile söylemin ara yüzeyi olan sosyobilişi oluşturur.[166]

Sosyobiliş ise toplumsal temsiller aracılığıyla oluşturulan ve grup üyeleri tarafından paylaşılan zihinsel stratejiler ve yapılar üzerinden yükselir. Söylem ve toplum üzerindeki bağlar sosyal biliş dolayımlıdır. Bu dolayımı sağlayan araçlar ise zihinsel modellerdir.[167]

"Model" olarak adlandırılan bilginin hafızadaki temsili, metni anlamaya yarayan bir zihinsel yapılandırmadır ve metne ilişkin ayrıntıları da kapsar."[168] van Dijk'a göre zihinsel modeller, toplumsal olarak paylaşılan bilginin ve muhtemel grup ideolojilerinin iddialarını destekleyen örnekler sağlarlar ve nihai olarak kişisel görüş ve tutumlarımızın biçimlenmesinde rol oynarlar.[169]

van Dijk, iletişimin bağlamını temsil eden spesifik bir zihni modelinden de söz eder; bağlam modeli, söylemin amaçları ve iletişimsel eylemleri hakkında okuyucunun enformasyonunu belirler.[170] van Dijk'a göre bağlam modelleri metni, bağlam dolayısıyla toplumla ilişkilendiren temel zihinsel araçlardan biri iken olay modelleri ise söylemi anlamak için gerekli zihinsel işlemin yapılmasını sağlayan çerçeveleri oluşturan temel zihinsel araçtır.[171]

van Dijk'a göre sosyal biliş dolayımlı ortak bilgi ve inanç-kanaatlerin temel kaynağı medyadır.[172] van Dijk, haber metinlerini ideolojik birer metin olarak, haberi ise bir tür değil bir söylem olarak görmekte; haber söyleminin toplumda var olan egemen söylemlerin bir

[165] Teun A. van Dijk, "A Sociocognitive Approach", (Ed). Ruth Wodak ve Michael Meyer, Critical Discourse Studies içinde (62-85). Londra: Sage, 2015, s.63, 64.
[166] Teun A. van Dijk, "Social Cognition and Discourse", Ed. H. Giles ve W.P. Robinson, New York: Wiley, Handbook of Language and Social Psychology içinde (163-183), New York: John Wiley & Sons, 1990, s.7.
[167] Arcan, s.130.
[168] Sözen, s.123.
[169] Arcan, s. 130.
[170] Teun A. van Dijk, "The interdisciplinary study of news as discourse", (Ed.) K. Bruhn-Jensen ve N. Jankowksi, Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research içinde (108-120), Londra: Routledge, 1991, s.118.
[171] Arcan, s. 130.
[172] van Dijk, 1990, s.113.

ürünü olduğuna, haberlerin gerçeği yansıtmadığını ve gizli ya da açıktan, egemen söylemi tekrar ve tekrar ürettiğini vurgulamaktadır.[173] Zira söylem yoluyla toplumsal denetim uygulanmasının önemli koşullarından biri de, söylemin denetimi ve bizzat söylemin üretilmesidir: Haber medyasında bilginin bu stratejik denetimi kısıtlı başlık seçimi ve daha genel olarak toplumsal ve siyasal gerçekliklerin özgül yeniden inşaları yoluyla uygulanır.[174]

Bu nedenle de van Dijk, medyanın nasıl kullanıldığını, toplumdaki etkilerini ve medya kullanıcılarının toplumsal pratikleriyle fikir, tutum veya egemen ideolojilerin nasıl ilişkilendiğini anlamak için bilişsel süreçleri ve ona dahil olan temsiliyetleri detaylı olarak incelemeyi önermektedir.[175] Ancak bu şekilde açık dilsel yapılardan örtük yapılara ulaşılabilmektedir.[176]

Zira van Dijk'in çözümlemesi, cümlenin yapay sınırlarını reddeder;[177] bağlam üzerinden anlamlar, fikirler ve ideolojilerin peşine düşer. Başka bir anlatımla haberler metin yapılarıyla sınırlı değildir ve bu yapılar çeşitli alt metinleri, görüşleri ve ideolojileri işaret etmektedir. İşte bu alt metnin, eldeki metinle bağlantısını göstermek için bilişsel, sosyal, politik ve kültürel bağlam analizine ihtiyaç vardır. Bilişsel yöntem, metinde bulunmayanların dil kullanıcıları tarafından anlamlandırıldığı ya da dil kullanıcılarının zihinsel süreçleri tarafından kesin olarak ifade edildiği gerçeğine dayanır. van Dijk buna "söylenmeyenin analizi" demektedir.[178]

Sosyobilişsel yönteme göre eleştirel söylem çözümlemesi yapmanın tek bir yolu yoktur. Ancak çözümlemede mutlaka yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir: Söylemin bağlamını incelemek; Hangi grupların, iktidar ilişkilerinin ve ihtilafların bulunduğunu çözümlemek; "Biz" ve "onlar" hakkındaki olumlu olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak;

[173] İnal, s.70, 97.
[174] van Dijk, 2005b, s.319, 326.
[175] Teun A. van Dijk, "The Mass Media Today: Discourse of domination or diversity?" Javnost-The Publlic; Journal of the European Institute for Communication and Culture, Ljubljana, Cilt:2 (1995), s.42.
[176] İnceoğlu ve Çomak, s.12.
[177] Özlem Güllüoğlu, "'Söylen(mey)enin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi", (Ed.) Özlem Güllüoğlu, Yazılı Metin Çözümleme içinde (225-276). Ankara: Ütopya Yayınevi, 2012, s. 272.
[178] van Dijk , 1991, s.114, 117.

varsayılanları ve ima edilenleri ortaya çıkarmak; kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek.[179]

> "Bilişsel olarak ideolojiler toplumsal temsilleri yapılandırdıkları için geliştirilebilirler. İdeolojiler toplumsal pratikleri dolaylı bir şekilde genelde ve söylemi ise, özelde denetlediklerinden ideolojilerin sonraki açık toplumsal işlevi, ortak eyleme, hem iç grup üyelerinin işbirliğine ve etkileşimine hem de dış grup üyeleri ile etkileşime olanak vermeleri ya da kolaylaştırmalarıdır. Bunlar ideolojinin toplumsal mikro düzey işlevleridir. Makro düzeyde ise, ideolojiler en yaygın şekilde iktidar ve egemenlik gibi grup ilişkileri açısından tanımlanmaktadır. İdeolojiler, iktidar seçkinlerinin iktidarlarını meşrulaştırmak için zihinsel denetim sağlama işlevi görmektedir." [180]

van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi makro ve mikro yapı olmak üzere iki ayak üzerinde yükselir. Makroda yapı gazete, kurum, devlet ve toplumsal ilişkilere odaklanılırken; mikro yapıda toplumsallık içinde gazeteci ve haber aktörlerinin ilişkilenme biçimlerine odaklanılır ve zira söylem makro ideolojilerin yansıması olarak mikro düzeyde üretilmektedir. Makro ayak da kendi içinde "tematik" ve "şematik" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Makro yapı, metnin en önemli bilgisini; özünü anlamsal olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bu yapının çözümlemesinin tematik kısmında üst başlık, başlık, alt başlık, spot, flaş ve haber metni, fotoğraf ve bunların birbirleriyle olan bağlantıları hiyerarşik olarak irdelenmektedir. Şematik çözümlemede ise olayın örgüsü, yapı, haberin işleniş biçimi, artalan bilgisi üzerinden yorum yapılır. Mikro yapı çözümlemesi, metni mikro boyutta ele alarak cümleler üzerinde durmaktadır: Cümlelerin basit ya da karmaşık oluşu, etken ya da edilgen oluşu, haberin zamanı, sözcüklerin seçimi, stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı, metinde sıfatlar ve alıntılar bu başlık altında incelenmektedir.[181]

Torfing'e göre Van Dijk'ın haber metinlerine odaklanan çözümlemesinde esas vurgu şematik yapı ile bunların tematik yapıları nasıl örgütlediği üzerinedir. Zira yazara göre tematik yapı, haber söyleminde metinsel birimlerin hiyerarşik örgütlenmesini ve olası düzenlemelerini belirleyen normlar, kurallar ve kategorilerin bütünü olarak tanımlanan şematik yapı tarafından yapılandırılır. Haber şeması, muhabirlerin ve haber editörlerinin toplumsal ve profesyonel rutinleri tarafından şekillenmekle birlikte, aynı zamanda hem haber

[179] Teun A. van Dijk, "Opinions and Ideologies In The Press", (Der.) Allan Bell ve Peter Garrett, Approaches to Media Discourse içide (21-63). Oxford: Blackwell, 1998, s.61.
[180] van Dijk, 2003a, s.48
[181] Teun A. van Dijk, News as Discourse, New Jersey: Lawrance Erlbaum Associates, 1988, s. 30-45.

üreticilerinin, hem de tüketicilerinin haber söylemini işleme sürecinde onlara bilişsel bir harita sağlamaktadır.[182]

Haber söyleminin inşasında pek çok belirleyici etken bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını egemen ideolojinin etkisinin görüldüğü politik ve ekonomik ortam, bağlam, medya kuruluşunun ideolojisi, haberi yazan muhabirin sınıfsal aidiyeti ve ideolojisi, editoryal süreç olarak sıralamak mümkündür. Dolayısıyla çözümlemede bu etkenlerin haber söylemini nasıl yönlendirdiği, haberde gömülü olan egemen ideoloji, yöntem, değerler sistemi ve haberin işlevi vs. açığa çıkarılmalıdır.

1.2.4 Yöntem

Haber söylemi ile ilgilenen van Dijk'ın biliş kavramı üzerinden toplumsallığı ve bağlamı odak noktasına alarak iktidar kavramını denetim aracı olarak gören sosyobilişsel yöntemi, nükleer karşıtı hareketin yazılı basının haberlerindeki temsiliyetine odaklanan bu çalışma için eleştirel söylem çözümlemesi disiplinindeki en uygun yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla çalışmada, "sosyal ve politik bir tutum" olması nedeniyle bir yöntem değil, disiplin olarak tanımlanan eleştirel söylem çözümlemesi[183] kapsamında, Teun A. van Dijk'ın sosyobilişsel yöntemi referans alınmıştır.

1.3 Konu

Çalışma, çeşitli nedenlerle nükleer enerjiden elektrik üretme yöntemine karşı oluşan nükleer karşıtı hareketi, İspanya ve Türkiye üzerinden konu edinmekte; nükleer enerji haberlerinde nükleer karşıtı hareketin temsiliyetini aramaktadır.

Çalışma, nükleer enerji haberlerini, ekoloji haberleri üst başlığı altında ele almaktadır. Elbette nükleer enerji politik, ekonomik, bilimsel, toplumsal ve doğayı da ilgilendiren çok ayaklı bir konudur ve fakat nükleer enerjiyle ilgili toplumsal kaygılar ve doğa kaygısı, genellikle görmezden gelinen ekolojik yaklaşıma dahildir.

---

[182] Jacop Torfing, News Theories of Discourse, Laclau, Mouffe and Zizek, Londra: Blackwell, 1999, s.215'dan aktaran Durna ve Kubilay, 2010, s.68-69.
[183] Yasemin İnceoğlu ve Nebahat Çomak, Metin Çözümlemeleri, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009, s.30.

Bu noktada vurgulamakta fayda vardır ki; "çevre" ve "ekoloji" kavramlarını eşanlamlı ifadeler gibi kullanma eğilimi yaygın olsa da ekoloji, basitçe canlıların birbirleri ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bilim olarak tanımlanabilir. Ekolojik yaklaşım "çevre sorunlarının" kapitalist sistemden kaynaklandığı tespitini yapmakta ve sistem eleştirisini de içermektedir. Çevreci yaklaşımlar ise çevre sorunlarının sistemin yanlış uygulamaları sonucunda meydana geldiğini savunmakta ve bu sorunlara sistem içi çözümler önermektedirler. Üstelik aşağıda söz edileceği üzere nükleer karşıtı hareket ekoloji hareketinin çekirdeğini oluşmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışma; çevre yerine ekoloji, çevre gazeteciliği yerine de daha eleştirel olmasını beklediği ekoloji gazeteciliği kavramlarını kullanmakta; nükleer enerji konusunda ekolojik yaklaşımı benimsemektedir.

1.3.1 Dünyada nükleer enerji ve nükleer karşıtı hareketin doğuşu

Dünyada nükleer tartışması, İkinci Dünya Savaşı'nı sonlandıran "Little Boy" (Küçük Çocuk) ve "Fat Man" (Şişman Adam) adlı atom bombalarının, ABD tarafından 6 Ağustos 1945'te Japonya'nın Hiroşima, 9 Ağustos'ta ise Nagazaki kentlerine atılmasının hemen ardından başlamıştır. Hiroşima'da 120 bin, Nagazaki'de ise 75 bin olmak üzere bombardımanda ölen 195 bin kişiye, yıllar içinde radyasyonun neden olduğu hastalıklardan dolayı hayatını kaybedenler de eklendiğinde bilanço 390 bini bulmaktadır.[184]

Ektisi halen sürmekte olan bu atom bombaları, tarihe ilk ve tek nükleer saldırı olarak geçerken, bir taraftan da dünyada nükleer silahlanmanın önünü açmıştır. Bu yıkıcı silaha sahip olarak dünyanın geri kalanını dize getirmek isteyen ülkelerin ve silah denemelerinin artması üzerine ABD Başkanı Dwight Eisenhower, bu süreci en azından düzene sokmak amacıyla 8 Aralık 1953'te New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Barış için Atom" başlıklı bir konuşma yapmış; atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılmasının öneminden söz etmiştir.[185]

Öte yandan en başından itibaren askeri alanın yanı sıra sivil alanda da nükleer enerjinin kullanım alanları araştırılmaktadır. SSCB de bu ülkelerden biridir ve nükleer

[184] TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, Nükleer Enerji Raporu, 2013, s.29.
[185] Dwight Eisenhower, 'Atom for Peace" http://www.eisenhower.archives.gov/All_About_Ike/Speeches/Atoms_for_Peace.pdf, (Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2016).

teknolojide ABD'nin gerisinde kalma korkusuyla elindeki nükleer teknolojiyi önce deniz taşıtlarında ve uçak sanayinde denemiş sonra nükleer enerjiden elektrik enerjisi elde etmek için Obninsk'te santral kurmaya karar vermiştir. 1951'de ülkenin tüm imkanları seferber edilerek inşaatına başlanan Obninsk nükleer santrali 26 Haziran 1954'de yüzde 55 kapasite ve 1500 kWh'lik güçle çalışmaya başlamıştır.[186]

Bu küçük santral dünya enerji tarihinde yeni bir yol açmıştır. Başta, "nükleer enerjiden elektrik enerjisi üreten ilk ülke" unvanını SSCB'ye kaptıran ABD olmak üzere nükleer silah teknolojisine sahip olan sayılı sayıdaki ülkede derhal nükleer enerji santrali çalışmalarına ağırlık vermiş, pek çok ülkede hızla nükleer santraller kurulmaya başlanmıştır. Hal böyle olunca nükleer kaza haberleri de gecikmemiştir. 1957'de SSCB Kyshtym'de radyoaktivite oranı yüksek atıkları taşıyan tankın patlaması sonucunda önemli miktarda radyoaktif madde çevreye salınmış, yine aynı yıl İngiltere'de Windscale nükleer santralinde reaktör çekirdeğinde çıkan yangının ardından çıkan radyoaktivite etrafa yayılmıştır.[187] Bu ciddi kazalara sanayileşmenin getirdiği kirlilik de eklenince ekoloji hareketinin başlangıcı olarak anılabilecek biçimde küçük gruplar halinde nükleere karşı çıkışların oluştuğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla ABD ve Avrupa'da eş zamanlı olarak bu hareketlerin doğuşu 1960'lara tarihlenmektedir.[188] Ve bu dönemde dünya genelinde ekoloji hareketleri sınırlı oranda büyüme göstermişlerdir. Bu büyümede 68 rüzgarlarının, 68 rüzgarlarının bu kadar sert etmesinde ise ekoloji hareketinin etkileri görmezden gelinmemelidir. 1969-1972 o zamana dek ABD ve Avrupa basınının çevre sorunlarıyla en çok ilgilendiği yıllar olmuştur. [189] Farklı gruplar ve organizasyonlardan bu ekolojist hareketler özellikle alt ve orta sınıfın entelektüel seviyesi yüksek olan kısmı arasında yaygındır. Hatta bu hareketler 1970'lerde genel seçimlerde Fransa, Almanya ve Belçika'da büyük başarılar dahi elde etmişlerdir. [190]

Nükleer enerjinin parladığı yıllar 1970'lerin ikinci yarısı olmuştur. Zira 1973'te ortaya çıkan dünya çapındaki petrol krizi, petrole dayalı bir yaşam süren dünyayı sarsmıştır. Sanayisi petrole dayalı olan Batı ülkelerinde kriz, Batılı petrol şirketlerinin baskısına karşı

[186] Akkuyu Nükleer, "Dünyanın ilk nükleer santrali güvenli enerjinin sembolü", http://www.akkunpp.com/dunyanin-ilk-nukleer-santrali-guvenli-enerjinin-sembolu, (Erişim Tarihi: 20 Aralık 2016).
[187] Hasan Saygın, "Büyük Nükleer Kazalar ve Nükleer Enerji Teknolojisinin Evriminde Doğurdukları Sonuçlar", Sinan Ülgen (Ed.), Nükleer Enerjiye Geçişte Türkiye Modeli içinde (52-84), İstanbul; EDAM, 2011, s. 57.
[188] Benito Sansz, Centrales Nucleares en España; El parón nuclear, Valencia: Fernando Torres-Editor:1984, s.222.
[189] Francis Sandbach, Environment Ideology and Policy, Oxford: Basil Blackwell Publisher, 1980, s.2.
[190] Sandbach, s.222-223.

birlikte hareket etmek adına kurulmuş olan Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) tarafından Batılı ülkelere petrol ambargosu uygulanması üzerine çıkmıştır. Krizin iki nedeni vardır: Birincisi başta ABD ve İngiltere olmak üzere sanayileşmiş ülkelerin senkronize biçimde sürekli kendi paralarını basarak bu para birimlerinin değerlerinin düşmesine neden olmasıyla birlikte dolar üzerinden satılan petrol OPEC ülkelerine daha az kar getirir hale gelmiştir. Hal böyle olunca OPEC'in petrolün fiyatının artık dolar değil de altın fiyatına göre hesaplanacağını açıklamasıyla birlikte petrol şoku başlamıştır. Krizin ikinci nedeni de 6 Ekim 1973'de OPEC üyesi Suriye ve Mısır'ın koordineli bir şekilde İsrail'e saldırarak başlattığı Yom Kippur savaşıdır. Bu savaşta ABD'nin İsrail'e destek vermesiyle OPEC, ABD başta olmak üzere batılı ülkelere petrol ambargosu koymuştur.[191]

Bunun sonucunda da dünya, enerji çıkmazının kurtuluşu olarak gördüğü yeni enerji kaynağı olarak nükleere gittikçe daha çok bel bağlamaya başlamıştır.

Buna karşılık Tanıl Bora'nın da vurguladığı üzere Yeşil/ekolojik eleştiri, 1970'lerde kapitalist batı ülkelerinde yükselmeye başlamış; önceleri, yerleşik iktisadi üretim döngüsünün aynı ivmesiyle sürmesi halinde, yeryüzünün enerji ve hammadde kaynaklarının insanlığı beslemeye yetmeyeceğini ileri süren, görece soyut ve teorik bir eleştiri olarak gündeme gelmiştir. Bu eleştiri, kapitalist sanayi düzeninin doğayı, kentsel ve toplumsal hayatı, dolayısıyla insan ilişkilerini yozlaştıran ve yabancılaştıran etkilerine dönük tepkilerle birleşerek siyasallaşmaya yönelmiştir. 1970'lerin ikinci yarısında güncelleşen nükleer enerji sorunu ve anti-nükleer hareket, bu yönelime radikal ve popüler bir nitelik kazandırmıştır. Nükleer sanayi ekseninde oluşan otoriter-baskıcı yapı; ayrıca yüksek derecede uzmanlık isteyen bu teknolojinin kullanımını toplumun tercihlerinden uzak tutan anti-demokratik teknokrat ideolojisi yaygın bir tepkiye yol açmıştır. Geniş kitleler, çevresel sorunların otoritelerin, uzmanların keyfine bırakılamayacak kadar hayati ve önemli olduğunu en açık bir biçimde, anti-nükleer hareket temelinde fark etmişlerdir. [192]

Three Mile Island (TMI) nükleer kazası: Nükleer enerji, ilk kez 28 Mart 1979'da ABD'nin Pennsylvania eyaletindeki Three Mile Island nükleer santralinde meydana gelen nükleer kaza ile (Türkiye kamuoyu tarafından olmasa bile) İspanya da dahil olmak üzere

[191] "1973 oil crisis", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/1973_oil_crisis, (erişim tarihi: 26 Aralık 2016)
[192] Tanıl Bora, "Reel Sosyalist Sistem Çözülürken Çevre Sorunları ve Yeşiller", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Sayı:120 (Haziran 1990), s.39.

Avrupa ve ABD kamuoyu tarafından sorgulanmıştır. Kaza nükleer güvenliği ve karmaşık reaksiyonların döndüğü süreçlerdeki insan faktörünü tartışmaya açmak bakımından ilktir.

Devreye alındıktan bir yıl sonra TMI-2 reaktöründe 16 saatte ancak kontrol altına alınabilen kazanın nedeni, Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna göre tarafından normal bir işletim arızasının, "ekipman kaybı ve operatör hatası"dır.[193] Tolga Yarman ise kazanın nedenini tamamen insan hatasına bağlamakta ve reaktörde, soğutma suyu pompası nedeni bilinmeyen bir biçimde durduğunda sistemin kontrolü sırasında otomatik güvenlik sistemi çerçevesindeki yedek su pompalarının vanaları kapalı unutulduğu için bu pompaların devreye girmediğini aktarmaktadır.[194]

Meydana gelen kaza nükleer kazaları etkilediği alan ve yıkıcılığına göre değerlendiren INES ölçeğine göre 5. derece –ki en yüksek değer 7'dir- olarak sınıflandırmıştır. Kazadan bir gün sonra yayılan radyoaktif buhar, santralin 32 kilometre ötesine kadar ulaşmıştır.[195]

Nükleer santralin çevresinde yaşayanlar yıllar içinde doğumsal anomali, düşük ve kanser vakalarının arttığını dile getirilmiştir. ABD'deki bebek ölümleri 1980'de bir önceki yıla göre yüzde 8 oranında düşerken Pennsylvania eyaleti resmi yaşam istatistiklerine göre Douphin County'deki bebek ölüm oranı önceki yıldan yüzde 37 daha yüksek çıkmıştır. [196]

1979'un Ağustos ayında başlanan santralin temizlenme işlemine 1993'ün Aralık ayında tamamlanabilmiştir. Sadece temizlik için 1 milyar dolar harcanmıştır.[197]

Kaza özellikle nükleer enerji kullanan ülkeleri nükleer güvenlik konusunda daha çok düşünmeye ve var olan reaktörlerini gözden geçirmeye itmiş, ancak dünya genelinde nükleer enerji kullanımı devam etmiştir.

---

[193] Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, "Geçmişte Olan Nükleer Santral Kazaları Hakkında Bilgi Verir misiniz?", 24 Ekim 2010, http://www.taek.gov.tr/nukleer-enerji-ve-nukleer-reaktorler/642-gecmiste-olan-nukleer-santral-kazalari-hakkinda-bilgi-verir-misiniz.html, (erişim tarihi: 14 Şubat 2014)
[194] Yarman, s.78, 79.
[195] Metin Beynam, "Nükleer Santral Güvenliği; TMI Raporu", Elektrik Mühendisliği Dergisi, Sayı: 309-310 (1984) s.119.
[196] Hayrettin Kılıç, Nükleer Destan, İstanbul: Bul Yayınları, 2007, s.96.
[197] "14-Year Cleanup at Three Mile Island Concludes", New York Times, 15 Ağustos 1993, http://www.nytimes.com/1993/08/15/us/14-year-cleanup-at-three-mile-island-concludes.html, (erişim tarihi: 15 Şubat 2014)

1980'lere gelindiğinde artık yavaş yavaş siyasi bir nitelik de kazanmış olan nükleer karşıtı hareket, halen en başından itibaren taşıdığı toplumsal muhalefetin esaslı bir bileşeni olma özelliğini devam ettirmektedir.[198]

1980'ler ekoloji hareketi içinde bölünme getirmiştir. Bu bölünme fiziksel olarak ekoloji hareketinin ilgi alanlarına göre daha küçük ekiplere ayrılması anlamına geldiği kadar çevreci-ekolojist ayrımını da görünür kılmıştır. Arnarko Ekolojist teorisyenlerden Murray Bookchin var olan otoriteye ya da düzene meydan okumak yerine sistem içi çözümler arayan ya da sistemin işlerini yapmaya yardımcı olan çevrecileri şiddetle eleştirmektedir. Zira Bookchin'e göre çevreciler işlemeyen sistemi işler kılmaya çalışarak sorunu ağırlaştırmaktadır.[199]

1986 yılında SSCB'de dünyanın en yıkıcı nükleer kazalarından biri; Çernobil nükleer kazası meydana gelmiş ve bu kaza, TMI'dan sonra ilk kez bu kadar geniş çaplı olarak nükleer enerjinin tartışılmasına neden olmuştur. Avrupa'da büyük nükleer karşıtları gösteriler düzenlenmiştir.

Çernobil nükleer kazası: 26 Nisan 1986'da gecesi saat 01.23'de Çernobil nükleer santralinin 4 numaralı reaktöründe bir kaza meydana gelmiştir. TAEK'e göre operatörlerin, güvenlik mevzuatına aykırı olarak santralde deney yapmaları sonucunda işler rayından çıkmış ve bu kaza yaşanmıştır.[200] Daha detaylı bir anlatımla ise kaza şöyle olmuştur:

Operasyonu yürüten ekip, elektrik kesintisi olması durumunda, yavaşlayan buhar tirbünlerinin mazotlu acil durum jeneratörü devreye girene kadar soğutma pompalarını çalıştırmaya yetecek enerjiyi üretip üretmeyeceğini test etmeyi planlamıştır ve deney esnasında reaktörün durmaması için tehlike anında devreye giren güvenlik sistemi kapatılmıştır. Deney esnasında reaktörün gücü normal seviyesinin dörtte biri oranında azaltılmış, ancak güç seviyesinde her hangi bir değişiklik olmaması üzerine seviye derhal eski haline getirilmiştir. Fakat beklenmedik bir biçimde ani bir enerji artışı olmuş, reaktörün 1000 tonluk koruyucu kapağı büyük bir gürültüyle fırlamış, saniyeler içinde hem güç seviyesi hem

[198] Tanıl Bora, "Nükleer?", Birikim Dergisi, 9 Mart 2006, www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/911/nukleer#.V0yLAZN968V, (erişim tarihi: 2 Mayıs 2016).
[199] Murray Bookchin, The Third revolution: Popular movements in the revolutionary era. Londra: Cassell, 1996, s.100.
[200] Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, http://www.taek.gov.tr/nukleer-enerji-ve-nukleer-reaktorler/642-gecmiste-olan-nukleer-santral-kazalari-hakkinda-bilgi-verir-misiniz.html, (erişim tarihi: 14 Şubat 2014)

de sıcaklık katbekat yükselmiş ve 2500 dereceyi bulan sıcaklık yakıt çubuklarının erimesine ve reaktörün grafit kaplamasının alev almasına neden olmuştur.[201]

Çekirdek erimesinin başlamasından 36 saat sonra Federal Almanya, İsviçre, Çekoslovakya ve İsveç'te yüksek dozda radyasyon kaydedilmiş ve analizler bunun bir nükleer santraldeki çekirdek erimesinden kaynaklandığını göstermiştir.[202] Buna rağmen SSCB'nin ilk eğilimi kazayı gizlemek yolunda olmuş, kazadan üç gün sonra durumu kabul etmiştir.

Nükleer kazaları etkilediği alan ve yıkıcılığına göre değerlendiren INES ölçeğine göre 7 ile en üst seviyede olan Çernobil kazasında 36 saat sonra reaktörün yaklaşık 6.5 km uzağındaki Priyapat şehrinde yaşayan 45 bin kişi otobüslerle tahliye edilmiş, 10 gün içinde ise bölgedeki 76 yerleşim yerinden yaşayan 130 bin kişi tahliye edilmiştir.[203]

Patlamanın ardından çok sık yön değiştiren rüzgar sayesinde radyoaktivite dünyaya yayılmıştır: Toplam radyoaktivitenin yüzde 36'si Rusya, Ukrayna ve Belarus'un üzerine yağmış, %53'ü İskandinav ülkeleri, Avrupa, Balkanların üzerini kaplamış ve yüzde 11'i ise kuzey yarım küreye ulaşmıştır.[204] Güney İspanya sahillerinden İskoçya'ya kadar Avrupa'nın büyük bölümünün radyasyon bulutu öncelikle kazaya müdahale eden 830 bin tasfiye memurunu, bölgeden tahliye edilen 350 binden fazla kişiyi, Belarus, Rusya ve Ukrayna'da yoğun radyasyona maruz kalan bölgelerde yaklaşık 8 milyon 300 bin kişi etkilenmiştir. [205] Avrupa'nın diğer kesimlerinde düşük dozda radyasyona maruz kalan insan sayısı ise 600 milyondur.[206] Kazadan sonra engelli doğumlar ve büyüme bozuklukları Ukrayna'da %230, Belarus'ta ise %180 arttı; tiroit kanseri vakalarının görülme oranı yükselmiş ve Belarus'ta ortalama yaşam süresi 74'ten 58'e inmiştir.[207]

Bu kazadan dolayı kaç kişinin öldüğüne dair görüş birliği oluşturulamamaktadır. Bunun en büyük nedeni Prof. Dr. Hayrettin Kılıç'a göre o dönemde yörede yaşayanların

[201] Martin Cohen ve Andrew Mckillop, Kıyamet Makinesi; Dünyanın en pahalı yakıtı nükleer enerjinin ağır bedeli, İstanbul: İletişim, 2016, s.108.
[202] Angelika Claussen ve Alex Rosen, "Nükleer Felaketlerle Yaşamak; Çernobil ve Fukuşima'nın sağlık üzerine etkileri", (Çev. Alper Öktem), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 2016, s.27 ve 28.
[203] Cohen ve Mckillop, s.108.
[204] B.G.Bennett, "Assessment by UNSCEAR of Worldwide Doses from the Chernobyl Accident", IAEA Conference; One Decade After Chernobyl, Viyana, 8-12 Nisan 1996, s.125
[205] Claussen ve Rosen, s. 20.
[206] Ian Fairlie ve David Summner. The Other Report on Chernobyl: Consequences o the Catastrophe for People and the Environment, 2006. http://cricket.biol.sc.edu/chernobyl/papers/TORCH.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2017.
[207] TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Nükleer Enerji Raporu, 2013, s.42.

sistematik olarak başka yerlere yerleştirilmesi ve kurbanların tıbbi kayıtlarının yok edilmesidir.[208] Ayrıca felaketten sonraki ilk yıllarda SSCB Bağlık Bakanlığı ve gizli servisi KGS durumun değerlendirilmesi için gerekli enformasyonların toplanamamasına, gizli tutulmasına ya da tahrif edilmesine yol açan sayısız yasak koymuştur. [209] Üstelik Çernobil felaketinin seyri ve sağlığa etkilerine ilişkin esas verilerin kamuya açık değildir.[210]

IAEA'nin tahminine göre Çernobil yüzünden ölen insan sayısı 9 bin iken dünya genelinde nükleer karşıtı hareketin önemli bir bileşeni olan Greenpeace sayının, IAEA'nın tahmininin en az on katı olduğunu düşünmektedir.[211]

Kazanın maliyetini de tam olarak hesaplayabilmek mümkün değildir. Belarus hükümeti, kazanın yarattığı yıkımın toplam maliyetini 1986-2005 yılları arasında 235 milyar dolar olarak öngörmüştür ki; bu miktar 1991 yılında Belarus bütçesinin tam 21 katıdır.[212]

Radyasyon sızdırmaya devam ettiği için Çernobil'deki 4. reaktörün üzerine aralarından Türkiyeli Okyanus Grup'un da bulunduğu bir konsorsiyum tarafından çelik çadırla kaplandı. Projenin 1.5 milyar dolara mal olduğu açıklanmıştır.[213]

Çernobil döneminin SSCB devlet Başkanı Mihail Gorbaçov, daha sonra yazdığı Yerküre Manifestom adlı kitabında Çernobil hakkındaki tecrübelerinden yola çıkarak "insan sağlığı ve hayatını etkileyecek bu tür teknik projelerin sivil toplum tarafından devamlı kontrol altında tutulmasının gerekliliğine" vurgu yapmış ve devam etmiştir: "Çernobil, korkunç patlamasıyla hepimizin tek insanlık olduğumuzu ve tek bir yer kürede yaşadığımızı gösterdi." [214]

Çernobil kazası, Avrupa'da nükleer santrallerin yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Yeşiller Hareketi Avrupa'daki çevre politikalarına ve yasal uygulamalara ciddi etkide bulunmuştur. Örneğin Çernobil kazasından sonra Almanya,

[208] Kılıç, s.88.
[209] A. Jaroshinskaja, Verschlusssache Tschernobyl Die geheimen Dokumente aus dem Kreml: Berin, Basis Druck Verlag GmbH,1994)'den aktaran Claussen ve Rosen, s.19.
[210] Claussen ve Rosen, s.19.
[211] Cohen ve Mckillop, s.37.
[212] Kılıç, 90.
[213] Merve Erdil, "Çernobil'in Türkleri", Hürriyet Gazetesi, 31 Ocak 2017, www.hurriyet.com.tr/nukleer-reaktorunun-enkazini-turk-sirket-kapatti-40351938, (erişim tarihi, 2 Şubat 2017).
[214] Mihail Gorbaçov, Yerküre Manifestom, Dr. Ömer Faruk Turan (Çev.), İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı, 2003, s. 20,21.

Danimarka, İrlanda ve İtalya Yeşilleri Rainbow (Gökkuşağı) grubunu oluşturmuşlardır ve hem çevre kirliliğine hem de nükleer enerjiye karşı ortak mücadele yürütmüşlerdir.[215]

TMI kazası sadece nükleer güvenliğin sorgulanmasına neden olmuş iken Çernobil'in umudunu nükleer enerjiye bağlamış olan dünya ve nükleer endüstri açısından şok etkisi yarattığı söylenebilir. Kazanın ardından nükleer endüstri için 1990'lar, Çernobil nükleer kazasını SSCB'nin "pek de iyi olmayan" nükleer teknolojisine bağlayarak kazasın olumsuz etkilerini silmekle geçmiştir.

Nükleer Rönesans: 2000'ler ise nükleer endüstrinin yeniden atak yaptığı bir dönem olmuştur; nükleer endüstrinin güvenlik vurgusunu arttıran ve çevreci hassasiyetlere yeni argümanlarla yanıt veren Nükleer Rönesans ilan etmiştir.

2001'den beri kullanılmakta olan "Nükleer Rönesans" tanımı World Nuclear Association'a göre bir süredir uyku halinde olan ya da gerileyen nükleer sektörün canlanması anlamına gelmektedir. Bu canlanmanın gerekçelerini kurum artan enerji artışı, iklim değişikliğine dair endişeler ve dışa bağımlılığı arttıran fosil yakıtlar olarak tanımlamaktadır.[216]

Bu argümanlardan iklim değişikliğine ancak nükleer enerjinin çözüm bulacağı yolundaki argümanı sektör dergilerinde ve gazetelerde sıklıkla görmek mümkündür:

> "Enerji ihtiyacını karşılamak ve iklim değişikliğini frenlemek için dünyada nükleer reaktörlerin sayısı artacaktır. (...) Dünya çapında nükleer gelişim bir gerçektir; onun enerji ve çevre alanındaki yenilikleriyle güvenli, stabil ve (iklim değişikliğiyle bağlantılı) sera gazı etkisine neden olmayan nükleer enerji bugün enerji kaynakları arasında lider konumundadır."[217]

Nükleer Rönesans kapsamında ekoloji hassasiyeti üzerinden argümanlar üreten endüstri yenilenebilir enerjinin öneminden ısrarla söz etmekte, lakin bunun yetersiz bir kaynak olduğunu ifade etmektedir:

> "Bu haliyle nükleer enerji bazı ülkelerin terk kararı aldığı tarihten çok daha uzun bir süre daha kullanılmaya devam edecektir. Yenilenebilir enerji

[215] Bilge Dicleli, Mahmut Boynudelik (Ed.), Ekolojik Anayasa, İstanbul: Yeni İnsan, 2011, s.50-51.
[216] Word Nuclear Associasion, "The Nuclear Renaissance, "www.world-nuclear.org/information-library/current-and-future-generation/the-nuclear-renaissance.aspx, (erişim tarihi: 10 Aralık 2016).
[217] María Teresa Domínguez, "El imparable desarrollo nuclear mundial", Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, Sayı: 297 (2009), s.9.

kaynakları koşullara bağlıdır. Bu yüzden nükleer enerji dünyaya hakim olacaktır." [218]

Bu çerçevede yürütülen lobi faaliyetlerinin özellikle gelişmekte olan Batılı ülkeler ve doğu ülkelerinde işe yaradığı düşünülebilir. Nükleer Rönesans'tan bir şekilde etkilenen ülkelerin başında İspanya ve Türkiye gelmektedir; zira İspanya'da nükleeri azaltma kararı alan hükümet, kapatma sözü verdiği reaktörleri kapatmamış, nükleeri sınırlandırma programını uygulamamıştır. Türkiye'de ise askıda olan nükleer konusu yeniden gündeme alınmıştır.

Nükleer Rönesans söylemi ve bu çerçevedeki lobi faaliyetleri 2011'e kadar devam etmiş ve Fukuşima nükleer kazasıyla son bulmuştur.

Fukuşima nükleer kazası: 11 Mart 2011'de güvenlik önlemlerinin sıkı oluşu ve yüksek disiplin kültürleriyle tanınan Japonya'da en az Çernobil kadar yıkıcı olarak nitelenen Fukuşima nükleer kazası meydana gelmiştir.

Japonya'da 11 Mart 2011'de Fukuşima Nükleer Santrali'nde sadece 1, 2, ve 3 numaralı reaktörler güç üretmektedir, diğer 3 reaktör ise bakımdadır.[219] Japonya, yerel saatle 14.46'da meydana gelen 9 şiddetindeki depremle sarsılırken güvenlik sistemi gereği reaktörlerdeki üretim otomatik olarak durmuştur. Ancak reaktörlerin durması, içerideki reaksiyonların da hemen durması anlamına gelmediğinden içeride ısı üremeye devam etmiştir. Bu yüzden reaktörlerde soğutma çalışmaları, depremin etkisiyle oluşan 14-15 metrelik tsunami dalgaları santralin de içinde bulunduğu kıyıyı vurana kadar sürmüştür, ondan sonra çalışmaz hale gelmiştir. Zira rakımı 10 metre olan 3 numaralı Daiçi reaktörü 5.7 metrelik tsunami baz alınarak tasarlanmıştır.[220]

Dalgalar reaktörün yedek güç ünitelerini kullanamaz hale getirince, yani elektrikler kesilince doğal felaketlere bir de nükleer felaket eklenmiştir: Elektrik olmadığı için yakıt depolama havuzlarına su pompalanamamış ve havuzlardaki su miktarı azalmıştır. Azalan su

[218] Ulrich Gräber, "La demanda energética mundial. Un desafío clave para la industria nuclear", Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, Sayı: 297, (2009) s.15.
[219] TEPCO Press Releases, Plant Status of Fukushima Daiichi Nuclear Power Station, 12 Mart 2011, http://www.tepco.co.jp/en/press/corp-com/release/11031203-e.html, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).
[220] Fukushima faced 14-metre tsunami, 23 Mart 2011, http://www.world-nuclear-news.org/RS_Fukushima_faced_14-metre_tsunami_2303113.html, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).

ile metal reaksiyona girince hidrojen oluşmuş ve hidrojen gazının birikmesi neticesinde patlama olmuştur. Patlamayla birlikte etrafa radyoaktif maddeler saçılmıştır.[221]

3 numaralı Daiçi reaktöründeki patlama, çekirdek erimesi ve radyoaktif sızıntı, santraldeki kazalar zincirinin sadece bir halkasıdır. Zira 1 ve 2 numaralı reaktörde de çekirdek erimesi dahil benzer durumlar olmuş ve hatta o gün hiç çalışmamış 4 numaralı reaktörde yangın çıkmıştır; radyasyon sızıntısı meydana gelmiştir. Santralin 6 reaktörünün 4'ü hasar görmüştür. Nükleer santraldeki bu bitmek bilmeyen ve kontrol altına alınamayan kazalar zinciri INES ölçeğine göre 7. derece olarak sınıflandırılmıştır.

Japonya Nükleer Güvenlik Kurumu Fukuşima nükleer santralinin işletmecisi TEPCO'nun tesisteki güvenlik denetimlerini son dönemde birçok defa aksattığını açıklamıştır ve depremden dokuz gün önce tutulan bir raporda, TEPCO'nun eksiklikler nedeniyle uyarıldığı ortaya çıkmıştır.[222] Felaketi araştırmak için kurulan Meclis Komisyonu, yaptığı araştırmaların sonucunda kazaya "insan hatasının" neden olduğu sonucuna varmıştır. Komisyon, santraldeki felakete, "nükleer enerjinin güvenli olduğu" mitinin yol açmış olabileceğini de söyleyerek hem Japon hükümetinin hem de TEPCO'nun nükleer facia riskini küçümsediğini vurgulamıştır.[223]

İşte böylesi bir durumda yaşanan kazalar zinciri sonucunda santralin 20 kilometrelik çevresi yasak bölge ilan edilmiş, ancak bu bölgeye girmesi bir türlü engellenemeyen binlerce sokak hayvanı ise ölüme terk edilmiştir.

Fukuşima nükleer santrali bir türlü kontrol altına alınamamıştır. 2013 Temmuz'unda nükleer santralin işletmecisi TEPCO firması, halen denize nükleer sızıntı olduğunu doğrulayarak halktan özür dilemiştir.[224] Ancak Ağustos'a gelindiğinde TEPCO'ya göre yaklaşık 300 ton 100 milisivert ölçekli radyoaktif su yine toprağa sızmıştır ki bu, uzmanlara

---

[221] Veda Duman, Fukuşima Nükleer Kazası; Kaza hikâyesi, gelinen son durum ve kazanın etkileri, Ankara: Mattek Matbaacılık, 2011, s.12.
[222] "Japonya'da radyasyonlu su paniği", 21 Mart 2011, www.hurriyet.com.tr/dunya/17329992.asp, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[223] 'Nükleer enerjinin güvenli olduğu miti felakete yol açtı', Hürriyet Gazetesi, 24 Temmuz 2012, www.hurriyet.com.tr/gundem/nukleer-enerjinin-guvenli-oldugu-miti-felakete-yol-acti-21047940, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014)
[224] "Fukuşima hala sızdırıyor", Dünya Gazetesi, 23 Temmuz 2013, www.dunya.com/fukusima-hala-sizdiriyor-198573h.htm, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

göre nükleer kazanın ardından yaşanan en tehlikeli durumdur.[225] Ancak TEPCO tarafından on gün sonra yapılan açıklamada, sudaki radyasyon oranını 100 milisivert ölçen cihazın sınırının zaten 100 milisivert olduğu, dolayısıyla daha büyük rakamları ölçemediği, daha hassas aletlerle yeniden yapılan ölçümlerde için radyasyon miktarının 1800 milisivert, yani ilk açıklananın tam 18 katı çıktığı duyurulmuştur.[226]

Japonya Ekonomi, Sanayi ve Ticaret Bakanı Yukio Edano, santralin tamamen radyasyondan arındırılmasının kırk yıl süreceğini açıklamıştır.[227] Temizlik çalışmaları süren santraldeki 22 milyon ton radyasyonlu molozun yarısını bile kaldıramamıştır. Şirket, yüksek radyasyon nedeniyle çalıştıracak işçi dahi bulamaz hale gelmiş, evsizleri işe almıştır.[228] İşin içinden bir türlü çıkamayan TEPCO, en son ABD Enerji Bakanlığı ile bir işbirliği anlaşması imzalamıştır.[229]

Maliyet hesabına katılmayan radyasyonun sağlık üzerindeki etkileri ise tıpkı Çernobil'de olduğu gibi Fukuşima'da da muğlaktır. Hükümet net bir biçimde tiroit bezlerinde anomaliye rastlanan insan sayısını açıklamaktan kaçınmıştır, ancak Fukuşima Sağlık Yönetimi Araştırma Komitesi'nin 21 Ocak 2013'te açıkladığı onuncu rapora göre, sağlık taraması yapılan 94 bin 975 çocuktan 41 bin 947'sinin tiroit bezelerinde anomaliye rastlanmıştır. Böylelikle Ekim 2011'den itibaren süren kontrollerde toplam 133 bin 89 çocuktan 55 bin 592'sinin tiroit bezelerinde anomali tespit edilmiştir.[230]

Bu süreçte sivil toplum kuruluşu "Reactor Suppliers Lawsuit Plaintiff-RSLP" yani "Reaktör Tedarikçilerine Karşı Davacılar" adındaki grup sadece santralin işletmecisine değil aralarından Hitachi, Toshiba, GE nükleer malzeme üreten şirketlere karşı 10 Mart 2014'te, yani nükleer kazasın 3. yıldönümünden bir gün önce 1 dolarlık dava açmıştır. Zira onlara göre Fukuşima faciasının tek sorumlusu TEPCO değildir, bu santralin malzemesini üreten şirketler

[225] Matt McGrath, "Sızıntı tahmin edilenden daha büyük", 22 Ağustos 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/08/130822_fukusima_nuclear_problem.shtml, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[226] "Fukuşima'da radyasyon seviyesi düşünülenin 18 katı", 1 Eylül 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/09/130901_fukusima_sizinti.shtml, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[227] "Felaketten bu yana", Deutsche Welle, 13 Ekim 2012, www.dw.de/felaketten-bu-yana/a-16304362, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[228] "Japan's homeless recruited to clean up Fukushima nuclear disaster zone", 30 Aralık 2013, http://www.nydailynews.com/news/world/japan-homeless-recruited-clean-fukushima-nuclear-disaster-zone-special-report-article-1.1561307, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[229] "TEPCO, ABD Enerji Bakanlığı'ndan yardım alacak", Hürriyet Gazetesi, 1 Kasım 2013, www.hurriyet.com.tr/planet/25026849.asp, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).
[230] Filiz Yavuz, "Tehlike çaları hala çalıyor", 11 Mart 2013, BirGün Gazetesi, s.16,

de aynı oranda sorumludur. 38'i Fukuşima sakini, 357'si Japonya dışından olmak üzere toplam 1415 kişi davacı olmuştur.[231]

Bu kazadan sonra dünya genelinde nükleere karşı büyük çaplı eylemler yapılmış, Almanya gibi bazı Avrupa ülkeleri nükleerden çıkış kararı almış; nükleer enerji tartışmaları artmıştır. TMI ve Çernobil kazalarının aksine Fukuşima kazası, bazı Batılı ülkelerin nükleer enerjiden kademeli olarak çıkış kararı almasına yol açmıştır.

Almanya'da Merkel hükümeti, aslında daha önceden Yeşiller ve Sosyal Demokratların oluşturduğu koalisyon tarafından alınan nükleer santrallerin kapatılması kararına itiraz etmiş ve nükleer santralleri bir süre daha kullanmak niyetini belli etmiş olmasına rağmen Fukuşima Nükleer Kazası'ndan sonra halkın yüzde 80'inin "nükleer enerjiye hayır" demesi üzerine, kendisinin itiraz ettiği bu kararı almaya zorlamış ve hemen ülkedeki 8 reaktör kapatılmış; kalan 9 reaktörünün de 2022'ye kadar kademeli olarak kapatma kararı almıştır.[232] Hükümet, yıllardır üzerinde çalıştığı "Energiewende/ Enerji Dönüşümü" projesini hayata geçirerek 2023'e kadar kademeli olarak nükleer enerjiden çıkma ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneleceğini duyurmuştur. İsviçre, yine Fukuşima'dan sonra elektrik ihtiyacının yüzde 38'ini karşılayan 5 reaktörü 2034'e kadar kapatma kararı almış ve yapılması planlanan 3 reaktörü iptal etmiştir. Enerji ihtiyacının yarısını nükleer enerjiden sağlayan Belçika ise 2025'e kadar tüm reaktörlerini kapatacağını açıklamıştır. Japonya ise 4 tanesi kazada kullanılmayacak hale gelen 54 reaktörün 48 tanesini nükleer kazasın hemen ardından, 2 tanesini ise daha sonra kullanımdan kaldırmıştır. Ancak belirtmekte fayda vardır ki 2015'ten itibaren halkın tepkisine rağmen hükümet dört reaktörü yeniden çalıştırmaya başlamıştır.[233] Bu reaktörlerden ikisinin bulunduğu Takahama Nükleer Santralinde yaşanan sorunlar üzerine ise yargı reaktörlerin yeniden kapatılmasına hükmetmiştir.[234]

---

[231] "Fukushima: Landmark Lawsuit filed against General Electric, Toshiba and Hitachi", nsnbc.me/2014/01/30/fukushima-landmark-lawsuit-filed-general-electric-toshiba-hitachi/, (erişim tarihi: 6 Mart 2014).

[232] Mehveş Evin, "Almanya nükleeri nasıl terk ediyor?:Halk isteyince bal gibi olur", Milliyet Gazetesi, 23 Şubat 2013, http://www.milliyet.com.tr/halk-isteyince-bal-gibi-olur-/gundem/gundemyazardetay/23.02.2013/1672319/default.htm, (erişim tarihi: 6 Mart 2014).

[233] Japonya'da 4. Nükleer Reaktör Devreye Alındı, 26 Şubat 2016, nukleerakademi.org/1168-2/, (erişim tarihi: 28 Mart 2016).

[234] Pınar Demircan, "Fukuşima'nın 5.yıldönümü: Japonya'daki aktif reaktör sayısı 2'ye indi, halk hakkını arıyor!", 10 Mart 2016, https://yesilgazete.org/blog/2016/03/10/fukusimanin-5-yildonumu-japonyadaki-aktif-reaktor-sayisi-2ye-indi-halk-hakkini-ariyor/, (erişim tarihi: 28 Mart 2016).

Halen Avrupa'da işler halde 444 tane nükleer reaktör bulunmaktadır.[235] Ancak bu noktada reaktör-santral ayrımına dikkat etmek gerekmektedir. Zira reaktör enerji üreten birimlerdir ve bir santralde birden çok reaktör bulunabilmektedir. Örneğin Akkuyu'ya uygulanmak istenen nükleer santral projesi 4 reaktör içermektedir.

1.4 Kapsam

Bu çalışma; nükleer karşıtı hareketin İspanya ve Türkiye yazılı basınındaki temsiliyetine ve nükleer enerji haberlerindeki ekolojik bakış açısına odaklanmaktadır. Çalışmanın zamansal alt sınırı, dünyayla paralel olarak nükleer karşıtı hareketin her iki ülkede de 1970'lerde doğması hasebiyle 1970 olarak belirlenmiştir. Hemen ifade edilmelidir ki İspanya, Franco diktatörlüğü altındaki yıllarının sonuna doğru yaklaşırken toplumsal muhalefeti bir anlamda uyandıran etkenlerden biri de ülkede peşpeşe açılmaya başlanan nükleer santraller olmuştur. Türkiye'de ise 1970'lerin başında nükleer santral için yer seçimi yapılmış ancak çalışmaların başlaması 1970'lerin sonunu bulduğundan bu duruma tepki gösterilmesi de 1970'lerin sonunu bulmuştur. Gösteriler bu tepki de 12 Eylül 1980 darbesinin öncesindeki politik ortamın da payı göz ardı edilmemelidir.

Çalışmanın üst sınırı ise 2015 sonudur. Zira Türkiye 2015 sonunda, Akkuyu nükleer santralini kurmak üzere hükümetler arası anlaşma imzaladığı Rusya ile Suriye'deki savaş üzerinden ters düşerek çok kısa bir sürede bu ülkeyle ipleri koparma noktasına gelmesi Akkuyu nükleer santral projesinin fiili olarak askıya alınmasına neden olmuştur, ancak çok kısa bir süre sonra en azından enerji konusundan açıklamalar normale dönmeye başlamıştır. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından Rusya'nın gösterdiği darbe karşıtı tavır ile iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesiyle proje de hız kazanmıştır. Ağır olarak etkilendiği 2008 ekonomik krizinin etkileri yavaş yavaş üzerinden atmakta olan İspanya'da ise 2015'in sonlarına doğru gündem sağcı Halk Partisi hükümetinin 40 yaşını doldurmuş eski santrallerin yeniden açılmasını gündemine alması olmuştur. Ancak belirtmekte yarar vardır ki Halk Partisinin adının karıştığı yolsuzluk iddiaların hukuki olarak tescillenmesinin ardından

[235] Number of operable nuclear reactors as of June 2018, by country, https://www.statista.com/statistics/267158/number-of-nuclear-reactors-in-operation-by-country/, (erişim tarihi: 19 Ağustos 2018).

1 Haziran 2018'de Halk Partisi hükümeti düşmüş, yerine sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisi yeni hükümet kurmuş ve yeni hükümet de ülkenin kademeli olarak nükleer enerjiden çıkmasına karar vermiştir.

Şu halde denilebilir ki; çalışma yaklaşık 45 yıldır nükleer enerji kullanan ve nihayetinden nükleer enerjiden kademeli olarak çıkış kararı alan İspanya ile yaklaşık 45 yıldır nükleer enerji ısrarını sürdüren ve sonunda Sinop'ta nükleer santral kurmak üzere Japonya ve Mersin Akkuyu'da santral kurmak üzere imzaladığı hükümetlerarası anlaşmalarla nükleer santral sahibi olma amacına hiç olmadığı kadar çok yaklaşan Türkiye'de, bu 45 yıllık zaman zarfında nükleer karşıtı hareketin yazılı basındaki temsiliyetine odaklanılacaktır.

1.4.1 Karşılaştırmalı Analizde Türkiye ve İspanya Seçiminin Nedenleri

Çalışma kapsamında Türkiye ve İspanya'nın seçilmiş olması, öncelikle bu iki ülkenin zaman zaman birlikte bulunduğu tarihsel kesişim kümelerinden, ekonomik ve kültürel ve tepkisel benzerliklerinden ve elbette – her ne kadar nükleer tarihlerinde birbirine benzeyen süreçler yaşamış olsalar da- temelde nükleer tarihlerindeki tezatlıklardan kaynaklanmaktadır.

> "Anadolu ve İberik yarımadalarının Akdeniz'deki Roma İmparatorluğunun birer parçası olmaları, bu iki yarımadayı benzer kültür ve emelleri paylaşmaya zorlamıştır. Roma İmparatorluğunun sarsılmaya başlaması Osmanlılar ve İspanyolların Akdeniz'in kontrolü konusunda ileriki yıllarda karşılıklı meydan okumalarına neden olmuştur. 14. yüzyılda birbirlerine meydan okumaya başladıklarında benzerlikleri mevcuttu: Her ikisi de Roma İmparatorluğunun parçasıydı ve ticaret yapmaya mecbur oldukları Akdeniz kıyısına kurulmuşlardı. Her ikisi de iki farklı din tarafından sıkıştırılmıştı: İslam ve Hristiyanlık." [236]

Türkiye ve İspanya arasındaki tarihsel ve kültürel benzerliklerin nedenlerinden biri olarak Roma medeniyetini özellikle vurgulamak gerekmektedir. Zira Batılı anlamda ilk modern devletin öncüsü sayılabilecek olan Roma İmparatorluğu, iki ülkenin topraklarına da hakim olmuştur.[237] İki ülke arasındaki benzerliğin bir diğer nedeni de dinlerdir ki; İspanya kültürünü de Türkiye kültürüne de Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik doğrudan etkilemiştir.

[236] Sedat Çilingir, "XIV-XVI Yüzyıllar Arasında Türk-İspanyol İlişkileri", T.C. Madrid Büyükelçiliği, Tarih Boyunca Türk-İspanyol İlişkileri içinde (202-219). Madrid: Editorial TAM S.L, s.203.
[237] Oral Sander, İlkçağlardan 1918'e Siyasi Tarih Ankara: İmge Kitabevi, 2008, s.43.

İki ülkenin kültürü arasında böylesi kesişim kümelerinin olmasına rağmen bu iki ülkenin bugün ekonomik olarak aynı kategoride yer almasını sağlayan en önemli olay ise Sanayi Devrimi olmuştur. Zira iki ülke de Sanayi Devrimi'ni geç yakalayan dolayısıyla geç kapitalistleşen ülkelerdendir ve aynı ekonomik grup arasında yer almaktadır.

Bu noktada hemen belirtmek gerekmektedir ki; sözü edilen dinlerin ve Roma medeniyetinin Osmanlı kültürü üzerindeki etkisi de tartışılmazdır, fakat Türkiye'nin, Osmanlı'nın politik mirasının yanı sıra kültürel mirasını da reddetmesinin Osmanlı ile Türkiye arasındaki kültürel devamlılığı kesintiye uğrattığını da unutmamak gerekmektedir. Lakin bu reddiye ülkenin gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmasına yeterli olmamıştır; Türkiye, Osmanlı'nın ekonomik enkazını devraldığından hala Osmanlı'nın sanayileşme hamlesindeki başarısızlığı omuzlarında taşımakta, ekonomik olarak Osmanlı'nın bulunduğu grupta bulunmayı sürdürmektedir.

Çalışmanın İspanya ve Türkiye üzerinden yürütülmesinin diğer bir önemli nedeni de nükleer enerji kullanımı konusundaki tezatlıktır: Çalışmanın sınırlarını oluşturan 45 yıl boyunca İspanya nükleer enerji kullanırken (ve nihayetinde nükleer enerjiden çıkış kararı almışken) Türkiye ise bu 45 yıl boyunca politik ve ekonomik olmak üzere çeşitli nedenlerle nükleer süreci kesintiye uğrasa da nükleer ısrarını sürdürmüş ve son dönemde nükleer santral kurmak için imzaladığı hükümetler arası anlaşmalarla nükleer bir ülke olmaya tarihinde ilk kez bu kadar yakınlaşmıştır.

Hal böyleyken birbirine benzeyen iki ülkenin, nükleer enerji konusundaki (birbirine benzeyen ısrarı söz konusu olsa da) birbirine benzemeyen süreçleri ve bu süreçlerin önemli aktörlerinden olan nükleer karşıtı hareketlerinin yazılı basındaki temsiliyeti arasındaki benzerlikler ya da farklılıklar, bu benzerliklerin ya da farklılıkların neden kaynaklandığı, ilki ülkenin basınında nükleer enerji ve nükleer karşıtı harekete nasıl yaklaşıldığı bizim için ilgi çekicidir.

İki ülkeyi birbirine benzer kılan din, kültür ve geç sanayileşme gibi etmenlere göz atılacak, iki ülkenin birbirinden farklı gelişen nükleer tarihleri ise anlam bütünlüğü olması açısından eleştirel söylem çözümlemesinin yapılacağı sonraki bölümlerde incelenecektir. Zira

eleştirel söylem çözümlemesinde haberi çözümlerken habere konu olan olayların toplumsal ve siyasi bağlamının yanı sıra, haberin geçtiği zaman ve tarihsel süreç de önemlidir.

1.4.1.1 Dinler ve Kültür

> "Karanlık, bulanık, erişilmez neredeyse ürkütücü, engin derinlikleriyle ayrı, apayrı İspanyol kültürü. Şöyle bakıp geçenlerin öteki Akdeniz halklarına eş sandığı, hatta bu açıdan bize de (Türkiyelilere f.y.) benzer bulduğu İspanyolların tutumu da aslında apayrı. Bizimle bir benzerlikleri varsa, bizimki kadar tartışma götüren 'Akdenizlilik'lerinden gelmiyor o, başka bir yerden, Doğu ile Batı'nın çetin birlikteliğinden geliyor."[238]

Gül Işık, İspanya ile Türkiye arasındaki kültürel ve tepkisel benzerliği, iklimin ve dolayısıyla bulunulan coğrafyanın insanlar ve toplumlar üzerinde çok güçlü bir belirleyici olduğunu söyleyen Montesquieu'ya[239] referansla değil, doğu ve batı kültürünün birlikteliğine, bu birlikteliğin belirleyici unsurları olan dinlere bağlamaktadır. Kültürü oluşturan en önemli kaynak olarak dinler her iki ülkede de var olan ve her iki ülkenin kültürünü de etkileyen Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık'tır.

Stefano Gatto bütün farklılıkların tarihsel kökenden kaynaklandığını, bu farklılıkların bize kim olduğumuzu anlattığını ve dünyayı farklı şekilde görmemizi sağladığını ifade etmektedir.[240] Américo Castro, İspanya'nın Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık olmak üzere üç dinin kültürünün birleşiminden doğduğunu ve bu üç dinin toplumsal-ekonomik, dinsel-kültürel varlığının gerçek İspanyol varlığının tarihsel anahtarı olduğunu söylemektedir.[241] Aynı şekilde Osmanlı kimliği de Müslümanlık, Rumlar ve Ermeniler üzerinden Ortodoksluk ve Musevilik üzerinde yükselmektedir.[242]

Bu unsurların iki ülkenin kültürünün inşasında nasıl bir rol oynadıklarına bakmak yararlı olacaktır.

---

[238] Gül Işık, İspanya: Bir Başka Avrupa, İstanbul: Metis, 2005, s.25.
[239] Ülker Gürkan, Mantesqueeu ve Kanunların Ruhu; Hukuk Sosyolojisi Açısından Bir Değerlendirme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 40, No:1 (1988).
[240] Stefano Gatto, España e Italia: ¿Destinos Paralelos?, Lo Spazio Della Politico, 2012, s.15.
[241] Américo Castro, Origen, Ser y Existir de Los Españoles, Madrid: Taurus, 1959, s.5.
[242] Şener Aktürk, Türkiye'nin Kimlikleri, İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2013, s.4.

1.4.1.1.1 İspanya İmparatorluğu

İslamiyet'in, İspanyol kimliği ve İspanya kültürü üzerindeki etkisinin başlangıcı 711'de İber yarımadasının Müslümanlarca işgal edilmesi ve 756'da I. Muhammed tarafından Kurtuba (Cordoba) Halifeliği'nin ilan edilmesi olmuştur.[243] Burada yaşayan Hristiyan, Müslüman, Yahudilerin kültürleri bir potada eriyerek İspanyol kültürünü doğurmuştur. Öyle ki; Latince ile Arapçanın karışımından türeyen ve Arap alfabesi kullanan bir dil bilim ve eğitimin dili olmuştur.[244] Bu kültürel etkileşim sadece dil ile sınırlı değildir.

İslam kültürü müzik alanında da İspanyol kültürünü etkilemiştir. Kesin olmamakla birlikte Madrid'de 10. yüzyıla minyatür sanatını örneklerinin bulunduğuna dair bilgiler de mevcuttur. Mimari alanında ise, Madrid'de de örneklerine rastlanan gotik mimarinin anahtarı kemer çatının, İspanyol-İslam kültürünün bir parçası olduğunu iddia eden tarihçiler de bulunmaktadır.[245]

Ülkenin kültürel birikiminin (ve daha sonra bu birikimdeki Hristiyanlık dışı unsurların tahribatının) somutlaştığı Madrid ise Müslümanlar tarafından kurulmuştur. İspanya'nın bugün de başkenti olan Madrid 9. yüzyılın ikinci yarısında Arap orduları tarafından kuzeydeki Hristiyan prensliklere karşı bir askeri üs olarak inşa edilmiştir. Zamanla bu askeri üssün surlarının dışında ise Arapların "medina" adını verdikleri sivil karakterli yerleşim birimi oluşmuştur. Bu küçük mahalle Madrid kentinin çekirdeği olarak anılmaktadır ve zamanla "medina" adı Madrid'e dönüşmüştür. [246]

10. yüzyılda Endülüs'ün büyük bir devlet olarak yarımadada siyasal, ekonomik ve kültürel bakımdan doruğa ulaşmıştır. Ancak bu durum kuzeydeki Katolik krallıkları İspanya'yı rahatsız etmektedir ve bu yüzden "Reconquista" (Yeniden fetih) hareketini başlatmışlardır ki bu; yarımadada yaşayan ve Hristiyan olmayan herkese karşı savaş açılması anlamına gelmektedir. Bu savaş kapsamında da 11. yüzyılın sonlarına doğru Madrid Hristiyanların eline geçmiştir.[247]

---

[243] Enric Ucelay-Da Cal, "İspanya; Kara efsanenin ötesinde", (Der.), Peter Furtado Şahika Tokal (Çev.) , Ülkelerin Tarihleri; Kimlikleri nasıl oluşturuldu içinde (83-95). İstanbul: YKY Yayınları, 2014, s.84.
[244] Méndez, A. s.99.
[245] Claudio Sanchez-Albornoz, El Islam de España y El Occidente, Madrid: Esparasa-Calpe S.A, 1974, s.125-144.
[246] Rosalía Ramos, Madrid Medieval; Recorridos Didácticos Por Madrid, Madrid: La Librería, 2003 s.19-31.
[247] Francisco Gutierrez Contreras, Europa: Historia de una idea, Toledo: Libroscódex, 1987 s.18.

Madrid'in, Müslümanlardan Hristiyanların eline geçmesinin ardından, buradaki Müslüman nüfusun varlığı, Kastilya kraliçesi I. Isabel ile Aragon kralı II. Fernando'nun 1469'da evlenerek, Müslümanlara karşı İspanya'yı tek çatı altında toplamalarına kadar sürmüştür. 1492 yılında ise artık çok güçsüz olan Granada Sultanlığı'nın düşmesi ile "Reconquista" tamamlanmış; ülke Hristiyanlık dışı bütün unsurlardan arınmış, Yahudilere ve Müslümanlara ait olan pek çok ibadethane yakılmış ya da kiliseye çevrilmiştir. [248]

O dönemde ülkenin nüfusun yüzde 10'unun oluşturan 600 bin kişilik Yahudi toplumu ülkeden sürülmüştür.[249] İspanya'dan kovulan Yahudi nüfusa Osmanlı'nın kucak açmasının, iki ülke arasındaki kültürel etkileşim açısından çok önemli olduğunu hemen belirtmek gerekmektedir.

Yahudiler ülkeden kovulurken din değiştiren Müslümanlara hoşgörü gösterilmiştir. Ancak din değiştirmeyi reddederek Granada'nın dağlarında hayatlarını sürdüren Müslümanlar karşı da 1609'da savaş açılmış, bunun sonucunda Müslümanlar gemilere bindirilerek ülkeden gönderilmiştir.[250]

"Reconquista"nın tamamlanmasıyla aynı yılda; 1492'de Kristof Kolomb, Katolik Krallar adına Amerika'ya ulaşması ve oradan sandıklar dolusu altınla dönmesi , İspanya'nın ve dahi dünyanın tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. İspanya hem sayfadan hem de kurduğu sömürge imparatorluğundan aldığı cesaretle yoluna devam etmiştir.

Müslümanlığın ve Yahudiliğin izlerinin büyük bir hızla derinlere gömüldüğü Madrid, günden güne daha çok bir Hristiyan kentine dönüşürken, önce din değiştirmeye sonra da göçe zorlanan Hristiyanlık dışı unsurlar bu kentte ancak saklanarak yaşayabilmişlerdir. Hristiyan kıyafetleriyle dolaşan Müslümanlar ve Yahudiler gizlice kendi inançlarını yaşatmaya çalışmışlardır. [251]

---

[248] Juan Carlos de Miguel Rodrigues, "La población mudéjar madrileña entre la conquista y el siglo XIII", Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, "Madrid de Los Siglos IX al XI" (309-318) içinde, Madrid, 1990, s.309.

[249] Martin Varsavsky, "Es difícil ser judío en España", El País, 21 Ağustos 2008, www.elmundo.es/elmundo/2008/07/21/lapurezaestaenlamezcla/1216636800.html, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

[250] Ucelay Da-Cal, s.87.

[251] Eva, Alexandra Uchmany, La vida entre el judaísmo y el cristianismo en la Nueva España 1580-1606, México:1972, Instituto Nacional de la Juventud Mexicana, s. 23-26.

Bugün Madrid'de Müslümanlığın geçmişten kalan somut izlerine rastlamak pek mümkün olmasa da bu ülkenin güneyi için bu geçerli değildir:

> "Cordoba'da bin yıllık Yahudi mahallesinin daracık sokaklarında İbn Rüşt'ün heykeliyle burun buruna gelirsiniz. Kurtuba Ulucâmii'nin kemerleri altında Avrupa'yı hepten unutur, kendinizi Şam'da bulursunuz. İber Yarımadası'nda doğmak demek, milli kültüründen güçlü bir dinsel inancı devralmak olduğu kadar, ona karşıt ve onun kadar mutlakçı başka inançların bilincini özümsemek, hatta kimi durumlarda çekiciliğini duymak demektir. İşte bu, İspanyollara geniş bir bakış açısı sağlayan iyi bir çelişkidir. İspanyol kültüründe İslam varlığı bastırılmış, unutturulmuş ve yadsınmış da olsa, kendini dolaylı ya da dolaysız bin bir yoldan duyurmuştur."[252]

Lakin Müslüman ve Yahudilerin İspanyol kültüründeki soyut izleri dikkate değerdir: İspanyolcaya Arapçadan girmiş olan 4 bin kelime vardır.[253] İspanya'da halen Arapça kökenli isimler de kullanılmaktadır; "Nuria", "Fatıma", "Layla", "Soliman" vb. bunların en yaygınlarındandır. Aynı biçimde İspanyolca haftanın günleri İbranicedir; örneğin İspanyolca "Sábado" demek olan cumartesi Musevilikte tatil günü "Shabat"tan gelmektedir.

Şunu belirtmekte fayda vardır ki; özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda İspanya'nın zengin Kuzey Avrupa ülkeleri arasında olmamasını 8. yüzyıldaki Müslüman işgaline bağlama eğilimi oldukça yaygındır. Ancak özellikle Franco rejiminden sonra esen liberalizm rüzgarları ile birlikte İspanya'nın geçmişindeki Endülüs gerçeği kabul görmeye başlamıştır.[254] Ancak bugün bile iddialı kültürleri, dinleri ve yaşam alışkanlıklarıyla bilinen Müslümanlar ile günlük yaşam pratiğini paylaşmak İspanyolların pek de hoşuna gitmemekte ve Müslümanları tarihin tozlu sayfalarında kalan bir hatıra olarak anımsamayı tercih etmektedirler.[255]

Elbette bunda Ortadoğu'da süren Suriye merkezli savaşın ve İslamcı terör örgütlerinin Avrupa genelinde düzenledikleri terör saldırıların payını da atlamamak gerekmektedir.

---

[252] Lütfi Şeyban, "İspanya'da Endülüs - İslam Medeniyetinden Kalan İzler ve Eserler IV", International Journal of Social Science, Cilt: 26, 2014:(67-83), https://www.researchgate.net/publication/273878982_ISPANYA'DA_ENDULUS-ISLAM_MEDENIYETINDEN_KALAN_IZLER_VE_ESERLER-IV_GRANADA, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016), s.68.

[253] "Reconquista", Wikipedia, https://es.wikipedia.org/wiki/Reconquista, (erişim tarihi: 20 Aralık 2016).

[254] Robert Irwin, Elhamra, çev. Fatma Uslu, YKY, İstanbul 2007, s. 150-154.

[255] José Carlos Martín de la Hoz, El Islam y España; Pasado, Presente y Futuro, Madrid: RIALP, 2010, s.1.

1.4.1.1.2 Osmanlı İmparatorluğu

Türkiye'nin kültürel mirasını eksik de olsa devraldığı Osmanlı'nın da varlığının tarihsel anahtarları, Hristiyan, Müslüman ve Musevi toplulukların toplumsal-ekonomik ve dinsel-kültürel bir aradalığındadır.

Çok büyük bir ülke ve hem Roma İmparatorluğu'nun hem de Osmanlı'nın başkenti olması nedeniyle Osmanlı'nın kültürel birikimin somutlaştığı bir kent olarak İstanbul'a bakmak, Hristiyanlık ve İslamiyet ile Yahudiliğin Osmanlı üzerindeki etkilerini anlamak için yararlı olacaktır. Zira:

> "Anadolu nasıl bir uygarlıklar beşiği ise, İstanbul da bir imparatorluklar beşiğidir. Pagan Roma İmparatorluğu'nun, Hristiyan Bizans İmparatorluğu'nun, Müslüman Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan bu kentin tarihi statüsü başka bir kentte yoktur."[256]

Öncelikle hemen belirtmek gerekmektedir ki; İstanbul (ve elbette daha sonra Osmanlı'nın eline geçecek daha pek çok yer) M.Ö. 146'da bir önceki başlıkta bahsedildiği üzere İspanyol kültürüne doğrudan etki eden Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Bu anlamda öncelikle paganizm ve dinler üstü bir medeniyet olarak Roma'nın etkilerinin İstanbul üzerinden Osmanlı'ya taşındığını söylemek abartılı olmayacaktır.

Hristiyanlık Anadolu'da gelişmiş ve dünyaya Anadolu üzerinden yayılmıştır.[257] Doğu Roma İmparatorluğu ise bu dine hem ev sahipliği yapmış hem de gelişiminde rol oynamıştır. Roma İmparatorluğu, yönetimsel sıkıntılar nedeniyle doğu ve batı olarak bölünmüş ve Doğu Roma'nın başkenti olarak bugünün İstanbul'u o zamanın Konstantinapolis'i seçilmiştir. Robert Mantran, Konstantinapolis'in İstanbul'un tarihindeki yerini şöyle özetlemektedir:

> "Eğer Konstantinapolis'e göndermeler yapılmazsa İstanbul anlaşılamaz. Elbette eski kent, bir kaç milyon nüfuslu bugünün kentiyle boy ölçüşemez; ne var ki bugünün kenti temelde bir Türk kentidir, ama bütünüyle Türk kenti değildir. (...) Yüzyıllar boyunca siyasal iştahları kabartmıştır, toprakları üzerinde irili ufaklı bir çok kalıntı bırakan çeşitli

[256] Doğan Kuban, "Cumhuriyet İstanbulu", İstanbul Ansiklopedisi, s.76.
[257] Mehmet Özmenli, "Doğu Anadolu'da Hristiyanlık", Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 5, Sayı: 17 (Bahar 2008), s.43.

uygarlıkların ortaya çıktığı ayrıcalıklı bir yer olmuştur. İstanbul sadece bir kent değildir. Tarihin biçimlendirildiği bir dünyadır."[258]

6. yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğu en ihtişamlı dönemini yaşarken başkent Konstantinapolis'te inşa ettirilen Ayasofya bazilikası, bu dönemin en karakteristik, en iyi korunmuş, en görkemli yapısıdır ve o güne dek gerçekleştirilen en yüksek ve en geniş kubbe olarak kalan Ayasofya, Hristiyan dünyasının en geniş ibadethanesi olmuş ve birçok yüzyıl bu özelliğini korumuştur.[259]11. yüzyılda Konstantinapolis Piskoposu'nun Papalık ile bağlantısını tümden koparmasıyla, Avrupa'nın bu en büyük kenti Doğu Hristiyanlık dünyasının odağı ve Konstantinapolis piskoposu ise Ortodoksluğun önderi konumuna yükselmiştir.[260]

"Ey kent! Kent! Tüm kentlerin gözü! Sen ki tüm evrende konuşulursun. Dünyanın üstün manzarası! Tüm kiliseleri besleyen kent! Dinin lideri! Ortodoksluğun rehberi! Eğitimin koruyucusu! Tüm iyiliklerin toplanma yeri! Sen Tanrısal hiddetin kupasından içtin ve eskiden beş kenti yok eden ateşten çok daha korkunç bir ateş tarafından ziyaret edildin!.."[261]

15. yüzyılda İber Yarımadası'nda her geçen gün daha da zayıflayan bir Müslüman devleti ve Anadolu'da ise aynı şekilde bir Hristiyan devleti bulunmaktadır ve Osmanlı Anadolu'yu Hristiyan bir devletten arındırmak için "cihat" , İspanya ise İberya'yı Müslümanlardan arındırmak için "haçlı" ruhunu ayakta tutmaktadır.[262]

Ve Konstantinapolis 1453 tarihinde Sultan Mehmet tarafından fethetmiştir. Bu fetihin tarih açısından anlamı şudur:

"1453 tarihi, tarihin genel akışı içinde ortaçağ ile Modern Çağ arasında dönüm noktası olarak geçer. Bu, simgesel açıdan doğrudur. Gerçekte İstanbul'un fethi, tarihin değişiklik getiren, süreklilik bozan unsurları arasında bir tanesidir. 1453 Doğu Roma'nın sonunu vurgular. Bizans'ın bıraktığı boşluk, tedrici olarak ve 150 yıllık bir süre içinde, Osmanlı kabile devletinin gazi serhad savaşçılarının oluşturdukları yeni bir çağdaş imparatorluk tarafından doldurulmuştur. Olayın en önemli anlamı budur."[263]

[258] Robert Mantran, İstanbul Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s.119, s. 11
[259] Mantran., 54-57.
[260] Alaeddin Şenel, Kemingenlerden Sömürgenlere İnsanlık Tarihi, Ankara: İmge Kitabevi, 2006, s.763.
[261] Nic'tate Choniate, Chronique, XII. Yüzyıl'dan aktaran Mantran, s.119.
[262] Muzaffer Arıkan, "XIV-XVI Asırlarda Türk-İspanyol Münasebetlerine Toplu Bir Bakış", Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:3-4 (1965), s.239.
[263] Sander, İlkçağlardan 1918'e Siyasi Tarih, s.64.

Fatih Sultan Mehmet kendini Roma imparatorlarının varisi olarak gördüğünden bir süre sonra Konstantinapolis'in Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmasına karar vermiştir."[264] Şunu da gözden kaçırmamak gerekmektedir ki; binlerce yıldan uzun bir süre bir imparatorluğa başkentlik etmiş bir şehrin yirmi dört saat içinde, farklı bir dile, dine ve geleneklere sahip bir devletin başkenti olması tarihte sık rastlanan bir olay değildir.[265]

Konstantinapolis başta olmak üzere Doğu Roma İmparatorluğu'na ait pek çok yer Osmanlıların eline geçtiğinde, buralarda yaşayan Rum halkının çok olması, ilk etapta çok az sayıda kilisenin camiye çevrilmesine neden olmuştur. Osmanlılar, Rumlara serbestçe dini ibadetlerini yapabilme, cemaatleri içindeki davaları ve sorunları kendi mahkemelerinde çözümleme hakkı vermiş ve cemaati de dini liderlerinin sorumluluğuna bırakmışlardır.[266]

Osmanlı döneminde kısa sürede bu bölgelerin karakteri de değişmiştir. Örneğin Konstantinapolis caddeleri ve meydanlarıyla sanki saydam bir kentken, diğer bir deyişle hayatın büyük bölümü açık havada geçerken, Osmanlı İstanbul'unda açık alanların etrafı kapanmış, günlük yaşamın kamusal alanda ya da açık havada geçen pratikleri avlulara taşınmıştır.[267]

Lakin hemen belirtmek gerekmektedir ki Osmanlı da Müslüman kültürünün tamamen yok edici bir baskısından söz etmek mümkün değildir:

> "... 'en etkin güç' olmak ile "tek etkin güç' olmak arasında önemli bir fark vardır. Osmanlı toplumunda, Müslümanların klasik ifadesiyle 'millet-i hâkime' olmaları onların hayat pratikleri içinde tek etkin güç yapmamıştır, yapması da mümkün olamazdı. Kaldı ki İslam, hayatı teorik anlamda bile sadece Müslümanlardan ibaret bir süreç olarak değerlendirmediği gibi 'İslam Toplumu' da hiçbir zaman sadece Müslümanlardan oluşan homojen bir toplum olmamıştır."[268]

[264] Giles Margan, Yeni Roma ya da Konstantin Şehri Bizans'ın Son Tarihi, İstanbul: Kalkedon, s.117.
[265] Francis Marion-Crawford, 1890'larda İstanbul, Çev. Şeniz Türkömer, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2006, s.7.
[266] Mantran, s.193.
[267] Murat Belge, İstanbul Gezi Rehberi, İstanbul: İletişim, 2010, s.17-18.
[268] İbrahim Özcoşar, Osmanlı'da Hristiyan Cemaatler Arası İlişkiler: Ermeni-Süryani Örneği, Mukaddime; Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 5, (2014), s.15.

Ancak Türkiye kültürünün Arap kültüründen çokça etkilendiğini söylemek gerekmektedir. Öyle ki Türkçeye en çok katkıyı 6467 kelimeyle Arapça yapmış; İspanyolcadan 33, İbraniceden 7 kelime Türkçeye geçmiştir. [269]

İstanbul'un fethinden 39 sene sonra; 1492'de İspanya'da Reconquista'nın tamamlanmasıyla; yani İspanya'nın tamamen Katolik olmasıyla birlikte buradaki din değiştirmek istemeyen Museviler ülkeden kovulmuştur. Osmanlı'nın çok kültürlülük geleneğinin yanı sıra belki de o dönemki siyasi çıkarları gereği Osmanlı, İspanya'dan sürülen Yahudilere kucak açmış onları öncelikle Osmanlı'nın ticaret merkezleri olan Selanik'e, İzmir'e ve İstanbul'da Balat, Karaköy ve Galata civarına yerleştirmiştir. Böylelikle Osmanlı kimliğine bir unsur daha eklemiştir, bu öylesine bir kültürdür ki içinde İspanyol kültürünün renklerini de barındırmaktadır. İberya'dan sürülen Yahudilere Osmanlı'nın kucak açması hasebiyle Yahudilik belki de İspanyol kültürünü Osmanlı'ya aktaran en önemli unsur olarak karşımızda durmaktadır.

Bu kültürel aktarımın izlerinin bugün dahi canlı olduğunu hemen belirtmek gerekmektedir. İzmir'de yapılan minik hamur işi boyoz, İspanyolca "somun" anlamına gelen "bollo" sözcüğünün çoğuludur ve o haliyle "boyyos" diye okunmaktadır. İzmir'e yerleştirilen Sefarad Yahudileri aracılığıyla İzmir, dolayısıyla Türkiye mutfağına katılmıştır.[270]

İspanya'dan zorla göç ettirilen Yahudilerin Osmanlı müzik kültürüne katkılarına da özellikle vurgu yapmak gerekmektedir. İspanya'ndan getirdikleri kendilerine has müzik kültürüyle Osmanlı müziğini harmanlayarak yeni bir Türk-Sefarad müzik kültürü oluşturmuşlardır[271] "Osmanlı döneminde de Yahudiler imparatorluğun çeşitli bölgelerinde müzik hayatına katıldıkları gibi, İstanbul'da saray çevresinin seçkin kültürünün de şairi, bestekârı, icracısı ve hocası olmuşlardır."[272] Bu arada başlangıçta Orta Asya, İran ve Arap müziği etkisinde gelişen Türk şiiri ve musikisinin 16. yüzyıldan itibaren İstanbul'da yaşayan Ermeni, Rum ve Yahudi cemaatlerinin elit tabakasını da etkilemeye başlayarak gittikçe özgün

[269] İrfan Dumlu, "Türkçe'de hangi dilden kaç kelime var?", 19 Haziran 2007, www.haber7.com/kultur/haber/249489-turkcede-hangi-dilden-kac-kelime-var, (erişim tarihi: 18 Ağustos 2018)
[270] "Boyoz", Wikipedia, https://tr.wikipedia.org/wiki/Boyoz, (erişim tarihi: 22 Kasım 2016).
[271] Osmanlı-Türk Seferad Kültürü Araştırmaları Merkezi, "Türk Sefarad Müziği", www.istanbulsephardiccenter.com/?sayfa=arsiv&id=22, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016.
[272] Kudsi Ergüner, "Osmanlı Makamlarında Yahudi Bektekarlar", Sabahın Ülkesi; Kültür-Sanat ve Felsefe Dergisi, http://sabahulkesi.com/osmanl%C4%B1-makamlar%C4%B1nda-yahudi-bestekarlar/, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

bir nitelik kazandığını da hemen belirtmek gerekmektedir.[273] Osmanlı müziğinden Rum ve Ermeni müzik kültürlerini de ayırmak mümkün değildir.[274]

İstanbul'un kültür yaşamına en büyük katkılardan biri Yavuz Sultan Selim ve Sultan Süleyman döneminde -zorla da olsa- yeni ele geçirilen toprakların halkının İstanbul'a yerleştirilmesi olmuştur: Şam ve Kahire'den taş yontma ve oymacılığında ün kazanmış ustalar, Azerbaycan'dan fayans ustaları, İspanya'dan Mağripli yapı ustaları İstanbul'a göç ettirilmiştir. Bu dönemdeki mimarlık eserlerinin başarısını, dönemin süsleme öğelerinde aramakta fayda vardır, zira bu zanaatçıların yonttukları taşlar, yaptıkları fayanslar 17. yüzyılda yapılan camilerin, sarayların duvar süslemelerinde baş köşeyi almışlardır. [275]

Osmanlı'yı İslamiyet'ten ayrı düşünmek imkansızdır ancak Osmanlı'da Hristiyan ve Musevi kültürlerinin görmezden gelinmediği vurgulanmalıdır. Osmanlı kültürünün zenginliği de buradan gelmektedir.

1.4.1.2 Geç Sanayileşme

> "Batılı tarih anlayışının verdiği isimle 'büyük keşifler' birbirleriyle zamansal olarak kesişmiştir: 1487'de Bartholomeo Diaz Ümit Burnu'nu geçmiş, 1492'de Kristof Kolomb Amerika'yı keşfetmiş, 1498'de Vasco de Gama Afrika'dan geçerek Hindistan'a ulaşmıştır. Ve böylece yağma ve ticaret başlamıştır."[276]

Arka planında 'büyük keşifler'in yattığı, Büyük Britanya'da 18. yüzyılda ortaya çıkan Sanayi Devrimi hâlâ dünya tarihinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Zira dünya şimdiye dek Sanayi Devrimi'nin yarattığı ölçüde ekonomik, siyasal ve sosyal bir dönüşüme sahne olmamıştır. İşte bu, hayatın hemen her alanında yaşanan dönüşüme ismini İngiliz ekonomi tarihçisi Arnold Toynbee vermiştir, zira 1884 yılında çıkardığı "Endüstri Devrimi" adlı bir kitabıyla Toynbee ilk kez "Endüstri Devrimi" kavramını kullanan kişi olmuştur.[277] Her ne kadar "devrim" adını alsa da bu derin sistemsel dönüşüm pek de hızlı gerçekleşmemiştir.

---

[273] Önder Kaya, "Yakın Devir İstanbulu'nun gayrimüslim bestekârları", Şalom gazetesi, 3 Temmuz 2013 www.salom.com.tr/haber-87628-yakin_devir_Istanbulunun_gayrimuslim_bestekrlari.html, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).
[274] Burcu Yıldız, "Osmanlı Müziği ortak bir kültürdür", Agos Gazetesi, 7 Aralık 2011, www.agos.com.tr/tr/yazi/51/osmanli-muzigi-ortak-bir-kulturdur, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).
[275] Mantran, s.219.
[276] Michel Beaud, A History of Capitalism 1500-1980, Londra: MACMILLAN PRESS, 1984, s.18.
[277] Orhan Hançerlioğlu, "Endüstri Devrimi", Ekonomi Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981, s.345.

"Ortaçağın serflerinden ilk kentlerin imtiyazlı köylüleri, imtiyazlı köylülükten de burjuvazinin ilk unsurları oluştu. Amerika'nın keşfi, Afrika'nın gemiyle dolanılması, yükselen burjuvaziye yeni bir alan yarattı. Doğu Hint ve Çin pazarı, Amerika'nın sömürgeleştirilmesi, sömürgelerle alışveriş, mübadele araçlarında ve genel olarak metadaki artış, ticarete, gemiciliğe, sanayiye görülmemiş bir yükselme getirdi ve böylece de yıkılmakta olan feodal toplumun içindeki devrimci öğeye hızlı bir gelişme sağladı. Sanayide o zamana kadarki feodal veya lonca yapılı işletme tarzı, yeni pazarlarla büyüyen talebi karşılamaz oldu. O yapıların yerini manüfaktür aldı. Sanayi orta kesimi, lonca ustalarını bir kenara itti; işin değişik korporasyonlar arasında bölünmesi, işin her bir atölyenin kendi içindeki bölünmesi önünde yitip gitti. Ama pazarlar sürekli büyüyor, talep sürekli yükseliyordu. Manüfaktür de yetmez oldu. İşte bu noktada buhar ve makineleşme, sanayi üretimine devrim getirdi. Manüfaktürün yerini modern büyük sanayi alırken, sanayi orta kesiminin yerini de endüstri milyonerleri, tüm sanayi ordularının patronları, modern burjuvazi aldı. Büyük sanayi, Amerika'nın keşfinin hazırladığı dünya pazarını oluşturdu. Dünya pazarı ise, ticarete, gemiciliğe, kara ulaşımına ölçüsüz bir gelişme sağladı. Bu da yine sanayiyi geliştirici etki yaptı ve sanayinin, ticaretin, gemiciliğin, demiryollarının genişlemesi ölçüsünde burjuvazi de gelişti, sermayesini artırdı, ortaçağdan kalma tüm sınıfları geriye itti. Demek ki modern burjuvazinin kendisinin de nasıl uzun bir gelişme sürecinin, üretim ve değişim tarzlarındaki bir dizi dönüşümlerin ürünü olduğu görülüyor işte." [278]

Michel Seaud'a göre de Sanayi Devrimi ve bütün bu dönüşümler aracılığıyla onun tetikleyicisi olduğu kapitalist sistemin ardında bir kaç yüzyıllık uzun bir yolculuk vardır. [279] Quataert de bize basitçe el ile üretimden fabrikalardaki makineli üretime geçiş olarak tanımlanabilen Sanayi Devrimi hızlı bir biçimde olmadığını, kendisine zemin hazırlayan etmenlerle birlikte uzun bir zaman dilimine yayıldığını söylemektedir.[280]

Öncelikle 17. ve 18. yüzyıllarda uzun dönemli ekonomik bunalımların ortaya çıkmaya başladığı Batı Avrupa'da üretim yavaşlamış, işsizlik rakamları artmıştır. İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi devletler bu olumsuzlukları gidermek amacıyla girdikleri politika arayışından "merkantalizm" ile birlikte çıkmışlardır. Basit bir biçimde milli serveti arttırmanın yolunun ülkedeki altın ve gümüş miktarını arttırmaktan geçtiğini söyleyen

[278] Karl Marx ve Friedrich Engels, Komünist Parti Manifestosu, Işık Soner (çev.), İstanbul: Kaynak Yayınları, 2003, s.3.
[279] Beaud, s. 17.
[280] Donald Quataert, "Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü", İstanbul: İletişim Yayınları, 1999, s. 36-37.

merkantilizm, batı ülkelerinde Sanayi Devrimi'nin hemen öncesinde ticaret sermayesini güçlendirmiştir.[281]

Michel Buaud da bu yolculuğun köşe taşlarından bir olarak merkantalizmi saymakta, onu bankacılık burjuvazisinin doğuşunu da içerecek bir biçimde içiçe geçmiş ve karmaşık bir süreçle birlikte tanımlayarak devam etmektedir:

> "...ulusların oluşması ve modern devletlerin ortaya çıkması, ticaretin ve hakimiyet alanlarının dünya çapında genişlemesi, ulaşım ve üretim tekniklerindeki gelişmeler, yeni fikirlerin doğması ve bunların hayata geçirilmesi. Bu yolculuğun ilk aşaması 16. yüzyılda Amerika'nın keşfedilmesi ve yağmalanması ise ikinci aşaması burjuvazinin yükselmesi ve kendini kabul ettirmesidir."[282]

Bütün bu koşulların ilk oluştuğu ülke olarak İngiltere göze çarpmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin azaldığı, oldukça gelişmiş bir imâlat sektörünün ve ticari ilişkiler sisteminin oluşturulmasından dolayı sermaye birikimi arttığı, nehirlerin çokluğundan ve yaygın demiryolu ağından dolayı ulaşımın kolay olduğu İngiltere'de[283] ucuz ve yüksek enerjili bir yakıt olarak kömürün keşfedilmesi bütün bu köklü değişikliklerin hayata geçmesi için tetikleyici bir unsur olmuştur. Kömürün yakıt olarak keşfinin ardından demir üretimi o kadar ucuzlamıştır ki; bu sayede çok daha büyük ölçeklerde makineler ve fabrikalar inşa edilebilmiştir. [284] 1705'te icat edilen ve 1774'te tasarımı iyileştirilen kömürlü buhar makinaları pek çok işte hayvan ve insan gücünün yerini almıştır ve dolayısıyla 1780'li yıllarda buhar makinaları üretimde kullanılmaya başlanmış, ücretli işçilerin çalıştıkları fabrikaların inşası ile üretim ilişkileri sağlamlaşmıştır.[285] Böylelikle İngiltere'de tamamen yeni bir üretim şekli ortaya çıkmış ve seri üretiminin önü açılmıştır. (Bu seri üretim anlayışının geleceği nokta ise 20. yüzyılın başında Henry Ford'un fabrikasında başlatacağı ve bu yüzyıla damgasını vuracak olan kitle üretimine dayalı üretim bandı sistemi olacaktır. Hemen hatırlatmak gerekmektedir ki "Fordizm" kavramı ilk olarak Gramcsi tarafından Amerikan endüstrisini anlatmak için kullanılmıştır.)

---

[281] Sefer Şener, "Osmanlı Sanayileşme Süreci ve Bu Süreçte Özel Girişimin Rolü", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:3, (2007), s.58.
[282] Beaud, s. 17.
[283] Eric. J. Hobsbawn, Sanayi ve İmparatorluk, Ankara: Dost Yayınevi, 1998, s.36-37.
[284] Eva Mahnke, "The Backrock of Industry", Heinrich Böll Stiftung and Friends of the Earth International, Coal Atlas; Facts and Firuges on A Fossil Fuel içinde (12-14). 2015, s. 12.
[285] Şevket Pamuk, 100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi, 1500-1914, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1997, s.151, 152

Ortaya çıkmakta olan bu yeni sistem, 1776'da teorik alt yapısının Adam Smith tarafından ekonomik büyümeye odaklandığı Milletlerin Zenginliği kitabı aracılığıyla doldurulmasıyla birlikte entelektüel alanda daha da kabul görmüştür. Smith, klasik iktisadın yeni yorumuna dayalı bu ekonomik sistem tarifinin bir parçası olan, serbest piyasa çıkmaza girdiğinde devreye girerek piyasayı yeniden düzenlemek görevindeki "görünmez el" kavramının da sahibidir.

İşte bu köklü değişiklikler zinciri 19. yüzyılın başlarında İngiltere'den önce Orta Avrupa ve ABD'ye sıçramıştır.[286] Daha kırsal olan Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya ise diğer Avrupa ülkelerinden farklı bir biçimde 19. yüzyılın sonunda kapitalizme ayak uydurarak ufak da olsa sanayileşmeye başlamıştır.[287] İspanya'nın daha ciddi sanayi hamlesi için 20. yüzyıla bakmak gerekmektedir ki bu yüzyılın başında da ülke süt liman değildir. [288] Benzer biçimde 19. yüzyılda başladığı endüstrileşme hamlesini 20. yüzyılda devam ettirmeye çalışan bir başka ülke olarak karşımıza bir de Osmanlı çıkmaktadır. Her ne kadar devlet eliyle ya da özel kişi ya da kurumlar tarafından fabrikalar kurulsa da Osmanlı el ile veya basit aletlerle küçük ölçekli üretimini sürdürmüştür.[289] Tıpkı İspanya'da olduğu gibi.

Bu noktada hemen belirtmek gerekmektedir ki Endüstri Devrimi sadece ortaya çıkardığı yeni üretim biçimleriyle toplumu baştan aşağıya değiştirip günlük yaşam pratiklerini yeniden örgütlemekle kalmamış aynı zamanda ülkeleri de endüstrileşme zamanlarına göre bugünlerini tayin edecek biçimde kategorize etmiştir:

> "Çifte devrim çağının bütün ekonomik sonuçları arasında en derin ve en kalıcı sonuca sahip olan 'gelişmiş' ve 'az gelişmiş' ülkeler arasındaki bu bölünme oldu. Kabaca bir ifadeyle 1848'de hangi ülkelerin hangi gruba üye oldukları belli olmuştu: (İberik Yarımadası dışında) Batı Avrupa, Almanya, Kuzey İtalya ve Orta Avrupa'nın bazı bölümleri, İskandinavya, ABD ve belki bir de İngilizce konuşan göçmenlerin yerleştiği sömürgeler. Fakat aynı ölçüde, ufak tefek bazı kısımlar dışında dünyanın öteki bölümlerinin geri kaldığı -ya da batının ihracat ve ithalatının gayrı resmi baskıyı ya da batılı savaş gemilerinin ve askeri seferlerinin askeri baskısı altında- batının ekonomik bağımlılarına da dönüştüğü açıktı. 1930'larda Rusların 'geri' ve

[286] Mahnke, s. 12.
[287] Universidad de Zaragoza, Historia La Economica, "La industrialización en los paises atrasados de Europa. El caso de Español", 2000, s.157.
[288] Amor López Jimeno, "Democracia, Monarquia y Dictadura: Paralelismos entre Espana y Grecia a principios del S.XX", PAPYRİ, Sayı:1 (2012), s 12.
[289] Gül Köksal, "İstanbul'daki Endüstri Mirası için Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2005), s.14.

> ‘ileri’ arasındaki bu uçurumu aşacak araçlar geliştirmesine kadar, dünya sakinlerinin azınlığı ve çoğunluğu arasında var olan bu bölünme kaldırılamaz, geçilemez ve büyümeye devam eden bir uçurum olarak kaldı. Yirminci yüzyıl tarihini bundan daha kesin bir biçimde belirlemiş bir başka olgu daha yoktur.”[290]

Benzer biçimde Arif Dirlik de Sanayi Devriminin yol açtığı Kuzey-Güney ayrımından söz etmektedir. Dirlik’e göre Kuzey ve Güney'in referansları yalnızca coğrafi bölgelere değil, metaforik referanslara da dayanmaktadır ki Kuzey, uluslar üstü sermayenin yollarını Güney ise konumdan bağımsız olarak dünyanın dışlanmış/öteki nüfuslarını ifade eder.[291]

El netice zengin Kuzey karşısında fakir güney ülkelerin gelişiminin ve tepkilerinin birbirine benzemesinin nedeni olarak tarihsel, kültürel ve sosyal etmenleri sayarken[292] mutlaka bu ülkelerin geç endüstrileşmiş ve dolayısıyla geç kapitalistleşmiş olmaları da saymak, Endüstri Devrimi’nin iki ülkenin bugün içinde bulundukları ekonomik grup ve iki ülkenin benzerlikleri üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamak gerekmektedir.

1.4.1.2.1 İspanya İmparatorluğu

İspanya’nın geç kalmış endüstri devriminden söz etmeden önce mutlaka ülkeyi, bu devrim yolunda yavaşlatan unsurlara göz atmak gerekmektedir ki bunların başında, Yeni Dünya’nın keşfinin ülkede yarattığı özgüvenin getirdiği büyük bir hezimet vardır.

1492 yılı İber Yarımada’sında tam anlamıyla Katolik bir birlik kurulmasının yanı sıra bu birliğin kıta aşırıya da taşınması anlamına gelmektedir. Zira batı emperyalizmi ve Avrupa Krallıkları arasındaki rekabeti artırmak için sürekli batıya doğru giderek Doğu Hint Adaları'na ulaşıp Asya'yla yapılan baharat ticareti için batıda yeni bir ticaret rotası oluşturmak amacıyla Katolik Krallar olarak anılan İspanya’nın Kralı Kastilya kraliçesi I. Isabel ile Aragon kralı II. Fernando'nun adına çıktığı yolda Cenovalı Kristof Kolomb Amerika’yı keşfetmiştir. Bu yeni dünyayı Hindistan sandığı için de buradaki yerlilere İspanyolca Hint

[290] Eric. J. Hobsbawn, Devrim Çağı, Ankara: Dost Yayınları, 2013, s.199.
[291] Arif Dirlik, The Postcolonial Aura: Third World Criticism in the Age of Global Capitalism, Westview Press, 1997, s.72.
[292] Alberto Sánchez, ¿Por qué siempre, en cualquier lugar, hay tanta diferencia entre norte y sur?, 28 Mayıs 2015, https://hipertextual.com/2015/05/diferencia-entre-norte-y-sur, (erişim tarihi: 20 Kasım 2016).

"Indios" adını vermiştir. Kolomb, Yeni Dünya'daki İspanyol kolonizasyonunu başlatan kalıcı yerleşimler kurarak Avrupa'da fetih ve kolonizasyon dönemini başlatmıştır.[293]

> "Böylece İspanya açıkça apansız egemen bir güç oluverdi. Fransa'yı, Büyük Britanya'yı ya da Atlas Okyanusu'nda tekel kurup Avrupa meselelerini taktik amaçları doğrultusunda yönlendirecek herhangi başka bir gücü bertaraf edebilecek kapasitedeydi."[294]

İspanya'nın endüstrileşme süreci üzerine çalışan ünlü İspanyol tarihçisi Jorni Nadal'a göre "Amerika'daki kolonileri, başkentin hazinesinin sağlam sütunlarından birini oluşturmuştur. Öyle ki İspanya'nın geliri Amerika'daki koloniler sayesinde iki katına çıkmıştır." [295] Aslında Amerika'daki kolonilerin İspanya'nın servetini kaça katladığı konusundaki tartışmalar muhteliftir. 16. yüzyılda İspanya'nın zenginliğinin kaynağı olarak Amerika'dan getirdiği altın, değerli taşlar, şekerkamışı, şeker ve rom ile birlikte köle ticaretini de sayan Michem Beaud'a göre bu yüzyılda İspanya servetini üç ya da dörde katlamıştır.[296]

Bilinen tek şey İspanya'nın koloniler sayesinde zenginleştiği ve talihin kaygan bir zemin üzerinde olduğudur, zira işler yavaş yavaş tersine dönmeye başlamıştır bile. İspanya, 16. yüzyılda karmaşık veraset sorunları nedeniyle Habsburg Hanedanı'nın hükümranlığı altına girmiştir. Hanedan II.Felipe bir yandan Amerika'nın altını ve gümüşü görkemli sarayların yapımında harcamaya devam ederken öte yandan da yine kolonilerden gelen altınlara güvenerek Katolisizmi dünyayı yaymak arzusundadır.[297]

Öyle ki ülkede Protestanlığın bütün izlerini yok etmiş, Hollanda'daki Protestanlara karşı bile savaş açmıştır. Ne var ki 80 yıl süren bu savaş tam bir felaket olmuştur zira Amerika kıtasından gelen servet bu savaşta tükenme aşamasına gelmiştir. En sonunda da Hollanda bağımsızlığı ilan ederken İspanya'nın da Amerika ve Atlas okyanusundaki hegemonik gücü sona ermiş, elinde çok az sömürge kalmıştır.[298]

Kaldı ki İspanya parasını ve zamanını savaşlarda harcarken dünya da değişmiştir, artık kıymetli madenlerin sömürüsü ve buralardan getirilen malların uluslararası ticareti

[293] "Cristóbal Colón", Wikipedia Espanol, https://es.wikipedia.org/wiki/Crist%C3%B3bal_Col%C3%B3n, (erişim tarihi: 30 Aralık 2016).
[294] Ucelay-Da Cal, s. 91.
[295] J. Nadal, El fracaso de la Revolución Industrial en España 1814-1913, Barcelona: Ariel Historia, s.25.
[296] Beaud, s. 19.
[297] Işık, s.100-101.
[298] Ucelay-Da Cal, s. 91.

yoluyla sağlanan sermaye birikimi yerini imalat sanayisine bırakmıştır. Artık zenginleşmenin yolu imalat yoluyla üretip, ürettiklerini dünyaya satmaktan geçmektedir.[299]

Hal böyle olunca İspanya 17. yüzyıla ekonomik krizin ve yoksulluğun had safhada olduğu bir ülke olarak girmiştir.[300] Fakat buna rağmen ülkede Yeni Dünya'nın kendilerine sunmuş olduğu eski hayat standartlarının alışkanlığı hala sürmektedir. 16. yüzyılın başlarında Madrid'de tek başına gündüzleri sokağa çıkan kadın sayısının da geceleri sokağa çıkan erkek sayısı da çok az iken 17. yüzyılda halk artık sokaklardadır; tam bir "fiesta" halinde olan başkentte sürekli kutlamalar ve sokak eğlenceleri düzenlenmektedir -ki halen dillendirilen İspanyolların tembelliğinin nedenini Akdeniz insanı olmalarında değil Yeni Dünya'dan gelen servet sayesinde çalışmaya gerek duymamadan hazır yemeye alışmış olmalarında aramak daha doğrudur.- Engizisyon mahkemelerine ev sahipliği yapmış olan Plaza Mayor, o yıllarda boğa güreşlerini ağırlamaktadır. Bu dönemde Teatro de España'da klasik oyunlar sergilenirken, kenar mahallelerde de İspanya'yı hicveden komedyenler bulunmaktadır. Artık gelişen kültür ve sanat yavaş yavaş halka inmektedir. 16. yüzyılın sonlarından 17. yüzyılın sonlarına kadar olan dönem İspanya'da kültür-sanat alanındaki altın çağ olarak anılmaktadır.[301]

İngiltere'de Endüstri Devrimi için uygun zemin oluşurken zaten savaşlarda mahvolan İspanya'da bu çalışmamak ve hazır geleni tüketmek üzerine kurulu eski zenginlik anlayışı ülkenin kendi kaynaklarının da tükenmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 18. yüzyıl mutlu bir İspanya tablosundan oldukça uzaktır, zira para olmadan eğitim, endüstri, tarım ya da sanat mümkün olmamaktadır.[302]

Bu dönemde kültür, sanat, edebiyat ve mimaride yenilikçi bir dönemden geçen İspanya'nın gözü Fransa'daki devrim ateşinden korkmuş, kendisi için her daim bir Avrupa modeli olan Fransa devrim aydınlığıyla parlarken İspanya kendi Aydınlanma Dönemi'ni hiçe sayarak karanlığa gömülmüştür.[303]

---

[299] Beaud, s. 17.
[300] M. Núñez de Arena – M. Tuñón de Lara, Historia del Movimiento Obrero Español, Madrid, 1985, s.4
[301] José del Corral, La vida cotidiana en el Madrid del siglo XVII, Madrid: Ediciones La Libreria, 1999, s.15.
[302] Muchada J. P., La Hacienda de España y Modo de Reorganizarla, Madrid, 1947, s.6-7'den aktaran J. Nadal, El Fracaso de la Revolución Industrial en España 1814-1913, Barcelona: Ariel Historia, s.227.
[303] Ignacio Sotelo, "La España del ano 2000", Revista de Occidente, Ekim 1987, s.17-30.

Bu noktada tekrarlanmalıdır ki; Fransa'da Aydınlanma ve İngiltere'den dünyaya doğru Endüstri Devrimi rüzgarları eserken İspanya tıpkı Osmanlı gibi sanayileşme ve aydınlanma hamlesini yapmakta çok geç kalmıştır. Bunun en önemli nedeni elbette ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve politik durumdur.[304] 19. yüzyılın başında Madrid'i ele geçiren Napolyon ve Fransız güçler ülkeden kovulduğundan İspanya hala üretimi çok düşük ve fakir bir tarım toplumudur.[305] Yeni Dünya'dan gelen paraları da çoktan harcadığından Endüstri Devrimi için gerekli olan sermaye birikiminden yoksundur. Ancak İngiltere'de tarımın bitişi sanayi devrimini tetiklerken, İngiltere'dekinin aksine İspanya'da Bourbonlar tarımı desteklemiş ve tarımsal üretimin seviyesindeki artış, ülkedeki endüstri devrimine liderlik etmiştir.[306] 19. yüzyılda endüstri hamlesini tekstil ile yapan İspanya'ya birinci pamuk fabrikası Barselona'da, buharla çalışan ikinci pamuk fabrikası ise Sevilla'da açılmıştır. [307]

Bu kentleri Madrid takip etmiştir. Bu dönemde top, tütün ve kumaş gibi ürünler üreten pek çok fabrikanın açıldığı Madrid çağa yetişme telaşıyla Avrupa'nın peşinden koşmaktadır. Gerek başkent olmasından sonra bir cazibe merkezi haline gelmesi gerekse de yukarıda anılan sanayileşme çabalarının bir sonucu olarak Madrid, o tarihte diğer kentlerden ciddi orada göç almıştır. Kentin güneyinde oluşan fakir işçi mahalleleri ile kent soyluları arasındaki ekonomik uçurum sosyal yaşantıya da yansımıştır.[308] Bu dönemde güneyden; Endülüs'ten göç alan diğer bir kent de Barcelona'dır.

Kurulmuş olan tüm fabrikalara rağmen İspanya ne teknolojiyi, ne de çağı yakalayabilmiştir. Üstelik ilerici anayasalar-gerici anayasalar arasında yaşadığı gel gitler İspanya'yı, ülkede daha sonra geleneksel hale gelecek olan bir iç savaşlar zincirine sürüklemiştir. Bu arada 1898 yılında yeni dünyadaki son sömürgelerini de Amerika ile girdiği savaşta yitiren İspanya, yine çöküşün eşiğine gelmiştir. Üstelik savaşın getirdiği ekonomik sorunlara, ülkenin iç politikada yaşadığı sorunlar, endüstrileşmenin sonucu olan işçi sorunları, Katalonya ve Bask ülkesindeki ayrılıkçı eğilimler de eklenince ülke, 1833-1876 yılları arasında daha sonra "Carlos Savaşları" olarak anılacak olan kardeş kavgasına tutuşmuştur. Bu

[304] J. Nadal, s.227.
[305] Núñez de Arena, M. – Tuñón de Lara, M., s.4.
[306] Bairchoh P. (1965). Niveaux de developpement ecónomique de 1810 a 1910, Annales E.S.C., XX'den aktaran Gonzalo Anes, Historia económica de España, siglos XIX y XX., Barselona: Galaxia Gutenberg, 1999, s.85.
[307] Ricardo Gomez Rivero, "Manuel Carlos Palomeque Lopez, Los inicios de la revolución industrial en España: la fábrica de algodón de Sevilla (1833-1836)", Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Sayı: 46 (2003), s.222.
[308] Fidel Revilla ve Rosalía Ramos, Madrid de Los Bourbones, Madrid: Ediciones La Librería, 2003, s. 23-30.

kavga yerini 1936-1939 yılları arasındaki General Franco önderliğinde başlatılan iç savaş, iç savaş da yerini 40 yıl sürecek olan Franco diktatörlüğüne bırakacaktır.[309]

Diktatörlüğün ilk yılları gerek toplumsal gerekse de ekonomik anlamda zor olsa da 1950'li yıllar Amerika'nın finansal desteği ve turizm sayesinde ülkenin düzlüğe çıktığı yıllardır. Franco'nun "Avrupa" demek olan futboldan daha üstün gördüğü "gelenekleri" temsil eden boğa güreşleri de bu yıllarda "turistik bir unsur" olarak öne çıkmış, İspanya boğa güreşi, flamenco ve eğlenceyi seven şen İspanyol insanı üçlemesiyle turizme açılmıştır.[310]

Yıllar süren yalıtılmışlıktan sonra İspanya'nın 1955'te Birleşmiş Milletlere kabul edilmesiyle başlayan yeni dönüşüm sürecinde ilki 1960'larda yılında uygulanan Gelişim Planları ile Madrid büyük bir endüstri kentine dönüşmüştür.[311] Bu küresel politikalar çerçevesinde sanayi kentin dışına doğru kaydırılmıştır.[312] 1960'larda ise Franco Katolik Kilisesi öncülüğünde ülkeyi serbest pazar ekonomisine açarak ciddi bir ekonomik büyüme oranı yakalamıştır.[313] Gerek İspanyol toplumunun geçirdiği değişimin, toplumsal muhalefetin yavaş yavaş uyanmasının gerekse de Avrupa'da yaşanan sosyal ve siyasal dönüşümün etkisiyle 1970'li yıllardan itibaren daha esnek bir tutum izleyen Franco rejimi, General Franco'nun 20 Kasım 1975'te ölümünden kısa bir süre sonra sona ermiş, İspanya'da sosyal demokrat hükümet iş başına geçmiştir. 1986'da İspanya Avrupa Birliği'ne üye olmuştur. 1990'lar Avrupa'ya yetişme telaşıyla geçse de 2000'ler artık İspanya'nın bir Avrupa ülkesi olarak adından söz ettirdiği, kendinden emin yıllardır.

İspanya keşfettiği Yeni Dünya'dan getirdiği serveti hiç bitmeyecekmiş gibi harcamış ve bu servete güvenerek Avrupa'da çeşitli savaşlara girmiştir. Hatta 16. Yüzyılın sonlarında Akdeniz'in egemenliği için Türklerle dahi savaşa girmiş ve bu savaşta yenilgi almıştır. Girdiği savaşlarda sadece politik alanda değil aynı zamanda ekonomik alanda da yenilgiye uğramıştır. Avrupa ülkelerinde önceleri kolonyalizm ve sonraları ise imalat sanayii ile birlikte sermaye birikimini arttırmış ve Endüstri Devrimi için gerekli zemini çoktan oluşturmuşken İspanya'nın tek kuruşu bile yoktur. Bunun üzerine bir de karmaşık vesayet sorunları

[309] Revilla ve Ramos s,151-165.
[310] Luigi Romersa, España 40 Años y Un Día, Barcelona: Plaza y Janes, 1977, s. 42-43.
[311] Gobierno de España, España Hoy 2009, Madrid: Ministerio de la Presidencia, 2009. s.45.
[312] M. Antonio Zárate Martín, Efectos de La Globalización En La Región Urbana de Madrid, Madrid: UNED Ediciones, 2003, s.87.
[313] Romersa, s.43.

nedeniyle savaştan savaşa sürüklenmesi eklenince ülke, İngiltere'de başlayan ama kısa zamanda diğer ülkelere yayılan endüstrileşme hamlesini kaçırmış; yeni üretim sistemine ve ekonomik düzene eklenmekte geç kalmıştır. İşte bu geç kalmışlık hali bile İspanya'nın da aralarında bulunduğu ülkeler kategorisinin neden zengin Kuzey ülkelerinin altında olduğunu açıklamaya muktedirdir.

1.4.1.2.2 Osmanlı İmparatorluğu

Tıpkı İspanya gibi endüstri hamlesini yapmakta geç kalan ülkelerden biri de yine tıpkı İspanya gibi bir tarım ülkesi olan Osmanlı'dır. Osmanlı'nın neden Sanayi Devrimi tarafından getirilen endüstrileşme trenini yakalayamamasının nedeni sadece ekonomik değildir. Zira Osmanlı İmparatorluğu'nun 18. yüzyılda sanayileşme alanında geri kalmasının nedenleri siyasal, ekonomik, teknolojik, konumsal, demografik ve toplumsal olmak üzere çok boyutludur ve yanıtları ticaret, tarım, nüfus, ulaşım, iletişim ve kurumsal düzenlemelerin birlikteliğinde aramak gereklidir.[314]

18. yüzyıla kadar sanayinin esnaf teşkilatları elinde şekillendiği Osmanlı'da savaş sanayi ve tekstil sanayi gelişmiş durumdadır.[315] Dolayısıyla Sanayi Devrimi öncesinde ekonomisi tarımın yanı sıra zanaat sahiplerinin küçük ölçekli imalatına ve bunların ticaretine dayalı olan Osmanlı, geniş bir coğrafyaya yayıldığı için gerek tarım gerekse de imalat ürünleri için kendi içinde pazar yaratabilmekte ve bu durum da ona rekabet üstünlüğü olarak geri dönmektedir. Fakat Batı'daki Sanayi Devrimi ile eş zamanlı olarak ülkede yönetim zafiyetlerinin belirmesi ve bu yönetimsel sıkıntının her alana yansıması; tarım sisteminde yaşanan düzensizlikler, savaşlardaki yenilgiler ve bu yenilgilerin sonucundaki toprak kayıpları Osmanlı ekonomisinin Batı ile rekabet gücünü zayıflatmıştır. Ülke bu durumu telafi etmek için 19. yüzyılın başında Batılılaşma demek olan Tanzimat dönemi ve sonrasında sanayileşme hamlesinde bulunmuştur; sanayi politikaları oluşturmuş, bunları yürütmek için pek çok adım atmıştır.[316]

[314] "Osmanlı Devleti ve Sanayileşme Sorunu", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul: İletişim Yayınları, 1885, (Cilt: 5), s.1342
[315] Şener, s. 56.
[316] Ekrem Erdem, "Sanayi Devriminin Ardından Osmanlı Sanayileşme Hamleleri: Sanayi Politikalarının Dinamikleri ve Zaafiyetleri", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, No: 48, (Temmuz-Aralık 2016) s.18.

Sanayileşme girişimlerinin en yoğun yaşandığı yer, hammadde veya bitmiş ürün taşınması için yeterli ulaşım ağının bulunduğu başkent İstanbul ve çevresi olmuştur. Kent, özellikle 1850'den sonar Osmanlı İmparatorluğu sanayinin merkezi haline gelmiştir. Bu tarihten itibaren yabancı sermaye, işgücü ve teknolojisi ile kentte çeşitli işkollarında kurulan fabrika sayısı ve türü fark edilir biçimde artmıştır. [317]

Osmanlı'da kurulan ilk fabrikalar 1804'te Beykoz Kağıt Fabrikası, 1812'de Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası, 1822'di Paşabahçe Tekel İspirto Fabrikası ve 1827'de Eyüp İplik Fabrikası'dır.[318]

Tekrar belirtmek gerekmektedir ki; batının hızlı bir biçimdeki dönüşümü elbette Osmanlı'yı da etkilemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşmaya göz kırpması anlamına gelen 1839'daki Tanzimat Fermanı'nın ilanı devlet yapısında uzun süreli olmasa bile sanayileşme faaliyetlerinin yanı sıra İstanbul'un yaşantısına önemli değişiklikler getirmiştir: Bir Bizans kenti görünümünden çoktan uzaklaşmış, dar ve kıvrılıp bükülen yollarıyla tam bir Osmanlı kent dokusuna kavuşmuş olan İstanbul'da yeni kentsel merkezler oluşmuş, yeni altyapılar ve yeni bir yönetim biçimi gerektirmiştir. [319]

Bu dönemde İstanbul'un yerleşim alanı olmayan bölgeleri gelişmeye başlamıştır: Aslında Osmanlı, İstanbul'u daha önce Batılılaştırmak için Batılı şehircilerle görüşmüştür, fakat bu anlamda ilk adımı Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırarak atan ve geleneksel Topkapı Sarayı'ndan Dolmabahçe'ye taşınan Abdülmecit olmuştur. Padişah'ın Topkapı'dan Dolmabahçe'ye taşınması aslında bir medeniyetten diğerine geçildiği anlamına gelmektedir. Saray kentin kuzeyine taşındığından, kent de kuzeye doğru genişlemiştir. Modernleşmenin diğer bir itici gücünün de İstanbul'da yaşanan ulaşım sorunları olduğunu söylemek hiç de abartılı değildir, zira kente köprülerin yapılması, Londra ve Newyork'un ardından dünyanın üçüncü metrosu olan Tünel, kentte belirgin bir karakter daha katmıştır. Bu arada kentteki kamusal eğlence kavramının 19. yüzyılda doğduğunu ve yine bu yüzyılda kentte gece aydınlatmasının başladığını eklemekte fayda vardır.[320]

[317] Gül Köksal, "İstanbul'daki Sanayi Mirasının Geleceği İçin Bir Öneri; İstanbul Endüstri Mirası Rotası", TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu Kitabı, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 13-15 Eylül 2007, s. 241.
[318] Bozdemir, s. 20.
[319] Doğan Tekeli, "İstanbul'un Son 150 Yılı ve Planlama Çalışmaları", Mimar Gözünden Derlemeler, İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, 1993, s.7.
[320] Belge, 2010, s.19-21.

Ancak bu çabalar Osmanlı Devleti'ni başarıya ulaştırmamış; Osmanlı'nın sanayi politikaları başarısız olmuştur ve bu başarısızlığın en önemli sebebi "ülkenin bu ağır ve yoğun yatırımlar için gerekli reel ve finansal kaynağa sahip olmamasıdır."[321] Diğer başlıca bir neden de Osmanlı'daki fabrikalar için ihtiyaç duyulan teçhizatın ve işgücünün neredeyse tamamının dışarıdan ithal edilmesi ve bu dışa bağımlılık halinin dış ticaret açığını sürekli arttırmasıdır.[322] Bu fabrikalarda çalışacak personelin dahi dışarıdan getirilmesinin nedeni ise ülke nüfusunun pek çoğunun köylerde yaşamakta olmasıdır; tarımsal faaliyet azalmadığı için kırdan kente göç edip çiftçilikten işçiliğe henüz geçmemişlerdir, dolayısıyla ülkede sanayi kuruluşlarında çalıştırılacak nüfus mevcut değildir.[323] Bir başka neden olarak Sanayi Devrimi'nden sonra Batılı ülkelerin toplu üretim sayesinde üretim ucuza getirmelerini ve ürünlerini daha ucuza satmalarını saymak mümkündür.[324] Hal böyleyken Batılı sanayi ürünleri Osmanlı'yı adeta istila edecektir.[325] Bunların yanı sıra devlet ve toplum nezdinde hâkim olan muhafazakar iktisadi zihniyeti de Osmanlı'nın başarısızlığının nedenlerinden biri olarak saymak gerekmektedir.[326]

> "Osmanlı Devleti'ndeki sanayileşme çalışmaları, toplum ve üretim anlayışını kökten değiştirememiş, buna karşılık yanlış politikalar, dış borçlar, üretim sürekliliğinin sağlanamaması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bütün bunlar birleşince Osmanlı Devleti'nin Endüstri Devrimi'ni Avrupa ülkeleri ile eş zamanda yaşayabilmesi, ya da izleyebilmesi için gerekli koşullara sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır. Böylece 19. yüzyıl başlarında, devlet tarafından başlatılan atılımlar bir sonuca ulaşamamış, ve sanayileşme amacına ulaşamayan bir girişim olarak kalmıştır."[327]

Dolayısıyla Osmanlı Devleti 20. yüzyıla ekonomik ve politik alanda güçsüz bir biçimde başlamıştır. Bu yüzden 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı'na katılmayacağını ilan etmiş, fakat sonra kaybettiği toprakları geri alma ve kendini toparlama ümidiyle, kazanacağından emin olduğu Almanlarla birlikte Birinci Dünya Savaşı'na girmiştir. Fakat Almanların savaşı kaybetmesiyle Osmanlı da yenik duruma düşmüş; Mondros Ateşkes Anlaşması gereğince İstanbul da dahil olmak üzere Boğazlar bölgesi İtilaf devletlerince işgal

[321] Mustafa Bozdemir, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Endüstriyel Mirasımız, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011, s.31.
[322] Vahdettin Engin, Osmanlı Ticaret ve Sanayi Albümü, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011, s.23.
[323] Köksal, 2005, s.20.
[324] Engin, s. 21.
[325] Bozdemir, s. 21.
[326] Erdem, s.18.
[327] Köksal, 2005, s. 20.

edilmiştir. İşgal altındaki başkentte Osmanlı hükümeti galip devletlere karşı teslimiyetçi bir politika izlerken, Mustafa Kemal Anadolu'da bir ulusal kurtuluş hareketi başlatmıştır. [328]

İstanbul, ulusal mücadeleye destek vermemekte, hatta biraz da bu mücadeleyi küçümsemektedir. Zira İstanbul padişah yanlısıdır. Anadolu'da ulusal mücadele sürerken, 1920'de imzalanan Sevr Anlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu paylaşılmıştır. Buna rağmen İstanbul'da özellikle zengin semtlerde yaşam olağan bir biçimde sürmektedir. 24 Temmuz 1923'e gelindiğinde ise Osmanlı'nın tek ve yasal varisi olarak Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıyan Lozan Barış Anlaşması'nın imzalanması İstanbul'u da şaşırtmıştır.[329]

29 Ekim 1923 tarihinde ise Cumhuriyet ilan edilmiştir. Lakin Osmanlı'nın çok uluslu yapısı ve bunun yanı sına İslam dininin bu yapıya etkisi ile oluşan kültürel birikimin üzerine ulusal bir devlet kurma fikri önemli bir sorun olarak algılandığından Osmanlı'nın kültürel devamlılığı kesilmiş ve bunun simgesi olarak okunabilecek bir biçimde de başkent bir Anadolu kasabası görünümünde olan Ankara'ya taşınmıştır.

> "Cumhuriyet'le İstanbul arasındaki çatışma yalnızca padişahın ve son hükümetlerin burada bulunmalarından ileri gelmez. Buna ek olarak, bir kısım İstanbul aydınının belirli İstanbul gazetelerinde milli mücadeleye tavır almış olmaları da hikayenin bütününü açıklamaya yetmez. Temel sorun Cumhuriyet'in bir milli devletin rejimi olarak ortaya çıkması, İstanbul'un ise pek çok özelliğiyle kozmopolit imparatorluğun ürünü olmasıdır. Ankara, coğrafi konumunun kazandırdığı coğrafi avantajlarla Kurtuluş Savaşı'nın yönlendirildiği merkez olmuştu, ama bu savaş kazanıldıktan sonra da, kozmopolit İstanbul'a karşı, 'Anadolu'nun kalbi' olma özelliğiyle başkent işlevini devam ettirdi."[330]

Cumhuriyet kadınların peçe, erkeklerin ise fes takması, çokeşlilik yasaklanmış, tekkeler kapatılmış, resmi nikah zorunlu kılınmış ve Arap harflerinin yerine Latin harfleri kabul etmiştir.[331] Mustafa Kemal Atatürk ve çalışma arkadaşları "eski kültürün yerine yeni rejim olarak cumhuriyeti oturtabilmek için siyasal kararların yanında bir de cumhuriyet kültürü oluşturmaya dönük planlı bir kültürel politika uygulamak zorunda olduklarını"[332] görmüş ve Cumhuriyet kültürü oluşturmaya yönelik planlı bir kültürel politika da

[328] Sander, İlkçağlardan 1918'e Siyasi Tarih, s.36.
[329] Woodruff, s.219.
[330] Belge, 2010, s.21.
[331] Mantran, s.306.
[332] Mithat Atabay, "Cumhuriyet Kültürü", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, sayı:43 (Bahar 2009), s.456.

uygulamışlardır. Elbette bu kültürün içinde "ötekilere" yer yoktur ve nitekim bu yeni Cumhuriyet tarafından istenmeyen Ermeniler ve Rumlar Varlık Vergisi, 6-7 Eylül, Kıbrıs sorunu gibi nedenlerle kenti dalga dalga terk etmeye zorlanmıştır.

Her ne kadar başarısız olsa da bu dönemde gösterilen çabaların oldukça önemli sanayi kuruluşlarını ortaya çıkarmıştır ve Türkiye'nin sanayileşmede aldığı mesafede o dönem çalışmalarının da etkisi vardır.[333] Ekrem Erdem de bu konuda benzer bir düşünce ortaya koymaktadır. "Osmanlı sanayileşme hamleleri her ne kadar tatmin edici bir başarı elde edemeseler de, Cumhuriyet dönemindeki milli sanayi yatırımları ve şirketleşmeler için büyük bir ilham kaynağı ve tecrübe birikimi olmuştur."[334] Gül Köksal ise bu konuda diğerlerinden farklı düşünmekte, Türkiye'nin sanayi alanında bugünkü geri kalmışlığını Osmanlı dönemine bağlamaktadır:

Osmanlı İmparatorluğu'nun Endüstri Devrimi'ni diğer ülkeler gibi yaşayamadığını ve sanayileşme girişimlerinde yetersiz kaldığını ifade etmek mümkündür. Hatta bu durumun sonuçlarının günümüze dek ulaştığı da tartışılmaz bir gerçektir.[335]

1980'lerde liberal ekonomiye eklemlenen Türkiye'nin, Osmanlı'nın kültürel mirasını devralmayı reddetse de Osmanlı'nın sanayileşmedeki başarısızlığını devraldığı açıktır. Öyle olduğu için de bugün Türkiye hala gelişmiş ülkeler ile aynı grupta değildir.

1.5 Örneklem

Çalışma, 1970-2015 yılları arasında İspanya ve Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketlerin her iki ülkenin yazılı basınındaki temsiliyetine sadece haberler üzerinden odaklanmaktadır. Hem Türkiye'de hem İspanya'da 1970'li yıllardan beri yayın hayatını kesintisiz bir biçimde sürdüren Türkiye'den üç, İspanya'dan ise iki gazete, ideolojik temsiliyetleri de göz önünde bulundurularak çalışma kapsamına alınmıştır. Bu seçim, öncelikle iktidarlar, sahiplik yapısı ve politik hava değiştikçe bu yayın organlarının 45 yıl boyunca nükleer enerji konusundaki tavrının nasıl değiştiğini ortaya koymamızı sağlamıştır.

[333] Şener, s.56.
[334] Erdem, s. 46.
[335] Köksal, 2005, s.15.

Çalışmanın Türkiye bölümü için ülkenin yayımlanmakta olan en eski ulusal gazetesi Cumhuriyet, 1948 yılında yayın hayatına başlayan Hürriyet ve 1950 yılında yayın hayatına başlayan Milliyet gazetesi seçilmiştir. Bu üç gazetenin seçilmesinde bazı önemli kriterler rol oynamıştır. Öncelikli olarak bu üç gazete de Türkiye'de nükleer enerji planlarının somutlaştırıldığı ve bunun paralelinde nükleer karşıtı hareketin doğduğu 1970'lerden bu yana yayın hayatını sürdürmektedir. Bu üç gazete de farklı gazetecilik anlayışlarını temsil etmektedir. Cumhuriyet gazetesi nasıl ki fikir gazeteciliğinin bir örneğiyse Milliyet gazetesi de "farklı olarak okurları ortak duygu zemininde birleştiren 'yığın gazeteciliği'nin öncülüğünü yapmıştır."[336] Hürriyet ise özellikle Türk basınında o güne kadar var olmayan teknolojik yatırımları ve sürekli olarak giriştiği yeni biçim arayışlarıyla farklı bir yayıncılık anlayışı getirmiş; fikir gazetelerinin aksine okuma yazma oranı düşük olan okur kitlesinin de okuyabileceği "flash haberlere" geniş yer veren, dünya olaylarını anında bol fotoğraflarla okuyucuya ileten, fikir yazılarını büyük halk kitlelerinin anlayabileceği kadar basitleştiren bir gazete olarak tasarlanmıştır. [337]

Çalışma kapsamında seçilen bu üç gazete farklı ideolojik yapıları temsil etmektedir. Cumhuriyet 1960'lardan itibaren orta sol çizgide bir yayın politikası oluşturmaya başlamış ve bu çizgide yayın hayatına devam etmiştir.[338] Milliyet gazetesinin ideolojik yapısı bağlı bulunduğu sermaye grubuna, o grubun iktidar ile olan ilişkilerine ve gazetenin yayın yönetmenlerine göre değişmektedir. Her ne kadar kedini yakın hissettiği farklı siyasetleri dönemsel olarak desteklemekten kaçınmamaktaysa da Milliyet gazetesinin genel yayın politikasında "sosyal demokrat" bir çizgi izlemiş ve 2009 yılında Sedat Ergin tarafından "sol liberal" bir yayın olarak tanımlanmıştır.[339] Ancak 2010'dan itibaren gazetenin el değiştirmesiyle birlikte merkez sağda olduğu söylenebilir. Hürriyet gazetesi ise Türkiye'deki ana akımın en önemli temsilcisidir ve laik, liberal ve merkez sağda yayın yapmaktadır.

Bu üç yayının da sermaye yapısı değişiklik göstermektedir. Cumhuriyet gazetesi Nadi ailesine ait bir gazetesi iken ve "gazeteci patron" tarafından yönetilirken 1993'te

[336] Hıfzı Topuz, II. Mahmut'tan Holdinglere; Türk Basın Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003, s. 187.
[337] Orhan Cemil Gündoğmuş ve Diğerleri, "Hürriyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv incelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde (53-90), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.56.
[338] Taner Horoz, Ali Deniz Uslu, Nilüfer Tunalı, "Cumhuriyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv incelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde (5-52), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.25.
[339] Aslı Çakır, Pınar Gürleyen ve Faik Uyanık, "Milliyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv incelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde (91-136), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.92, 109.

Cumhuriyet Vakfına devredilmiştir. Simavi ailesine ait Hürriyet gazetesi 1992'de Erol Aksoy, Dinç Bilgin ve Haldun Simavi'nin ortak girişimi haline gelmiş ve 1994'te Doğan Medya Grubuna satılmıştır. Türkiye basınında holdingleşmenin ilk adımı olan Karacan ailesine ait Milliyet gazetesi ise 1979'da Doğan Holding'e, Doğan Holding tarafından 2011 yılında Karacan-Demiröreni ortaklığına satılmış ve AKP hükümetine yakınlığıyla bilinen Demiröreni Holding'in elinde kalmıştır. Milliyet gazetesinde 1970'li yıllarda ülkedeki nükleer karşıtı hareketin doğmasında payı bulunan köşe yazarı Örsan Öymen köşe yazarı olarak çalışmıştır. Bunun yanı sıra Milliyet gazetesinin çalışma kapsamına alınmasındaki en önemli nedenlerden biri de yukarıda da belirtildiği üzere sahiplik yapısının değişmesiyle nükleer meselelerdeki yayın politikasının sert biçimde değiştiği yolundaki varsayımdır. Cumhuriyet gazetesi ise sol-sosyal demokrat gazeteler içinde ana akıma en yakın olanıdır. Cumhuriyet gazetesinin sahiplik yapısı değişmediğinden Cumhuriyet gazetesinde dönemlere göre nükleer konulardaki tavır değişikliğinin nedenleri Türkiye'nin içinden geçtiği dönemlerde ve politik çalkantılarda aranmıştır.

Çalışma kapsamında 10 yıllık dönemler halinde bu gazetelerde nükleer karşıtı eylemleri de içerecek şekilde nükleer enerji haberleri taranmıştır. Her on yıllık dönem için Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin dijital arşivlerinden "nükleer enerji", "nükleer santral", "Akkuyu", "Sinop", "radyasyon", "nükleer kaza", "nükleer felaket", "nükleer ihale",, "Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), "nükleer karşıtı hareket", "anti-nükleer", "anahtar kelimeleri ile ulaşılan haberlerin hepsi incelenmiş ve sadece bu kelimelerin geçtiği örneğin genel enerji haberleri değil özellikle nükleer enerji ve nükleer santrallar üzerine kurulmuş haberler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Çalışmada özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde 1979'da yaşanan ve dünyada ilk nükleer güvenliğin sorgulanmasına yol açan Three Mile Island nükleer kazasına, 1986 Çernobil nükleer kazasına, nükleer enerji çalışmalarının hız kazandığı ve dönemin sosyal demokrat başbakanı Bülent Ecevit'in zaman zaman yaptığı nükleer enerjiye dair çekinceli açıklamalarının ardından, Türkiye'de nükleer enerjinin ilk perdesini kapatacak şekilde Akkuyu nükleer santral ihalesini erteleyerek nükleer enerji konusunu rafa kaldırdığı 1999-2000 dönemine ve 2011 Fukuşima nükleer kazasına özellikle yer verilmiştir. Zira bu olaylar, Türkiye nükleer tarihinin köşe taşlarıdır. Bu noktada vurgulanmalıdır ki; çalışma kapsamında

sadece nükleer enerjiye odaklanılmış, nükleer silah çalışmaları ve nükleer silah denemeleri ya da bu nedenlerle ülkeler arasında yaşanan politik gerilimler kapsam dışı bırakılmıştır.

Milliyet gazetesinin dijital arşivi 2007 yılına kadardır. Hürriyet gazetesinin dijital arşivi ise yoktur. Dolayısıyla öncelikle Cumhuriyet gazetesi ve Milliyet gazetesinin 2007'ye kadar olan bölümü taranmış ve bu taramalardan alınan referans olaylar ve tarihlerle 2007-2015 arasındaki Milliyet gazetesi ve Hürriyet gazetesi İstanbul Atatürk Kitaplığı ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinde ki basılı arşiv taranmıştır.

Çalışmanın İspanya ayağı için ise her ikisi de tabloid boyda çıkan El País ve ABC gazeteleri seçilmiştir. El País 1976 yılında yayın hayatına başlamıştır. Merkez solda yer alan El País, "dönüşüm süreci" olarak adlandırılan ülkenin diktatörlükten demokrasiye geçiş sürecinde önemli bir rol oynamıştır.[340] Ülkenin tek dağıtım ve tiraj belirlememe şirketi olan "Oficina de Justificación de la Difusión"un Ocak-Aralık 2017 verilerine göre gazete, 226 bin 77 ile ülkenin en çok satan gazetesidir.[341]

ABC gazetesi 1903 yılında kurulmuştur. Madrid merkezli en eski gazetedir. Gazete halen muhafazakar ve monarşi yanlısıdır.[342] "Oficina de Justificación de la Difusión"un Ocak-Aralık 2017 verilerine göre gazete, 115 bin 229 ile ülkenin en çok satan ikinci gazetesidir.[343]

Çalışma kapsamında ABC gazetesinin dijital arşivlerinden "nükleer enerji", "nükleer santral", İspanya'daki dönem dönem tartışmalı olan nükleer reaktörlerin isimleri ya da halk arasında anıldıkları isimler olmak üzere "Cofrentes", "Trillo", "Valdecaballeros", "Vandellos", "Zorita' ve "Lemoniz", "nükleer atık", "Nükleer Güvenlik Konseyi", "radyasyon", "nükleer kaza", "nükleer felaket", "nükleer ihale", "nükleer karşıtı hareket", "anti-nükleer", "anahtar kelimeleri ile ulaşılan haberlerin hepsi incelenmiş ve sadece bu kelimelerin geçtiği örneğin genel enerji haberleri değil özellikle nükleer enerji ve nükleer santrallar üzerine kurulmuş haberler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

[340] Ricardo Zugasti, "The Role of the Press in Times of Transition: The Building of the Spanish Democracy (1975-1978)", Ed. Katrin Voltmer, Psychology Press, Mass Media and Political Communication in New Democracies içinde (18-34). Londra ve NewYork: Routledge, 2006, s.19
[341] "Medios Controlados", https://www.ojd.es/medios-controlados/, (erişim tarihi: 18 Ağustos 2018).
[342] Alejandro Pizarroso Quintero, "El Periodismo En El Primer Terció del Siglo XX", Arbor; Ciencia, Cultura y Pensamiento, 2010, No:186, s. 47.
[343] "Medios Controlados", https://www.ojd.es/medios-controlados/, (erişim tarihi: 18 Ağustos 2018).

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde 1979'da yaşanan ve dünyada ilk nükleer güvenliğin sorgulanmasına yol açan Three Mile Island nükleer kazası, demokratik rejime geçen İspanya'da 1983-1984 döneminde iktidardaki İspanya Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) tarafından ilan edilen nükleer moratoryum/mola, 1986 Çernobil nükleer kazası, 1989'da İspanya'da Vandellos nükleer santralinde yaşanan nükleer kaza, 2004'te merkez sağdaki Halk Partisi'nin ardından yeniden iktidar olan PSOE'nin nükleer enerjiden çıkış kararı ve bu kararını uygulayamaması ve 2011 Fukuşima nükleer kazası özellikle incelenmiştir.

El Pais'in dijital arşivi mevcut değildir. ABC gazetesinde yapılan araştırmanın sonuçları ve yukarıda anılan olaylar doğrultusunda "Biblioteca Nacional de España"da (İspanya Ulusal Kütüphanesi) bulunan basılı arşiv üzerinden El País gazetesi de incelenmiştir.

Belirtilmelidir ki çalışmanın odaklandığı zaman diliminin geniş ve bu zaman diliminde (dönem dönem Türkiye'de ama özellikle İspanya'da) yaşanan olayların çok olması nedeniyle incelenen haberlerin listesine yer vermek mümkün olmamıştır. Dolayısıyla her dönem için gazetelerin yayıncılık anlayışının anlaşılması açısından dikkat çekici örneklere kupürleriyle birlikte ilgili bölümlerde yer verilmiştir. Ancak çözümleme sadece bu örnekler üzerinden yapılmamıştır.

1.6 Amaç

Gramsci'nin Hegemonya ve Althuser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramlarına dayanan ve eleştirel söylem çözümlemesi için van Dijk'ın sosyobilişsel yöntemine başvuran bu çalışmanın temel amaçlarından biri, çalışma kapsamındaki gazetelerin nükleer enerji konusunda egemen ideolojiyi okurlarına nasıl aktardığı ve bu konuda nasıl rıza ürettiğinin İspanya ve Türkiye üzerinden ortaya koyulmasıdır.

Nükleer enerji haberciliğini, ekoloji haberciliği kapsamında değerlendiren çalışmanın bir diğer temel amacı da her iki ülkedeki nükleer karşıtı hareketin sesine, ne kadar ve nasıl yer verildiğini tespit ederek nükleer karşıtlarının gazetelerdeki temsiliyeti üzerinden bir tartışma açmak ve nükleer enerji haberlerindeki ekolojik yaklaşımı değerlendirmektir.

Çalışma, nükleer karşıtlığının gazetelerdeki yansıması üzerinden toplumsal hareketler bağlamında ülkeleri ve ülkelerin farklı dönemlerini hem kendi içinde hem de

birbiriyle kıyaslayabilme imkanı da tanımaktadır. Basında yer alan nükleer karşıtı ve nükleer taraftarı argümanlara ulaşabilmek de çalışmanın çıktılarından biri olacaktır. Bu, bizim bu argümanların hem dönemlere göre hem de ülkelere göre nasıl değişiklik gösterdiğini anlamamızı sağlayacaktır.

Çalışmanın üzerinde duracağı noktalardan diğeri Teun A. Van Dijk'ın sözünü ettiği gibi ana akım medyada gazetecilerin her ne kadar düşük tonda ve salt gazetecilik ilkelerinden kaynaklanan meydan okumalar nadiren gerçekleşse de buralarda yaratılan muhalefet alanları olacaktır. Özellikle ana akım medyada gazetecilerin haber üretirken egemen ideolojinin ve söylemin dışına çıkarak bir temsiliyet ya da muhalefet alanı yaratıp yaratmadıklarını, eğer yaratabiliyor iseler bunun her dönem için koşularını ve bu koşulların iki ülkede nelere bağlı olduğunu tespit etmek de çalışmanın amaçlarından biridir.

Çalışma nükleer enerji tartışmalarının başlamasından bugüne dek yayımlanmakta olan gazeteler üzerinden her iki ülke içinde medyanın sahiplik yapısı, politik-ekonomik durum ve iktidarlar değiştikçe gazetelerin nükleer enerjiye dair yayın çizgilerinde nasıl kırılmaların olduğunu da gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır. Çernobil ve Fukuşima gibi nükleer kriz dönemlerinde basının refleksleri ve davranış biçimi hakkında da fikir sahibi olmayı hedefleyen çalışma bu kriz dönemlerindeki basının tutumu üzerinden hem iki ülkeyi kendi içinde hem de birbiriyle kıyaslama imkanı bulacaktır.

2 İKİNCİ BÖLÜM

NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN TÜRKİYE BASININDAKİ YANSIMASI

Çalışmanın ana eksenlerinden birini oluşturacak olan bu bölümde; 1970-1980 dönemi nükleer çalışmalar ve nükleer karşıtı hareketin doğuşu, 1980-1990 döneminde Çernobil nükleer kazasının Türkiye'deki etkileri, 1990-2000 dönemi Akkuyu nükleer santral projesi hakkında çalışmaların hızlanması, paralelinde yükselen nükleer karşıtı hareket ve Akkuyu nükleer ihalesinin iptal edilerek nükleer santral planlarının rafa kaldırılması ve 2000-2010 dönemi, 2002 yılında iktidara gelen AKP hükümeti tarafından 2006'da nükleer enerjinin yeniden gündeme alınması ve 2010-2015 döneminde ise Fukuşima nükleer kazası, Sinop ve Akkuyu'da çalışmaları başlayan nükleer santral projeleri odaklarıyla Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri üzerinden Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine başvurarak ele alınacaktır. Çözümleme yaparken doğru politik ve toplumsal bağlamların kurulabilmesi açısından öncelikle bu dönemlerdeki politik koşullara ve bu politik koşulların basına yansımalarına da değinilecektir. Konunun geçmişinin bilinmesi açısından ülkedeki ilk nükleer çalışmalar da bir başlık altında toplanacaktır.

2.1 Türkiye'deki İlk Nükleer Çalışmalar

ABD Başkanı Dwight Eisenhower'ın, 8 Aralık 1953'te New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığı "Barış için Atom" başlıklı konuşmasının ardından ABD, çerçevesinin bu konuşmanın çizdiği yolda dünyaya sivil amaçlı nükleer kullanımını yaymak için harekete geçmiştir. "Barış için Atom" doktrini kapsamında diğer ülkelerle bilgi, deneyim paylaşımı ve yardımlaşmaya dayalı ikili anlaşmalar önermiş ve 1955 yılında bu ikili anlaşmalar için de karşılıklı imza masasına oturmayı tercih ettiği ilk ülke Türkiye olmuştur.[344] Her ne kadar atomun dünya barışı için kullanılacağı vurgulansa da ABD'nin neden ilk olarak Türkiye ile anlaşma yaptığı Küba Füze Krizi sürecine gider süreçte daha iyi anlaşılacaktır.

[344] Ahmed Yüksel Özemre, "Türkiye'de nükleer bilimler ve nükleer teknoloji", Mühendis ve Makine Dergisi, Vol.34, No.404, (1993), s.7.

Anlaşmanın yarattığı heyecanla Türkiye, 1956 yılında Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu'nu kurmuştur. Aynı yıl İstanbul'da Küçükçekmece gölü yakınlarındaki bir arazi, araştırma reaktörünün de içinde bulunacağı bir araştırma merkezi için kamulaştırılmıştır. 1957'de TR-1 adlı araştırma reaktörü için ihale açılmış, ihaleyi "American Machine Foundary" firması kazanmıştır. 1959'da 1 MW kurulu gücündeki Türkiye'nin ilk nükleer tesisi olan Çekmece Araştırma Merkezi'ndeki Türkiye'nin ilk araştırma reaktörünün temeli atılmış reaktör 27 Mayıs 1962'de açılmıştır.[345] Açılışı dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel yapmıştır.[346]

Bu arada 5 Mayıs 1959'da Türkiye-ABD arasında nükleer silahlara dayanan ve askeri personelin eğitimini de içeren bir anlaşma imzalanmış ve bu anlaşma 27 Temmuz 1959'da yürürlüğe girmiştir.[347] Bu anlaşma kapsamında ABD'ye nükleer füze eğitimi için ABD'ye gönderilecek olan personel 6 ay Türkiye'de İngilizce eğitimi aldıktan sonra 28 Haziran 1961'de ABD'de eğitime başlamıştır.[348]

Öte yandan 28 Ekim 1959'da ABD ile Türkiye arasında imzalanan başka bir anlaşma ile İzmir'deki Çiğli Hava Üssü'nün etrafındaki 5 ayrı yere toplamda 15 Jüpiter füzesi konuşlandırılmıştır. 1961'de kurulmaya başlanan füzelerin menzili Batı Sovyetler Birliği'ni içine alacak şekilde iken, dünyayı nükleer bir savaşın eşiğine getiren Küba Füze Krizi'nin nedenlerinden biri menzillerinin içine Batı SSCB'yi alan İzmir'deki bu 15 füzedir.[349] Diğer neden ise aynı füzelerden İtalya'ya da yerleştirilmiş olmasıdır.

Türkiye ve İtalya'ya ABD'nin yerleştirdiği ve kendisini tehdit eden nükleer füzelere karşılık olarak SSCB lideri Kruşçev, gizli bir biçimde kendi nükleer füzelerini Küba'ya yerleştirmiştir. ABD'nin Küba'daki füzeleri 14 Ekim'de fark etmesi üzerine ABD ve SSCB karşı karşıya gelmiştir. Nükleer savaşa doğru dünyanın adım adım yaklaştığı 13 günün sonunda anlaşma sağlanmıştır. Anlaşmaya göre SSCB Küba'dan füzelerini çekecek, ABD ise

[345] TAEK, "Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi" www.taek.gov.tr/kurumsal/birimler/bagli-kuruluslar/cnaem.html, (erişim tarihi: 3 Mayıs 2016).
[346] "Türkiye atom devrine girdi", Milliyet Gazetesi, 27 Mayıs 1962, s. 1.
[347] "Atomic Energy: Cooperation for Mutual Defense Purposes", http://photos.state.gov/libraries/turkey/461177/pdf/10t1340.pdf, (erişim tarihi: 4 Mayıs 2016).
[348] James M. Grimwood ve Frances Strowd, History of the Jupiter Missile Sytem, 27 Temmuz 1962, http://heroicrelics.org/info/jupiter/jupiter-hist/History%20of%20the%20Jupiter%20Missile%20System.pdf , (erişim tarihi: 4 Mayıs 2016).
[349] Aaron Stein ve Nilsu Gören, "The Nuclear Bargain: Turkey and Tactical Nuclear Weapons", EDAM Discussion Paper Series, 2014/9, http://www.cissm.umd.edu/sites/default/files/Nuclear_Bargain_TR_TNW%20-%20Goren.pdf, (erişim tarihi: 11 Eylül 2018), s.10.

Küba işgalini sonlandıracak, İtalya ve Türkiye'deki füzelerini ise kaldıracaktır. Ancak ABD, Türkiye'deki füzeleri kaldıracağı yolundaki maddenin gizli kalmasını istemiştir, zira SSCB ile anlaşarak hem NATO üyesi hem de müttefiki olan Türkiye'yi SSCB'nin hemen dibinde savunmasız bırakmış olacaktır. Anlaşmaya uyulur ve Türkiye bu maddeden haberdar edilmez. ABD, Nisan 1963'te İzmir'deki Jüpiter füzelerini "eskidikleri" gerekçesiyle söker. Türkiye halklarının ise bu gizli anlaşmadan yaklaşık 40 yıl boyunca haberi olmayacaktır.[350]

Her ne kadar hem kendisini SSCB'nin hedefi haline getiren ama aynı zamanda da SSCB'den korumasını sağlayan nükleer füzeleri kaybeden Türkiye, ilk araştırma reaktörüyle birlikte giderek artan bir nükleer heyecanın ve ısrarın peşinden sürüklenmeye başlamıştır. 1965 yılında Türkiye'nin nükleer enerjiye geçeceği açıklanmış, 1967'de santrallerin nerelere kurulabileceğine dair yer tespiti ve etüt çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmaların sonucunda Türkiye'de Mersin-Akkuyu, Sinop-İnceburun ve Kırklareli-İğneada'ya nükleer santral kurulabileceğine kanaat getirilmiş, Bulgaristan sınırına çok yakın olduğu için askeri gerekçelerle İğneada seçeneği elenmiştir. [351]

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana uygar ülkeler seviyesine çıkmayı kendisine hedef edinmiştir. Bunun bir koşulu olarak 1900'lü yılların ikinci yarısında ortaya çıkan nükleer güce de sahip olmak istemiş, bu yüzden ABD'nin desteğiyle gerek askeri gerek sivil alanda nükleer enerjiyi kullanmak için yatırımlar yapmıştır. Askeri alandaki nükleer istek, Türkiye'nin kendini birden çıkmak üzere olan nükleer savaşın ortasında bulmasına neden olmuştur. Sivil alandaki nükleer çalışmalar ise gerek bu konu için yetişmiş insan gücünün azlığı, gerekse de Türkiye devletinin nükleer bilgi birikimine sahip olmaması nedeniyle çok ağır ilerlemiştir.

[350] Erdal Güven, "Ver Türkiye'yi al Küba'yı", Hürriyet Gazetesi, 28 Ekim 2012, www.hurriyet.com.tr/ver-turkiye-yi-al-kuba-yi-21794988, (erişim tarihi: 4 Mayıs 2016).
[351] Tolga Yarman, "22 soruda Türkiye'de nükleer gerçeği", 17 Ekim 2015, www.hurriyet.com.tr/22-soruda-turkiyede-nukleer-gercegi-30334041, (erişim tarihi: 15 Ekim 2016).

2.2 Nükleer Karşıtı Hareketin Doğuşu (1970-1980)

1970'den 1980'e kadar olan bu dönem, hem Türkiye'nin nükleer tarihi hem de nükleer karşıtı tarihi açısından önemlidir. Zira Türkiye'de nükleer enerji santrali planlarına dair somut adımlar atılmış ve bir yandan bu somut adımların, bir yandan dünyada gelişen nükleer karşıtı hareketin, bir yandan da ülkedeki toplumsal muhalefetin etkisiyle 1978'lerden itibaren nükleer karşıtı seslerin çıkmaya başlamış ve fakat Türkiye'nin bu somut adımları 12 Eylül 1980 darbesinin ayak seslerinin yarattığı güvensizlik nedeniyle kesintiye uğramıştır.

2.2.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Türkiye'nin 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 olmak üzere iki askeri darbe arasında sıkıştığı bir dönem olan 1970'ler, ABD'nin desteğiyle kurulmuş sadece bir tane küçük araştırma reaktörüne sahip olan Türkiye'nin nükleer enerjiye geçiş konusunda somut adımlar atmaya başladığı ve gerek bu adımların paralelinde, gerek ülkede giderek daha da yükselen toplumsal muhalefetin etkisiyle gerekse de 68 rüzgarını arkasına alan dünya genelindeki nükleer karşıtı hareketin de itici gücüyle Türkiye'de nükleer karşıtı hareketin nüvelerinin görüldüğü yıllar olması bakımından önemlidir.

Hıfzı Topuz 12 Mart 1971'den önceki dönemi şöyle anlatmaktadır:

> "12 Mart 1971'den önceki günlerde ve aylarda Türkiye bunalımlı bir hava içindeydi. Ülkede sosyal ve ekonomik bir düzensizlik vardı. Anayasanın öngördüğü devrimler yapılamıyordu. Fiyatlar yükseliyor, eşitsizlik artıyordu. İş yerlerinde sık sık grevler oluyor, işyerleri işgal ediliyor, işçiler işten çıkartılıyor, polisle işçiler arasında çarpışmalar oluyordu. Gençler boykot kararları alarak derslere girmiyor, fakülteleri işgal ediyorlar, üniversiteler kapatılıyor, polisle öğrenci arasında kanlı çarpışmalar oluyor, yüzlerce öğrenci tutuklanıyor ve hükümet gençlik olaylarına çözüm getiremiyordu. Bunun yanı sıra ülkücü gençler solcu öğrencilerin düzenledikleri toplantıları ve öğrenci lokallerini basıyorlar ve yine kanlı olaylar çıkıyordu. Aşırı solcu gençler de çeşitli eylemlere girişerek adam kaçırıyor, banka şubelerini ve işyerlerini basıyorlardı. (...) Hükümet bu karışıklıkları önleyecek güçte değildi. İş çevreleri güvensizlik içinde oldukları için hükümete karşı bir tutum almışladır. Orduda da huzursuzluklar artmış, çeşitli gruplar darbe hazırlıklarına girişmişti." [352]

[352] Topuz, s. 249.

12 Mart 1971'de ordudaki bir grup tarafından yayınlanan bir muhtıra, dönemin başbakanı Süleyman Demirel'in istifasıyla sonuçlanmıştır. Nihat Erim yeni hükümeti kurmakla görevlendirilirken güvenoyu almasının üzerinden daha üç hafta geçmeden pek çok ilde sıkıyönetim ilan etmiştir. Elbette basın üzerindeki baskılar da gecikmemiştir. Pek çok gazete kapatılış, gazeteciler tutuklanmış; hapis ve sürgün cezaları almış ve hatta öldürülmüşlerdir. [353]

12 Mart sonrasında pek çok isim başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Ancak bu dönemde ülkede istikrarın sağlandığını söylemek mümkün değildir. Belirtmek gerekmektedir ki; nükleer santralle ilgili somut gelişmeler 31 Mart 1976 – 21 Haziran 1977'de arasında başbakanın Adalet Partili Süleyman Demirel ve enerji bakanının CHP'li Deniz Baykal olduğu çok partili koalisyon hükümeti döneminde ve 5 Ocak 1978 – 12 Kasım 1979 arasında CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in başbakan olduğu dönemde yaşanmıştır

1975 yılında Türkiye'nin ilk nükleer enerji santralinin ülkenin güneyindeki Mersin Akkuyu'ya kurulacağı açıklanmış ve 1976'da hazırlanan yer raporunun ardından Süleyman Demirel'in başbakanlığı, Deniz Baykal'ın enerji bakanlığı sırasında TAEK tarafından Akkuyu için yer lisansı verilmiştir. Aynı yıl üçü İsviçre'den biri Fransa'dan dört firmanın oluşturduğu bir konsorsiyumun danışmanlığında 600 MW'lık Akkuyu Nükleer Santralı için ihale çalışmaları başlatılmıştır.[354] Her ne kadar başbakan o dönemde merkez sağı temsil eden Adalet Partisi'nin başkanı Süleyman Demirel olsa da, enerji bakanının sosyal demokrat Cumhuriyet Halk Partisi'nden Deniz Baykal olduğu gözden kaçmamalıdır. Sözün özü o dönemde merkez sağ ve merkez sol arasından nükleer enerji konusunda fikir birliği vardır.

Öte yandan yine 1976'da, Mersin Silifke'de yaşayan ve Taşucu Balıkçılık Kooperatifi ve İçel Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği (İÇKO) başkanı olan Arslan Eyce, arkadaşı gazeteci Ömer Sami Coşar'dan Silifke'ye 20 km uzaklıkta olan Büyükeceli köyündeki Akkuyu koyunda nükleer santral kurulacağını öğrenmiş gazeteci arkadaşları gazeteci Ömer Sami Coşar ve Milliyet gazetesinden Örsan Öymen ile birlikte bölgedeki balıkçıları nükleere karşı bilgilendirmeye başlamışlardır. Ardından Taşucu Balıkçılık Kooperatifi Genel Kurulu, Akkuyu'da nükleer santral kurulmasına karşı olduklarına dair karar çıkarıp ve bunu basına

[353] Topuz, s. 250-251.
[354] Enerji 2023 Derneği, "Türkiye Açısından Nükleer Enerjinin Yeri", 17 Eylül 2008, www.enerji2023.org/index.php?option=com_content&view=article&id=152:tu, (erişim tarihi: 9 Mayıs 2016).

iletmiştir. Bölgede örgütlenme çalışmaları başlamıştır. Türkiye'nin acil enerji ihtiyacının olmadığı ve bölgede kurulacak bir nükleer santralin turizme zarar vereceği halka anlatılmıştır. Bunlar Türkiye'deki ilk nükleer karşıtı çalışmalardır.[355]

Türkiye, sadece yabancı firmaların yaptığı reaktörler aracılığıyla enerji üretmek istememekte, aynı zamanda bu reaktörleri kendisi yapmak istemektedir. Bunun için de Çekmece Nükleer Araştırmalar Merkezi'nde çalışmalar sürmektedir. 1977'de TR-2 adlı ikinci bir araştırma reaktörünün yapılmasına karar verilmiş, bu reaktör 1981'den 1986'ya kadar çalışmıştır; 1986'da bir takım müdahaleler ile reaktörün gücünün yükseltilmiş, ancak bu güç yükseltme işleminin TAEK'in onay ve lisansı olmadan yapılması üzerine TAEK reaktörün çalışmasını durdurmuştur.

Öte yandan henüz Türkiye genelinde yayılmamış olsa da bölgesel olarak nükleer karşıtı çalışmalar hız kesmeden sürmüştür. 5 Haziran 1978'de "Akdeniz Kıyısı Belediye Başkanları" Mersin'de düzenledikleri toplantıda Akkuyu'ya nükleer santral yapılmasını protesto etmiştir. Arsan Eyce'nin İÇKO Birlik yayını olarak 1978'de çıkardığı "Akdeniz'e Nükleer Saldırı" kitapçığı Türkiye'deki ilk nükleer karşıtı yayın olarak değerlendirilmektedir. Bu kitapçık ile birlikte bölgeye dağıtılan Turhan Selçuk'un çizdiği nükleer karşıtı afişler ve Örsan Öymen'in nükleer karşıtı yazıları[356] sonucunda demokratik kite örgütleri ve TMMOB gibi meslek örgütleri meseleye sahip çıkmaya başlamıştır. [357] Bu noktada, Türkiye'deki nükleer karşıtı seslerin yükselmesinde gazetecilerin payının olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Seslerini tüm Türkiye'ye yakmak için gazetecilere ulaşmak zorunda kalmamışlardır, zaten bu gazeteciler bu hareketin başlatıcılarındandır.

Bütün bu çabaların sonucunda 1978 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun, "nükleer santralin Akkuyu'ya kurulması halinde Akdeniz kıyılarında turizm gelişmesinin çevresel ve psikolojik açıdan olumsuz etkileneceği" gerekçesiyle Başbakanlıktan Akkuyu projesinin yeniden ele alınması için toplantı talep etmiş, ancak bu talep dönemin başbakanı CHP lideri Bülent Ecevit tarafından reddedilmiştir.[358]

[355] Ümit Şahin, "Akkuyu köylüleri konuşuyor", Akkuyu Postası, Sayı:3, s.9.
[356] Örsan Öymen, "Elleşme Düzene ya da Atom Santralı", Milliyet Gazetesi, 19 Aralık 1978. s.9.
[357] Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler, Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002, s.26-27.
[358] "Turizm Bakanı Akdeniz'de Nükleer Santrala Karşı Çıktı", Cumhuriyet Gazetesi, 15 Aralık 1978, s.1.

Ecevit, bu olaydan 4 gün sonra Türkiye'nin açtığı nükleer ihaleyi olma olasılığı bulunan İsveç'te İsveçli nükleer karşıtları tarafından protestoyla karşılanmıştır. 25 çevre örgütü şöyle bir bildiri kaleme almıştır:

> "İsveç Hükümeti Türkiye'nin bir Asea-Atom reaktörü satın alması durumunda, büyük kredi kolaylıkları sağlamayı garanti etmiştir. Bunun gerçek nedeni, İsveç'in Türkiye'nin enerji sorununa yakın ilgi duyması değil can çekişmekte olan atom enerji şirketi Asea-Atom'u hayatta tutabilme çabasıdır. Atom santralının kurulması, Türk halkının gelecekte büyük ve çözülmesi çok zor sorunlarla karşı karşıya getirecektir. Atom enerjisine sahip İsveç ve diğer ülkelerde, bu sorunların kamuoyuna ulaşması, atom enerji endüstrisinin kurulup yerleşmesinden sonra olmuştur. Bunun içindir ki biz, bugün bir çok tehlike ve çözümlenmemiş problemlerle karşı karşıya bulunmaktayız. Atom santrali yüzyıllar süresince radyoaktif kalmaktadır. Reaktörlerin bozulması halinde onbinlerce insan kansere yakalanabilecek, geniş bir çevre insanların yaşayamayacağı bir yöre olacak ve toprak uzun yıllarca tarıma elverişli olmayacaktır. Yüksek aktivitesi olan atom kalıntılarının yaşayan tüm varlıklardan, havadan, sudan ve topraktan yüzyıllarca yıl tecrit edilmesi gerekmektedir. Karada ve denizde atom kalıntılarının taşınması son derece tehlikelidir. Türk kamuoyu, İsveç halkının büyük çoğunluğunun atom enerjisi ihraç edilmesini arzu etmediğini bilmelidir. Türk halkına kendimizinkinden daha iyi ve akıllıca bir enerji politikası diler ve hızla gelişmekte olan diğer tür enerji metotlarının varlığına dikkatlerini çekeriz."[359]

İsveçli nükleer karşıtlarını söylediği gibi olmuş, bir gün sonra Türkiyeli ve İsveçli yetkililer tarafından düzenlenen ortak basın açıklamasında nükleer santral ihalesinin İsveç firmasının kazanması halinde İsveç Hükümeti'nin proje için 700 milyon dolarlık kredinin %85'inin karşılayacağı duyurulmuştur.[360] Nitekim 1978'de ihaleyi İsveç firmasının aldığı açıklanmıştır.

28 Mart 1979'da ABD'de meydana gelen Three Mile Island kazası Türkiye medyasına çok az yansımış ve bu kaza, nükleer santral kurmak için yaptığı ihaleyi sonuçlandırmış ve hazırlıklarını sürdüren Türkiye'de, nükleer enerji kullanan diğer ülkelerde olduğu gibi "endişe" olarak karşılığını bulmamıştır.

14 Ekim 1979'daki ara seçimde hükümetin düşmesiyle siyasi istikrarsızlık baş göstermiştir. 12 Eylül 1980 darbesine giden yolda ise İsveç hükümeti, Akkuyu Nükleer

[359] Mehmet Ali Birand, "Ecevit İsveç'te Protestolarla karşılandı", Milliyet Gazetesi, 19 Aralık 1978, s.7.
[360] "İsveç, Yardım Fonuna Katılacağını Açıkladı", Milliyet Gazeteci, 20 Aralık 1978, s.1.

Santrali'nin kredisi üzerindeki garantisini kaldıracak ve böylelikle de İsveç ile süren nükleer görüşmeler kesilecektir.

Sonuç olarak 1970'ler Türkiye'nin nükleer tarihi açısından önemlidir. Türkiye ilk nükleer santralini kurmak üzere Mersin Akkuyu'ya yer lisansı vermiş, bunun için ihale açmış ve hatta ihalenin kazananı dahi belli olmuştur. Beri yandan Türkiye nükleer karşıtı hareketini başlatan isim olarak Taşucu Balıkçılık Kooperatifi ve İçel Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği (İÇKO) Başkanı Arslan Eyce'nin adını tekrarlamak gerekmektedir. Eyce'nin bölgede yaşıyor olması, bölgenin ileri gelen ailelerinden birine mensup olması ve sözünün dinlenir olması nükleer karşıtı anlayışın bölgede bu kadar kısa bir zamanda yayılmasına neden olmuştur. Türkiye'de nükleer karşıtı anlayışın bu kadar çabuk yayılmasında ise Arslan Eyce'ye ön başından beri destek veren iki ismin; Milliyet gazetesinden Örsan Öymen ve zaten Taşuculu olan Ömer Sam Coşar ve gazeteci olmalarının büyük etkisi olmuştur. Bu iki isim gerek sürekli Akkuyu ve nükleer enerji konusunu yazarak kamuoyu oluşturmuş gerekse de bölgeyi Arslan Eyce ile birlikte gezerek bilgilendirme çalışmalarına katılmışlardır. Bölgedeki bilgilendirme çalışmalarına Cumhuriyet çizeri Turhan Selçuk nükleer karşıtı afişler hazırlayacak destek vermiştir.

Her ne kadar nükleer karşıtı tohumlar 1976 yılında atılmış ve bölgedeki bilgilendirme çalışmaları o yıl başlamış olsa da nükleer karşıtı anlayışın kitleselleşmesi, bir anlamda harekete dönüşmesi 1978 yılını bulmuştur. Bu noktada hemen hatırlatılmalıdır ki; 1978 yılı pek çok suikaste ve katliama rağmen grevlerin yaşandığı, öğrenci hareketinin yükseldiği ve toplumsal muhalefetin güçlü olduğu bir dönemdir. Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin gelişmesinde, toplumsal muhalefetin güçlü olduğu böylesi bir dönemin de katkısının olduğu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak 1980 darbesi, nükleer karşıtlarının da içinde olduğu tüm toplumsal muhalefeti susturacaktır.

2.2.2 Cumhuriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

1970-1979 dönemi Cumhuriyet gazetesi için hayli netameli bir dönemdir. "Türk ordusu idareyi üzerine almaya kararlı" şeklindeki manşeti başta olmak üzere gazetenin yayınları 12 Mart 1971 Muhtırasına "açık bir destek"[361] şeklinde de "temkinli destek"[362]

[361] Alan, s. 74.

şeklinde de yorumlanmaktadır. Ortak olan tek yorum ise CHP'ye yakın olan gazetenin bir şekilde Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'i istifaya zorlayan darbeye destek verdiğidir ve fakat gazete çok kısa bir süre içinde ülkede baskı ortamının kurulmasına karşı çıkmıştır. Gazetenin genel yayın yönetmeni ve yazarı İlhan Selçuk, 11 ilde sıkıyönetim ilan edilmesinin ertesi günü "Hoş geldin Tanzimat kafası" başlıklı eleştirel bir yazı kaleme almıştır.[363] Selçuk, bu yazısından dolayı, gazetenin yazı işleri müdürü Oktay Kurtböke'yle birlikte tutuklanmış ve Cumhuriyet 10 gün süreyle kapatılmıştır.[364]

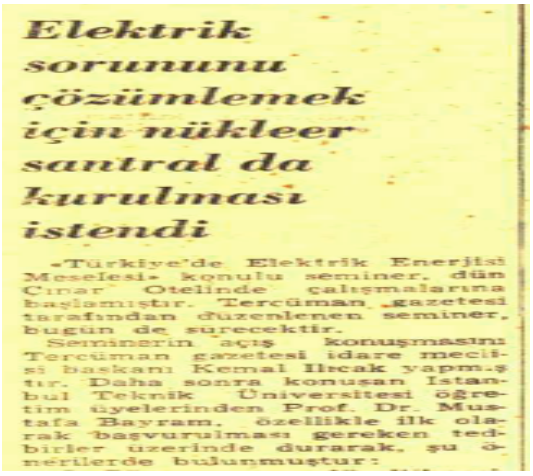
Bunun üzerine Cumhuriyet'in sahibi Nadi ailesi birbirine düşmüş, İlhan Selçuk'u savunan Nadir Nadi ailenin diğer fertleri tarafından ekarte edilerek 1971'de "aşırı uçlara eğilmeyen bir yol izlemesi"ne karar vermiştir. Ancak bir yıl süren bu politika gazeteye okur kaybettirdiğinden Nadir Nadi ve İlhan Selçuk yeniden gazetenin başına getirilmiştir.[365]

Ancak olaylar durulmamış ve Selçuk, daha sonra Cemal Madanoğlu, Osman Köksal gibi dönemin ünlü askerlerinin, Doğan Avcıoğlu, İlhami Soysal gibi ünlü yazarların da sanıkları arasında bulunduğu Madanoğlu Davası'ndan yargılanmış, Ziverbey Köşkü'nde işkence görmüş, işkence altında ifadesi alınmıştır.[366] Gazetedeki iç çekişmeler de ülkedeki kargaşa ortamı da sürmüş olsa da gazete Kemalist ve orta sol çizgideki yayın politikasına devam etmiştir.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

---

[362] Horoz ve diğerleri, s.26.
[363] İlhan Selçuk, "Hoş geldin Tanzimat kafası", 27 Nisan 1971, Cumhuriyet Gazetesi, s.2.
[364] Alpay Kabacalı, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1990, s.198-199.
[365] Topuz, s. 263-264.
[366] Ali Sirmen, "Mahir Kaynak ve Madanoğlu Davası", 17 Şubat 2015, Cumhuriyet Gazetesi, http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/215905/Mahir_Kaynak_ve__Madanoglu_Davasi.html, (erişim tarihi: 25 Ekim 2017).

Elektrik sorununu çözümlemek için nükleer santral da kurulması istendi

«Türkiye'de Elektrik Enerjisi Meselesi» konulu seminer, dün Çınar Otelinde çalışmalarına başlamıştır. Tercüman gazetesi tarafından düzenlenen seminer, bugün de sürecektir.

Seminerin açış konuşmasını Tercüman gazetesi idare meclisi başkanı Kemal Ilıcak yapmıştır. Daha sonra konuşan İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mustafa Bayram, özellikle ilk olarak başvurulması gereken tedbirler üzerinde durarak, şu önerilerde bulunmuştur:

Tarih ve konum: *6 Mart 1973, sayfa 5.*

Başlık: *"Elektrik sorununu çözümlemek için nükleer santral da kurulması istendi"*

Haber girişi: *"Türkiye'de Elektrik Enerjisi Meselesi konulu seminer, dün Çınar Otelinde çalışmalarına başlamıştır. Tercüman gazetesi tarafından düzenlenen seminer, bugün de sürecektir."*

Şekil 1

Elektrik mühendislerine göre nükleer santraller gerekli

İZMİR — Yapılan hesaplardan elde edilen sonuca göre 1980 yıllarının ilk yarısında ekonomik su gücü linyit kaynakları, her yıl yüzde 12 oranında artan elektrik enerji tüketimini karşılayamıyacaktır.

Elektrik Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan rapora göre, elektrik enerjisinde karşılaşılan açık, ancak elektrik üreten nükleer santrallarla kapatılabilecektir.

Artan elektrik enerji tüketimi nin fosil yakıtlı santrallarla daha

1 — Keban'ın ne zaman üretime geçebileceği ilgililerden kesin olarak öğrenilmelidir.

2 — Keban barajının 1974 yılında hizmete girmemesi halinde Tunçbilek ve Soma santrallerinin üretime geçmesinin hızlandırılması gerekmektedir.

3 — Enerji sıkıntısını giderebilmek için birkaç kişinin kâr amacına yönelik çalışmalarına son verilmelidir.

4 — Elektrik enerji satışından elde edilecek para enerji üretim ve iletimine ayrılmalıdır. (a.a.)

Tarih ve konum: *17 Ağustos 1973, sayfa 5.*

Başlık: ***"****Elektrik mühendislerine göre nükleer santraller gerekli"*

Haber girişi: *"Yapılan hesaplardan elde edilen sonuca göre 1980 yılının ilk yarısında ekonomik su gücü, linyit kaynakları her yıl yüzde 12 oranında artan elektrik tüketimini karşılayamayacaktır."*

Şekil 2

KALKINMA SİMGESİ OLARAK DEĞERLENDİRİLEN NÜKLEER SANTRALLER İNSA SAĞLIĞI İÇİN ÇOK TEHLİKELİ

● UZMANLAR, BİR NÜKLEER REAKTÖRDE MEYDANA GELEBİLECE KÜÇÜK BİR KAZADA BİLE RADYOAKTİF MADDELERİN % UNUN HAVAYA KARIŞTIĞINA DİKKATİ ÇEKEREK, BÖYLE BİR KAZ OLDUĞUNDA, SANTRALİ ÇEVRELEYEN 20 KİLOMETRELİK ALAN BİR YIL SÜREYLE YAŞANMAZ DURUMA GELECEĞİNİ BELİRTİYORLA

Batılı ülkeler, petrol fiyatlarının artması üzerine bu maddenin yerini tutacak başka enerji kaynakları aramaya başlamışlar ve bu arada atom enerjisine büyük umutlar bağlamışlardı.

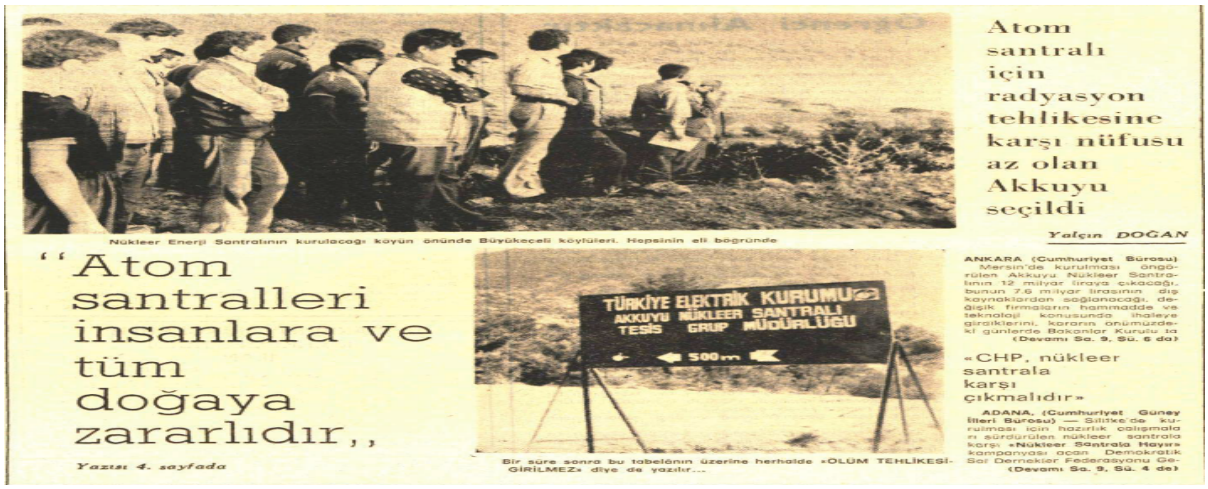
vateur'a göre Fransa, kendi birinde 1300 megawa cünde üç dev reaktör kuru ülkedir. Diplomatik gö ler ise, Fransa'nın bu «ac ginin» nedenini, kamuo

Tarih ve konum: *3 Ocak 1976, sayfa 5.*

Başlık: *"Kalkınma simgesi olarak değerlendirilen nükleer santraller insan sağlığı için çok tehlikeli"*

Spot: *"Uzmanlar bir nükleer reaktörde meydana gelebilecek bir kazada bile radyoaktif maddelerin %10'unun havaya karıştığına dikkat çekerek böyle bir kaza olduğunda santrali çevreleyen 20 kilometrelik alanın bir yıl süreyle yaşanmaz hale geldiğini belirtiyorlar."*

Şekil 3

Nükleer Enerji Santralının kurulacağı kayun önünde Büyükeceli köylüleri. Hepsinin eli boğrunde

"Atom santralleri insanlara ve tüm doğaya zararlıdır,,

Yazısı 4. sayfada

Atom santralı için radyasyon tehlikesine karşı nüfusu az olan Akkuyu seçildi

Yalçın DOĞAN

TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU
AKKUYU NÜKLEER SANTRALI
TESİS GRUP MÜDÜRLÜĞÜ
500 m

Bir süre sonra bu tabelenin üzerine herhalde «ÖLÜM TEHLİKESİ-GİRİLMEZ» diye de yazılır...

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) Mersin'de kurulması öngörülen Akkuyu Nükleer Santralının 12 milyar liraya çıkacağı, bunun 7,6 milyar lirasının dış kaynaklardan sağlanacağı, değişik firmaların hammadde ve teknoloji konusunda ihaleye girişiklerini, kararın önümüzdeki günlerde Bakanlar Kurulu ta

(Devamı Sa. 9, Sü. 6 da)

«CHP, nükleer santrala karşı çıkmalıdır»

ADANA (Cumhuriyet Güney İlleri Bürosu) — Silifke'de kurulması için hazırlık çalışmaları sürdürülen nükleer santrala karşı «Nükleer Santrala Hayır» kampanyası açan Demokratik Sol Dernekler Federasyonu Ge-

(Devamı Sa. 9, Sü. 4 de)

Şekil 4

Tarih ve haberin konumu: 8 Haziran 1978, sayfa 1.

Başlık 1: *"Atom santralleri tüm doğaya ve insanlara zararlıdır"*

Başlık 2*: "Atom santralı için radyasyon tehlikesine karşı nüfusu az olan Akkuyu seçildi."*

Başlık 3*: "CHP nükleer santrala karşı çıkmalıdır"*

NÜKLEER ENERJİ SANTRALİNİN İHALEYE ÇIKARILACAĞI HABERİ TEPKİLERE YOLAÇTI

Cumhuriyet Haber Merkezi — Türkiye 3. Genel Enerji Kongresinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal'ın «Nükleer enerji santralının ihaleye çıkarılacağını» açıklaması tepkilere yol açmıştır. Söz alan konuşmacılar, enerji santralının kurulmasının, dışa bağımlılığı arttıracağını belirtmişler, geçmişte petrole büyük ağırlık verilmesi sonucu ortaya çıkan darboğazın nükleer santraller kurulması durumunda da daha da artacağını bildirmişlerdir. TEK yetkilirulması gerektiğini öne sürerek, santralin ihaleye çıkarıldığını açıklamışlardır.

Dört gün süren kongre süresince, nükleer enerjinin Türkiye'de kurulması konusu birinci sırada yer almıştır. Enerjiyle ilgili kuruluşların sözcüleri konuşmalarında, nükleer enerjinin Türkiye'de kurulmasının gerekli olduğunu, ancak bunun zamanının ve yerinin iyi seçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Türkiye'nin su, kömür, biogaz, jeotermal enerji kaynaklarının gerçek rezervlerinin ve rüzgâr enerjilerinden yararlanmadan nükleer enerjiye geçilmesinin çeşitli sakıncalar yaratacağını söylemişlerdir.

UZMANLAR NE DİYOR?

Söz alan uzmanlar ise, Türkiye'nin bir ölçüde zengin sayılabilecek uranyum ve toryum kaynaklarına sahip olduğunu, ancak önemli olan bu cevherden uranyum çubuğunun elde edilmesi olduğunu belirterek, «Bu bir-iki çalışmış ülkenin tekelinde olan bir teknolojidir. Belki bize bu çubuğu verirler, ancak buna karşılık çok daha

niz'in altında bulunduğu öne sürülen uranyum kaynaklarına da değinen uzmanlar uranyum bulunsa bile, bunu çıkaracak güce sahip olmadığını belirtmişlerdir.

TOPALOĞLU'NUN SÖZLERİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanlarından İhsan Topaloğlu da ANKA ajansına verdiği demeçte, nükleer teknolojiye karşı olmadığını, Türkiye'nin petrole dayalı bir enerji politikası izlemesi nedeniyle bugünkü bunalıma düştüğünü belirtmiştir. Topaloğlu, «Türki-

Bundan ders alacak olursak, yurdumuzdaki atom hammaddesi olanaklarını gözönünde tutacak olursak, dikkatli hareket etmek zorunda olduğumuzu anlarız» demiştir.

İÇEL BELEDİYELER BİRLİĞİ KARŞI ÇIKTI

Adana Büromuzun haberine göre, Mersin'de halka açık bir toplantı düzenleyen İçel Belediyeler Birliği Başkanı Kava Mutlu, nükleer santrale karşı olduğunu söylemiştir. Mutlu, nükleer santralin insan canına kıyarak enerji sağlayacağını

Şekil 5

Tarih ve haberin konumu: *26 Kasım 1978, sayfa 5.*

Başlık: *"Nükleer enerji santralının ihaleye çıkarılacağı haberi tepkilere yol açt"ı*

Haber girişi: *"Türkiye 3. Genel Enerji Kongresinde Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal'ın "nükleer enerji santralinin ihaleye çıkarılacağını" açıklaması tepkilere yol açmıştır. Söz alan konuşmacılar enerji santralinin kurulmasının, dışa bağımlılığı arttıracağını belirtmişler, geçmişte petrole büyük ağırlık verilmesi sonucu ortaya çıkan darboğazın nükleer santraller kurulması durumunda da daha da artacağını bildirmişlerdir."*

Turizm Bakanı Akdeniz'de nükleer santrala karşı çıktı

■ Başbakanlığa bir yazı ile başvuran Alev Coşkun: «Akdeniz'de kirlenmeyen tek sahil Antalya ve Mersin kıyılarıdır»

Cumhuriyet Haber Merkezi — Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Sovyetler Birliği ile Suudi Arabistan'dan, petrol sağlanması konusunda yeni bir girişimde bulunacaktır. Bu konuda, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü'nden de bir temsilcinin bulunacağı TPAO heyeti, önümüzdeki günlerde Sovyetler Birliği'ne gidecektir. Bir başka heyetin ise Suudi Arabistan'a, önümüzdeki hafta içinde gitmesi beklenmektedir.

ANKA muhabirinin edindiği bilgiye göre, Sovyetler Birliği ve Suudi Arabistan'dan sağlanacak petrolün karşılığının mal olarak ödenmesi önerilmektedir. Bu arada, Sovyetler Birliği'nden petrol türevleri, Suudi Arabistan'dan ise ham petrol isteneceği bildirilmektedir.

Suudi Arabistan'ın Türkiye'ye ham petrol için, öden- (Arkası Sa. 9, Sü. 5 de)

ANKARA (ANKA) — Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun, Akdeniz kıyısında nükleer santral kurulması kararına karşı çıkmış ve Başbakanlığa bir yazı göndererek konunun ilgili bakanların katılacağı ortak bir toplantıda görüşülmesini istemiştir. Bu konuda ANKA ajansı muhabirinin sorusunu cevaplandıran Alev Coşkun «Akdeniz de kirlenmeyen sahil Antalya ve Mersin kıyılarıdır. Çok dikkatli olmak gerekir» demiştir.

Alev Coşkun'un Başbakanlığa gönderdiği resmi yazıda da «Akdeniz kıyılarındaki seçenekler in tümü Bakanlığımızca reddedilmiştir. Çalışmaların bu eta bından sonra Bakanlığımızla di ğer kuruluşlar arasındaki ilişki kesildiği gibi, özellikle Akkuyu konusunda görüşümüz alınmamıştır» denilmiştir.

Yazıda, nükleer santralın Akkuyu'da kurulması halinde, Akdeniz kıyılarında Turizm gelişmesinin çevresel psikolojik açıdan olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. Enerji Bakanlığı Akkuyu'da kurulacak nükleer santralın ihalesinin yakında yapılacağını açıklarken, Turizm Bakanlığının yer seçimine karşı çıkmasının, nükleer santral konusundaki gelişmeleri nasıl etkileyeceğinin, Başbakan Bülent Ecevit'in İskandinavya'dan dönüşünden sonra belli olacağı ifade edilmektedir.

Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun, ANKA muhabirinin sorusu üzerine şu açıklamayı yapmıştır:

«Sayın KÖY-KOOP Genel B kan Yardımcısı Aslan Eyce' Türkiye'deki nükleer santral rın kurulmasını Yunanistan desteklediğini belirten hab çok ilginç bir haberdir. Üzer de dikkatle, titizlikle durulm gerekir. Akdeniz'de kirlenm yen tek sahili Antalya ve Mer kıyılarıdır. Bu kıyılarda herh gi bir sanayi yatırımı yapar çok dikkatli olunması gerek

Şekil 6

Tarih ve konum: *15 Aralık 1978, sayfa 1.*

Başlık: *"Turizm Bakanı Akdeniz'de nükleer santrale karşı çıktı"*

Spot: *"Başbakanlığa bir yazı ile başvuran Alev Coşkun: 'Akdeniz'de kirlenmeyen tek sahip Antalya ve Mersin kıyılarıdır.'"*

HARRİSBURG'DA RADYASYON SIZINTISI VE PANİK SÜRÜYOR

Dış Haberler Servisi — ABD'nin Harrisburg kenti yakınlarındaki Three - mile - Island'da bulunan nükleer enerji santralindeki sızıntı durdurulamamakta ve bölgedeki 130 bin kişinin tam bir paniğe kapıldıkları görülmektedir.

Santraldaki arızadan sonra atmosfere sürekli olarak yayılan radyasyonun «yaşamsal tehlike taşımadığı» görüşünü savunan yetkililer, Başkan Carter'in gerekirse, bölgeye gelebileceğini ileri sürmektedirler.

Ancak, ABD'deki 72 nükleer enerji santralından biri olan Three - mile - Island santralinde olagelen arızanın, Amerika'nın enerji konusunda büyük umut lar bağladığı nukleer enerjinin geleceğini ciddi biçimde tehlikeye düşürdüğüne inanılmaktadır.

Yetkililer, radyasyon sızıntısının önlenmesi için soğutma sularının ısısının sürekli düşürüldüğünü, ancak birdenbire aşırı soğutma durumunda çeşitli «yan etkilerin» oluşabileceğini belirtmektedirler. Ancak, kacağın kısa süre içinde tümüy le durdurulabileceği ileri sürülmüştür.

Halkın panik içinde kenti terk etmek için yollara dökülmesi, kazaların artmasına neden olurken, bölgede okaryokit sıkıntısı da başgöstermiştir. Güvenlik ekipleri, boşalan kent te yağmacılık ya da benzer olayların engellenmesi için önlemler almaktadır.

(Arkası Sa. 11. Sü. 1 de)

Humeyni İran halkının «Oy birliği ile» İslâm Cumhuriyetini seçtiğini açıkladı

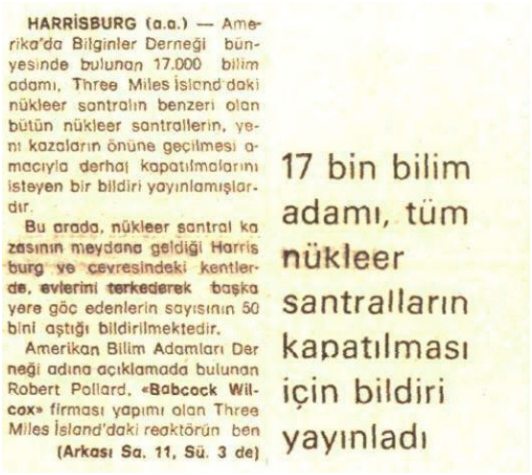
(Haberi 3. sayfada)

Şekil 7

Tarih ve konum: *2 Nisan 1979, sayfa 1.*

Başlık: ***"****Harrisburg'da radyasyon sızıntısı ve panik sürüyor"*

Haber girişi: *"ABD'nin Harrisburg kenti yakınlarındaki Three Mile Island'da bulunan nükleer enerji santralındaki sızıntı durdurulamamakta ve bölgedeki 130 bin kişinin tam bir paniğe kapıldıkları görülmektedir."*

HARRİSBURG (a.a.) — Amerika'da Bilginler Derneği bünyesinde bulunan 17.000 bilim adamı, Three Miles İsland'daki nükleer santralın benzeri olan bütün nükleer santrallerin, yeni kazaların önüne geçilmesi amacıyla derhal kapatılmalarını isteyen bir bildiri yayınlamışlardır.

Bu arada, nükleer santral kazasının meydana geldiği Harrisburg ve çevresindeki kentlerde, evlerini terkederek başka yere göç edenlerin sayısının 50 bini aştığı bildirilmektedir.

Amerikan Bilim Adamları Derneği adına açıklamada bulunan Robert Pollard, «Babcock Wilcox» firması yapımı olan Three Miles İsland'daki reaktörün ben

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

17 bin bilim adamı, tüm nükleer santralların kapatılması için bildiri yayınladı

Şekil 8

Tarih ve konum: *4 Nisan 1979, sayfa 1.*

Başlık: ***"****17 bin bilim adanı, tüm nükleer santrallerin kapatılması için bildiri yayınladı"*

Haber girişi: *"Amerika'da Bilginler Derneği bünyesinde bulunan 17.000 bilim adamı, Three Miles Island'daki nükleer santrallerin, yeni kazaların özüne geçilmesi amacıyla derhal kapatılması isteyen bildiri yayınladı."*

Menü Aç

AKKUYU NÜKLEER SANTRALINA İLİŞKİN GÖRÜŞMELER 21 MAYISTA BAŞLIYOR

● BAŞBAKANLIĞIN UYARISI ÜZERİNE MALİYE BAKANLIĞI GÖRÜŞMELERE GEÇİLEBİLECEĞİNİ, ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞINA BİLDİRDİ. GÖRÜŞMELER İSVEÇ ASEA-ATOM FIRMASIYLA YÜRÜTÜLECEK.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Akkuyu'da kurulması planlanan Türkiye'nin ilk nükleer santralı ile ilgili olarak kredi ve teknik konulara ilişkin görüşmelerin İsveç ASEA - Atom Firmasıyla yetkili kuruluşlar arasında 21 mayıs günü Ankara'da başlaması kararlaştırılmıştır.

Türkiye'nin ilk atom santralına ilişkin çalışmaların başlatılmasından sonra konu firma ve kredi aşamasına gelmiş, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı öneri veren firmalar arasında İsveç ASEA - Atom Firmasında karar kılmıştı. Ancak, iki ay kadar önce Maliye Bakanlığı «Kredi koşullarının kötü» olması gerekçesini ileri sürmüş ve yeniden ihaleye çıkarılmasını istemiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ihalenin yeniden ASEA - Atom Firmasınca kazanıldığını Maliye Bakanlığına bildirmiş ve Maliye'den kredi görüşmelerine geçilmesi için izin istemiştir.

Bir ayı geçen sürede Maliye Bakanlığının konuya hiç bir yanıt vermemesi üzerine, Başbakanlık Maliye Bakanlığını uyaran bir yazı yazmıştır. Maliye Bakanlığı, Başbakan-

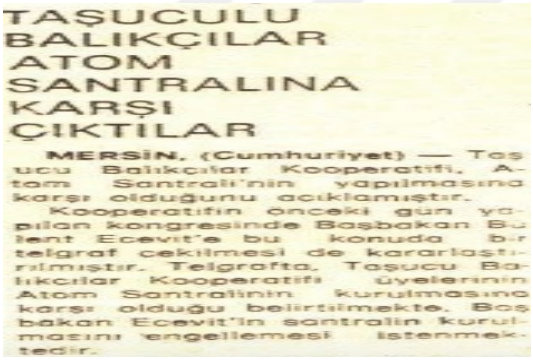
(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Şekil 9

***Tarih ve konum**: 6 Mayıs 1979, sayfa 1.*

***Başlık: "**Akkuyu Nükleer Santralına ilişkin görüşmeler 21 Mayısta başlıyor"*

***Spot**: "Başbakanlığın uyarısı üzerine Maliye Bakanlığı görüşmelere geçilebileceğini, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bildirdi. Görüşmeler İsveç ASEA-ATOM firmasıyla yürütülecek."*

TAŞUCULU BALIKÇILAR ATOM SANTRALINA KARŞI ÇIKTILAR

MERSİN, (Cumhuriyet) — Taşucu Balıkçılar Kooperatifi, Atom Santrali'nin yapılmasına karşı olduğunu açıklamıştır.

Kooperatifin önceki gün yapılan kongresinde Başbakan Bulent Ecevit'e bu konuda bir telgraf çekilmesi de kararlaştırılmıştır. Telgrafta, Taşucu Balıkçılar Kooperatifi üyelerinin Atom Santralinin kurulmasına karşı olduğu belirtilmekte, Başbakan Ecevit'in santralin kurulmasını engellemesi istenmektedir.

Şekil 10

***Tarih ve konum:** 13 Haziran 1979, sayfa 7.*

***Başlık:** "Taşuculu balıkçılar atom santraline karşı çıktılar"*

***Haber girişi:** "Taşucu Balıkçılar Kooperatifi, Atom Santrali'nin yapılmasına karşı olduğunu açıklamıştır."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Başlıklar kavramsal olarak metni özetler ve metindeki en önemli bilgiyi gösterir.[367] Dolayısıyla başlık; başlığın kurgulanışı, metnin taşıdığı anlama, metnin hangi gözle yazıldığına, metnin yönüne dair önemli ipuçları barındırır. Haberin en dikkat çekici kısmı olan başlık, aynı zamanda haberin neyin üzerine kurulduğunun ve gazetenin o konu hakkındaki fikrinin ve tarafının da bir göstergesi olması bakımından önemlidir.

Bu dönemde üst başlık kullanılmamakta ve biraz da bu yüzden uzun, açıklayıcı, cümle halindeki başlıklar tercih edilmektedir. Başlıklar üzerinden değerlendirme yapıldığında bu dönemdeki dört ayrı eğilim göze çarpmaktadır:

İlki özellikle 1973 yılındaki haberlerde kullanılan *"Elektrik sorununu çözümlemek için nükleer santral da kurulması istendi"* ve ***"****Elektrik mühendislerine göre nükleer santraller gerekli"* gibi belirgin bir biçimde nükleer enerji taraftarı bakış açısıyla atılmış başlıklardır. Bu tip başlıklarda dikkat çeken ortak ima "ihtiyaç'tır ve genellemelerle sanki tüm elektrik mühendislerinin ya da tüm bilim insanlarının nükleer santralin gerekliliğinden bahsettiği izlenimi yaratılmaktadır. Başlıkta kullanılan pasif yapılarla vurgu ve dolayısıyla okurun dikkati özneden sözde özneye, yukarıdaki örnek üzerinden ifade etmek gerekirse kimin istediğinden "nükleer santral da kurulması"na kaydırılmıştır. Gazetenin bu eğiliminin ardındaki neden, 1973 petrol krizine doğru giden süreçte dünyada nükleer enerjinin yıldızının yavaş yavaş parlaması ve buna paralel olarak Türkiye'nin nükleer enerjiye geçme isteğinin artması olabilir. Gazetenin bu eğiliminin nedenleri "Durum" başlığı altında detaylı olarak ele alınacaktır.

Gazetenin ikinci eğilimi dış haberler sayfalarında ortaya çıkmaktadır. 10 yıllık zaman diliminde bu sayfalarda *"Fransa İran'da nükleer santral inşa edecek", "Bir Güney Afrika Heyeti nükleer santral siparişinde bulunmak üzere Paris'e geldi"* ve *"Avrupa nükleer enerji programına hız veriyor"* gibi başlıklara yer verilmiştir. Bu başlıklar, diğer ülkelerin nükleer faaliyetlerini Türkiyeli okurlara aktarmaktan öte; "teşvik edici", "özendirici" bir işlev görmektedir. Bu tip başlıkların ortak iması "Herkes nükleer enerjiye yöneliyor, Türkiye'de yönelmeli" şeklindedir.

[367] van Dijk, 1991, s.113.

Gazetenin üçünü eğilimi ise 1976-1978 yılları arasındaki *"Kalkınma simgesi olarak değerlendirilen nükleer santraller insan sağlığı için çok tehlikeli", "Bir çok ülke kamuoyunun baskısıyla halk sağlığı için tehlike yaratan atom santrallerinin yapımından vazgeçti", "Atom santralleri tüm doğaya ve insanlara zararlıdır"* ve *"Mersin'de kurulacak atom santrali Akdeniz'in tüm güzelliklerini ortadan kaldıracak"* örneklerinden görüldüğü üzere açıktan nükleer karşıtı olan başlıklar atmaktır. Başlıkları nükleer santralin nelere zarar vereceği konusunda uyarı niteliği taşımaktadır. Başlıklarda tehlikenin büyüklüğü özellikle vurgulanmıştır. Bu tip başlıkların atılmasında, bu dönemde Türkiye'de yavaş yavaş oluşmakta olan nükleer karşıtı seslerin, söylemin ve hareketin etkisinin olduğu söylenebilir.

Gazetenin dördüncü eğilimi ise 1979'da ortaya çıkmıştır. Bu dönemde gazetenin ekonomi sayfalarında ülkedeki nükleer gelişmelerin aktarıldığı, kaynağı hükümet ya da bürokratlar olan haberler de nükleer karşıtı hareket olan haberler de daha sade, düz ve haber veren başlıklar tercih edilmektedir. Bu dönemde haber kaynağının sözlerinin doğrudan alıntı yoluyla başlığa çıkarıldığı örneklere de rastlanmaktadır.

Nükleer karşıtı hareketi kaynak alan haberlerin başlıkları çoğunlukla *"İçel Tabipler Birliği, Akkuyu'da kurulacak nükleer santrale karşı çıktı", "Taşuculu balıkçılar atom santralına karşı çıktılar", "Turizm bakanı Akdeniz'de nükleer santrale karşı çıktı"* şeklinde tek tiptir. Nükleere karşı çıkan kişilerin, kurumları, meslek örgütlerinin isimleri "nükleere karşı" ifadesiyle başlığa çıkarılmış, böylelikle bu isimleri ve kurumları güvenilir bulan okurları yönlendirmek amaçlanmıştır. Gazetenin nükleer enerji meselesindeki konumu, *"'Nükleer santrala hayır' kampanyası başlatıldı"* başlığından da rahatça anlaşılmaktadır ki gazete "nükleer karşıtları kampanya başlattı" şeklinde düz bir başlık yerine başlıktan 'Nükleer santrala hayır' demeyi tercih etmiştir, bu da elbette ideolojik bir tercihtir.

Bu dönemde ara başlık kullanımı pek yaygın olmasa da kullanılan ara başlıklar daha çok bölümde ne anlatıldığını düz bir biçimde açıklamaya yöneliktir. Yönlendirici değildir.

Spot: Spotlar ve spotların yokluğunda haberin giriş cümleleri bize ters üçgen kuralına göre yazılmış haberlerin özetini vermekte; bunların ne söylediği, ne söylemediği, nasıl söylediği ve bağlamı haberin bakış açışını da anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Spotlar ve haber girişleri başlıkla anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. Fakat özellikle 1970'lerde haber yazım pratiklerinin bugünkü gibi olmadığını, alt başlığa benzer spotların kullanıldığını, hatta spotlarda ve haber girişlerinde haberin özetine rastlanmayabildiğini belirtmek gerekmektedir. Gazetenin spotları çıkardığı bakış açısı, başlıkları attığı bakış açısıyla uyumludur. Başlık nükleer taraftarı bir gözle atıldıysa spot da nükleer taraftarı bir gözle yazılmış; başlık nükleer karşıtı bir gözle yazıldıysa spot da nükleer karşıtı bir özle yazılmış; başlık düz bir biçimde atıldıysa spot da düz haber veren bir biçimde yazılmıştır.

1970'lerin ilk yarısında nükleer taraftarı bakış açısıyla başlığı atılan haberlerin spotları da böyledir. *"Elektrik mühendislerine göre nükleer santraller gerekli"* başlıklı haberin spotu *"Yapılan hesaplardan elde edilen sonuca göre 1980 yılının ilk yarısında ekonomik su gücü, linyit kaynakları her yıl yüzde 12 oranında artan elektrik tüketimini karşılayamayacaktır"* şeklindedir. Spotta nükleer santralden söz edilmemiş, spot başlığı tamamlayıcı biçimde kurgulanmıştır. Spotta hangi verilerle nasıl hesapların yapıldığı ve bu hesapları yapanların kim olduğu bilgisine yer verilmeyerek bu bilgiler önemsizleştirilmiştir. Yine "ihtiyaç" vurgusu dikkat çekmektedir. Spotta eğer elektrik tüketimi karşılanamazsa da karanlık günlerin geleceği iması bulunmaktadır. Ancak belirtilmelidir ki Cumhuriyet gazetesinde bu tip haberler çok az sayıdadır. Bunun nedenleri de "Durum" başlığı altında ele alınmıştır.

Gazetede 1976-1978 dönemleri arasında nükleer karşıtı bakış açısıyla başlıkları atılan haberlerin spotları da nükleer karşıtı bakış açısıyla yazılmıştır. **"***Mersin'de kurulacak atom santrali Akdeniz'in tüm güzelliklerini ortadan kaldıracak*" başlıklı haberin spotu "*Bir gün gelecek, bugün Akdeniz kıyı şeridinde gördüğümüz rengarenk, otel, motel, kamping, gazino ve plaj tabelalarının yerine çapraz iki kemik ortasına çizilmiş "kurukafa' resimli ve üzerinde "Dikkat! Girilmez- ölüm tehlikesi" yazılı tabelalarla karşılaşacağız*" şeklindedir. Spot haberi özetleyen türden olmayıp daha çok okura tehlikeyi göstermek, uyarmak ve hatta korkutmak üzerine kurulmuştur. Bunda "kurukafa" ve "ölüm tehlikesi" kelimelerinin etkisi büyüktür. Bu dönemde bunun gibi yorum içeren spotlara rastlamak mümkündür.

1979 yılında düz ve haber veren başlık eğilimi, spotlarda da kendini göstermektedir. Kaynağı nükleer karşıtı olan haberlerin spotlarında "nükleer santrallara karşı direnmek", "dışa bağımlı nükleer santral tuzağı" gibi ifadelerin kullanımı dikkat çekmektedir.

Ancak dış haberler sayfalarındaki haberlerin spotları da, tıpkı başlıklarda olduğu gibi düz ve haber veren bir biçimde olsalar da diğer ülkelerin nükleer faaliyetlerini Türkiyeli okurlara aktarmaktan öte; "teşvik edici", "özendirici" bir işlev görmektedir. Ekonomi haberlerinin spotlarında ise sadece tek taraftan, nükleer süreci yürüten hükümet ve onun izlediği politikalardan söz edilmekte, nükleer karşıtlarından söz edilmemektedir.

Dolayısıyla bu dönemde Cumhuriyet gazetesinden 1976 yılından itibaren nükleer enerjiyle ilgili bir tavır değişikliği dikkat çekmektedir, ancak bu değişiklikten göreceli olarak özerk olan ekonomi ve dış haberler servisleri etkilenmemiştir.

Fotoğraf: Cumhuriyet gazetesinden, gazetenin genelindeki fotoğraf kullanımına paralel olarak ilgili haberlerde de 1978'den sonra fotoğraf kullanımı artmıştır. Üstelik gazetenin fotoğrafa yöntemindeki değişim de gözlerden kaçmamaktadır; önceleri konuyla ilgili kişilerin, konunun öznesinin veya konuyla ilgili demeç verenlerin fotoğrafları haberin yayında yer alırken, artık olaylarla ilgili fotoğraflara da yer verilmeye başlanmıştır. Bu değişikliğin temel nedenleri, gazetede görselliğin öneminin artması, baskı tekniğinin gelişmesi ve maliyetlerin düşmesidir. [368] Ancak Cumhuriyet gazetesinin renkli sayfa kullanmaması nedeniyle fotoğraflar siyah beyaz olduğundan net bir biçimde algılanmamaktadır. Fakat bu noktada önemli fotoğraf altı yazılarıdır. Zira fotoğraf altı yazıları fotoğrafa bakan okuru, haberin bakış açısı paralelinde yönlendirmektedir.

Özellikle 1978'deki nükleer karşıtı hareketin kaynak olarak alındığı ve nükleer karşıtı bir bakış açısıyla yazılmış haberlerde fotoğraf kullanımı yaygındır. Gazetede Türkiye'de nükleer karşıtı ilk yayın olma özelliğini taşıyan ve Türkiye'nin ilk nükleer karşıtı isimlerinden biri tarafından hazırlanan İçel Kooperatifler Birliğinin kitapçık kapağını görsel olarak kullanmıştır. Dönemin koşulları düşünüldüğünde kitapçığın, haberi hazırlayan gazeteciye ulaşmış olması ve haberde bu kitapçığın kapağının görsel olarak tercih edilmesi gazetenin nükleer enerji konusundaki yayın çizgisine dair de bir ip ucu olarak okunabilmektedir. Üstelik broşürün kapağının görseli gerek tüm Akdeniz'e referans veriyor oluşu, gerek güçlü bir kelime olan "saldırı"yı tercih etmesi gerekse de ölümü simgeleyen kafatasları nedeniyle oldukça etkileyicidir ve gazetenin bu görseli özellikle kullandığını düşündürmektedir.

[368] Horoz, Uslu ve Tunalı, s.27.

Bu dönemde bu tip haberlerin birinde kullanılan fotoğraflardan bir diğeri de Türkiye Elektrik Kurumu Akkuyu Tesis Grup Müdürlüğünün 500 metre ileride olduğunu gösteren bir tabelayı göstermektedir. Ancak fotoğrafın alt yazısı ise şöyledir: "*Bir süre sonra bu tabelanın üzerine herhalde "ÖLÜM TEHLİKESİ GİRİLMEZ" diye de yazılır... "* Yönlendirici fotoğraf altı yazıları için iyi bir örnek olabilecek bu cümlede hem çarpıcılığı arttırmak hem de ölüm tabelalarındaki yazıları hatırlatmak amacıyla "ÖLÜM TEHLİKESİ GİRİLMEZ" ifadeleri büyük harflerle yazılmıştır. Uyarıcı nitelikteki bu fotoğraf altı yazısının, Cumhuriyet gazetesinde pek rastlanmadık bir biçimde ciddiyetten uzak olduğunu söylemek gerekmektedir.

Gazetenin birinci sayfasında bir grup köylü fotoğrafı da dikkat çekicidir. Fotoğraf altı yazısından bu köylülerin nükleer santralin kurulmak istendiği Büyükeceli köyünden olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğraf altında köylüler kastedilerek "hepsinin eli böğründe" denilmektedir. Türkçede "eli böğründe kalmak" çaresiz olmak anlamına gelen bir deyimdir. Burada gazete köylülerin çaresizliklerini fotoğraf aracılığıyla dile getirerek alt metinde onlara destek istemektedir.

Bu dönemde zaten çok az sayıdaki ilgili haberlerde de az sayıda fotoğraf kullanılmıştır, ancak bu dönemde fotoğrafların kendilerinden ziyade fotoğrafların altına editör tarafından yazılan yazılar yönlendiricidir ve nükleer karşıtı bir gözle yazılmışlardır.

Haber hiyerarşisi: Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde yer alan nükleer enerji ile ilgili 44 haberin biri gazeteye manşet, biri de ikinci manşet olmuştur. 11 habere de devamları iç sayfada olmak üzere birinci sayfada yer verilmiştir. Özellikle 1978'de nükleer gündem yoğunlaşsa da nükleer enerji bu dönemde Cumhuriyet gazetesini ilk elden ilgilendiren konular arasında değildir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali ihalesinde yaşanan gelişmeler, nükleer karşıtı açıklamalar, bölge insanını nükleer enerji konusundaki düşünceleri ve yurtdışında nükleer enerji ile ilgili gelişmelerden oluşmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi dönemin politik koşullarının kendi üzerindeki yansımaları nedeniyle 1973'e kadar daha ziyade politik haberlere yoğunlaşmış ve nükleer santral ile ilgili haberlere hemen hiç yer vermemiştir. 1973-1976 arasında gazetenin nükleer enerjiyi "ihtiyaç" üzerinden algıladığı ve bu konuda yayımladığı bir kaç haberde de "nükleer enerji gerekli" şeklindeki egemen söylemi ürettiği söylenebilir. Bu noktada belirtilmelidir ki; her ne kadar bu döneme kadar nükleer kazalar yaşanmışsa da dünya çapında nükleer güvenliği sorgulatacak şekilde büyük kaza henüz yaşanmadığından bu konudaki (toplumsal) bilinç yaygın değildir. Nükleer karşıtı hareket o dönemde Türkiye'de oluşmamıştır. Dolayısıyla gazetenin bu algısı ve söylemi, 1973'te önce petrol şoku ve ardından dünya çapında yaşanan petrol krizi ile birlikte petrol bağımlılığına çözüm olarak nükleer enerjiyi parlatan küresel yöntemin, bu yöntemin paralelinde Türkiye'nin nükleer enerjiye geçişi için gösterdiği isteğin daha da artmasının, bu yönde uyguladığı politikaların ve geçiş için yürütülen sürecin, daha açık bir ifadeyle egemen ideolojinin yönlendirdiği enerji politikasının bir yansımasıdır.

1976 yılında ise nükleer enerji sürecinin ilerlemesi ve gerek buna gerekse de dünyada nükleer karşıtı hareketlerin gelişmesine paralel olarak Türkiye'de nükleer karşıtı seslerin çıkmaya başlaması Cumhuriyet gazetesinin bu konudaki yayın çizgisinde bir kırılma meydana getirmiş, ancak nükleer karşıtı argümanları açıktan savunduğu dönem, nükleer karşıtlarının da sesini duyurduğu 1978'li yıllar olmuştur. Bu dönemde gazete nükleer karşıtı argümanları dillendirdiği ve tamamıyla nükleer karşıtı bir bakış açısıyla hazırlanmış 5 günlük bir yazı dizisi/haber dosyası yayınlamıştır. Gerek bu dosya gerekse nükleer karşıtlarının kaynak olduğu diğer haberler "tehlike" bağlamı üzerine oturmakta ve zaman zaman korkutucu düzeyde uyarı niteliği taşımaktadır.

Bu dönemde kurumsallaşmış bir nükleer karşıtı hareketten söz etmek henüz mümkün değildir. Ancak gazetede, nükleere karşı çıkan meslek örgütlerinin açıklamalarına ve nükleer karşıtı argümanlara (dönemine göre ve diğer gazetelere kıyasla) oldukça geniş bir biçimde yer verilmektedir.

Ancak bu dönem de dahil olmak üzere bütün bir 10 yıl boyunca ekonomi sayfalarının gazetenin geçirdiği bu değişimlerden bağımsız bir biçimde kendilerini aktarıcı olarak konumlandırdıklarını söylemekte fayda vardır. Ancak aktarıcı konumda olmak tarafsız olmak anlamına gelmemektedir, zira ekonomi sayfalarındaki haberlerde sürece dair bilgi verilmekte ancak nükleer karşıtlarının varlığı ya da söylemi atlanmaktadır. Ancak tekrar vurgulanmalıdır ki bu haberlerin sayısı son derece azdır.

Dış haber sayfasındaki eğilim de ekonomi sayfalarındaki gibidir. Buradaki haberlerde düz bir dil kullanılsa da diğer ülkelerin nükleer faaliyetlerini Türkiyeli okurlara aktarmaktan öte; "teşvik edici", "özendirici" bir işlev görmektedirler. Bu tip haberlerin ortak iması "Herkes nükleer enerjiye yöneliyor, Türkiye de yönelmeli" şeklindedir. 1976'dan sonra gazetenin nükleer karşıtı bir yayın çizgisi geliştirmesine rağmen dış haberler servisinin de bu yöntemi değişmemiştir. Bunda dış haberler servisinin göreceli olarak özerk oluşunun ve yabancı haber ajanslarını haber kaynağı olarak kullanmasının da payı vardır ki; İspanya basınında da aynı haberlerin çok benzer başlıklarla verildiğini de belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla özellikle dış haberler servislerinin, uzmanlık alanlarından olmayan bu tip konuları, haber ajanslarından alarak hiç bir editoryal sürece tabi tutmadan doğrudan sayfalara koydukları ve haberin başlık kurgusunun, anlamının ve içerdiği imanın uluslararası haber ajanslarının, dünyadaki egemen ideolojinin nükleer enerji politikalarının yönlendirdiği nükleer enerjiye dair bakış açısı tarafından oluşturulduğu, başka bir ifadeyle başlıktan rıza üretiminin asıl uluslararası haber ajansları tarafından yapıldığı belirtilmelidir.

Gazetede Bülent Ecevit'in nükleer santral ihalesine katılmış ülkelerden biri olan İsveç'e 18 Aralık 1978'de yaptığı ziyaretin haberi dikkat çekmektedir. Haber, Ecevit'in İsveç makamlarıyla nükleer ihale hakkında konuştuğu detayıyla birlikte verilse de İsveçli nükleer karşıtlarının Ecevit'i protesto ettiği bilgisi atlanmıştır ki bu bilgi Milliyet gazetesinde birinci sayfadan duyurulmuş, İsveçli nükleer karşıtlarının Türkiyelilere hitaben yazdığı uyarıcı mektuba, haberde detaylı bir biçimde yer verilmiştir. Bu durumu da bir önceki örneğe benzer şekilde yorumlarsak gazetenin her ne kadar nükleer enerjiye dair uyarıları okurlarına aktarsa da Başbakan Bülent Ecevit'in uluslararası bir protestoya maruz kaldığı haberini, politik nedenlerle vermekten imtina etmiş olma olasılığı karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir olasılık da

Milliyet gazetesinin haberinin bizzat orada bulunan Avrupa muhabiri tarafından yazılmış olması ve Cumhuriyet'in gerçekten bu bilgiyi kasıtsız biçimde atlamış olabileceğidir.

Yorum: Bu dönemde gazetede çıkan haberler özellikle 1978-1979 döneminde yoğundur. Ancak bütün bir 10 yılda bakıldığında nükleer enerji ile ilgili çıkan 44 haberin 17'si dış haberler sayfasında yayınlanmıştır. Bu haberlerin 13'ü diğer ülkelerin nükleer faaliyetleri ile ilgiliyken bir tanesi TMI nükleer kazasından dolayı nükleere karşı bilim insanları tarafından atılan 17 bin imzanın, bir tanesi de protesto gösterisinin haberidir. Geri kalan 25 haberin 15'ünün kaynağı nükleer karşıtı bilim insanları, meslek insanları ya da meslek örgütleri; bir diğer ifadeyle nükleer karşıtları iken 2 haber nükleerin kaynağı nükleer taraftarlarıdır. Kalan 10 haber de süreçle ilgili gelişmeleri aktarmaktadır. Bu anlamda Cumhuriyet gazetesinin 1976 yılından sonraki süreçte seçmeci ve tek düze kaynak anlayışıyla egemen söylemi yeniden ürettiği kanısına varmak mümkün değildir. Aksine gazete, nükleer karşıtı seslere yer vermektedir.

Türkiye'de bir devlet politikası olarak 1970'lerin başında nükleer enerjiye geçiş yapmaya karar vermiş ve bu on yıllık dönem içinde gelen hükümetlerin hepsi de bu politikayı savunmuştur. Nükleer karşıtı seslerin yükselmesi ise 1978'i bulmuştur. Bu dönemde kurumsal bir nükleer karşıtı hareket olmadığından, bu hareketin nüveleri olarak anılabilecek şekilde seslerini yükseltenler Tabipler Birliği, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları, yörede bulunan tarım kooperatifi İçel Tarım Birliktir, yöre insanı ve dönemin Turizm Bakanı Alev Coşkun'dur.

Bu dönemde gazeteye yansıyan nükleer taraftarı argüman "Artan elektrik talebini karşılamak için nükleer enerjinin gerekli olduğu" şeklinde; nükleer karşıtı argümanlar ise nükleer enerjinin Akdeniz sahilini kirleteceği, deniz canlılarını öldüreceği, doğaya zara vereceği, halk sağlığı için tehlike oluşturacağı, bunların yanı sıra dışa bağımlılığı arttıracağı şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Bu başlık altında birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek

sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik çözümleme: Cumhuriyet gazetesinin ilgili haberlerin başlıklarında genellikle aktif yapı tercih etmiş, basit ancak uzun başlıklar kullanmıştır. Ancak "'Nükleer santrala hayır' kampanyası başlatıldı' başlığında edilgen yapıya rastlansa da burada "Nükleer karşıtları "Nükleer santral hayır" kampanyası başlattı" ifadesi hem tekrara neden olacağı için dil bilgisel kaygıların hem de başlık çok uzayacağı için yer kaygısın güdüldüğü anlaşılmaktadır. Kaldı ki gazete edilgen yapının yarattığı boşluğu başlıktan "nükleer santrala hayır" diyerek doldurmuştur. *"Elektrik sorununu çözümlemek için nükleer santral da kurulması istendi"* örneğinden ise başlıkta kullanılan pasif yapılarla vurgu ve dolayısıyla okurun dikkati özneden sözde özneye, kimin istediğinden "nükleer santral da kurulması"na kaydırılmıştır.

Pasif yapı kullanmak ideolojik nedenlerle yapılmış bir tercih olabildiği gibi özellikle nükleer karşıtı bir dille yazılmış haberlerde pratik nedenlerle de yapılmış bir tercihtir. Zira gazetede başlıklar çok uzundur ve özne kullanıldığında başlık daha da uzamaktadır.

Uzun cümleler sadece başlığa değil, metnin geneline de hakimdir. Bu biraz da o dönemdeki gazetecilik anlayışı ve Cumhuriyet'in "fikir gazetesi" çizgisiyle de ilintilidir. Ancak ard arda gelen cümleler bibiriyle ilintilidir, herhangi bir anlam boşluğuna neden olmamaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Gazetede bu dönemde okurun dikkatini çekmek için stratejik noktalama işareti olarak sadece genellikle önemli kısımlarını daha koyu yazmaktadır, nadiren büyük harf ve italik kullanımına rastlanmaktadır. Bu dönemde stratejik eylem kullanılmamaktadır.

1973 yılının haberlerinde nükleer enerji için "gerekli" sözcüğü, özellikle 1976-1978 yılları arasında çıkan haberlerde ise yine nükleer enerji için kullanılan "tehlike" sözcüğü dikkat çekmektedir; "radyasyon tehlikesi" ve "halk sağlığı için büyük tehlike yaratan atom santralleri", "büyük tehlike yaratan atom santralleri", "çok tehlikeli" ifadeleri sıkça tekrarlanmaktadır. Bu ara dönemde sıfat kullanımı oldukça yaygındır: "Dışa bağımlı nükleer santral tuzağı". Nükleer santral için yöre insanına ait "idam sehpası" benzetmesi de "ölüm"

benzetmesi de gazete tarafından kullanılmıştır. Bu haberlerde nükleer santrala karşı "direnmek" ifadesi, yöre insanının mücadelesinin meşruiyetini göstermektedir.

Buradan yola çıkarak bu haberleri yazan gazetecilerin nükleer karşıtı bir tutuma sahip oldukları rahatlıkla söylenebilir. Gazetede yer alan haberlerin başlıkları, spotları ve haber metinlerinin birbiri ile uyumlu olmasından yola çıkarak ise Cumhuriyet gazetesinde çalışan gazetecilerin, gazete ile nükleer enerji konusunda fikri bir ayrılık yaşamadığı söylenebilir.

İstisnalar ise ekonomi ve dış haberler sayfalarıdır ki; bu servislerde çalışan gazetecilerin de, (en azından bu dönemde) göreceli olarak özerk olan bu servislerin bakış açılarıyla uyumlu olarak çalıştıkları görülmektedir. Dış haberler sayfasında ise haber kaynağı olarak devreye uluslararası haber ajansları girmektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere, dış haberler sayfasında çalışan editörlerin bu haberleri sadece çevirerek, hiç bir editoryal süzgeçten geçirmeden olduğu gibi koymuş olması kuvvetle muhtemeldir. Bu durumda rıza üretimi ve ideolojinin söylem yoluyla üretimi, uluslararası haber ajansın ve mikro düzeyde o haberi yazan muhabir tarafından yapılmaktadır.

Örneğin gazeteye yansıyan nükleer karşıtı görüşlerin yoğun olduğu bu dönemde dış haberler sayfasında yayımlanan Almanya'da 30 bin kişilik nükleer karşıtı gösterinin haberi ise dikkat çekicidir. Haberde nükleer karşıtı gösteri "izinsiz gösteri" olarak tanılanmakta "göstericilerin elindeki sopalar"dan söz edilerek güvenlik güçleriyle nükleer karşıtları eşitlenmekte ve bu da okurun algısını yönlendirmektedir. Başka bir haberde ise TMI nükleer kazasından "arıza" olarak bahsedilerek kaza küçümsenmektedir.

> **Haber retoriği**: "Biçem, farklı kelimeler ya da söz dizimsel yapılar kullanılarak, aynı şeyin az ya da çok korunduğu çeşitli alternatif yollar arasında yapılan seçimin metinsel bir sonucudur. Bu tür biçemsel seçimlerin aynı zamanda açık olarak sosyal ve ideolojik imaları vardır, çünkü bunlar çoğunlukla muhabirin, haberin aktörleri ve habere konu olan olay hakkındaki düşüncelerine, sosyal ve iletişimsel durumun özelliklerine ve söz konusu muhabirin beyaz, erkek ve orta sınıftan olması gibi muhabirin grup aidiyetine işaret ederler."[369]

[369] van Dijk, 1991, s. 115, 116.

Gazetede bu dönemde Dış Haberler ve Ekonomi sayfalarında yer alan haberler nükleer taraftarı bir dille yazılmıştır. Okur tarafından aktarıcı olarak algılanan bu haberlerde ima önemli bir yer tutmaktadır.

1976-1978 döneminde ise sözcük kullanımından da anlaşılacağı üzere özellikle kaynağı nükleer karşıtı kişi ya da kurum olan haberlerde nükleer karşıtı bir dil kullanılmıştır.

Gazetede "bilim adamları", "mühendisler" gibi genellemeler yaygındır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da mühendislermiş yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

Gazete bir fikir gazetesi olduğundan dil ağır ve cümleler uzundur. İnandırıcılığı sağlamak için görgü tanıklarının ifadelerine, nükleer karşıtı bilim insanlarının değerlendirmelerine yer vermekte ve dünyada nükleer enerjinin terk edildiği yolunda rakamlarda dünyadan örnekler vermektedir.

2.2.3 Milliyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Karacan ailesine ait olan Milliyet gazetesi dönemin başbakanı Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'i istifaya zorlayan ve istifasını sağlayan 12 Mart 1971 Muhtırasını açıktan destekleyen gazeteler arasındadır.[370] Gazete, 70'ler boyunca CHP taraftarıdır, yayınlarını da o yönde yapmıştır.[371]

Bu dönemde genel yayın yönetmeni Abdi İpekçi'dir. Hıfzı Topuz'a göre İpekçi, Türkiye'nin yetiştirdiği en dürüst ve en değerli gazetecilerden biridir; Mesleğinde ve özel yaşamında, kişisel ilişkilerinde ahlak kurallarından hiç uzaklaşmamış, hep ölçülü, dengeli, tarafsız kalmış onurlu bir gazetecidir.[372]

Aynı zamanda Uluslararası Basın Enstitüsünün de yöneticilerinden olan İpekçi, 1 Şubat 1979'da İstanbul'da öldürülmüştür. İpekçinin öldürülmesi, zaten karmaşa içindeki Türkiye'deki gerginliği büsbütün arttırmıştır. [373]

[370] Demir, s.174.
[371] Gündoğmuş ve Diğerleri, s. 108.
[372] Topuz, s. 254.
[373] Koloğlu, s.141.

İpekçi'nin ölümüyle sarsılan Milliyet gazetesinin bir kısmı, Ekim 1979'da ise medya dışından bir isim olan Aydın Doğan'a satılmıştır ve Aydın Doğan gazetenin yönetim kuruluna girmiştir.

1970'li yıllar "Basında Güven" sloganıyla Milliyet çizgisinin oluşmaya başladığı yıllardır.[374]

İşte bu dönemde, dönemin yansımalarını derinden hisseden Milliyet gazetesinin nükleer gelişmeler ve nükleer karşıtı sesleri içinde barındıran ilgili haberleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

TÜRKİYE'DE İLK ATOM SANTRALI, 1977 YILINDA KURULACAK

ANKARA, ÖZEL

Cenevre'de yapılan atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanılması hakkındaki dördüncü uluslararası konferansta ortak bir tebliğ sunan Prof. Dr. Nejat Aybers ve Prof. Dr. Sadık Kakaç, 1980 yılından itibaren Türkiye'nin nükleer enerjiye muhtaç olacağını bildirmişler ve Türkiyede ilk nükleer enerji santralının 1977 yılında ve 350 megavat gücünde kurulacağını açıklamışlardır.

***Tarih ve konum**: 11 Eylül 1971, sayfa 9.*

***Başlık:** "Türkiye'de ilk atom santrali, 1977 yılında kurulacak"*

***Haber girişi**: "Cenevre'de yapılan atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılması hakkındaki dördüncü uluslararası konferansta Prof. Dr. Nejat Aybers ve Prof Dr. Sadık Kakaç, 1980 yılından itibaren Türkiye'nin nükleer enerjiye muhtaç olacağını bildirmişlerdir."*

Şekil 11

[374] Gündoğmuş ve Diğerleri, s.84.

Devres: Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı var

ANKARA, ÖZEL

Enerji Bakanı Nezih Devres, «Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı olduğunu» söylemiştir.

«Türkiye'nin enerji ihtiyacı» konusunda bağımsız milletvekili Celâl Kargılı'nın bir sorusuna cevap veren Nezih Devres, «Memleketimizin enerji ihtiyacını yalnız hidrolik veya termik santraller kurmak suretiyle karşılanamıyacağı yapılan etüdlerden anlaşılmış bulunmaktadır. Bu hüsus da nükleer güç ile işleyen nükleer santralların da devreye girmesi zorunluğunu ortaya koymaktadır» demiştir.

Şekil 12

***Tarih ve konum**: 15 Şubat 1972, sayfa 3.*

***Başlık:** "Devres: Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı var"*

***Haber girişi**: "Enerji Bakanı Nezih Devres, 'Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı olduğunu' söylemiştir."*

***Haber girişi:** "Kalkar atom santralı kurulmasına karşı dün Münstter'de düzenlenen 30 bin kişinin katıldığı gösteride, polisle göstericiler arasında çatışma çıkmış, 100 kişi göz altına alınmıştır."*

Köy-Koop: «Akdeniz'de nükleer santral yapımını Yunan lobisi destekliyor»

ANKARA, ÖZEL

Köy - Koop Genel Başkan Yardımcısı Aslan Eyce, dün yaptığı açıklamada Akdeniz bölgesinde kurulması düşünülen nükleer santralın, bu bölgede turizm alanında tek söz sahibi olmak isteyen Yunan lobisi tarafından desteklendiğini öne sürmüş, bu bölgede nükleer santral kurulmasından vazgeçilmesini istemiştir.

Nükleer santral kurulması konusunun Dördüncü Plan'a alınmış olmasını da eleştiren Eyce şunları söylemiştir:

Şekil 13

***Tarih ve konum:** 14 Aralık 1978, sayfa 6.*

***Başlık:** "Köy-Koop: 'Akdeniz'de nükleer santral yapılmasını Yunan lobisi destekliyor'"*

***Haber girişi:** "Köy-Koop Genel Başkan Yardımcısı Aslan Eyce, dün yaptığı açıklamada Akdeniz bölgesinde kurulması düşünülen nükleer santralın bu bölgede turizm alanında tek söz sahibi olmak isteyen Yunan lobisi tarafından desteklendiğini öne sürmüş, bu bölgede nükleer santral kurulmasından vazgeçilmesini istemiştir."*

Baykal: «Nükleer santraller çevreyi kirletmeyecek»

ANKARA, AA

TBMM Bütçe Karma Komisyonu'nun dünkü toplantısında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Deniz Baykal**, yapılan eleştirileri yanıtlarken, orta ve uzun vadede enerji sorununun halledilebilmesi, için mutlaka nükleer santrallerin kurulması gerektiğini belirtmiş, **"Nükleer artıkları çevre kirlenmesine neden olmayacaktır"** demiştir.

Baykal, Türkiye'de madenciliği devletin yaptığına işaret etmiş, bu konuda özel sektörün ciddi bir iş yapmadığını söylemiştir.

açıklayan Baykal, nükleer artıkların da bir sorun yaratmayacağını çünkü bunları işleyecek teknolojimiz olmadığından dışarıya gönderileceğini söylemiştir.

"MADEN ARAMALARINA AYRILAN ÖDENEK AZ"

Bu arada TBMM KIT Karma Komisyonu'nda dün MTA'nın geçmiş yıllara ait hesapları görüşülmüştür. Genel Direktör **Nezihi Canıtez**, maden arama için ayrılan ödeneğin azlığından yakınmış ve MTA'nın son yıllarda enerji darlığı nedeniyle termik santrallara

Tarih ve konum: *27 Aralık 1978, sayfa 14.*

Başlık: *"Baykal: 'Nükleer santraller çevreyi kirletmeyecektir'"*

Haber girişi: *"TBMM Bütçe Karma Komisyonu'nun dünkü toplantısında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal, yapılan eleştirileri yanıtlarken, orta ve uzun vadede enerji sorununun halledilebilmesi için mutlaka nükleer santrallerin kurulması gerektiğini belirtmiş, 'Nükleer artıkları çevre kirlenmesine neden olmayacaktır' demiştir."*

Şekil 14

Ecevit, İsveç'te karşıt gösterilerle karşılandı

M. ALİ BİRAND, STOCKHOLM'den bildiriyor

BAŞBAKAN Bülent Ecevit'in İsveç gezisi, karşıt gösteriler ve geniş kamuoyu tartışmaları arasında başlamıştır. İsveç basını, Türkiye'ye nükleer enerji santralı satışıyla ilgili geniş bir kampanya açarken, bu satışa karşı çıkan 25 dernek, İsveç Başbakanı'na bir protesto bildirisi vermiştir. İsveç hükümetinin santral satmasına karşı çıkan tartışmaların boyutları büyürken, Kıbrıslı Rumlar, Kürtler ve Süryaniler de Ecevit aleyhine gösteri yapıp bildiri yayımlamışlardır.

Gece de Dışişleri Bakanlığı önünde gösterilerle bir

- İsvec TV'sine bir açıklama yapan Ecevit, «Nükleer santral konusu planımızda vardır» dedi, «Süryanilere baskı» iddiasını da , «Türkiye'ye gelin, görün. Baskı yapılmadığını anlayacaksınız» diye yanıtladı
- Bazı derneklerin ortaklaşa yayımladıkları bildiride, «Türk halkı, tehlikeye atılmak isteniyor. Nükleer santral, bir şirketin iflasını önlemek için satılacaktır» denildi
- Ayrıca 25 dernek adına İsveç Başbakanı'na bir protesto muhtırası verildi

"İsveç, örnek bir demokrasinin canlı bir örneğidir. İsveç tüm insanlığın mutluluğuna bencillikten uzak biçimde ilgi göstermeyi ulusal özgüvenle bağdaştıran, güçlü bir ulusal kişilikle uluslararası dayanışma ruhunu bir arada yaşatan bir ülkedir" demiştir.

İSVEÇ BAŞBAKANI: "TÜRKİYE BİZE MEDENİYET ÖĞRETTİ"

İsveç Başbakanı Ullsten, dün geceki resmi yemekte Türk Başbakanı Ecevit'in "Mağaralar" şiirini İngilizce okumuştur. Ullsten, konuşmasında, 'Türkiye ile İsveç'in her yönden farklılık gösteren iki ülke olduğunu belirterek, şöyle demiştir:

Şekil 15

Tarih ve konum*: 19 Aralık 1978, sayfa 6.*

Başlık: *"Ecevit İsveç'te karşıt gösterilerle karşılandı"*

Spot 1: *"İsveç TV'sine bir açıklama yapan Ecevit 'Nükleer santral konusu planımızda vardır' dedi. 'Süryanilere baskı' iddiasını da, 'Türkiye'ye gelin, görün. Baskı yapılmadığını anlayacaksınız' diye yanıtladı."*

Spot 2: *"Bazı derneklerin ortaklaşa yayımladıkları bildiride, 'Türk halkı, tehlikeye atılmak isteniyor. Nükleer santral, bir şirketin iflasını önlemek için satılacaktır' denildi."*

Spot 3: *"Ayrıca 25 dernek adına İsveç Başbakanı'na bir protesto muhtırası verildi."*

ENERJİ SORUNU

ANKARA, ÖZEL

Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri: «Nükleer santral kurmalıyız»

Prof. Sadık Kakaç, «Nükleer santrala karşı çıkanların tepkileri yersizdir, santral dışa bağımlılığı, çevre kirlenmesini artırmayacak» dedi

ATOM Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri Prof. Sadık Kakaç, elektrik enerjisi açığının kapatılması için nükleer enerjinin kullanılmasının gerekli olduğunu bildirmiş, nükleer santrallerin ülkemiz koşullarında linyit santrallarından daha ekonomik olduğunu belirtmiş, nükleer santrallerin yakıt bakımından dışa bağımlılığının fazla olmadığını, aynı zamanda bu santralların çevreyi kirletme dozunun konvansiyonel termik santralları göre farklı olmadığını açıklamıştır.

Kakaç, dün yaptığı açıklamada, ülkemizde mevcut kömür kaynakları ile hidrolik kaynakların 2 bin yıldan sonra elektrik enerjisi gereksinmesini karşılayamayacak durumda olduğunu söylemiş, bu nedenle başka bir kaynak aramanın gerekli olduğunu kaydetmiştir. Kakaç, ülkemizde 1965 yılından bu yana nükleer santral kurulmasına ilişkin çalışmalar yapıldığını bildirmiştir.

"DIŞA BAĞIMLILIK ARTMAYACAK"

zararlıdırlar. Fakat şurasını kesinlikle söylemek isterim ki, bilimsel çalışmalar sonucu geliştirilen çeşitli teknikllerle nükleer artıklar, güvenlikle depolanmakta ve saklanmaktadır. O halde nükleer artıkları ileri sürerek, bazı grupların tepki göstermeleri yersiz olmaktadır.

Ülkemizde Akkuyu yöresinde kurulması planlanan ilk nükleer santrala karşı, deniz suyunu ve çevreyi kirleteceği gerekçesi ile de karşı çıkılmaktadır. Halbuki, denizden alınan ve türbin aksest ünanrını kondenzerde yoğuşturduktan sonra sıcak olarak tekrar denize verilen soğutma suyu bakımından, nükleer santral ile konvansiyonel termik santral arasında bir fark yoktur.

"SANTRAL, BİLİMSEL OLARAK KARARLAŞTIRILDI"

Türkiye'de nükleer tesislerin yer seçimi, kuruluşu ve işletilmesi, gerekli lisans işlemleri Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu'nca yapılmaktadır. Bu komisyona bağlı olarak çalışan Nükleer Güvenlik Komitesi uluslararası kabul edilmiş olan güvenlik standartlarını gözönünde bulundurarak ve ülkemiz koşullarına göre yeni kriterleri koyarak, Atom Enerjisi Komisyonu'nun onayını almak suretiyle güvenlik konularını tetkikle incelemekte ve uygulamaktadır. Endişe edilecek hiçbir durum söz konusu değildir. İlk nükleer santralın bir an evvel kurulması için atılan her olumlu adımı içtenlikle destekllemenin gerekmektedir."

Şekil 16

***Tarih ve konum**: 3 Ocak 1979, sayfa 6.*

***Başlık:** "Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri: 'Nükleer santral kurmalıyız'"*

***Alt başlık:** "Prof. Sadık Kakaç: 'Nükleer santrala karşı çıkanların tepkileri yersizdir, santral dışa bağımlılığı, çevre kirlenmesini arttırmayacak' dedi."*

***Haber girişi:** Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreteri Prof. Sadık Kakaç elektrik enerjisi açığının kapatılması için nükleer enerjinin kullanılmasının gerekli olduğunu bildirmiş, nükleer santrallerin ülkemiz koşullarında linyit santrallerinden daha ekonomik olduğunu belirtmiş, nükleer santrallerin yakıt bakımından dışa bağımlılığının fazla olmadığını, aynı zamanda bu santralların çevreyi kirletme dozunun konvansiyel termik santrallere göre farklı olmadığını açıklamıştır.*

Bir milyon kişinin yerlerinden göç etmesi için çalışmalar yapılıyor

ABD'DE NÜKLEER KAZA BÜYÜK PANİK YARATTI

DIŞ HABERLER SERVİSİ

New York'ta radyasyon normalin 3-4 katına çıktı

ÖNCEKİ gün ABD'nin Pennsylvania eyaletinin Harrisburg kentindeki nükleer enerji santralında meydana gelen kaza çevrede panik yaratmış, halk evlerini terketmeye başlamıştır. Bu arada eyalet valisi tehlikenin çok büyük olmadığını söylerken yörede yaşayan bir milyon insanın gerekirse boşaltılması için çalışmalar başlamıştır.

"ABD tarihinin en büyük nükleer kazası" dive nitelenen olaydan sonra santralın bulunduğu yerden 320 km. uzakta, New York'ta radyasyonun, normalin 3-4 katına çıktığı saptanmıştır. Federal yetkililer kazanın büyük bir faciaya yol açmasından korktuklarını gizle-

Şekil 17

***Tarih konum:** 1 Nisan 1979, sayfa 3.*

***Üst Başlık**: "Bir milyon kişinin yerlerinden göç etmesi için çalışmalar yapılıyor"*

***Başlık**: "ABD'de nükleer kaza büyük panik yarattı"*

***Alt Başlık**: "New York'ta radyasyon normalin 3-4 katına çıktı"*

***Haber girişi**: "Önceki gün ABD'nin Pennsylvania eyaletinin Harrisburg kentindeki nükleer enerji santralında meydana gelen kaza çevrede panik yaratmış, halk evlerini terk etmeye başlamıştır."*

NÜKLEER SIZINTI

Harrisburg'daki reaktörde tehlikeli gaz balonunun çok küçüldüğü bildirildi

Elli bin kişi atom santralından kaçtı

● Gerekirse 636 bin kişi bölgeden tahliye edilecek. Carter, santrali gezdi ve uzmanlarla görüştü

Tarih konum: *3 Nisan 1979, sayfa 6.*

Üst Başlık*: "Harrisburg'daki reaktörde tehlikeli gaz balonunun çok küçüldüğü bildirildi"*

Başlık*: "Elli bin kişi atom santralından kaçtı"*

Alt Başlık*: "Gerekirse 636 bin kişi bölgeden tahliye edilecek. Carter santrala girdi ve uzmanlarla görüştü."*

Şekil 18

Haber girişi: *"Pennsylvania'daki Harrisburg kentinde nükleer reaktörde patlayıcı bir gazın kaçak yapmaya başlaması üzerine binlerce kişi evlerini terk etmeye başlamıştır."*

Tarih konum: *4 Nisan 1979, sayfa 6.*

Başlık: *"17 bin Amerikalı bilim adamı atom santrallarının kapatılmasını istedi"*

Alt başlık *1: "Dünyanın çeşitli ülkelerinde atom enerjisine karşı gösteri yapıldı."*

Alt başlık *2: "Uzmanlar, Amerika'nın nükleer santrallardan vazgeçmeyeceğini açıkladılar."*

Haber girişi*: "Amerika'daki Harrisburg nükleer santralindeki kazaya neden olan nükleer kabarcığın küçüldüğünün ve ısının 204 dereceye düştüğünün açıklanmasından sonra Amerikalı 17 bin bilim adamı bu tip reaktörlerin kapanmasını isteyen bir bildiri yayımlamışlardır."*

Şekil 19

Başlık*: "Nükleer santrallara karşı gösteri düzenlendi"*

Giriş*: "Pensilvanya'daki atom reaktöründe sızıntı olduğu haberleri üzerine tüm Amerika olaya tepki göstermeye başlamıştır."*

Nükleer enerjiyi çekici yapan unsur: Ucuzluk

● Atoma karşı olanlar ise, nükleer santralları dünyanın geleceği için çok tehlikeli sayıyorlar

DIŞ HABERLER SERVİSİ

EĞER durum çok tehlikeli olsaydı, radyasyon kaçağı ölüm getirseydi, Başkan Carter buraya gelmez, yerine yardımcısını gönderirdi.

YA DİĞERLERİ

Tarih konum: *4 Nisan 1979, sayfa 6.*

Başlık*: "Nükleer enerjiyi çekici yapan unsur: Ucuzluk"*

Alt başlık*: "Atoma karşı olanlar ise nükleer santralları dünyanın geleceği için çok tehlikeli sayıyorlar"*

Spot: *"Eğer durum çok tehlikeli olsaydı, radyasyon kaçağı ölüm getirseydi, Başkan Carter buraya gelmez, yerine yardımcısını gönderirdi."*

Şekil 20

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde Milliyet gazetesinin başlıkları dönemin gazetecilik alışkanlıkları gereği oldukça uzun ve yargı belirten cümleler halindedir. Başlıklar üzerinden değerlendiğinde gazetenin bu dönemde sahip olduğu üç eğiliminden söz etmek mümkündür.

İlk eğilim düz ve haber veren başlıklar atmaktır. Buna örnek olarak "*Türkiye'de ilk atom santrali 1977 yılında kurulacak*", "*17 bin Amerikalı bilim adamı atom santrallarının kapatılmasını istedi*" ve "*Nükleer santral yapımı için 3 şirket başvurdu*", "Nükleer Güvenlik Komitesi kuruldu" gibi örnekler verilebilir.

İkincisi eğilim ise haber kaynağının sözünü doğrudan alıntı yaparak yansıtmaktır. Bu eğilim genellikle hükümet temsilcilerinin ve bürokratların açıklamaları kaynak olarak alan haberlerde görülmektedir. *"Devres: Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı var", "Baykal: 'Nükleer santraller çevreyi kirletmeyecektir', "Nükleer santral kurulmazsa Türkiye 2000*

yılında karanlıkta kalacak" ve "*Darlığa tek çözüm nükleer enerji*" gibi örneklerde ki ifadeler, editör tarafından sorgulanmadan doğru oldukları varsayımıyla başlığa çıkarıldığında okur da bu varsayımı doğru kabul etmekte ve böylelikle başlık üzerinden egemen görüş yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretimde "ihtiyaç", "darlık", "karanlık" vurguları önem taşımaktadır.

10 yıllık zaman diliminde bu tip başlıkların nükleer karşıtlarını haber kaynağı olduğu bir haberde kullanıldığı iki örnek vardır: *"Enerji-Der: 'Nükleer santralın kuruluş zamanı yanlış seçilmiştir'* ve "*Köy-Koop: 'Akdeniz'de nükleer santral yapılmasını Yunan lobisi destekliyor.'"* Ancak belirtilmelidir ki ilk başlık nükleer enerjiye karşı çıkmamakta, sadece yeri ve zamanın yanlış olduğunu söylemektedir. İkinci başlıktaki ifade tarihsel olarak Türk-Yunan çekişmesine üzerinden ulusalcı duygulara hitap etmektedir. Diğer bir deyişle gazetenin bu haberde böylesi bir başlık kullanmasının, ancak başlığa ortak duyu kapsamındaki ifadeleri çıkararak mümkün olmuş olması muhtemeldir.

Diğer bir eğilim ise özellikle nükleer karşıtı önerilerin ya da fikirlerin haberleştirilmesinde kullanılmaktadır; *"Enerji kongresinde kurulması istenen nükleer santralin aceleye getirilmek istendiği öne sürüldü"* ve *"Nükleer santralin Akdeniz, Karadeniz ve Marmara kıyılarında kurulmasına Genelkurmay'ın karşı çıktığı öne sürüldü"* örneklerinden görüldüğü üzere, bu tip başlıklarda "öne sürmek" stratejik eylemini kullanarak gazete bu önerilere ya da fikirlere katılmadığını göstermektedir. Üstelik bu eylemin pasif halde kullanılmasıyla da özne silikleştirilmekte ya da değersizleştirilmekte ve böylelikle okuyucunun özneyi güvenilir bularak önerisine katılma olasılığı da ortadan kaldırılmaktadır.

Bu dönemde tasarım gereği üst başlıklara nadiren rastlanmaktadır. Kullanılan üst başlıklar ise genellikle açıklayıcı işlevi görmektedir. Bu dönemde yaygın olan alt başlıklar ise ya başlığı daha da detaylandırmakta ya da *"*ABD'de nükleer kaza büyük panik yarattı*"* *başlıklı haberin "*New York'ta radyasyon normalin 3-4 katına çıktı*"* alt başlığında olduğu gib*i* haberin başka bir önemli noktasını vurgulamaktadır.

Spot: Gazetenin kullanılan spotlar genellikle başlıkla uyumludur. Bu dönemdeki spot yazımında 3 eğilim dikkat çekmektedir.

İlk eğilim düz başlığı olan haberlerde düz spot çıkarılmasıdır. İkinci eğilim düz haber başlığı olan haberlerdeki yönlendirmeli spotlardır. *"İlk atom santrali 1977'de kurulacak*" başlıklı haberin girişi *"Cenevre'de yapılan atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılması hakkındaki dördüncü uluslararası konferansta Prof. Dr. Nejat Aybers ve Prof Dr. Sadık Kakaç, 1980 yılından itibaren Türkiye'nin nükleer enerjiye muhtaç olacağını bildirmişlerdir"* şeklindedir. Burada "nükleer enerjiye muhtaç olmak" vurgusu dikkat çekmekte okuru da bu vurgu yönlendirmektedir.

Üçüncü eğilim ise yönlendirmeli başlığı olan haberlerde yönlendirmeli spot çıkarmaktır. Bu üç şekilde yapılmaktadır:

Gazete başlığı tekrarlayan spotlar kullanmaktadır. Bu spotlar, özellikle haber kaynağının sözlerinin doğrudan alıntı ile başlığa çıkarıldığı örneklerde görülmektedir. Buna örnek olarak "*Devres: Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı var*" başlıklı haber verilebilir. Zira haberin girişi şöyledir: "*Enerji Bakanı Nezih Devres,'Türkiye'nin nükleer santrallara ihtiyacı olduğunu" söylemiştir*." Bu eğilim her ne kadar haber yazımı açısından sorunlu olsa da başlığa ideolojik olarak seçilerek çıkarılmış olan ifadenin haber girişindeki tekrarı, bu ifadenin taşıdığı egemen görüşün okurun aklında yer etmesini sağlamaktadır.

Haber kaynağının sözlerinin doğrudan alıntı ile başlığa çıkarıldığı örneklerde başlıktaki ifadeyi tekrarlayacak şekilde ancak başka bilgiler de vererek diğer bir deyişle başlıktaki ifadenin kapsamını genişleterek de spotlarda haber özetlemektir. *"Baykal: 'Nükleer santraller çevreyi kirletmeyecektir'"* başlıklı haberin girişi şöyledir: "TBMM Bütçe Karma Komisyonu'nun dünkü toplantısında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal, yapılan eleştirileri yanıtlarken, orta ve uzun vadede enerji sorununun halledilebilmesi için mutlaka nükleer santrallerin kurulması gerektiğini belirtmiş, 'Nükleer artıkları çevre kirlenmesine neden olmayacaktır' demiştir." Bu eğilim haber yazımı açısından sorunlu değildir, ancak başlığa ideolojik olarak seçilerek çıkarılmış olan ifadenin haber girişinde daha geniş zemin üzerindeki tekrarı da bu söylemin taşıdığı ideolojik yöntemin ve egemen görüşün okurun aklında yer etmesini sağlamaktadır.

Gazete, özellikle nükleer karşıtı önerileri ya da fikirleri içeren haberlerde, aktardığı fikre katılmadığını belirtecek şekilde, stratejik eylemlerin pasif hali ile başlığını oluşturduğu

haberlerin spotlarını da daha geniş bir zemin üzerinde aynı şekilde; stratejik eylemlerin pasif hali ile oluşturulmaktadır.

Gazetede başlık-spot uyumu gözlenmektedir. Ancak spotlar üzerinden bir değerlendirme yapıldığında Milliyet gazetesinin başlıklardan çok spotlarda kullandığı söylem üzerinden konuyla ilgili egemen görüşü; "nükleer enerjiye ihtiyacımız var" şeklinde yeniden ürettiği söylenmelidir.

Fotoğraf: Dönem itibariyle fotoğrafa erişim zor olduğundan genellikle dış haberlerde, ajansların geçtiği fotoğraf kullanılmıştır. Bu fotoğraflar da nükleer karşıtı protestolardan kareler ya da nükleer santral görüntüleridir. Baskı teknolojileri çok gelişmediğinden fotoğrafların okur üzerinde etki yarattığını, haberi ya da haberin bir boyutunu anlattığını söylemek neredeyse imkansızdır. Fotoğraf altları genellikle açıklayıcıdır. Genellikle haberin detaylarından fotoğrafla ilgili kısımlar fotoğraf altı olarak uyarlanmıştır.

Fotoğraflar birinci sayfada kullanılmaktadır, iç sayfalardaki ilgili devam haberlerinde genellikle fotoğrafa rastlanmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Milliyet gazetesi nükleer enerji konusuyla en başından itibaren ilgilenmiştir. Bu dönemde Milliyet gazetesinde yer alan nükleer enerji ile ilgili 95 haber yayımlanmıştır. 10 habere devamları iç sayfada olmak üzere birinci sayfada yer verilmiştir. İç sayfalarda ise bu haberler genellikle sayfanın üstünde kendilerine yer bulmuştur.

Bu noktada hemen haber hiyerarşisinin de ideolojik tercihlerle oluşturulduğunu ve bu yüzden hiyerarşinin egemen düşüncenin yeniden üretimine katkısının olduğunu belirtmek gerekmektedir. Buna, Milliyet gazetesinde aynı sayfada bulunan iki haberi üzerinden örnek verilebilir: TMI nükleer kazasının ardından 17 bin Amerikalı bilim insanının bir bildiri yayımlayarak nükleer santralların kapatılmasını istediği bilgisini ve kazada yaşanan gelişmeleri aktaran haber iç sayfa manşetidir. Ancak bu haberin hemen altında nükleer enerjiyle ilgili başka bir haber daha dikkat çekmektedir. Haberin başlığı "Nükleer enerjiyi çekici yapan unsur: Ucuzluk". Bu başlık, 10 yıllık dönemde Milliyet gazetesinde açıktan nükleer enerjiyi savunacak şekilde atılmış tek başlıktır ki; kuvvetle muhtemel bu başlıkla üstteki haberin etkisini kırmak amaçlanmaktadır. İki haberin birlikteliği bize "Kazalar olabilir, ama zaten nükleer enerjiyi cazip kılan nükleer santralde hiç kaza yaşanmaması değil onun

ucuz olmasıdır"ı ima etmekte ve okuru nükleer santralde kazanın bir nevi "fıtrat" olduğuna inandırarak okurun kazalara rıza göstermesini sağlamayı amaçlamaktadır.

2- Şematik Analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Milliyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali ihalesinde yaşanan gelişmeler, hükümet temsilcilerinin ve bürokratların açıklamaları, nükleer karşıtı açıklamalar ve TMI kazası da olmak üzere yurtdışında nükleer enerji ile ilgili gelişmelerden oluşmaktadır.

Milliyet gazetesi bu dönemde hem dünyadaki hem de Türkiye'deki nükleer gelişmeleri yakından takip etmektedir. Gazete dünya genelindeki petrol şoku ve ardından gelen petrol krizi ile ilgilenmektedir. Ayrıca hükümet temsilcilerinin ya da bürokratların nükleer enerjiyle ilgili sözleri de sürekli olarak "artan elektrik tüketimiyle birlikte karanlıkta kalma tehlikesi"ne referans vermektedir. Dolayısıyla gazete, dünya genelinde petrol krizinin parlattığı ve devletin de çözüm olarak gördüğü nükleer enerjiyi "ihtiyaç" bağlamında ele almaktadır. Gazete de siyasetçilerin ve bürokratların ifadeleri gerek hem başlık, hem spot, hem de metinde tekrar tekrar okutarak ifadenin yüklü olduğu ideolojiyi ve egemen söylemi yeniden ve yeniden üretmektedir.

Yeniden üretim işleminde seçmeci kaynak kullanımının payı büyüktür. Zira gazetede yayımlanan bir kaç haber dışındaki haberlerde genellikle seçmeci kaynak kullanımı dikkat çekmektedir. Bu haberlerde nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmamakta, hatta nükleer karşıtlarının varlığından dahi söz edilmemektedir.

Dış haberler sayfasında genellikle hangi ülkenin nerede nükleer santral yapacağı gibi haberlere yer verilmektedir. Buradaki haberlerde düz bir dil kullanılsa da diğer ülkelerin nükleer faaliyetlerini Türkiyeli okurlara aktarmaktan öte; "teşvik edici", "özendirici" bir işlev görmektedirler. Bu tip haberlerin ortak iması "Herkes nükleer enerjiye yöneliyor, Türkiye'de

yönelmeli" şeklindedir. Ancak dış haberler sayfalarında bu haberlerin yanı sıra nükleer karşıtı protesto ve kaza haberlerine de yer verilmekte ve kazalardan "arıza" şeklinde değil "kaza" şeklinde bahsedilmektedir.

Milliyet gazetesinde gerek dış haberler gerekse de ekonomi ya da politika sayfalarında nükleer karşıtlarının kaynak olarak kullanıldığı haberler çok azdır. Zaten az sayıda olan bu haberlerde de nükleer karşıtları için üretilen imaj polisin önlem almasını gerektiren, polisle çatışan, 'potansiyel olarak tehlikeli", "durduk yere her şeye karşı çıkan" kişiler, şeklindedir. Protestolar katılımcı ve göz altına alınan katılımcı sayısı üzerine kurarak yine sansasyonel bir biçimde haberleştirilmektedir.

Nükleer karşıtlarına mesafe koymadan ve onlara geniş bir biçimde söz hakkı tanıyarak yazılan/yayımlanan tek haber, İsveç'te başbakan Bülent Ecevit'i İsveçli nükleer karşıtlarının protesto etmesi haberidir. Mehmet Ali Birand tarafından yazılmış olan haberde, sadece bu protesto gösterisinden bahsedilmemiş, aynı zamanda Türkiye'ye nükleer santral yapmak için ihaleye giren (ve daha sonra bu ihaleyi kazanacak olan) İsveç hükümetine 'Türkiye'ye nükleer santral yapmayın" ve Türkiyelilere 'nükleer enerjiye karşı çıkın" minvalinde mesajlar içeren nükleer karşıtlarının bildirisine dahi yer verilmiştir. Bu haber, CHP'yi ve Ecevit'i destekleyen bir yayın organında yayımlanması nedeniyle önemlidir.

Milliyet gazetesi bu dönemde yöre insanının görüşlerine yer vermemiş, haber yapmak üzere bölgeye hiç bir muhabirini göndermemiştir. Ancak yöreden bir kaç meslek birliğinin açıklamasını düz başlıklarla görmüştür.

Gazetede Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin kurucusu olarak anılan Aslan Eyce'nin haber kaynağı olduğu tek bir haber yayımlamıştır ki; bu haber de sansasyonel bir biçimde "Akdeniz'de nükleer santral yapılmasını Yunan lobisi destekliyor" başlığından da anlaşılabileceği gibi milliyetçi bir dille verilmiştir. Haberin kamu yararı gözettiğini söylemek zordur. Haber nükleer santralin yapılması halinde bölgede turizmin biteceği tezi üzerine kurulmuştur fakat nükleer santral yapılması halinde bölgeyi olası başka nasıl tehlikelerin beklediğine dair bilgiden yoksundur. Dolayısıyla haber, ulusalcı duygulara hitap ederek ortak duyu çerçevesinde kalmıştır.

ABD'de meydana gelen TMI kazasının haberi kazanın ertesi günü gazeteye girmiş ve gazete bu kaza etrafındaki gelişmeleri, protestoları da içerecek şekilde ve fakat "ABD'nin nükleer enerjiden vazgeçmeyi düşünmediği" vurgusuyla takip etmiştir.

Bu noktada Milliyet gazetesinin, nükleer karşıtı sesleri mümkün olduğunca görmezden geldiği yorumu yapılabilir. Şu tezatlık mutlaka vurgulanmalıdır ki Türkiye nükleer karşıtı hareketinin kurucuları arasında adı anılan gazeteci Altan Öymen, Milliyet gazetesinde köşe yazmaktadır ve Milliyet gazetesinin bu dönemdeki yayın çizgisinin tersine gazetede nükleer karşıtı yazılar yazmıştır.

Yorum: Bu dönemde Milliyet gazetesinde nükleer enerji ile ilgili yayımlanan 75 haberin 35'i ekonomi ve politika sayfalarında yer almıştır. Bu haberlerden sadece 4 tanesinin haber kaynağı nükleer karşıtı harekettir. Kalan 40 haber ise dış haberler sayfalarında yayımlanmıştır ve bunların da 4'ünün kaynağı nükleer karşıtlarıdır ve ikisi de protesto haberidir.

Milliyet gazetesinin haber kaynakları yabancı ajanslar, hükümet yetkilileri, bürokratlar ve çok sınırlı sayıda da olsa nükleer karşıtlarıdır.

Milliyet gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyeti çok az olduğundan ve var olan haberler de milliyetçilik sosuyla sunulduğundan nükleer karşıtı argümanlar çok açık değildir. Ancak gazeteye çok sınırlı olarak yansıdığı kadarıyla "Akkuyu'ya nükleer santral Akdeniz'deki turizm faaliyetlerine zarar verecek" ve " Nükleer enerji tehlikelidir, küçük bir hata büyük felaketlere yol açar" şeklindedir.

Hükümet temsilcileri ve bürokratlar ise nükleer enerjiyi "gereklilik" üzerinden savunmaktadır. Milliyet gazetesinin haberlerinden anlaşılabildiği kadarıyla bu dönemde nükleer savunusu "Nükleer enerjinin ucuz olduğu", "Tehlikesiz bir elektrik üretim biçiminin bulunmadığı ve dolayısıyla kazaların normal olduğu", "termik santrallerin havayı ve çevreyi kirlettiği", "Güneş enerjisiyle ancak su ısıtılabileceği ama güneşten elektrik elde edilemeyeceği" ve "insanın zaten doğada radyasyona maruz kalmakta olduğu" argümanları üzerinden yürütülmektedir.

Mikro Yapı Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinin bazılarının başlıklarında ve spotlarında pasif yapı tercih edilse de metinlerde genellik aktif cümleler kullanılmıştır. Cümleler genellikle birbiriyle uyumludur. Haberlerin çoğu anlaşılabilse de uzun cümlelerden oluşmaktadır.

Gazetede stratejik eylem kullanımına rastlanmaktadır. Özellikle nükleer karşıtlarının ifadeleri stratejik eylem ile aktarılırken şaşırtıcı biçimde Almanya'daki bir nükleer karşıtı eylemde göstericilerin üzerinde kesici alet çıktığı yolundaki polisin açıklamasını iddia olarak vermiştir. Buradan yola çıkarak haberi yazan muhabirin polisin açıklamalarına karşı mesafeli yaklaştığı ve göstericileri "tehlikeli" olarak görmediği yorumu yapılabilir, ancak haberin genelinde böyle bir hava yoktur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde Milliyet gazetesinin ilgili haberlerinde nükleer karşıtlarının ötekileştirici bir dil kullanılmıştır. Gazete kendini nükleer taraftarlarının yanında konumlarken, nükleer karşıtlarından "onlar" diye söz etmekte ve "Onlara göre atom enerjisi barış için de olsa kullanılabilecek en tehlikeli şeydir..." diyerek hafif alaycı bir tonda nükleer karşıtlarının görüşleri aktarılmaktadır.

Özellikle siyasetçilerin ve bürokratların ifadelerini olduğu gibi yansıtan ve bu yanıyla bu söylemleri yeniden üreten haberlerde "ihtiyaç", "gereklilik", "karanlık", "tek çözüm nükleer" gibi ifadeler dikkat çekmektedir. "Nükleer santrallerin kurulması gerektiği", "mutlaka", "kesinlikle" gibi kelimeler pekiştirilmektir.

Protestolarda eylemcilerin kimin tarafından göz altına alındığından ya da gösterinin kimin tarafından yasaklandığından söz edilmemekte, böylesi durumlarda pasif cümleler tercih edilmiştir. Zira eğer olumsuz eylemlerin faili güçlü ve prestijli kişiler ya da kurumlar ise, özne silikleştirilerek vurgu özneden eyleme kaydırılmaktadır.

Tüm bunlardan yola çıkarak bu haberleri yazan gazetecilerin nükleer karşıtı bir tutuma sahip olmadıkları rahatlıkla söylenebilir. Gazetede yer alan haberlerin başlıkları, spotları ve haber metinlerinin birbiri ile uyumlu olmasından yola çıkarak ise Cumhuriyet gazetesinde çalışan gazetecilerin, gazete ile nükleer enerji konusunda fikri bir ayrılık yaşamadığı söylenebilir.

Stratejik noktalama işareti olarak tanımlanabilecek biçimde de sıklıkla üç nokta kullanmaktadır. Ayrıca haberlerin önemli kısımları koyu olarak yazılmaktadır.

Haber Retoriği: Milliyet gazetesi, devlet politikalarının gereği olan nükleer enerjiye geçiş konusunda politik olarak yakınlık duyduğu CHP iktidarının dilini kullanmaktadır ki o da nükleer enerji haberlerinde "gereklilik" bağlamında karşımıza çıkmaktadır. Bu argüman doğrudan ya da dolaylı aktarımlarla haberlerde yer bulmaktadır. Haberler nükleer taraftarı bir göz ve dil ile yazılmaktadır.

Hem dönem hem de gazetenin kendi tasarımı gereği çok fotoğraf kullanılmamaktadır. Gazetenin inandırıcılığı sağlamak için görgü tanıklarının ifadelerini ve bilim insanlarının açıklamalarını da haberleştirdiği görülmektedir. Ancak bu dönemde herhangi bir istatistiki veri okura sunulmamıştır.

2.2.4 Hürriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Hürriyet gazetesinde, 12 Mart 1971 Muhtırası sırasında editoryal söylemde açık bir müdahale karşıtlığı görülmemektedir. [375] Ancak üstü kapalı bir destekten söz edilebilir.

Hürriyet, Türkiye'de "fikir gazeteciliği" olarak bilinen basın faaliyetinden farklı olarak okurları ortak duygu zemininde birleştiren 'yığın gazeteciliği' eğilimini ilk sayısından itibaren okuyucularına hissettirmiş ve yayın politikasında da genellikle "denge gözeten" bir tarz izlemiştir. [376]

Gazetenin 70'li yıllarda haber diline bakıldığında, günümüze kıyasla, olayları aktarma özelliğinin daha yüksek, yorum ya da yönlendirme eğiliminin daha düşük olduğu

[375] Gündoğmuş ve Diğerleri, s.65.
[376] Topuz 2003:187.

gözlenmektedir. Haber metninde kullanılan dilin, önemli günlerde dahi oldukça serinkanlı olduğu görülmektedir. [377]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

Erbakan sekiz yıl sonra atom bombası yapacağımızı söyledi

ANKARA, (Hürriyet) - Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nda, Başbakanlık ve bağlı kuruluşların bütçeleri üzerindeki eleştirileri cevaplandıran Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Türkiye'nin 1984 yılında atom bombasına kavuşacağını söylemiştir. Erbakan, Silifke'nin 40 kilometre batısında Akkuyu mevkiinde kurulmakta olan nükleer enerji santralinin 1984 yılında üretime geçeceğini, böylelikle Türkiye'nin enerji açığının kapanacağını, bunun yanısıra da atom bombasına kavuşacağını belirtmiştir.

Başbakanlık bütçesi üzerinde, Milli Birlik Grubu adına görüşlerini açıklayan Ahmet Yıldız, Başbakan Demirel'i sert bir şekilde eleştirmiş "**Hükümet, devletin yasal düzeni ve başlıca kurumları ile çatışma halindedir. Başbakan, bir devrin ürünü olan anayasaya uyacağı yerde, onu kendine uydurmak için fırsat kollamaktadır**" demiştir.

CHP Grubu adına konuşan Ahmet Tahtakılıç da Başbakan Demirel'i eleştirerek, "**Demirel, bir türlü anayasaya karşı olmak silperlerden çıkamamaktadır**" demiştir.

AP Grubu adına konuşan Orhan Tuğrul ve Ömer Ucuzal ise, 1976 mali yılı bütçesinin kalkınmaya yönelik denk bir bütçe olduğunu savunmuşlardır.

***Tarih ve konum**: 5 Şubat 1976, sayfa 1.*

***Başlık**: "Erbakan sekiz yıl sonra atom bombası yapacağımızı söyledi"*

***Haber girişi:** "Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nda, Başbakanlık ve bağlı kuruluşların bütçeleri üzerindeki eleştirileri cevaplandıran Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Türkiye'nin 1984 yılında atom bombasına kavuşacağını söylemiştir. Erbakan Silifke'nin 40 km batısında Akkuyu mevkiinde kurulmakta olan nükleer enerji santralinin 1984 yılında üretime geçeceğini, böylelikle Türkiye'nin enerji açığının kapanacağını, bunun yanı sıra da atom bombasına kavuşacağını belirtmiştir."*

Şekil 21

[377] Gündoğmuş ve Diğerleri, s.65.

Bilim adamları, ve ekonomistlerin ortak görüşü:
"Nükleer enerji kullanımı yoğunlaştırılmalı"

"PETROLDEN KAÇIŞ YOK"

10'uncu Dünya Konferansı'nda tüm ülkelerin petrolden kurtulmak için yoğun çaba ve milyarlar harcadığı görüldü ama sonuç yine değişmedi.

Zeynep ATIKKAN

10. Dünya Enerji Konferansı 19-23 Eylül tarihleri arasında İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılırken bütün dünya ülkelerinin dikkati Türkiye'ye çevrildi. Açılışı Başbakan Süleyman Demirel tarafından yapılan konferansa 75 ülkeden 4 bini aşkın uzman, profesör ve ekonomist katıldı. Uzmanlar bir taraftan enerji sorunlarının teknik inceliklerini teker teker değerlendirirken genel enerji politikasının saptanmasında taraflar arasında görüş ayrılıkları belirdi.

OPEC'E KARŞI PSİKOLOJİK SAVUNMA

Dünyayı 1973 yılından bugüne kadar kasıp kavuran enerji bunalımı yeni kaynaklar arama ve enerji tasarrufu yapma çalışmalarını arttırdı. 10. Dünya Enerji Konferansı'na sunulan tebliğlerde tüm ülkelerin petrolden kurtulma yollarını aramak enerji kaynakları değerlendirildi. Uzmanlar "Klasik olmayan enerji kaynaklarından" enerji üretilmeye başlanacağını söylediler. Delegeler güneş enerjisinin önümüzdeki yıllarda su pompası olarak kullanılabileceğini ifade ettiler. Bu arada Avustralyalı delege R.N. Morse halen ülkesinde devamlı sıcak suyun güneşten elde edildiğini belirterek "Gelecek yıllarda Avustralya'nın enerji gereksinimlerinin yüzde 12'si güneşten sağlanacak" dedi.

Şekil 22

***Tarih ve konum**: 28 Eylül 1977, sayfa 7.*

***Üst Başlık: "**Bilim adamları ve ekonomistlerin ortak görüşü: 'Nükleer enerji kullanımı yoğunlaştırılmalı'"*

***Başlık**: "Petrolden kaçış yok"*

***Spot:** "10'uncu Dünya Konferansında tüm ülkelerin petrolden kurtulmak için yoğun çaba ve milyarlar harcadığı görüldü ama yine sonuç değişmedi."*

Yılda 4 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretebilecek

kiye'nin ilk nükleer santralı 1985'te işletmeye açılacak

İlk on yıl radyoaktif tehlikesinin olmayacağı açıklandı

Antiradarın gerçekleşmesiyle, radarın geçerliliği kalmadı

Radarın da düşmanı var!

Şekil 23

***Tarih ve konum:** 22 Kasım 1977, sayfa 8.*

***Üst başlık**: "Yılda 4 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretebilecek"*

***Başlık**: "Türkiye'nin ilk nükleer santralı 198'5te işletmeye açılacak"*

***Alt başlık:** "İlk on yıl radyoaktif tehlikesinin olmadığı açıklandı."*

***Haber girişi**: Türkiye'nin enerji sorununun çözümünde katkıda bulunacak ve yılda ortalama 4 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretecek olan Türkiye'nin ilk nükleer santrali 1985 yılında işletmeye açılacak.*

Nükleer santral konusu askıda

ANKARA, (ANKA)- Akkuyu yöresinde kurulacak 1. Nükleer Santral Projesi askıya alınırken Sovyetler Birliği'nin kuracağı ikinci nükleer santralin güncellik kazandığı ve bu santralin Akkuyu Santrali'nden daha önce işletmeye alınma olasılığının belirdiği öğrenildi.

Bilindiği gibi, halen İsveç Firması Asea-Atom ile sürdürülen görüşmeler çıkmaza girdi. Firmanın İsveç ve Finlandiya Hükümeti'nden sağlayacağını bildirdiği kredi oranının yüzde 85'e ulaşması ve Türk tarafının yüzde 100 kredinin sağlanması konusunda diretmesi sonucu görüşmeler bir sonuca ulaştırılamadı. Amerikan Firması Westinghouse ise ihaleye teklif veren firmalar arasında ikinci sırada bulunduğu için görüşme yapılacak ikinci firma durumundadır. Ancak, Westinghouse Firması'nın da kredi gereksiniminin yüzde 100'ünü karşılama yolunda somut bir önerisi bulunmadığından bu firma ile yapılacak görüşmelerin kısa zamanda sonuçlanma olasılığı görülmüyor.

Şekil 24

***Tarih ve konum**: 21 Mart 1979, sayfa 8.*

***Başlık:** "Nükleer santral konusu askıda"*

Haber girişi: "Akkuyu yöresinde kurulacak 1. Nükleer Santral Projesi askıya alınırken Sovyetler Birliği'nin kuracağı ikinci nükleer santralin güncellik kazandığı ve bu santralin *Akkuyu santralinden daha önce işletmeye alınma olasılığının belirdiği öğrenildi."*

RİSBURG İS OVERAL

Hem tehlikeli hem vazgeçilemiyor

Atom santralleri korkutuyor

Türkiye'de Akkuyu Nükleer Santralının ihalesinin durdurulması istendi

Dünyada çalışan nükleer santrallar

İran'da

Paramızın

***Tarih ve konum**: 10 Nisan 1979, sayfa 8.*

***Üst başlık:** "Hem tehlikeli hem vazgeçilmiyor"*

***Başlık**: "Atom santralleri korkutuyor"*

***Alt başlık**: "Türkiye'de Akkuyu nükleer santralının ihalesinin durdurulması istendi"*

***Haber girişi**: "Türkiye ve dünyada nükleer santrallere gösterilen tepki arttı. TMMOB Ziraat Odası Enerji uzmanı ve Dünya Enerji*

Şekil 25

Konferansı Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu eski üyesi Dr. Mustafa Özcan Ultanır, ANKA ajansı muhabirine verdiği demeçte, Türkiye'nin 1995'e kadar nükleer enerjiye ihtiyacı olmadığını, yerli termik ve kömür rezervlerinin yeterli olduğunu bildirdi. Akkuyu'da yapılması öngörülen nükleer santralin ihalesinin bir an önce durdurulmasını istedi."

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik Analiz: Bu bölümde üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Öncelikle şunu söylemek gerekmektedir ki bu dönemde Hürriyet gazetesinde nükleer enerjiyle ilgili çok çok az haber bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kadar az örnek üzerinden herhangi bir eğilimden söz etmek mümkün değildir.

Bu dönemde Hürriyet gazetesinin de başlıkları dönemin gazetecilik alışkanlıkları gereği yargı belirten cümlelerden oluşmaktadır. Ancak diğer gazetelerle kıyaslandığında başlıkların daha kısa olduğu söylenebilir. Örnek sayısı çok az olduğundan burada bütün başlıkları tek tek değerlendirmek faydalı olabilir.

Üst başlık ve alt başlık kullanılmadan atılmış *"Erbakan sekiz yıl sonra atom bombası yapacağımızı söyledi"* başlığının haberi, başlığın referans verdiği biçimde nükleer silahlarla ilgili değil Akkuyu Nükleer Santraliyle ilgilidir. Atom bombasını güçlü ülke imajıyla ilişkilendiren bakış açısıyla oluşturulmuş söylem, nükleer enerji için rızayı atom bombası ile üretmekte ve şunu ima etmektedir: Nükleer santralimiz olursa atom bombamız da olur ve atom bombamız olursa güçlü ülke oluruz.

"*Bilim adamları ve ekonomistlerin ortak görüşü: 'Nükleer enerji kullanımı yoğunlaştırılmalı'"* üst başlığı ve *"Petrolden kaçış yok"* başlığı yönlendirmelidir. Dünyanın geçirdiği büyük petrol krizine referans veren başlık, petrolsüz bir enerji sisteminin mümkün olmadığını ancak petrolü minimum seviyede kullanmanın yolunun da nükleer enerjiden geçtiğini söylemektedir. Alt metin ise dünyada bir daha böylesi büyük bir petrol krizi yaşamamak için nükleer enerji kullanın, şeklindedir. Başlıktaki "bilim adamları" ve "ekonomistler" genelleştirmeleri ile sanki bütün ekonomistlerin ve bilim insanlarının hemfikir olduğu ve aynı şeyi söylediği algısı yaratılmıştır.

"Yılda 4 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretebilecek" üst başlıklı, *"Türkiye'nin ilk nükleer santralı 1985'te işletmeye açılacak*" başlıklı ve *"İlk on yıl radyoaktif tehlikesinin olmadığı açıklandı"* alt başlıklı haberde ise üst başlığın ve başlığın düz ve haber veren biçimde yazıldığı görülmektedir. Ancak yönlendirme alt başlıkla yapılmıştır. Bu dönemde nükleer santrallere dair yavaş yavaş artmakta olan kaygılara cevaben yazılmış alt başlık algı yönetimine iyi bir örnektir. Zira başlığın okurun zihninde radyoaktif tehlikenin olmadığı şeklinde karşılık bulması hedeflense de aslında sadece "ilk on yıl" tehlikenin olmadığını söylemektedir.

"Nükleer santral konusu askıda" başlığı ise düz ve haber veren başlıktır. Üst başlık ve alt başlık kullanılmamıştır.

"Hem tehlikeli hem vazgeçilemiyor" üst başlığı, *"Atom santralleri korkutuyor"* başlığı ve *"Türkiye'de Akkuyu nükleer santralının ihalesinin durdurulması istendi"* alt başlığı ise gazetenin daha önceki örneklerinde görmediğimiz bir yöntem içermektedir. Başlıkta her ne kadar TMI kazasından söz edilmese de haber TMI kazasının yarattığı nükleer güvenlik tartışmasının bir sonucu olarak hazırlanmıştır. Üst başlık denge gözetmektedir; nükleer santrallerin tehlikeli olmasına rağmen onu vazgeçilemez kılan bazı özellikleri olduğu imasını

içermektedir. Başlıkta atom santrallerinin insanları neden korkuttuğundan söz edilmemiştir. Alt başlıkta ise kimin Akkuyu nükleer santralinin durdurulmasını istediği bilgisi yoktur. Nükleer karşıtı bir eylem ya da fikir beyan eden cümlelerde pasif yapı kullanılarak öznenin önemsizleştirilmesi, okurun o özneyi güvenilir bularak etkilenme olasılığını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Üst başlıkların da alt başlıkların da başlığı tamamlar nitelikte olduğu ve yönlendirmenin bu üç kategoriden de yapıldığı gözlenmektedir.

Spot: Hürriyet gazetesinde spot kullanılmamıştır, o yüzden bu başlık altında haber girişlerinden söz edilecektir. Haber girişleri genellikle haberi özetleyen ve başlıklarla uyumlu biçimde kaleme alınmıştır. Oldukça uzun olan girişleri de genellikle uzun cümlelerden oluşmaktadır.

"Erbakan sekiz yıl sonra atom bombası yapacağımızı söyledi" başlıklı haberin girişinde haberin aslında Akkuyu nükleer santraliyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Dönemin Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'a atıfla girişte Türkiye'nin 1984 yılında Akkuyu'da açılması planlanan nükleer santraliyle birlikte hem "enerji açığını kapatacağını" hem de "atom bombasına kavuşacağı" söylenmektedir. Türkiye'nin enerji açığının olduğu ve bunu da ancak nükleer santrallerin kapatabileceği şeklindeki nükleer taraftarı argüman burada yinelenmektedir. Başlıkta olduğu gibi atom bombasını güçlü ülke imajıyla ilişkilendiren bir bakış açısıyla oluşturulmuş söylem, nükleer enerji için rızayı atom bombası ile üretmektedir. "Kavuşmak" kelimesinin içerdiği olumlu anlam dikkat çekmektedir.

"Atom santralleri korkutuyor" başlıklı haberin girişinde ise nükleer karşıtı argümanlara yer verilmiştir. Başlığın aksine burada aktif cümle yapısı kullanılmış ve "nükleer santralin ihalesinin bir an önce durdurulmasını" isteyen kişinin TMMOB Ziraat Odası Enerji uzmanı ve Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu eski üyesi Dr. Mustafa Özcan Ultanır olduğu yazılmıştır.

Gerek buradan gerekse de diğer haberlerin girişlerinin -her ne kadar nükleer karşıtı görüşlerden söz etmeseler de- düz, haber veren bir biçimde yazılmasından hareketle haber girişleri üzerinden yapılan yönlendirmenin başlıklara oranla daha az olduğu söylenebilir.

Fotoğraf: Dönem itibariyle fotoğrafa erişim zor olduğundan ve ilgili haberler çok küçük görüldüğünden fotoğraf kullanılmamıştır. Sadece TMI kazasının ardından süren nükleer güvenlik tartışmalarının bir yansıması olarak Akkuyu nükleer santral ihalesinin iptalinin isteyen TMMOB'un kaynak alındığı bir haberde, Almanya'daki bir nükleer karşıtı protestonun fotoğraflarına yer verilmiştir. Dönemin baskı kalitesi nedeniyle fotoğraflar çok net olmasa da alt yazılar fotoğrafları açıklar niteliktedir ve nükleer karşıtı bir dil ile yazılmışlardır.

Haber hiyerarşisi: Bu dönemde Hürriyet gazetesinde nükleer enerji ile ilgili 5 tane habere rastlanmıştır. Bunların sadece bir tanesi birinci sayfadan görülmüş. İç sayfalardaki haberler genellikle kısa haber şeklinde, tek sütundur. Sadece TMI kazasından sonra yapılan ve nükleer karşıtı bir dilin kullanıldığı haber sayfa manşetidir ve iki fotoğrafla birlikte sayfada geniş yer kaplamaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Öncelikle bu dönemde 'yığın gazetesi' olan Hürriyet gazetesinin ilgi alanlarından birinin nükleer enerji olmadığını söylemek gerekmektedir. Bu nedenle bu dönemde çok çok az haber yayınlanmıştır, yayınlanan haberler de küçük görülmüştür.

Gazetenin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali ihalesinde yaşanan gelişmeler, nükleer karşıtı açıklamalar ve yurtdışında nükleer enerji ile ilgili gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu kadar az haber üzerinden bir değerlendirme yapmak zordur ancak, görüldüğü kadarıyla Hürriyet gazetesi bu konuda denge politikası izlemiştir. TMI kazasına kadar gelişmeleri, nükleer karşıtı seslerden söz etmeden çok kısaca aktarmakla yetinmiş ve nükleer karşıtı argümanlar içeren söylemleri de doğru kabul ederek başlıktan, spottan ve metinden yeniden üretmiştir. Bu dönemde gazetede Türkiyeli nükleer karşıtı kurumların ya da yöredeki

nükleer karşıtı oluşumun temsiliyeti yoktur. Ancak TMI kazasından sonraki nükleer güvenlik tartışmalarının sonucundaki TMMOB'un "Akkuyu nükleer santral projesinin durdurulmasını isteyen" ve egemen söylemin aksine Türkiye'nin elektrik ihtiyacı bulunmadığını vurgulayan açıklamasını, Almanya'da yine TMI kazasına karşı yapılan protesto gösterilerinin fotoğraflarıyla birlikte geniş bir biçimde görmeyi tercih etmiştir. Bu noktada diğer gazetelerin ikisinin de TMI kazasını Türkiye üzerinden değerlendirmediği, diğer bir deyişle Akkuyu bağlantısını kurmadığı söylenmelidir.

Ancak nükleer karşıtı bu tek haberin hem de sayfa manşeti olarak okura sunulmasının, Türkiye'nin İsveç'le yaptığı nükleer görüşmelerin askıya alınmasından sonra gerçekleşmesi dikkat çekicidir.

Yorum: Bu dönemde Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerden bir tanesi bir siyasetçinin demecini ve başka bir tanesini de nükleer karşıtı bir uzmanın görüşlerine dayanmaktadır. İki tanesi nükleer enerji sürecindeki gelişmeleri aktarmaktadır. Bir haber de bir enerji toplantısının haberidir.

Gazetenin kaynaklarından dönemin başbakan yardımcısı Necmettin Erbakan, güçlü ülke almanın nükleer silah sahibi olmaktan nükleer silah yapmanın da nükleer enerji kullanmaktan geçtiğini savunmaktadır. Ancak bu doğru bir tespit değildir. Dolayısıyla bir siyasetçi olarak Erbakan'ın bu hatalı yönlendirmesine, bu sözleri birinci sayfadan, başlıktan ve spottan duyuran gazete de dahil olmakta, bu yanlış söylemi yeniden üretmektedir. Diğer bir kaynak başlıkta "bilim adamları ve ekonomistler" olarak, metinde de konuşmacılar olarak genellenen 10. Dünya Enerji Konferansı'nın katılımcılarıdır. Bu konuşmacılar da petrole bağımlılığı azaltmak için nükleer enerji kullanımını arttırmak gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir haber kaynağı olan TMMOB Ziraat Odası Enerji uzmanı ve Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu eski üyesi Dr. Mustafa Özcan Ultanır ise Türkiye'nin 1995'e kadar nükleer enerjiye ihtiyacı olmadığı görüşündedir.

Bu dönemde Hürriyet gazetesindeki sınırlı sayıdaki habere yansıyan nükleer taraftarı argümanlar "Nükleer enerji santralimiz olursa atom bombamız da olur", "Enerji açığımız var ve ancak nükleer santralle kapatabiliriz", "Dünya üzerinde bilinen enerji kaynaklarının sonu yaklaşıyor. O yüzden ne olursa olsun nükleerden vazgeçilemez", "Akkuyu nükleer santrali

yapıldıktan sonraki ilk on yıl radyoaktif tehlike olmayacak", "Kazalara karşı önlem alınacak" ve "Atıkların özel tanklarda ya da katılaştırıldıktan sonra muhafaza edilmesi büyük bir sorun yaratmayacak" şeklinde sıralanabilir. Nükleer karşıtı argümanlar ise "Türkiye'nin nükleer enerjiye ihtiyacı yok", "Akkuyu nükleer santralinden vazgeçilmeli", "TMI ilk kaza değil, daha önce de pek çok kaza oldu" şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik çözümleme: Gazetenin ilgili haberlerinde aktif yapılı cümlelere de pasif yapılı cümlelere de rastlanmaktadır. Ancak pasif yapı daha çok başlık ya da spotta gözlenmektedir. Başlık ya da spotta pasif olarak kurulmuş cümleler haber metinlerinde aktif olarak yer almaktadır.

Ard arda gelen cümleler birbiriyle ilintilidir, herhangi bir anlam boşluğuna neden olmamaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Gazetede bu dönemde okurun dikkatini çekmek için stratejik noktalama işareti olarak sadece genellikle önemli kısımlarını daha koyu yazmaktadır, nadiren üç noktaya rastlanmıştı. Bu dönemde stratejik eylem kullanılmamıştır. Nükleer taraftarlarının da nükleer karşıtlarının da görüşleri tırnak işareti kullanılarak vermekte, bu anlamda herhangi bir tarafgirlik söz konusu olmamaktadır.

Bu dönemde Hürriyet gazetesinin ilgili haberlerinde ki bu haberler zaten çok fazla değildir, genellikle nükleer gelişmeler ve siyasetçilerin demeçleri aktarılmakta ve bu yapılırken de açıklamanın ya da demecin dili olduğu gibi korunduğundan nükleer taraftarı dil yeniden üretilmektedir. O kadar ki; "atom bombasına kavuşmak" olumlu bir eylem olarak okura sunulmaktadır. Nükleer karşıtı tek haberde ise Almanya'daki nükleer karşıtı protesto "muazzam" olarak tanımlanmış, nükleer enerji için "tehlikeli" yorumunda bulunulmuştur.

Bu haberde TMI kazısından sonra Almanya'da düzenlenen nükleer karşıtı bir gösterinin fotoğrafları da kullanılmıştır. Burada söz edilen "Harrisburg olayı" 1979'un mart ayında gerçekleşen Three Mile Island kazasıdır. Haber, o tarihe kadar en büyük şiddette gerçekleşmiş olan nükleer kazayı "olay' şeklinde anarak etkiyi azaltmaktadır.

Haber Retoriği: Gazetede 2 haber nükleer taraftarı demeçleri olduğu gibi yansıtarak, diğer 2 haberi ise nükleer gelişmeleri seçmeci kaynak seçimi yaparak nükleer taraftarı bir gözle ve dille yazmıştır. Nükleer karşıtı bir açıklama ve TMI nükleer kazası üzerine kurduğu bir haber ise nükleer taraftarı bir gözle yazılmıştır.

TMI kazasından sonraki haberin nükleer karşıtı bir dille yazılmış olması, gazetenin böylesi bir kazanın ardından denge politikası kurma ihtiyacına bağlanabilir. Başlık, spot ve haber metninin birbiri ile uyumlu olmasın da bu ihtimali güçlendirmektedir.

Hürriyet gazetesinde bu dönemde ilgili haberlerin inandırıcılığını arttırmak için sayısal verilere ya da grafiklere başvurulmadığı görülmektedir. Hatta haberin doğruluğunun kanıtı olarak fotoğrafın kullanılması bile ender olarak görülmektedir. Gazete, temel ilgi alanı olmayan bu konu hakkında hükümetin ve bürokratların açıklamalarını olduğu gibi vermeyi tercih etmiştir.

2.3 12 Eylül Sonrası ve Çernobil Nükleer Kazasının Türkiye'ye Yansıması (1980-1989)

Bu dönemin en önemli olaylarından biri 12 Eylül 1980 darbesi, diğeri ise 26 Nisan 1986'da SSCB'de Çernobil Nükleer Santralinde meydana gelen nükleer kazanın etkilerinin, halen darbe zeminindeki Türkiye'de bir yönetim krizine dönüşmüş olmasıdır.

Kaza ile doğaya yayılan yüksek radyoaktivite bulutlar aracılığıyla dünyanın pek çok yerine olduğu gibi Türkiye'ye de taşınmıştır. Türkiye her ne kadar Çernobil nükleer felaketinden doğrudan etkilenen ülkeler arasında olmasa da 12 Eylül darbesinin susturduğu/dönüştürdüğü toplumsal yapı içinde dönemin hükümeti ve bürokratlarının şeffaf olmayan ve yanlış politikaları nedeniyle kazanın Türkiye'ye etkileri büyük bir krize dönüşmüştür.

Bu dönemde gazetelerde nükleer karşıtı sesler aranacağı gibi aynı zamanda da darbe dönemlerinde ve darbenin etkileri halen sürmekteyken radyasyon tehlikesini halktan gizleyen ve alınması gereken önlemleri almayan bir iktidar döneminde, bu iktidarın basın üzerinden hegemonyasını nasıl kurduğu önemlidir.

Bu dönemi doğru değerlendirebilmek, haber söylemini toplumsal bir bağlama oturtabilmek açısından öncelikle bu dönemin politik, ekonomik, toplumsal ve nükleer gelişmelerine kısaca göz atmak faydalı olacaktır.

2.3.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Çalışma açısından önem taşıyan 1980'den 1990'a kadar olan dönem, Türkiye tarihinde hem ekonomik hem de toplumsal anlamdaki en büyük kırılma noktalarından biridir. Bu kırılma öylesine büyüktür ki; adeta yeni ekonomik düzen içinde yeni bir toplum yaratmıştır.

Milli Cephe Hükümeti tarafından dönemin başbakanı Süleyman Demirel ve başbakanlık müsteşarı ve devlet planlama teşkilatı müsteşar vekili Turgut Özal'ın yönlendirmesiyle hazırlanan ve ekonomide yapısal dönüşüm içeren "İstikrar Kararları"nın açıklandığı 24 Ocak 1980, Türkiye'nin, çeperinde bulunduğu liberal dünyaya tam entegrasyonunu sağlayacak asıl tarih olarak karşımıza çıkmaktadır. Elbette bu tek bir günün eseri değildir. Büyük sermayenin kesin egemenliği bir süreç içinde yavaş yavaş gelişmiş ve 24 Ocak 1980'de tamamlayıcı nokta konmuştur. 12 Eylül askeri darbesi ise işte bu 24 Ocak kararlarına siyesi temel ve kurumların kazandırılması operasyonudur. [378]

Vedat Demir'e göre de küresel düzeyde hakimiyet hissettirmeye başlayan pazar ekonomisinin Türkiye'deki alt yapısının kısa vadede hazırlanması için uygun zemin ise 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle oluşturulmuştur; 24 Ocak kararlarının uygulanması ve küreselleşmenin önünde engel görülen en önemli kurumlar olan sendikalar, basın ve diğer kitle örgütlerin böylelikle etkisiz hale getirilmiştir.[379]

[378] Orhan Koloğlu, Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006, s.142.
[379] Demir, s.183.

Devlet tarafından sübvanse edilerek kilosu 9 liradan satılan kağıt fiyatının 25 Ocak'ta Demirel hükümetinin 41 liraya yükseltilmesi, basının ve yayıncılık dünyasının büyük ve ani bir para sıkıntısı içine düşmesine sebep olmuştur. Ancak arkasında büyük sermaye ve oradan gelen bol reklamın desteğini alabilenler ayakta kalmış, böylelikle basının büyük sermayeye bağımlı hale gelmeye çoktan başlamıştır. Küçük ve muhalif yayınların çoğu bu ekonomik yaptırıma dayayamamıştır. Dayananları için ise 12 Eylül rejimi de onu izleyen iktidarlar da basını kısıtlayıcı yeni önlemler almaktan geri durmamışlardır. [380]

Milliyet gazetesi tamamen Aydın Doğan'a satılmış ve 6 Ekim 1980'de Doğan'ın ismi künyede gazetenin sahibi olarak yer almıştır.[381] 1980'e kadar medyaya gazetecilik kökenli aileler damgasını vurduğundan, bu gelişme Türkiye basınındaki holdingleşme sürecinin başlaması açısından önem arz etmektedir.

Hürriyet'te Simavi, Milliyet'te Karacanların hakimiyetini kıran şey, tüm bir ekonomik yapıyı değiştiren 12 Eylül'dür. Dizginsiz bir neoliberalizmin kamunun zenginliklerini özelleştirmeler, sınırsız teşvikler, devlet bankalarının kredileri aracılığıyla yağmaya açmasıyla, basındaki mülkiyet değişimleri kol kola ilerleyecektir.[382]

Tüm toplumsal hareketi susturan, sendikal hakları tırpanlayan, grev ve örgütlenme hakkının önüne set çeken 12 Eylül darbesi ve ardından kurulan 12 Eylül rejimi esasen nükleer karşıtı hareketin de bir parçası olduğu ekoloji hareketinin sistemle mücadelesine ve sistemle sorunu olan diğer hareketlerle bağına da darbe indirmiş, dolayısıyla geriye sorunlarının sistem içinde çözmeye çalışan bir çevre hareketi kalmıştır. İşte bu hareket 12 Eylül askeri darbesinin ardından göreceli olarak hız kazanmıştır. Bu hızın nedeni ise çevrecilerin, sosyalistler, Aleviler, Kürtler ya da vicdani retçiler kadar tehlikeli görülmemesidir. Çevre hareketleri 1980'den sonra her ne kadar sözünü biraz daha güçlü söylemiş ve bu anlamda toplumdan sessiz destek görmüş olsalar da örgütlenmekte sıkıntı yaşamışlar, toplumun bu hareketleri

[380] Koloğlu, s.142, 149.
[381] Çakır, Gürleyen ve Uyanık, s.95.
[382] Bahadır Özgür, Basının kısa tarihi: Ye kürküm ye!, Gazete Duvar, 28 Mart 2018, **https://www.gazeteduvar.com.tr/ekonomi/2018/03/28/basinin-kisa-tarihi-ye-kurkum-ye/**, (erişim tarihi: 28 Mart 2018).

onaylamak dışında bir somut katkısının olmaması üzerine yeteri kadar büyüyüp güçlenememişlerdir.[383]

Diğer bir deyişle özellikle darbe sonrasından itibaren bütünlüklü bir toplumsal muhalefet anlayışının uzağında, sorunların ekolojik boyutunu gizleyen, devlet ve AB fonlarıyla desteklenen doğa korumaya odaklı sistem içi çevrecilik anlayışının gelişimi de Türkiye'deki çevreci akımlar üzerinde hegemonya yaratmış; çevreci tepkilerin toplumsal muhalefetin dinamikleriyle buluşmasının önüne set çekerek çevre sorunlarının siyasallaşmasını ve ekolojik sorunların hak ettiği toplumsallığa kavuşmasını engellemiştir. [384]

Toplumsal muhalefet ve 1970'lerin sonunda henüz çıkmaya başlayan nükleer karşıtı sesler henüz toparlanmaya fırsat bulamamışken devlet, 24 Ocak kararlarının ve ülkedeki karmaşık ortamın yarattığı güvensiz ortamda Akkuyu nükleer santrali ihalesini kazanan İsveç şirketi için gerekli olan krediyi vermekten vazgeçince yarım kalan nükleer enerji alanındaki aktivitelerini sürdürmüştür:

1981'de Türkiye imzaladığı bir anlaşma ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın ile ülkede kurulacak bütün nükleer tesisler üzerindeki denetimini kabul etmiştir. 1982'de Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu'nun yerine Türkiye Atom Enerjisi Kurumu kurulmuştur. Aynı yıl ihale açılmaksızın Türkiye bütün nükleer santral üreticisi ülkelerden teklif almış ve bu tekliflerin değerlendirilmesinin ardından Kanada ve Almanya ile masaya oturulmuştur. [385]

Basın ayağında ise işler istendiği gibi gitmemektedir. Her ne kadar askeri darbe dönenimden -en azından şeklen- yeni çıkılmış olsa da o dönemde medyayı kontrol altına alacak mekanizmalar yoktur. Zira gazeteler hala gazeteci patronlara aittir ve henüz holdingleşilmemiştir. Başka bir deyişle medya dışı sermaye, medyaya bu günkü kadar nüfuz etmemiştir. Bu yüzden darbenin ardından 1983 yılındaki seçimlerle göreve gelerek liberal ve

[383] Mehmet Horuş, "Türkiye Çevre Hareketi Halklaşıyor", Çevre Politikaları, TMMOB Çevre Sempozyumu 8-9 Haziran 2007, Ankara: Mattek Matbaacılık. s.181.
[384] Banu Aygün ve Bilge Kağan Şakacı, "Türkiye'de Çevre Konusuna Doğrudan Odaklı Çevreci Sivil Toplum Hareketleri ve Çevresel Yöntemleri", 38. ICANAS (International Congress of Asian and North African Studies), Cilt: 1, Ankara, 10-15 Eylül 2007. s.144.
[385] Enerji 2023 Derneği, "Türkiye Açısından Nükleer Enerjinin Yeri", 17 Eylül 2008, www.enerji2023.org/index.php?option=com_content&view=article&id=152:tu, (erişim tarihi: 9 Mayıs 2016.

yeni sağ politikaların Türkiye'deki uygulayıcısı olan Turgut Özal,[386] medyayı kontrol altına almak için sürekli devlet tekelindeki kağıda zam yapmıştır, öyle ki 1983-1989 yılları arasında gazete kağıdına yapılan zammın oranı yüzde 621 olarak kayıtlara geçmiştir. [387]

Böylelikle küçük gazetelerin yaşam şansı tamamen ellerinden alınmış olmakla birlikte Özal, medyayı kontrol altına alma rüyasını simgeleştirdiği "Türkiye'ye iki buçuk gazete yeter" sözünü gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ümit Alan'a göre buçuk sol Cumhuriyet gazetesini, kalan ikisi ise Dinç Bilgin'e ait Sabah ve Simavi ailesine ait Hürriyet'i temsil etmektedir. Böylede medyayı kontrol etmek nispeten kolaylaşacaktır. [388]

Bu ekonomik yaptırımın üzerine bir de politik yaptırımlar eklenmiştir. Öyle ki 1980-1990 yılları arasındaki basın davalarının sayısı 2000'den fazladır; yazı işleri müdürlerine toplam 5 bin yıldan fazla hapis cezası verilmiştir.[389]

Türkiye 13 Aralık 1983'teki genel seçimler ile görüntüde de olsa demokratik sisteme dönmüş, seçimin kazananı ise 24 Ocak kararlarının hazırlanmasında büyük payı olan ve 12 Eylül ile oluşturulmuş yeni sistemin desteklediği ANAP genel başkanı Turgut Özal olmuştur.

Öte yandan 1983'te Akkuyu ve Sinop'ta küçük birer nükleer santral için her iki ülke ile de çalışılacağı açıklanmıştır. 1985'te kredi ve garanti anlaşmazlıkları sonucunda bu girişimde sonuçsuz kalmıştır.[390]

İşte Türkiye, böylesi bir dönemde 26 Nisan 1986'da SSCB'de meydana gelen Çernobil nükleer kazasının etkisiyle Çernobil'den gelen radyoaktif bulutları karşılamıştır. Türkiye'nin nükleer planları tam da aynı zamanda ihaleyi kazanan Kanada firmasının Türkiye'den yeni kredi garantileri istemesi üzerine ya da diğer bir deyişle beliren dış kredi sorunundan dolayı askıya alınmıştır. [391] Çernobil bu askıda kalma halinin süresini sadece bir miktar daha uzatacaktır.

---

[386] Demir, s. 183.
[387] Alan, s.126-127.
[388] Alan. s.126-127.
[389] Topuz, s. 273.
[390] Enerji 2023 Derneği, www.enerji2023.org/index.php?option=com_content&view=article&id=152:tu, (erişim tarihi: 9 Mayıs 2016).
[391] "Türk nükleer santralı askıda", Cumhuriyet Gazetesi, 30 Nisan 1986, s.3.

3 Mayıs'ta radyasyon yüklü bulutlar Trakya üzerinden Türkiye'ye ulaşmıştır.[392] 6 Mayıs'ta ise dönemin TAEK Başkanı Ahmet Yüksel Özemre tarafından havada tehlikenin geçtiği duyurulmuştur.[393] Fakat radyasyonlu bulutlar 10 Mayıs'ta Doğu Karadeniz üzerinden Türkiye'ye yeniden gelmiştir.[394] Halkı paniğe sevk edebilir gerekçesiyle bu ikinci dalga radyasyon bulutları Türkiye kamuoyundan 8 ay boyunca saklanmıştır.[395] Bu 8 aylık zaman diliminde Doğ Karadeniz'de çaylar toplanmış, fındık hasadı yapılmış ve daha pek çok ürün hem iç hem sürülmüş hem de ihraç edilmiştir.

İhraç edilen malların, radyasyonlu oldukları gerekçesiyle geri dönmesi üzerine ise Türkiyeli siyasetçiler toplum sağlığını hiçe sayarak radyasyona karşı önlem almadıkları gibi sorunu küçümseyen açıklamalar yapmışlardır. Özellikle Doğu Karadeniz'de yetişen ürünlerin üzerine yağmurla birlikte radyasyonun yağdığını ve bu ürünlerin radyasyona bulandığını kesin bir dille reddetmişlerdir. Tartışmalar, yağmurların yağdığı sırada çay toplama işlemi sürdüğünden genellikle çay üzerinden yürümüştür. Dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, kameraların karşısında çay içerek "Dinine, imanına inanan radyasyon var, demez,"[396] demiştir. Aral, bu açıklamadan 6 ay sonra çayda radyasyonun olduğunu kabul etmiş ama bu kez de "Çaydaki radyasyon tehlikesiz" [397] açıklamasında bulunmuştur.

Basına "Azıcık radyasyon kemiklere yararlıdır" dese de dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren dahi içtiği çayı analiz için 23 Aralık 1986'da şoförüyle ODTÜ Kimya Bölümü nükleer laboratuvarına göndermiş; bilim insanları bu çayda da radyasyona rastlamıştır.[398]

Başbakanlığa bağlı Türkiye Radyasyon Güvenliği Kurulu'nun da açıklama yapmaya tek yetkili üyesi olan dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral tarafından yazılan bir mektupla 14 Ağustos 1986'da YÖK'e, TRGK'nin bilgisi dışında radyasyonla ilgili yapılacak tüm yayınların yasaklanmış, diğer bir deyişle radyasyonun Türkiye'deki etkilerinin halka

[392] Ölüm Bulutu Sızdı", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1986, s.1
[393] "Radyasyonda temiz çıktık", Cumhuriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1986, s.1
[394] Ahmed Yüksel Özemre, Çernobil Komplosu, İstanbul, 2003, s.23, 37.
[395] "2. Radyasyon dalgası gizlendi", Hürriyet Gazetesi, 24 Aralık 1986, s. 1
[396] Günaydın Gazetesi, 24 Haziran 1986, s.1.
[397] Cumhuriyet Gazetesi, 13 Aralık 1986, s.1.
[398] Özgür Gürbüz, "Evren Paşa'ya da radyasyonlu çay içirmişler!", Yeni Aktüel, http://www.yeniaktuel.com.tr/tur101-1,94@2100.html, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).

açıklanması yasaklanmış, 28 Ağustos'ta bu mektubun YÖK tarafından tüm üniversitelere gönderilmesiyle ise yasak fiilen başlamıştır.[399]

Bunca açıklamanın ve yasağın nedenini ise Türkiye'nin nükleer enerji hevesi ile açıklamak mümkündür. Çernobil kazasının yarattığı olumsuz algının Türkiye'nin nükleer enerjiye geçiş çabasını olumsuz etkileme ihtimali vardır. Siyasetçiler ve bürokratlar ise gelişmeleri kamuoyundan saklamak gibi bir çözüm üretseler de halk panik içindedir.

Tepkiler artınca 1986 üretimi olan radyasyonlu çaylar piyasadan toplatılmıştır ve fakat kazadan 8 ay sonra, o yıl toplatılan radyasyonlu yaklaşık 145 bin ton çay ile bir önceki yılın stoklarından kalan 55 bin ton çayın harmanlanmasına karar verilmiştir. Böylelikle çaydaki radyasyon oranını azaltmak şöyle dursun temiz çaylar da kirletilmiştir.[400]

Halka gerçekler söylenmemiştir. Radyasyona karşı önlem olarak radyasyonlu sütün peynir yapılarak tüketilmesi önerilmiştir. Kuru çayda radyasyon olsa bile, bunun çaya geçmeyeceği öne sürülmüştür.[401]

Bütün bunlar olurken Kimya Bölümü'nden Olcay Birgül, Ali Gökmen, İnci Gökmen ve Biyoloji Bölümünden Aykut Kence radyasyonun deme geçme oranının yüzde 63-68 olduğu, ancak demlenmeden önce kuru çayın sıcak suyla çalkalanması sonucunda radyasyonun yarı oranda azaltılabileceği yolundaki deney sonuçlarını bir rapor getirerek, her ne kadar YÖK tarafından bu konuda araştırma yapmak yasaklanmış olsa da, 16 Ocak 1987'de ODTÜ Rektörlüğüne sunmuşlardır. Raporun can alıcı kısmı şöyledir:[402]

- Özellikle çocuklar, hamile ve emzikli kadınların çay tüketimlerini azaltmaları gerektiği vurgulanmalıdır.
- Çay demlenmeden önce sıcak su ile yıkandığında aktivite yarı yarıya azaldığından, bu konuda gerekirse basın aracılığı ile tüketiciler uyarılmalıdır.
- Piyasaya daha fazla radyoaktif çay sürülmemelidir. Radyoaktif çayların, radyoaktif olmayan çaylarla harmanlanması durdurulmalı ve radyoaktif olanlar imha edilmelidir.

[399] Melda Keskin, Çernobil Felaketinin Türkiye Üzerindeki Etkileri, İstanbul: Greenpeace, 1996, s.5.
[400] İnci Gökmen, "Türkiye'de Çernobil'in etkileri, çay deneyimi ve ODTÜ", (der.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler içinde (76-81), Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002, s.76.
[401] "Kesin rapor: Demlenince, radyasyon etkisini kaybediyor", Hürriyet Gazetesi, 20 Aralık 1986.
[402] Gökmen, s.76.

Sezyum-137'nin yarı ömrü 30 yıl olduğundan, bekletmenin pek bir yararı olmayacaktır (çayların sadece sezyumdan kurtulmaları için on yarı ömür, yani 300 yıl bekletilmesi gerekmektedir.)

- Piyasaya sürülmüş olan radyoaktif çaylar toplanıp imha edilmelidir.
- Çernobil olayı nedeni ile çeşitli kaynaklardan alınan radyasyon miktarı toplum sağlığı açısından sakınca yaratabilecek boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle diğer kaynaklardan, özellikle tıbbi amaçlı röntgen çekimi gibi uygulamalardan alınan radyasyonun en aza indirilmesi için özen gösterilmelidir.
- Başbakanlık Radyasyon Güvenliği Komitesi tarafından YÖK aracılığı ile üniversitelere konulan radyasyon ölçüm sonuçlarının açıklanması konusundaki yasak kaldırılmalı, bu konudaki çalışmalar yaygınlaştırılmalı ve sonuçlar açıkça tartışılmalıdır.

İleride detaylı bir biçimde incelenecek olmasına rağmen burada da belirtmek gereklidir ki; çalışmayı yapan bilim insanları raporun sonuçlarının halka açıklanması gerektiğini düşündüğünden YÖK yasağına rağmen rapor Hürriyet gazetesine ulaştırılmıştır ve rapor, 27 Ocak 1987 tarihli Hürriyet gazetesinde manşetten yayımlanmıştır. Bu haber kamu yararı gözetilerek yayın yapılması bakımından çok önemli bir örnektir.

Raporu yıllar sonra dahi "...radyasyonlu çay konusunda 1986 sonlarında kamuoyunu 'ODTÜ Raporu' adı altında meşgul edecek olan sübjektif, gayriciddî, üç doçentin vehimlerini dile getiren bir beyanat"[403] olarak tanımlayacak olan TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre, ODTÜ Rektörlüğüne bir mektup yazarak sonuçların hatalı olduğunu ve TAEK'in deneylerinde radyasyonun deme geçme oranının yüzde 1.66 ila yüzde 3 arasında değiştiğini iddia etmiştir. Özemre şöyle devam etmiştir:

> "Bu esaslar çerçevesinde, hatalı deney sonuçlarının gazete aracılığı ile kamuoyuna duyurulmasında bilimsellikten öte başka amaçların gerçekleştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bilimsellik kisvesi altında bilimi kamuoyunu tedirgin etmeye alet etmek gibi adi ve pespaye bir gayeye vasıta kılmak gayretkeşliği, hamile kadınlarda panik yaratabilecek ve pek çok bebeğin doğmadan katline vesile teşkil edebilecektir. Bu davranış, bu raporu

[403] Özemre, 2003, s.63.

kaleme almış sözde bilim adamlarına şeref vermediği gibi ODTÜ için de fevkalade büyük bir talihsizlik teşkil etmektedir."[404]

Özemre'nin yalanladığı rapor, Radyasyon Güvenliği Komitesi Başkanı ve Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın dikkatini çekmeyi başarmıştır. Aral, raporu hazırlayan dört öğretim üyesini Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezine davet etmiş ve 13 Şubat 1987'de yapılan 22 saatlik toplantının sonucunda ODTÜ'lü öğretim üyelerinin kuru çaydan deme geçen radyasyon oranını doğru hesapladığı anlaşılmıştır. Ancak halka gerekli uyarının yapılması konusunda uzlaşma sağlanamadığı için ortak açıklama yapılmamıştır. Cahit Aral "Çay konusunda beni yanılttılar" dese de TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre ile birlikte görevden alınmaktan kurtulamamıştır.[405]

Bu tartışmalardan sonra elde kalan çayların imhasına karar verilmiştir. Ancak "imha yöntemi" de hayli tartışmalıdır. Elde kalan radyasyonlu 58 bin ton çay, içerdiği radyasyonun toprağa ya da yağmurla birlikte yer altı sularına karışmaması için hiçbir önlem alınmadan 1989 yılında sadece çuvallarla toprağa gömülmüştür.[406] 2009 yılında ise Rize'de inşaat temeli kazılırken çuval ile gömülmüş radyasyonlu çaylar ortaya çıkmıştır.[407] Bu da toplum sağlığının nasıl hiçe sayıldığının başka bir göstergesidir.

Çernobil nükleer kazası denilince akıllara Türkiye'de artan kanser vakaları da gelmektedir. 1982-1992 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin yaptığı araştırmalara göre kan kanseri oranında yüzde 286, kemik iliği kanseri oranında yüzde 250 ve çocukluk çağı kanserlerinde yüzde 250 oranında artış görülmüştür. Hopa'da Türk Tabipler Birliği tarafından Çernobil'in etkileriyle ilgili yapılan çalışmaya göre ise 2003-2006 yılları arasındaki ölümlerin yüzde 47.9'u kanser nedenliyle gerçekleşmiştir.[408] Ancak eldeki veriler kanser ile Çernobil arasında bilimsel olarak bağlantı kurmaya yetmemektedir, böylesi bir bağlantının kurulması için birçok bilimsel disiplini de içeren araştırmacı grubu tarafından yapılacak uzun erimli bir araştırmaya gereksinim vardır.[409]. Zira Çernobil'in ardından

[404] Gökmen, s.78.
[405] Gökmen, a.79.
[406] "Radyasyonlu çaya nihayet imha kararı", Hürriyet Gazetesi, 1 Haziran 1989.
[407] "Rize'de Kazı Yapılırken Gömülmüş Çay Bulundu", 24 Aralık 2009, www.cayhaber.net/haber/rizede-kazi-yapilirken-gomulmus-cay-bulundu-9077, (erişim tarihi: 16 Şubat 2014).
[408] Türk Tabipler Birliği, Çernobil Kazası Sonrası Türkiye'de Kanser, 2006, http://www.ttb.org.tr/kutuphane/cernobil_06.pdf, (erişim tarihi: 16 Şubat 2014).
[409] Türk Tabipler Birliği, Çernobil Nükleer Kazası Sonrası Türkiye'de Kanser, Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2006, s.45.

kazadan etkilenen pek çok ülke kanser istatistiği tutarken Türkiye buna gerek görmemiş ve hatta bu iş geçiştirilmiştir. Kanser konusunun geçiştirilmesini Prof. Dr. Leziz Onaran şöyle bir örnekle açıklamıştır:

> "Çernobil kazasından 5 yıl sonra, 1992 sonlarında kanser vakalarının arttığına dair basında yazılar çıkınca TAEK, 3 Ocak 1993 tarihli bir yazıyla Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünden, kanser ve löseminin artıp artmadığını gösteren bir rapor istemiş. Rektörlük bu isteği 5 Ocak'ta Tıp Fakültesi Dekanlığına iletmiş. Dekanlık ise bu yazıyı 7 ayrı kürsünün hocalarına bildirmiş ve aynı gün bu yedi hoca istenen raporu hazırlayarak dekanlığa göndermiş. Dekanlık bir üst yazıyla, raporu rektörlüğe sunmuş. Tarih hâlâ 5 Ocak 1993. Sonuç: Adı geçen hastalıklar artmamıştır."[410]

Bu "geçiştirme"nin hali sistematik olduğundan, nedenini Türkiye'de tanı koyma, genel hastalık ve ölüm kayıtlarını tutma düzenin yetersizliğinden ziyade hükümetlerin, duydukları nükleer heves ve nükleer lobiyle yaptıkları iş birliği nedeniyle konuyu toplumun gözünde önemsizleştirme ve toplumdan gizleme çabasına aramak daha doğru olacaktır. 12 Eylül 1980 darbesinin altıncı yılına denk gelen Çernobil nükleer kazası böylesi bir Türkiye'yi, -kuvvetle muhtemel Türkiye'nin yeni yeni ısınmaya başladığı liberal sistem içindeki yerini sarsmamak için- yöneticilerin ve bürokratların bu kazanın ülke üzerindeki etkilerini açıklamayıp, bu etkiler ortaya çıktığında meydana gelen krizi iyi yönetememeleri ve darbenin tüm toplumsal muhalefeti uzunca bir süre susturmayı başardığı için bu kötü yönetime karşı çıkacak toplumsal muhalefet bulunmaması nedeniyle derinden etkilemiştir.

Aslında 1980-1984 arasını suskun geçiren işçiler 1986'da kıpırdanmaya başlamış ve 1987 yılında bu kıpırtı büyük grevlere dönüşmüştür.[411] Bu büyük grevler elbette toplumsal harekette bir moral etki ve kıpırdanma yaratmış, ancak işçi hakları odaklı toplumsal muhalefet, bir de Çernobil kazasından sonra önlem almayan yöneticiler ve iç piyasaya sürülen radyasyonlu ürünler üzerinden muhalefet yapabilecek güçte değildir.

1980'ler boyunca Türkiye'deki tek nükleer karşıtı aktivite, Çernobil nükleer kazasının hemen ardından Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin bir parçası olan TMMOB üyesi mimarlar ve mühendisler ile Tanıl Bora, Kemal Can, Levent Tavlaş, Serpil ve Faruk Bildirici, Tayfun Gönül gibi nükleer karşıtı gazetecilerin oluşturduğu "Çevre Duyarlılığını Yayma

[410] Leziz Onaran, "Çernobil nükleer kazasının etkileri", (Der.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler içinde (71-76). Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002, s.74.
[411] Erkan Aydoğanoğlu, "1980'li yıllarda sendikal hareket", Özgürlük Dünyası Dergisi, Sayı: 331, s. 248.

Grubu"nun "Nükleer Silahlara ve Nükleer Enerjiye Hayır" imza kampanyasıdır. O zamanki Halkçı Parti milletvekilleri Fikri Sağlar ve Cüneyt Canver'in de desteklediği kampanya kapsamında, Türkiye'nin geneline yayılamadığı için ancak 3 bin imza toplanmıştır. İmzalar Çevre Günü olan 5 Haziran 1986'da Meclis'e sunulmuştur.

Türkiyeli ekolojistlerin 12 Eylül darbesinin etkisinden kurtulması ve 1980 darbesinin getirdiği çevrecilik anlayışına karşı Yeşil Parti'yi kurarak siyasallaşması ise 1988'i bulmuştur. Nükleer karşıtı hareketin üyelerinin, aynı zamanda Yeşil Parti'nin de kurucuları arasında olduğunun altını çizmek gerekmektedir.

Çernobil nükleer kazasının Türkiye'nin nükleer enerji politikasına etkisi hemen hemen hiç olmamıştır; zira 1989'da ortak nükleer santral projesi için Arjantin ile görüşmeler başlamıştır. Çernobil nükleer kazasının ardından ülkedeki nükleer karşıtlarından hiç ses çıkmaması, 12 Eylül darbesinin muhalefeti sindirmesi ile açıklanabilir, ancak uzun süren bu sessizliğin 1988 yılında Yeşil Parti'nin kurulumuyla sonuçlanması da 12 Eylül'ün tam olarak muhalefeti öldürememiş olduğunun bir göstergesidir.

Çernobil nükleer santralinden gelen radyoaktif bulutların, 24 Ocak Kararlarını ve devamında 12 Eylül darbesini yaşamayan bir Türkiye gelmiş olması halinde, hükümet temsilcilerinin ve bürokratların böylesi şeffaflıkla bağdaşmayan tutumlar takınmamış olacağı, zira bu tutumların hükümeti baskı altına alacak toplumsal muhalefet tarafından engellenmiş olacağı söylenebilir. Diğer bir deyişle 12 Eylül darbesi, yarattığı ekonomik, politik ve toplumsal dönüşümün Çernobil nükleer kazasının Türkiye'de bir yönetim krizine dönüşmesine neden olmuştur. Dünyanın iki nükleer felaketinden biri olan Çernobil'in Türkiye'de yol açtığı kriz, gerek Türkiye'nin nükleer hevesinden gerekse de –her ne kadar 1983'te göstermelik bir demokrasiye geçilmiş de olsa- istediği gibi davranmak ve halka hesap vermemek konusunda 12 Eylül'den güç alan hükümet temsilcileri ve bürokratlar tarafından doğru yönetilememiştir. Bunun yanı sıra Çernobil, Türkiye devleti üzerinde ne nükleer güvenliği sorgulama ne de nükleer enerji ısrarından vazgeçme gibi bir etki yapmıştır. Kaldı ki bu dönemde 1980 darbesinin yeni yeni çıkmakta ola nükleer karşıtı kurumların, meslek örgütlerinin ve yöre insanının sesini kısmış ve bunların üzerine ölü toprağı atmıştır, zira ne Çernobil nükleer kazasına ne de Çernobil nükleer kazası karşısında Türkiyeli siyasetçilerin takındığı tutuma karşı, bir imza kampanyası dışında nükleer karşıtı ses

çıkmıştır. Dolayısıyla nükleer karşıtı hareketin sesini yazılı basında duymak mümkün olmasa dahi, bu dönemde tekil de olsa kamunun bilme hakkı ilkesi doğrultusunda yapılmış iyi gazetecilik örnekleri mevcuttur.

2.3.2 Cumhuriyet Gazetesinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

24 Ocak 1980 kararlarının hemen ardından, devletin sübvanse ettiği kağıt fiyatının basına karşı bir baskı aracı olarak 4 katına çıkarılması üzerine Cumhuriyet gazetesi kapanma tehlikesiyle karşı kalmış ve bu sorunu ancak Haziran 1980'de bir bildiriyle liberal ekonomiyi savunacağını açıklayarak çözebilmiştir. [412]

Öte yandan "12 Eylül öncesi özellikle giderek artan politik çalkantılar ve öğrenci olayları; medyanın askeri darbeye bakışını etkilemiştir. Cumhuriyet gazetesi de bu anlamda başlangıçta 12 Eylül'e olumlayıcı biçimde yaklaşmıştır."[413] Bu dönemde gazetenin düz ve yorumsuz başlıklar attığı dikkatlerden kaçmamaktadır. [414]

Ancak 1982 yılının sonuna doğru muhalif yazıların çıkmaya başladığı görülmektedir, fakat bunların sayısı çok değildir. Vedat Demir'e göre 12 Eylül askeri darbesiyle sınırlandırılan özgürlükler, güçsüzleştirilen sendikalar ve kısıtlanan basın özgürlüğü, fikir basınını çok zayıf duruma düşürmüştür; fikir basını siyasi iktidarın uygulamalarını eleştirmekten mümkün olduğunca kaçınmıştır.[415]

Hasan Cemal, gazetenin sahibi ve başyazarı Nadir Nadi'nin kapatılma korkusuyla yazılarını gazeteye koyamadığından söz etmektedir. [416] Gazete 1983'ten sonra askeri yönetimin şeklen de olsa bitmiş olmasıyla kısmen rahatlamıştır ve 1989'a gelindiğinde gazetede artık iktidara karşı olumsuz bir bakış açısı hakimdir.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen

[412] Koloğlu, s. 142.
[413] Horoz ve diğerleri, s.40.
[414] Horoz ve diğerleri, s.26.
[415] Demir, s. 185.
[416] Hasan Cemal, Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim, İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005, s.96.

bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

İsveç, nükleer santral için kredi vermiyor

ANKARA, (ANKA) — Silifke'nin Akkuyu yöresinde kurulacak Türkiye'nin ilk nükleer santralini İsveç hükümetinin finanse etmekten vazgeçtiği belirtilmektedir.

Türkiye'nin ilk nükleer santrali konusunda açılan uluslararası ihale sonucu, santrali İsveç'in «ASEA - ATOM» firmasının yapması kararlaştırılmıştı. Firma ile yapılan görüşmeler sonucu, İsveç hükümetinin santralin maliyetinin yüzde 85'ini kredi olarak sağlanması ASEA - ATOM tarafından önerilmiş. Türk tarafı ise santral maliyetinin tümünün kredi olarak İsveç hükümeti tarafından karşılanmasını istemişti.

İsveç «ASEA - ATOM» firmasının Yönetim Kurulu Başkanı Lars Halle, ocak ayı ortalarında Ankara'ya gelerek, Maliye Bakanlığı ve Türkiye Elektrik Kurumu yetkilileri ile görüşmelerde bulunmuştu. Halle, İsveç hükümetinin Santralin ana bölümleri ile ilgili finansman sağlamayı taahhüt ettiğini söylemiş, reaktör ünitesi dışındaki santral inşaatı ve yakıt zenginleştirme sürecinin finansmanı konusunda bazı sorunlar olduğunu açıklamıştı.

İsveç hükümetinin santralin finansmanından vazgeçmesinin nedenleri konusunda somut bir bilgi edinilememiştir. Bu arada

(Arkası Sa. 9, Sü. 7 de)

Şekil 26

Tarih ve konum: *2 Mart 1980, sayfa 1.*

Başlık: *"İsveç, nükleer santral için kredi vermiyor"*

Haber girişi: *"Silifke'nin Akkuyu yöresinde kurulacak Türkiye'nin ilk nükleer santralini İsveç hükümetinin finanse etmekten vazgeçtiği belirtilmektedir."*

TR-2 Atom Reaktörü hizmete girdi

● Reaktörün açılışında konuşan Başbakan Ulusu 2 bin yılında nükleer santrallerin desteği olmadan enerji tüketimimizi karşılayamayacağımızı söyledi.

İstanbul Haber Merkezi — Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde yapılan TR-2 atom reaktörünün hizmete girişinde konuşan Başbakan Bülend Ulusu, «2000 yılında enerji üretimimizin, nükleer santrallerin desteği olmadan normal tüketimimizi karşılamayacağımızı söyledi.»

Bu bakımdan, ciddi ve kapsamlı bir nükleer programı, bu günden planlamamız gerekmektedir.

Biz, hükümet olarak Atom Enerjisi Komisyonu'nun daha hızlı ve daha etkili bir şekilde çalışmasına ortam hazırlayacak yasal düzenlemeler üzerinde de dikkatle duruyoruz.»

Önümüzdeki 15-20 yıl için de nükleer enerjinin kullanım hedefleri konusunun Atom Enerjisi Komisyonu'nca incelendiğini belirten Devlet Bakanı Prof. Dr. Nimet Özdaş ise Komisyon'a daha geniş yetkiler verilerek Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na dönüştürülmesi için kanun hükmünde kararnamenin kabul edilerek MGK'ya sunulduğunu açıkladı. Prof. Özdaş «Dünya enerji sisteminin tükenen fosil yakıtlardan, rüksmeyen enerjiye dönüş çabası içindedir.» dedi.

Başbakan Bülend Ulusu TR-2 reaktörünü devreye sokarak deneme çalışmalarını başlattıktan sonra Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'ndeki Radyoizotop Üretim Bölümü ile Fizyoloji Laboratuarını da gezdi ve ilgililerden bilgi aldı. TR-2'nin açılış törenine Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Zeyyat Baykara da katıldı.

Çekmece'de 450 milyon liraya mal olan TR-2 atom reaktörü dün Başbakan Bülend Ulusu tarafından hizmete açıldı. Yıda 1 milyon dolar civarı tasarruf sağlayacak reaktörün açılış törenin

Şekil 27

Tarih ve konum: *26 Aralık 1981, sayfa 12.*

Başlık: ***"****TR 2 atom reaktörü hizmete girdi"*

Spot: ***"****Reaktörün açılışında konuşan başbakan Ulusu, 2 bin yılında nükleer santrallerin desteği olmadan enerji tüketimini karşılayamayacağımızı söyledi."*

1000 megavatlık santral kurma egilimi gelişiyor

Nükleer santral için yabancı firmalarla temas yoğunlaştı

● Yetkililer, «1995 yılında bile enerji açığımız olacaktır, bu yüzden Türkiye nükleer alana girme kararı vermiştir» dediler

ANKARA, (Cumhuriyet Büro su) — Nükleer santral kurmak isteyen yabancı firmaların Ankara'da ki temasları yoğunlaştı. Nükleer santral kuruluş çalışmaları aralarından 1881 yılı başa geçerken 1982 yılının başından itibaren Alman ve Amerikan firmalarının Türkiye'de atom santrali kurma girişimi için daha hareketlerin belirlendi.

Yetkililerce belirtildiğine göre, nükleer santrallere dünya kamuoyunda isteyenler duyurken Fransa, Kanada gibi gelişmiş Batı ülkelerinde nükleer santral yapım programları büyük ölçüde kısıtlandı. Büyük firmalar pazarlarının daralması sonucu, Türkiye'nin nükleer santral kurma çabalarına ilgi göstermeye başladılar.

Türkiye'de «Nükleer santral kurulsun mu kurulmasın mı?» tartışmasının anlamını yitirdiği belirten yetkililer «nükleer santral çağı damgasını vurmaktadır. 1995 yılında bile enerji açığımız olacaktır. Bu yüzden Türkiye nükleer alana girme kararı vermiştir» dediler.

Türkiye'nin 1972'de konu ile ilgili bir ihale açtığını, ancak yabancı firmaların ilgi göstermediklerini belirten yetkililer, bir İsveç firması ile yapılan antlaşmanın da dış kredi bulma süresinin 1980 yılı kasım sonunda bittiğini belirtiler. Türkiye'nin enerji programının da yer alan nükleer santralin yer seçiminin ve lisanslama çalışmalarının TEK tarafından yapıldığını bildiren yetkililer kurulacak santralın Silifke'nin 50 km batısında Akkuyu mevkii olarak belirlendiğini söylediler.

Hangi tip santral seçileceği sorusunun ilk önce teknik düzeyde belirlenebileceğini, ara jenin maliyetinin ise ancak daha sonra ortaya çıkacağını bildiren yetkililer «Dünya'da nükleer santral üreten ülkeler 800 - 1000 megawatt'lık santralleri geçerliğini kanıtladılar. Türkiye enterkonnekte sistemi açısından 1000 megawatt'lık nükleer santralları taşıyabilir» biçiminde konuştular.

Öte yandan İran'a teklif edilen santralin bu ülke tarafından alınmaması üzerine Türkiye'ye önerildiğini anımsatan yetkililer, KWU firmasının görüşmeleri için geliştirdiği 2x400 megawatt'lık yeni bir tür santralı önerdiği bildirildi.

Projenin 1,5-2 milyar dolar tutan finansmanı dolayısıyla önce teknik sorunların çözümünün gerektiğini bildiren yetkililer şunları söylediler:

«Nükleer santral için iki tür iş kredi vardır. Ya projeyi uygulayan firma dış finansmanı kendi kredi olanaklarıyla sağlar ya da hükümetler çerçevesinde proje kredileri alınır. Şu anda Türkiye'nin gündeminde somut bir ihale yoktur. Ancak yabancı firmaların başlangıçta ki duyarsızlığı ilgiye dönüşmüştür.»

Türk-ABD ortak askeri konseyi Ankara'da

Şekil 28

Tarih ve konum: *26 Nisan 1982, sayfa 12.*

Üst başlık: *"1000 megawatlık santral kurma eğilimi gelişiyor"*

Başlık: *"Nükleer santral kurmak için yabancı firmalarla temas yoğunlaştı"*

Spot: *"Yetkililer "'1995 yılında bile enerji açığımız olacaktır, bu yüzden Türkiye nükleer alana girme kararı vermiştir' dediler."*

TAKVİM 11 Şubat 1984

Özal: Nükleer santral yapımında kararlıyız

Başbakan Turgut Özal, dün Oymapınar Barajı'nın birinci ünitesini açarak başlattığı yurt gezisini bugün de sürdürecek.

UFUK GÜLDEMİR

ANTALYA — Başbakan **Turgut Özal,** Oymapınar Barajı'nın birinci ünitelerini devreye sokarken yaptığı konuşmada, **"İleride inşallah nükleer santrallara geçmemiz lazım. Bu konuda kararlıyız"** dedi. Özal, konuşmasının ardından, **"Bismillahirrahmanirrahim"** diyerek uzaktan kumanda düğmesini açarak barajın birinci ünitesini faaliyete geçirdi.

Yerel seçim öncesi çıktığı ikinci yurt gezisini Antalya'dan başlatan ve Manavgat Irmağı üzerinde kurulan Oymapınar Barajı'nı açan Turgut Özal, bu tür tesislerin yapımının 20 yıldan fazla sürdüğünü belirtti. Türkiye'de kişi başına üretilen 600 kilowat elektriğin iki-üç misline çıkarılması gerektiğini belirten Özal, şöyle devam etti:

"İleride inşallah nükleer santrallara geçmemiz lazım. Biz hükümet olarak bu hususta kararlıyız. İnşallah Türkiye'nin en bü-

kavuşacağını belirtti. Oymapınar Barajı'nın açılış törenine Devlet Bakanı **Sudi Türel,** Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu,** Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cemal Büyükbaş,** da katıldı.

Özal, daha sonra Türkiye'de ilk defa özel sektör tarafından yapılacak olan Manavgat Barajı ile hidroelektrik santralının temelini törenle attı.

Başbakan Özal, törende yaptığı konuşmada, **"Türk özel sektörü, halkın iştirakı ve hatta yabancı sermayenin katkısıyla Türkiye'nin kaynaklarını bir an evvel harekete geçirip halkımızın emrine muhakkak vermeliyiz"** dedi.

Kimsenin böyle işlerin yapılmasına mani olmaması gerektiğine işaret eden Özal, Türkiye'deki elektrik enerjisi üretiminin ileri ülkeler dezeyine çıkarılması gerektiğini belirtti.

Başbakan Özal, öğleden sonra da Alanya'ya geldi. Burada, **"orta direğin ve ihracatın ağabeyi"** şeklinde takdim edilen Özal, konuşmasına **"Alanya'da dağ var, deniz var, muz var"** diyerek başladı. Başbakan'ın muz sözcüğü üzerine meydanda alkış sesleri duyuldu. Bunun üzerine Özal, **"biz maliklerin önüne bir muz meselesi attık, şimdi onunla uğraşıyorlar"** dedi.

Partisin iktidara getirenlere layık olabilmek için ellerinden geleni yaptıklarını belirten Özal, şöyle konuştu:

"Biz tecrübeli olup iş bildiğimiz için çabuk yapabiliyoruz. Yurtdışındaki bankerler Türkiye'de tatbik edilen programın fevkalade güzel olduğunu söylüyorlar. Vaktiyle ayağına gittiklerimiz şimdi kapımıza geliyor. İşte meşhur zengin Rockefeller banka açmak için bize başvurdu" dedi.

Başbakan Özal için dün üç inek, bir manda kurban edildi. Özal kurbanın kanı alnına sürüldükten sonra kasaptan kanı yanındaki bakanların da alnına sürmesini istedi, ancak heyecanlanan kasap kanı Devlet Başkanı **Sudi Türel**'in kulağına sürdü. Özal daha sonra Mersin'e geçti.

Şekil 29

Tarih ve konum: *11 Şubat 1984, sayfa 12.*

Başlık: ***"****Özal: Nükleer santral yapımında kararlıyız"*

Alt başlık: ***"****Başbakan Turgut Özal, dün Oymapınar barajının birini ünitesini açarak başlattığı yurt gezisini bugün de sürdürecek."*

Haber girişi : *"Başbakan Turgut Özal, Oymapınar barajının birini ünitelerini devreye sokarken yaptığı konuşmada 'İlerine inşallah nükleer santrallara geçmemiz lazım. Bu konuda kararlıyız' dedi."*

NÜKLEER ENERJİ, DÜNYA VE TÜRKİYE

Batı ülkelerinde yoğun muhalefet:

Nükleer enerji ne sonsuz, ne ucuz ne de güvenlidir

Şekil 30

Tarih ve konum: *27 Mayıs 1984, sayfa 10.*

Üst başlık: *"Batı ülkelerinde yoğun muhalefet"*

Başlık: *"Nükleer enerji ne sonsuz ne ucuz ne de güvenilirdir"*

Haber girişi: *"Ülkemizde elektrik üretecek nükleer santralların kurulması yönünde somut adımlar atılmasının eşiğine gelmiş bulunuyoruz. Hükümet Silifke'nin Akkuyu yöresinde yapılması tasarlanan reaktörün hangi yapımcı firmaya ihale edileceğine temmuz ayında karar verecek."*

Sovyetler Birliği, İsveç ve F. Almanya'dan yardım istedi

Nükleer korku

AZANIN NEDENİ

Nükleer reaktörün kalbi mi eridi?

Batılı bilim çevrelerine göre, Çernobil'de nükleer santralın kalbi erimiş olabilir. Böyle bir durumda santraldaki nükleer yakıt yanarak havaya karışıyor ve çevreye radyoaktivite yayılıyor.

Araştırma Servisi — Batılı gözlemciler, İskandinavya'da saptanan radyoaktivite artışlarına bakarak, Çernobil nükleer enerji santrallarından birinde reaktör kalbinin erimiş olabileceği üzerinde duruyorlar. Reaktör kalbinde erime olayı, soğutma sistemlerinin herhangi bir nedenle işlemez hale gelmesi durumunda ortaya çıkabiliyor. Reaktör kal-

bindeki ısının normaldeki 1090

İSVEÇ FİNLANDİYA SOVYETLER BİRLİĞİ Radyasyon düzeyinin yükseldiği yerler Moskova Nükleer reaktör kazası POLONYA Kiev Çernobil Ukrayna ÇEKOSLOVAKYA MACARİSTAN ROMANYA

Çernobil reaktöründeki yangın için ABD de yardım önerisinde bulundu.

Sovyetler Birliği, 'felaket' olarak nitelediği kazada iki kişinin öldüğünü duyurdu.

BBC: Sovyet yetkililer, kazada 100 kişinin ölmüş olabileceğini kabul ettiler.

Brüksel radyosu: Kazada 2 bin kişi ölmüş olabilir.

Polonya'da ölçüm yapılan 200 istasyonda radyoaktivite düzeyinin yükseldiği saptandı. Ülkede süt satışları kısıtlandı.

Kaza yöresinden on binlerce kişi otobüs ve kamyonlarla boşaltıldı.

Menü Aç Yazarlar Sayfalar Yakınlaştır Anasayfa Sayfalar Sayfayı İndir Paylaş Uzaklaştır Sonraki Sayfa

Şekil 31

Tarih ve konum: *30 Nisan 1986, sayfa 1.*

Üst Başlık*: "Sovyetler Birliği İsveç ve F. Almanya'dan yardım istedi"*

Başlık: "*Nükleer korku"*

Spot: *"Batılı bilim çevrelerine göre Çernobil'de nükleer santralın kalbi erimiş olabilir. Böyle bir durumda santraldeki nükleer yakıt yanarak havaya karışıyor ve çevreye radyoaktivite yayılıyor."*

Üst başlık: *"Kazanın nedeni?"*

Başlık: *"Nükleer reaktörün kalbi mi eridi?"*

Spot*: "Batılı bilim çevrelerine göre Çernobil'de nükleer santralın kalbi erimiş olabilir. Böyle bir durumda santraldaki nükleer yakıt yanarak havaya karışıyor ve çevreye radyoaktivite yayılıyor."*

BİR ÖMRÜN ÖYKÜSÜ

Cumhuriyet

Menü Aç

İÇİ SEVDA DOLU YOLCULUK

Radyoaktif bulut Avusturya'dan ABD'ye göre kaza 2. reaktöre de sıçradı

Dehşet bulutu

Cüneyt Arayürek konuştu, yazdı

Ürpertici bir kaza

Karadeniz'de ilk ölçüm: 'Temiz'

Pazar günü Cumhuriyet'te

Şekil 32

Tarih ve konum: *1 Mayıs 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık**: "Radyoaktif bulut Avustralya'da; ABD'ye göre kaza 2. Reaktöre de sıçradı"*

***Başlık:** "Dehşet bulutu"*

***Spot 1:** "Kiev yakınlarındaki Çernobil nükleer santralında çıkan yangın hala söndürülemedi. Amerikalı yetkililerin uydudan çektikleri fotoğraflara dayanarak yaptıkları açıklamaya göre santralın damı tamamen eridi ve santralden sürekli dumanlar çıkıyor."*

***Spot 2:** "Radyoaktif partiküllerin oluşturduğu bulut, Avusturalya'dan İsviçre'ye doğru kayıyor. Bir başka iddiaya göre bulut Kafkasya üzerinde. Avusturya'nın bazı bölgelerinde çocukların sokağa çıkmaması istendi."*

***Spot 3:** "İsveç'te ineklerden sağılan sütlerde radyoaktif kalıntılara rastlandı. Polonya'da küçük çocuklara kliniklerde radyoaktif zehirlenmelere karşı ilaç dağıtılmaya başlandı. Polonya hükümeti, halktan süt almamasını ve taze meyve-sebzelerin de çok iyi yıkanarak yenmesini istedi."*

***Üst başlık**: "Nükleer araştırma merkezi ölçümler yaptı"*

***Başlık:** "Karadeniz'de ilk ölçüm: 'Temiz'"*

***Spot:** "Küçükçekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi ekipleri Şile ve Kefken'de ölçüm yaptılar. Burada 'normal' radyasyon çıktı."*

CUMHURİYET/12

Enerji ve Politika

Facianın dersleri

ŞAHİN ALPAY

Geçen hafta sonlarına doğru İsveç'teki ölçüm istasyonları havadaki radyoaktivite miktarının normalin 4-5 katına doğru yükseldiğini saptamaya başlamışlar. Yetkililer, durumun önce ülkenin güneyindeki Forsmark Nükleer Santralı'nda meydana gelmiş bir arızadan kaynaklanabileceğinden kuşkulandılar. Santralın tümüyle boşaltılması dahil çeşitli önlemler alındı. Ancak belirtiler, radyoaktivite artışının ülke dışındaki bir kaynağın neden olduğuna işaret ediyordu. İsveç'te esenrüzgârlar, Sovyetler Birliği üzerinden geliyordu. İsveç makamları pazartesi günü Sovyet yetkililerine başvurarak, Sovyetler'de olağandışı bir durum olup olmadığını sordular. BBC'nin haberine göre, İsveç'in resmi başvurusundan yaklaşık altı saat sonra, TASS Haber Ajansı, pazartesi akşamı yaptığı kısa bir açıklama ile tam yerini, zamanını ve boyutlarını belirtmeksizin, ülkede bir nükleer santral kazası olduğunu, ilgililerin yardımına koşulduğunu açıkladı. Söz konusu santralın yerinin Batılı gazetecilerin gayretiyle Kiev'in kuzeyindeki Çernobil olduğu öğrenildi. Başta İskandinavya ülkeleri olmak üzere, bütün çevre ülkelerde alarma geçildi. Kaza, bin kilometreden uzak mesafelerde radyoaktivite artışına yol açacak kadar vahimdi.

Moskova radyosu nihayet salı günü yaptığı kısa bir yorumda, Çernobil Nükleer Santralı'nda bir "facia" meydana geldiğini, bu kazanın ve Batıda meydana gelen diğer kazaların, "Nükleer enerjinin barışçı kullanımının dahi ne denli tehlikeli olabileceğini" gösterdiğini söyledi. Kazada kaç kişinin öldüğü ya da yaralandığı, alınan önlemler konusunda ise Moskova susmaya devam ediyordu. Ne var ki, ali-

Nükleer enerji santralları kurma konusundaki kararı, devlet görevi dahil, 'devlete karşı çıkma' endişesinden masum olarak herkesin görüştüğü açıkça söylediği geniş bir tartışma sonunda vermeliyiz.

tif bulut haline dönüşerek, rüzgârın esmi yönüne bağlı olarak, şimdiden Sovyetler'e komşu ülkeleri tehdit etmeye başladı. Beklenen ikinci bir gelişme, radyoaktivitenin santralı saptama için yararlanılan Dinyeper nehrinin sularına ve yeraltı sularına karışarak, bu suların ulaştığı yerlere kadar radyoaktif kirlenmeyi yaymasıydı. Çernobil kazasının doğrudan yol açtığı ölüm ve yaralanma olayları sona ermişse bile, radyoaktif kirlenmenin vereceği zararların boyutlarının kestirilemeyecek kadar büyük olacağına kuşku yok.

Sovyetler'e komşu bir ülke olarak, radyoaktivitesini yıllarca yitirmeyecek olan radyoaktif bulutların, rüzgâra bağlı olarak ülkemiz hava sahasına bulaşması; Dinyeper aracılığıyla Karadeniz'e inmesi olası radyoaktivitenin kuzey kıyılarımız tehdit etmesi küçümsenmeyecek tehlikeler olarak karşımızda duruyor.

Henüz sonuçlanmamış, nedenleri, boyutları ve niteliği tam olarak aydınlanmamış Çernobil facısından ne gibi sonuçlar çıkarılabilir?

Çernobil facısı, nükleer enerji santrallarının fevkalâde tehlikeli olduğunu bir kez daha kanıtlıyor. Nükleer enerji programları santralların işleyişi, tüketilmiş yakıtların taşınması, yeniden işlenmesi, "sebdiyen" depolanması dahil her aşamada insan sağlığı için büyük tehlikeler arzediyor. Bu programlara bu gerçeklerle karşı çıkanların haklı oldukları bir kez daha görüldü. Nükleer enerji programlarının gerektiği insanüstü bir dikkatle uygulanacak yapmaz denetim mekanizmalarını kurmak olanaksızlır. Santralların normal çalışmaları sırasında çevreye yaydıkları radyoaktivite kabul edilebilir sayılsa bile; çok ender meydana gelen ciddi nükleer kazaların arzettiği riskler kabul edilebilir değildir. Çernobil facısı bunu açıkça göstermiştir.

Ülkemizde de nükleer enerji santrallarını kalkınmanın ve modernleşmenin vazgeçilmez bir şartı sayan; bunların kurulmasını adeta bir "milli gurur" vesilesi addeden; nükleer reaktörleri "dünyanın en temiz ve güvenilir" enerji kaynağı olduğu görüşünü yayarak, kamuoyunda düşmüş aldatan ilerlerinda kimi sözde uzmanların da bulunduğu çevrelerin Çernobil olayı üzerine yaptıkları önlerine koyup, bir kez daha düşünmeleri gerekir.

HABERLER Menü Aç

1 MAYIS 1986

ÇERNOBİL'İ TANITTI — Prof. Özemre, dünkü basın toplantısında Çernobil'in cinsi ve yapısı konusunda ayrıntılı bilgi vererek, kazanın ardından oluşan radyoaktif yayılımın artıklarını...

Atom Enerjisi Kurumu Başkanı basın toplantısı yaptı

Prof. Özemre: Radyoaktif serpinti Türkiye'ye gelse bile etkili olmaz

Olaydan sonra gereken tüm önlemlerin alınarak etkilerinin izlendiğini belirten Prof. Ahmet Yüksel Özemre, radyoaktif bulutun etkisine girilmesi durumunda alınacak önlemleri şöyle sıraladı: Serpinti bölgesi boşaltılmalı, Süt veren hayvanlar bölgeden uzaklaştırılmalı, su kaynakları kontrol edilmeli.

İstanbul Haber Servisi — Türkiye Atom Enerjisi Kurum Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Kiev'deki Çernobil Nükleer Reaktörü'nde meydana gelen kazadan sonra, Kuzey Avrupa ülkelerini etkileyen radyoaktif serpinti bulutunun Türkiye'ye gelse bile, etkili olamayacağını söyledi.

Sovyetler Birliği'nin Kiev kentindeki Çernobil Nükleer Reaktöründe meydana gelen kaza ve Türkiye'nin durumu ile ilgili olarak Küçükçekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde bir basın toplantısı düzenleyen Prof. Dr. Özemre, şimdiye kadar meydana gelen en büyük nükleer kazanın 1966 yılında Windscale'de görüldüğünü ve 300 kilometrekarelik bir alanı etkilediğini söyledi. Basın toplantısını, "Kiev, Çernobil'de 4 reaktör vardır. Kaza, bu reaktörlerden birinde meydana gelmiştir" sözleriyle açan Prof. Dr. Özemre şöyle konuştu:

"Santral 950 megawatt elektrik gücündedir. 1978 yılında devreye sokulmuştur. Reaktörde elektronların hızlarının kontrol edilmesinde grafit kullanılmaktadır. Bu nedenle kazaya yol açta nedeniyle grafit tutuşması, ya da urasyum yakıtının erimesi yol açmıştır.

Olay çok mevzidir. Böyle bir kaza, Türk kamuoyunu panige sürüklememelidir. Kiev bizden 800-900 kilometre uzaktadır.

Kazayı öğrenir öğrenmez ilk işimiz, tedbirleri belirlemek olmuştur. Dün (önceki gün) radyoaktif serpinti bulutu için İstanbul'dan Boğaz'a kadar olan bölgede ölçümler yapacak komşetan bir ekibi göndermek olmuştur. Ayrıca bugün (dün) bir ekip Anadolu yakasından Kefken'e kadar olan ölçümler için, Ankara'dan çıkan bir başka ekip de Kefken'den Sinop'a kadarki ölçümleri yapmak üzere hemen çıkardık. Bunlara ek olarak Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin ve Küçükçekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin birer sabit ekibi dogal radyoaktivite sevyesini de

Batı Avrupa Bakanları toplandı

Genscher: Sovyetler tüm nükleer reaktörleri kapatsın

Dış Haberler Servisi — Batı Almanya Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Genscher dün yaptığı bir açıklamayla Sovyetler Birliği'ni kazaya uğrayan Çernobil reaktörü türündeki bütün nükleer santralları kapatmaya çağırdı. Genscher ayrıca, Moskova'dan facianın nedenleri hakkında bilgi ve-

TMMOB Başkanı: Bu kaza nükleer santralları savunanlara ders olmalı

Başbakanlık Çevre Genel Müdürü Evirgen: *Dünyanın normal dönüşü açısından Türkiye şansılı bir konumda. Türkiye'yi etkileyecek düzeyde herhangi bir tehlike yok.*

Haber Merkezi — SSCB'deki Çernobil Nükleer Santralı'nda meydana gelen kazanın yol açtığı nükleer yayılımanın, Türkiye için şu aşamada bir tehlike oluşturmadığı bilim adamlarınca kaydediliyor. Ancak konuyla ilgili olarak görüşüne başvurulan uzmanlar, yine de kazanın meydana geldiği nokta ve olayın boyutu konusunda kesin bilgile-re sahip olunmadan rahatsın yapmanın güçlüğünü hatırlatıyorlar.

öğretim üyeleri, çok az miktarda da olsa, Türkiye'ye ulaşması halinde radyasyonun insanlar üzerinde uzun ve kısa vadeli etkileri olabileceğini belirttiler. Bilim adamlarının verdikleri bilgiye göre, bu etkilerin belli başlı çeşitli deri hastalıkları, lokositlerin düşmesi, kansızlık, vücut direncinin azalması, çeşitli enfeksiyon hastalıklarının artışı olarak sıralanıyor.

TMMOB Başkanı Teoman

Başbakanlık Çevre Genel Müdürü Muzaffer Evirgen, ANKA muhabirine şu andaki verilerin Türkiye'de bir radyasyon artışı göstermediğini belirterek, "Kaza-nedeni bilgesi, İstanbul, hatta Ankara'da bile radyasyon ölçümlerini sürdürüyoruz. Türkiye'yi etkileyecek düzeyde herhangi bir tehlike yok" dedi. Radyasyonun Türkiye'yi etkileyecek düzeye çıkması halinde evden dışarıya çıkılmaması ve panik yaratılmaması gerektiğini ifade eden Evirgen, "Dünyanın normal dönüşü açısından Türkiye, şanslı bir konumda bulunu-

Şekil 33

***Tarih ve konum:** 1 Mayıs 1986, sayfa 12.*

***Üst başlık:** "Atom Enerjisi Kurumu Başkanı basın toplantısı yaptı"*

***Başlık:** "Prof. Özemre: Radyoaktif serpinti Türkiye'ye gelse bile etkili olmaz"*

***Spot 1**: "Olaydan sonra gereken tüm önlemlerin alınarak etkilerin izlendiğini belirten Prof. Ahmet Yüksel Özemre, radyoaktif bulutların etkisinin görülmesi durumunda alınacak önlemleri şöyle sıraladı: Serpinti bölgesi boşaltılmalı. Süt veren hayvanlar bölgeden*

uzaklaştırılmalı ve kaynaklar kontrol edilmeli."

Tarih ve konum: *1 Mayıs 1986, sayfa 12*

Başlık: *"TMMOB Başkanı: Bu kaza nükleer santralları savunanlara ders olmalı"*

Spot: *"Başbakanlık Çevre Genel Müdürü Evirgen: Dünyanın normal dönüşü açısından Türkiye şanslı bir konumda. Türkiye'yi etkileyecek düzeyde herhangi bir tehlike yok."*

Descartes
Çev. Müntekim Ökmen
Yeni çıktı. 600 TL. Sosyal Yayınlar Babıâli Cad. No. 14 İstanbul Tlf. 522 52 13 ve 528 33 14

62. Yıl; Sayı: 22159 Kurucusu: Yu

Romanya'da olağanüstü durum: Radyasyon bulutu Bükreş'te

Bulut kapıda

Washington Post gazetesi, Çernobil'deki nükleer patlama üzerine SSCB'de benzer tipteki tüm nükleer enerji santrallarının kapatıldığını öne sürdü. SSCB'nin Washington Büyükelçiliği İkinci Katibi Vitali Çurkin, ABD Kongresi'ne verdiği bilgide, "Yangın hafifledi ama henüz söndürülemedi. Komşu ülkelere tehlikenin ortadan kalktığını söylemedik" dedi.

Dış Haberler Servisi — Sovyetler Birliği'nin Çernobil nükleer reaktöründe meydana gelen kazadan sonra oluşan radyoaktif bulutun önceki gece yön değiştirerek, rüzgârın etkisi ile Yugoslavya ve Romanya üzerine geldiği bildirildi. Radyasyon oranının artması üzerine Romanya'da olağanüstü durum ilan edildi. ABD'de yayımlanan Washington Post gazetesi, Çernobil'deki nükleer patlama üzerine SSCB'de benzer tipteki tüm nükleer enerji santrallarının çalışmasının durdurulduğunu öne sürdü. Çeşitli Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinde radyasyona karşı bazı önlemler alınırken, Polonya ve

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

2 uzmanın gözüyle

Kaza ve alınacak dersler

DR. AHMET KÜTÜKÇÜOĞLU
TEK-Nükleer Santraller Dairesi Başkanı

İlk heyecanın yatışmaya başladığı, Rusya ve Orta Avrupa üzerinde dolaşan radyoaktif bulutların oluşyerinden yaklaşık 100 km. uzaklıkta olan ülkemizde insan sağlığına zarar verecek bir etki yaratmayacağının açık anlaşıldığı bir dönemde, korku ve heyecanı bir tarafa bırakıp olayları ve alınacak dersleri soğukkanlılıkla ve gerçek boyutlarıyla tahlil etmenin yararlı olacağı görüşündeyiz.

Kazanın nedenleri ve nasıl geliştiği hakkında, gazete ve ajans haberlerinden

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'te)

Yanan reaktör

Türk-Bulgar sınırında ölçümler yapılıyor

Paniğe gerek yok

Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre: Dün akşam yapılan ölçümlerde ülkemizde bir radyasyon artışı görülmedi. Teyakkuz durumumuz sürüyor. Gerekirse halkı uyaracak, lazım gelen önlemleri alacağız. Bugün Türk-Bulgar sınırında yeniden ölçüm yapılacak.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, dün akşama kadar yapılan ölçümlerde ülkemizde radyasyon artması görülmediğini yinelediği Özemre, radyasyon yüklü bulutların Bükreş üzerinde görülmesi üzerine dün saat 19'dan itibaren motorize ekiplerin genişletildiğini, Türkiye ile Bulgaristan sınırında da ölçümleme çalışmalarına başlandığını bildirdi. Ölçümleme ve çalışmaların üç gün süreyle günde iki kez, gerekirse gece de yapılacağını belirten Özemre, "Şu anda tedbir teklifiniz bile yok. Ancak teyakkuz durumumuz sürüyor. Gerekirse halkı uyaracak, lazım gelen önlemleri alacağız" dedi.

Prof. Ahmet Yüksel Özemre, gazetelerde yer alan bir iddia üzerine de şöyle konuştu:

"Bazı iddialar üzerine Akçakoca'daki mobilize ekiplerinden birini Ankara'ya getirdik. Önceki gün bir gazetede çıkan talihsiz haberin kaynak gösterdiği Ankara Nükleer Araştırma Merkezi'nin bahçesinde kurdurup basın ve TRT'nin önünde ölçümler yaptık ve radyasyonda bir artış olmadığını hep birlikte gördük."

Radyoaktivitenin 220 kilometre güneyde kalan Türkiye için ciddi bir tehdit oluşturmadığını yineleyen Özemre, "Ayrıca, Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi Radyobiyoloji Bölümüne de dört ay süreyle hamsi, uskumru, istavrit ve lüfer gibi çok yenen

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Şekil 34

Tarih ve konum: *3 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Romanya'da olağanüstü durum: Radyasyon bulutu Bükreş'te"*

Başlık: *"Bulut kapıda"*

Spot 1*: "Washington Post gazetesi, Çernobil'deki nükleer patlama üzerine SSCB'de benzer tipteki tüm nükleer enerji santrallerinin kapatıldığını öne sürdü. SSCB'nin Washington büyükelçisi ikinci katibi Vitali Çurkin, ABD Kongresine verdiği bilgide 'Yangın hafifledi ama henüz söndürülemedi, Komşu ülkelere tehlikenin ortadan kalktığını söylemedik' dedi."*

Tarih ve haberin konumu*: 3 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Türk-Bulgar sınırında ölçümler yapılıyor"*

Başlık: *"Paniğe gerek yok"*

Spot: 1*: "Atom Enerjisi Kurum Başkanı Prof. Özemre: Dün akşam yapılan ölçümlerde bir radyasyon artışı görülmedi. Teyakkuz durumumuz sürüyor. Gerekirse halkı uyaracak, lazım gelen önlemleri alacağız. Bugün Türk-Bulgar sınırında yeniden ölçüm yapılacak"*

SİYASAL REJİMLER
Maurice Duverger
Çev. Teoman Tunçdoğan
Yeni çıktı. 600 TL. Sosyal Yayınlar Bahtiti Cad. No. 14 İstanbul Tlf. 522 52 13 ve 528 33 14

Cumhuriyet

YILLARIN TANIĞI ÜÇ YAZAR
Hikmet Çetinkaya
650 lira. Çağdaş Yayınları Turkocağı Cad. 39/47 Cağaloğlu/İSTANBUL

62. Yıl; Sayı: 22161 Kurucusu: Yunus Nadi 120 TL. (KDV dahil) 5 Mayıs 1986 Pazartesi

Radyasyon bulutunun toprak ve deniz üzerindeki etkisi azalmaya başladı

Uzmanlar 'tehlike yok' diyor

UZMAN GÖZÜYLE

Süt içebilir, et ve balık yiyebiliriz

Radyasyon tehlikesi, kaynağı olan Çernobil'den itibaren, kabaca mesafenin karesi ile ters orantılı olarak azalıyor.

İnsanoğlu, sürekli bir radyasyon banyosu içinde yaşamaktadır. Güneşten, yıldızlardan, yeryüzündeki kayalardan sürekli olarak radyasyon almaktadır. Radyasyon çevremizin bir mensubudur.

İçinde bulunduğumuz radyasyon banyosunun "sıcaklığı" yılda 150 "milirem"dir. Eğer birkaç saatlik bir süre zarfında 1 rem, yani yıllık normalin yedi katı alınırsa, on binde bir olasılıkla kan kanseri olunabiliyor. İskandinav ülkelerinde ölçülen radyasyon, on binde bir olasılıkla kan kanseri tehlikesine işaret eden 1 remlik dozun yuvarlak 15 kat altında bulunuyor.

Çernobil'deki kazanın Türkiye'de bir etkisi görülmeyecek midir? Görülecektir. Karadeniz'e Çernobil'den hiçbir olumsuz unsur karışmayacak mıdır? Karışacaktır. Bu unsurlar önce Boğaz'lı, oradan da Marmara'ya elbette inecektirler.

Nükleer Mühendis Prof. Dr. TOLGA YARMAN'ın yazısı 16. Sayfada

Prof. Dr. Özemre

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, Edirne-Kapıkule arasındaki bölgede "bir hayli yüksek dozda" radyoaktif bulaşıklığının görüldüğünü açıklayarak yeni önlemler sıraladı.

Vatandaşlara yapılan uyarılar arasında yağmurun ve çamurun ıslattığı ayakkabı ve elbiselerin bol akarsu ile yıkanması, aynı şekilde meyve ve sebzelerin de yıkanmadan yenmemesi istendi.

Türkiye'de, Trakya, Ankara, İzmir ve Konya'nın merkez seçilerek incelemelerin sürdürüldüğünü bildiren Prof. Özemre, Sinop-Anamur çizgisinin batısında kalan bütün bölgelerde alınan radyasyon ölçümlerinin, radyasyonun toprak ve deniz yüzeyinde normale indiğini gösterdiğini açıkladı.

Haber Merkezi — Türkiye üzerindeki radyasyon bulutunun, önceki akşam yağış alan Edirne-Kapıkule arasındaki bölgede "bir hayli yüksek dozda" radyoaktif bulaşıklık kazandırdığı, buna karşılık bölgede dün akşam yağan yeni yağmurdan sonra radyasyon oranının düştüğü bildirildi. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Edirne ve Kapıkule çevresindeki vatandaşlardan, yağmur sularını kullanmamalarını, çamurlu yerlerde dolaşmamalarını ve bu bölgelerde süt hayvanlarını otlatmamalarını istedi.

Prof. Özemre, İstanbul, Ankara ve özellikle Sinop-Anamur çizgisinin batısında kalan bölgelerde yapılan ölçümlerde radyasyonun yer ve deniz üzerindeki etkisinin normal düzeye indiğinin görüldüğünü bildirdi.

Tahlillerin sürekli yapıldığını bildiren Prof. Özemre, "İçine girdiğimiz radyasyon bulutu yavaş yavaş Türkiye'de etkisini kaybetmeye başladı" dedi.

Edirne'de oturanlar geceyi uykusuz, dünü "radyasyon şaşkınlığı" içinde geçirdiler. Bu arada, Edirne'nin Eskikadın köyünde bazı hayvanlarda görülen "bitkinlik" ve 15 kadar ördeğin ölmesi araştırma konusu oldu. Haberi 16. Sayfada

Avrupa'da radyasyon azalıyor

Çernobil'deki kazadan sonra sızan radyasyon, son olarak Japonya ve İsrail'e de ulaştı. Olay üzerine Japonya hükümeti olağanüstü toplandı. İsrail'de yağmur sularında görülen radyasyonun "sağlığı tehdit edici" olmadığı açıklandı.

İngiltere'de sütlerde "sağlığa zararlı olmayacak miktarda" radyasyon tespit edildi. Tüm Avrupa ülkelerinde radyasyon miktarında düşüş görülürken, tek artış Hollanda'da oldu.

16 Sayfada

Şekil 35

Tarih ve konum: *5 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Radyasyon bulutunun toprak ve deniz üzerindeki etkisi azalmaya başladı"*

Başlık*: "Uzmanlar 'tehlike yok' diyor"*

Spot 1*: "Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Özemre, Edirne-Kapıkule arasındaki bölgede "bir hayli yüksek dozda" radyoaktif bulaşıklığının görüldüğünü açıklayarak yeni önlemler sıraladı."*

Spot 2: *"Vatandaşlara yapılan uyarılar arasında yağmurun ve çamurun ıslattığı ayakkabı ve elbiselerin bol akarsu ile yıkanması, aynı şekilde meyve ve sebzelerin de yıkanmadan yenmemesi istendi. "*

Spot 3*: "Türkiye'de Trakya, Ankara, İzmir ve Konya'nın merkez seçilerek incelemelerin sürdürüldüğünü bildiren Prof. Özemre, Sinop-Anamur çizgisinin batısında kalan bütün bölgelerde alınan radyasyon ölçümlerinin, radyasyonun toprak ve deniz yüzeyinde normale indiğin gösterdiğini açıkladı."*

Başlık: *"Avrupa'da radyasyon azalıyor"*

Üst başlık*: "Uzman gözüyle"*

Spot: *"Çernobil'deki kazadan sonra sızan radyasyon son olarak Japonya ve İsrail'e de ulaştı. Olay üzerine Japonya hükümeti olağanüstü toplandı. İsrail'de yağmur sularında görülen radyasyonun 'sağlığı tehdit edici' olmadığı açıklandı. İngiltere'de sütlerde 'sağlığa zararlı olmayacak miktarda' radyasyon tespit edildi. Tüm Avrupa ülkelerinde radyasyon miktarında düşüş görülürken tek artış Hollanda'da oldu."*

Başlık: *"Süt içebilir, et ve balık yiyebiliriz"*

Üst başlık: *"ABD'deki ünlü atom bilgini Prof. Kurşunluoğlu:"*

Spot: *"Radyasyon tehlikesi, kaynağı olan Çernobil'den itibaren kabaca mesafenin karesi ile ters orantılı olarak azalıyor."*

Cumhuriyet

TAKVİM 6 HAZİRAN 1986 İmsak: 3.28 Güneş: 5.25 Öğle: 13.07 İkindi: 17.06 Akşam: 20.39 Yatsı: 22.28

Karadeniz'de radyasyon oranı yüksek

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Radyoterapi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nijat Bilge, Atom Enerjisi Kurumu tarafından Başbakana sunulan gizli raporda belirtilen ve Karadeniz sahillerinde ölçülen 150 milirröntgen/saatlik oranın çok yüksek bir rakam olduğunu öne sürdü.

İstanbul Haber Servisi — Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde düzenlenen **Radyasyonun Yol Açtığı Hastalıklarda Tedavi ve Önlemler"** konulu toplantıda konuşan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Radyoterapi Anabilim Dalı Başkanı **Prof. Dr. Nijat Bilge**, Başbakan'a Atom Enerjisi Kurumu tarafından sunulan gizli radyasyon raporunda belirtilen ve Karadeniz sahillerinde iki gün boyunca ölçüldüğü açıklanan 150 milirröntgen/saatlik radyasyon oranının verilen bilgi doğruysa, çok yüksek bir rakam olduğunu ve yılda 50 Rem edecek olan bu miktarın tehlikeli olabileceğini söyledi. Türkiye'yi etkileyen radyasyon içindeki maddelerin cinslerinin açıklanması gerektiğini belirten Prof. Bilge, insan vücudundaki radyasyona en duyarlı hücrelerin çabuk çoğalan, kemik iliğindeki kan yapıcı hücreler, sperm üreten testisler ve kadınların yumurtalıkları ile metabolizmayı etkileyen tiroit guddesi olduğunu vurguladı. Bilge, ana karnındaki fetüsün de (cenin) çok etkilendiğini, bu nedenle Çernobil ve çevresinde yüksek dozda radyasyon alan gebe kadınların çocuklarının anormal doğabileceğini vurguladı.

hücreleri yenileyebildiğini, ancak özellikle en hassas moleküller olan, sırasıyla DNA, RNA ve amino asitleri bozulan hücrelerin oluşturduğu fonksiyonların değiştiğini, böylece deri kanserleri ve fibrozların meydana geldiğini anlatan **Prof. Bilge**, insan vücudundaki radyasyona en duyarlı hücrelerin çabuk çoğalan, kemik iliğindeki kan yapıcı hücreler, sperm üreten testisler ve kadınların yumurtalıkları ile metabolizmayı etkileyen tiroit guddesi olduğunu vurguladı. Bilge, ana karnındaki fetüsün de (cenin) çok etkilendiğini, bu nedenle Çernobil ve çevresinde yüksek dozda radyasyon alan gebe kadınların çocuklarının anormal doğabileceğini vurguladı.

Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ne girdik, Prof. Özemre ile konuştuk:

'Radyoaktiviteyi bilmeyen halkım rakamı ne yapsın?"

Prof. Dr. Özemre

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin özel izniyle girdiğimiz Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'nde sükunet hâkim. Radyasyon konusunda konuşmaya tek yetkili Prof. Özemre, "Radyoaktivitenin ne olduğunu bilmeyen benim zavallı halkım bunları ne yapsın. Onların öğrenmek istediği tehlike var mı, yok mu? Ben de elimizde toplanan verilere ve uzmanlarıma dayanarak tehlike olmadığını sürekli söyledim. Bu yeterli" dedi.

SEMRA SOMERSAN

Kem gözlerden ve tüm gözlerden uzak, Birinci Ordu'nun korunma sahası içinde, gölün kıyısında, 3 bin 200 dönümlük bir arazi üstüne kurulu Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi... Çernobil kazası dolayısıyla da tamamen inziyaya çekildi.

Bir ayı aşkın bir süredir ne müdürlüğe vekalet eden **Mutlu Dökmen**'le, ne de burada çalışan 200'e yakın uzmandan biriyle görüşmek mümkün oldu. Santral memurları özellikle basından gelen telefonları ilgili ve bilgililere bağlamamakta ısrar ediyor, mecbur kaldığında telefona çıkan Mutlu Dökmen de gazetecilere tüm bilgilerin Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı Prof. Dr. **Ahmet Yüksel Özemre**'den alınması gerektiğini bildiriyordu.

Ankara'daki makamında Prof. Dr. **Özemre, "Niçin sizden başka kimse Çernobil'in Türkiye'deki yansımaları konusunda konuşamıyor? Otoriter bir kişi misiniz?"** sorumuzu, **"Hem de nasıl! Tabii otoriterim. TAEK'de Çernobil'le ilgili olarak benden başka kimsenin konuşması için ben emir verdim. Ben Osmanlı devlet geleneğinden geliyorum ve bu hiyerarşi anlayışını benimsiyorum"** diye yanıtlıyor.

Basının, hava, su ve gıda maddelerindeki radyasyon ölçümlerini öğrenmek için yaptığı tüm girişimleri reddeden Özemre, Çernobil'den bugüne kadar geçen sürede 40 bini aşkın veri toplad ıklarını belirterek, **"Bu verileri kamuoyuna yansıtsak, her uzman kendine göre bir yorum yapacak. Kimi doğru, kimi yanlış. Radyoaktivitenin ne olduğunu bilmeyen benim zavallı halkım bunları ne yapsın? Onların öğrenmek istediği tehlike var mı yok mu? Ben de uzmanlarıma ve elimizde toplanan verilere dayanarak hiçbir tehlike olmadığını sürekli olarak söyledim. Bu yeterli"** dedi.

Prof. Özemre'nin özel izni ile gezdiğimiz Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'nde ise garip bir sükunet hüküm sürüyor. 28 nisandan bu yana kamuoyunu çalkalandıran olayların odak noktasını oluşturan, radyoaktif maddelerin yığın yığın yükleniip getirildiği yer sanki burası değil.

Serbest girişi engelleyen demir parmaklıklar yavaş yavaş kalktı. Kimlikler verildi. Yeşil ziyaretçi kartlarını taktık ve Merkez Müdürlük binasının önünde arabadan indik. Müdürün odasında TAEK Başkanı Prof. Özemre ve ÇNAM'ye vekaleten müdürlük eden Mutlu Dökmen'le yaptığımız kısa sohbette buraya üç yıl içinde yüzde yüz Türk malı, 100 kilowatlık bir reaktör yapılacağını öğrendik. Çernobil'in Türkiye'deki yansımaları konusunda artık konuşmayacağını vurgulayan Prof. Özemre, bizi İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nden öğrencisi radyobiyolog Doç. Dr. **Atilla Özalpan'a** emanet etti.

Doç. Özalpan'la birlikte gıda maddelerindeki radyoaktivite analizlerinin yapıldığı Radyobiyoloji Bölümündeki Düşük Radyasyon Sayım Laboratuvarına gittik.

Eğitilmiş kesimin, eski tarihli kutu sütlere rağbetle başlayıp konserve yemeye dek uzanan gıda rejimindeki değişiklik, yağmurdan, ıslanmamak değil, radyasyona yakalanmamak için kaçmak konularında ne buradaki ne de merkezin öteki bölümlerindeki uzmanlar yorum yapıyor. Çekmece'deki bilim adamları, ısrarla kendi gıda rejimlerini değiştirmediklerini söylüyorlar. Prof. Özemre, 2.5 yaşındaki kızına şişe sütü verdiğini vurgularken Doç. Özalpan, **"Biz evde hangi sütü bulursak onu içiyoruz. Eski tarihli kutu sütü bulmak da artık zorlaştı"** diyor.

"Dışarıdakiler böylesine kaygılı iken siz nasıl olur da hiçbir

Şekil 36

Tarih ve konum: *6 Haziran 1986, sayfa 16.*

Üst başlık: *"Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ne girdik, Prof. Özemre ile konuştuk"*

Başlık: *"Radyoaktiviteyi bilmeyen halkım rakamı ne yapsın?"*

Spot: *"Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin özel izniyle girdiğimizi Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'nde sükunet hakim. Radyasyon konusunda konuşmaya tek yetkili Prof. Özemre, 'Radyoaktivitenin ne olduğunu bilmeyen benim zavallı halkım bunları ne yapsın. Onların öğrenmek istediği tehlike ar mı, yok mu? Ben de elimizde toplanan verilere ve uzmanlarıma dayanarak tehlike olmadığını sürekli söyledim. Bu yeterli' dedi."*

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre:

Radyasyondan sakat doğan yok

ÖZEMRE'DEN

Çernobil kazasından bu yana Türkiye'de adam başına 22 miliremlik bir radyasyon birikimi oldu. Çaydaki radyasyon oranı bardak başına bir bekerel. Bu da insan sağlığı için zararlı değil. Bütün gıda maddelerinde radyasyon ölçümü yapıyoruz. Hepsini rahatça yiyip içebilirsiniz.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. **Ahmet Yüksel Özemre**, Çernobil nükleer kazasından bu yana geçen sekiz buçuk aylık sürede, Türkiye'de adam başına 22 miliremlik bir radyasyon birikimi olduğunu, bu ortalamayı ülkenin her yanında yapılan ölçümlerin değerlendirilmesi sonucunda bulduklarını bildirdi ve "**220 milirem bile olsaydı bu miktar, yine de hiçbir şey değildi!**" dedi. Özemre, bir göğüs filmi çektirirken bundan daha fazla radyasyon bulaştığını, aslında bir insanın bir yıl boyunca 5 bin miliremi bil'den sonra Türkiye'nin durumunu gün gün irdeleyerek, bu kaza dolayısıyla 3-4 Mayıs 1986 günleri dışında ülkede hiçbir şekilde radyasyonun tehlike boyutlarına ulaşmadığını söyledi. Dünyanın ilk büyük nükleer kazası olan İngiltere Windscale'deki kazadan sonra, İngiliz halkının yapılan "**alınma açıklamalardan**" dolayı korkunç bir paniğe kapıldığını kaydeden Özemre şöyle dedi:

"**29 nisan sabahı bütün dünya gibi kazayı öğrendiğimiz zaman politikamızı, halkımızı paniğe kaptırmamak ve doğruları gerekli kuruluşlara vermek olayonun kazadan sonra bir miktar yükseldiğini, ama bunun tehlike boyutlarına varmadığını söyledik. Rakamları ise bilimsel kuruluşlara vermekle yetindik.**"

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, Çernobil kazasından önce de ellerinde bir Türkiye radyasyon haritası bulunduğunu, buna rağmen Çernobil'in birçok ülkeyi olduğu gibi Türkiye'yi de hazırlıksız yakaladığını anlattı. Bu bakımdan Çernobil kazasını "**hayırlı bir tokat**" olarak nitelediğini bildiren Özemre, denemeleri yapılan atom bombalarının etkisinin Çernobil'den en az on kat daha fazla olduğunu söyledi. Özemre, bu yılın ilk yedi sekiz ayı içinde Türkiye'nin 40 bölgesinde 24 saat uyanık durumda olacak bir "**radyasyon erken uyarı ağı**" kuracaklarını, üçü bu yıl, altısı da gelecek yıl olmak üzere toplam dokuz yerde nükleer analiz merkezleri oluşturulacağını anlattı ve "**Ondan sonra birçok Batı ülkesinde olduğu gibi bizde de her nükleer olay, sürekli olarak denetimimizde tutulacak, her şeyi zamanında haber alacağız**" dedi.

Prof. Ahmet Yüksel Özemre, Türkiye'nin fındık ve çay dışsatımında karşılaştığı engellerin, pek çok ülkede olduğu gibi, ki-

Tarih ve konum: *18 Ocak 1987, sayfa 16.*

Üst başlık: *"Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Prof. Özemre:"*

Başlık: *"Radyasyondan sakat doğan yok"*

Spot: *"Çernobil kazasından bu yana Türkiye'de adam başına 22 miliremlik bir radyasyon birikimi oldu Çaydaki radyasyon oranı bardak başına bir bekerel. Bu da insan sağlığı için zararlı değil. Bütün gıda maddelerinde radyasyon ölçümü yapıyoruz. Hepsini rahatça yiyip içebilirsiniz."*

Şekil 37

ODTÜ ile TAEK arasındaki anlaşmazlık zihinleri karıştırdı

"Çayda radyasyon" tartışması sonuçsuz

Sanayi Bakanı Aral: *Ben onlardan görüş birliği beklerdim. 20 saat uykusuz kalan insanlar tekrar toplansalardı çok daha isabetli olurdu.*

Prof. Tolga Yarman: *Yönetim gerçekleri ya bilmemektedir ya da tahrif etmektedir.*

Haber Merkezi — Çaydaki radyasyon ölçümleri konusunda ODTÜ ile Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin (ÇNAEM) anlaşamaması iki bilim kuruluşunu karşı karşıya getirirken, Sanayi ve Ticaret Bakanı **Cahit Aral**, "**Ben onlardan bir görüş birliği beklerdim**" dedi. Nükleer araştırma uzmanı Prof. Dr. Tolga Yarman, ÇNAEM'i suçlayarak, "**Yönetim ya gerçekleri bilmiyor ya da tahrif etmektedir**" diye konuştu.

ODTÜ'den dört bilim adamı tarafından yapılan ve bir süre önce basında yer alan **Çayda radyoaktif ölçümlerle ilgili raporun** Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi uzmanlarınca "**modası geçmiş**" bir yöntemle ölçüldüğü gerekçesiyle kabul edilmemesi, radyasyonda ilginç bir tartışmanın başlangıcı oldu. ODTÜ'nün ölçümlerini yapan bilim kurulu da, ÇNAEM'in çaydaki radyasyon hesaplamalarında gerçeği kamuoyuna kuşku götürecek oranlarda açıkladığını ileri sürmesi, son toplantıda bile tarafları ortak bir görüşte buluşturamadı. Çeşitli çevreler,

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

TAEK: BİZE GÜVENİN
14. Sayfada

Tarih ve haberin konumu: *16 Şubat 1987, sayfa 1.*

Üst başlık: *"ODTÜ ile TAEK arasındaki anlaşmazlık zihinleri karıştırdı"*

Başlık: *"'Çayda radyasyon' tartışması sonuçsuz'*

Spot: ***"****Sanayi Bakanı Aral: Ben onlardan görüş birliği beklerdim. 20 saat uykusuz kalan insanlar tekrar toplansalardı çok daha isabetli olurdu." "Prof. Tolga Yarman: Yönetim gerçekleri ya bilmemektedir ya da tahrif etmektedir."*

Şekil 38

Uzmanlar, radyasyonlu eski çayla karıştırılmamasını istiyor

Yeni çay temiz

BERLIN

Amtliches Untersuchungsergebnis

TEMİZ RAPORU — Berlin Senatosu Radyoaktivite Ölçüm Merkezi'nin bu yıl yaptığı tahlillerin sonucunu gösteren raporda, çaydaki radyoaktivitenin düşmüş olduğu gösteriliyor.

Yeni ürün Türk çayının radyasyon tahlilleri sonucunda, radyoaktif kirlenmenin en düşük düzeye indiği ve çayın rahatlıkla içilebileceği saptandı. Geçen yıl Türk çayında yüksek radyasyon saptayan Berlin'deki Araştırma Enstitüsü'nün bu yıl yeniden yaptığı ölçümler, kirlenmenin havadan geldiğini ve topraktan geçen radyasyonun tehlike oluşturmadığı yönündeki tezini de doğruladı.

Türk ve Alman uzmanlar, yeni ürün çayın temiz olmasının sevindirici olduğunu, ancak depolarda bekletilen eski çaylarla yenisinin karıştırılmaması gereğini vurguluyorlar. Uzmanların saptamalarına göre yeni ürün çay, Avrupa'nın koyduğu radyasyon standartlarına da uygun.

ŞÜKRAN KETENCİ

Yeni ürün çay temiz çıktı. Geçen yılın Türk çayında yüksek radyasyon olduğunu saptayan Almanya'daki araştırma merkezinde yaptırdığımız tahliller sonucu bu yılın çay ürününde radyoaktivitenin çok düşmüş olduğu ortaya çıktı. Araştırmaları yapan uzmanlar grubu, geçen yılın çayının topraktan değil de havadan alınan radyoaktivite ile kirlenmiş olabileceği yolundaki hipotezlerinin doğru çıktığını, ye-

(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

Şekil 39

Tarih ve konum: *14 Temmuz 1987, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Uzmanlar radyasyonlu eski çayla karıştırılmamasını istiyor"*

Başlık*: "Yeni çay temiz"*

Spot 1*: "Yeni ürün Türk çayının radyasyon tahlilleri sonucunda, radyoaktif kirlenmenin en düşük düzeye indiği ve çayın rahatlıkla içilebileceği saptandı. Geçen yıl Türk çayında yüksek radyasyon saptayan Berlin'deki Araştırma Enstitüsü'nün bu yıl yeniden yaptığı ölçümler, kirlenmenin havadan geldiğini ve topraktan geçen radyasyonun tehlike oluşturmadığı yönündeki tezini de doğruladı."*

Spot 2: "*Türk ve Alman uzmanlar yeni ürün çayın temiz olmasının sevindirici olduğunu, ancak depolarda bekletilen eski çaylarla yeni çayların karıştırılmaması gerektiğini vurguluyorlar. Uzmanların saptamalarına göre yeni ürün çay, Avrupa'nın koyduğu radyasyon standartlarına da uygun."*

Çayda Özal yasağı

Elde kalan 58 bin ton yüksek radyasyonlu çayla ilgili yapılan yakma denemelerinin sonuçlarının açıklanmasını Başbakan Özal yasakladı. Sovyetler Birliği'ne satılması umulan çaylar için son kararı Özal verecek.

80 bin ton kadarı değişik dozlarda harmanlanmış olarak halka içirilen yüksek radyasyonlu çaylardan sonra, kullanımdan uzak tutulmak üzere depolanan çayların sadece yüzde 17'sinde 12 bin bekerelin altında radyasyon bulunuyor.

ŞÜKRAN KETENCİ

58 bin tonun üzerindeki radyasyonlu çayın ne yapılacağına ilişkin kararı Başbakan Turgut Özal verecek.

Özal'ın, radyasyonlu çayın yok edilmesine ilişkin deneme çalışmaları ve elde edilen sonuçların Çay-Kur ve TAEK yetkililerince açıklanmasını yasakladığı öğrenildi. Özal'ın bir basın toplantısı ya da Karadeniz gezisinde bu konuda açıklama yaparak, olayı referandum kampanyası çerçevesinde bir propaganda aracı olarak kullanmak istediği öne sürülüyor. Özellikle de fındıkta olduğu gibi, çayda da Sovyetler Birliği'ne önemli miktarda radyasyonlu çay satışı gerçekleştirilmesi umuluyor.

Şimdilik çoğu Hopa ile Ardeşen Işıklı köyü depolarında, kalan fabrika depoları ile İstanbul, Ankara merkez depolarında bulunan 58 bin ton çayda değişik oranlarda yüksek radyasyon bulunuyor. 80 bin ton kadarı değişik dozlarda harmanlanmış olarak halka içirilen yüksek radyasyonlu çaylardan sonra, kullanımdan uzak tutulmak üzere depolanan radyasyonlu çayların sadece %17'sinde 12 bin bekerelin altında radyasyon var. %64'ünde ise 12.500 ile 50 bin bekerel arasında değişen yüksek radyasyon bulunuyor. Diğer %19'unda ise 50 bin bekerelden de yüksek radyasyon var.

En son denenen ve başarılı sonuç alınırsa uygulanacağı TAEK tarafından kamuoyuna duyurulan yakma denemelerinin ilk sonuçları alınmış bulunuyor. Ancak Özal'ın koymuş olduğu yasak nedeniyle alınan sonuçlar kamuoyuna açıklanmıyor. Yetkili ağızlar, çay fabrikalarındaki yakma denemelerinde havaya dumanla birlikte radyasyon yayılmadığını belirtiyorlar.

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Tarih ve haberin konumu:*1 Eylül 1988, sayfa 1.*

Başlık: "*Çayda Özal yasağı"*

Spot 1: *"Elde kalan 58 bin ton yüksek radyasyonlu çayla ilgili yapılan yakma denemelerinin sonuçlarının açıklanmasının Başbakan Özal yasakladı. Sovyetler Birliğine satılması umulan çaylar için son kararı Özal verecek."*

Şekil 40

Spot 2: *"80 bir ton kadarı değişik dozlarda harmanlanmış olarak içirilen yüksek radyasyonlu çaylardan sonra, kullanımdan uzak tutulmak üzere depolanan çayların sadece yüzde 17'sinde 12 bin bekerelin altında radyasyon bulunuyor."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, TAEK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık:

Cumhuriyet gazetesinde dönemin Çernobil nükleer kazasına kadar olan ilk yarısında genellikle "*TR-2 atom reaktör yarın hizmete giriyor" ve "Türkiye'deki nükleer santral yapımına Sovyetler de talip oldu"* örneklerinde olduğu gibi düz ve haber veren başlıklar tercih edilmektedir.

Bu dönemdeki "*Yetkililer, '1995 yılında bile enerji açığımız olacaktır, bu yüzden Türkiye nükleer alana gitme kararı vermiştir' dediler"* şeklinde ideolojik olarak seçilmiş ifadenin doğrudan alıntı/yansıtma yoluyla üretilen alt başlık ve "*Özal: Nükleer santral yapımında kararlıyız*" şeklindeki başlık dikkat çekmektedir. Zira bir önceki dönemin sonlarında nükleer karşıtı yayın çizgisini oturtmuş olan gazetede bu tip nükleer taraftarı söylemi yeniden üreten ilk kez bu dönemde rastlanmaktadır.

1984 yılının bahar aylarında gazetede yayımlanan *"Nükleer enerji, dünya ve Türkiye"* üst başlıklı 5 günlük haber dosyasının ilk gün yayımlanan bölümünün *"Nükleer enerji ne sonsuz, ne ucuz ve de güvenilir*" şeklindeki başlığı, dördüncü gün yayımlanan bölümünün "*Reaktörlerin arz ettiği tehlikeler Batıya nazaran ülkemizde daha büyük*" şeklindeki başlığı ve son gün yayımlanan "*Nükleer enerji her bakımdan dışa bağımlılık getiriyor*" şeklindeki başlığı, 12 Eylül darbesinin ardından gazetede ilk kez açıktan nükleer karşıtı bir bakış açısıyla atılan ilk ve tek başlıklardır. Ancak gazetenin denge gözettiğini ve ikinci ve üçüncü bölümlerin başlıklarının "*Reaktör yapımcılarının umudu üçüncü dünya ülkelerinde*" ve "Siyasi partilerimizin hepsi nükleer reaktörden yana" şeklinde olduğu söylenmelidir. Başlık, hemen hemen hiçbir fikirde anlaşamayan sağ ve sol partilerin, nükleer enerji konusunda anlaşmakta; diğer bir deyişle hepsinin nükleer enerjiden yana olduğunu vurgulayarak nükleer enerjinin doğruluğunu ima etmektedir.

Çernobil nükleer kazasının ilk günlerinde gazetede *"SSCB'de nükleer santral kazası"* gibi düz ve haber veren başlıklara nadiren rastlanmakta, genellikle yönlendirici başlıklar görülmektedir. Başlıklarda "nükleer korku", "ürpertici bir kaza" ve "dehşet bulutu" gibi endişe yaratan tamlamalar dikkat çekmektedir. Bu dönemde haberlere, hükümet

temsilcilerinin sözlerinden doğrudan alıntı/yansıtma yoluyla üretilmiş *"Prof. Özemre: Radyoaktif serpinti Türkiye'ye gelse bile bir şey olmaz", "Paniğe gerek yok", "Süt içebilir balık yiyebiliriz"* gibi başlıklar atılmaktadır ki bu, Cumhuriyet gazetesinin Türkiyeli yetkililerin resmi söylemlerini sorgulamadan doğru olarak kabul ettiği ve bunları başlık üzerinden yeniden üretmekte olduğu anlamına gelmektedir. Belirtilmelidir ki bu dönemde gazete, TAEK Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin sözlerini tırnak içinde ve üst başlıkta ya da başlıkta hiç bir eleştiri içermeden olduğu gibi başlığa taşımıştır: "Radyoaktiviteyi bilmeyen halkım rakamı ne yapsın?" Böylelikle Cumhuriyet gazetesi başlık üzerinden "halkın bilme hakkını" elinden alınmasının meşruiyet zeminin yaratılmasına hizmet etmiş ve halkın küçümseyen bu söylemi normalize ederek yeniden üretmiş ve yaymıştır.

Çernobil nükleer kazasının hemen sonrasında dahi "Kurşunoğlu: Kazalar bahane edilip nükleer dışlanamaz", "Nükleer enerjide geç kaldık" gibi başlıklar dikkat çekmektedir. Bu başlıkların amacı kazaya/kazalara dair halkın rızasını üretmektir. Ancak hükümet yetkililerinin "tehlike yok" açıklamasını veren gazete aynı zamanda bilim insanlarına dayandırarak "Karadeniz kirlenebilir", "Radyasyon hissettirmeden etkiliyor" ya da "TMMOB Başkanı: Bu kaza nükleer santralları savunanlara ders olmalı" şeklindeki başlıklara nadiren de olsa yer vermektedir. Ancak ileride daha detaylı ele alınacağı üzere bu başlıklar, egemen söylemi içeren diğer başlıklar arasında haber hiyerarşisinden dolayı kaybolmaktadır.

Çernobil nükleer kazasının ardından 1990'a kadar olan süreçte ise Cumhuriyet gazetesinde genellikle ikinci dalga radyasyon bulutundan etkilenen çayların ne olacağı haberleri yer bulmuştur. Bu haberlerde de eleştiri içermeyen, düz ve haber veren başlıkların kullanıldığı gibi hükümetin lehine yönlendirici başlıklar da atılmıştır. Örneğin "*Uzmanlar, yeni çay ile eski çayın karıştırılmasını istiyor'* üst başlıklı haberin başlığı *"*Yeni çay temiz" olarak atılmıştır. Oysa haber yeni çayın temiz olması değildir. Ancak gazete, yeni çayın da kirlenmesi anlamına gelen yeni çay ile eski çayın karıştırılmasını geri planda tutmuş ve endişeyi okurun algısını yeni çayların temiz olması üzerinden yürütmüştür,

Bir önceki dönemin tersine bu dönemde gazetenin sıklıkta üst başlık kullanmaya başladığı görülmektedir. Üst başlıklar haberin genel bağlamını belirtmekte, haber kaynağının sözlerinin başlığa taşındığı o sözlerin kime ait olduğunu göstermekte ya da başlığa açıklama getirmektedir. Bu anlamda üst başlık, başlık ve alt başlık uyumundan söz edilebilir. Gazete

yönlendirmeyi genellikle bu başlıkların biri üzerinden yapmakta, diğerleri düz ve haber veren başlık niteliğini taşımaktadır.

Spot: Cumhuriyet gazetesinde 1986 yılındaki Çernobil kazasına kadar yayımlanan nükleer enerji ile ilgili haberlerin spotları, genellikle hükümet ve nükleer taraftarlarının gözünden yazılmıştır. Bu spotların çoğunda hükümet temsilcilerinin ya da bürokratların ifadelerinden ideolojik olarak seçilmiş olanları doğrudan ya da dolaylı alıntılar yardımıyla yeniden üretilmekte, böylece ifadenin taşıdığı ideoloji ve egemen düşünce biçimi de yeniden üretilmiş olmaktadır.

Gazetede sadece 1984 yılında yayımlanan 5 günlük bir nükleer enerji haber dosyasının spotları açıktan nükleer karşıtı gözle yazılmıştır. Çernobil kazasında ve kazanın ardından radyasyon bulutlarının beklendiği ve Türkiye'ye ulaştığı bir hafta boyunca ise Cumhuriyet gazetesinin spotlardan yine yetkililerin bütün açıklamalarını doğru kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Çernobil kazasıyla ilgili gazetenin detaylı haber verme çabası gözden kaçmamaktadır. Hatta Cumhuriyet farklı kaynaklardaki farklı iddiaları da spota taşıyarak meselenin ne kadar spekülasyona açık olduğunu spottan ortaya koymuştur. Ancak şunu özellikle belirtmek gerekmektedir ki gazete dönem itibariyle konu hakkında açıklama yapma yetkisine sahip olan kişilerden biri olan TAEK Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin, herhangi bir veri ortaya sunmadan, ciddiyetsiz bir biçimde ve günlük dille yaptığı açıklamalarını bile spottan tırnak işareti dahi kullanmadan vermiştir. Özemre'nin "zavallı halkım" ifadeleri ile somutlaşan üstten bakışı dahi yorumsuz olarak doğrudan yansıtılmıştır.

Bu dönemdeki haberlerde genellikle üst başlık, başlık ve spot uyumu gözlense de spotta, başlıkta söylediğinin tam tersinin yazıldığı örnekler de mevcuttur. 5 Mayıs 1986 tarihli gazetenin manşeti "*Uzmanlar 'tehlike yok' diyor*" iken spotlarda, Edirne-Kapıkule arasındaki bölgede "bir hayli yüksek dozda" radyoaktif bulaşığın görüldüğü belirtilmiş ve alınması gereken önlemler sıralanmıştır. Başka bir örnek de başlığı "*TMMOB Başkanı: Bu kaza nükleer santralları savunanlara ders olmalı*" olan haberin spotunun "*Başbakanlık Çevre Genel Müdürü Evirgen: Dünyanın normal dönüşü açısından Türkiye şanslı bir konumda. Türkiye'yi etkileyecek düzeyde herhangi bir tehlike yo*k" şeklinde yazılmasıdır.

Özellikle belirtmek gerekmektedir ki, 5 Haziran Dünya Çevre Günü vesilesiyle yapılan haberde, meslek örgütlerinin çevre farkındalığı hakkında düzenlediği toplantı değil, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in çevre günü dolayısıyla yayınladığı mesaj spota çıkarılmıştır.

Gazetenin bu dönem boyunca yaptığı denge açısından "'*Çayda radyasyon*' *tartışması sonuçsuz*" başlıklı haberi dikkat çekmektedir. Gazete hükümeti temsiler Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın, çayda radyasyon olduğunu savunan bilim insanlarını temsilen de Prof. Tolga Yarman'ın görüşmerine spottan yer vermiştir. Fakat hemen dikkat çekmek gerekmektedir ki; bu iki isim de çayda radyasyonun olup olmadığını anlamak için hükümet kurumu temsilcilerinin ve bilim insanlarının bir araya geldiği toplantıya katılmamıştır. Dolayısıyla haber asıl muhatapları mikrofon uzatılarak yapılmamıştır.

Gazete, Çernobil sonrasında radyasyonlu çayların gündeme gelmesinden sonra yetkililerin açıklamalarıyla arasına biraz daha mesafe koymuş, bu açıklamaları spottan yansıtmamıştır.

Fotoğraf: Çernobil nükleer kazası dönemi haricindeki haberler genellikle fotoğrafsız ya da görüş alınan kişinin küçük bir fotoğrafıyla birlikte yayımlanmıştır.

Çernobil kazasının hemen ardından kullanılan fotoğraflar dikkat çekicidir. "*Prof. Özemre: Serpinti Türkiye'ye gelse bile etkili olmaz*" başlıklı haberde, basın açıklaması sırasında Özemre'nin tahtanın başında verdiği "baş öğretmen pozu" kullanılmıştır ki bu poz, Özemre'nin konusundaki yetkinliğine dair algıyı pekiştirilmektedir. Yine haberlerde Özemre'nin gülümsediği fotoğraflar kullanılarak, tehlikenin olmadığına dair okura rahatlık hissi verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Kazanın ardından, özellikle Türkiye'de radyasyonun olup olmadığı yolundaki tartışmalarının haberlerinde genellikle hükümetin bu konuda açıklama yapmaya yetkili kişileri; dönemin Sanayi Bakanı Cahit Aral ve TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin fotoğrafları, bu isimlerin konuyu bildiği, tehlikenin olmadığına dair onlara güvenmek gerektiği algısını yaratacak şekilde kullanılmıştır. Diğer gazetelerde kendine geniş yer bulan Cahit Aral'ın çayda radyasyon olmadığını ispatlamak için kameraların karşısında çay içerken çekilmiş fotoğrafı Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 100 haberden 10'u gazeteye manşet, 2'si de ikinci manşet olmuştur. 37 habere birinci sayfadan yer verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi bu dönemde de Türkiye'nin nükleerleşme süreciyle ilgilenmiştir. Çernobil kazasını Cumhuriyet gazetesi manşetten takip etmiş ve iç sayfalarda da bu haberlere sayfa manşetinden yer vermiştir. Kaza haberleri ilk günlerde dış haberler servisinin ilgi alanına girerken, radyasyon yüklü bulutları Türkiye'ye gelme olasılığı ve daha sonra bu bulutların Türkiye'ye ulaşmasıyla birlikte konu Türkiye'nin güncel meselesi haline gelmiştir. Kazadan sonraki dönemde de gazete bu konuyu yakından takip ederek, gelişmeleri yine manşetten aktarmaya devam etmiştir.

Bu dönemde haber hiyerarşisi ile de algı yönetimi yapıldığı görülmektedir. Örneğin hükümet yetkililerinin "tehlike yok" yeklindeki açıklamaları sayfa manşetinden verilirken bilim insanlarının haber kaynağı olduğu ve Karadeniz'in kirlenebileceğine ya da radyasyonun hissettirmeden etkileyeceğine dair uyarıda bulundukları, diğer bir deyişle tehlike olduğunu söyledikleri haber bu haberin altında daha küçük bir biçimde kullanılmış ve diğer haberine yanında silikleştirilmiş ve etkisi azaltılmıştır. Nükleer karşıtı düşüncelere referans veren "*TMMOB Başkanı: Bu kaza nükleer santralları savunanlara ders olmalı"* başlıklı haber de diğer haberlerin yanında daha küçük olarak görülmüştür.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci, Çernobil nükleer kazası ve bu kaza bağlamında Türkiye ve yurtdışında yaşanan gelişmeler ve kazadan aylar sonra ihraç edilen ürünlerin geri dönmesiyle

birlikte radyasyonlu ürünlerin piyasaya sürüldüğünün ortaya çıkması ve devamındaki gelişmelerden oluşmaktadır.

Gazetenin, bu dönemin Çernobil nükleer kazasına kadarki ilk bölümünde, 1970'lerin ikinci yarısında geliştirdiği nükleer karşısı yayın çizgisinde değişim gözlenmektedir. Bu yayın çizgisindeki değişimin kaynağı 12 Eylül askeri darbesinde aranmalıdır. Zira yukarıda belirtildiği üzere 24 Ocak kararlarının ardından hükümetin üzerinden kurduğu ekonomik baskıyı 1980 ortalarında yayınladığı bir bildiriyle liberal ekonomiyi savunacağını açıklayarak çözmüştür. Gazete 12 Eylül toplumsal muhalefetin bütün unsurlarını ezdiği, özgürlükleri kısıtladığı ve sazın üzerinden baskı uyguladığından nükleer enerji alanında da siyasi iktidarın uygulamalarını eleştirmekten mümkün olduğunca kaçınmaktadır.

Hal böyleyken bu dönemde açıktan nükleer taraftarı haberlere de rastlanmaktadır. Ancak gazete, nükleer süreçteki gelişmelere dair genellikle aktarıcı konumda kalmayı tercih eder görünmektedir, ancak aslında süreci tek taraflı olarak aktarmakta; değil nükleer karşıtı kurumlara mikrofon uzatmak bu kurumların varlığından bile söz etmemektedir. Böylelikle kapalı bir biçimde egemen düşünceyi yeniden üretmektedir. Dolayısıyla 1986 Çernobil nükleer kazasına kadar olan zaman diliminde gazete nükleer enerji konusunu "ihtiyaç" olarak ele almaktadır.

Bu ilk yarıda 1984'e kadar nükleer karşıtı argümanlardan söz eden ve nükleer karşıtı bir gözle yazılan haberlere rastlanmamıştır. 1984'te gazetenin nükleer enerji konusunda yayımladığı 5 günlük haber dosyasının haricinde karşıt argümanlardan söz eden haber yoktur. Ancak nükleer karşıtı ses olarak sadece TMMOB yetkilisine bir cümlede verilen referans dışında bu haber dosyasında da nükleer karşıtlarının sesi yer bulmamıştır. Dolayısıyla Çernobil nükleer kazasına kadar olan süreçte gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyetinin hemen hemen hiç olmadığını söylemek hatalı değildir. Bunda gazetenin, darbe rejimi ve hükümetin uygulamalarını eleştirmekten mümkün olduğunca kaçınmasının olduğu kadar 12 Eylül tarafından ezilen toplumsal muhalefetin de bu konuda sözünün ve söz söyleyecek zemininin bulunmamasının da etkisi vardır. Diğer bir deyişle hem toplumsal muhalefetten nükleer enerjiye dair ses çıkmamakta; herhangi bir açıklama dahi yapılmamakta hem de gazete nükleer karşıtı seslere mikrofon uzatmamaktadır.

Bu noktada şu değerlendirmeyi mutlaka yapmak gerekmektedir ki; bu 5 günlük nükleer karşıtı haber dosyasının yayımlanması, 13 Aralık 1983 genel seçimleri ile en azından teoride askeri yönetimin bitişi ile gazetede yavaş yavaş görülmeye başlanan sınırlı rahatlamanın bir sonucudur. Ancak bu dosyanın dışında başka bu tarzda haber yapılmaması da rahatlamanın sınırlarına dair fikir vermektedir.

Gazetenin 1986 Çernobil nükleer kazasına dair haberlerinde de bu temkinli davranış dikkat çekmektedir. Cumhuriyet yabancı ajanslara ve basın organlarına dayandırarak mümkün olduğunca detaylı bir biçimde nükleer kazayı aktarmış, kazanın Türkiye'ye etkileriyle ilgili hükümet temsilcileri, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'yi haber kaynağı olarak kullanmıştır. Ne var ki; yetkililerin açıklamalarını doğru olarak kabul etmiş, bu açıklamalara referansla "tehlike yok", "paniğe gerek yok" diyebilmiş ve adeta Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun resmi bülteni gibi çalışmıştır.

Gazetede sadece bir tane resmi söylemin dışında söyleme sahip olan haber yer almıştır. Bunlardan biri kazanın hemen ardından TMMOB tarafından yapılan "Nükleer enerjiyi savunanlar kazadan ders çıkarmalı" başlıklı yazılı açıklamadır ki bu haber de gazetedeki kısmi rahatlama çerçevesinde değerlendirilebilir. Ancak rahatlama bununla sınırlıdır, zira gazete bu dönemde ne Akkuyu'da 1978'lerde nükleer enerjiye karşı çıkan ve bölgede ufak da olsa bir hareket başlatan Aslan Eyce'ye ne de yine darbe öncesinde nükleer enerjiye karşı itirazlarını dillendiren meslek odalarına mikrofon tutmuştur. Gazete daha sonra da bu sesleri görmezden gelmeyi tercih emiştir. Öyle ki 12 Eylül'ün ardından yapılan tek nükleer karşıtı aktiviteye yer vermemiştir: 6 Haziran 1986 tarihli gazetede yer alan 5 Haziran Çevre Günü haberi, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in çevre günü mesajı üzerine kurulmuştur. TMMOB'un düzenlediği nükleer karşıtı konferansın polis engeliyle karşılaştığı bilgisi haberin sonunda bir iki cümleyle vardır. Ancak 1980'den 1990'a kadar olan süreçte nükleer karşıtlarının tek faaliyeti olan imza kampanyasının tamamlanmış ve Türkiye genelinde nükleer enerjiye karşı toplanan imzaların nükleer karşıtları tarafından 5 Haziran'da Meclis'e teslim edilmesi ne bu haberin içinde bir bilgi olarak ne de bağımsız bir haber olarak gazete yer almıştır.

Bu dönemde gazete Çernobil kazasında Cumhuriyet gazetesinin nükleer teknolojiye halel getirmeden ve TAEK'in açıklamalarıyla ters düşmeden kazanın vahametini ortaya

koymaya çalıştığı söylenmelidir. Öyle ki piyasadaki çaylarda radyasyon olduğunu ispatlayan ODTÜ'lü bilim insanları ile TAEK arasında yapılan toplantının sonuçlarını sadece TAEK'e sormuş, TAEK'in "ODTÜ raporunu hazırlayanlar hatalarını kabul ettiler" ifadelerini doğru olarak kabul ederek hem bu ifadelere başlıkta hem de haber metninde yer vermiştir. Haberin diğer tarafı olan ODTÜ'lü bilim insanlarıyla görüşülmemiş, onların sesi okura ulaştırılmamıştır. Haber son derece yönlendiricidir. Üstelik doğru da değildir. Zira toplantıda ODTÜ'lü bilim insanlarının hesaplamalarının doğru olduğu, piyasadaki çaylarda radyasyon bulunduğu anlaşılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi, kısa bir süre sonra yeniden Türkiye'de etkili olan ikinci dalga radyasyonun yetkililer tarafından gizlendiğinin ortaya çıkmasına dair haber yapmamıştır. Ancak gazete, nükleer enerji ve Çernobil'in Türkiye'ye etkileri konusunda hali hazırda yönü egemen görüşe dönük yayın çizgisini devam ettirirken, radyasyon konusunda halkın yanlış bilgilendirildiğinin, süt ürünlerinde radyasyon olabileceğinin ve radyasyonlu ürünlerin ihraç edildiğinin ve iç piyasaya sürüldüğünün ortaya çıkması üzerine yavaş yavaş tavır değişikliğine gitmiştir. TAEK'in açıklamalarıyla arasına mesafe koymuş, çaydaki radyasyon iddialarından emin olmak için Almanya'da bir laboratuvara çay örneği göndererek, örneğin radyasyonlu olduğu sonucunu haberleştirmiştir. Gazete 1989 yılının sonunda Taşucu Balıkçılar Derneği Başkanı Arsan Eyce'nin Akkuyu'da nükleer santral kurulmasının bölgedeki turizme zarar vereceği şeklindeki açıklamasını kısa da olsa iç sayfalardan görmüştür. Bunda yavaş yavaş 12 Eylül darbesinin etkisinin toplumda ve basın üzerinde azalması etkilidir.

Yorum: Nükleer enerji, Cumhuriyet gazetesinin ilgilendiği konular arasındadır. Bu ilgi bu dönemde de sürmüştür. Gazetede Çernobil nükleer kazasına kadar 23, 1986 yılının Nisan ve Mayıs aylarını içine alan zaman diliminde Çernobil nükleer kazası sürecinde 33 ve Çernobil sonrası süreçte ise 45 haber yayımlanmıştır. Bu haberlerden 2'si dış haberler sayfasında, 4'ü nükleer karşıtı meslek örgütlerini haber kaynağı olarak kullanmak üzere sadece 10'i nükleer karşıtı bir göz ile yazılmıştır. Bütün bu süreçte açıktan nükleer enerjiyi taraftarı gözle yazılmış 8 haber verdir. Diğer haberler genellikle seçmeci kaynak kullanımı ve dengesiz yapıyla kapalı biçimde nükleer enerjiye dair egemen söylemi yeniden üretmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi 1980-1986 yılları arasında hükümet ve Enerji Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaları kaynak olarak kullanmaktadır. Ancak Çernobil kazasında gazetenin uluslararası ajanslardan ve kanallardan aktarmıştır. Gazete Çernobil kazasından ilk dalga radyasyonun Türkiye'yi terk edene kadar geçen yaklaşık 10 günlük sürede pek çok uzmana da mikrofon tutmuştur. Bu uzmanların pek çoğu TAEK'in açıklamalarını destekler nitelikte söylemler geliştirmişlerdir. Bu noktada üç olasılıktan söz etmek gerekmektedir. İlki gazete kaynaklarını ideolojik olarak seçmiş, hükümet ile ters düşmeyecek uzmanlara mikrofon tutmuştur. İkinci olasılık gazetenin böyle bir çabası olmamış, ancak 12 Eylül rejiminin bir sonucu olarak bilim insanları TAEK'in yaptığı açıklamalarla çelişki yaratacak açıklamalar yapmaktan kaçınmıştır. Son olasılık da o dönemde eldeki tek veri TAEK tarafından açıklanan veriler olduğu için bilim insanları da bu verileri "tehlike yok" şeklinde yorumlamıştır. Ancak mikrofon uzatılan bu bazı bilim insanlarının bu durumu hafife alan, "radyasyon konusun abartılıyor" şeklindeki söylemleri ilk iki olasılığı akla daha yatkın kılmaktadır.

Gazete bu durumda bir gariplik görmemiş ve Avrupa'da önlem üzerine önlem alınırken, Türkiye'de neden uzmanların adeta ağız birliği ederek "Radyasyon Türkiye'ye gelmez", "Radyasyon Türkiye'ye gelse bile bir şey yapmaz" ya da "Zaten doğada radyasyon var" şeklindeki sözlerini sorgulamamıştır. Uzmanlar radyasyonun 5 duyu organıyla algılanamayacağını, hissettirmeden etkileyeceğini söylemekte, ancak Türkiye'deki radyasyon ölçümlerinin normal çıktığı, dolayısıyla tehlikenin olmadığında ısrarcıdır.

Kazadan ve kazadan sonra Türkiye Radyasyon Komitesi adına konuşma yetkisine sahip olan TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre gazete için kaynak kişi haline gelmiştir. Konuyla ilgili hükümet yetkililerinin de açıklamalarına yer verilmiştir. Nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmadığının altı çizilmelidir. Bir önceki dönemde kendini nükleer karşıtı çizgide konumlandırdığı anlaşılan gazetenin tavrındaki bu değişiklik 12 Eylül darbesinin baskısı ile açıklanabilir.

Söylemler her gün değişse de öz itibariyle kazanın ilk günlerinden hükümete ve yetkililere göre Çernobil nükleer kazası nedeniyle Türkiye tehdit altında değildir. Ancak radyasyonlu bulutun Türkiye'ye de ulaşmasının üzerine ise alınan tedbirlerin yeterli olduğu, tehlikenin olmadığı, daha sonra da geçtiği açıklanmıştır. Ancak şunu mutlaka belirtmek

gerekmektedir ki gazete dönemin ünlü nükleer bilim insanlarından konuyla ilgili görüş almış, ancak eldeki tek veri TAEK tarafından açıklanan veriler olduğu için bilim insanları da bu verileri "tehlike yok" şeklinde yorumlamıştır. Kazadan aylar sonra ikinci dalga bulutun Türkiye'ye geldiği ve halktan gizlendiği, çay, fındık gibi ürünlerden radyasyona rastlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Bundan sonra da yetkililer önce çaydaki radyasyonun zararsız olduğunu savunmuştur.

Bu dönemde özellikle 1986 öncesinde gazetenin haberlerinden anlaşılabildiği üzere nükleer enerji taraftarı argümanların en önemlisi, dönemin siyasetçileri tarafından sık sık tekrarlanan "enerji ihtiyacı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle o dönemde kalkınmacı bir anlayışla gelişmiş ülke olma kriterlerinden birinin kişi başına düşen enerji kullanımının artması olduğu belirtilmelidir.

Bu dönemde gazete nükleer karşıtlarının temsiliyeti yok denecek kadar azdır. Ancak özellikle 1984'te hazırlanan 5 günlük haber dosyasında nükleer karşıtı argümanlara yer verilmiştir. Bunlar nükleer enerjinin sonsuz, ucuz ve güvenli olmadığı; nükleer reaktörlerin de ortadan kaldırılmalarının büyük bir sorun teşkil ettiği ve Akkuyu nükleer santralinin bölgedeki turizm faaliyetlerine zarar vereceği şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Cumhuriyet gazetesi Çernobil öncesi ve Çernobil dönemindeki haberlerinden aktif cümleler kullanmıştır. Özne bellidir. Ancak özellikle radyasyonlu çay skandalının ardından haberlerdeki pasif yapı dikkat çekmektedir. Örneğin "Hükümet/ yetkililer tarafından halka içirilen radyasyonlu çaylar" yerine "Halka içirilen radyasyonlu çaylar" demeyi tercih etmiştir. Böylelikle gazete halka radyasyonlu çay içirildiğini kabul etmiş fakat kimin içirdiğini gizlemiştir.

Bir önceki döneme oranla daha basit ve kısa cümleler kullanılmıştır. Bunda değişen ve basitleşen gazetecilik dilinin de etkisi vardır.

İlgili haberlerdeki cümleler genellikle birbiriyle uyumludur fakat, Çernobil kazasının ardından radyasyonlu bulutun Türkiye'ye gelme tartışmalarının beklendiği dönemde gazetenin önce tehlikenin olmadığını yazıp ardından da yetkililer tarafından yeni önlemlerin açıklandığını söylemesi çelişki yaratmıştır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki dili, eleştiriden uzak ve oldukça dikkatlidir. Stratejik noktalama işaretlerine ve eylemlere genellikle gerek duyulmamıştır. Gazete genellikle yerde tırnak işareti kullanılmayarak, kişiye ait ifadeler gazete tarafından sahiplenilmiştir. Bu dönemde gazetede hükümet tarafından kabul gören ifadeler kullanılmıştır.

Ancak stratejik noktalama işareti kullandığı bir örnek göze çarpmaktadır. Gazete her iki tarafın da görüşlerine yer verdiği 16 Şubat 1987 tarihli "'Çayda radyasyon' tartışması sonuçsuz' başlığında ve haber metninde stratejik tırnak işareti kullanarak, gazetenin çayda radyasyon bulunduğu iddialarına itibar etmediğini göstermektedir.

Dış haberlerde yayımlanan iki nükleer protesto haberinin birinde nükleer karşıtları "maskeli militan" olarak tanımlanarak okurun zihninde nükleer karşıtı örgütler terör örgütleriyle eşitlenmiştir. Bu haberde göstericilerin polisle çatıştığı söylenmiştir, Diğer haber ise eylem "barışçıl" olarak tanımlanmış ve polisin göstericilere uyguladığı şiddet anlatılmıştır. İki haberin kaynağı da kuvvetle muhtemel uluslararası ajanslardır. Sözcük seçimleri arasındaki bu fark, haberi yazar muhabir ya da çeviren editörün nükleer karşıtlarına yöntemini de göstermektedir.

Haber Retoriği: Gazetede bu dönemde 12 Eylül'ün etkisiyle egemen görüşle ters düşmek anlamına gelen nükleer taraftarı bir dil ile haber yazmaktan kaçınıldığı, hatta zaman zaman kullanılan dilin açıktan nükleer enerji savunusuna dönüştüğü görülmektedir.

Gazetede sık sık "bilim adamları", "uzmanlar" gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

Gazetenin tasarımı hala siyah beyaz olduğundan fotoğraflar istenen etkiyi yaratamamaktadır. Ancak gazetenin bir önceki döneme oranla, özellikle inandırıcılığı sağlamak için olay anlarından daha çok fotoğraf kullandığı görülmektedir.

Çernobil kazasının olduğu ilk günlerde reaktörlerin çalışma prensiplerine dair şekiller, Çernobil'in Türkiye'ye uzaklığını gösteren haritalar, ileriki günlerde radyasyon bulutlarının rotasını gösteren haritalar ve TAEK'e bağlı radyasyon ekiplerinin ölçüm yaptığı sırada çekilen fotoğraflarıyla inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde inandırıcılığı arttırmak için kullanılan diğer bir yöntem de bilim insanlarından, hükümetin açıklama yapmakla yetkilendirdiği TAEK'in söyleminin paralelinde demeçler almaktır.

2.3.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

1980 yılından itibaren Milliyet'in künyesinde sahibi olarak Aydın Doğan'ın adı yer almaktadır.

Abdi İpekçi'yle birlikte istikrarlı bir büyüme göstererek Türkiye'nin en büyük gazeteleri arasında giren Milliyet, Abdi İpekçi'nin öldürülmesinin ardından özellikle 1980'lerin ilk yarısında istikrar gösterememiştir. Kısa süreli genel yayın yönetmeleri ve yazı işleri müdürleri ile yönetilmiştir. Ancak genel yayın yönetmenliği kısa süreli de olsa Milliyet'e yeni bir soluk getiren isin 1984 yılında göreve gelen Çetin Emeç olmuştur. Çetin Emeç tarzı gazetecilik iki ya da üç kelimelik çarpıcı manşetler, bloklanmış spotlar, fotoğraf altlarıyla ve magazin haberleriyle kendini göstermiştir. 1985 yılında Hürriyet'e geçen Emeç'in ardından genel yayın yönetmeni Doğan Heper, genel yayın koordinatörü de Altan Öymen olmuştur. [417]

Türkiye'deki fikir gazeteciliğinin değil de yığın gazetelerinin bir temsilcisi olan Milliyet gazetesinde 1980'li yıllarda –özellikle ilk yarısında- Başbakan Turgut Özal'ı desteklemektedir. Özal'ı sempatik gösteren fotoğraflara ve onun icraatlarını destekleyici haberlere rastlanmaktadır. Ancak Özal'ın bürokratlıkta geçirdiği süre, başbakan oluşu ve başbakanlığın son dönemleri, cumhurbaşkanlığı adaylığı ve ölümüne dek cumhurbaşkanlığında geçirdiği süreye ilişkin haber ve yorumlar ayrı ayrı incelendiğinde

[417] Çakır ve diğerleri, s. 95.

Milliyet'in Özal'ın politikalarına yönteminin dönemsel ve konjonktürel olduğu sonucuna da varılmaktadır.[418]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

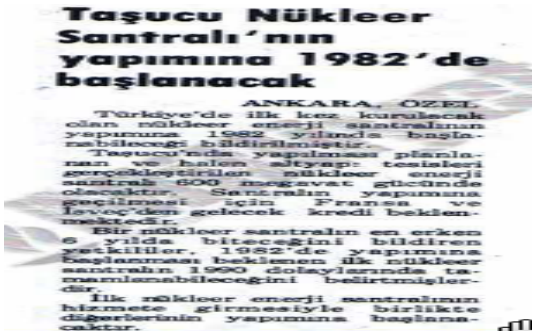

TMMOB:
«Enerji sorununa nükleer santrallarla çözüm bulunamaz»
Yapılan açıklamada, madenlerin devletleştirilmesi, elektromekanik sanayinin devlet tarafından kurulması ve doğal kaynaklara bağlı bir enerji politikası izlenmesi istendi
ANKARA, ÖZEL

***Tarih ve konum**: 8 Ocak 1980, sayfa 6.*

***Başlık:** "TMOBB: 'Enerji sorununa nükleer santrallarla çözüm bulunamaz'"*

***Spot:** "Yapılan açıklamada madenlerin devletleştirilmesi, elektromekanik sanayinin devlet tarafından kurulması ve doğal kaynaklara bağlı bir enerji politikası izlenmesi istendi."*

Şekil 41

Taşucu Nükleer Santralı'nın yapımına 1982'de başlanacak
ANKARA, ÖZEL

***Tarih ve konum:** 19 Temmuz 1981, sayfa 10.*

***Başlık:** "Taşucu Nükleer Santralı'nın yapımına 1982'de başlanacak"*

***Haber girişi:** "Türkiye'de ilk kez kurulacak olan nükleer enerji santralının yapımına 1982 yılında başlanacağı bildirilmiştir."*

Şekil 42

[418] Çakır ve diğerleri, s.109.

Şekil 43

Tarih ve konum: *30 Nisan 1986, sayfa 1.*

Patlangaç*: "Faciayı önleyemeyen Rusya yardım istedi"*

Üst başlık: *"Özal'ın emriyle Batı Karadeniz kıyılarında radyasyon taraması"*

Başlık: *"Dünyada nükleer panik"*

Spot 1*: "Sovyetler Birliği'nin Kiev yakınlarındaki Çernobil nükleer santralında meydana gelen kazada ilk belirlemelere göre 2 kişi öldü. Belçika radyosu, ölü sayısının gerçekte yaklaşık 2 bin olduğunu öne sürdü."*

Spot 2: *"Nükleer sızıntının meydana getirdiği ve İskandinavya'yı etkisi altına alan radyasyon bulutunun, rüzgarın değişmesiyle güneye yönelerek Sovyetler'e dönmekte olduğu bildirildi."*

Spot 3: *"Kazayı 'facia' biçiminde niteleyen Moskova, reaktörde kaza sonucu meydana gelen kor yanmasının ve radyoaktif sızıntının önlenebilmesi için Federal Almanya'dan yardım talep etti."*

Spot 4: *"Sovyetler Birliğinin kazayı saklamaya çalışması ve açıklamayı saatler sonra yapması, başta ABD ve İsveç olmak üzere özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinin sert tepkisine yol açtı."*

M. Ali Birand MOSKOVA'dan bildiriyor
Çernobil ve çevresindeki yerleşim merkezleri boşaltıldı
NÜKLEER FELAKET SÜRÜYOR
Sovyetler'in umudu bir Türk
SSCB'den sonra, Tayvan ve Hindistan, felaketin kenarından döndü
Nükleer santral tehdidi
Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, garanti verdi:
•O radyasyon buraya gelemez•
•Yangın günlerce sürer•
•Türkiye için tehlike yok•
Dünyada 374 reaktör var
Akkuyu Santrali için karar çıkmazda
© 2009 Doğan Gazetecilik A.Ş.

Tarih ve konum: *1 Mayıs 1986, sayfa 5.*

Üst başlık: "*Çernobil ve çevresindeki yerleşim merkezleri boşaltıldı."*

Başlık*: "Nükleer felaket sürüyor"*

Spot 1: "*Sovyet Hükümeti'nce yapılan açıklamada kazada iki kişinin öldüğü, hastaneye kaldırılan 197 kişiden 49'unun taburcu edildiği bildirildi ve binlerce kişinin öldüğü yolundaki haber yalanlandı".*

Spot 2*: "Moskova'daki yabancı gazetecilerin Kiev'e gitmelerine izin verilmiyor. Dışişleri yetkilileri bölgeye gidilmesinin tehlikeli olduğunu söylediler."*

Şekil 44

Spot 3: *"Sovyet Hükümeti, kazanın olduğu reaktörün kapatıldığını ve radyasyon seviyesinin düşmeye başladığını duyurdu. Çernobil Nükleer Santralı'ndaki diğer 3 reaktör de güvenlik tedbiri olarak kapatıldı."*

Spot 4: *"Kiev'de bulunan Federal Alman teknisyenler, santralın çevresinde 30 km'lik bir güvenlik alanı oluşturulduğunu bildiriyorlar."*

Üst başlık*: "SSCB'den sonra, Tayvan ve Hindistan felaketin kenarından döndü"*

Başlık: *"Nükleer santral tehdidi"*

Spot 1: *"Hindistan'da 'ağır su' üretim biriminde meydana gelen patlama ve yangın sonucu, Talcher Nükleer Santaralı yöresindeki yüzlerce aile, evlerini terk etti."*

Spot 2: *"Tayvan'daki Wan Li Nükleer Santralı'nda yangın söndürme sisteminin kontrolü sırasında altı mühendis yaralandı."*

Üst başlık*: "Sovyetler'in umudu bir Türk"*

Başlık: *"Dr. Behram Kurşunoğlu acilen Moskova'ya çağrıldı"*

Spot 1*: "Miami Üniversitesindeki Kuramsal Araştırmalar Merkezi başkanı olan Dr. Berhram Kurşunoğlu, Moskova'nın çağrısını kabul ederek, Kiev'e gideceğini belirtti"*

Spot 2*: "BM Çevre Programı Başkanı Dr. Mustafa Tolba da 'Çevrenizdeki komşularınız, nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya olduklarını bilmeliler. Belki onlar, ilk radyasyon mültecileri olacaklar' diyerek Moskova'yı uyardı.*

***Üst başlık**: "Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, garanti verdi:"*

***Başlık:** "O radyasyon buraya gelemez"*

***Spot 1**: "Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumu Başkanı'na göre Kiev tamamen bitmiş durumda. Artık Kiev için kurtuluş yok.... Ama bizim için hiç tehlike yok"*

***Üst başlık:** "Nükleer Fizik Profesörü Erdal İnönü açıkladı:"*

***Başlık**: "Türkiye için tehlike yok"*

***Spot:** "Nükleer patlama olayı, SHP milletvekili Paşa Sarıoğlu tarafından dün TBMM'ye getirildi ve hükümeti açıklama yapması istendi. Türk Tabipler Birliği Başkanı Prof. Fişek ise 'Türkiye'de yeterli ölçü tekniği yok. Serpintinin, gıda maddelerine bulaşma ihtimali ile olay ciddileşiyor' dedi."*

***Başlık:** "Akkuyu Santralı için karar çıkmazda"*

***Haber girişi:** "Mersin'in Akkuyu ilçesinde yapılması planlanan ve yaklaşık 50 milyar liraya mal olması beklenen nükleer santralın yapımı, dışarıdan kredi sağlanamaması nedeniyle gerçekleşemiyor."*

Şekil 45

***Tarih ve konum:** 2 Mayıs 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık:** "Rüzgar yön değiştirdi, radyasyon bulutu Balkanlar'a kadar geldi."*

***Başlık:** "Türkiye tehlikede"*

***Spot 1:** "Yugoslavya ve Romanya'da yapılan ölçümlerde havadaki radyoaktivitenin yükseldiği görüldü. Ancak bilim adamları, bu oranın tehlikeli sayılabilecek oranın çok altında olduğunu bildiriyorlar."*

Spot 2: *"Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, 'Türkiye'de bulunan radyasyon miktarında artış yok' dedi."*

Spot 3: *"Trabzon'da 'radyoaktivite' korkusu nedeniyle balık satışları iki gün içinde büyük ölçüde düştü."*

Atom Enerjisi Kurumu açıkladı:
Bazı bölgelerde 7 kat artış oldu
Radyasyon geldi
TEHLİKE YOK
TV, nükleer santraldan tehlikeli
Sovyetler açıkladı:
Suçlu nöbetçiler

Şekil 46

Tarih ve konum: *4 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Atom Enerjisi Kurumu açıkladı: Bazı bölgelerde 7 kat artış oldu"*

Başlık*: "Radyasyon geldi, TEHLİKE YOK"*

Spot 1: *"Sovyetler Birliği'nin Çernobil Nükleer Santralı'ndaki kazadan sonra Kuzey Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu ve Asya 'ya yayılan radyasyon bulutu, nihayet dün sabahtan itibaren Batı Karadeniz Bölgesi'nden de ülkemize girdi."*

Üst başlık: *"Sovyetler açıkladı:"*

Başlık: *"Suçlu nöbetçiler"*

Spot 1: *"Sovyet yetkililer artık kaza konusunda ayrıntılı bilgi vermekten kaçınıyorlar. Sovyet basını ve televizyonu da Çernobil'deki gelişmeleri sürekli veriyor."*

Spot 2: "*Mısır Meteoroloji Enstitüsü yetkilileri, yaptıkları taramalar sonucunda, Mısır ve Suudi Arabistan üzerinde da radyasyon artışı saptadıklarını açıkladılar."*

Üst başlık: *"Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı uyardı:"*

Başlık: *"TV, nükleer santraldan tehlikeli"*

Spot 1*: "Prof. Ahmet Yüksel Özemre, iyi denetlendiği zaman nükleer santralların hiç bir tehlikesinin olmadığını söyledi ve 'Televizyona 1 metre yaklaştığımızda, dünyanın radyasyonunu alıyoruz. Tv'yi en az 3 metreden izlemek gerekir' dedi."*

Üst başlık: *"'Türkiye, hukuken atom bombası yapamaz" diyen Özemre, önce sobacılığa merak sarmış, sonra atom mühendisi olmuş... Ve tavsiyesi şu:"*

Başlık: *"Nükleer santraldan değil TV'ye yaklaşmaktan kork"*

Alt başlık: *"Atom Enerjisi Kurumu'nda çalışan elemanlara Özal'ın takdiriyle farklı ücret ödeniyor ve Başkan bunu açıklamıyor!"*

Haber girişi: "*Konumuz 'Atom', konuğumuz 'Atom Mühendisi' Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre. Konuştuğumuz yer , Küçükçekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi...Radyasyon almak için Kiev'e kadar gitmeye ya da Romanya'dan gelecek bulutu beklemeye gerek yok... Biz onun içindeyiz şu anda. Üstümüzde herhangi bir özel giysimiz olmadan 'reaktör'ün içine dalıverdik... Gözünü sevdiğimin Türkiye'si.'*

Atom Enerjisi Kurumu, radyasyon etkisinin azaldığını açıkladı

MÜJDE TEHLİKE GEÇTİ

Japonya'ya SIÇRADI

İngilizler de SAKLADI

Milliyet Halk Gazetesi

Şekil 47

Tarih ve konum*: 5 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Atom Enerjisi Kurumu, radyasyonun etkisinin azaldığını açıkladı"*

Başlık: *"Müjde, tehlike geçti"*

Spot 1: *"Kurum Başkanı Prof. Yüksel Özemre, 'Pazar sabahı saat 10.30 itibariyle Türkiye üzerindeki radyasyon bulutunun toprak ve deniz seviyesindeki etkisi azalarak devam etmektedir' dedi."*

Spot 2: *"Özemre sadece Edirne bölgesinde yaşayanların yağmur suyu birikintileri ile temas etmemelerini ve bu suları kesinlikle kullanmamalarını bildirdi."*

Spot 3: *"Radyasyon bulutu tehlikesi nedeniyle özellikle Karadeniz Bölgesi'nde ve İstanbul'da balık satışlarının da düştüğü belirtildi."*

***Spot 4**: "İstanbul'daki süt fabrikası yetkilileri radyasyon konusunda kendilerine sürekli bilgi verildiğini ve şu aşamada üretimi durdurmalarını gerektiren tehlike bulunmadığını belirtti."*

***Üst başlık:** "Radyoaktif bulut Tokyo'da da saptandı"*

***Başlık:** "Japonya'ya sıçradı"*

***Spot:** "Zengin ülke liderlerinin toplandığı Tokyo'da halk radyasyon tehlikesine karşı uyarıldı. Yetkililer yağmur suyu kullanılmasının sağlığa zararlı olacağını belirttiler".*

***Üst başlık:** "Bir ay önce nükleer sızıntı olduğu anlaşıldı"*

***Başlık:** "İngilizler de sakladı"*

***Spot:** "İngiltere'nin Dungeness kentindeki bir nükleer santraldan yaklaşık 62 kilo radyoaktif gaz sızdığı ve bugüne kadar olayın gizli tutulduğu anlaşıldı."*

FREIZEIT REVUE

Alman dergisi, radyasyon haritası yayınladı

'TÜRKİYE TERTEMİZ'

● Derginin yaptığı araştırmaya göre, Karadeniz sahilleri de dahil olmak üzere Türkiye'nin hiçbir bölgesi, radyasyondan etkilenmedi

FRANKFURT— MİLLİYET BÜROSU

ÇERNOBİL nükleer kazası, Avrupa'daki turizmi büyük ölçüde etkiledi. Bu arada birçok Alman, Rusya, Bulgaristan ve Romanya'daki rezervasyonlarını iptal etti. Tatilini çocuklarıyla birlikte radyasyonun ulaşamadığı Afrika'nın ortalarında geçirenlerin sayısı ise artıyor.

Bu arada yapılan ölçümler, radyasyon açısından Türkiye'nin en temiz ülkelerin başında geldiğini gösteriyor.

Turizm dergilerinde ve gazetelerde yayınlanan haritada ülkelerin nükleer artıktan ne ölçüde etkilendikleri gösteriliyor. Buna göre, İtalya'nın güneyinde hiç tehlike yok. Ancak Kuzey İtalya'da salata, sebze yenilmesi ve keçi sütü içilmesi tavsiye edilmiyor.

Türkiye, bu tehlikeden hiç etkilenmeyen bir ülke. Karadeniz dahil, sahillerinde rahatlıkla denize girilebilir. Sebzesi, meyvesi yenebilir. Fas, Tunus, Mısır, Almanya, Benelüx ülkeleri ve İskandinavya da aynı durumda. Dergide Yunanistan için, "Atina'daki hava kirliliği ve sis, radyoaktif serpintiden daha tehlikeli" deniliyor.

Almanya'dan RADYASYON ÖRNEĞİ

● Ege Ziraat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Cemal Sancar, radyasyon nedeniyle ürününü satamayan çiftçilere Alman Hükümeti'nin 660 milyon mark yardımda bulunduğunu söyleyerek, hükümetlerin tarımı desteklemesi gerektiğini bildirdi

HABERİ 14. SAYFADA

Çernobil'deki uğursuz reaktör: Sovyetler Birliği'nde halk, atmosfere ırlayan ışın kütlesiyle ve korkunç yangınla günlerce mücadele etti. Doğu'dan gelen rüzgâr, radyasyon bulutlarını Batı Avrupa'ya doğru kaymasına yol açtı. Harita, hangi bölgelerin daha kuvvetli etkilendiğini gösteriyor. Bu kritik günlerde yağmur yağan yerlerde, toprakta fazlasıyla radyasyona rastlandı. Örneğin, Polonya'da, Romanya'da ve tabii Rusya'da...

İSPANYA

İber Yarımadası'nda hiç kimsenin radyasyondan korkmasına gerek yok. Buradaki radyasyon miktarı çok hafif.

FRANSA

Radyasyondan kuvvetli olarak etkilenen bölgelerin plajlarında endişe etmeye gerek yok. Yaz tatiline kadar Almanya'da alınan önlemler, buralarda da alınacak.

YUNANİSTAN

Atina'daki durum kötü, radyasyon yüksek. Yugoslavya ve İtalya'nın büyük bir bölümünde radyasyon yok.

Buradaki ışınlar, alarm verecek derecede olsa bile, Kuzey'e rahatlıkla gidebilirsiniz. Norveç'le, Finlandiya'da ve Danimarka'da artık tehlike yok.

İSKANDİNAVYA

TÜRKİYE

Türkiye'deki yetkililerin verdiği bilgiye göre, bu seyahat ülkesinde fazla miktarda radyasyon görülmedi. "Radyasyon bulutları bizim ülkemizden geçmedi" deniyor.

● Zeytinburnu ve

Şekil 48

***Tarih ve konum:** 29 Mayıs 1986, sayfa 3.*

***Üst başlık**: "Alman dergisi, radyasyon haritası yayınladı"*

***Başlık**: "Türkiye tertemiz"*

***Alt başlık:** "Derginin yaptığı araştırmaya göre Karadeniz sahilleri de dahil olmak üzere Türkiye'nin hiç bir bölgesi radyasyondan etkilenmedi."*

***Haber girişi**: "Çernobil nükleer kazası Avrupa'daki turizmi büyük ölçüde etkiledi. Bu arada*

bir çok Alman, Rusya, Bulgaristan ve Romanya'daki rezervasyonlarını iptal etti. Tatillerini çocuklarıyla birlikte radyasyonun ulaşmadığı Afrika'nın ortalarında geçirenlerin sayısı artıyor."

Başlık: *"Almanya'dan radyasyon örneği"*

Spot: *"Ege Ziraat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Cemal Sancan, radyasyon nedeniyle ürününü satamayan çiftçilere Alman hükümetinin 660 milyon mark yardımda bulunduğunu söyleyerek, hükümetin tarımı desteklemesi gerektiğini bildirdi."*

Milliyet
Halk Gazetesi
SALI 17 HAZİRAN 1986
16 SAYFA ● 100 LİRA (90.91 + 9.09 KDV)

Milliyet muhabiri Akay Cemal nükleer tehlike bölgesine girdi

Kiev'de ürperdim

Havaalanında hem insanlar hem de uçaklar temizlik operasyonundan geçiriliyor. Özel giysili görevliler piste inen her uçağı özenle yıkıyorlar

● Çernobil nükleer santralina 130 kilometre uzaklıkta bulunan Kiev kenti tam abluka altında. Kentte yaşayanlar görevlilerin tüm uyarılarına harfiyen uyuyorlar

● Havaalanına iner inmez görevlilerin verdiği tüm garantiler bir anda kafalardan siliniveriyor ve insanın içini büyük bir ürperti kaplıyor

HABERİ 8. SAYFADA

● Kendi kendine önlem alanlar çoğalıyor

Radyasyona reçete

● Çoğu üniversite öğretim üyesi olan ve radyasyon olmadığına inanmayan bu kimselerin reçetesi şöyle:

● Et, deniz ürünleri, balık, yeşil sebze, salata yemiyorlar. Süt içmiyorlar □ Odalarına ağzı açık birer şişe tenteliyor, yerleştiriyorlar ve iyotlu tuz kullanıyorlar □ Yağmura yakalanırlarsa eve hemen gelip iyice yıkanıyorlar □ Gıdalarını kuru sebze, konserve, eski tarihli margarinden sağlıyorlar □ Kabuklu meyveleri iyice yıkadıktan sonra yiyorlar

Radyasyonun varlığına inanan Doç. Dr. Sema Tülbentçi, kendini korumak için evinde özel bazı önlemler uyguluyor.

HABERİ 8. SAYFADA

Bardak bardak süt içti Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, radyasyondan korkmadığını kanıtlamak için Milliyet muhabirinin evine götürdüğü sebze ve meyveleri bol bol yedi, üzerine de bardak bardak süt içti...

Prof. Özemre radyasyondan korkmuyor

Açıklama yapmadık panik olmadı

● "Rakamların verilmemesi Atom Enerjisi Kurumu'nun politikasıdır" diyen kurum başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, "Bazı art niyetli kişiler öküz altında buzağı aranacağına söylentiler yayıyor" dedi ● HABERİ 8. SAYFADA

Şekil 49

Tarih ve konum: *17 Haziran 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Milliyet muhabiri Akay cemal tehlike bölgesine girdi"*

Başlık*: "Kiev'de ürperdim"*

Spot 1*: "Havaalanında hem insanlar hem de uçaklar temizlik operasyonundan geçiriliyor. Özel giysili görevliler piste inen her uçağı özenle yıkıyorlar."*

Spot 2*: "Çernobil nükleer santraline 130 kilometre uzaklıkta bulunan Kiev kenti tam abluka altında. Kentte yaşayanlar görevlilerin tüm uyarılarına harfiyen uyuyorlar."*

Spot 3: *"Havaalanına iner inmez görevlilerin verdiği tüm garantiler bir anda kafalardan siliniveriyor ve insanın içini büyük bir ürperti kaplıyor"*

Üst başlık*: "Kendi kendine önlem alanlar çoğalıyor"*

Başlık: "*Radyasyona reçete"*

Spot: *"Çoğu üniversite öğretim üyesi olan ve radyasyonun olmadığına inanmayan bu kimselerin reçetesi şöyle: *Et, deniz ürünleri, balık, yeşil sebze, salata yemiyorlar. Süt*

*içmiyorlar. *Odalarına ağzı açık birer şişe tentürdiyot yerleştiriyorlar ve iyotlu tuz kullanıyorlar. *Yağmura yakalanırlarsa eve hemen gelip iyice yıkanıyorlar. *Gıdalarını kuru sebze, konserve, eski tarihli margarinden sağlıyorlar. *Kabuklu meyveleri iyice yıkadıktan sonra yiyorlar. "*

***Üst başlık**: "Prof. Özemre radyasyondan korkmuyor"*

***Başlık:** "Açıklama yapmadık panik olmadı"*

***Spot:** "'Rakamların verilmemesi Atom Enerjisi Kurumunun politikasıdır' diyen kurum başkanı Ahmet Yüksel Özemre 'Bazı art niyetli kişiler öküz altında buzağı ararcasına söylenti yayıyor' dedi."*

"Radyasyon"a inat, bardak bardak içti...

Çaycı bakan

ANKARA, ÖZEL

SANAYİ ve Ticaret Bakanı, Radyasyon Güvenlik Komitesi Başkanı **Cahit Aral**, radyasyon söylentilerinin Türkiye'nin dışsatımına büyük darbe indirdiğini söyledi. **Aral**, Türk çayının radyasyon bakımından "**kesinlikle tehlikesiz olduğunu**" bildirdi.

Bakanlığına bağlı DESİYAB'ın halka açık, çok ortaklı ve işçi yönetimindeki şirketlerde uygulamaya koyduğu rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin olarak dün bir basın toplantısı düzenleyen **Aral**, 167 şirkete Türkiye - Federal Almanya Özel Kredi Fonu'ndan 26 milyon mark'lık kaynak aktarımı yapılacağını kaydetti. Hükümet olarak özel sektör kuruluşlarını kurtarmadıklarını,

- Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, çayın marul gibi yenmediği takdirde hiçbir tehlike arzetmediğini öne sürdü. "Eğer 10 kişinin bile öleceğine inansak, tüm çayı imha eder, 150 milyarlık ithalat yapardık" dedi
- Devletin 40 milyarlık radyasyonlu fındık aldığını bildiren Aral, "Hiç kimseye bir kilo radyasyonlu fındık yedirmedik" diye konuştu, Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden tazminat isteme hakkının doğabileceğini söyledi

inansaydık, tüm çayı imha eder, **150 milyarlık çay ithalatına giderdik.**"

TAZMİNAT BEKLENTİSİ

Cahit Aral, radyasyon söylentilerinin ihracatımızı olumsuz yönde etkilediğini de belirterek, "**Radyasyondan AET ülkeleri de etkilendi. Hatta, en az etkilenen ülke Türkiye'dir. Bu zararın kapatılması**

nat isteme hakkı doğabilir" ded

TEREYAĞI DAĞLARI

Öte yandan Avrupa'daki sütt zu ve tereyağı stokları, radyasy yüzünden "**dağ gibi**" oldu.

GATT tarafından hazırlan Üretim Pazarı Raporu'na gö özellikle Batı Avrupa'da yaşan "**radyasyon fobisi**", bütün stokl rın artmasına yol açtı. AET üy

Demli çay *Sanayi ve Ticaret Bakanı* **Cahit Aral,** *dünkü basın toplantısında radyasyona nispet yapar gibi, son derece koyu demli çay içti...* **Aral, "Eğer çaydaki radyasyondan 10 kişinin bile öleceğine inansak, çayı imha eder, 150 milyarlık ithalat yapardık"** *dedi.*

Şekil 50

***Tarih ve konum:** 9 Aralık 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık**: "'Radyasyon'a inat, bardak bardak çay içti"*

***Başlık:** "Çaycı bakan"*

***Spot 1: "**Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, çayın marul gibi yenmediği takdirde hiçbir tehlike arz etmediğini ne sürdü. 'Eğer 10 kişinin bile öleceğine inansak tüm çayı imha eder 150 milyarlık ithalat yapardık' dedi"*

***Spot 2: "**Devletin 40 milyarlık radyasyonlu fındık aldığın bildiren Aral 'Hiç kimseye bir kilo radyasyonlu fındık yedirmedik' diye konuştu. Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden tazminat isteme hakkının doğabileceğini söyledi."*

14 • MİLLİYET

HABERLER

Karadeniz raporu

Bakan Aral, "Radyasyon yok" derken, uluslararası raporlar yalanlıyor

Kime inanalım?

Savunma avukatı, 'Duruşmanın yeri burası değil, Yüce Divan' dedi

Bakana radyasyon yargılaması

• Yalçın KİTAPÇI • VAN (MİLLİYET) — VANLI Avukat Oktay Saydam'ın, "Bize radyasyonlu çay içiriyorlar..." gerekçesiyle Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral ile Çaykur Genel Müdürü Yılmaz Tefalar hakkında açtığı davanın duruşması dün başladı. Duruşmada Çay-Kur Genel Müdürü Yılmaz Tefalar vekili Avukat Oktay Saydam, "Bu davada bir SİYASİ BASKI VARDIR" dedi. Duruşmada ilk olarak, Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'ın gönderdiği yazılı savunma okundu. Bakan Aral, savunmasında, bu konuda adli işlem yapılmasını istemediğini, bu nedenle bu dava açılmasının mümkün olmadığını, bu nedenle davanın reddini istediğini belirtti. Cahit Aral, savunmasında bir kısım basın organlarının "Bu konuda devrimci, yılmaz kararlı tavrı gösteren Sayın Bakanımız..." şeklindeki sözlerini anımsattı.

SAVUNMA AVUKATININ SÖZLERİ

Bakan ve Çay-Kur Genel Müdürü hakkında ilk duruşmayı açan Avukat Oktay Saydam ise, Bakanlık tarafından hazırlanan ve Çay-Kur Genel Müdürü hakkında ilk görülen davanın açılmasına neden olan raporun, Bakanlık tarafından hazırlanmadığını, bu raporun Çay-Kur Genel Müdürü tarafından hazırlandığını ileri sürdü. Avukat Saydam, Başbakanlık'ın ya bütünüyle değil, Radyasyon Güvenliği Komitesi sorumluluğunu reddettiğini, bu komitenin Bakan Aral'a sadece bilgi verme görevinin normal olduğunu ileri sürdüğünü belirtti. Avukat Saydam, Başbakanlık'ın da bütünüyle değil, Radyasyon Güvenliği Komitesi sorumluluğunu reddettiğini, bu komitenin Bakan Aral'a sadece bilgi verme görevinin normal olduğunu ileri sürdüğünü belirtti. Avukat Saydam, Başbakanlık'ın da bütünüyle değil, Radyasyon Güvenliği Komitesi sorumluluğunu reddettiğini, bu komitenin Bakan Aral'a sadece bilgi verme görevinin normal olduğunu ileri sürdüğünü belirtti.

"YÜCE DİVAN" TALEBİ

Duruşmadan ilk olarak, Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'ın gönderdiği yazılı savunma okundu. Bakan Aral, savunmasında, bu konuda adli işlem yapılmasını istemediğini, bu nedenle bu dava açılmasının mümkün olmadığını, bu nedenle davanın reddini istediğini belirtti. Cahit Aral, savunmasında bir kısım basın organlarının "Bu konuda devrimci, yılmaz kararlı tavrı gösteren Sayın Bakanımız..." şeklindeki sözlerini anımsattı.

SAVUNMA AVUKATININ SÖZLERİ

Bakan ve Çay-Kur Genel Müdürü hakkında ilk duruşmayı açan Avukat Oktay Saydam ise, Bakanlık tarafından hazırlanan ve Çay-Kur Genel Müdürü hakkında ilk görülen davanın açılmasına neden olan raporun, Bakanlık tarafından hazırlanmadığını, bu raporun Çay-Kur Genel Müdürü tarafından hazırlandığını ileri sürdü.

• Elvan FEYZİOĞLU • İZMİR (MİL-HA) — SANAYİ ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'ın konunun abartıldığını iddia etmesine karşın, Karadeniz hakkında hazırlanan raporlar, radyasyonun giderek arttığını gösteriyor.

Sezyum nedir?

Sezyum, çekirdek fizikçilerinin en çalıştığı 1.30 atom, çok az bulunan bir elementtir. Sağlığa en tehlikeli atıklardan biri sayılmıştır. Sezyumun çeşitli izotopları var. Radyoaktif olanlar, çevreye yayılıyor. Insan sağlığı üzerinde zararlı etki yapıyor. Radyasyon, sarıyın ve bölünmüş radyoaktif izotopları var. Bunlara hepsi vücutta birikip yaşıp zararlı oluyor.

Tarafsız bir ülkede radyasyon ke

Fas'tan, çayımıza şa

Şekil 51

Üst başlık: *"Savunma avukatı 'Duruşmanın yeri burası değil, Yüce Divan' dedi."*

Başlık: *"Bakana radyasyon yargılaması"*

Haber girişi*: "Vanlı Avukat Oktay Saydam'ın 'bize radyasyonlu çay içiriyorlar...' gerekçesiyleler Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral ile Çaykur Genel Müdürü Yılmaz Tefalar hakkında açtığı davanın duruşması dün başladı."*

Radyasyon yüzleşmesine girenler bozuştu

20 saatlik çay maçı

Çaydaki radyasyon zararlı mı, zararsız mı? Kuru çaydan demli çaya ne kadar radyasyon geçer? İşte bu tartışmada, 'Zararsız' diyen Atom Enerjisi ve bakanlık yetkilileri, 'Zararlı' diyen ODTÜ öğretim üyeleri, tam 20 saat yüzleştiler

20 saat neşeli başladı, bol bol çay içildi, gergin bitti ve ODTÜlüler tutanağı imzalamadan toplantıyı terk ettiler

HABERİ 9. SAYFADA

İki çakım ve radyasyon İstanbul'daki "Radyasyon yüzleşmesinde" devlet ve ODTÜ (soğuksu) soldan Dr. Selahattin Gökseel, Doç. Dr. Oktay Bingül, Doç. Dr. Ali Görmen, Doç. Dr. Ayhut Kence, Özer Özerden, Doç. Dr. Çetin Algüneş, Prof. Dr. Attila Özalpan, Dr. Erdener Birol, Doç. Dr. Tuğrul Ülgen, Dr. Yakup Hamzaoğlu, Uğur Gümüş, Doç. Dr. İnci Görmen, Doç. Dr. Kadise Özker, Dr. Lütfi Adapınarlı tartışıyorlar. Ancak, 20 saat süren tartışmalar, tam bir fiyasko ile sonuçlandı. (Fotoğraf: Tance BENGİN)

Şekil 52

Tarih ve konum*: 15 Şubat 1987, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Radyasyon yüzleşmesine girenler bozuştu"*

Başlık: *"20 saatlik çay maçı"*

Spot: *"Çaydaki radyasyon zararlı mı, zararsız mı? Kuru çaydan demli çaya ne kadar*

radyasyon geçer? İşte bu tartışmada 'Zararsız' diyen Atom Enerjisi ve bakanlık yetkilileri, 'Zararlı' diyen ODTÜ öğretim üyeleri 20 saat yüzleştiler. 20 saat neşeli başladı, bol bol çay içildi, gergin bitti ve ODTÜ'lüler tutanağı imzalamadan toplantıyı terk etti."

● Özemre ve Aral hiçbir ciddi araştırma yapmadan yüksek radyasyonlu çayı "temiz"e çıkardılar

Radyasyon cinayeti

• Rafet BALLI

ÇERNOBİL sülfer faciasının kirletiği çayın en az 35 bin tonunun, "temizdir" gerekçesiyle halka içirildiği ortaya çıktı. Türk halkının radyasyona karşı güvenliğinden sorumlu Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın, herhangi bir bilimsel araştırma yaptırmazlığı halde, çayın radyasyonsuzluğuna ilk nedenle kefil olduğu öne sürülüyor:

1- Radyasyon tartışmalarının patlak verdiği tarihlerde Türkiye' de önemli bir ara seçim yapılıyor olması,

2- Hazine'nin 95 milyar liralık bir kayba uğramasını önleme çabası.

Bakan Cahit Aral'ın, çayda radyasyon araştırma kararını, Çernobil olayından hemen sonra alması gerekirken, bu talimatı 6.5 aylık bir gecikmeyle verdiği öne sürülüyor.

Son defa, depolarda bekleyen yüksek radyasyonlu 45 bin ton çayın imhasına karar verilmesi üzerine yaptığımız araştırmaya göre olaylar şöyle gelişti:

• Çernobil olayından sonra gerek Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, gerek Radyasyon Güvenliği Komitesi Başkanı ve Sanayi Bakanı Cahit Aral, sık sık açıklama yaptılar. "Türkiye'deki bitkiler şuanda tehlikeli ormanda radyasyon yoktur" diye açıklama yaptılar.

Çernobil kazasından sonra hemen gönderilmesi gerekirken, aradan 6.5 ay sonra Sanayi Bakanı Cahit Aral tarafından Çay-Kur Genel Müdürlüğü ile Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı'na gönderilen yazının kopyası.

NE DEMİŞLERDİ?

• 30 Nisan 1986: Sovyetler Birliği'nin Kiev kenti yakınlarındaki Çernobil Nükleer Santrali'nda kaza oldu. • 1 Mayıs 1986: Çernobil'den yayılan radyasyon bulutu, ilk kez Edirne civarında Türkiye'yi etkilemeye başladı. • 7 Mayıs 1986: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, et, süt, su, bahçe ve tüm ürünlerin temiz olduğunu açıkladı. • 8 Mayıs 1986: TAEK Başkanı Prof. Özemre, kazadan sonra 4 bin ölçüm yaptıklarını, bunların açıklanması halinde uzmanların farklı yorumlar yapacağını belirterek, "Benim zavallı halkım bunları ne

● Atom Enerjisi Kurumu eski Başkanı Özemre'nin ve Radyasyon Güvenlik Komitesi Başkanı Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın, "Tehlike yoktur" diye defalarca açıklama yapmalarına rağmen, çayda 15 Aralık 1986'ya kadar ciddi bir ölçüm yapılmadığı ortaya çıktı

● Cahit Aral'ın 15 Aralık'taki yazısından sonra Çay-Kur'un paketleme tesislerinde ölçümlere başlayan uzmanlar, 1986 Ürünü çayların neredeyse tamamının yüksek radyasyonlu olduğunu gördüler

İstanbul Barosu Başkanı Prof. Sulhi Tekinay

"Kasıt ve ihmal cezalandırılır"

İSTANBUL Barosu Başkanı Prof. Dr. Sulhi Tekinay, "Eğer, tehlikeli oranda radyasyon ihtiva eden çaylar bilerek veya ihmalden piyasaya sürülmüşse, durum hakikaten ne olur?" sorusunu şöyle cevapladı:

"Eğer, gerçekten bile bile yüksek radyasyonlu çaylar piyasaya sürülmüşse veya bu işgal edilmiş, sorumlular hakkında ön tahkik işlem yapılır. Birincisi, radyasyonlu çaydan zarar görenler, sorumlular hakkında dava açar. Tabii, zarar görüldüğünü ispatlaması gerekir. İkincisi, bakanlar da cezai davası açılır. Üçüncüsü, eğer bu işten hükümet sorumlu görülürse, Meclis kararıyla ele alınabilir. Meclis araştırması sonunda, eğer istenirse, ilgili bakan, Yüce Divan'da, yani Anayasa Mahkemesi'nde yargılanır."

Prof. Sulhi Tekinay İstanbul Barosu Başkanı

CEVAP BEKLEYEN SORULAR

• Çay-Kur'un paketleme tesislerinde Atom Enerjisi Kurumu uzmanları tarafından Aralık'ın 15 Aralık 1986'da başladı. Bu durumda, gerek Sanayi Bakanı Aral, gerekse Atom Enerjisi Kurumu'nun o zamanki başkanı Prof. Ahmet Yüksel Özemre, daha önce neye dayanarak, "Çayda tehlike yoktur" diye açıklama yapmışlardır?

"Biz düşük radyasyonlu çaylarla karışımı yapıyoruz. Radyasyonu değiştiriyoruz" diye açıklama yapıyordu. Mademki bu yolla tehlike kalmayacaktı, öyleyse, imha edilecek 45 bin ton çayı neden karıştırılmasının yasaklar!

• Sanayi Bakanı Aral, "Bu çaylar kesinlikle imha etmeyeceğiz. Eğer imha edersek, kendimizi lekelemiş oluruz. Teklifi kabul etmiş saydınız" di-

den sonra Çay-Kur'un paketleme tesislerinde Atom Enerjisi Kurumu uzmanları da görev yapacak. Onların yaptığı ölçümlerden sonra izin verilen çaylar piyasaya sürülecek" diyor.

• TAEK uzmanları hemen kolları sıvayıp, paketleme tesislerinde ölçümlere başlıyorlar. Çünkü, çayların neredeyse tamamında kilada 12 bin bekerel üstünde radyasyon tespit ediyorlar. Çok az kısmının piyasaya sürülebileceği durumda olduğunu görüyorlar. Bu yıla, karışma oranı 52 milyar, bugünkü piyasa değeri ise 95 milyar lirayı bulan 45 bin ton çayı depolara kilitliyorlar. Aralık, iş başları ciddi tatil olmadığı için yaklaşık 35 bin ton yüksek radyasyonlu çay, piyasada satılmaya devam ediyor. Özel kuruluşların alıp işlediği yüksek radyasyonlu çaylar ise o gün bu gündür serbestçe satılıyor.

• Bunun üzerine Cahit Aral, 30 Aralık 1986 tarihinde Çay-Kur'a gönderdiği bir yazıda, 45 bin ton çayın piyasaya verilmesini yasaklıyor.

• Ekim 1987 sonunda ise, Atom Enerjisi Kurumu uzmanları, 45 bin ton çayın, sağlığa zararlı olduğu için imha edilmesini istiyor. Bu konuda hazırlanan rapor ve ölçeri yazıları, Başbakanlığa gönderiliyor. Şimdi, gerek Çay-Kur, gerek Atom Enerjisi Kurumu ilgilileri, radyasyonlu çayların seçim sonunda Üzüm' de toprağa gömülerek imha edilmesini beklediklerini söylüyorlar.

Şekil 53

Tarih ve konum: *26 Kasım 1987, sayfa 8.*

Üst başlık: *"Özemre ve Aral hiçbir ciddi araştırma yapmadan yüksek radyasyonlu çayı 'temiz'e çıkardılar"*

Başlık: *"Radyasyon cinayeti"*

Spot 1: *"Atom Enerjisi Kurumu eski başkanı Özemre'nin ve Radyasyon Güvenlik Komitesi Başkanı Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın 'Tehlike yoktur' diye defalarca açıklama yapmalarına rağmen, çayda 15 Aralık 1986'ya kadar ciddi bir ölçüm yapılmadığı ortaya çıktı."*

Spot 2: *"Cahit Aral'ın 15 Aralık'taki yazısından sonra Çay-Kur'un paketleme tesislerinde ölçüme başlayan uzmanlar, 1986 ürünü çayların neredeyse tamamının yüksek radyasyonlu olduğunu tespit etti."*

Kutu / Üst başlık: *"İstanbul Barosu Başkanı Prof. Sulhi Tekinay:"*

Başlık: *"Kasıt ve ihmal cezalandırılır"*

Evren, Özal ve Aral çayı tartıştı

Zirvede radyasyon

Kim doğru söylüyor?

Şekil 54

Tarih ve konum: *7 Aralık 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Evren, Özal ve Aral çayı tartıştı"*

Başlık: *"Zirvede radyasyon"*

Spot 1: "*Çankırı Uçaksavar Topu Fabrikası'nda öğle yemeğinden sonra Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakan Turgut Özal, Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral ile gazeteciler arasında 'radyasyonlu çay' konusunda 'söyleşi' oldu."*

Spot 2: *"Evren: 'Ihlamur içiyorum ama radyasyon var diye değil. Ben öyle radyasyona falan aldırmam. Alışkınız. Kuru çay yemeyin, o zararlı."*

Spot 3: *"Özal: 'Çayda radyasyon var ama zararlı değil. Bak ben korkmadan içtim. Azıcık radyasyonlu çay çok faydalıdır.'"*

Aral: "Çayda sağlığa zarar verecek radyasyon yok. Sürgünleri harmanlarsanız, radyasyon daha da aza iner"

Üst başlık*: "Avrupa tedirgin, Türkiye rahat"*

Başlık: *"Kim doğru söylüyor?"*

Spot: *"Avrupa ülkelerinde, en gelişmiş laboratuvarlarda yapılan tahliller çay ve fındık tipi Türk ürünlerinde yüksek oranda radyasyon bulunduğunu gösterirken Türkiye'deki yetkililer, bu ürünlerde 'Zararlı ölçüde radyasyon yok' diyor."*

Radyasyon Güvenliği Komitesi lağvedildi

Eski Bakan Aral: "Dokunulmazlığın arkasına saklanmayacağım"

'Hesap veririm'

Cahit Aral
Yargıç önüne çıkmaya hazır

Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Cahit Aral, Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın açtığı soruşturma üzerine şöyle konuştu: "Eğer çağırılırsa ifade vermeye hazırım. Benim hiçbir konuda verilmeyecek hesabım yok. Dokunulmazlık zırhının arkasına da kesinlikle saklanmayacağım"

"Zaten beni yeteri kadar yıprattılar" diyen Cahit Aral, çayda radyasyon limitini 12 bin bekerel olarak duyurduklarını söyledi. Eski bakan Aral, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun bu sınırı 3 bin bekerel olarak açıkladığını hatırlatan bir soruyu ise cevapsız bıraktı

Radyasyon güvenliği ile ilgili olarak kurulan komitenin lağvedildiği de, Aral'la yapılan görüşmede ortaya çıktı. "Komitenin 8 aydır neden toplanmadığı" sorusuna Cahit Aral, "Komite çoktan lağvedildi" karşılığını verdi

Rafet BALLI'nın haberi 14. sayfada

Şekil 55

Tarih ve konum*: 27 Aralık 1987, sayfa 1.*

Patlangaç: *"Radyasyon Güvenliği Komitesi lağvedildi"*

Üst başlık: *"Eski Bakan Aral: 'Dokunulmazlığın arkasına saklanmayacağım'"*

Başlık: *"Hesap veririm"*

Spot 1*: "Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Cahit Aral, Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın açtığı soruşturma üzerine şöyle konuştu: 'Eğer çağırırlarsa ifade vermeye hazırım. Benim hiç bir konuda verilmeyecek hesabım yok. Dokunulmazlık zırhının arkasına da kesinlikle saklanmayacağım.'"*

Spot 2: *"'Zaten beni yeteri kadar yıprattılar' diyen Cahit Aral, çayda radyasyon limitini 12 bin bekerel olarak duyurduklarını söyledi. Eski bakan Aral , Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun bu sınırı 3 bin bekerel olarak açıkladığını hatırlatan bir soruyu ise cevapsız bıraktı."*

Spot 3: *"Radyasyon güvenliği ile ilgili olarak kurulan komitenin lağvedildiği de, Aral'la yapılan görüşmede ortaya çıktı. 'Komitenin 8 aydır neden toplanmadığı' sorusuna Cahit Aral 'Komite çoktan lağvedildi' karşılığını verdi."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, TAEK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: 1986 Çernobil nükleer kazasına kadar olan ara dönemde Milliyet gazetesinin ilgili haberleri genellikle "*Nükleer enerjiye geçişimiz hızlandırılmalı*" şeklinde, 12 Eylül darbesiyle kurulan yeni yönetim anlayışının da nükleer enerji taraftarı olduğunu gösterir niteliktedir. Bu dönemde teknik detayları veren "Taşucu Nükleer Santralı'nın yapımına 1982'de başlanacak" örneğinde olduğu gibi düz, haber veren başlıklara da rastlanmaktadır. Bu dönemde genellikle tek sütuna kısa haberler yapıldığı için üst başlık kullanılmamıştır.

Çernobil nükleer kazasını "Dünyada nükleer panik" başlığıyla duyuran gazetenin "Faciayı önleyemeyen Rusya yardım istedi" şeklindeki üst başlığı dikkat çekicidir. Zira

gazete daha ilk günden "facia' tanımını kullanmıştır. Sonraki günlerde de "Nükleer felaket sürüyor", "Felaketin üstünden uçtum" şeklindeki başlıklar atmaya devam eden gazetenin, kullandığı başlıklardan yola çıkarak Çernobil'i hafife almadığını söylemek mümkündür. Gazete, Miami Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Behram Kurşunoğlu'nun kazadan hemen sonra SSCB'ye davet edilmesini "Sovyetler'in umudu bir Türk" üst başlığı ve "Dr. Behram Kurşunoğlu acilen Moskova'ya çağrıldı" başlığıyla duyurmuştur. Başlık düz olsa da üst başlık "Dünyayı kurtaran Türk" alt metnini içermesi milliyetçi hislere hitap etmektedir.

Çernobil kazasının hemen ardından yetkili kurum TAEK'ten yapılan "O radyasyon buraya gelemez" şeklindeki günlük dille yapılan açıklamaların "TAEK garanti verdi" şeklinde başlığa çıkarıldığı örneklerden de mutlaka söz etmek gerekmektedir. Bütün garantilere rağmen radyasyonlu bulutun Türkiye'ye gelmesi üzerineyse gazete bu kez de aynı kurumun açıklamaları her şeyin yolunda olduğu açıklamalarını ve bilim insanlarının "Türkiye'deki radyasyon artışının çok olmadığı" şeklindeki demeçlerini başlığa taşımıştır. Bu dönemde başlıkların, dönemin bürokratlarının olayın bağlamını kaydırıcı biçimde söyledikleri sözleri yeniden üretecek ve halkın algısını yönetecek bir şekilde atıldığı söylenmelidir. Buna örnek olarak "Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı uyardı" üst başlığı ve "TV, nükleer santraldan tehlikeli" başlığı verilebilir. Çernobil kazasının vahametini ve kazadan sonra Türkiye'de alınması gereken önlemler konusundaki yetkililerin sorumluluğu hafifleten; okuru, olayı bağlamından kaydırarak sorgulamaktan uzaklaştıran bu tip perdeleyici başlıklar, tamamen rıza üretimi amaçladır.

Bu dönemde üst başlıklar başlığı tamamlayıcı ve başlığın düz ya da yönlendirici olmasından bağımsız olarak çoğunlukla yönlendirici şekilde atılmaktadır. Bu anlamda üst başlık ile alt başlık genellikle uyumludur. Ancak üst başlık ile başlık arasında çelişki olan örnekler de mevcuttur. "Atom Enerjisi Kurumu açıkladı: Bazı bölgelerde 7 kat artış oldu" üst başlığı ile birlikte kullanılan "Radyasyon geldi, TEHLİKE YOK" başlığı buna bir örnek olarak verilebilir. Bazı bölgelerde radyasyonda 7 kat artış olurken tehlikenin olmadığını söylemek gazetenin inandırıcılığını yok etmektedir.

Çernobil kazasının ilk etkilerini görüldüğü nisan ve mayıs aylarındaki kaza döneminde başlık, üst başlık ya da alt başlık düzeyinde herhangi bir nükleer karşıtı görüşe rastlanmamıştır.

Çernobil kazasından sonraki 1990'a kadar olan dönemde ise öncelikle "Limon'da radyasyon" şeklinde düz başlıklar tercih etmiştir. Gazete bir süre daha hükümet yetkililerinin Türkiye'de ve ürünlerde radyasyon olmadığına dair söylemlerini başlıktan üretmeye devam etmiştir.

Ancak bu dönemde gazetede hem de birinci sayfadan "*Akkuyulular nükleer santral istemiyor*" üst başlığı ve "*Santral için halkoylaması*" başlığına rastlanmaktadır. Ancak bu nükleer karşıtı çıkış, ertesi gün yine birinci sayfadan "*Çernobil'in kurbanlarını tedavi eden doktor uyardı"* üst başlığı ve "*Radyasyonun azı da felaket*" başlığı kesintiye uğramıştır. Gazetede bunun gibi örnekler mevcuttur. Dolayısıyla Çernobil sonrası bu dönemde hava yavaş yavaş terse dönerken gazetenin temkinli bir biçimde nükleer karşıtı bakış açısını yansıtan başlıkları sayfalarına taşıyarak bir denge politikası oturtmaya çalıştığı söylenebilir.

İthal edilen ürünlerin radyasyon bulunduğu gerekçesiyle geri gönderilmesi konusunda gazete yine üst başlık, başlık ve alt başlık düzeyinde resmi söylemi yeniden üretmiş ve radyasyonun var olduğunu ancak tehlikesiz olduğunu söylemiştir. Piyasadaki çaylarda ve Karadeniz'de radyasyon olduğuna dair bilimsel raporların yayımlanmasının üzerine ise gazetenin daha sorgulayıcı başlıklar attığı söylenebilir. Ancak gazete halen suçlayıcı başlıklardan kaçınmaktadır. Cahit Aral'ın, Türkiye'nin radyasyondan etkilendiği ortaya çıktığında yaptığı açıklamayı ise gazete "Sanayi Bakanı Aral'dan samimi açıklama" üst başlığı ve "Radyasyonda hatalıyız" başlığıyla vermiştir. Üst başlıkta kullanılan "samimi açıklama" ifadesi, Aral'ın sorumluluğunu ortadan kaldırmaya yöneliktir.

Dönemin Sanayi Bakanı Cahit Aral ve TAEK Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin radyasyonlu ürün skandalından sorumlu tutularak hükümet tarafından görevden alınması üzerine ise gazete, kısa bir süre önce hiç sorgulamadan sözlerini başlıktan verdiği bu isimleri suçlamakta, üst başlıktan "*Özemre ve Aral hiçbir ciddi araştırma yapmadan yüksek radyasyonlu çayı 'temiz'e çıkardılar*" v demekte ve "*Radyasyon cinayeti"* başlığını kullanmaktadır.

Bu dönemde hem üst başlık hem de başlıkların genellikle yönlendirici olduğu ve algı yönetimi yaparak kazalara ve radyasyona karşı halkın rızasının üretimine hizmet ettiği söylenmelidir. Gazetenin bu dönemde algı yönetimini daha çok başlıklar ve üst başlıklar

üzerinden yapmaktadır. Metnin bütün unsurlarının tutarlı olması elbette yönlendiricilik konusunda önemlidir, ancak okurun ilgisini çeken haberlere, başka bir ifadeyle o haberi okuyup okumamaya başlık üzerinden karar verdiği düşünüldüğünde başlık önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spot: Milliyet gazetesinde 1980'den 1986'daki Çernobil nükleer kazasına kadar ara dönemde yaşanan nükleer gelişmelerin haberlerinde, haberler çok kısa olduğu için spot kullanılmamış, haber girişleri ise düz, haber veren şekilde yazılmıştır ancak spotlarda nükleer karşıtlarından söz edilmemektedir. Girişler genellikle başlığın biraz daha detaylı tekrarıdır.

Çernobil kazasında ise gazetenin tek bir haber için, olayın çok yönlü oluşundan dolayı çok sayıda spot kullandığı gözlenmektedir. Bu spotların genelinin Çernobil döneminde, özellikle radyasyonlu bulutların Türkiye'ye ulaşmasıyla birlikte spotların yetkililerin açıklamalarından oluştuğu görülmektedir. "*Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumu Başkanı'na göre Kiev tamamen bitmiş durumda. Artık Kiev için kurtuluş yok.... Ama bizim için hiç tehlike yok"* örneğinde Kiev'in kazadan gördüğü büyük zarardan söz ederken birden Türkiye'de hiç tehlikenin olmadığına geçmek, dil kullanımı itibariyle doğru olmadığı gibi anlatımı da bozan bir hamledir. Bunun da politik kaygılarla yapıldığı kuvvetle muhtemeldir. iKazanın boyutları ve kazanın Kiev'e etkisinin hemen ardından "Türkiye için hiç tehlikenin olmadığını" söylemek son derece abartılı, yönlendirici bir tezat kullanımıdır ve kültürümüzdeki "şükür etme" anlayışını harekete geçirme amaçlıdır.

Başka bir örnek olarak da şu cümleler verilebilir: "'Türkiye, hukuken atom bombası yapamaz' diyen Özemre, önce sobacılığa merak sarmış, sonra atom mühendisi olmuş... Ve tavsiyesi şu: 'Nükleer santraldan değil TV'ye yaklaşmaktan kork'" Birbiriyle hiç ilgili olmayan cümle ve cümlecikler, bir araya geldiğinde haberin ne anlatmak istediğine dair kafa karşıtlığı yaratmaktadır.

Bu dönemde sıkça başlık ve spotun/haber girişinin uyumsuz olduğu örneklere rastlanmaktadır. Başlıktan "Türkiye için tehlike yok" diyen haberin "*Nükleer patlama olayı, SHP milletvekili Paşa Sarıoğlu tarafından dün TBMM'ye getirildi ve hükümeti açıklama yapması istendi. Türk Tabipler Birliği Başkanı Prof. Fişek ise 'Türkiye'de yeterli ölçü tekniği yok. Serpintinin, gıda maddelerine bulaşma ihtimali ile olay ciddileşiyor' ded.*" şeklindeki

girişi başlıkla tamamen farklı şeyler söylemektedir. Bu da bir önceki başlık altında, bu dönemde gazetenin rıza üretimini genellikle başlıklar üzerinden yaptığı tespitini destekler niteliktedir.

Özetle söylenmelidir ki Milliyet gazetesi bu dönemde genellikle spotlarını hükümetin gözünden kaleme almıştır. Bu dönemde hükümetin açıklamalarının doğru olmadığını söyleyen haberlerin spotlarını ise düz atmayı tercih etmiştir. Çernobil sonrasında ise gazetenin radyasyonlu ürün skandalının sorumluları olan Bakan Cahit Aral ve Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre hakkında eleştirel spotlarına da rastlanmaktadır.

Fotoğraf: Çernobil nükleer kazasına kadar olan nükleer gelişmelerin haberlerinde fotoğraf kullanılmamıştır.

Çernobil kazasının ilk günlerinde Türkiye'ye radyasyon bulutu ulaştığında TAEK'e bağlı ekiplerin radyasyon ölçümü yaparken ki fotoğrafları, yetkililerin "Tehlike yok" haberleriyle birlikte verilerek yetkililerin bu açıklamalarının inandırıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'ın çayda radyasyon olmadığını kanıtlamak için kameraların karşısında çay içtiği fotoğraf da gazete tarafından kullanılmış ve fotoğraf altına "Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, dünkü basın toplantısında radyasyona nispet yapar gibi son derece koyu demli çay içti..." yazılmıştır. Fotoğrafın, Cahit Aral'ın o haberde yinelediği "çayda tehlike yok" söylemine hizmet eden "...olsa ben içmezdim" alt metnini içerdiğini söylemek gerekmektedir. Çok benzer bir biçimde gazetede sütte radyasyon olduğu tartışmalarının üzerine Ahmet Yüksel Özemre'nin de sütlerin temiz olduğunu kanıtlamak üzere süt içerkenki fotoğraf yayımlanmıştır. Ancak haberde sütleri Milliyet muhabirinin Özemre'ye götürdüğü bilgisi haberde yer almıştır. Bu da gazetenin böyle bir fotoğraf sahnesini önceden planladığı anlamına gelmektedi.

Kazanın ardından, özellikle Türkiye'de radyasyonun olup olmadığı yolundaki tartışmalarının haberlerinde genellikle hükümetin bu konuda açıklama yapmaya yetkili kişileri dönemin sanayi bakanı Cahit Aral ve TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin fotoğrafları, bu isimlerin konuyu bildiği, tehlikenin olmadığına dair onlara güvenmek gerektiği algısını yaratacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca haberlerde Özemre'nin

gülümsediği fotoğraflar kullanılarak, tehlikenin olmadığına dair okura rahatlık hissi verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 161 haberden 12'si gazeteye manşet, 7'si sürmanşet, biri ikinci manşet olmuştur. 48 habere birinci sayfadan yer verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde Milliyet gazetesi 1986'ya kadar olan nükleer gelişmeleri kısa tek sütunluk fotoğrafsız haberler şeklinde görmüştür. Ancak Çernobil nükleer kazasının haberini günlerce manşetten ve sürmanşetten veren gazetenin meseleye verdiği önem Milliyet muhabirlerinden Mehmet Ali Brand ve ardından Akay Cemal'i Moskova'ya göndermesinden de anlaşılmaktadır. Çernobil'in ardından Türkiye'deki radyasyon skandallarıyla da yakından ilgilenen gazete, konuyla ilgili özel haberler yapmayı ihmal etmemiştir. Haberler genellikle birinci sayfada kendisine yer bulmuştur, devam haberleri de genellikle sayfa manşeti ya da ikinci manşet olarak verilmiştir.

Gazete Çernobil sonrası dönemde kurduğu denge politikası gereği radyasyonun zararsız olduğunu söyleyen yetkililerin açıklamalarını da zararlı olduğunu söyleyen raporların ve bilim insanlarının açıklamalarını geniş olarak görmüştür.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci, Çernobil nükleer kazası ve bu kaza bağlamında Türkiye ve yurtdışında yaşanan gelişmeler ve kazadan aylar sonra ihraç edilen ürünlerin geri dönmesiyle birlikte radyasyonlu ürünlerin piyasaya sürüldüğünün ortaya çıkması ve devamındaki gelişmelerden oluşmaktadır.

Gazetenin, bu dönemin Çernobil nükleer kazasına kadarki ilk bölümünde, bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer taraftarı yayın çizgisine sahip olduğu gözlenmektedir. Bir önceki dönemde de nükleer karşıtı sesleri mümkün olduğunca görmezden gelen gazeteye 12 Eylül öncesinde sadece nükleer karşıtı bir haber; TMMOB'un bir açıklaması kısa olarak girmiştir. 12 Eylül'den sonra da hem nükleer karşıtı sesler susmuş, hem de gazete bu seslerin peşine düşmemiş, bu sesleri yok saymıştır.

1986 Çernobil kazasının ilk günlerinde kaza haberleri Rusya bağlamında ele alınmıştır ki ana olay Çernobil kazasıdır. Milliyet kazayı günlerce manşet ve sürmanşetten vermiş, yabancı ajanslardan gelen bilgilerle yetinmeyip Moskova'ya o dönem Milliyet muhabiri olarak çalışan Mehmet Ali Birand'ı göndermiştir. Bu, gazetenin Çernobil konusuna gösterdiği hassasiyeti anlamak bakımından önemlidir. Birand, izlenimlerini Milliyet okurlarıyla paylaşmıştır. Birand'ın izlenimleri arasında SSCB'deki insanların tedbiren meyve ve sebzeleri yıkamadan yememeleri, süt ve süt ürünlerini tüketmemeleri gibi önlemleri abartılı bulması dikkat çekicidir. Zira Türkiye'de de kazanın hemen sonrasına yetkililerin "Tehlikeli yok, her şeyi yiyebilirsiniz" yolundaki söylemleriyle paralellik göstermekte ve hatta bu, bu tip söylemlere ters düşmeme çabası olarak da nitelenebilmektedir.

Hemen hatırlatmak gereklidir ki dünyaya yayılan radyasyonlu bulutların bir kısmının Türkiye'ye de gelme tehlikesinin ve gelişinin ardından bağlam Türkiye'ye kaymıştır. Diğer bir deyişle gazetenin haberlerindeki diğer bir ana olay, Çernobil kazasının Türkiye'deki yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazete yetkililerin "Tehlike yok" mealindeki sözlerini manşetten duyurmuş ve haberlerinde de bunu işlemiştir. Bu dönemde TAEK tarafından Türkiye'de ölçülen radyasyon miktarı açıklanmamıştır. Dolayısıyla haberlerde bu bilgi eksiktir. Gazete, hükümetin ve TAEK'in "panik yaratmayalım" hassasiyetine uymuş ve haberlerini "tehlikenin olmadığı" tezi üzerine kurmuş ve buna da dayanak olarak bilim insanlarının ve bilim insanı da olan TAEK yetkililerini göstermiştir. Bu dönemde de gazetede nükleer enerjinin gerekliği olduğuna dair haberlerin çıkmaya devam etmektedir. Gazete Çernobil kazasının SSCB'ye bağlamakta, güvenlik önlemlerinin düzgün alınması halinde kazaların olmayacağını savunan kaynakları sayfalarına taşımaktadır.

Gazete bu dönemde kamu sağlığını bu kadar ilgilendiren bu meseleyi de magazinleştirmekten geri durmamış ve hatta TAEK Başkanı Ahmet Yüksel Özemre'ye adeta bir "pop star" muamelesi ile birer sayfalık özel hayatını, "aşk ve seks" konusundaki düşüncelerini de sorduğu söyleşiler yapmıştır.

Milliyet Karadeniz'de radyasyonun normalin üzerinde olduğunu gösteren raporu düz bir dille haberleştirmiştir. Zaman ilerleyip Türkiye'nin yurtdışına ihraç ettiği radyasyonlu ürünler geri dönmeye başladıkça hükümet kaynakları ile arasına biraz daha mesafe koymuştur. Ancak hükümetten nihayetinde yapılan "*Tehlike yok, günde 20 bardak bile çay içseniz bir röntgen filminden etkilendiğiniz kadar etkilenmezsiniz*" haberini yine hiç sorgulamadan, biz diliyle yayınlamış ve bu açıklamayı desteklemek için ise Federal Almanya'nın 'Türk fındığı temizdir" yolunda bir açıklama yaptığını iddia etmiştir. Benzer bir tavır Hürriyet gazetesinde de görülmektedir.

Ancak ODTÜ'den bilim insanlarının ölçümlerinde çaydaki radyasyon oranını yüksek buldukları yolundaki rapor ve önerileri Hürriyet gazetesinde manşet olduktan sonra TAEK ve ODTÜ arasında ölçüm tartışması alevlenmiş, Milliyet bu tartışmaları takip etmiş ve Hürriyet'in bir ay önce manşetten verdiği ODTÜ raporunun içeriğini bir ay sonra kendi manşetinden vermiştir. Haberlerinin egemenlerin bakış açısıyla ve onların söylemlerinin yeniden üretmek üzerine kuran gazetede zaman zaman zuhur eden "radyasyonun zararlı olduğu hükümetin bunu gizlediği" söylemi, ancak dönmeye başlayan havayla birlikte gazetenin kurmaya çalıştığı denge politikasıyla açıklanabilmektedir. Gazetenin TAEK Başkanı, Sanayi Bakanı ve Çay-Kur müdürüne açılan dava haberlerini yayımlaması da bu politika çerçevesinde değerlendirilebilir. Aylarca yetkililerin önce "Radyasyon yok", daha sonra "Radyasyon var ama tehlike yok" söylemine yeniden üreterek Türkiye'deki radyasyonlu ürünlere dair halkın rızasını üreten gazete ikinci dala radyasyon bulutunun Doğu Karadeniz'e gelmiş olmasının halktan aylarca gizlenmesinin ve bu sebeple de fındık ve çay gibi ürünlere radyasyon bulaşmasının önüne geçilmemesinin ayyuka çıkması üzerine bu olayı "skandal" olarak nitelemiştir.

Dikkat çekmek gerekmektedir ki gazete, bakan Cahit Aral ve Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'yi, bu isimler hükümet tarafından görevden alındıktan sonra eleştirmeye başlamıştır. Bu noktada gazetenin aslen radyasyonlu ürün skandalının sorumlusu olarak Aral

ve Özemre'yi ilan ettiği; bu yolla hükümetin ve Başbakan Turgut Özal'ın ve hatta Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in sorumluluğunu gizlediği vurgulanmalıdır. Bu tutumda Milliyet'in sermaye yapısının, diğer bir deyişle Türkiye'nin ilk holding gazetesi olmasının da etkisinin olduğu düşünülebilir.

Milliyet gazetesinde bu dönemde nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlanmamaktadır. 12 Eylül'ün etkisiyle nükleer karşıtlarının sesi çok kısılmış olsa da Çernobil'in getirdiği rüzgarla düzenledikleri toplantılar, imza kampanyaları ve Meclis'e teslim ettikleri imzalar gazetede haber olmamıştır. Sadece nükleer karşıtı ses olarak nitelendirilebilecek şekilde eski başbakan Bülent Ecevit'in *"tehlikeli ve güvenilir olduğu için nükleer santrallara şimdilik gerek yok*" açıklamasına kısa bir haber olarak yer verilmiştir.

Yorum: Nükleer enerji, Milliyet gazetesinin ilgilendiği konular arasındadır. Bu ilgi bu dönemde de sürmüştür. Gazetede nükleer karşıtı haber kaynakları yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte gazetenin öncelikle haber kaynakları hükümet temsilcileri ve TAEK olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Milliyet gazetesinde uzman görüşüne çok rastlanmamaktadır, görüşüne başvurulan uzmanlar da genellikle olaya magazinel bir biçimde yaklaşmaktadır. Bu anlamda gazetenin ideolojik olarak seçmeci kaynak anlayışından söz edilebilir. Haberler egemen ideolojinin gözünden yazılmış, gazetede egemen söylem yeniden ve yeniden üretilerek Çernobil'in Türkiye'ye olan etkilerindeki hükümetin sorumluluğunu gizlemeye hizmet etmiştir.

Gazete 1986 yılına kadar hükümeti, Çernobil nükleer kazasında yabancı ajansları ve Moskova'ya gönderdiği kendi muhabirini, radyasyonlu bulutların Türkiye'ye girmesiyle Türkiye Radyasyon Komitesi adına konuşma yetkisine sahip olan TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre gazete için kaynak kişi haline gelmiştir. Konuyla ilgili hükümet yetkililerinin de açıklamalarına yer verilmiştir. Nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmadığının altı çizilmelidir. Ancak Çeronbil kazasındaki ihmallerinden ötürü yetkililer hakkında yurttaşların açtığı davalar, ODTÜ'den bilim insanlarının çaydaki radyasyonun yüksek çıktığına dair raporunu haberleştirilmiştir.

Bu dönemin en önemli olayı Çernobil kazası olduğundan argümanlar da onun üzerinden şekillenmiştir. Ancak kazaya rağmen gazetede nükleer enerjinin savunulmuştur. Bu

dönemde de gazete sayfalarına yansıyan nükleer taraftarı argümanlar "nükleer santrallar gerekli", "nükleer santral yapımında geç kaldık", "Eğer gerekli önlem alınırsa nükleer enerji tehlikeli değil" şeklindedir.

Nükleer karşıtı ses niteliğindeki eski Başbakan Bülent Ecevit'in "nükleer santralları şimdilik askı alma" önerisinin haberinden nükleer enerjinin tehlikeli ve pahalı olduğu argümanları anlaşılmaktadır.

Mikro Yapı:

Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinde aktif cümleler kullanılmıştır. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşmaktadır. Ancak gazetede bu dönemde birbiri ile uyumsuz cümlelere rastlanmaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde gazetede Çernobil "facia" ve "felaket" olarak tanımlamaktadır. Fakat bu gazetenin bu dönemde nükleer karşıtı bir dil kullandığı anlamına gelmemektedir, zira kazadan "olay" olarak da söz ettiği örnekler mevcuttur. "Facia" ve "felaket" tanımı genellikle kazanın vahametine vurgu yapmak için tercih edilmiştir.

"Sert tepki", "samimi açıklama", "radyasyon cinayet" örneklerinden de görüldüğü üzere gazetenin sıkça sıfat kullandığı gözlenmektedir, bu da gazetenin yorumlu haber yaptığına dair bir göstergedir.

Gazete stratejik noktalama işaretlerini de sıklıkla kullanmaktadır. Haberin önemli bulduğu kısımlarının rengini koyulaştırmakta, " Radyasyon geldi, TEHLİKE YOK" örneğinde olduğu üzere vurgulamak istediği kısmı büyük harflerle yazmaktadır. Tırnak işareti de gazetenin sıklıkla kullandığı stratejik noktalama işaretleri arasındadır. Örneğin çaydaki radyasyon iddialarına inanmayan gazete radyasyon kelimesini tırnak içinde yazmaktadır.

Bu dönemde “iddia etti”, “ileri sürdü” gibi stratejik eylemlere rastlanmamaktadır.

Haber Retoriği: Gazete bu dönemde de egemen görüş paralelinde nükleer enerjiyi savunmakta, Çernobil’in Türkiye’ye etkilerinin bir yönetim krizine dönüşmesinde önce hükümetin daha sonra da Başbakan Turgut Özal ve Cumhurbaşkanı Kenan Evren’in sorumluluğunu gizlemek amacıyla yayın yapmaktadır.

Gazete inandırıcılığı sağlamak adına fotoğraflardan ve belgelerden faydalanmıştır. Gazetenin bir önceki döneme oranla, özellikle inandırıcılığı sağlamak için olay anlarından daha çok fotoğraf kullandığı görülmektedir. Ancak vurgulamak gerekmektedir ki gazete bu dönemde uzman görüş olarak bilim insanlarına normalden daha az bir biçimde danışmıştır ki bu da bize TAEK’i yeterli uzman görüş olarak kabul ettiğini göstermektedir.

Çernobil kazasının ilk günlerinde haberlerin doğruluğunu kanıtlamak için fotoğraf, reaktörün çalışma prensibini ve kazanın nasıl meydana geldiğini anlatmak için şekil ve kazanın nerede olduğunu anlamak için ise harita kullandığını söylemek gerekmektedir. Türkiye’ye radyasyon bulutu ulaştığında TAEK’e bağlı ekiplerin radyasyon ölçümü yaparken ki fotoğrafları, yetkililerin “Tehlike yok” haberleriyle birlikte verilerek yetkililerin bu açıklamalarının inandırıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Milliyet gazetesinin bu dönemde muhabirlerinden Mehmet Ali Birand’ı ve daha sonra Akay Cemal’i olayları yerinde gözlemlemesi için Moskova’ya göndermiştir. Muhabirlerin izlenimleri de gazetenin inandırıcılığını arttırmaktadır.

2.3.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Bu dönemde halen Simavi ailesine ait olan Hürriyet gazetesinin 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından ve sonrasında 12 Eylül darbesinin mimarı Kenan Evren’e yönelik sayılı bir dil kullandığı görülmektedir. 1983’te ANAP’ın seçimleri kazanması ve Turgut Özal’ın başbakan olma ihtimalinin kesinleşmesi, gazete tarafından temkinli ifadelerle karşılanmıştır. Başlangıçta haberlerde Özal ve iktidarıyla görünür bir yakınlık kurulmamıştır,

hatta bazı endişeler belirten kurum ve kişilerin demeçlerine de zaman zaman yer verilmiştir. [419]

Özal'ın seçimleri kazanarak başbakanlık koltuğuna oturmasının ardından, üst başlıklarda anlatıldığı üzere Özal'ın basını, ekonomik alan üzerinden zapturapt altına almak için devlet teşvikindeki kağıda sürekli yüksek zamlar yapmasına, en sert tepkiyi 1988'de Hürriyet gazetesi sahibi Erol Simavi göstermiştir. Bu gerginlik kısa sürede yatışacaktır, hatta Hürriyet bir süreliğine Özal'ın tarafına dahi geçecektir. [420]

Fakat Hürriyet'in Özal ile ilişkisi gelgitlidir. Örneğin Hürriyet Turgut Özal'ın ekonomik reformlarına genel anlamda karşı çıkmamakla birlikte özellikle hayat pahalılığı ve zamlar konusunda muhalefet etmektedir. 1987 genel seçimlerinde Özal'a açık destek vermemiş ve seçim sonrasında Özal'ın başarısını seçim sistemine dayandırmıştır. Politik yaşamının başlangıcındaki desteği sonradan kısmen kaybeden Turgut Özal'a karşı gelişen muhalif dalganın dışında kalmamış ve sert eleştirilerini sürdürmüştür.[421]

Daha önceki dönemlerde aktarıcı konumundaki gazetenin 1980 sonrasında daha keskin bir dilinin olduğu ve gazetede zaman zaman yargılayıcı ifadeler de kullanıldığı görülmektedir.[422]

Bu noktada 1984 yılında Çetin Emeç'in Hürriyet'in genel yayın yönetmeniyken, Milliyet'e genel yayın yönetmeni olarak geçtiğini ancak bir yıl sonra yeniden Hürriyet'e bu kez genel koordinatör olarak döndüğünü, daha sonra da Hürriyet'in genel yayın koordinatörü olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu dönemde genel yayın yönetmeni Erol Türegün'dür.[423]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[419] Gündoğmuş ve diğerleri, s. 67.
[420] Alan, s. 127.
[421] Gündoğmuş ve diğerleri, s. 68-69.
[422] Age, s.66.
[423] Topuz, s. 286.

2000 yılına kadar 8 nükleer santral kurulacak

8 nükleer santralden 4'ünün yeri kesinleşti.

KARADENİZ
S.S.C.B.
İSTANBUL
ERZURUM
ANKARA
İRAN
Akkuyu seçildiği bölge
AK DENİZ
SURİYE
IRAK

ENERJİ AÇIĞIMIZI NÜKLEER GÜÇLE KAPATACAĞIZ

●İlk olarak 100 milyar liraya çıkacak Silifke Akkuyu Nükleer Santrali için uluslararası ihale açılıyor. İhaleye girecek dev şirketler arasında Amerikan Westinghouse, Japon Subişi ile Alman Siemens ve KWU var...

●Bundan sonraki nükleer santraller için düşünülen yöreler sırasıyla Sinop, Marmara Bölgesi'nde Bandırma Mudanya arasında bir yer, İç-Doğu Anadolu ve Trakya...

(Yazısı 11. sayfada)

Tarih ve konum: *7 Ocak 1983, sayfa 1.*

Üst başlık: *"2000 yılına kadar 8 nükleer santral kurulacak"*

Başlık: *"Enerji açığımızı nükleer güçle kapatacağız"*

Spot 1: *"İlk olarak 100 milyar liraya çıkacak Silifke Akkuyu Nükleer Santrali için uluslararası ihale açılıyor. İhaleye girecek dev şirketler arasında Amerikan Westinghouse, Japon Subişi ile Alman Siemens ve Kwu var..."*

Şekil 56

Spot 2: *"Bundan sonraki nükleer santrallar için düşünülen yöreler sırasıyla Sinop, Marmara bölgesinde Bandırma Mudanya arasında bir yer, İç-Doğu Anadolu ve Trakya..."*

"Nükleer Çağ"ın eşiğinde

Amerika'da yarım milyar dolarlık tesis devre dışı, Avusturya'daki 6 yıldır çalıştırılmıyor

Nükleer santral ne kadar güvenli?

Batılı hükümetlerin 1960'lardan başlayarak nükleer enerjinin elektrik üretimi için kullanımını amaçlayan projelerini uygulama alanına koymaya yönelmeleri, bu ülkelerde giderek sertleşen "nükleer enerji muhalefeti"ni de ortaya çıkardı. ABD'den Japonya'ya, Batı Almanya'dan Fransa ve İngiltere'ye kadar, bu muhalifler, santralların "radyasyon sızıntılarına karşı yeterince güvenli olmadıkları" gerekçesiyle, yaymlar yaparak, gösteriler düzenleyerek kamuoyunu ve hükümetleri etkilemeye çalıştılar. Nükleer enerji aleyhtarlarının bu çabaları, çoğu ülkede, projelerin iptaline yol açmadı, ancak nükleer santralların çevreye ve insan sağlığına zarar vermemesini sağlayacak önlemlerin sıkılaştırılmasına yol açtı. Ancak, güvenlik için yapılan araştırma, geliştirme harcamalarına milyarlarca dolar ayrılmasına rağmen, muhalifleri bazen haklı çıkaran kazaların önlenemediği de oldu.

HARRISBURG OLAYI

ABD'nin Pennsylvania Eyaletinde, Üç Mil Adası'nda ku-

● Akkuyu 1'in ardından, Akkuyu 2 ve Sinop'un da çalışmaya başlamasıyla "güvenli işletmecilik" ve radyoaktif çöplerin imhası tartışmaları da su üstüne çıkacak

rulu Harrisburg Nükleer Enerji Santrali, 28 Mart 1979'da "radyasyon kaçağı" yaşmaya başladı. Reaktörün soğutma bobinlerindeki bir mekanik hata nın tekniyenlerin ihmali ile büyümesi, tüm Amerikan kamuoyunu ve yönetimini telaşa verdi. Santralin içini kaplayan 1 milyon litrelik "radyasyonlu" suyun çevreye yayılması ve ölümlere yol açması önlendi. ancak yarım milyar dolarlık bir tesisin kaza sonucu "kendiliğinden terk edilmesi", ABD için çok pahalı bir tecrübe oldu.

Harrisburg kazası nükleer enerji aleyhtarlığının dünya çapında yeniden canlanmasına yol açarken, yeni ve daha güvenli santralların yapımını savunanlar, yaşanan deneyi "Titanik faciası"na benzetiyorlardı. Bu görüşe göre, "Titanik'in bir buzdağına çarparak okyanusa gömülmesi, transatlantik yolculuğunu ortadan kaldırmamış, yeni yapılacak gemilerin çok daha güvenli ol-

ması için çabalar yoğunlaştırılmıştı."

ABD'deki kazanın ardından tüm Avrupa alarma geçerek faaliyete bulunan, ya da inşa halindeki santralları birer birer gözden geçirdiler. Kazadan bir yıl kadar önce yapılan bir referandum sonucu, kurduğu yeni nükleer santrali devreye sokmayan Avusturya, endişelerinde "ne kadar haklı" olduğunu savunurken, Batı Almanya, Fransa ve İngiltere, nükleer programlarına "devam" kararı aldı. Harrisburg kazasının ikinci petrol krizi döneminde ortaya çıkması, Batılı ülkelerin bu "devam" kararını almalarında da etkili oldu. Ancak, her ülkede "nükleer enerji güvenliğini sağlamak üzere" yeni devlet kuruluşları oluşturuldu ve yeni yasal düzenlemelere gidildi.

Proje hazırlayan firmalar da buna uygun olarak yeni yapılacak santralların "insan hatalarına karşı otomasyona ağırlık vermeye başladılar. Bugün en güçlü reaktörlerde bile çalışan personel sayısı 250-300'le sı-

nırlandırılmış durumda. Bu personelin de tamamına yakın bölümü, reaktör ve radyasyonlu alanların dışında görevli. İçinde nükleer yakıtın "yakıldığı" reaktör 3-4 santim kalınlığında bir çelik yarı küre ile çevrelenirken, 1,5 metre kalınlığındaki der betonarme kabuk, tüm sistemi uçak kazalarına karşı korumakta.

Yakıt çubuklarının tüketilmesinden sonra geriye kalan yüksek radyasyonlu artıklar ise özel çelik tüpler içinde "nihai depolama" için saklanmakta. Orta ve hafif radyasyonlu çöpler ise betonla karıştırılarak Kuzey Atlantik'te Birleşmiş Milletler uzmanlarının gözetiminde okyanus tabanına ya da bu amaçla hazırlanmış yeni çöplüklere "gömülmekte."

"NİHAİ NÜKLEER MEZARLIK"

* Kullanılmış radyoaktif yakıt artıklarının "uranyum cevheri"ne dönüşerek zararlı madde olmaktan çıkması için bilim adamları bir-iki bin yıla ihtiyaç duyulduğunu belirtiyorlar. Bu nedenle, en güvenli "nihai nükleer mezarlık" yer kabuğunun en az 1500 metre derinliğinde, kaya içine oyulmuş bir tesis olarak kurulmak zorunluğunda. Bu ise henüz hiçbir ülke tarafından çözümlenebilmiş değil. Akkuyu'nin ardından ikinci ve üçüncü santralların da önümüzdeki 10-15 yıl içinde devreye girmesiyle Türkiye bu sorunlar üzerinde düşünmek ve en güvenli çözümü bulmak durumunda kalacak.

Bütün bu sakıncalara ve muhtemel tehlikelere rağmen, insanoğlunun nükleer enerjiye hâkim olma çabaları devam ediyor. Dünyanın petrol ve kömür rezervlerinin erimeye başlaması ve 21. yüzyıla gelindiğinde "başka bir alternatifin kalmayacağı" yolundaki endişeler, nükleer programların devamını zorunlu kılıyor. 1000 megavatlık gücü bulunan bir nükleer santralın günde 40 bin varil petrol, 10 bin ton taşkömürü kadar enerji sağladığı gerçeği "başka alternatif yok" diyen görüşlere ağırlık kazandırıyor.

—Son—

Hangi ülkede ne kadar nükleer santral var?...

Ülke	Çalışan	Gücü (MW)	İnşa halinde	Gücü (MW)
ABD	80	60.963	62	68.785
B. Almanya	15	9.850	12	13.160
Belçika	6	3.451	2	2.000
Brezilya	1	626	2	2.490
D. Almanya	5	1.760	5	3.840
Finlandiya	4	2.160	—	—
Fransa	32	23.586	29	32.760
Hindistan	4	784	4	880
Hollanda	2	500	—	—
İngiltere	33	8.713	9	5.568
İspanya	4	1.953	11	10.202
İsveç	10	7.370	2	2.110
İsviçre	4	1.926	1	942
İtalya	3	1.297	3	1.999
Japonya	26	16.630	10	9.235
Kanada	13	7.037	7	4.572
Sovyetler B.	40	19.090	25	25.420
Diğer	16	8.296	32	21.074
DÜNYA TOPLAMI	298	175.996	216	205.038

Kaynak: Deutsches Atomforum (1982 sonu rakamları)

Merkez bankası DÖVİZ kurları

21 Ağustos 1984 Salı

Cinsi	Efektif Alış	Efektif Satış	Döviz Alış	Döviz Satış
1 ABD Doları	172.000	174.000	172.000	174.000

AKBANK DÖVİZ KURLARI

Haber ve konum: *21 Ağustos 1984, sayfa 4.*

Patlangaç*: "Nükleer çağın eşiğinde"*

Üst başlık: *"Amerika'da yarım milyar dolarlık tesis devre dışı, Avusturya'daki 6 yıldır çalıştırılmıyor"*

Başlık: *"Nükleer santral ne kadar güvenli?"*

Alt başlık*: "Akkuyu 1'in ardından, Akkuyu 1 ve Sinop'un da çalışmaya başlamasıyla "güvenli işletmecilik" ve radyoaktif çöplerin imhası tartışmaları da su üstüne çıkacak."*

Şekil 57

Haber girişi: "*Batılı hükümetlerin 1960'lardan başlayarak nükleer enerjinin elektrik üretimi için kullanımını amaçlayan projelerini uygulama alanına koymaya yönelmeleri, bu ülkelerde giderek sertleşen 'nükleer enerji muhalefetini' de ortaya çıkardı."*

Kutu: *"Hangi ülkede ne kadar nükleer santral var?*

Şekil 58

***Tarih ve konum**: 30 Nisan 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık**: "Tepemizde ölüm bulutu dolaşıyor"*

***Başlık**: "Nükleer alarm"*

***Alt başlık:** "Sovyetler Birliği'nde dev bir nükleer santral alevler içinde. Yayılan radyasyon bulutları insanlığı tehdit ediyor."*

***Spot 1:** "Ukrayna bölgesindeki Çernobil Nükleer Enerji Santralinde "patlama" olduğu kesinlik kazanıyor. Sovyetler Birliği, yangını söndürebilmek için Federal Almanya'dan yardım istemek zorunda kaldı."*

***Spot 2:** "İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka'da radyasyon miktarı birden bire kat kat arttı. Polonya ülkenin üzerinden 'ölüm bulutu' geçtiğini açıkladı. Yangının çok büyük olduğu belirtiliyor. Santraldeki nükleer yakıt depolarının eridiği sanılıyor."*

***Spot 3: "**Nükleer sızıntı Sovyetler Birliği'nin komşularını felaketle karşı karşıya bıraktı. İsveç zamanında uyarıda bulunmadığı için SSCB'yi kınadı."*

***Üst başlık:** "Nükleer santrallar için hala ısrarlı mıyız?..."*

***Başlık**: "Ya Akkuyu?"*

***Haber girişi:** "Sovyetler Birliği'ndeki nükleer santral faciası, Türkiye'nin gerçekleştirmeyi planladığı Akkuyu-1 ve Sinop nükleer santrallarını yeniden gündeme getirdi. Şimdi gözler Türk hükümetinin tutumuna çevrildi."*

***Üst başlık:** "Bilim adamları:"*

***Başlık:** "Patlama bizi de etkiler"*

***Spot**: "Sovyetler Birliği'ndeki nükleer santral faciası, Türkiye'nin gerçekleştirmeyi planladığı Akkuyu-1 ve Sinop nükleer santrallerini yeniden gündeme getirdi. Bilim adamları kazanın sızma değil, patlama olması halinde Türkiye'nin de etkileneceğini söylüyor."*

Ve korkulan oldu

Türkiye, yayılan radyasyonun etkisi altında

ÖLÜM BULUTU SIZDI

ADYASYON HARİTASI

Radyasyon bulutu, özellikle Karadeniz Ereğlisi, Karsu (Sakarya) Kandıra (Kocaeli) ve Düzce'yi etkiledi. İstanbul ve Trakya'da ise dün sabah radyasyon düzeyi biz mali yükseldi.

EDİRNE Gönenada KARADENİZ TEKİRDAĞ İSTANBUL Kandıra Karsu Ereğli KASTAMONU Kocaeli Sakarya Düzce ÇANKIRI ÇANAKKALE BURSA BİLECİK ANKARA BALIKESİR ESKİŞEHİR

● RESMEN AÇIKLANDI: Sovyetler Birliği'ndeki kazadan sonra yayılan radyasyonun Türkiye'yi etkilemeye başladığı, Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre tarafından bildirildi

● HASSAS BÖLGE: Edirne ve çevresinde yağan yağmur sonrası topraktaki radyasyon oranının, normalin üzerine çıktığı açıklandı. Yağmur sularının kullanılmaması konusunda yöre halkı uyarıldı. Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, "hassas bölgeyi" Edirne ve çevresi olarak açıkladı.

● "ÖZEL ÖNLEM GEREKSİZ": Karapınar yöresinde radyasyonun normalin 7 misline çıktığı belirtildi. Fakat bu oranın da özel önlem alınmasını gerektirmediği bildirildi. Prof. Özemre, "Radyasyon bulutunun Anadolu'ya ne ölçüde nüfuz edeceği, takip edilmektedir" dedi. 19. sayfada

Ölüm bulutuna Özal aldırmıyor

Biraz ciddiyet

● Başbakan, "Yahu kardeşim, bu işi teknisyenler bilir. Bana ne soruyorsunuz?" dedi ve ekledi: "Şöyle bir radyasyon artsa da, manşet atsak diyorsunuz. Yayıldıkça etkisi azalıyormuş."

● Ve hükümetin içinden, Özal ile çelişen açıklama: "Tehlike kapıda..."

● Devlet Bakanı Tenekeci, "Tehlike kapımızda. Bu işin şakaya gelir tarafı yok. Kamuoyunun gerçeği öğrenmesi gerekir. Ülkemiz de büyük tehlike ile karşı karşıya kalabilir" dedi. 19. sayfada

4 Mayıs 1986 Pazar

Hürriyet

BAĞIMSIZ DEMOKRATİK MİLLİYETÇİ SOSYAL SİYASİ GAZETE

FİYATI K.D.V. : 90.91 LİRA : 9.09 LİRA

Şekil 59

***Tarihi ve konum**: 4 Mayıs 1986, sayfa 1.*

***Patlangaç:** "Ve korkulan oldu"*

***Üst başlık** "Türkiye, yayılan radyasyonun etkisi altında"*

***Başlık:** "Ölüm bulutu sızdı"*

***Spot 1**: "**RESMEN AÇIKLANDI:** Sovyetler Birliği'ndeki kazadan sonra yayılan radyasyonun Türkiye'yi etkilemeye başladığı, Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre tarafından bildirildi."*

***Spot 2: "HASSAS BÖLGE:** Edirne ve çevresinde yağan yağmur sonrası topraktaki radyasyon oranının, normalin üzerine çıktığı açıklandı. Yağmur sularının kullanılmaması konusunda yöre halkı uyarıldı. Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, 'hassas bölgeyi' Edirne ve çevresi olarak açıkladı."*

***Spot 3:** "'**ÖZEL ÖNLEM GEREKSİZ':** Karapınar yöresinde radyasyonun normalin 7 misline çıktığı belirtildi. Fakat bu oranında özel önlem alınmasını gerektirmediği bildirildi. Prof. Özemre, 'Radyasyon bulutunun Anadolu'ya ne ölçüde nüfuz edeceği takip edilmektedir' dedi."*

***Üst başlık**: "Ölüm bulutuna Özal aldırmıyor"*

***Başlık: "**Biraz ciddiyet"*

***Spot 1**: "Başbakan "Yahu kardeşim bu işi teknisyenler bilir. Bana ne soruyorsunuz?" dedi ve ekledi: 'Şöyle bir radyasyon artsa da, manşet atsak diyorsunuz. Yayıldıkça etkisi azalıyormuş'"*

***Spot 2:** "Ve hükümetin içinden, Özal'la çelişen açıklama: 'Tehlike kapıda...'"*

***Spot 3**: "Devlet Bakanı Tenekeci, 'Tehlike kapımızda. Bu işin şakaya gelir tarafı yok. Kamuoyunun gerçeği öğrenmesi gerekir. Ülkemiz de büyük tehlike ile karşı karşıya kalabilir' dedi."*

Harıl harıl ölçüm yapılıyor

Trakya'da radyasyon yoğun... Birçok aile, bebeğini sokağa çıkarmaya çekindi...

Radyasyon ne zaman etkiler?

● Atom Mühendisi Prof. Tolga Yarman, Hürriyet için "radyasyon hesabı" yaptı. Eğer yıllık radyasyonun 7 katı birkaç saat zarfında alınırsa, 10 binde bir olasılıkla kan kanserine yakalanılıyor. 18.sayfada

RADYASYON TARAMASI Sovyetler Birliği'ndeki nükleer santraldaki kazadan sonra "ölüm bulutu"nun ülkemiz üzerine yönelmesi üzerine Trakya'nın Karadeniz sahilleri başta olmak üzere, her tarafta başlatılan radyasyon taramaları devam ediyor. Çekmece Nükleer Araştırma Laboratuvarı'nda görevli Ömer Yüce başkanlığındaki 5 kişilik bir ekip, İğneada sahillerinde havada ve deniz suyundaki radyasyonu devamlı ölçerken, şimdilik büyük bir tehlikenin söz konusu olmadığı belirtildi.

"Bulut" tedirginliği

● Trakya, Batı Karadeniz ve İstanbul'da, havadaki radyasyon normal. Fakat Edirne ve yöresinde, yağmur nedeniyle toprakta yoğunlaşma var. Halk, yağmur suyu ve çamura karşı uyarıldı. Süt hayvanlarının yağmurlu yerlerde otlatılmaması istendi.

● Ölçümlerden sonra, "Şimdilik önemli bir tehlike bulunmadığı" bildirildi. Kapıkule'de bazı TIR sürücüleri ve görevliler; başağrısından, boğaz yanmasından yakındılar. Bunun, psikolojik olabileceği ifade edildi. Bazı hayvanlarda ise karın şişmesi görüldü. ● 18. sayfada

Şekil 60

***Tarih ve konum**: 5 Mayıs 1986, sayfa 1.*

***Patlangaç**: "Harıl harıl ölçüm yapılıyor"*

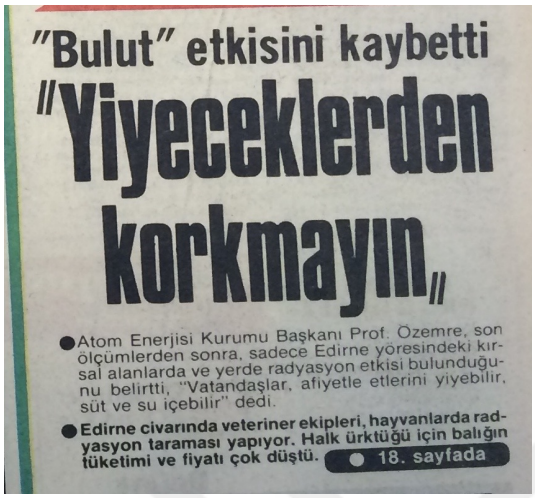
***Üst başlık:** "Trakya'da radyasyon yoğun... Birçok aile, bebeğini sokağa çıkarmaya çekindi..."*

***Başlık**: "'Bulut' tedirginliği"*

***Spot 1**: "Trakya Batı Karadeniz ve İstanbul'da, havadaki radyasyon normal. Fakat Edirne ve yöresinde, yağmur nedeniyle toprakta yoğunlaşma var. Halk, yağmur suyu ve çamura karşı uyarıldı. Süt hayvanlarının yağmurlu yerlerde otlatılmaması istendi"*

***Spot 2**: "Ölçümlerden sonra 'Şimdilik önemli bir tehlike bulunmadığı' bildirildi. Kapıkule'de bazı TIR sürücüleri ve görevliler; baş ağrısından, boğaz yanmasından yakındılar. Bunun,*

psikolojik olabileceği ifade edildi. Bazı hayvanlarda ise karış şişmesi görüldü."

"Bulut" etkisini kaybetti

"Yiyeceklerden korkmayın"

●Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre, son ölçümlerden sonra, sadece Edirne yöresindeki kırsal alanlarda ve yerde radyasyon etkisi bulunduğunu belirtti, "Vatandaşlar, afiyetle etlerini yiyebilir, süt ve su içebilir" dedi.

●Edirne civarında veteriner ekipleri, hayvanlarda radyasyon taraması yapıyor. Halk ürktüğü için balığın tüketimi ve fiyatı çok düştü. 18. sayfada

Şekil 61

Tarih ve konum: *6 Mayıs 1986, sayfa 1.*
Üst başlık: *"'Bulut' etkisini kaybetti"*
Başlık: *"Yiyeceklerden korkmayın"*
Spot 1: *"Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre ölçümlerden sonra sadece Edirne yöresindeki kırsal alanlarda ve yerde radyasyon etkisi bulunduğunu belirtti. 'Vatandaşlar, afiyetle etlerini yiyebilir, süt ve su içebilir' dedi."*

Nükleer teşhis

Sütü, yoğurdu tahlil ettirdik

Radyasyon var şimdilik tehlike yok

Selma TÜKEL

●Çeşitli firmaların piyasada satılan süt ve yoğurtlarının radyoaktif incelemesi, şu sonucu verdi. Bunlardaki radyasyon miktarı, nükleer facia öncesine göre arttı. Yine de şimdilik, sağlığa zarar düzeyde değil... Fakat Çernobil'den sızıntı sürdükçe, radyasyon artabilir. Bu nedenle kontrollere devam edilmeli.

●Tahlili yapan İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fizikokimya Anabilim Dalı yetkilileri, radyasyonlu gıdaların çok aşırı dozda sürekli alınması halinde tehlike doğabileceğine de işaret ettiler. 16. sayfada

HARAMİDERE SÜTÜ Arkadaşımız Selma Tükel, Haramidere'den getirdiği süthal'da mahalle aralarında satılan açık sütten bir bile alarak Sütün analizi için üniversiteye götürdü.

ARAŞTIRMA İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Kimya Bölümü Başkanı Prof. Dr. Sevim Rayhar ile Radyokimya Uzmanı Dr. Gülten Atun, piyasadan satın aldığımız 9 çeşit süt ve yoğurda testler aldıktan sonra, analizlerini tamamladılar.

Şekil 62

Tarih ve konum: *17 Mayıs 1986, sayfa 1.*
Üst başlık 1: "*Sütü, yoğurdu tahlil ettirdik"*
Üst başlık 2*: "Nükleer teşhis"*
Başlık: *"Radyasyon var tehlike yok"*
Spot 1*: "Çeşitli firmaların piyasada satılan süt ve yoğurtlarının radyoaktif incelemesi şu sonucu verdi. Bunlardaki radyasyon miktarı, nükleer facia öncesine göre arttı. Yine de şimdilik, sağlığa zararlı düzeyde değil... Fakat Çernobil'den sızıntı sürdükçe, radyasyon artabilir. Bu nedenle kontrollere devam edilmeli."*
Spot 2: *"Tahlili yapan İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fizikokimya Anabilim Dalı yetkilileri, radyasyonlu gıdaların çok aşırı dozda sürekli alınması halinde tehlike doğabileceğine de işaret ettiler."*

İngilizler, fındık, limon ve lokum yüklü 2 TIR'ımızı çevirdi
Yine radyasyon darbesi
● İhraç ürünlerimize, üst üste "radyasyon" darbesi iniyor. Türk fındığı yüklü iki TIR'ın İngiltere'den yüzgeri edilmesinin yanı sıra, limon ve lokumumuza da "zararlı" raporu verildi.
● Türkiye'de radyasyon ölçümü yapıldığı ve "temiz" raporu aldığı belirtilen mallara, İngiltere'de "radyasyonlu" raporu verilmesi, esrarengiz bir çelişki oluşturuyor.
● Ekonomi'de

Şekil 63

***Tarih ve konum**: 11 Kasım 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık:** "İngilizler, fındık, limon ve lokum yüklü 2 TIR'ımızı çevirdi"*

***Başlık:** "Yine radyasyon darbesi"*

***Spot 1:** "İhraç ürünlerimize, üst üste 'radyasyon' darbesi iniyor. Türk fındığı yüklü iki TIR'ın İngiltere'den yüzgeri edilmesinin yanı sıra, limon ve lokumumuza da 'zararlı' raporu verildi."*

***Spot 2:** "Türkiye'de radyasyon ölçümü yapıldığı ve 'temiz' raporu aldığı belirtilen mallara, İngiltere'de 'radyasyonlu' raporu verilmesi, esrarengiz bir çelişki oluşturdu."*

Batı'nın "Radyasyon var" iddiası, yerli çay satışlarını durdurdu
Çay korkusu
● Bir yudum çayımız da zehir oldu. Kimimiz, vazgeçemediğimiz sıcak çayımızı korkarak yudumlarken, kimimiz de yılların bu alışkanlığına sırtımızı dönüverdik.
● Çayda radyasyon var mı, yok mu? Bir ilgili, bir sorumlu çıkıp da bizi bir türlü rahatlatmıyor...
● 21.sayfada
● Çay işletmeleri Genel Müdürü Telatar, "Hollanda'ya ihracatımız olmadı. Almanya'ya bir miktar ihraç etmiştik. Radyasyon konusunu araştırıyoruz" dedi. İlgililere göre radyasyon var, ama tehlikeli oranda değil.
● Hollanda'dan gelen "alarm"dan sonra, doktorlar, bilim adamları çayı hiç içmez oldu. Büyük müesseselerde, kahvehanelerde çay satışı azaldı.
2 Aralık 1986 Salı
Hürriyet
TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR
YIL: 39 SAYI: 13879
GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE
Kurucusu: SEDAT SİMAVİ (1896 – 1953)
FİYATI: 100 LİRA (KDV DAHİLDİR)

Şekil 64

***Tarih ve konum**: 2 Aralık 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık:** "Batı'nın 'Radyasyonda var' iddiası, yerli çay satışlarını durdurdu"*

***Başlık:** "Çay korkusu"*

***Spot 1:** "Bir yudum çayımız da zehir oldu. Kimimiz vazgeçemediğimiz sıcak çayımızı*

korkarak yudumlarken, kimimiz de yılların alışkanlığına sırtımızı dönüverdik."

***Spot 2**: "Çayda radyasyon var mı, yok mu? Bir ilgili, bir sorumlu çıkıp da bizi bir türlü rahatlatmıyor..."*

***Spot 3**: "Çay İşletmeleri Genel Müdürü Telatar, 'Hollanda'ya ihracatımız olmadı. Almanya'ya bir miktar ihraç etmiştik. Radyasyon konusunu araştırıyoruz' dedi. İlgililere göre radyasyon var, ama tehlikeli oranda değil."*

***Spot 4:** "Hollanda'dan gelen 'alarm'dan sonra doktorlar, bilim damları çayı hiç içemez oldu. Büyük müesseselerde, kahvehanelerde çay satışı yasaklandı."*

ay korkusu ile gelen uzman uyarısı

DİKKAT "Radyasyonu hafife almayalım

● Bilim adamları; çayın yanı sıra, ıspanak, pırasa, kara lahana gibi sebzelerde de mutlaka radyasyon ölçümü yapılması ve sonuçların rakamlarla kamuoyuna açıklanması gerektiğini belirtiyorlar.

● Çayda radyasyon ölçümünün yapıldığı bildirildi. Radyasyona rastlandığı, fakat bunun sağlığa zararlı oranda olmadığı açıklandı.

17. sayfada

ERZİNCAN Pülümür Ovacık DEDEAĞAÇ Nazimiye TUNCELİ

Şekil 65

***Tarih ve konum:** 3 Aralık 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık : "**Çay korkusu ile gelen"*

***Başlık:** "Radyasyonu hafife almayalım"*

***Spot 1**: "Bilim adamları, çayın yanı sıra, ıspanak, pırasa, kara lahana gibi sebzelerde de mutlaka radyasyon ölçümü yapılması ve sonuçların rakamlarla kamu oyuna açıklanması gerektiğini belirtiyorlar."*

***Spot 2**: "Çayda radyasyon ölçümünün yapıldığı bildirildi. Radyasyona rastlandığı ama bunun sağlığa zararlı olmadığı açıklandı."*

EVREN: "Bize radyasyondan, madyasyondan bir şey olmaz"

ÖZAL: "Azıcık radyasyonlu çay, sağlığa faydalı"

Zirveden radyasyon şakası

● Günün başlıca konularından "çayda radyasyon" tartışmasına, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasındaki espriler, hoşgörülü bir bakış açısı getirdi.

● Çankırı'daki teşekkür açılışı sırasında Başbakan Özal, Çankırılılara "radyasyon" konusu açıldı. Cumhurbaşkanı, gülümseyerek, "Midem rahatsız... Onun için ihlamur içiyorum" dedi ve ekledi: "Vücudumuz her şeye alışıktır. Bizim için radyasyondan bize bir şey olmaz."

● Özal da, çayını yudumlarken, "Korkmadan çay içilebilir" dedi ve bunu şöyle açıkladı: "Radyasyonlu çay, lezzetli oluyor."

21 sayfada

Top fabrikası açılışında şeker fabrikası vaadi

● Çankırı Uçaksavar Top Fabrikası'nın açılışında Başbakan Özal, Çankırılara bir de "şeker fabrikası" müjdesi verdi.

21.sayfada

ÇAYLI SOHBET Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Çankırı'da onuruna verilen öğle yemeğinden sonra ihlamur içmek isteyince, Başbakan Özal kendisine "çayda radyasyon" iddialarını hatırlattı.

MİLYAR

Şekil 66

***Tarih ve konum:** 7 Aralık 1986, sayfa 1.*

***Üst başlık 1:** "Evren: 'Bize radyasyondan, madyasyondan bir şey olmaz'"*

***Üst başlık 2:** "Özal 'Azıcık radyasyonlu çay, sağlığa faydalı'"*

***Başlık:** "Zirveden radyasyon şakası"*

***Spot 1:** "Günün başlıca konularından "çayda radyasyon" tartışmasına, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasındaki espriler, hoşgörülü bir bakış açısı getirdi".*

Spot 2: *"Çankırı'daki tesisin açılışı sırasında Evren ılhamur, Özal ise Çay içerken 'radyasyon' konusu açıldı. Cumhurbaşkanı gülümseyerek 'Midem rahatsız... Onun için ılhamur içiyorum' dedi ve ekledi: 'Vücudumuz her şeye alışmış... Radyasyondan madyasyondan bize bir şey olmaz...'"*

Spot 3: *"Özal da çayını yudumlarken 'Korkmadan çay içilebilir' dedi ve bunu şöyle açıkladı: 'Radyasyonlu çay lezzetli oluyor'"*

Son haber, Frankfurt'taki Battelle Enstitüsü'nden

Çayda yine RADYASYON

● Almanya'da Türk çayları toplatılırken, Frankfurt'taki ünlü Battelle Enstitüsü, Türkiye'den numuneleri alınan 13 çay türünü hem kuru, hem de sıvı halde, tahlilden geçirdi. Hazırlanan rapor, "alarm" verdi.

● Eski çaylarda radyasyon "yok" denecek kadar az. Yenilerinde ise oran, çok yüksek ve tehlikeli boyutlarda. Rekor radyasyon, Türkiye'de "Lipton" markasıyla hazırlanan çayda. Sıvı haldeki çaylarımızın da "sakıncalı" bulunduğu bildirildi. ● 17. sayfada

Hangi çayda ne kadar radyasyon var? ● 17. sayfada

Şekil 67

Tarih ve konum: *12 Aralık 1986, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Son haber, Frankfurt'taki Battelle Enstitüsü'nden"*

Başlık: *"Çayda yine radyasyon"*

Spot 1: *"Almanya'daki Türk çayları toplatılırken, Frankfurt'taki ünlü Battelle Enstitüsü, Türkiye'den numuneleri alınan 13 çay türünü hem kuru, hem de sıvı halde, tahlilden geçirdi. Hazırlanan rapor 'alarm' verdi."*

Spot 2: *"Eski çaylarda radyasyon 'yok' denecek kadar az. Yenilerinde ise oran, çok yüksek ve tehlikeli boyutlarda. Rekor radyasyon, Türkiye'de 'Lipton' markasıyla hazırlanan çayda. Sıvı haldeki çaylarımızın da "sakıncalı " bulunduğu bildirildi.*
Hangi çayda ne kadar Radyasyon var?"

Kesin rapor: Demlenince, radyasyon etkisini kaybediyor

"Çay"ı şimdi içebilirsiniz

Almanya'dan müjde! Ve, hükümet güvencesi

Battelle: "Türk demi, radyasyonu öldürüyor"

"Günde 20 bardak çay bile zararsız"

● Sıvı çaydaki radyasyon ölçümünün sonucu, çok şaşırtıcı çıktı. Radyasyon, hemen hemen sıfırlanmıştı ve hiçbir zararı kalmamıştı. "Türk usulü" dem, sanki mucize yaratmıştı. ● 16. sayfada

● Radyasyon konusunda hükümet, "özlenen" açıklamasını nihayet resmen yaptı. Türkiye'deki hiçbir gıda maddesinde, tehlikeli düzeyde radyasyon bulunmadığı belirtilen açıklamada, "Bizim için tek kaynak sağlığı, sonsuz sayıda değerlidir" denildi. ● 16. sayfada

Şekil 68

Tarih ve konum: *20 Aralık 1986, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Kesin rapor: Demlenince, radyasyon etkisini kaybediyor"*

Başlık: *"'Çay'ı şimdi içebilirsiniz"*

Spot 1*: "**Almanya'dan müjde!** Battelle: 'Türk demi radyasyonu öldürüyor' Son çaydaki radyasyon ölçümünün sonucu çok şaşırtıcı çıktı.*

Radyasyon, hemen hemen sıfırlanmıştı ve hiç bir zararı kalmamıştı. Türk usulü dem sanki

mucize yaratmıştı."

Spot 2: *"**Ve, hükümet güvencesi:"** "Günde 20 bardak çay bile zararsız" "Radyasyon konusunda hükümet, "özlenen" açıklamasını nihayet resmen yaptı. Türkiye'deki hiç bir gıda maddesinde tehlikeli düzeyde radyasyon bulunmadığı belirtilen açıklamada 'Bizim için tek kişinin sağlığı tonlarca çaydan değerlidir' denildi."*

KUPON

Adresi: .....

KUPON NO: 1

Karadeniz'i vuran Çernobil bulutu 8 ay sonra belli oldu

2. radyasyon dalgası gizlendi

● Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin TV'de yaptığı açıklamalar, Karadeniz'in ikinci bir radyasyon bulutunun etkisine girdiğini, fakat panik çıkmaması için bunun kamuoyundan gizlendiğini ortaya koydu...

● Prof. Özemre'nin "radyasyon" açıklamaları bilim çevrelerinde "hafif" bulundu ve eleştiri konusu oldu. Bu arada piyasadaki çayların, sağlığa zararlı olmayacak miktarda radyasyon taşıdığı, yüksek radyasyonlu olanların depolandığı bildirildi.

● 19. sayfada

Kiev Çernobil SSCB Donetsk Odessa ROMANYA BULGARİSTAN Trakya KARA DENİZ GİZLENEN BULUT BİRİNCİ BULUT TÜRKİYE Doğu Karadeniz

Çernobil'den Türkiye'ye 6 fatura

1 ÇAY: Yüksek radyasyonlu ürün imha edildi. 62 ton çayımız iade edildi.
2 FINDIK: Üretici ürününü çok ucuz fiyatla elden çıkardı.
3 ET-BALIK-SÜT: Irak sınırında bekletilen 40 bin hayvan telef oldu.
4 TURİZM: 1986 yazı parlak geçmedi.
5 GÜVEN: Gizlilikler ve çelişkili açıklamalar devlete güveni zedeledi.
6 SAĞLIK: Etkileri yıllar sonra ortaya çıkacak. ● 19. sayfada

Atiye, Zekai Yaslı çifti, ilk olarak iki o... rına da bir ev almayı hayal ediyorlar

Şekil 69

Tarih ve konum*: 24 Aralık 1986, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Karadeniz'i vuran Çernobil bulutu 8 ay sonra belli oldu"*

Başlık: *"2. Radyasyon dalgası gizlendi"*

Spot 1: *"Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin TV'de yaptığı açıklamalar, Karadeniz'in ikinci bir radyasyon bulutunun etkisine girdiğini, fakat panik çıkmaması için bunun kamuoyundan gizlendiğini ortaya koydu...."*

Spot 2: *"Prof. Özemre'nin 'radyasyon' açıklamaları bilim çevrelerinde 'hafif' bulundu ve eleştiri konusu oldu. Bu arada piyasadaki çayların, sağlığa zararlı olmayacak miktarda radyasyon taşıdığı, yüksek radyasyonlu olanların depolandığı bildirildi."*

Başlık: *"Çernobil'den Türkiye'ye 6 fatura"*

Spot: *"1- ÇAY: Yüksek radyasyonlu ürün imha edildi. 62 ton çayımız iade edildi."*

"2- FINDIK: Üretici ürününü çok ucuz fiyata elden çıkardı"

"3- ET-BALIK-SÜT: Irak sınırında bekletilen 40 bin hayvan telef oldu."

"4- TURİZM: 1986 yazı parlak geçmedi."

"5- GÜVEN: Gizlilikler ve çelişkili açıklamalar devlete güveni zedeledi."

"6- SAĞLIK: Etkileri yıllar sonra ortaya çıkacak."

Başbakanlığın yasakladığı, ODTÜ raporunu açıklıyoruz
"ÇAY"a yeni alarm
"Çayda radyasyon" tartışmalarına açıklık getirmek üzere, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, çeşitli örnekleri inceledi. Hazırlanan, fakat YÖK'ün koyduğu yasak nedeniyle yayınlanamayan raporda çaydaki korkunç tehlikelere dikkat çekildi...
"Tehlike yok" diyen Atom Enerjisi Kurumu'nu yalanlayan raporda, şöyle denildi: "Çaydaki radyasyon, kuşaklar boyunca toplumu etkileyecektir. Bu yüzden birçok ölü ve sakat doğacaktır."
16. sayfada
KİM, NE DEMİŞTİ?
Özal: "Radyasyonlu çay daha lezzetli"
Radyasyonla ilgili resmi açıklamalar hep yetersiz oldu. Çaylarımız Avrupa'dan geri dönerken, Başbakan Özal, çayda radyasyon olmadığını belirterek espri yapıyordu: "Hepimiz içiyoruz. Radyasyonlu çay daha lezzetli..."
16. sayfada
GÜNÜN YAZISI Oktay EKŞİ
Bunun adı ihanettir
3. sayfada
Alınması gerekli acil önlemler
Çocuklar, hamile ve emzikli hanımlar çay azaltmalı
Çay, demlenmeden önce sıcak su ile yıkanmalı
Harmanlama durmalı, radyoaktiflı çay toplanmalı
Piyasaya sürülmüş olan radyoaktif çay toplanmalı
Başka kaynaktan alınan radyasyon asgariye inmeli
"EŞİN RAHAT EDECEK" Türkiye'de ilk kez horlama ameliyatı yapan Doç. Dr. Mehmet Ömür ve ekibi iki dakika boyunca ameliyathanede ter döktü. Ekiptan sağlı Doçent Dr. Mehmet Ömür, Dr. Ertan Duman, Dr. Dilaver Özturan ameliyattan sonra Altan Karacut'a "Bundan böyle horlamayacaksın. Eşin de rahat edecek" dediler. (Fotoğraf: Sadettin TEKSOY)
Eşiyle aynı yatakta uyuyamıyordu
Horlama ameliyatı

Tarih ve haberin konumu: *27 Ocak 1987, sayfa 1.*
Üst başlık: *"Başbakanlığın yasakladığı ODTÜ raporunu açıklıyoruz"*
Başlık: *"'Çay'a yeni alarm"*
Spot 1: *"'Çayda radyasyon' tartışmalarına açıklık getirmek üzere, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, çeşitli örnekleri inceledi. Hazırlanan, fakat YÖK'ün koyduğu yasak nedeniyle yayınlanamayan raporda çaydaki korkunç tehlikelere dikkat çekildi."*

Şekil 70

Spot 2: *"'Tehlike yok' diyen Atom Enerjisi Kurumu'nu yalanlayan raporda, şöyle denildi: 'Çaydaki radyasyon, kuşaklar boyunca toplumu etkileyecektir. Bu yüzden bir çok ölü ve sakat doğacaktır.'"*
Üst başlık: *"Kim, ne demişti?"*
Başlık: *"Özal: 'Radyasyonlu çay daha lezzetli'"*
Spot: *"Radyasyonla ilgili resmi açıklamalar hep yetersiz oldu. Çaylarımız Avrupa'dan geri dönerken, Başbakan Özal, çayda radyasyon olmadığını belirterek espri yapıyordu: 'Hepimiz içiyoruz. Radyasyonlu çay daha lezzetli...'"*

Başlık: Bu dönemin Çernobil nükleer kazasına kadar olan ilk yarısında gazetenin başlıklarında üç farklı eğilim gözlenmektedir. İlk eğilim düz ve haber veren başlık kullanmak yönündedir. İkinci eğilim 12 Eylül öncesi dönemde atılan "*Yabancı şirketler nükleer santral için Türkiye'ye gözlerini dikti*" örneğinde olduğu üzere nükleer karşıtı bir çizgide yorumlu başlıklardır. Bu başlıkta kullanılan "göz dikmek" deyimi, bir şeyi ele geçirmek istemek anlamına gelmekte ve olumsuz bir anlam taşımaktadır. Dolayısıyla haberde yabancı şirketlerin Türkiye'de nükleer santral yapmak istemeleri olumsuz bir eylem olarak kodlanmıştır. Yine 1984'te gazete *"Amerika'da yarım milyar dolarlık tesis devre dışı, Avusturya'daki 6 yıldır çalıştırılmıyor*" üst başlığı "*Nükleer santrallar güvenli mi?"* başlığını kullanmıştır. Üst başlık, başlıktaki soruya yanıt niteliğindedir. Başlık ve üst başlığın

birlikteliği okura şunu ima etmektedir: Yüksek yatırıma rağmen Amerika'da bir tesis devre dışı bırakıldı ve Avustralya'daki santral yıllardır çalıştırılmıyor çünkü nükleer santrallar güvenli değil. Her ne kadar kağıt üzerinde demokrasiye geçilmiş olsa da basın üzerindeki baskılar sürmektedir. Haberin Hürriyet'in kağıt fiyatlarını yükselten Özal hükümetine gösterdiği sert tepki nedeniyle de hükümetle arasının gergin olduğu zamana denk gelmesi dikkat çekicidir.

1982 yılında "*Devlet Bakanı Prof. Özdaş nükleer enerji politikamızı Hürriyet'e açıkladı*" üst başlığı ve "*Nükleer silah yapamayız*" başlığı ile verilen haber dikkat çekicidir. Zira nükleer enerji savunusunun önemli argümanlarından biri olan Ortadoğu'da hakimiyet kurabilmek, nükleer güç olabilmenin yolunun nükleer silahtan, nükleer silaha sahip olabilmenin yolunun ise nükleer enerjiden geçtiği yolundaki güçlü argümanı çökertmektedir. Üçüncü eğilim ise 12 Eylül sonrası dönemde "*Petrole para dayanır gibi değil...*" üst başlıklı ve "*Türkiye'de nükleer santrallar devri açılıyor*" başlıklı haberde görüldüğü üzere nükleer taraftarı bir çizgide yorumlu başlıklardır. Üst başlık nükleerin ucuz olduğunu ima etmekte, bu imadaki anlam da stratejik noktalama işareti ile pekiştirmektedir. Başlıktaki "bir devrin açılması" ifadesi olumlu anlam taşımakta, devrin önemine işaret etmektedir. Aynı şekilde "*2000 yılına kadar 8 nükleer santral kurulacak*" üst başlıklı "*Enerji açığımızı nükleer güçle kapatacağız"* başlıklı haber de bu eğilim içinde değerlendirilebilir. Burada üst başlık açıklayıcı, başlığı tamamlayıcı niteliktedir. Üst başlıkta pasif yapı kullanılmıştır, nükleer santralı kimin kuracağı önemsizleştirilmiş vurgu 8 tane nükleer santrala kaydırılmıştır. Özne çoğul değildir. Ancak başlıkta aktif yapı kullanılmıştır ve özne çoğuldur: biz. Gazete "Türkiye nükleer açığını nükleer güçle karatacak" demek yerine tarafını da belli ederek kendini özneye dahil etmiştir. Başlık Türkiye'de enerji açığının varlığı üzerine kurulmuştur. Bu argüman da nükleer enerjiye ihtiyaç olduğu argümanını desteklediği için sıkça kullanılan argümanlardan biridir.

Çernobil nükleer kazasını "*Tepemizde ölüm bulutu dolaşıyor*" üst başlığı ve "*Nükleer alarm*" manşetiyle Türkiye bağlamında duyurmuştur. İlgili başlıkların hepsi uyarı anlamı taşımaktadır. Kutuda ise üst başlıktan "*Nükleer santrallar için hala ısrarlı mıyız?..."* ve başlıktan ise "*Ya Akkuyu?"* diye sorarak Çernobil nükleer kazası ile Akkuyu nükleer santral projesi arasında bağlantıyı birinci sayfadan kurmuştur. Alt ve üst başlığın birlikteliği okura

Çernobil'de nükleer kaza olduysa pekala Akkuyu nükleer santralinde de olabilir şeklinde bir imada bulunmaktadır. Gazete üst başlıktan "ısrarlı mıyız?" diye sorarken aslında bu kazaya rağmen neden ısrar ediyoruz?" demek istemektedir. Diğer gazetelerde bu bağlantının eksik olduğu ya da iç sayfalarda, haber hiyerarşisinde alt sıralarda ve küçük olarak yer aldığı söylenmelidir.

Gazetenin çalışma kapsamındaki diğer gazetelerin aksine Çernobil kazasının ilk günlerinde takındığı eleştirel tutum dikkat çekicidir. "*Ve korkulan oldu: Türkiye, yayılan radyasyonun etkisi altında*" üst başlığı ve "*Ölüm bulutu sızdı*" başlığıyla Türkiye'nin radyasyon etkisine girdiğini duyuran gazetenin "korkulan" ve "ölüm bulutu" ifadelerini kullanarak durumun ciddiyetine dikkat çekmekte, bu haberin kutusunun üst başlığında Başbakan Özal için "*Ölüm bulutuna aldırmıyor*" denmekte ve başlıkta ise yine Özal'a hitaben "*Biraz Ciddiyet*" ifadeleri kullanılmaktadır.

Hürriyet gazetesi, yetkililerin açıklamalarına çalışma kapsamında incelenen diğer gazetelerin yaptığı gibi sürekli başlıktan görecek kadar itibar etmemiştir; ve hatta bütün açıklamalara sayfalarında yer vermemiştir.

Gazetenin yaptığı uyarılar TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin "tehlike geçti" açıklamasıyla –bir süreliğine de olsa- kesilmiştir. Halkı uyaran ve başbakanı radyasyonu hafife almakla suçlayan Hürriyet'in, Özemre'nin açıklamasını hiç sorgulamadan kabul etmesi ve Özemre'ye atıf yapmadan "'Bulut' etkisini kaybetti" üst başlığıyla "Yiyeceklerden korkmayın" başlığını atarak Özemrenin söylemini sözlerini üretmesi dikkat çekicidir.

Çernobil sonrası dönemde de çoğunlukla gazetede hükümetinin söylemiyle paralel başlıklara rastlanmaktadır. Ancak zaman zaman gazetenin uzmanlara dayandırarak hükümetin söylemini sorguladığı olmuştur. Gazete bir uzmana dayandırarak "Dikkat! Radyasyonu hafife almayalım" başlığını atarak başlık düzeyinde halkı radyasyona karşı uyarsa da "Evren: 'Bize radyasyondan, madyasyondan bir şey olmaz'" ve " Özal 'Azıcık radyasyonlu çay, sağlığa faydalı'" üst başlıklarıyla birlikte "Zirveden radyasyon şakası" başlıklı haberi dikkat çekmektedir. Bu haberde toplum sağlığın ilgilendiren piyasaya sürülmüş radyasyonlu çaylar ile ilgili başbakan ve cumhurbaşkanının umursamaz, dalgacı ifadeleri gazete tarafından başlık düzeyinde "şaka" olarak sunulmuştur. 'Şaka" kelimesinin olumsuz bir anlam taşımadığı

düşünülürse bu kadar önemli bir konunun sempatik gösterilmesine Hürriyet gazetesinin hizmet ettiği açıktır. Aynı haberi Cumhuriyet gazetesinin görmediği, Milliyet gazetesinin ise "Özal ve Evren çayı tartıştır" üst başlığı ve "Zirvede radyasyon" başlığı ile düz bir biçimde verdiği hatırlatılmalıdır. Bunlar ve bunlar gibi örneklerden hareketler gazetenin yaptığı her eleştirinin ardından, o eleştirinin etkisini –en azından hükümet kanadına- unutturacak şekilde daha hükümet taraftarı bir söylem benimsediği söylenebilir. Dolayısıyla gazetede radyasyon ve radyasyonun etkileri konusunda bir denge politikası izlemiştir.

Gazetenin bir hafta arayla aynı enstitüye referans vererek başlıktan önce çayda radyasyon olduğu, daha sonra da "*Kesin rapor: Demlenince, radyasyon etkisini kaybediyor*" üst başlığı ve "*Çayı şimdi içebilirsiniz*" başlığı ile çayda radyasyon olmadığı iddia etmiştir. Gazetenin aynı enstitüye referans vererek sadece bir hafta arayla kendini yalanlamasını ise sadece denge politikası ile açıklamak yetersiz kalmaktadır. Spotların üst başlıklarına ve başlıklarına bakıldığında ise tablo daha anlaşılır olmaktadır. Birini spotun üst başlığı "*Almanya'dan müjde*!" ve başlığı ise *"Battelle: 'Türk demi radyasyonu öldürüyor'*" şeklindedir. Bu yalanmanın neden yapıldığı ise bir sonraki spotun üst başlığı ve başlığında gizlidir: *"Ve, hükümet güvencesi:"*, "*Günde 20 bardak çay bile zararsız"*. Çaydaki radyasyon tartışmaların sürerken hükümetten açıklama uzunca bir süre yapılmamıştır. Bu suskunluk üzerine tartışmalar daha da büyümüştür. Başlıklardan anlaşıldığı anlaşıldığı kadarıyla hükümet çayda radyasyonun olduğunu kabul etmiş ancak bunun zararlı olmadığını açıklamıştır. Bu noktada iki ihtimal belirmektedir. İlki gazetenin bir hafta önceki haberinden dolayı hükümetin tarafından yalanlandığı konumuna düşmemek için haber kaynağı olan Battelle Enstitüsünü son derece magazinel bir dil ile yine Battelle Enstitüsüne yalanlatmıştır ki sadece başlıklara bakarak dahi yalanlama haberinin doğruluğunun tartışmalı olduğu söylenebilir. İkincisi ise bunun hükümet kanadından istenmiş olduğudur. Böylelikle hükümet kendi söylemini de doğrulamış olmaktadır.

Ancak buna rağmen gazete "*Başbakanlığın yasakladığı ODTÜ raporunu açıklıyoruz*" üst başlığı ve "*Çay'a yeni alarm*" başlığıyla ODTÜ raporunu manşetten duyurmaktan çekinmemiştir. Gazete bundan sonra da yayınlarına bu minvalde devam etmiştir. "Almanların radyasyonlu diye iade ettiği çayları bize içirecekler" üst başlığı ve "Çayda tehlikeli "hokkabaz'lık" başlığı da buna örnek olarak verilebilir. Burada hokkabazlık yalan dolanla iş

görmek anlamında kullanılmıştır ve gazete hükümeti suçlamaktadır. Ancak iç sayfalarda daha küçük olarak atılmış hükümet temsilcilerinin kendilerini savundukları ifadelere yine başlıklar üzerinden rastlanmaktadır*: "Mesut Yılmaz: 'Çaydan kim ölmüş ki korkalım?'*

Bu dönemde başlık, üst başlık ve alt başlık düzeyinde herhangi bir nükleer karşıtı kurum ya da kişinin görüşlerine rastlanmamaktadır.

Spot: Hürriyet gazetesinde 1980'den 1986'daki Çernobil nükleer kazasına kadar ara dönemde yaşanan nükleer gelişmelerin haberlerinde, başlık ve spot uyumu dikkat çekmektedir. Başlık yönlendiriciyse spot da yönlendirici, başlık düzse spot da düzdür.

Çernobil kazasında ise gazetenin tek bir haber için, olayın çok yönlü oluşundan dolayı çok sayıda spot kullandığı gözlenmektedir. Bu spotların genelinin Çernobil döneminde haberlerin tüm detaylarını özetlemek, "Büyük müesseselerde, kahvehanelerde çay satışları yasaklandı" gibi diğer gazetelerde yer almayan bilgileri de konusunda başarılı olduğunu söylemek gerekmektedir. Bunlar haber vermekte ve fakat yönlendirme de içermektedir.

Hürriyet gazetesi, yetkililerin açıklamalarını çalışma kapsamında incelenen diğer gazetelerin yaptığı gibi sürekli spottan görecek ve spot üzerinden yeniden üretecek kadar itibar etmemiştir. Ancak ilk dalga radyasyonun geçtiği yolundaki haberin spotu Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Özemre'ye dayanarak ve bu bilginin doğru olmayabileceğine dair şüphe duyulmadan verilmiştir.

Ancak ilerleyen zamanlarda Hürriyet'in şüpheci ve çelişkiye işaret eden spotlarına da rastlanmaktadır. Buna örnek olarak şu spot verilebilir: *"Türkiye'de radyasyon ölçümü yapıldığı ve 'temiz' raporu aldığı belirtilen mallara, İngiltere'de 'radyasyonlu' raporu verilmesi, esrarengiz bir çelişki oluşturdu.*" Burada hükümet suçlanmamakta, esrarengiz kelimesi ile hangi tarafın raporunun hatalı olduğunun henüz belli olmadığı ima edilmektedir. Ancak "*Çayda radyasyon var mı, yok mu? Bir ilgili, bir sorumlu çıkıp da bizi bir türlü rahatlatmıyor…*" spotunda soruyu yanıtsız bırakan hükümete yüklenilmektedir.

Gazetenin şeffaflığa vurgu yapan spotlarına bir diğer örnek de şudur: "*Bilim adamları, çayın yanı sıra, ıspanak, pırasa, kara lahana gibi sebzelerde mutlaka radyasyon*

ölçümü yapılması ve sonuçların rakamlarla kamu oyuna açıklanması gerektiğini belirtiyorlar."

Gazetenin attığı spotların birbiriyle çeliştiği durumlar da gözlenmektedir. Aynı enstitünün raporuna dayanarak önce "radyasyon var" daha sonra da "radyasyon yok" haberi yapıp, bu bilgileri spota çıkarmıştır. Üstelik ilk haber oldukça ciddi bir dille kaleme alınmışken, "radyasyon yok" diyen ikinci haber konuyu sulandırmaktan öteye gitmemektedir. Haberin spotu şöyledir: "*Battelle: "Türk demi radyasyonu öldürüyor" Son çaydaki radyasyon ölçümünün sonucu çok şaşırtıcı çıktı. Radyasyon, hemen hemen sıfırlanmıştı ve hiç bir zararı kalmamıştı. Türk usulü dem sanki mucize yaratmıştı*." Başlık bölümünde bu iki haberin birbiriyle çelişmesinin olası nedenlerine değinildiğinden burada ayrıca bu konu üzerinden değerlendirme yapılmayacaktır.

Başlık, haber, üst ve alt başlıklar ile spotlar genellikle uyumludur. Ancak başlıktan "Suya, süte, balığa dikkat!" ve spottan "Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Başkanı Prof. Uğur Biget, 'Havadaki radyoaktivitenin mevcudunun 10 katına çıktığını saptadık' dedi. Ancak bu artışın henüz endişe edilecek miktarda olmadığını bildirdi." şeklinde birbiriyle çelişen açıklamalar da bulunmaktadır.

Spotta "iddia" olarak verilen bir bilginin başlığa sanki olmuş gibi çıkarıldığı örnekler mevcuttur.

Özetle söylenmelidir ki Hürriyet gazetesi bu dönemde spotlarının bir kısmını okurun, bir kısmını ise hükümetin gözünden kaleme almıştır. Zaman zaman çelişkili açıklamalarından dolayı spottan hükümete isyan etmiş, zaman zaman ise hiç sorgulamadan yetkililerin açıklamalarını doğruymuş gibi kabul ederek spottan okura yansıtmış ya da hükümetin açıklamalarının paralelindeki raporları, klinik analiz sonuçları ve demeçleri spottan vermiştir. Spotlar kimin gözünden yazılmış olursa olsun genellikle yönlendiricidir. Bu dönemde spot düzeyinde nükleer karşıtı kurumların teslimiyetlerine rastlanmamaktadır.

Fotoğraf: Çernobil nükleer kazasına kadarki nükleer gelişmelerin haberlerinde fotoğraf kullanılmamıştır. Çernobil kazasının ilk günlerinde haberlerin doğruluğunu kanıtlamak için fotoğraf ve radyasyonlu bulutların nereden olduğunu göstermek için harita kullanılmıştır. Türkiye'ye radyasyon bulutu ulaştığında TAEK'e bağlı ekiplerin radyasyon

ölçümü yaparken ki fotoğrafları "her şey kontrol altında" mesajını içermektedir. Hürriyet diğer gazetelerin aksine Ahmed Yüksel Özemre ve Cahit Aral'ın fotoğraflarını genellikle kullanmamış, radyasyonlu çay tartışmasının olduğu haberlerde bir bardak çay fotoğrafı kullanması tercih etmiştir. Fotoğraf altları açıklayıcıdır ve genellikle haberdeki bilgilerin fotoğrafla en uyumlu olanlarının tekrarından ibarettir.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 68 haberden 9'u gazeteye manşet, 2'si ikinci manşet ve 11'i de ikinci manşet olmuştur. 15 habere birinci sayfadan yer verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde Hürriyet gazetesi, bir önceki döneme göre nükleer enerji haberlerine olan ilgisini biraz daha arttırmıştır. Gazete Çernobil kazasında yetkililerin açıklamalarına çalışma kapsamında incelenen diğer gazetelerin yaptığı gibi sürekli manşetten görecek kadar itibar etmemiştir; ve hatta bütün açıklamalara sayfalarında da yer vermemiştir; Çernobil nükleer kazasıyla daha ziyade kazanın Türkiye'ye etkileri bağlamında ilgilenmiş; gelişmeleri genellikle manşet ve sürmanşetten duyurmuş, geri kalanları da birinci sayfadan anonslamıştır. Devam haberleri de genellikle iç sayfalarda sayfa manşeti ya da ikinci manşet olarak verilmiştir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Hürriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci, Çernobil nükleer kazası ve bu kaza bağlamında Türkiye ve yurtdışında yaşanan gelişmeler ve kazadan aylar sonra ihraç edilen ürünlerin geri dönmesiyle birlikte radyasyonlu ürünlerin piyasaya sürüldüğünün ortaya çıkması ve devamındaki gelişmelerden oluşmaktadır.

Hürriyet Gazetesi olayları genellikle Türkiye bağlamında ele almıştır. Çernobil kazasını duyurduğu haberinde dahi birinci sayfadan Akkuyu bağlantısını kurmuş, okura Akkuyu'da da böylesi bir kazanın olabileceğini göstermiştir.

Sonraki günlerde yaşanan gelişmeler kazanın Türkiye üzerindeki etkileri ile ilgilidir; Radyasyonlu bulutların Türkiye'ye yaklaştığı yolundaki açıklamaları, çalışma kapsamındaki diğer iki gazetenin yetkililere dayanarak verdikleri radyasyonlu bulutların Türkiye'ye gelmeyeceği şeklinde görse de Hürriyet gazetesi panik yapılmaması ancak önlem alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Ancak gazetenin yaptığı bu tip alt metinler taşıyan herkes açısından uyarı niteliğindeki haberler, TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin birinci dalga radyasyonun Türkiye'yi terk ettiği ve tehlikenin geçtiği yolundaki açıklamasıyla kesilmiştir. Gazetenin bu haberde, TAEK'in açıklamasını sorgulama gereği duymaması ve şimdiye dek olan gelişmeleri manşet ve sürmanşet mertebesinden duyururken tehlikenin geçtiği açıklamasını –diğer iki gazete manşetten verirken- birinci sayfada yana kısa ve üstelik fotoğrafsız olarak alması dikkat çekmektedir. Bundan sonra bir süre daha – TAEK'in yaptığı "tehlike geçti" açıklamasının toplumu tatmin etmemesi üzerine- Hürriyet, hükümetin söylemiyle paralel özel haberler yapmış; hükümetin radyasyonu gizleme çabasının bir parçası olmuştur. Bunun gazetenin yayın çizgisindeki kısa süreli bir kırılma noktası olduğu söylenebilmektedir.

Gazete önce piyasada satılan kutu sütleri ve sokak sütlerini, bir üniversitenin laboratuvarında tahlil ettirmiş; bu örneklerde az miktarda radyasyonun olduğunu ve bu miktarın da zararsız olduğunu yazmıştır. Bununla yetinmeyip Almanya'dan getirttiği radyasyon ölçer ile birlikte Türkiye'yi dolaşmış ve radyasyon miktarının önemsenmeyecek kadar az olduğunu yazmıştır. Bu yazı dizisinin son derece magazineldir; hamile kadınların karınlarındaki radyasyonun ölçüldüğü ve radyasyonun düşük çıkması üzerine anne adayının sevinmesinin yüksek aslında bir haber değeri yoktur. Ancak gazete bu haberlerle "yüksek ya da düşük her dosta radyasyonun tehlikeli olduğu" gerçeğini maskelemiştir. Üstelik bu noktada hemen belirtmek gerekmektedir ki; Hürriyet gazetesinin bu yayınları yaptığı günler Türkiye'nin halklardan gizlediği ikinci dalga radyasyon dalgasının etkisindedir. Bundan 8 ay sonra Hürriyet gazetesi, kupürü yukarıda bulunduğu üzere Ahmed Yüksel Özemre'nin "panik yaşanmasın diye radyasyonu gizledik" açıklamasını manşetten duyuracaktır.

Hürriyet gazetesinin yayınlarındaki bu kırılmanın nedenini, gazetenin patronu olan Simavi ailesinin Özal hükümeti ile gelgitli ilişkilerinde bulmak olasıdır. İlişkilerin yumuşak olduğu bir dönemde ya da ilişkileri yumuşatmak için bu haberler yapılmış olabilir.

Diğer bir olasılık da gazetenin uyarı haberleri ve hatta dönemin başbakanını sürmanşetten radyasyon konusunda ciddiyete davet etmesi üzerine hükümet ya da TAEK tarafından uyarılmış olma olasılığıdır ki YÖK'ün radyasyon üzerine bilimsel çalışma yasakladığı bir dönemde hiç de uzak bir ihtimal değildir.

İhraç edilen ürünlerin radyasyonlu oldukları gerekçesiyle geri dönmesi haberlerini kısmen daha düz, ancak Türkiye'de radyasyonsuz denilen ürünlerin Batı ülkelerinde radyasyonlu denilmesinin yarattığı "çelişki"ye dikkat çekerek yayınlamış ve ardından biraz magazinel de olsa bir uzman ile konuşarak bu durumu radyasyonun hafife almamak gerektiğine dair haber yapmıştır.

Ancak tam gazetenin, hükümetin söylemleriyle paralel olarak yaptığı yayın çizgisinde zamana yayılmış yeni bir kırılma gözlenmekteyken dönemin Cumhur Başkanı Kenan Evren ve Başbakanı Turgut Özal'ın bir yemekten sonra gazetecilerin sorularını yanıtlarken radyasyonu ciddiye almayan söylem "radyasyon şakası" şeklinde tanımlanarak durum sempatik hale getirmiş ve gerçekleri maskelemiştir. Haberin yazılış biçimi ve dili ciddiyetsizdir. Bundan sonra da radyasyonlu oldukları gerekçesiyle sınırdan dönen Türkiye ürünlerine dair haberlerin dilinde de değişiklik olmaması, gazetedeki herhangi bir boşluktan kaynaklı olarak muhabirin yazdığı şekliyle gazeteye girmiş olabileceğini akıllara getirmektedir. Milliyet gazetesinde de haberin çok benzer cümlelerle, benzer bir bağlamla ancak daha detaylı olarak verilmesi iki haberin de tek elden çıkmış olma olasılığını düşündürmektedir.

Bu dönemin devamında gazete Frankfurt'taki Battelle Enstitüsünün Türkiye'den alınan çay örnekli üzerine yaptığı çalışmanın sonucunda çayda radyasyonun olduğunu bildiren raporu haberleştirmiş ve manşetten vermiştir. Ancak bu haberden bir hafta sonra yine manşetten ve yine Frankfurt'taki Battelle Enstitüsüne dayanarak "Türk çayının mucize bir biçimde radyasyonu yok ettiği" yazılmıştır. İlk haberin oldukça ciddi bir haber diliyle, ikinci haberin ise son derece ciddiyetsiz ve hatta magazinel bir biçimde yazılmış olması ikinci

haberin doğruluğu konusunda şüphe yaratmaktadır. Bu haberi, radyasyonlu çay konusunda tartışmalara rağmen resmi hiç bir açıklama yapmamış olan hükümetin "hiç bir gıda maddesinde tehlikeli oranda radyasyon bulunmadığına" dair açıklamasıyla birlikte görmesi; Milliyet gazetesinde de benzer biçimde "tehlikesiz radyasyon" haberinin, Federal Almanya'da Sağlık Bakanlığının Türkiye fındığında radyasyon olmadığı yolunda açıklama yaptığı iddiasıyla desteklenmesi ise akıllara hükümetten konuyla ilgili bir müdahale olasılığını getirmektedir. Her nasıl olursa olsun Hürriyet gazetesi bu haberi bu şekilde yayımlayarak; halkı radyasyonlu çayın içmeye teşvik etmiş, hükümeti radyasyonlu çay konusunda aklamaya çalışmıştır.

Ancak o dönemde, kuvvetle muhtemel, halen var olan gazetecilik yapma isteği ve gerçekleri açığa çıkarma dürtüsüyle yeniden başta çay olmak üzere Türkiye'deki ürünlerde radyasyon olduğu yolundaki haberler yayımlanmaya başlamıştır. Gazete önce TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin "ikinci dalga radyasyonu panik yaratmamak adına gizledikleri" açıklamasını manşetten duyurmuş sonra da YÖK tarafından radyasyonla ilgili çalışma yapma ve bu çalışmanın sonuçlarını açıklama yasağı olduğu için bilinmeyen ODTÜ'den 4 öğretim üyesinin çayda radyasyon olduğunu gösteren ve bu radyasyonu minimuma indirmek için öneriler içeren raporunu haberleştirerek manşetten duyurmuştur. Bu haber de tehlikenin kamusallaşması anlamında çok önemlidir. Zira "Batı bize karşı" söylemiyle yurt dışında yapılmış çalışmaların sonuçlarını ciddiye almayan hükümet, bu haber üzerine ODTÜ'lü öğretim üyelerini, sonuçları farklı bulan TAEK üyeleriyle görüştürmüş ve bu görüşme, ihmaller zincirini; bakan Cahit Aral'ın kendisi ve TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre de dahil olmak üzere pek çok kişinin görevden alınmasını beraberinde getirmiştir. Mutlaka vurgulamak gerekmektedir ki; bu sürecin aydınlanmasında Hürriyet'in rolünü büyüktür.

Özellikle bu dönemden sonra gazetede artalan bilgisi kullanımının arttığı, "Kim, ne demişti?" kutuları üzerinden dönemin yetkililerinin radyasyonu ciddiye almayan sözleri tekrarlanmıştır.

Bu noktada elbette Hürriyet gazetesinin darbenin ardından, darbenin ve liberal ekonominin destekçisi olarak 1983 yılında iktidara gelen ANAP ve dönemin başbakanı Turgut Özal ile Hürriyet gazetesinin inişli çıkışlı ilişkisini hatırlamak gerekmektedir. Kısmen bu zaman zaman gerilen ilişki, kısmen de o dönemde hala gazetecilik yapma isteğinin

bulunması ve gerçekleri açığa çıkarma çabasıyla Hürriyet'in bu dönemde sürdürülebilir olmasa da genellikle kritik noktalarda, Cumhuriyet'in aksine kamunun bilme hakkını savunmuş, darbe sonrası dönemde hükümetle ilişkilerine göre bu çabanın boyutları değişse de gazetecilik yapmak için çabalamış, halkı uyarmış ve hatta Çernobil kazasın henüz yeniyken kamu adına dönemin başbakanını dahi denetleyecek/sorgulayacak şekilde haberler dahi yapmıştır. Ancak elbette Hürriyet'in gerek hükümetin basın üzerindeki baskısının gerekse de bu inişli çıkışlı ilişkinin çıkış dönemlerinde iki taraf arasındaki yumuşamanın da bir sonucu olarak hükümetin lehine yayın yaptığı, hükümet temsilcilerinin söylemlerini (zaman zaman yumuşatarak zaman zaman yansıtarak) yeniden ürettiği, radyasyonun varlığı gibi bazı haberlerde maskelenen çok önemli kamusal bilgiler mevcut olduğunu da atlamamak gerekmektedir. Tüm bunlara rağmen gazetenin ODTÜ raporunu manşetten yayınlayarak ve tekrar tekrar ODTÜ'lü bilim insanlarının ısrarlarını manşete taşıyıp bakandan açıklama isteyerek radyasyonlu çay skandalının çözümüne katkı bulunmuştur.

Yorum: Gazete hükümet yetkililerini, özellikle Çernobil kazasından sonra kendi yaptırdığı analizleri, Almanya'dan getirttiği radyasyon sayacının ile yaptığı araştırmaların sonuçlarını, yabancı enstitülerce hazırlanan raporları, Türkiyeli bilim insanlarınca hazırlanan raporları haber kaynağı olarak almıştır. Bu dönemde nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmamıştır. Diğer gazetelerde sıkça rastlanan, özellikle Çernobil kazasının ilk günlerinde "Radyasyonlu bulutlar Türkiye'ye gelir mi?" tartışmasında "tehlike yok" diyen bilim insanlarından görüş almamış, daha ziyade tehlikeye işaret etmiştir.

Bu dönemde hükümet yetkililerinin kullandığı ve gazetenin defalarca kez manşetine çıkardığı en önemli argüman "enerji açığı"dır. Gazeteye verilen demeçlere göre 2000 yılına kadar önce 5 nükleer santralin yapılacağı açıklanmış sonra bu sayı 8'e yükseltilmiştir. Gazete, herhangi bir haberi için nükleer karşıtlarının kapısını çalmamıştır, ancak nükleer karşıtı argümanları da nükleer enerjinin güvenliğini sorguladığı haberlerinde okura aktarmıştır. Bu haberlerin odağında 1979 yılında ABD'de meydana gelen TMI kazası ve nükleer atıkların ne olacağı sorusu bulunmaktadır.

Bu dönemin en önemli olayı Çernobil kazası olduğundan argümanlar da onun üzerinden şekillenmiştir. Hükümet yetkilileri önce herhangi bir tehlike olmadığını savunmuştur. Bunun karşılığında tehlike olduğunu söyleyen hükümet temsilcileri mevcuttur.

Nükleer karşıtı olarak bilinen kişi ya da kurumlardan herhangi bir sese gazetede rastlanmamaktadır.

1980 darbesinin etkisiyle o dönemde ülkede toplumsal muhalefetin güçsüz, dağınız ve yenik olduğunu bu noktada yeniden hatırlatmak gerekmektedir. Darbenin basın kuruluşlarının üzerindeki etkisi de halen geçmiş değildir. Fakat nükleer karşıtlarının açıklamalarından ziyade gazetenin haber kurgusundan bir takım argümanlar çıkarmak mümkündür. Gazete daha kazanın ilk gününden "Nükleer santrallarda ısrarcı mıyız? Ya Akkuyu ne olacak?" diye sorarak nükleer güvenlik konusuna dikkat çekmiştir. Dolayısıyla bu dönemde gazeteden anlaşılabilecek en temel nükleer karşıtı argüman nükleer güvenlik meselesiyken diğeri de hükümetin radyasyon konusunda yaptığı çelişkili açıklamaların güven kaysına neden olduğudur. Gazetede bu dönemde nükleer enerjiyi savunan bir argümana rastlanmamaktadır.

Mikro Yapı:

Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinde aktif cümleler kullanılmıştır. Özne genellikle bellidir. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşmaktadır. Haberlerdeki cümleler genellikle birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde gazetede Çernobil nükleer kazası ilk gün "korkunç kaza" olarak tanımlanmış, ileriki günlerde "facia" demeyi tercih etmiştir. Gazetenin "ölüm bulutu", "nükleer alarm", "nükleer santral faciası", "radyasyon hattı", "hoşgörülü bir bakış açısı", "radyasyon şakası", "çaydaki korkunç tehlike" örneklerinden de görüldüğü üzere gazetenin sıkça sıfat kullandığı gözlenmektedir ki sıfat kullanımı yönlendirici bir metnin özelliklerindendir.

Gazetenin "Çay"ı şimdi içebilirsiniz" başlığıyla yayımladığı haberde hükümetin açıklamalarını desteklemek için de bir enstitünün raporu kullanılmıştır. "Mucize", "Türk

usulü dem" ve "hiç bir zararı kalmamak" sözcükleri özellikle dikkat çekmektedir. Haber okuyucuya aslında çay bitkisinde radyasyonun olduğu ancak çayın "Türk usulü" ile demlendiğinde radyasyonun kaybolduğunu söyleyerek çayı ve dolayısıyla siyasetçileri "bilimsel" olarak aklamaktadır. Haberde hükümet tarafından çayda radyasyon olduğu kabul edilmekte, ancak ilgi çok içilse bile çayın zararlı olduğuna kaydırılarak algı yönetimi yapılmaktadır.

Gazete özellikle tırnak işareti ve üç nokta olmak üzere stratejik noktalama işaretlerini de sıklıkla kullanmaktadır. Haberin önemli bulduğu kısımlarının rengini koyu yazmaktadır. Bu dönemde gazetede stratejik eylem kullanımına da rastlanmaktadır. Gazete haber kaynaklarının ifadeleri arasında şüpheyle yaklaştığı, sorguladığı ya da arasına mesafe koyduğu ifadeleri stratejik eylemlerle okura aktarmaktadır.

Haber Retoriği: Gazetede nükleer taraftarı bir dil kullanıldığını söylemek zordur, ancak nükleer karşıtı bir dil de kullanılmamıştır. Ancak gazetenin bu dönem boyunca taraflara eşit mesafede durarak ve eşit söz hakkı tanıdığı da söylenemez. Gazete eleştirel olmaya çalışmakta, ancak hükümetin baskısı ya da Simavi ailesinin hükümetle olan ilişkilerinin yakınlığıyla orantılı olarak hem nükleer enerji hem de radyasyonlu ürün skandalı konusunda yayın çizgisi değişmektedir. Bu anlamda gazetenin bu dönemde ilgili konularda oturmuş bir yayın çizgisinin olmadığı, günlük politik ilişkilere göre yayın çizgisinin yol aldığı söylenebilir. Dolayısıyla haberlerin dili değişkenlik göstermektedir. Her düzeydeki okura ulaşmak isteyen gazetenin dili kolay okunmak üzerine tasarlanmıştır. Bu dönemde daha önceki döneme göre daha sert, yönlendirici bir dil göze çarpmaktadır. Metinler kısa ve yalındır. Ancak gazetenin yayın çizgisi farklılık gösterdiğinden zaman zaman düz bir haber diliyle ciddi bir biçimde yazılmış haberlere de ciddiyetsiz, magazinel bir dille yazılmış haberlere de rastlanmaktadır. Özellikle gazetenin Çernobil'in ilk günlerindeki uyarı niteliğindeki haberlerin dili agresif olarak bile tanımlanabilir.

Gazete genel olarak eril bir dil kullanmaktadır. Bu kullanımın ön belirgin örnekleri "bilim adamı" ve "hamile bayan" olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu dönemde cinsiyetçi dil kullanmama konusunda farkındalığın gelişmediği söylenmelidir.

Gazete inandırıcılığı sağlamak adına genellikle raporlara başvurmuş, kendisi ürün tahlil ettirmiş onun sonuçlarını analiz ettirmiş ve hatta Almanya'dan getirttiği radyasyon ölçer ile Türkiye'nin çeşitli yerlerini dolaşarak çıkan sonuçlara göre haber yapmıştır. Bu haberlerin dilinin magazinel olduğunu söylemek gerekmektedir.

Özellikle Çernobil kazasının olduğu ilk günlerde Çernobil'in Türkiye'ye uzaklığını gösteren ya da radyasyon bulutunun olası rotasını gösteren haritalar, ve TAEK'e bağlı radyasyon ekiplerinin ölçüm yaptığı sırada çekilen fotoğraflarıyla inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır.

2.4 Nükleer Karşıtı Hareketin Kurumsallaşması (1990-2000)

Bu dönemde nükleer santral projelerinin yeniden ve daha ciddi bir biçimde gündeme alınmasına paralel olarak nükleer karşıtı hareketin de sesi oldukça gür çıkmaktadır. Hatta bu dönem Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin en güçlü dönemidir. Bunda 12 Eylül 1980 darbesinin yarattığı toplumsal muhalefet üzerindeki ataletin yavaş yavaş kırılmasının, Greenpeace'in Türkiye'de çalışma yürütmeye başlamasının, sınırlı alanda da olsa ekolojistlerin 1994'e kadar Yeşil Parti çatışı altında siyaset yapmalarının ve sonra ise 1994'te kurumsallaşan Nükleer Karşıtı Platformun payı büyüktür.

1990'lar boyunca yükselen nükleer karşıtı hareket, Akkuyu'ya nükleer santral yapılmak üzere açılan ve çeşitli sebeplerle 7 kez ertelenen ihale üzerinden 1999-2000 yıllarında başbakan olan Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Bülent Ecevit üzerinde baskı kurmayı başarmış, gerek bu baskı gerekse de nükleer enerjinin pahalı oluşu nedeniyle 25 Temmuz 2000'de Bülent Ecevit nükleer ihaleyi iptal edip nükleer enerji planlarını rafa kaldırarak Türkiye nükleer enerji tarihinin ilk perdesini kapatmıştır. Bu dönem, nükleer enerji konusunda ilk kez devlet ile hükümetin fikir ayrılığına düştüğü bir dönem olarak da önem arz etmektedir.

1990'larda başlayıp 2000'de sonlanan bu süreci bölmemek adına bu bölüm, 1990'dan 2001'e kadar olan zamanı dilimine odaklanacaktır.

2.4.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Kısa süreli koalisyon hükümetleri tarafından yönetilen 1990'lar ekonomik istikrasızlıkla anılmakta [424] ve ekonomik ve politik olarak kayıp 10 yıl olarak değerlendirilmektedir. [425] Kendini dayatan Kürt sorununun her alanda baskı ve askeri yöntemlerle çözülmeye çalışılması, gözaltında kayıplar, 1996'daki Susurluk kazası ile ortaya saçılan "devlet-siyaset-mafya" üçgenindeki yasa dışı ilişkiler, İslamcı Refah Partisi ile merkez sağda yer alan Doğru Yol Partisi koalisyon hükümetine karşı 28 Şubat 1997'de nihayetlendirilen post modern askeri darbe süreci dönemi anlamak için basit bir çerçeve çizebilir.

90'lar Türkiye basın tarihinin de karanlık yılları olarak anılmaktadır. Hıfzı Topuz 1990'lara dek Türkiye basın tarihinin hiç bir döneminde böylesi bir gazeteci kıyımının yaşanmadığını söylemekte ve durumun vahametini anlatmak için "Abdülhamit döneminin 'Basın Rezaletleri' bunların yanında hiç kalır" ifadelerini kullanmaktadır.[426]

İşte ülkenin böylesi sarsıntılı bir dönemde de olsa nükleer adımlar, iki ileri bir geri de olsa devam etmektedir. Dönemin başında, 1991'de Arjantin'le nükleer ortaklık için yürütülen görüşmeler, ortak tasarıma Türkiye Elektrik Kurumu ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile ilgili yasalarının izin vermemesi yanında, tasarım ve teknoloji üretimi öncesi eğitim masraflarının çok yüksek çıkması gibi nedenlerle yarım kalmıştır.[427] Ancak bu sürecin sonu anlamına da gelmemektedir; zira, 1993 başında merkez sağda yer alan Doğruyol Partisi'nin (DYP) genel başkanı ve DYP ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) koalisyonunun başbakanı Süleyman Demirel'in başkanlığında toplanan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, nükleer enerjiye geçmeyi Türkiye'nin öncelikli 4 meselesinden biri olarak kayda geçirmiş ve 1994 bütçe görüşmelerinde Türkiye'nin nükleer enerjiye geçişi konusunda bütün partiler anlaşmaya vararak, Türkiye Elektrik Kurumu'na Akkuyu Nükleer Santrali'nin ihalesi için izin verilmiştir.[428]

---

[424] Erinç Yeldan, "Türkiye Ekonomisi: Krizin Yapısal Dayanakları", Birikim, Sayı:144, (2001), s.8
[425] Cenk Sidar, "Türkiye 90'lara dönmüyor: Bu zihniyetin bizi taşıdığı yer çok daha karanlık!", Diken, 3 Ağustos 2005, http://www.diken.com.tr/turkiye-90lara-donmuyor-bu-zihniyetin-bizi-tasidigi-yer-cok-daha-karanlik/, (erişim tarihi: 20 Temmuz 2018).
[426] Topuz, s.271.
[427] Arif Künar, s.23.
[428] Ahmed Yüksel Özemre, Ah, Şu Atomdan Neler Çektim!, İstanbul: Pınar Yayınları, 2001, s.186.

Ocak 1994'te, Türkiye'ye önerilerde bulunacak, teknik şartnameleri hazırlayacak ve teklifleri değerlendirecek bir danışman firma arayışıyla ihale açılmış ve 1995'te de, danışman olarak Güney Kore'nin KAERI firması ile anlaşılmıştır. Firma, Türkiyeli yetkili kurumlarla birlikte çalışmış, Ekim 1997'de ihale için teklifler alınmıştır. 1998'de tekliflerin değerlendirilmesi görüşmelerin yapılması ve müşavirlik hizmetleri için bir danışmanlık şirketi ile anlaşma imzalanmıştır[429]. Ancak ihale kararının açıklanması çeşitli sebeplerle defalarca kez ertelenecektir.

Öte yandan meslek odaları, sendikalar, siyasi partiler ve çevre örgütleri de birbiri ardına yaşanan bu nükleer gelişmeler üzerine bir araya gelmiştir. Bu bir araya gelişte, ekoloji alanında nükleer karşıtı muhalefet yapmanın dönemin koşulları düşünüldüğünde daha tehlikesiz olması ve 26 Nisan 1986'da SSCB'deki Çernobil Nükleer Santrali'nde yaşanan nükleer kazanın (Türkiye'de o dönemdeki iktidarın ve ilgili bürokratların şeffaf olmayan tutumları, kazanın ardından Çernobil'den gelen radyasyonlu bulutların yol açtığı krizi yönetememeleri nedeniyle) Türkiye'deki olumsuz yansımalarının payının olduğu mutlaka belirtilmelidir.

1980 darbesinin ardından ilk nükleer karşıtı eylem ise, 16 Aralık 1990'da Silifke'de yapılmıştır. 1992 yılında, nükleer karşıtlarının sesi niteliğindeki "Ağaçkakan" dergisi yayın hayatına başlamış ve nükleer karşıtı hareketin teorik altyapısını oluşturan, onu besleyen ve şekillendiren bir misyon üstlenmiştir. Yeşiller Partisi 10 Nisan 1994'te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldıktan sonra,[430] yerellerde aktif olarak sürdürülen nükleer karşıtı birlikteliklerin Nükleer Karşıtı Platform adı altında çalışma yürütmesi gündeme gelmiştir. Ekim 1995'te ise Uluslararası 1. Nükleer Teknoloji Kongresi'ne alternatif olarak, Nükleer Karşıtı Platformun da kurulması anlamına gelen ilk nükleer karşıtı kongre yapılmış ve bu kapsamda toplanan 17 bin imza, dönemin Meclis başkanı Hüsamettin Cindoruk'a teslim edilmiştir.[431]

İlki 1994'te düzenlenen Akkuyu Nükleer Karşıtı kampı, 2001'e kadar her yıl düzenlenmiştir. Bu döneme nükleer enerjinin ülkeyi geri götüreceği mesajını vermek üzere

[429] Arif Künar, s.24.
[430] Bülent Duru, "Türkiye'de Çevrenin Siyasallaşması: Yeşiller Partisi Deneyimi", Mülkiye, Cilt 26, Sayı 236, (Eylül-Ekim 2002) s.190.
[431] Arif Künar, s.41.

Mersin'den Akkuyu'ya 170 km'yi geri geri yürümek, bisikletle İzmir'den Akkuyu'ya gitmek gibi bireysel eylemlerin yanı sıra, toplu eylemler de oldukça ses getirmiştir.

Bir yandan böylesi demokratik talepler sürerken öte yandan da gazeteciler kurşunların ve bombaların hedefi haline gelmiştir. 1990'da Hürriyet genel yayın koordinatörü Çetin Emeç İstanbul'da, 4 Eylül 1990'da gazeteci yazar Turan Dursun İstanbul'da, 23 Mart 1992'de Sabah gazetesi muhabiri İzzet Kezer Cizre'de, 20 Eylül 1992'de Özgür Gündem ve Yeni ülke gazetelerinin yazarı Musa Anter Diyarbakır'da, 20 Kasım 1992'de şair Cahit Sıtkı Tarancı'nın yeğeni Gerçek dergisi Diyarbakır muhabiri Namık Tarancı Diyarbakır'da, 24 Ocak 1993'te Cumhuriyet gazetesi yazarı Uğur Mumcu Ankara'da, 8 Ocak 1996'da Evrensel gazetesi muhabiri Metin Göktepe İstanbul'da, Cumhuriyet gazetesi yazarı Ahmet Taner Kışlalı 21 Ekim 1999'da Ankara'da öldürülmüştür.

> "Olağan üstü hal ile yönetilen 11 Doğu ve Güneydoğu ilinde bazı gazetelerin dağıtımı yasaklanır. Kürt sorunu üzerine yazma cesareti gösteren gazeteciler Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde (DGM) yargılanmaktan kurtulamaz. Bölgede gazetecilik yapmaya çalışanlar için yargılanma, yargısız infaza göre neredeyse bir şans halini alır. Bölgenin gazetecileri 'burada bir savaş var'ı anlatmaya çalışırken, ana akım medya bunu devlet perspektifiyle gizleme refleksi içindedir. Ana akım medya, devlet ne şekilde göstermek istiyorsa, onunla yetinir." [432]

Medya gücünü elinde bulunduran iş insanları, bu gücü hükümetlerin emrine sunma karşılığında devletin teşvikleriyle beslenmektedir. Diğer yandan medya, alanı dışında büyük ihaleler alarak mali olarak büyüdükçe de iktidarlar için tehdit olma özelliğini arttırmaktadır. Zira koalisyonlar döneminde ne hükümetlerin Özal dönemindeki gibi kağıt zamları ile kendilerini sıkıştıracak gücü vardır ne de holding medyası, Özal döneminin mali açıdan zayıf gazetelerine benzemektedir. Başka bir deyişle parçalı iktidar ve yapıları nedeniyle medya patronları hükümetlere de söz geçirebilmektedir. Çünkü hükümetler bir medya operasyonunu kaldıramayacak kadar kırılgandır.[433]

Medyanın bu gücü, bir kez daha silah kullanılmadığı için post modern darbe olarak anılan 28 Şubat sürecinde karşımıza çıkmaktadır. 28 Şubat'ta Genel Kurmay Başkanlığı

[432] Alan, s.147.
[433] Alan, s.135,136,162.

tarafından "laik yasaların uygulanması" çerçevesindeki kararlar, laikliğe karşı tehlike olarak görülen dönemin koalisyon hükümeti DYP ve RP'nin sonunu getirmiştir.

Peki, medya bu darbeye neden ortak olmuştur? Bu sorunun tek bir yanıtı yoktur. Althusser'in ideolojik aygıt tanımlamasını anımsayarak belirtecek olursak ilk neden, bu dönemde devletin sahibinin askeri vesayetin doğası gereği (Kemalist ideolojideki) ordu olması ve medyanın da her daim devletin çıkarları doğrultusunda hareket etmesidir.

İlk neden ise ekonomiktir:

> "O zamana kadar devlet mekanizmalarına sahip olan egemen sermayenin, kendisini dışlayan bu yeni sermayedarlara iktidarı kaptırmak istememesi savaşı kızıştırdı. Yeni sermaye kesimi ve ülkede egemen olan sermaye arasındaki iktidar kavgasının politik alana yansıması da 'laiklik, demokrasi ve cumhuriyet' tartışmaları temelinde oldu. Sermaye içindeki bölünmüşlük; artık tümüyle sermaye sahiplerinin eline geçmiş olan, onların sözcülüğünü üstlenen basın-yayın organlarına da yansıdı."[434]

Başka bir ifadeyle ise durum şöyle ifade edilebilir:

> "Enerji ihaleleri, RP-DYP koalisyon hükümeti döneminde 1996 Nisan ayında açılmış, sonuçların açıklanmasına kadar geçer sürede değişen iki hükümet döneminde ise medya şirketleri, ihaleleri kazanmak için sahip oldukları yayın organları kanallarıyla bir mücadeleye girişmişlerdir" [435]

Bu da dönüşümlü başbakanlık öneren bu koalisyon hükümetinde başbakanlık sırası RP lideri Necmettin Erbakan'a geldiğinde, ihalelerin İslamcı sermayeye verilmesini engellemek için ihalelere katılan medya holdingleri tarafından "laiklik elden gidiyor" korkusunun yayınlar aracılığıyla pompalanması demektir.

28 Şubat sürecinin ardından 30 Haziran 1997-11 Ocak 1999 tarihlerinde merkez sağda yer alan Anavatan Partisi (ANAP) genel başkanı Mesut Yılmaz başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Sosyal demokrasiden yana olan Demokratik Sol Parti'nin (DSP) 11 Ocak 1999'da tek başına iktidara gelmesiyle DSP genel başkanı Bülent Ecevit başbakanlık koltuğuna oturmuş ve 28 Mayıs 1999'da DSP'nin merkez sağda yer alan Anavatan Partisi

[434] Demir, s. 219-220.
[435] Gülseren Adaklı, Türkiye'de Medya Endüstrisi; Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ütopya Yayınevi, Ankara: 2000, s.40.

(ANAP) ve Türk milliyetçisi Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile kurduğu koalisyon hükümeti kapsamında görevine devam etmiştir.

Öte yandan nükleer karşıtı eylemler sürmektedir ve Bülent Ecevit'in başbakanlık koltuğuna oturmasının ardından da bu eylemler devam etmiştir. Dönemin Greenpeace Nükleer Enerji Kampanyası Sorumlusu Melda Keskin'in öncülüğünde, Akkuyu Koyu'nun içinde olduğu Büyükeceli Beldesi'nde bir nükleer halkoylaması düzenlenmiş ve halkının yüzde 84'ü Akkuyu'ya nükleer santral kurulmasına "hayır" demiştir.[436] Sonuçları bir mektupla birlikte Meclis'e gönderilen bu halk oylaması, Türkiye'nin nükleer karşıtı tarihinde önemli eylemlerden biridir.

Bülent Ecevit, nükleer enerji konusunda zaman zaman çekincelerini ifade etmiş; Nükleer gelişmelere paralel olarak nükleer karşıtı seslerin giderek yükselmesi üzerine "Her iki düşünceyi de dinleyeceğim. Koalisyon ortakları olarak buna göre karar vereceğiz. Şu anda bir görüşüm yok. Ama içgüdüsel olarak endişe duyuyorum"[437] ifadelerini kullanmıştır. Gerçekten de Başbakan Ecevit, Greenpeace Nükleer Enerji Kampanyası sorumlusu Melda Keskin ve yenilenebilir enerji üzerine çalışan ve nükleer karşıtı görüşleriyle bilinen Doç. Dr. Tanay Sıdkı Uyar'la görüşmüş, Uyar'ı kendisine anlattıklarını açıklaması için Aralık 1999'daki Bakanlar Kuruluna davet etmiştir.[438] Komisyon Liderleri Zirvesi'ne de Akkuyu'da nükleer santral kurmaya karşı çıkan Nükleer Mühendis Prof. Dr. Tolga Yarman da soruları yanıtlamak üzere çağrılmıştır, ancak bu zirvede nükleere "evet" kararı çıkmıştır. Ecevit'in daha sonra nükleer enerjiye karşı çıkan Turizm Bakanı Erkan Mumcu ve Çevre Bakanı Fevzi Aytekin'i ikna etmek için söylediği "Ben de bazı tereddütler taşıyordum ancak yaptığım görüşmelerden sonra tereddüdüm kalmadı"[439] sözleri basına yansımıştır. Burada hemen belirtmek gerekmektedir ki, nükleer enerji için ısrar edenlerin başında dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel[440] ve Ecevit'in koalisyon ortaklarından olan ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhur Ersümer[441] gelmektedir ki bunu Ecevit'in üzerinde kurulmuş bir siyasi baskı olarak da okumak mümkündür. Zira Ecevit, tereddüdünün kalmadığı yolundaki

[436] Melda Keskin, "Akkuyu halk oylaması...", (Haz.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti-nükleer hikayeler içinde (240-246), Ankara: EMO Yayınları, 2002, s.240.
[437] Yılmaz ve Şanlıtürk, 1999, s.11
[438] Tanay Sıdkı Uyar, "Enerji Sektöründeki karar vericilerle iletişim ve etkileşimler…", (Haz.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti-nükleer hikayeler içinde (153-155), Ankara: EMO Yayınları, 2002, s. 151.
[439] Serpil Çevikcan, Önder Yılmaz, "Turizm ve Çevre Bakanı'nı Ecevit ikna etti", Milliyet Gazetesi, 2 Mart 2000, s.16.
[440] Önder Yılmaz, "Nükleer santrale 'evet'", Milliyet Gazetesi, 3 Aralık 1999, s.11.
[441] "Hükümette nükleer sorun", Milliyet Gazetesi, 23 Kasım 1999, s.11

açıklamasından 4 ay sonra, koalisyon ortaklarının itirazlarına rağmen sürpriz bir şekilde 25 Temmuz 2000'de nükleer enerjinin pahalı olduğu gerekçesiyle Akkuyu Nükleer Santrali için açılmış ve yedi kez iptal edilmiş olan ihaleyi son kez iptal etmiş ve nükleer enerji konusunu rafa kaldırmıştır. Bunun üzerine Nükleer Karşıtı Platform da başka ekolojik sorunlarla uğraşmak için kendini dağıtmıştır.

Türkiye nükleer tarihinde ilk kez teknik olmayan nedenlerle bir ihale iptal edilmiş ve bir başbakan tarafından nükleer projeler rafa kaldırılmıştır. Bu dönem hem nükleer enerji konusunda devlet ve hükümetin fikir ayrılığına düşmüş olması hem de hegemonyanın bir gereği olan rızanın devlet yönetimindeki yerini görmek açısından önemlidir.

2.4.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

1991 yılında Nadir Nadi'nin ölümünden sonra gazetedeki Kemalist Sol-Liberal Sol ayrımının keskinleşmiş ve bunun sonucunda aralarında İlhan Selçuk, Uğur Mumcu, Ali Sirmen ve Oktay Akbal'ın olduğu isimler istifa etmiş ve Milliyet gazetesine geçmişlerdir. Bu isimler daha sonra gazeteye geri dönmüş ve gazete Kemalist-Sol bir çizgide yayın hayatına devam etmiştir. Gazete 1993 yılında yine Nadir ailesi tarafından kurulan gazetenin bugünkü sahibi Cumhuriyet Vakfına devredilmiştir.[442]

Her ne gazete açısından sorunlu bir dönem olsa da bu dönemde kültür, tiyatro, sinema, edebiyat ve ekoloji konularında yazan yeni isimlere rastlamak mümkündür. Bu isimlerin "ÇED Köşesi" adlı köşesinde arasında kent kültürü ve çevre konularında yazan Oktay Ekinci de bulunmaktadır. Gazetede 1990 sonrasında özellikle son sayfa, resmen olmasa bile içerik anlamında bir çevre sayfası olarak kullanılmaktadır.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[442] Horoz ve diğerleri, s.31-32.

TAKVİM: 26 NİSAN 1990 İmsak: 4.26 Güneş: 6.03 Öğle: 13.07 İkindi: 16.55 Akşam: 20.01 Yatsı: 21.31

Çernobil faciasının 4. yılında Türkiye'nin radyasyondan ne kadar etkilendiği ve bunun sonuçlarının ne olacağı hâlâ belirsiz.

Çaylar radyasyon kanıydı; içtik

Devlet: Zarar görmedik Resmi açıklamalara göre Türkiye, Çernobil faciasından zarar görmemişti. Olay yurtdışına ihraç edilen fındık ve çayla ortaya çıktı. Eylül ayında fındığımızda 110'a kadar çıkan bekerel ölçüsünde radyasyon bulan ve fındık ithalini durduran AT ülkeleri, kasım ayında çayımızda 30 bin bekereli aşan yüksek radyasyon çıkardılar. Radyasyonlu fındık ve çay ithalini durdurdular.

'Halk paniğe kapılmasın' diye Aylar sonraki açıklamalarında ''halk paniğe kapılmasın'' diye sakladıklarını söyledikleri radyasyon yüklü bulut kümesi, nisan sonu mayıs başında Doğu Karadeniz yöresinde dağları aşamayarak yoğunluk yapmış yağmurla birlikte yere inerek bitki örtüsünü kirletmişti. Kirlenmenin ve zararlarının boyutu, ortada hiçbir bilimsel çalışma, açıklama olmadığı için bilinemiyor.

6 ay içtik Yurtdışında yaptırdığımız tahlillerin sonuçlarına göre Batılı uzmanlar aslında Türkiye'nin yoğun bir kirlenmeye muhatap olmadığı, ancak önlem alınmadığı için bir zararın söz konusu olduğu görüşündeler. 1986 yılı yüksek radyasyonlu çayların yarısı (yaklaşık 6 aylık bir tüketim) halka afiyetle içirildikten sonra ancak satışı durdurulan diğer yarısının imhası, 3 yıldır sonuçlandırılamadı.

ŞÜKRAN KETENCİ

Bulgaristan'da demokratik tartışmaların başladığı ilk günlerde bilim adamları alışık olmadığımız türde bir basın toplantısı ve sergi düzenlediler. Bilimsel verilerle 1986 nisanında meydana gelen Çernobil faciasının Bulgaristan üzerindeki etkilerini açıkladılar. Zamanında siyasi iktidarın radyasyonun insanların sağlığı, canlılar, gıda maddeleri üzerindeki etkilerini saklamasını bir cinayet olarak nitelendirdiler. Bulgaristan halkının zamanında uyarılmaması, gereken önlemlerin alınmaması sonucu, insan sağlığı üzerinde yaratılan tehlikeleri anlattılar.

Acaba Türkiye'de de bir gün bazı bilim adamları ortaya çıkıp bazı gerçekleri söyleme cesaretini gösterecekler mi? Demokrasiye doğru henüz minik adımlar atan Bulgaristan kadar olamayacak mıyız? Avrupalı, çağdaş olma, demokrasi özlemi başka, bu anlamda geçerli doğru adımlar atmak başka.

Çernobil faciası dünyayı alarma

Çernobil, hâlâ insanlığa fark atıyor

Hayvanlar kaderlerine terk edildi. Meşe ağaçları, yaban domuzlarının kökü kurudu. Kuşlar da artık şakımıyor. Doktorların dedikleri gibi, "Radyasyon hastalığı, kesin ölüm anlamına geliyor."

Dış Haberler Servisi — Hayvanlar kaderlerine terk edildi. Meşe ağaçları, yabandomuzlarının kökü kurudu. Kuşlar da artık şakımıyor. Sovyetler Birliği'ndeki dört numaralı Çernobil nükleer reaktörünün çevresinde bulunan ormanlık alanda bu nedenle çıt çıkmıyor. Şanlıyanız karşınıza paytak yürüyüşü ile bir ördek çıkabilir. Onun ne kadar tanslı olduğu ise

hastalıkları benzemiyor, kesin ölüm anlamına geliyor." Kaliforniya Berkeley Üniversitesi profesörlerinden tıbbi fizik uzmanı **John Gofman**, Çernobil'in **"bir milyondan fazla kanser kurbanı"** olacağını öngörüyor.

Kiev ve Harkov'da, radyasyon özürlüleri bir ay kadar önce açlık grevi başlattılar. Daha iyi bakılmak istiyorlar.

Şekil 71

***Tarih ve konum**: 26 Nisan 1990, arka sayfa.*

***Üst Başlık:** "Çernobil faciasının 4. yılında Türkiye'nin radyasyondan ne kadar etkilendiği ve bunun sonuçlarının ne olacağı hala belirsiz."*

***Başlık:** "Çaylar radyasyon kanıydı; içtik"*

***Spot 1:** "**Devlet: Zarar görmedik"** "Resmi açıklamalara göre Türkiye, Çernobil faciasından zarar görmemişti. Olay yurtdışına ihraç edilen fındık ve çayla ortaya çıktı. Eylül ayında fındığımızda 110'a kadar çıkan bekerel ölçüsünde radyasyon bulan Çokuluslu şirketler Omuz omuza ve fındık ithalini durduran AT ülkeleri, kasım ayında çayımızda 30 bin bekereli aşan yüksek radyasyon çıkardılar. Radyasyonlu fındık ve çay ithalini durdurdular."*

***Spot 2:** **"'Halk paniğe kapılmasın'** diye Aylar sonraki açıklamalarında "halk paniğe kapılmasın" diye sakladıklarını söyledikleri radyasyon yüklü bulut kümesi, nisan sonu mayıs başında Doğu Karadeniz yöresinde dağları aşamayarak yoğunluk yapmış yağmurla birlikte yere inerek bitki örtüsünü kirletmişti. Kirlenmenin ve zararlarının boyutu, ortada hiç bir bilimsel çalışma, açıklama olmadığı için bilinemiyor."*

***Spot 3:** "**6 ay içtik"** "Yurtdışında yaptırdığımız tahlillerin sonuçlarına göre Batılı uzmanlar aslında Türkiye'nin yoğun bir kirlenmeye muhatap olmadığını, ancak önlem alınmadığı için bir zararın söz konusu olduğu görüşündeler. 1986 yılı yüksek radyasyonlu çayların yarısı (yaklaşık 6 aylık bir tüketim) halka afiyetle içirildikten sonra ancak satışı durdurulan diğer yarısının imhası 3 yıldır sonuçlandırılamadı."*

Radyasyona herkes bulaştı

Dönemin bakanları, bürokratları, radyasyonu gizlemekle, bilimadamları da verileri açıklamamakla suçlanıyor

Turgut Özal

Cahit Aral

H.Celal Güzel

Mesut Yılmaz

A.Yüksel Özemre

İhsan Doğramacı

Haber Merkezi - Türk Tabipler Birliği'nin "Çernobil suçluları" için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunmasının ardından diğer illerde de art arda dava başvurularının yapılmasıyla birlikte "mahkeme önüne kimler çıkacak" sorusu gündeme geldi. Başta o dönemin başbakanı Turgut Özal olmak üzere tüm bakanlar kurulu, YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı ve

■ *Arkası Sa.14, Sü.2'de*

Şekil 72

Tarih ve konum: *6 Ocak 1993, sayfa 1.*

Başlık: *"Radyasyona herkes bulaştı"*

Alt başlık*: "Dönemin bakanları, bürokratları, radyasyonu gizlemekle, bilimadamları da verileri açıklamamakla suçlanıyor."*

Haber girişi: *"Türk Tabipler Birliği'nin 'Çernobil suçluları' için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunmasının ardından diğer illerde de art arda dava başvurularının yapılmasıyla birlikte 'mahkeme önüne kimler çıkacak' sorusu gündeme geldi."*

Çevreci ve yeşillerin başlattığı 'Nükleer Karşıtı Hafta' etkinlikleri katılımlarla sürüyor. İmza sayısının 1 milyona çıkması amaçlanıyor

Ankara'da anti-nükleer direniş

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)- Nükleer Karşıtı Platform'da birleşen Türkiye'deki çevreciler ve yeşiller **'Akkuyu Morkuyu, Nükleer Santral İstemiyoruz'** sloganıyla başlattıkları kampanyayı Ankara'da **'Nükleer Karşıtı Hafta'** etkinlikleriyle sürdürüyorlar. Ankara bu etkinlikler nedeniyle çevrecilerin akınına uğradı. Daha önce Türkiye'de nükleer santral kurulmasına karşı başlatılan imza kampanyasını sokak sokak dolaşarak sürdüren çevreciler, halen 250 bin olan imza sayısını 1 milyona ulaştırmayı hedefliyorlar.

Anti-Nükleer Kampanya, çeşitli görüş ayrılıkları nedeniyle bir türlü bir araya gelemeyen çeşitli çevreci grupları ve yeşilleri bir çatı altında topladı. Hafta başından itibaren başlayan ve geniş ilgi gören renkli eylemler cuma akşamı Moğollar ve çeşitli rock topluluklarının katılacağı, Altınpark'ta düzenlenecek **'Türkiyeli Woodstock'** diye adlandırılan rock konseriyle doruk noktasına ulaşacak.

Nükleer Karşıtı Hafta, pazar günü Türkiye'de tüm gönüllü kuruluşların temsilcilerinin katılacağı bir toplantı ile sona erecek. Bu toplantıda, aynı zamanda Türkiye'de gönüllü kuruluşların ortak hareket etmeleri için bir platform oluşturulması sağlanacak.

Ankara'da hafta başında başlayan Anti-Nükleer Kampanya çerçevesinde bugüne dek sokak tiyatroları gösterileri, konserler ve paneller gerçekleştirildi. TEK tarafından düzenlenen Nükleer Teknoloji Kurultayı'nda da bir stant açan nükleer karşıtları, burada propaganda çalışmalarını sürdürdüler. Daha önce başlatılan ve imza sayısı 250 bine ulaşan kampanya ise Ankara sokaklarında sürüyor. Ellerinde metinlerle sokaklarda dolaşan ve yurttaşlardan kampanyaya destek vermelerini isteyen çevrecilerin hedefi, 1 milyon imzaya ulaşabilmek. Toplanan imzalar Nükleer Karşıtı Hafta'nın sonunda TBMM Başkanlığı'na sunulacak.

Dün Yüksel Caddesi'nde ve Mülkiyeliler Birliği'nde düzenlenen etkinliklerden sonra program, bugün saat 13.30'da yapılacak **'Yeşillerin Tanıtım Söyleşisi'**, saat 16.30'daki **'Azerbaycan Herkülü Gösterisi'** ile sürecek. Bugün, en çok ilgi çekmesi beklenen etkinlik ise Türkiyeli Woodstock konseri. Altınpark'ta Saat 17.00'de gerçekleştirilecek rock konserine birçok grubun yanı sıra **'Moğollar'** da katılıyor. Geçen pazar günü, İstanbul-Ortaköy'de başlayan ve hafta boyunca Ankara Altınpark'ta süren **'Türkçe Rock Festivali'** bu konserle sona ermiyor. Rock grupları Ankara'nın ardından İzmir ve diğer kentlerde de küçük konserler organize etmeyi planlıyorlar. 16 ekim cumartesi günü saat 09.00'da Altındağ Belediyesi Yunus Emre Kültür Merkezi'nde **'Nükleer Karşıtı Kongre'** yapılacak. Kongre için yaklaşık 10 bine yakın afiş basıldı ve Ankara'da çeşitli yerlere asıldı.

Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel**'in yanı sıra tüm bakanlara ve siyasi partilere kongreyi izlemeleri için çağrıda bulundular. **"Gelin yurttaşların iradesini burada görün"** dedi

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu da (DİSK) dün bir açıklama yaparak gerçekleştirilen kampanyayı desteklediğini bildirdi.

Nükleer Karşıtı Platform'da birleşen yeşiller ve çevreciler, 'Akkuyu Morkuyu, Nükleer Santral İstemiyoruz' sloganıyla başlattıkları Nükleer Karşıtı Hafta etkinlikleri tüm hızıyla sürüyor. Ankara bu etkinlikler nedeniyle çevreci akınına uğrarken, 250 bini bulan imza sayısının 1 milyona çıkarılması amaçlanıyor. Hafta nedeniyle parti liderleri ve Cumhurbaşkanı'na kendilerini destekleme çağrısı yapıldı. DİSK, kampanyayı desteklediğini açıkladı.

Şekil 73

Tarih ve konum: *14 Eylül 1993, arka sayfa.*

Üst Başlık: *"Çevreci ve yeşillerin başlattığı 'Nükleer Karşıtı Hafta' etkinlikleri katılımlarla sürüyor. İmza sayısının 1 milyona çıkması amaçlanıyor."*

Başlık: *"Ankara'da anti-nükleer direniş"*

Haberin girişi: *"Nükleer Karşıtı Platform'da birleşen Türkiye'deki çevreciler ve yeşiller 'Akkuyu Morkuyu, Nükleer Santral İstemiyoruz' sloganıyla başlattıkları kampanyayı*

Ankara'da 'Nükleer Karşıtı Hafta' etkinlikleriyle sürdürüyorlar."

'Gittik, gördük, yaptırmayacağız!' diyen çevreciler nükleer karşıtı yeni bir eyleme hazırlanıyor

Bu kez şarkılar Akkuyu için

►Nükleer santral karşıtı çadırlı eylemi tamamlayan çevreci örgütler, ekim ayında Akkuyu'da düzenlenecek konser için sanatçılara 'Sazını al, Akkuyu'ya gel' çağrısı yaptılar.

►Dünya Dostları öncülüğünde gerçekleştirilen ilk eylemi değerlendiren çevreciler, yöre halkının eyleme büyük ilgi gösterdiğini ve santrala karşı olduğunu belirtirken, olaya duyarsız kalan medyayı eleştirdiler.

ÜMİT OTAN

İZMİR - Akkuyu'daki çadırlı eylemi, **"Gittik, gördük, yaptırmayacağız"** sloganıyla bitiren yeşiller, yeni eylem hazırlıklarına başladı. Ekim ayında santral bölgesinde düzenlenecek konserde, **"Şarkılar, bu kez Akkuyu için"** söylenecek. Sanatçılara, **"Sazını al Akkuyu'ya gel"** çağrısı yapılırken, etkinliklere Greenpeace'in de destek vereceği belirtildi.

Akkuyu yöresindeki Büyükeceli köyünde çeşitli etkinlikler yaptıktan sonra dönen yeşil ve gönüllü kuruluşların temsilcileri, eylemle ilgili çeşitli yakla-şımlarda bulundular. Dünya dostları öncülüğünde gerçekleştirilen eylemlerde yöre halkının başı çektiğini, ancak etkinliklerin basında ve özel televizyonlarda yer almadığını belirten S.O.S Akdeniz Bürosu Sözcüsü **Nesrin Timur** görüşlerini şöyle aktardı: **"Gittik gördük ki, yöre halkı umduğumuzdan da tepkili. Yöre halkı bilenmiş. Atom santralı istemiyoruz diyorlar. Köylüler toplamp yürüyor. Her türlü direnişe hazır. Belediye başkanları, muhtarlar hangi partiden olurlarsa olsunlar, santrala karşı çıkıyorlar. Bu tabloyu gördükten sonra şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Akkuyu'ya atom santralı yaptıramazsınız. Yöre halkı, gönüllü kuruluşlar karşı çıkıyor. Bir hafta orada çadırlı kamp kurduk. Nedense basın ve televizyon kuruluşları olayı görmezden geldi. Yoksa onlarda mı "nükleerci?"** Anlaşılan **"nükleerci lobi"** işe basından başlamış. Akkuyu yöresindeki insanlar da yıllardır eylem yaptıklarını, ancak hiç bir kimsenin ilgilenmediğinden yakındı.

Silifke Arkadaş Çevre Grubu Sözcüsü **Yaşar Öztürk** de bir hafta boyunca tüm etkinliklerde kadınların başı çektiğini, **"sakat çocuk doğurmak istemiyoruz"** sloganıyla insanların etkinliklere katılmasına katkıda bulunduklarını söyledi. Öztürk, eylemin hem nükleer karşıtı, hem yeşil ve çevreci hareket için çok olumlu geçtiğini, ancak medyanın ilgisizliğinin yörede büyük tepki topladığını vurgulayarak şunları söyledi:

"Medya, başını kuma gömüyor. Köylü, kentli, aydın, herkes Akkuyu'daydı. Yalnızca basın ve televizyon kuruluşları yoktu. Televizyoncular sanırım ekranlarını mezbahaya çevirmekle meşguldü. İnsanların bilgi edinme, haber edinme hakları engelleniyor. Gerçekler gizlenmiyor; umursamazlık denizinde boğduruluyor. Duygu sömürüsüne dayanan, insanları düşündürmek yerine, karar verdiren bir süreç yaşatılıyor. Bir de Tansu Çiller yoktu. O, meydanlarda ana rolü oynarken gerçek analar Akkuyu'da 'kendimizi araçların altına atarız' diye bağrıyorlardı."

Dünya Dostları'nın çağrısıy-

Şekil 74

***Tarih ve konum**: 1 Ağustos 1994, arka sayfa.*

***Üst Başlık**: "'Gittik, gördük, yaptırmayacağız' diyen çevreciler nükleer karşıtı yeni bir eyleme hazırlanıyor."*

***Başlık:** "Bu kez şarkılar Akkuyu için"*

***Spot :** "Nükleer santral karşıtı çadırlı eylemi tamamlayan çevreci örgütler, ekim ayında Akkuyu'da düzenlenecek konser için sanatçılara 'Sazını al, Akkuyu'ya gel' çağışı yaptılar. Dünya Dostları öncülüğünde gerçekleştirilen ilk eylemi değerlendiren çevreciler, yöre halkının eyleme büyük ilgi gösterdiğini ve santrala karşı olduğunu belirtirken, olaya duyarsız kalan medyayı eleştirdiler."*

1978 yılından bu yana ABD'de yeni nükleer santral siparişi verilmiyor

Nükleer enerjinin sicili bozuk

Pahalı enerji: ABD'de 1968-1990 yılları arasında nükleer santrallardan enerji elde etmek için kilovat başına 7.2 sent harcandı. Yine aynı dönemde fosil kaynaklı yakıtlardan elde edilen elektrik enerjisinin maliyeti 4 sentti.

Güvenli değil: ABD'de 1990 yılında 111 reaktörde 1943 ayrı kaza oldu. Bu sayı, 1991'de 2432, 1992'de ise 2254 oldu. 1990'da 49, 1991'de 30 ve 1992 yılında 28 kez halk için "potansiyel tehlikeli kazalar" sınıfına giren olay yaşandı.

Zararlı: Yapılan araştırmalar, santral çalışanlarının aldığı radyasyon oranının, Hiroşima ve Nagasaki'deki radyasyonun 10 katı olduğunu ortaya çıkardı. İngiltere'de nükleer santrallarda çalışan işçilerin "çocuk yapmaması" öneriliyor.

Hazırlayanlar: **İbrahim Günel**
Prof.Dr. **Hayrettin Kılıç** (Nükleer fizikçi) **Melda Keskin** (Greenpeace sözcüsü)

"Nükleer enerji kabul edilemez, çünkü insanlarda kansere ve genetik zarara yol açması kaçınılmazdır. Kitlesel, rasgele ve planlanmış bir cinayettir."

Bu sözler, uranyum-233'ü bulan ve ünlü **"Manhattan Projesi"**nde plutonyumun yalıtılmasında çalışan nükleer fizik ve kimyacı Prof. **John W. Gofman**'a ait.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle atom bombasına hammadde sağlaması için hızla yaygınlaştırılan nükleer santralların sayısının günümüzde askeri ve sivil olmak üzere 600'e ulaştığı tahmin ediliyor.

Binlerce atom bombasına denk radyoaktif madde içeren bu reaktörlerin, insan hatası, yanlış bir gösterge, bozuk vana, doğal afet ya da terörist bir grubun saldırısıyla nükleer bomba etkisi yaratabileceği belirtiliyor. **"Eğer Oklahoma olayı bir nükleer santralda gerçekleştirilseydi"** sorusu, nükleer santralların çevresine kamyonların yıkamayacağı engeller yerleştirme düşüncesini gündeme getirdi.

Uzmanlar, 1945 yılında radyasyon ölçen aletler olmamasına karşın Hiroşimaya atılan atom bombasının, yaklaşık 1500-2000 kürilik radyasyon açığa çıkardığını tahmin ediyorlar. 1000 megavatlık bir nükleer santral, Hiroşima'ya atılan 1000 atom bombasına denk, yani yaklaşık 1.5 milyon kürilik radyasyon içeriyor.

Nükleer enerji pahalı

ABD Başkanı **Bill Clinton**'in danışmanlığını yürüten **C. Komanoff** tarafından ABD Enerji Bakanlığı için nükleer enerjinin maliyeti konusunda hazırlanan rapora göre 1968-1990 yılları arasında 5.4 trilyon kilovatsaat enerji üretmek için 389 milyar dolar harcandı.

Bu da kilovat başına 7.2 sent ediyordu. Yine aynı dönemde fosil kaynaklı yakıtlardan elde edilen elektrik enerjisinin maliyeti ise 4 sentti.

"Soğuk Savaşın Ödemeleri" (The Cold War Mortgage) başlıklı raporda, sadece nükleer santrallardan ortaya çıkan milyonlarca ton katı ve sıvı atığın çevreden yalıtılması için ABD'nin şu ana kadar 3 milyar dolar harcadığı belirtildi. Yaşamı biten reaktörlerin sökümünün maliyetinin, ton başına 200-300 milyon dolar olduğu saptandı. Bu rakama 1000 megavatlık bir santralın sökümünden çıkan yaklaşık 18 bin metreküp radyoaktif yakıt ve malzemenin çevreden yalıtılmasının bedeli olan 500-700 milyon doları da eklemek gerekiyor.

1978 yılından bu yana ABD'de yeni nükleer santral siparişi verilmiyor. Nükleer endüstri, özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve malzeme gereksiniminin azalmasıyla iyice çöktü ve bu durum, ABD Nükleer Denetleme Komisyonu'nun (NRC) raporlarına da yansıdı. 1990 ile 1992 yılları arasındaki ABD'deki 111 santralın durumu, NRC raporlarında şöyle sıralanıyor:

Santrallar güvensiz

- Ulsanları etkileyen kazalar: Elde-ki verilere göre 111 reaktörde 1990 yılı içinde 1943 ayrı kaza oldu. Bu sayı, 1991'de 2432, 1992'de ise 2254 olarak raporlara yansıdı. Bu verilerin ışığında **"kaza riski sıfır"** diye savunulan nükleer reaktörlerin her birinde kaza ortalamasının 19.9 olduğu görülüyor.

- Ciddi olaylar: Reaktörün ana sistemlerinden birinin çalışmaması, yakıt yapısının bozulması, birincil soğutma sisteminin iflası gibi NRC'ye göre halk için **"potansiyel tehlikeli kazalar"** sınıfına giren olaylar, 1990'da 49, 1991'de 30 ve 1992 yılında 28 kez yaşandı.

- Güvenlik sistemlerini harekete geçirme: 1990 ile 1992 yılları arasında, reaktörlerin aşırı ısınması sonucu acil soğutma sistemleri 314 kez devreye girdi.

- Güvenlik sistemi arızaları: Herhangi bir tehlikeli durumda devreye girmesi gereken güvenlik sistemlerinin çeşitli nedenlerle devreye girmemesi de çok sık yaşandı. 1990'da 402, 1991'de 373 ve 1992 yılında da 374 kez kritik anlar meydana geldi.

- Acil reaktör durdurma olayları (SCRAM): Acil durumlarda çok sayıda kontrol çubuğunun reaktör koruna

Şekil 75

***Tarih ve konum:** 9 Ağustos 1995, arka sayfa.*

***Üst Başlık**: "1978 yılından bu yana ABD'de yeni nükleer santral siparişi verilmiyor"*

***Başlık**: "Nükleer enerjinin sicili bozuk"*

***Spot 1:** "Pahalı enerji: ABD'de 1968-1990 yılları arasında nükleer santrallerden enerji elde*

etmek için kilovat saat başına 7,2 sent harcandı. Yine aynı dönemde fosil kaynaklı yakıtlardan elde edilen elektrik enerjisinin maliyeti 4 sentti."

***Spot 2**: "Güvenli değil: ABD'de 1990 yılında111 reaktörde 1943 ayrı kaza oldu. Bu sayı 1991'de 2432, 1992'de 2254 oldu. 1990'de 49, 1991'de 30 ve 1992'de 28 kez halk için 'potansiyel tehlikeli kazalar' safına giren olay yaşandı."*

***Spot 3**: "Zararlı: Yapılan araştırmalar santral çalışanlarının aldığı radyasyon oranının Hiroşima ve Nagazaki'deki radyasyonun 10 katı olduğunu ortaya çıkardı. İngiltere'de nükleer santrallarda çalışan işçilerin 'çocuk yapmaması' öneriliyor."*

Akkuyu santralı

Nükleere 'hayır' oyu çıktı

ADANA (Cumhuriyet Güney İlleri Bürosu) - İçel'in Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli beldesindeki halkoylamasında Akkuyu'ya yapılması planlanan nükleer santrala **"hayır"** oyu çıktı. Halkın yüzde 56'sı oylamaya katılırken Büyükeceli'de sandıktan yüzde 84 oranında **"Nükleer santral istemiyoruz"** oyu çıktı. Yeşilovacık'taki halkoylaması jandarma tarafından engellendi.

***Tarih ve konum**: 13 Temmuz 1999, sayfa 20.*

***Üst Başlık: "**Akkuyu santralı"*

***Başlık**: "Nükleere 'hayır' oyu çıktı"*

***Haber girişi**: "İçel'in Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli beldesindeki halk oylamasında Akkuyu'da yapılması planlanan nükleer santrala hayır oyu çıktı. Halkın yüzde 56'sı oylamaya katılırken Büyükeceli'de sandıktan yüzde 84 oranında 'Nükleer santral istemiyoruz' oyu çıktı. Yeşilovacık'taki halk oylaması jandarma tarafından engellendi."*

Şekil 76

Hükümetin kararına karşın çevre örgütleri ve bilim adamları santralı tehlikeli buluyor

'Nükleer intihardır'

● Türkiye'yi yıllar sonra yeniden enerji darboğazıyla karşı karşıya getiren son gelişmeler hükümetin "nükleer enerjiyi" Türkiye'ye sokmasıyla sonuçlandı. İlgili kurumların enerjideki aksaklıklar için yaptığı uyarılara rağmen harekete geçmeyen bakanlıktaki nükleer lobi, istediğini hükümete kabul ettirdi. Batı'da artık terk edilmeye başlanan sistem ve beraberindeki sorunlara dikkat çeken kurum ve kuruluşların bugüne kadar yaptığı uyarılar hükümet tarafından göz ardı edildi.

● Greenpeace Akdeniz Ofisi, nükleer enerjinin Türkiye için bir intihar olduğunu vurguladı. Greenpeace rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının birkaç yıl içinde devreye girmesiyle enerji krizinin çözülebileceğini bildirdi. Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri, elektrik kesintileriyle hükümetin "santral yapımına zemin hazırladığını" öne sürdü. ODTÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. İnci Gökmen, nükleer santralların atık sorununu hiçbir ülkenin çözemediğine dikkat çekti.

Haber Merkezi - Enerji sıkıntısını gerekçe göstererek hükümetin "nükleer santralı" onaylaması tepkilere neden oldu. Greenpeace Akdeniz Ofisi, nükleer enerjinin Türkiye için bir intihar olduğunu vurgularken Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri (DAÇE) elektrik kesintileriyle hükümetin "santral yapımına zemin hazırladığını" öne sürdü. ODTÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. İnci Gökmen, nükleer santralın bir "çözümsizlik" olacağını belirterek nükleer santralların atık sorununu hiçbir ülkenin çözemediğine dikkat çekti.

Greenpeace Akdeniz Ofisi, koalisyon liderlerinin nükleer enerjiye geçme planlarını sürdürmeye karar vermeleri üzerine, dün mimarlar odasında bir basın toplantısı düzenledi. Greenpeace Akdeniz Ofisi Enerji Kampanyası sorumlusu Melda Keskin, Türkiye'nin enerji sektöründe karşılaştığı sorunların elektrik kesintileri ile alarm verdiğini belirterek rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının birkaç yıl içinde devreye girmesiyle enerji krizinin çözülebileceğini söyledi. Nükleer reaktörlerdeki kaza oranının düşük olmadığını belirten Keskin, özellikle fay hattı üzerindeki Akkuyu'da nükleer santral kurulmasının büyük tehlike oluşturduğuna vurguladı. Deprem olmasa da, hava koşulları ile radyasyonun, Türkiye'nin tamamını, Kıbrıs'ı, Türki cumhuriyetleri ve Kuzey Afrika'yı etkileyeceğini vurgulayan Keskin, "nükleer çağ"ın artık sonuna gelinmesine rağmen nükleer lobinin Türkiye'yi "avucunun içinde" tuttuğunu kaydetti. Keskin, "Enerji yetkililerinden Türkiye'yi Avrupa'nın en enerji savurgan ülkesi haline getirdikleri için halktan özür dilemelerini talep ediyoruz" dedi.

Keskin, doğalgazın Türkiye'yi dışa bağımlı bir ülke yapacağını da savunarak şöyle devam etti: "Türkiye'nin henüz bir enerji planlaması yapmadan onlarca doğalgaz anlaşması yapması yanlıştır. Doğalgaz, bir geçiş maddesi olarak kullanılabilirdi. Fakat, Türkiye, bu konuda çok vakit kaybetmiştir. Bu yüzden, bir an önce güneş ve rüzgâr enerjisinin kullanılabilmesi için çalışmalara başlanmalıdır." Greenpeace Akdeniz Ofisi Toksik Maddeler Kampanyası Sorumlusu Tolga Tenmiz nükleer santralların yapımından ancak 7-8 yıl sonra elektrik üretebileceğini belirtti.

■ Arkası Sa. 6, Sü. 3'te

Türkiye taşeron

● Türkiye'nin, hidroelektrik santrallarla yararlanabileceği kaynaklarının ancak yüzde 30'unu değerlendirebilir durumdayken nükleer ve dışa bağımlılığı arttıracak doğalgaza yönlendirildiğine dikkat çekiliyor.

■ 5. Sayfada

Avrupa vazgeçiyor

● Doğalgaz nedeniyle yaşanan enerji sıkıntısı Türkiye'deki nükleer yanlısı lobinin sesini yükseltirken nükleer santralların yarattığı tehlikeyi gören ABD ve Avrupa ülkeleri nükleer enerjiden vazgeçti.

■ 5. Sayfada

Hükümet tek ses

● Hükümetten, çevreci kişi ve kuruluşların karşı çıktığı, uygar ülkelerin terk ettiği nükleer santraller konusunda tek ses çıkıyor. Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler, konunun çevre sorunu yaratmayacağını ileri sürdü.

■ 5. Sayfada

Şekil 77

***Tarih ve konum**: 4 Aralık 1999, sayfa 1.*

***Üst Başlık:** "Hükümetin kararına karşın çevre örgütleri ve bilim adamları santralı tehlikeli*

buluyor"

***Başlık**: "Nükleer intihardır"*

***Spot 1: "**Türkiye'yi yılar sonra yeniden enerji darboğazıyla karşı karşıya getiren son gelişmeler hükümetin 'nükleer enerjiyi' Türkiye'ye sokmasıyla sonuçlandı. İlgili kurumların enerjideki aksaklıklar için yaptığı uyarılara rağmen harekete geçmeyen bakanlıktaki nükleer lobi, istediğini hükümete kabul ettirdi. Batı'da artık terk edilmeye başlanan sistem ve beraberindeki sorunlara dikkat çeken kurum ve kuruluşların bugüne kadar yaptığı uyarılar hükümet tarafından göz ardı edildi."*

***Spot 2: "**Greenpeace Akdeniz Ofisi, nükleer enerjinin Türkiye için bir intihar olduğunu vurguladı. Greenpeace rüzgar ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının bir kaç yıl içinde devreye girmesiyle enerji krizinin çözülebileceğini bildirdi. Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri, elektrik kesintileriyle hükümetin "santral yapımına zemin hazırladığını" öne sürdü. ODTÜ öğretim üyesi Prof. Dr. İnci Gökmen, nükleer santralların atık sorununu hiç bir ülkenin çözemediğine dikkat çekti."*

Bakan Gürel, 10 gün içerisinde üç konsorsiyum arasında karar verileceğini söyledi

TEAŞ'a santral ihalesi yetkisi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)- Bakanlar Kurulu, Akkuyu'ya nükleer santral kurulmasına yeşil ışık yakarken konsorsiyumların önerilerini sonuçlandırması için TEAŞ'a yetki verdi. Hükümet sözcüsü Devlet Bakanı **Şükrü Sina Gürel**, sürecin bir hafta on gün içinde sonuçlandırılacağını belirterek TEAŞ'ın değerlendirmesi sonucunda önde gelen konsorsiyumla bir görüşme süreci başlatacağını söyledi.

Son gün olmasına karşın Bakanlar Kurulu'nun ihale sonucunu açıklamak yerine yetki verdiği TEAŞ'ta birim maliyet açısından en ucuz teklifi veren MPI'nın (Fransa-Almanya) Alt Değerlendirme Komisyonu'nun listesinde üst sırada yer aldığı kaydedildi. TEAŞ üst yönetiminin ise AECL'yi (Kanada) istediği belirtiliyor. MPI'nın teklifinde birim yatırım bedelinin 1615 dolar/kw, AECL'nin 1920 dolar/kw, Westinghouse'un da 2692 dolar/kw olduğu öğrenildi.

Bakanlar Kurulu, üç kez ertelenen Akkuyu Nükleer Enerji Santralı ihalesini görüşmek üzere dün akşam saatlerinde toplandı. Liderler zirvesinde nükleer enerjiye geçiş yönünde alınan kararın ardından Başbakan **Bülent Ecevit**, çeşitli kurumlardan raporlar istemişti. Toplantıya katılan TEAŞ, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu yetkilileri ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cumhur Ersümer**, bakanların nükleer santral ile ilgili sorularını yanıtladı.

Toplantıda özellikle, Çevre ve Turizm bakanlarının nükleer santralın etkilerini gündeme getirmeleri üzerine TEAŞ yetkilileri bilgi verdi. Türkiye'nin nükleer santralların kapsama alanında bulunduğunu, Ermenistan'ın Türkiye sınırında nükleer santral bulunduğuna dikkat çekti. Kurul üyelerinin sorularının yanıtlanmasının ardından Başbakan Ecevit'in, bakanların teker teker görüşlerini sormaları ve olumsuz karşılık gelmemesinin ardından bu kararın alındığı öğrenildi.

Toplantıdan sonra bir açıklama yapan Devlet Bakanı Gürel, ihale teklifler için dün son gün olduğunun anımsatılarak uzatma olup olmadığının sorulması üzerine, **"Yetki verilmesiyle birlikte TEAŞ Genel Müdürlüğü bu firmalarla temasa geçip bir hafta on günlük bir sürenin sonunda yönetim kurulu değerlendirmesini tamamlamış olacaktır"** dedi.

Gürel, **"Sadece nükleer santral konusunu görüşüldü"** sorusuna, **"Bakanlar Kurulu üyelerinin değerlendirmeleri oldu. Bu sorular ilgiler tarafından yanıtlandı. Konsorsiyum tekliflerinin içeriği ile ilgili bir tartışma-görüşme olmadı"** yanıtını verdi. Santrala Çevre Bakanlığı'nın olumsuz tepkisinin olup olmadığı sorusuna da Gürel şu yanıtı verdi:

"Hiçbir zaman değil. Herkes nükleer enerjiye sahip olmanın yanı sıra bu teknolojinin getirebileceği risklerle ilgili olarak da düşüncelerini paylaştılar. Ama çıkan kanı, daha önceki liderler toplantısında ortaya çıkan kanı gibi oldu. Siyasal irade, hükümetimizin iradesi, Akkuyu'daki bu santralın yapılması gerektiği doğrultusundadır."

Nükleer santralı kurmak amacıyla teklif veren gruplarda, yerli firmalar Enka, MNG, Giriş, Gama, Bayındır, Garanti ve Tekfen de yarışıyor. Yılda 10 milyar kilovat saatin üzerinde enerji üretmesi planlanan santralın yaklaşık 5 milyar dolara mal olması ve 2008'de hizmete sokulması öngörülüyor. TEAŞ, nükleer santralın kurulacağı Akkuyu'da bugüne kadar teknik ve altyapı çalışmaları için 100 milyon dolar harcadı.

NÜKLEER KARŞITLARI

'Çözüm değil sorun yaratır'

Yurt Haberleri Servisi - Kocaeli Nükleer Karşıtı Platform yaptığı açıklamada, Avrupa Birliği'nin nükleer santrallara olumsuz bakmasına karşın Dünya Bankası'nın Akkuyu Nükleer Santralı için gerekli krediyi vereceğini açıklamasının çelişkili olduğuna dikkat çekildi. **"Hadi deprem felaketti ya nükleer santral"** denilen açıklamada nükleer santral ihalesinin durdurulması istendi.

Marmara depreminde büyük zarar gören Kocaeli'ndeki birçok sivil toplum kuruluşu ve siyasi partinin bir araya gelerek

EMO İstanbul Şubesi'nde, Nükleer Santrallara Karşı Güçbirliği Platformu'nun Taksim'de yaptığı gösteride 44 kişinin gözaltına alınmasını kınamak

Cevrecilerden tepki

'Nükleer santralı yaptırmayacağız'

Haber Merkezi - Greenpeace'ten **Tolga Temuge** nükleer santral kurulması kararının çevreciler için üzüntü verici olduğunu belirterek **"Halkın parasıyla bunu yapamayacaklar, bizde yaptırmayacağız"** dedi. Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) İstanbul Şubesi Yazman Üyesi **Selami Yılmaz**, son günlerde uygulanan elektrik kesintilerinin **"enerji krizi"** değil, **"enerji yönetim krizi"** olduğunu belirtti. Yılmaz, **"Kapalı kapılar ardında yapılan pazarlıklarla nükleer cehennemi ülkemize sokulmaya çalışılmaktadır"** dedi.

Cumhuriyet'in sorularını yanıtlayan Greenpeace Akdeniz Ofisi Toksit Maddeler Kampanyası Sorumlusu Tolga Temuge, **"Greenpeace gönüllüleri olarak 1971 yılında dünyada nükleer denemeleri durdurmak üzere yola çıktık ve bunu başardık. Şimdi de nükleer enerjiyi ortadan kaldırmak için mücadele veriyoruz ve Batı ülkelerinde olumlu sonuçlar alıyoruz. Kendi ülkemde alınan sorumsuz kararlardan üzüntü duyuyorum"** dedi.

Nükleer santrala karşı tepkinin ekolojistlerle ilgili zirvesinde nükleer santralın yapımına onay çıkmıştı.

EMO İstanbul Şubesi'nde, Nükleer Santrallara Karşı Güçbirliği Platformu'nun Taksim'de yaptığı gösteride 44 kişinin gözaltına alınmasını kınamak amacıyla basın toplantısı düzenlendi. EMO İstanbul Şubesi Yazman Üyesi Selami Yılmaz'ın okuduğu açıklamada, iktidarın nükleer santrallar için temel gerekçe olarak sunduğu **"karanlıkta kalacağız"** iddiasının doğru olmadığı belirtildi. Açıklamada, birkaç ay önce günde 2 saat uygulanan elektrik kesintileri anımsatılarak **"Bu kesintiler Cumhurbaşkanı** Süleyman Demirel**'in emriyle önce 45 dakikaya indirildi. Sonra kesintiler tamamen bitti. Eğer, bir enerji krizi varsa bu kesintilere cumhurbaşkanının emriyle nasıl son verildi"** denildi. Açıklamada, dünya ölçeğinde durdurulan ancak son yıllarda Türkiye'de yaygınlaşan nükleer santral projelerinin **"işsiz ve kararsız kalan nükleer santral yapımcısı tröstlerin"** yeni pazar arayışının bir sonucu olduğu belirtildi. Türkiye'nin 27 bin megavat kurulu gücüne karşın 14-15 bin mega-

Şekil 78

***Tarih ve konum:** 2 Mart 2000, sayfa 7.*

***Üst Başlık:** "Bakan Gürel, 10 gün içerisinde üç konsorsiyum arasında karar verileceğini söyledi"*

***Başlık:** "TEAŞ'a santral ihalesi yetkisi"*

***Spot**: "Bakanlar Kurulu dün yaptığı toplantıda Akkuyu'ya nükleer santral kurulmasına onay verdi. Hükümet sözcüsü Şükrü Sina Gürel, sürecin bir hafta on gün içerisinde sonuçlandırılacağını belirterek önde gelen konsorsiyumlarla görüşeceklerini belirtti."*

***Üst Başlık:** Çevrecilerden tepki*

Başlık: *"Nükleer santralı yaptırmayacağız"*

Haber girişi: *"Greenpeace'ten Tolga Temuge nükleer santral kurulması kararının çevreciler için üzüntü verici olduğunu belirterek 'Halkın parasıyla bunu yapamayacaklar, biz de yaptırmayacağız' dedi."*

Üst Başlık: *"Nükleer Karşıtları"*

Başlık*: "Çözüm değil sorun yaratır"*

Haber Girişi: *"Kocaeli Nükleer Karşıtı Platform yaptığı açıklamada, Avrupa Birliği'nin nükleer santrallere olumsuz bakmasına karşın Dünya Bankasının Akkuyu nükleer santrali için gerekli krediyi vereceğini açıklamasının çelişkili olduğuna dikkat çekildi."*

Ecevit, nükleer santral ihalesinin 'şimdilik gereksiz olduğuna' karar verildiğini açıkladı

Akkuyu projesi iptal

● Türkiye'nin ekonomik programını aksatabileceği gerekçesiyle nükleer santral ihalesinin iptal edildiğini açıklayan Başbakan Bülent Ecevit, "Doğalgaz ve hidrolik enerji projelerimize yeterli iç ve dış kaynak sağlayabilirsek yakın gelecekte nükleer enerjiye gereksinmemiz olmayacak demektir" dedi.

● Nükleer enerji santrallarından vazgeçilmesinin doğru olmadığını, bir süre ertelemek gerektiğini anlatan Ecevit, yeni kuşak teknolojiye fırsat tanınmasının doğru olacağını söyledi. Bir süre sonra Türkiye'de bol bulunan toryumun, uranyumun yerini alabileceğini dile getiren Ecevit, "Yine bu arada rüzgâr ve güneş enerjisinin uygulama alanları da genişletilebilir" diye konuştu.

TERMİK SANTRALLAR

Satışın faturası halka

Yıllık kârları 500 milyon dolar olan termik santrallar, işletme hakkı devri adı altında 1 milyar 90 milyon dolara 20 yıllığına devredilecek. 9 santral, 2 yıllık kârları karşılığında özel şirketlere bırakılacak. ■ *19. Sayfada*

GEÇİCİ ZAFER

Akkuyu'da şenlik

● Türkiye'nin nükleer enerjideki erteleme kararı "geçici zafer" olarak tanımlandı. Akkuyu'da 3-9 Ağustos'ta yapılacak Ulusal Gençlik Kampı'nın bu nedenle bir şenlik havasına bürüneceği belirtiliyor. ■ *19. Sayfada*

SIT ALANLARI

Rüzgâr santralı izni

● Kültür Bakanı İstemihan Talay, Koruma Yüksek Kurulu'ndan, 1, 2 ve 3. derece doğal SİT ile 3. derece arkeolojik SİT alanlarında rüzgâr santralı kurulabilmesine imkân tanıyan ilke kararları çıktığını bildirdi. ■ *19. Sayfada*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)- Hükümet, 25 yıldan beri tartışılan nükleer santral projesini iptal etti. Başbakan **Bülent Ecevit**, Türkiye'nin **"nükleer enerji"** seçeneğinden vazgeçilmediğini, ancak ekonomik programı aksatabileceği için Akkuyu projesinin iptal edildiğini açıkladı. Ecevit, **"Bu bir zamanlama meselesi. Yeni nesil nükleer santralların ömürlerinin 40-50 yıla uzatılması ve maliyetin yüzde 25 düşürülmesi hesaplanıyor"** dedi.

DSP hükümetleri döneminde 8 kez ertelenen Akkuyu nükleer santralı projesinin iptal kararına da Başbakan Bülent Ecevit'in muhalif tavrı damgasını vurdu.

Türkiye, nükleer enerjiden yararlanmaya 45 yıl önce karar verdi. 1976 yılında santral projesinde ilk somut ilerleme gerçekleştirildi ve stratejik nedenlerle yer lisansı Akkuyu'ya verildi. Santral yapımı için ilk ihale işlemi 1977 yılında yapıldı. İhaleyi kazanan ASEA atom firması, 1980 yılına kadar yapılan görüşmelerde yüzde 100 kredi koşulunu getiremeyince proje sonuçlandırılamadı. İkinci ihale 1983 yılında yapıldı, ancak firmaların çekilmesiyle çalışma yarım kaldı. Proje son olarak 1993 yılında yatırım programına alınmıştı.

1. Enerji Şûrası'nda onaylanan nükleer enerji stratejisine göre, Türkiye 2007 yılında işletmeye girecek 1000 megavat nükleer enerji gücünü 2010 yılında 2 bin megavata, 2015 yılında 5 bin megavata, 2020 yılında 10 bin me-

■ *Arkası Sa. 19, Sü. 3'te*

Şekil 79

Tarih ve konum: *26 Temmuz 2000, sayfa 1.*

Üst Başlık: "*Ecevit, nükleer santral ihalesinin 'şimdilik gereksiz olduğuna' karar verildiğini açıkladı"*

Başlık: *"Akkuyu projesi iptal"*

Spot 1*: "Türkiye'nin ekonomik programını aksatabileceği gerekçesiyle nükleer santral ihalesinin iptal edildiğini açıklayan Başbakan Bülent Ecevit, 'Doğalgaz ve hidrolik enerji projelerimize yeterli iç ve dış kaynak sağlayabilirsek akın gelecekte nükleer enerjiye gereksinmemiz olmayacak demektir' dedi."*

Spot 2: *"Nükleer enerji santrallarından vazgeçilmesinin doğru olmadığını, bir süre ertelemek gerektiğini anlatan Ecevit, yeni kuşak teknolojiye fırsat tanınmasının doğru olacağını söyledi. Bir süre sonra Türkiye'de bol bulunan toryumun, uranyumun yerini alabileceğini dile getiren*

Ecevit, 'Yine bu arada rüzgar ve güneş enerjisinin uygulama alanları da genişletilebilir' diye konuştu."

Greenpeace'in nükleer ihale yorumu: **Türkiye uluslararası nükleer lobiyi karanlıkta bıraktı**

Çevreciler direndi, kazandı

● Türkiye'nin, ülkede bulunan temiz ve güvenli enerji teknolojilerine yönelmesi gerektiğini vurgulayan Greenpeace Akdeniz Ofisi Sorumlusu Melda Keskin, "Türkiye'nin nükleer propaganda ile gözlerinin bağlandığı bunca yılda yitirdiği zaman ve para nedeniyle yetkililer hesap vermek zorundadır" dedi.

İstanbul Haber Servisi - Akkuyu nükleer santral ihalesinin iptal kararı, **"Nükleer Santrallara Karşı Güçbirliği Platformu"**nda yer alan sivil toplum örgütleri ve meslek odalarınca **"sevinçle"** karşılandı. Türkiye'nin ülkede bulunan temiz ve güvenli enerji teknolojilerine yönelmesi gerektiğini vurgulayan Greenpeace Akdeniz Ofisi Sorumlusu **Melda Keskin, "Türkiye'nin nükleer propaganda ile gözlerinin bağlandığı bunca yılda yitirdiği zaman ve para nedeniyle yetkililer hesap vermek zorundadır"** dedi. Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) İstanbul Şubesi'nde yapılan ve Bulutsuzluk Özlemi Grubu'nun solisti **Nejat Yavaşoğulları, Suavi** ve **Rojin** ile Greenpeace'ten Melda Keskin'in de katıldığı toplantıda, nükleer sızıntı sonucu sakat doğan çocukların fotoğraflarını içeren dosya kapatılırken **"Kara defteri bir daha açılmamak üzere kapatıyoruz"** denildi.

EMO İstanbul Şube Sekreteri **Selami Yılmaz,** dünkü toplantıda yaptığı açıklamada, **"35 yıldır Türkiye'yi tehdit eden nükleer macera, 25 Temmuz'da Başbakan** Bülent Ecevit**'in yaptığı açıklamayla son bulmuştur"** dedi.

Sanatçılardan Suavi, kararın alınma-

■ *Arkası Sa. 8, Sü. 3'te*

Şekil 80

Tarih ve konum: *27 Temmuz 2000, sayfa 1.*

Üst Başlık: *"Greenpeace'in nükleer ihale yorumu: Türkiye uluslararası nükleer lobiyi karanlıkta bıraktı"*

Başlık: "*Çevreciler direndi, kazandı"*

Spot*: "Türkiye'nin, ülkede bulunan temiz ve güvenli enerji teknolojilerine yönelmesi gerektiğini vurgulayan Greenpeace Akdeniz Ofisi sorumlusu Melda Keskin, 'Türkiye'nin nükleer propaganda ile gözlerinin bağlandığı bunca yılda yitirdiği zaman ve para nedeniyle yetkililer hesap vermek zorundadır' dedi."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde "*Akkuyu projesi iptal*", "*Nükleere 'hayır' oyu çıktı*", "TEAŞ'a santral yetkisi" gibi düz ve haber veren başlıklara rastlansa da başlıklar genellikle yönlendirmeli ve nükleer karşıtı bakış açısını yansıtacak şekilde atılmıştır: *"Bu nükleer çılgınlık dursun", "Nükleer enerjinin sicili bozuk".*

En çok kullanılan başlık biçimi, çevre örgütlerinin, nükleer karşıtı hareketin ya da Greenpeace'in temsilcilerinin çarpıcı sözlerini doğrudan alıntı ile başlığa çıkarmaktır: *"Nükleer intihardır", "Nükleer santralı yaptırmayacağız".*

Gazetede "*Radyoaktif olacağına aktif ol*" gibi nükleer karşıtı sloganlardan oluşan başlıklar da dikkat çekmektedir. Gazetenin nükleer karşıtı sloganı başlık olarak kullanması elbette ideolojik bir seçimdir.

Bu dönemde "Dikiz aynalı adamın eylemi" gibi merak uyandıran başlıklar da kullanılmıştır. Bu noktada hemen üst başlıklardan söz etmek gerekmektedir, zira başlıklar merak uyandırıcı biçimde atılırken üst başlıklar daha çok açıklayıcı niteliktedir. "Dikiz aynalı adamın eylemi" başlıklı haberin üst başlığı örneğin "Protesto için Mersin'den Akkuyu'ya geri geri yürüyecek" şeklindedir. Bu anlamda üst başlık-başlık uyumundan söz etmek mümkündür.

Spot: Spotların ya da haber girişlerinin haberin kısa bir özeti olduğunu yeniden hatırlatarak bu dönemde başlık ile spot uyumundan söz edilebileceği söylenmelidir. Dolayısıyla düz ve haber veren başlığa sahip haberlerin spotları da genellikle düz ve haber veren şekildedir. Yönlendirmeli ve açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer karşıtı bakış açısını yansıtan başlığa sahip haberlerin spotları da yönlendirmeli ve açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer karşıtı bakış açısını taşımaktadır ki bu dönemde bu tarz başlık ve spot kullanımına daha çok rastlanmaktadır.

Bazı spotlarda virgül ile birbirine bağlanan çok uzun cümlelerin algıyı zorlaştırdığını söylemek gerekmektedir. Spotlar genellikle çarpıcı cümleler ya da nükleer enerji ile ilgili çarpıcı verilerden seçilmiştir.

Fotoğraf: Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde bu tip haberlerdeki fotoğraf kullanımı, dönemin koşullarındaki gelişmelere de bağlı olarak daha da artmıştır. Fakat halen fotoğraf kullanımının az olduğunu belirtmek faydalıdır. Fotoğraflar haberle uyumlu, fotoğraf altları da yine nükleer karşıtı bir bakış açısı ile yazılmıştır. Genellikle Çernobil nükleer santralinden bir kare, Akkuyu koyu yada nükleer simgeler görsel malzeme olarak kullanılmıştır.

Gerek eylemden gerekse de polis müdahalesinden nükleer karşıtı eylem fotoğrafları istenen etkiyi, gazetenin renksiz olması ve baskı kalitesinin yüksek olmaması nedeniyle yansıtamamaktadır.

Fotoğraflar genellikle haberi tamamlayıcı, sayfayı rahatlatıcı unsur olarak kullanılsa da haberi kanıtlamaya dönük fotoğraflar da mevcuttur.

Haber hiyerarşisi: Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde yer alan nükleer enerji ile ilgili 140 haberin 2'si gazeteye manşet, 6'sı ikinci manşet olmuştur.14 habere de devamları iç sayfada olmak üzere birinci sayfada yer verilmiştir.

Bu dönemde eylem, konser, toplantı, kamp vb. gibi etkinliklerden oluşan nükleer karşıtı etkinliklerin ve nükleer karşıtı haberler genellikle arka sayfadan manşetten ya da göbekten görülmüştür. O dönemde gazetenin "ekoloji" sayfası olmamasına karşın, nükleer karşıtı hareket başta olmak üzere ekoloji haberlerin arka sayfadan verildiği, arka sayfanın doğalında bir ekoloji sayfası haline geldiği gözlenmektedir. Mutlaka belirtilmelidir ki; daha önceki dönemlerde gazetenin ekoloji ve nükleer meseleler üzerine uzmanlaşmış muhabiri yokken; Çernobil haberlerinin büyük kısmı dönemin emek ve çalışma hayatı muhabiri Şükran Soner tarafından yapılırken 1990-2000 yılları arasında Ümit Otan, nükleer enerji sürecini ve nükleer karşıtı hareketi takip eden bir muhabir olarak karşımıza çıkmaktadır ki bu da haberlerin sürekliliğini, niteliğini ve haber hiyerarşisinde üst sıraya çıkmasını sağlamaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; 1990'lı yıllardan devam eden radyasyonlu çay tartışmaları, Akkuyu nükleer santrali ihalesinde yaşanan gelişmeler, nükleer karşıtı hareketin aktiviteleri, protestoları ve açıklamalar ve yurtdışında nükleer enerji ile ilgili gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu dönemde nükleer enerji konusunda Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisi, bir önceki dönemde; 1980'li yıllardaki yayın çizgisinin tam tersidir. Başlıklar ve spotlar nükleer karşıtı bir bakış açısıyla atılmakta, nükleer karşıtı seslere gazetede yer verilmektedir. Hatta öyle ki; bu dönemde Cumhuriyet gazetesi haberleriyle nükleer karşıtlarının yayın organı gibi çalışmıştır.

Her ne kadar hükümetin nükleerleşme yolunda attığı adımlara karşılık muhalefet oluşmuşsa da gazetenin ilgili haberlerindeki ana olay, Nükleer Karşıtı Platform, S.O.S. Akdeniz, Dünya Dostları derneği ve Greenpeace gibi nükleer karşıtı hareketi o dönemde omuzlayan örgütlerin nükleer karşıtı gösteri, toplantı, konser ve kamp gibi eylemleridir. Nükleer karşıtı hareketin Türkiye'de güçlü olduğu bu dönemde gazete, yukarıda sıralanan nükleer karıştı eylem çağrılarını haber yapmış, nükleer karşıtı eylem takvimi yayınlamış, nükleer karşıtı eylemlerden nükleer karşıtlarının yargılandığı davalara kadar hemen her olayı takip etmeye çalışmıştır. Dolayısıyla bu dönemki haberler "mücadele" bağlamına oturtmuştur.

Haberler genellikle etkinlik haberi olduğundan ve zaten bu etkinlikler hükümetin nükleer enerji konusundaki adımlarına karşı düzenlendiğinden nükleer taraftarı ya da karşıtı herhangi bir uzman görüşüne ihtiyaç duyulmamıştır. Haberlerin art alan bilgisine genellikle Çernobil'in yıldönümü haberlerinde rastlanmaktadır ki bu dönemde her 26 Nisan'da gazetenin "Çernobil'den bu yana" temalı haber yayımladığı söylemek gerekmektedir. Bu haberlerde art alan bilgisi mutlaka bulunmakta ve bu dönemdeki diğer haberlerde olduğu gibi art alan bilgisinde de gazetenin nükleer karşıtı tavrı açıkça kendini göstermektedir. Özellikle bu dönemdeki Çernobil'in yıldönümü haberlerinde gazete açıktan o dönemki iktidarı önlem almamakla suçlamaktadır.

Bu dönemin en önemli olaylarından biri Milliyet gazetesinin dönemin Sanayi Bakanı Cahit Aral röportajı ile yeniden gündeme oturan ve yeni gelişmelerle gündemdeki yerini koruyan "Çernobil kazasından sonra Türkiye'de yaşanan radyasyon krizinde kim suçlu?" tartışmalarıdır. Cumhuriyet gazetesi, bu tartışmaları okurlarına aktarmıştır, ancak bu tartışmaları başlatanın da bu tartışmalara yön verenin de Cumhuriyet gazetesi olmadığını hatırlatmak gerekmektedir.

Bu dönemde ilgili haberlerdeki diğer bir ana olay ise gazete nükleer ihaleler, başka ülkelerle yapılan nükleer görüşmeler gibi gelişmelerdir ve bunları ekonomi ve politika sayfalarında haberleştirmiştir. Bu haberler genellikle nükleer karşıtı bir bakış açısıyla yazılmakta ve bir haber paketi eklinde sunulmaktadır. Bu haber paketinin içinde ana haberde sözü edilen gelişmeye nükleer karşıtlarının gösterdiği tepkilere de yer verilmektedir. Bu anlamda gazetenin tarafların görüşlerine yer verdiği söylenebilir.

Son olarak söylenmelidir ki Cumhuriyet gazetesi, Bülent Ecevit'in Akkuyu nükleer ihalesini iptal ederek nükleer enerji konusunu kara kaldırmasını, her ne kadar Bülent Ecevit ekonomik gerekçeleri öne sürse de "çevrecilerin zaferi" olarak değerlendirmiştir.

Yorum: Bu dönemdeki haberlerin tarafları ve haber kaynakları genel olarak nükleeri savunan siyasetçiler ve bürokratlar ile nükleere karşı çıkan çevreciler, ekolojistler ve bilim insanlarıdır. Bu dönemde gazetede çıkan haberlerin ve haber paketlerinin hemen hepsinde nükleer karşıtı hareketin sesine ve nükleer karşıtlarının argümanlarına yer verilmiştir.

Gazete bu dönemde nükleer süreçle ilgili gelişmeleri haberleştirse de hükümet temsilcilerinin "nükleer enerji gerekli" argümanı üzerinden yaptıkları konuşmalarda haber değeri bulmadığı mutlaka söylenmelidir, bu anlamda gazete bu dönemde siyasetçilerin söylemlerini yeniden üretme işlevi taşımamaktadır. Bunun da, gazetenin bu dönemde oturmuş ya da diğer bir deyişle 12 Eylül'ün ilk etkilerini atlattıktan sonra aslına dönmüş yayın politikasının yanı sıra sahiplik yapısıyla ilgilidir. Gazete, gazeteci bir aileye aitken yine bu ailenin girişimiyle Cumhuriyet Vakfına devredilmiş ve böylelikle editoryal bağımsızlık garanti altına alınmıştır. Dolayısıyla gazete haber kaynağı olarak genellikle nükleer karşıtı kurumları kullanmıştır.

Gazete zaman zaman nükleer karşıtı hareketin temsilcilerinden olan uzmanlar ile Greenpeace üyelerine yazı dizileri hazırlatmış, bu anlamda haber aracılığıyla dolaylı olarak değil de doğrudan onlara seslerini duyurma olanağı sunmuştur.

Cumhuriyet gazetesine yansıdığı kadarıyla nükleer karşıtı hareketin Türkiye'de en güçlü olduğu bu dönemde nükleer karşıtları, pahalı, zararlı ve güvensiz olduğu argümanlarıyla nükleer enerjiye karşı çıkmaktadır. Bu dönemdeki nükleer karşıtı argümanların bir önceki dönemden farkı yenilenebilir enerjidir; nükleer enerjiye alternatif

olarak yenilenebilir enerji önermektedir. Bu argüman, çevre örgütlerinin bakış açısındaki değişimi de ortaya koymaktadır. Zira çevre örgütleri artık sadece var olan enerji politikalarına karşı çıkmamakta, politika yapımına bir anlamda ortak olarak yeni enerji politikaları önermektedir.

Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinin haberlerinden anlaşılabildiği kadarıyla hükümet temsilcilerinin bu dönemde de temel argümanı tıpkı önceki dönemde olduğu gibi "Nükleer enerjiye muhtacız, o olmazsa çok yakında karanlıkta kalacağız" şeklindedir. Bu dönemde nükleer taraftarlarının diğer argümanları, nükleer karşıtı argümanlara yanıt verir şekildedir; "Dünyada 440 nükleer reaktör var, demek ki nükleer enerji temiz ve güvenli", "Nükleer santralin yaydığı radyasyon kabul edilebilir oranın bile altında" ve "Yenilenebilir enerji kaynakları yetersiz". Buradan hareketle bu dönemde nükleer enerji tartışmasını nükleer karşıtlarının yönlendirdiği söylenebilir.

Mikro Yapı:

Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki ilgili haberlerinde, genellikle öznesi nükleer karşıtı aktörler olan aktif cümleler tercih edilmiştir. Haberlerde genel olarak -özellikle Cumhuriyet gazetesinin bir önceki dönemine oranla daha- basit cümleler kullanılsa da zaman zaman birbirine virgül ve bağlaçlarla çok uzun cümlelere neden olmuş ve bu da anlatımı zorlaştırmıştır. Ancak cümleler birbirini tamamlar nitelikte ve uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde bir önceki dönemden farklı olarak stratejik eylemler genellikle haber kaynağı nükleer taraftarı olan haberlerde kullanılmaktadır. Ancak haber kaynağı nükleer karşıtı olan haberlerde de stratejik eylemlere, gazetenin doğrulayamadığı iddiaları verirken nadiren de olsa rastlandığı söylenmelidir.

Cumhuriyet gazetesinin ilgili haberlerindeki dil kullanımı, gazetenin daha önceki dönemlerine oranla daha dikkat çekicidir: "Anti-nükleer hareket" yerine "anti-nükleer direniş" ifadesi kullanılmakta. Benzer şekilde bir önceki 10 yıllık dönemde "Çernobil kazası" ifadesi, toplumda da yaşanan ekolojik ve nükleer farkındalığın artmasıyla birlikte yerini "Çernobil faciası" ifadesine bırakmıştır. Haberlerde radyasyonlu çaylara atıfla "tavşan kanı" ifadesi yerine "radyasyon kanı" gibi benzetmelere rastlanmaktadır. Bu arada "nükleer çılgınlık", "iktidar baskısı" şeklindeki sıfat tamlamalarının da bolca kullanıldığını eklemek gerekmektedir.

Her ne kadar stratejik noktalama işaretlerine haberlerde çok rastlanmasa da haberin gazeteye göre önemli olan kısımları koyu renkli olarak kullanılmıştır.

Haberlerde bu dönemde kullanılan eril dil göze çarpmaktadır, ilgili haberlerde "bilim insanı" yerine "bilim adamı" kullanılmaktadır. Ancak bu dönemde bu konudaki toplumsal farkındalığın henüz gelişmekte olduğunu da mutlaka vurgulamak gerekmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin bu dönemde haber metinlerindeki dil kullanımının, gazetenin ideolojik yöntemini temsil eden başlık ve spottaki dil kullanımıyla hemen hemen aynı olmasından yola çıkarak bu dönemde bu haberleri yazan muhabirlerle gazetenin nükleer enerjiye bakışı arasında ideolojik bir birlik bulunduğu söylenebilir.

Haber Retoriği: Bu dönemde haberler nükleer karşıtlarının dil ve bakış açısıyla yazılmıştır.

Gazetede "bilim adamları", "çevreciler" gibi genellemeler yaygındır ki bunlar da yönlendirmenin bir parçasıdır. Bu genellemeler haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da tüm çevrecilermiş yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir. Bu, haber yazımı sırasında gazetenin düştüğü hatalardan biri olarak görülebilir.

Gazete bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için görgü tanıklarının ifadelerine ve nükleer karşıtı bilim insanlarının değerlendirmelerine yer vermektedir. Özellikle radyasyonlu ürün skandalıyla ilgili bilimsel verilere klinik raporlarına başvurduğu gözlenmektedir.

2.4.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Cumhuriyet gazetesinden yaşanan ideolojik tartışmadan dolayı 1992'de oradan ayrılarak 3 ay Milliyet'te geçen ve sonra Cumhuriyet'e geri dönen Uğur Mumcu, Milliyet'teki son yazısında Milliyet'i şöyle tarif etmektedir:

> "Bu üç ayda Milliyet gazetesinin çağdaş anlamıyla tam bir gazetecilik ortamı olduğunu, bu ortamın güven duygusuna dayalı arkadaşlık ve dostluk ilişkileriyle geliştiği, gazetelerde hep yakındığımız tek adam yönetimi yerine gazetenin yorum özgürlüğüne dayanan demokratik ve çağdaş bir anlayışla yönetildiğini şu üç ayda gördüm."[443]

Mumcu'nun sözünü ettiği dönemde gazetenin genel yayın yönetmeni Doğan Heper'dir. Ancak Eylül 1992'de genel yayın yönetmenliği koltuğuna Umur Talu oturacak, gazetenin yayın koordinatörü ise Yalçın Doğan olacaktır. Bu dönemde gazetede kadro değişiklikleri yaşanacak, ayrıca sayfa düzeni ve logo değiştirilerek gazeteye daha dinamik bir görünüm verilecektir. Bu dönemde "*Tansu Çiller'in ABD'deki mal varlığı*", "*Temiz Toplum kampanyası*" gibi haberler ve dönemin hükümetine muhalif yayınlar dikkat çekmektedir. Talu görevinden 1994'te ayrılmış, yerine Ufuk Güldemir getirilmiştir. Daha sonra Nisan 1995 ile Kasım 1995 arasında Milliyet'in genel yayın yönetmenliği koltuğunda Doğan Heper, Kasım 1995 ile Aralık 1998 arasında Derya Sazak ve sonra da Yalçın Doğan oturmuştur. [444]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[443] Topuz, s. 292-2
[444] Çakır ve diğerleri, s.96, 97.

Milliyet
Halk Gazetesi
Milliyet ve Ecevit yine Bağdat'ta
'Türkiye'den özür dilerim'
Mahkeme
Sovyetler'e intikam satışı
'Devlet alay etti'

Şekil 81

Tarihi ve konum: *18 Aralık 1992, sayfa 1.*

Başlık: *"Türkiye'den özür dilerim"*

Alt başlık: *"Radyasyonlu dönemin Sanayi Bakanı Cahit Aral'dan inanılmaz itiraf 'Felaketi öğrendiğimiz zaman çok geç kalmıştık. TÜRK HALKI İÇİN ÜZGÜNÜM'"*

Spot 1: *'HABERİMİZ YOKTU' "Çernobil faciasının Türkiye'yi vurduğu günlerde, radyasyon tehlikesi olmadığını öne süren zamanın Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, gerçeği bugün şöyle açıklıyor: 'Çernobil'den 2.5 ay sonra Türkiye'de ölçümlere başlandı. Felaket işte bu boşlukta doğdu. Türk halkı için üzgünüm'"*

Spot 2: *'ARTIK ÇOK GEÇ' "Türkiye'nin radyasyona maruz kaldığını öğrendik; ama artık çok geç kalınmıştı. Halbuki olaydan yarım saat sonra tedbirler alınması gerekirdi. Radyasyonla ilgili herkesin Türk halkına özür borcu vardır"*

Spot 3: *'EYVAH DİYORDUK' "Olaydan 33 gün sonra kurulan bir komitenin başına geçtim. Raporlar geldikçe 'Eyvah felaket' diyorduk. Heyecanlanıp üzülüyorduk. Ama benim yapabileceğim bir şey yoktu. Elimizde imkan yoktu. Bunun sorumlusu hükümettir. Biz hadiseden sonra Türk milletinin ana korumasını yapabilmiş değiliz"*

Kutu 1

Başlık: *"Sovyetler'e intikam satışı"*

Spot: *"Dönemin Ticaret ve Sanayi Bakanı Cahit Aral, radyasyonlu olduğu belirtilen fındıkların Sovyetler Birliği'ne satıldığını açıkladı. Aral, 'Bundan dolayı hiç bir üzüntü duymuyorum. Çünkü bu kirliliğe yol açan onlardı' dedi."*

Kutu 2

Başlık: *"Devlet alay etti"*

Spot 1: *"Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Başkanı Dr. Selim Ölçer, 'Çernobil olayında devlet, halkın sağlığıyla alay etti' dedi. Dr. Ölçer olayın acı sonuçlarının bugün çıktığını vurguladı."*

Spot 2: *"Rize Devlet Hastanesi Başhekimi Dr. Turgay Hasanoğlu, bölgede mide ve kemik kanserinde büyük artış görüldüğünü söyleyerek şöyle konuştu: 'Bir de kendisini romatizma gibi belli eden bir hastalık var. Ama romatizma değil. Radyasyonla ilgili olduğunu sanıyoruz'"*

Akkuyu'da çevre harekatı

Kurulması planlanan nükleer santrale karşı düzenlenen "Anti - Nükleer Halk Şenliği" 9 Ağustos'ta başlıyor

ANKARA - MİLLİYET

ÇEVRE konusunda halkın duyarlılığını gösterdiği Bergama'dan sonra Akkuyu halkı da yaşadıkları çevrede söz sahibi olmak için harekete geçti. Halk, Mersin Akkuyu da kurulması planlanan nükleer santrale karşı 9 Ağustos günü "Anti - Nükleer Halk Şenliği" düzenliyor.

Türkiye'nin 1998 yılında ciddi boyutlarda bir elektrik sıkıntısı yaşayacağını iddia eden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Türkiye Elektrik Dağıtım A. Ş. yetkilileri, 2010 yılına kadar biri İçel Akkuyu, diğeri de Sinop'ta olmak üzere 2 adet, 2020 yılına kadar da 8 adet nükleer santral yapılmasına karar verdi. Bunun üzerine harekete geçen Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), hazırladığı raporla nükleer enerjinin çevresel etkilerini ve finansman sorunlarını ortaya koydu.

TMMOB 2. Başkanı Mehmet Yüksek Barkurt düzenlediği basın toplantısında , Türkiye gibi az gelişmiş ülkeler için nükleer santrallerin büyük zarar olduğunu belirterek, "Uluslararası nükleer endüstrinin işsiz kalan firmaları Türkiye'yi arka bahçeleri gibi görüp, zarar yatırımlarla para kazanmaya çalışıyorlar. Türkiye de buna göz göre göre yumuyor. Ülkemiz bu defa da tehlikeli bir serüvene sürükleniyor" dedi.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde nükleer santrallerin çevreye verdiği zarar ve yüksek maliyetli olduğu için kullanımdan kaldırıldığını ifade eden Barkurt, Türkiye'de çevrenin bürokrasiye kurban edildiğini söyledi.

Türkiye'nin gelecek yıllar için enerji sıkıntısıyla karşılaşmasının sözkonusu olduğunu belirten Barkurt, nükleer enerjiye karşılık rüzgar ve güneş enerjisinin kullanılabileceğini söyledi. Gelişmiş ülkelerde 1000 megavatlık kapasitede rüzgar enerjisi üretildiğini ifade eden Barkurt, yenilenebilir ve temiz kaynakların kullanımını önerdi.

Etkin tasarruf

Elektrik enerjisi alanında yaşanan en büyük eksikliğin iletim ve dağıtımın kontrolsüzlüğü olduğunu ifade eden TMMOB 2. Başkanı Barkurt, "Ülkemizde enerji tasarrufu hala önemsenmiyor. Eğer etkin bir tasarruf sağlanırsa, nükleer santrale gerek kalmadan yeterli enerjiye sahip olunur" diye konuştu.

Çevre Mühendisleri Odası adına söz alan Ali Yiğit de, nükleer santrallerin yetkili teknik personelle yapılabileceğini belirterek, "Türkiye'de bu konuda yetişmiş eleman yok. Bu santralleri işletmek için dışarıdan teknik adam ve eleman getirilecek. Bu açıdan nükleer enerjiyi savunanların istihdam yaratacağı görüşü geçersiz ve bölge halkını kandırmaya yönelik" dedi.

Türkiye'nin doğası en temiz yörelerinden biri olan Akkuyu'da yapımı düşünülen santrale karşı Akkuyulular da harekete geçti."Ekoturizm" denilen çevre turizmi açısından değerlendirilmesi düşünülen bölgede, nükleer santral kurulacağının açıklanması üzerine kampanya başlatan Akkuyulular, 9 Ağustos'ta düzenleyecekleri "Anti - Nükleer Halk Şenliği" ile "nükleer santrale hayır" diyecekler.

Şekil 82

Tarih ve konum: *7 Ağustos, 1997, sayfa 22.*

Başlık: *"Akkuyu'da çevre harekatı"*

Alt başlık: *"Kurulması planlanan nükleer santrale karşı düzenlenen 'Nükleer Halk Şenliği' 9 Ağustos'ta başlıyor."*

Haber girişi: *"Çevre konusunda halkın duyarlılığını gösterdiği Bergama'dan sonra Akkuyu halkı da yaşadıkları çevrede söz sahibi olmak için harekete geçti. Halk, Mersin Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santrale karşı 9 Ağustos günü 'anti Nükleer Halk Şenliği' düzenliyor."*

Radyasyon sahili

Gergin bekleyiş

Milliyet, Akkuyu Nükleer Santralı'nın 17 yıldır basına kapatılan yerini görüntüledi. Köylüler, "Çernobil patladı, biz uyandık" dedi

Geri sayım başladı

Halk oylaması istediler

Turizm baltalanacak

Şekil 83

***Tarih ve konum**: 4 Ekim 1997, sayfa 3.*

***Başlık:** "Radyasyon sahili"*

***Alt başlık**: "Milliyet, Akkuyu Nükleer Santralı'nın 17 yıldır basına kapatılan yerini görüntüledi. Köylüler, 'Çernobil patladı, biz uyandık' dedi."*

***Spot:** "Gergin bekleyiş Mersin-Antalya karayolunun Silifke-Aydıncık ilçeleri arasında, Gülnar ilçesi sınırlarında kurulacak olan 4.5 milyar dolarlık nükleer santral, bin 200 megavat gücünde 4 üniteden oluşacak. Santral bölgesinin yıllardır ısrarla gazetecilerin objektiflerine neden kapatıldığını anlayamadıklarını belirten çevreciler, nükleer bir tehlikenin bölgede gerginlik yarattığını, sonuna kadar mücadelede kararlı olduklarını söyledi."*

Nükleer santralda ilk adım

Niye evet ?

Niye hayır ?

Önay YILMAZ - İSTANBUL

2 milyar dolar

Şekil 84

***Tarih ve konum:** 15 Ekim 1997, sayfa 16.*

Başlık: *"Nükleer santralda ilk adım"*

Haber girişi*: "Nükleer santralın ilk raundu bugün başlıyor. Santralın temelinin tekliflerin incelenmesiyle birlikte 1.5 yıl içinde atılacağı , yapım aşamasının 6.5 yıl süreceği, bu anlamda nükleer santralın 2005'te üretime başlayacağı bildirildi. Nükleer santral konusunda ilk ciddi adımın atılması, nükleerciler ve anti nükleerciler arasında tartışma başlattı."*

Şekil 85

Tarih ve konum*: 23 Temmuz 1998, sayfa 3.*

Başlık: *"Nükleer savaş"*

Alt başlık*: "Akkuyu santralı için teklif veren şirketlerin toplantısında çevreciler kazan kaldırdı: Nükleer satıcılar dışarı"*

Haber girişi: "Akkuyu Nükleer Santralı için Nuclear Power International (NPI) adına TEAŞ'a teklif götüren firmaların Polat Renaissance Otel'deki basın toplantısı, çevrecilerin tepkisine sahne oldu. NPI Genel Müdürü Ulrich Ficher , Siemens Türkiye şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Arnold Hornfield ve Simko A.Ş. Elektrik Santralları Şubeleri Müdürü Selahattin Hakman'ın katıldığı 2.5 saat süren toplantı sonrası, çevreciler gösteri yaptı."

Nükleer santrala 'EVET'

Nükleer santral projesi için liderler zirvesinden olumlu karar çıktı. Demirel "Bu iş olmazsa, çağın gerisinde kalırız" dedi

Zirvede kavga

Şekil 86

***Tarih ve konumu**: 3 Aralık 1999, sayfa 11.*

***Başlık**: "Nükleer santrala 'EVET'"*

***Spot 1**: "Nükleer santral projesi için liderler zirvesinden olumlu karar çıktı. Demirel 'Bu iş olmazsa, çağır gerisinde kalırız' dedi."*

***Kutu:** "Zirvede kavga"*

Balon kaçtı kurtuldu eylemciler yakalandı

Akkuyu'yu protesto için balon uçuruldu. Uçup kurtulan iki çevreci balonu söndürüp evlerine döndü. Gözaltına alınan 9 kişi ise akşam serbest bırakıldı

Şekil 87

***Tarih ve konum**: 11 Nisan 2000, sayfa 3.*

***Başlık:** "Balon kaçtı kurtuldu eylemciler yakalandı"*

***Spot**: "Akkuyu'yu protesto için balon uçuruldu. Uçup kurtulan iki çevreci balonu söndürüp evlerine döndü. Göz altına alınan 9 kişi ise akşam serbest bırakıldı."*

Ankara: Enerji açığı var, santral şart... İstanbul: Yalan

Nükleer çatışma çıktı

BAŞBAKAN'A TAEK RAPORU

DEVLET Bakanı Gaydalı'nın Başbakan'a ve kabine üyelerine sunulmak üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na hazırlattığı raporda, toplumun yanlış yönlendirildiği, enerji açığının ancak nükleer santrallar ile kapatılabileceği vurgulandı. "Almanya'nın kapatma kararı aldatmacadır" denildi. ■ Önder Yılmaz'ın haberi 8'de

ALMANYA'DA LÖSEMİ ARTTI

"ENERJİ açığı var" iddiasına "Bu bir yalan" diye yanıt veren Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı İpek, "Termik, hidrolik, rüzgâr, güneş gibi kaynaklar doğru projelendirilirse orta vadede sorun olmaz" dedi. Dr. Sıtkı Uyar Almanya'da lösemi vakalarında artış gözlendiğini söyledi. ■ Hicran Duran'ın haberi 8'de

Şekil 88

Tarih ve konum: *12 Temmuz 2000, sayfa 1.*

Üst başlık*: "Ankara: Enerji açığı var, santral şart... İstanbul: Yalan"*

Başlık: *"Nükleer çatışma çıktı"*

Spot 1*: "BAŞBAKAN'A TAEK RAPORU" Devlet bakanı Gaydalı'nın Başbakan'a ve kabine üyelerine sunulmak üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na hazırlattığı raporda, toplumun yanlış yönlendirildiği, enerji açığının ancak nükleer santrallarla kapatılabileceği vurgulandı. 'Almanya'nın kapatma kararı aldatmacadır' denildi".*

Spot 2: *"ALMANYA'DA LÖSEMİ ARTTI" "'Enerji açığı var' iddiasına 'Bu bir yalan' diye yanıt veren Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı İpek, 'Termik, hidrolik, rüzgar, güneş gibi kaynaklar doğru projelendirilirse orta vadede sorun olmaz' dedi. Dr. Sıtkı Uyar Almanya'da lösemi vakalarında artış gözlendiğini söyledi."*

Nükleer enerji içime sinmedi

ECEVİT: Santral ihalesini iptal edebiliriz

Başbakan karar günü öncesi Milliyet'e konuştu: Endişeliyiz. Dünya bu teknolojiyi artık terk ediyor

özel haber

Alternatif enerji arayışı

NÜKLEER santralda karar günü geldi çattı. Sürekli ertelenen ihale için son değerlendirme bugün yapılacak. Ecevit'in bu konudaki görüşü şöyle: "Endişelerimiz artarak sürüyor. Dünya alternatif enerji kaynaklarına yöneliyor."

FIKRET BİLA

Ekonomik programa darbe

"BİZİM ekonomik dengemiz için de önemli faktör. Hazine, böyle bir yatırımın ekonomik programı olumsuz yönde etkileyeceği ve Türkiye'yi önümüzdeki birkaç yıl içinde sıkıntıya sokabileceği kanaatinde." ■ Yazısı sayfa 20'de

Şekil 89

Tarih ve konum: *24 Temmuz 2000, sayfa 1.*

Başlık: *"Nükleer enerji içime sinmedi"*

Alt başlık 1*: "ECEVİT: Santral ihalesini iptal edebiliriz"*

Alt başlık 2: *"Başbakan karar günü öncesi Milliyet'e konuştu: Endişeliyiz. Dünya bu teknolojiyi artık terk ediyor."*

Spot*: "Alternatif enerji arayışı Nükleer santral karar günü geldi çattı. Sürekli ertelenen ihale için son değerlendirme bugün yapılacak. Ecevit'in bu konuda görüşü şöyle: 'Endişelerimiz*

artarak sürüyor. Dünya alternatif enerji kaynaklarına yöneliyor.'"

Şekil 90

Tarihi ve konum: *26 Temmuz 2000, sayfa 4.*

Başlık: *Hükümet de sindiremedi*

Alt başlık: *"'Nükleer santralı içime sindiremiyorum' diyen Başbakan Ecevit 'e Bakanlar Kurulu da destek verdi ve nükleer santral ihalesi ertelendi."*

Haber girişi: *"Nükleer santral ihalesinin bir süre ertelendiğini açıklayan Başbakan Bülent Ecevit, 'Doğalgaz ve hidrolik santralı yapımını kararlaştıran bir ülke olarak diğer OECD ülkeleri gibi nükleer enerjiye yönelmemiz şimdilik gereksiz. Ekonomik açıdan da sakıncalı. Bu yüzden ekonomik istikrar programımız ciddi olarak aksayabilir' dedi."*

Başlık*: "İptale Milliyet katkısı"*

Spot: *"Nükleer santralın iptaline giden sürece Milliyet damgasını vurgu. Gerek manşetleri gerek köşe yazılarıyla nükleer tehlikeye dikkat çekerek toplumu uyarma görevini yerine getirdi."*

Başlık: Başlıklar üzerinden değerlendirildiğinde bu dönemde gazetede birbirinden bağımsız iki olay/süreç dikkat çekmektedir. Bu olaylardan ilki radyasyonlu çay üzerinden Çernobil nükleer kazasının etkilerini Türkiye'de yönetim kriziyle birlikte skandallar zincirine dönüştüren siyasetçi ve bürokratların itiraflarıdır.

Bu süreci, manşetten yayımladığı bir röportajla Milliyet gazetesi başlatmış, diğer röportajlarla ve haberlerle yönlendirmiş ve gündem haline getirmiştir. Diğer bir süreç de Türkiye'de nükleer santral kurmak için yürütülen çalışmaların 1990'lar boyunca devam ettiği, bunların paralelinde nükleer karşıtı seslerin de yükseldiği, nükleer enerji tartışmalarının

1999'da DSP genel başkanı Bülent Ecevit başbakanlık koltuğuna oturduğunda arttığı süreçtir ki bu süreç Ecevit'in 2000'lerin ortasında Akkuyu nükleer ihalesini iptal ederek nükleer enerji konusunu rafa kaldırmasıyla sonlanmıştır.

Gazete 1992'nin sonunda Çernobil döneminin eski Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral ile yapılan röportajı tırnak içinde "*Türkiye'den özür dilerim"* manşeti ile duyurulmuştur. Manşetin alt başlığı "*Radyasyonlu dönemin Sanayi Bakanı Cahit Aral'dan inanılmaz itiraf... 'Felaketi öğrendiğimiz zaman çok geç kalmıştık. TÜRK HALKI İÇİN ÜZGÜNÜM'"* şeklindedir. Buradaki "inanılmaz itiraf" ifadesi dikkat çekicidir ve alt başlık ile başlığı bütünsel olarak değerlendirildiğinde aslında bakan Aral'ın özrünü yansıtmaktan öte özür dilenecek bir şey yaptığı ve bunu kabul ettiği imasını içermektedir. Aral'ın bazı ifadelerinin büyük harfle yazılması da bunu destekler niteliktedir. Gazete aldığı olumlu tepkileri de haber yapmış ve kuvvetle muhtemel bu tepkiler üzerine de bu röportajları devam ettirme kararı almıştır. Ancak *"Evren, Özal ve Aral'a kanmış"* başlığı ve "*Çayda radyasyon yok, demişlerdi*" alt başlığı eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren'i aklar; bakan Aral'ı ve dönemin başbakanı ancak haberin yapıldığı zamanın cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı suçlar niteliktedir. Bakan Aral'ın bir kaç gün sonra Hürriyet gazetesine verdiği ilanla bu röportajı yalanlamasının üzerine gazete "*Bakan, vicdan, ilan, yalan*" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır. Kafiyeli kelimelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş başlıktaki "vicdan" ve "yalan" kelimeleri dikkat çekmekte ve bu kelimeler, Bakan Aral'ın vicdana sığmayacak biçimde yalan söylediğini ima etmektedir. Kaldı ki alt başlık da bu imayı destekler niteliktedir: "*1986'da sakladıkları radyasyon gerçeğini 6 yıl sonra da olsa 'dürüstçe' açıklayan Aral, 6 gün geçtikten sonra da paralı ilanlarla 'çark ediyor.'"* Gazetenin sürdürdüğü yayınlar *" Doğramacı: Emre uydum" başlığı ve "'Cahit Aral'dan YÖK'e YÖK'ten üniversitelere talimat: 'Radyasyon sonuçlarını duyurmayın"*" alt başlıklı haber ile devam etmiştir ki başlıktan anlaşılabileceği kadarıyla Doğramacı da Bakan Aral'ı suçlamaktadır.

Bu süreçte gazetenin yayınlarında, olanlardan Bakan Aral'ın sorumlu olduğu yolundaki vurgu dikkat çekmektedir. Sadece Çernobil döneminin Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Özal'ın da ismini anmıştır ancak gazete halen Cumhurbaşkanı olan Özal'ın adını bu süreçte devre dışı bırakmayı tercih etmiştir. Bu süreçte başlıklar, haber kaynağının sözlerinden genellikle doğrudan alıntı yapılarak oluşturulmuş, alt ya da üst başlıklar

aracılığıyla da açıklanmış ve başlık yönlendirilmiştir. Milliyet gazetesinin neden Çernobil sürecinde sorumlu yayıncılık yapmadığı ya da bu yayınları neden Çernobil sonrası süreçte değil de 6 yıl sonra yaptığı ise "Durum" başlığı altında değerlendirilecektir.

Milliyet gazetesinde bu süreçte dikkat çeken ikinci süreci de ilerleyen nükleer çalışmalar ve bunların paralelinde yükselen nükleer karşıtı sesler oluşturmaktadır. Bu dönemki başlıklarda çeşitli eğilimler göze çarpmaktadır. Bu eğilimlerden ilki *"Hükümette nükleer sorun"*, *"Akkuyu'da karar yok"*, *"Nükleer santralda ilk adım"* gibi düz ve haber veren başlık atmaktır.

Diğer bir eğilim açıktan nükleer taraftarı bakış açısıyla başlık atmaktır ki "TİSK: Nükleer santral yapılsın", "Nükleer enerji gerekli"*,* "Türkiye nükleerde gecikti" başlıklarında oluğu gibi böylelikle haber kaynağının sözü, olduğu gibi başlığa çıkarılarak, bu söz yorumsuz bir biçimde yansıtılarak yeniden üretilmektedir. *"MHP Kayseri Milletvekili Gül'den bilim adamlarına*:" üst başlıklı ve *"Erken öten horozun kafası kesilir"* başlıklı haber ele alınacak olursa şunlar söylenebilir ki; milletvekili Gül, bilim insanlarını basın aracılığıyla alenen tehdit etmektedir ve gazetenin bu sözleri yorumsuz bir biçimde; bunun bir tehdit olduğunu ifade etmeden başlığa çıkarması hem bu tehdidi normalize ederek meşrulaştırmak, hem de yeniden üretmek ve yaygınlaştırmak anlamına gelmektedir.

Gazetedeki diğer eğilim nükleer taraftarı bakışla kapalı bir biçimde atılan başlıklardır. Diğer bir deyişle gazetenin nükleer karşıtı başlık atmamak için düz başlık kullandığı, böylelikle asıl haberi gizlediği başlıklardır. Örneğin Akkuyu'nun bulunduğu Büyükeceli beldesinde Greenpeace tarafından düzenlenen ve halkın yüzde 84'ünün nükleer santrala hayır dediği halk oylaması haberinin başlığı, *"Nükleer referandum"* olarak atılmıştır. Oysa burada haber "nükleer referandum"un yapılmış olması değil yöre insanının yüzde 84'ünün santrale karşı çıkmış olmasıdır. Bu haberde, "Nükleer santrale 'Hayır'" şeklinde bir başlık atılmazken –ki aynı haber, çalışma kapsamında değerlendirilen Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinden bu başlıkla sunulmuştur-, başka bir örnekte Meclis'ten çıkan nükleer enerjiye evet kararı için "Meclis'te nükleer oylama" şeklinde bir başlık değil; "*Nükleer santrale "EVET"* başlığı tercih edilmiştir. Üstelik "EVET" büyük harflerle ve daha iri puntolarla yazılarak okurun dikkatini çekme amacı güdülmüştür. Dolayısıyla düz başlıkmış gibi algılanan bu başlığın aslında nükleer taraftarı biz gözle atılmıştır.

Şu örnek de benzer şekildedir: Üzerinde "Stop Akkuyu" yazılı balonu içindeki iki eylemciyle birlikte uçurarak nükleer enerjiyi protesto eden Greenpeace'in bu eylemi, gazeteye *"Baloncu kaçtı kurtuldu eylemciler yakalandı"* başlığıyla yansımıştır. Başlık "kaçmak", "kurtulmak", "yakalanmak" kelimeleriyle eylemciler hakkında olumsuz imaj üretmekte, hatta "suçlu" algısı yaratmaktadır. Gazete, fikri takip olarak adlandırılabilecek şekilde, eylemden sonraki süreci de *"Uçanla kaçana ceza yok!"* şeklinde haberleştirmiştir. Başlıktan haberin ne olduğu açık değildir; anlaşıldığı kadarıyla balonla havalanan eylemciler hakkında ceza istenmemiş ya da bu eylemcilere ceza verilmemiş, ancak haber metninde balonun havalanmasına yardım eden diğer aktivistler hakkında ceza istenmiş ya da bu aktivistlere ceza verildiği bilgisi vardır. Başlık, hem çevrecileri argo bir ifade ile tanımlayarak itibarsızlaştırırken hem de anayasanın koruma altına aldığı protesto hakkını kullandıkları için diğer aktivistler hakkında neden ceza istendiği ya da bunların neden ceza aldıklarını sorgulamak yerine balondaki aktivistlere neden ceza istenmediğini ya da bunların neden ceza almadıklarını sorgulamaktadır. Üstelik bu bütün aktivistlerin ceza alması gerektiği şeklindeki önyargılı ve yönlendirici alt metin, stratejik noktalama işareti olarak değerlendirilebilecek ünlem işareti ile pekiştirilmektedir.

Gazetede başlıktan manipülasyon yapılan haber örneklerine de rastlanmaktadır. "Nükleer enerjide 2005 beklenmeli" başlıklı haber buna örnek olarak verilebilir. Öncelikle, başlıktaki ifade, kaynak kişi olan Doç. Dr. Baki Akkuş'a ait değildir. Akkuş haberde, "Bize eski teknolojiyi satmak istiyorlar. 2005 yılında çok daha güvenli ve avantajlı santrallar piyasaya sunulacak" demiştir. Ancak asıl haber bu değildir. Asıl haber, Akkuş'a atıfla metinde yer alan *"Türkiye'nin kesinlikle nükleer enerji santrallarına ihtiyacı olmadığını, kullanılabilir su kaynaklarının yüzde 30'unu daha devreye sokarak bu sorunun aşılabileceğini belirtti"* ifadeleridir ki; bu durumda haberin başlığı da Akkuş'a atıfla, "Türkiye'nin nükleer enerjiye ihtiyacı yok" olmalıdır. Bu noktada mutlaka söylenmelidir ki; başlık üzerinden yapılan yönlendirme önemlidir, zira okur gazetedeki bütün haberleri okumasa bile ilgisini çeken haberi bulabilmek için başlıkları okumaktadır. Okurun ilgisini çekmese bile o konuyla ilgili okuduğu başlık artık okurun zihninde yer edecektir.

Diğer bir eğilim ise gazetede *"Halka 'rağmen' teknoloji?", "Atina: Akkuyu santralına karşı" ve "En pahalı enerji",* "*Nükleer enerji ekolojik değil", "Akkuyu'ya tehlikeli*

enerji", "Parola 'Akkuyu"", "*Doktorlar nükleer enerjiye karşı*" örneklerinde olduğu gibi nükleer karşıtı bir gözle yazılmış haberler de mevcuttur.

Bu haber başlıkları arasında *"Nükleere karşı tam 80 bin imza"* başlığı ilgi çekicidir. Burada nükleer karşıtı bakış açısını veren sadece "tam" kelimesidir ki; okura 80 bin imzanın çok olduğunu ve pek çok insanın nükleer santral istemediğini ima etmektedir. Kültür sanat sayfasında yer alan *"Nükleere **hayır** şenliği"* başlığında ise stratejik noktalama işareti sayılabilecek şekilde "hayır" kelimesi koyu renkle yazılarak ve zemini kırmızı ile boyanarak okurun dikkatini "hayır"a çekmek amaçlanmıştır. Düz başlıkmış gibi görünse de "nükleer" ve "korku" kelimelerinin yan yana kullanılmasıyla birlikte nükleer karşıtı bakış açısının daha belirgin olduğu "Akkuya'da nükleer korku" başlık da buna örnektir. Benzer şekilde "*Nükleerde fay endişesi"* başlığında da nükleer ve endişe kelimeleri yanyana kullanılarak olumsuz bir ima yaratılmıştır.

Bu dönemde "*Nükleer çatışma çıktı*" başlığında da olduğu gibi dikkat çekmek için abartıya başvurma yönteminin de kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu örneğin üst başlığı ise "*Ankara: Enerji açığı var, santral şart... İstanbul: Yalan*" şeklide, iki taraf arasındaki söylem farkına, yani "çatışma"ya işaret eden, açıklayıcı bir başlıktır.

Bu dönemde atılmış başlıklar arasında en dikkat çekici olanlarından biri de Başbakan Ecevit'in, Akkuyu nükleer ihalesinin karar gününden hemen önce gazetenin Ankara temsilcisi ve köşe yazarı Fikret Bila'ya verdiği tüm bu sürecin sonu anlamına gelen demeç üzerine kurulmuş manşettir. *"Nükleer enerji içime sinmedi*" şeklindeki manşetin tırnak işareti olmadan atılması dikkat çekmekte, gazetenin de bu fikre katıldığı izlenimi yaratmaktadır. Oysa ki bu, bu süreçte gazetenin başlıklar üzerindeki genel eğiliminin tersi bir durumdur. Manşette her ne kadar "özel haber" logosu varsa da manşete çıkarılan aslında Fikret Bila'nın, Ecevit'in demecini içeren köşe yazısıdır.

Bu dönemde başlıklar ile alt ve üst başlıklar uyumludur. Alt ve üst başlıklar açıklayıcı ve yönlendiricidir. Genellikle nükleer taraftarı bakış açısı ile atılan başlıklara sahip haberin spotları da aynı şekildedir. Örneğin "*TİSK: Nükleer santral yapılsın"* başlıklı haberin alt başlığı *"Sanayide elektrik kullanımına araştıran TİSK, yılda 4 milyar dolar yatırım, nükleer santral ve ucuz elektrik istiyor" şeklindedir.* Alt başlık, başlıktaki talebe argüman

sağlamakta ve nükleer enerjinin ucuz olduğunu ima etmektedir.

Ancak düz ve haber veren başlıkların üst ya da alt başlıkları yönlendiricidir ve genellikle nükleer taraftarı bir bakış açısına sahiptir. Örneğin "*Nükleer anlaşmazlık*" başlıklı manşet haberin alt başlığı şöyledir: *"Enerji Bakanı, 'Türkiye'nin mutlaka bir nükleer santrala ihtiyacı var. Koalisyonda mutabakat arıyoruz' dedi"* Burada bakanın, nükleer enerjinin bir gereklilik olduğu yoksa Türkiye'nin karanlıkta kalacağı şeklindeki 1970'lerden itibaren kullanılan klasik argümana referansla kullandığı ifadeler alt başlığa çıkılmıştır. Başlıkta anlaşmazlığın diğer tarafından söz edilmemekte ve okur yönlendirilmektedir.

Gazetede, bu dönemde nükleer karşıtı ve nükleer taraftarı bakış açışıyla atılmış başlıkların yanı sıra düz ve haber veren başlıklara da rastlanmaktadır. Ancak düz başlıklar üst başlık ve özellikle alt başlık aracılığıyla yönlendirmeli hale getirilmektedir. Dolayısıyla bu dönemde üst başlık, başlık ve alt başlıktan oluşmak üzere başlık grubunun nükleer taraftarı söylemi yeniden üretecek şekilde atıldığı söylenmelidir.

Spot: Bu dönemdeki ilk süreçte spotlar başlıkla uyumludur. Çernobil döneminin sorumluları ile yüzleşme anlamına gelebilecek bu yayın sürecinde gazete, sorgulayıcı/suçlayıcı bir noktada durarak spotları yazmıştır. Bu süreci başlatan ilk haberin spotlarından biri *"Çernobil faciasının Türkiye'yi vurduğu günlerde, radyasyon tehlikesi olmadığını öne süren zamanın Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, gerçeği bugün şöyle açıklıyor: 'Çernobil'den 2.5 ay sonra Türkiye'de ölçümlere başlandı. Felaket işte bu boşlukta doğdu. Türk halkı için üzgünüm'" şeklindedir.* Aral'ın sözleri, ideolojik olarak seçilerek spota çıkarılmıştır. "Öne sürmek" şeklinde stratejik eylem kullanılmıştır.

Ancak başlık grubuyla ilgisiz olan haber girişleri de mevcuttur. *"Doğramacı: Emre uydum"* başlığıyla verilen haberin girişinde, bir önceki dönemde piyasadaki çaylarda radyasyon olduğunu kanıtlayan ODTÜ'lü bilim insanlarının YÖK tarafından uyarılmasından söz edilmektedir. Haber bu raporun nasıl engellendiğinin üzerine kurulmuştur. Haberin sonunda dönemin YÖK başkanı İhsan Doğramacı'dan alınan üç dört cümlelik bir görüş vardır. Editör, haberin üzerine kurulduğu olayı değil de haberin sonundaki Doğramacı'nın sözleri başlığa çıkararak haberi sürece uygun hale getirmiştir. Anlaşılmaktadır ki gazetenin yürüttüğü bu yayın sürecinde tüm başlıklar bütün sorumluluğun Aral'da olduğunu

ispatlamaya dönük olarak kurgulanmakta ve bu anlamda haber girişleri/spotlara çok işlev yüklenmemektedir.

Gazetede yürüyen ikinci süreçte düz ve haber veren başlıklı haberlerin spotları da genellikle düz ve haber veren spot şeklindedir.

Ancak düz ve haber veren başlıklı haberlerin spotlarının nükleer taraftarı bir gözle, egemen görüşü yansıtacak şekilde yazıldığı örnekler de mevcuttur. Örneğin *"Nükleer anlaşmazlık"* başlıklı manşet haberin spotu şöyledir: *Akkuyu Santralı projesinde sorun yaşadıklarını belirten Cumhur Ersümer, "Nükleer santralın ben çok sağlıklı ve çevre dostu bir enerji kaynağı olduğunu düşünüyorum. Ülkemizin çevresi bunlarla dolu. 10 şiddetinde depreme dayanıklı yapıyorlar" diye konuştu. Hükümet ortaklarıyla yılın sonuna kadar bu konuda kesin bir karar verilmesi gerektiğini de vurgulayan Bakan ekliyor: 'Aksi takdirde uluslararası alanda inandırıcılığımızı yitireceğiz. Bundan sonra kimse Türkiye'ye santral teklifi vermez.'"* Burada bakanın herhangi bir bilimsel veriye dayanmadan sadece kendi düşünceleri üzerinden nükleer santralların sağlıklı ve çevre dostu bir enerji kaynağı olduğu yolundaki ifadeleri ve santrallerin dayanıklılığına dair sözleri doğrudan spota çıkarılmış, karşı taraftan söz edilmeyerek okur yönlendirilmiştir. Ayrıca bakanın bir an önce karar verilmesi aksi halde Türkiye'ye kimsenin teklif vermeyeceği yolundaki sözleri ise hükümet üzerinde baskı kurma amaçlıdır.

"*Akkuyu mu, Karakuyu mu?*" başlığı ile "ak-kara" ve "tehlikesiz-tehlikeli" zıtlıklarına işaret eden haberin spotu da benzer şekilde nükeer taraftarı bakış açısını yeniden üretecek şekilde yazılmıştır: "*Akkuyu Nükleer Santralı'nın teknolojisinin eski olduğunu, deniz suyunu ısıtacağını, balıkların öleceğini iddia eden çevrecilere yetkililer net yanıt verdi: "Yayılacak radyasyon havadakinden az olacak. Endişeye mahal yok."* Spotta çevrecilerin uyarıları "iddia' olarak verilirken yetkililerin yanıtın doğru kabul edilmiş ve bu doğruluk "net yanıt" ifadeleriyle pekiştirilmiştir.

Hem başlığın hem spotun yönlendirici olduğu örnekler de vardır. *"Nükleer santrale 'EVET'"* başlıklı haberin spotu şöyledir: *"Nükleer santral projesi için liderler zirvesinden olumlu karar çıktı. Demirel 'Bu iş olmazsa, çağın gerisinde kalırız' dedi"* Gazete, çıkan kararı "olumlu" olarak değerlendirmekte ve dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in

sözlerini spota taşımakta, "gereklilik" argümanına atıfta bulunularak okura, zihnindeki "geri kalmış ülke modelleri" işaret edilmektedir.

Hem başlığın hem spotun nükleer taraftarı, ancak haber metninin nükleer karşıtı bir gözle yazıldığı örnekler de mevcuttur. Bu örnekler, gazete yönetimi ile muhabirin zihinsel modellerinin zıtlığını göstermektedir. Başlığı *"Baloncu kaçtı kurtuldu, eylemciler yakalandı"* şeklindeki haberin spotu şöyledir: *"Akkuyu'yu protesto için balon uçuruldu. Uçup kurtulan iki çevreci balonu söndürüp evlerine döndü. Gözaltına alınan 9 kişi ise akşam saatlerinde serbest bırakıldı."* Spot ve haber başlığındaki cümleler birbiriyle uyumsuzdur ve metinde boşluklar vardır. Üstelik haber metninde aktivistlerin evlerine döndüğü gibi bir bilgiye rastlanmazken bu bilgi, sadece balondakilerin ayrıcalıklı olduğu, o yüzden göz altına alınmadıkları imasında bulunmak için spota yerleştirilmiştir. (Bu haber örneği, Mikro Yapı başlığı altında ayrıca değerlendirilecektir.)

Hem başlığı hem de spotu nükleer karşıtı bir gözle yazılmış örneklere de rastlanmaktadır: *"Akkuyu'da yapılması düşünülen nükleer santralın riskli fay hatlarının çok yakınında bulunması yüzünden olası bir depremde tüm Akdeniz havzasının bundan etkileneceği, sakat bırakacak hatta öldürecek radyasyon bulutlarının çevreye yayılacağı belirtildi." Ya da "Akkuyu'ya tehlikeli enerji*" başlıklı haberin girişi şöyledir: "*Nükleer santraller kansere neden olan radyoaktif atık sorunları yüzünden dünyada giderek demode olmaya devam ediyor. Çernobil faciasıyla gözden düşmeye başlayan bu tip santrallerin yerine ise son yıllarda Batılı ülkeler başta elektrik olmak üzere enerji gereksinimlerinde doğal ve yerel kaynaklara yönelmeye başladılar.*" Burada gazete açıktan nükleer enerjiyi "demode" olarak tanımlamakta ve radyoaktif atıkların kansere neden olduğunu söylemektedir.

Bu noktada belirtmek gerekmektedir ki; gazetedeki başlık, alt başlık ve spotun, haber metni ile uyumlu olmadığı örnekler, gazetede yazı işleri gibi düşünmeyen muhabirlerin bulunduğu anlamına gelmektedir. Ancak gazete bu uyumu yakalamak için uğraşmak ve haber metinlerinin de kendi istediği gibi kurgulanmasını sağlamak yerine yönlendirmeyi başlık ve spot üzerinden yapmaktadır..

Gazetede, alt metin itibariyle nükleer taraftarı gözle spot/haber girişi yazma eğiliminin yüksek olduğu, düz bir başlığa sahip haberlerin spotlarının dahi, nükleer karşıtı

söylemi görmezden gelerek nükleer taraftarı söylemi yeniden üretecek şekilde atıldığı söylenmelidir. Bu anlamda çalışmanın ilgilendiği dönem ve gazete üzerinden egemen söylemin (alt başlık ve) spotta yeniden üretildiği sonucunu çıkarmak mümkündür.

Fotoğraf: Bu dönemde Milliyet gazetesinde ilgili haberlerde genellikle fotoğraf kullanılmıştır. Nükleer karşıtı protesto ve toplantı fotoğrafları tercih edilirken bu fotoğraflarda nükleer karşıtı dövizler ve pankartlardaki yazıların okunabilir olmasına özellikle dikkat edilmektedir. Gazete böylelikle, nükleer karşıtlarının mesajlarını fotoğraf yoluyla doğrudan okura aktarmış olmaktadır.

Özellikle bir önceki döneme referans veren radyasyonlu çay skandalıyla ilgili haberlerde Cahit Aral'ın, çayda radyasyon olmadığını ispatlamak için kameraların önünde çay içerken çekilmiş fotoğraflarını kullanılması dikkat çekmektedir. Çernobil kazasının Türkiye'deki yansımaları açısında bir simge haline gelen fotoğraf, esasen radyasyonlu olduğu bilindiği halde halka hiç bir tehlikenin olmadığını söyleyen hükümetin ve onun temsil ettiği şeffaflık karşıtı devlet geleneğinin bir fotoğrafıdır. Ancak bu fotoğraf Çernobil döneminde Milliyet gazetesinde hiç kullanılmamıştır.

Ekonomi sayfalarındaki nükleer haberlerde ise temsili bir nükleer santral fotoğrafı ya da nükleer simgeler kullanılmıştır. Fotoğraflar ilgili haberler ile uyumludur.

Fotoğraflar genellikle haberi tamamlayıcı unsur olarak kullanılsa da haberdeki iddiaları kanıtlamaya yönelik olarak kullanılmıştır. Fotoğraf altlarıyla başlıklar ve spotlar birbiriyle uyumludur.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde Çernobil nükleer kazasının Türkiye'ye bunca etkilemesinde siyasetçilerin rolüne odaklandığı yayınlar dizisinde 31 haber yayımlamış, bu haberlerden 2'si gazeteye manşet, biri ikinci manşet, biri de sürmanşet olmuştur. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemin ikinci olayı olan Akkuyu Nükleer Santralı ile ilgili gelişmelerde ise gazetede 82 haber çıkmıştır. Bu haberlerin 3'ü gazeteye manşet olmuştur. Bunların yanı sıra Fikret Bila'nın Bülent Ecevit ile görüşmesini aktardığı bir köşe yazısı da gazetede manşetten

görülmüştür. Dört haber ikinci manşet ve bir haber de sürmanşet olarak birinci sayfadan okurlara duyurulmuş, üç haber de birinci sayfada kısa olarak yer almıştır. İçeride ise ilgili haberlere genellikle güncel, ekonomi, politika, çevre ve dış haberler sayfalarında yer verilmiştir.

Dikkat çekmektedir ki; konuyla ilgili haber paketlerinin içinde yer alan haberlerin hiyerarşisinin kurgulanışı da ideolojiktir. Örneğin gazetenin birinci sayfadan "Ankara: Enerji açığı var, santral şart... İstanbul: Yalan" üst başlığı ve "Nükleer çatışma çıktı" başlığıyla sürmanşet olarak gördüğü haber paketinde, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun (TAEK) başbakan Bülent Ecevit'e sunduğu ve Türkiye'nin enerji açığının ancak nükleer santrallerle kapatılabileceği yolundaki raporun haberi soldan sağa okuma sırasına göre önce verilmiştir. Elektrik Mühendisleri Odası'nın (EMO) bu raporu yalanladığı haber ise sağda bulunmaktadır. İç sayfada ise TAEK haberi sayfa manşeti, EMO'nun açıklamaları ikinci manşettir. Gazetede okurun aklında asıl kalması istenen haber önce sunulmaktadır. Bu haber örneğinde, okura önce açıklamayı daha sonra bu açıklamaya yapılan itirazı sunmanın mantık dahilinde olduğu, dolayısıyla bunu ideolojik kurguyla açıklamanın abartılı olacağı iddia edilebilir. Ancak bu iddiayı şu örnek çürütmektedir:

Milliyet muhabiri Nazım Alpman'ın Akkuyu halkıyla konuşarak hazırladığı *"Köylü Ankara'ya 'Ayaklanacağız, haberiniz olsun' mesajı yolluyor"* üst başlıklı *"Akkuyu Karakuyu belli olacak!"* başlıklı geniş haberi iç sayfa manşetidir. Konuyla ilgili olduğu için bu sayfada *"Toprağa bakmak lazım"* başlığıyla verilen Kaliforniya Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Jean-Pierre Bardet'in deprem saikiyle Akkuyu'da nükleer santral yapılmaması gerektiği şeklindeki ifadelerini içeren haber ve yukarıda da anıldığı üzere deprem saikiyle Akkuyu'ya karşı çıkan bilim insanlarına *MHP Kayseri Milletvekili Gül'ün "Erken öten horozun kafası kesilir"* şeklindeki tehdidini içeren diğer bir haber de yer almaktadır. Bir önceki örnekte olduğu üzere, önce bilim insanlarının açıklamasını ve sonra bu açıklamaya gösterilen tepkiyi vermek akla yatkınken, Milliyet gazetesi üst tarafta vekilin tepkisini içeren haberi bunun altında ise bilim insanlarının açıklamalarını içeren haberi okurlarına sunmuştur ki, buradan da hiyerarşik kurgunun ideolojik saiklerle yapıldığı anlaşılmaktadır. Vekilin tehdit içeren açıklamalarını okuduktan sonra okur, gözünde "itibarsızlaşan" bilim insanlarının açıklamalarını okusa bile, bu açıklamaları güvenilmez bulacak ve önemsemeyecektir.

Meclisteki toplantıların haberlerinde nükleere karşı çıkanların da nükleer enerjiyi savunanların da ifadeleri yer almaktadır. Ancak nükleer enerjiyi savunan siyasetçilerin verdiği demeçler karşıt görüşe ihtiyaç duyulmaksızın haberleştirilirken, nükleer enerjiye karşı tereddütle yaklaşan bir siyasetçinin demeci, nükleer taraftarı başka bir görüş daha alınarak haberleştirilmektedir.

Belirtmek gerekmektedir ki, kaynağı nükleer karşıtı hareket olan haberler, diğerlerine göre haber hiyerarşisinde daha alt sıralarda yer almaktadır.

Bu dönemde Milliyet gazetesinde nükleer karşıtı aktivitelerin görüldüğü spesifik bir sayfa yoktur; haberlerin hangi sayfaya gireceğine genellikle sayfaların doluluk durumuna göre karar verilmektedir. Ancak güncel, ekonomi, politika ve dış haberler sayfalarında nükleer enerji ile ilgili haberlere rastlanmaktadır.

Gazete konuyla ilgili çokça özel haber yapmış ve bunları manşetten vermiştir. Milliyet, eylem haberlerini en az bir fotoğrafla birlikte göbekten görmüştür.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Milliyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci ve Çernobil döneminde radyasyonlu çayların piyasa sürülmesinde sorumluluğu bulunan siyasetçi ve bürokratların itiraflarından oluşturmaktadır.

Gazete 1992 sonu 1993 başını kapsayan dönemde; Doğru Yol Partisi ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti koalisyonunda, bir önceki dönem olan Çernobil döneminde – konjonktürel olarak olsa da- destek verdiği Turgut Özal başbakanlığındaki ANAP hükümetinin Sanayi ve Ticaret Bakanı olan Cahit Aral'ı hedef alarak Türkiye'deki yönetim krizi sonucunda Çernobil nükleer kazasının Türkiye'deki etkilerini ve piyasaya sürülen radyasyonlu ürünler skandalını yeniden gündeme taşımıştır. Bunda artık iktidar partisinin

ANAP olmaması ve gazetenin genel yayın yönetmeni koltuğuna sosyal demokrat bir yayın çizgisi izleyen Umur Talu'nun oturmasının payı vardır.

Bir önceki dönemde radyasyon skandalı ile ilgili tüm sorumluluğun TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre Özemre'de bulunduğu ve Bakan Cahit Aral'ın tek suçunun Özemre'ye inanmak olduğu algısını yaratan Milliyet, bu dönemde Aral ile yaptığı röportajı Aral'ın "Türkiye'den özür dilerim" sözleriyle manşetten duyurmuştur. Aral'ın "Radyasyonlu fındıkları Ruslara sattık. İçim rahat, olayın sorumlusu onlardı" açıklaması üzerine de gazete Rusya büyükelçisinden de görüş almış ve devam haberleriyle konuyu gündemde tutmuştur. Gazetenin, Aral söyleşisiyle Çernobil'i yeniden gündeme getirme konusunda başarılı olduğu söylenmelidir. Zira bu yayınlardan hareketle Aral hakkında pet çok suç duyurusunda bulunulmuş ve Meclis'te SHP grubu tarafından sorumluların yargılanması için soru önergesi verilmiştir. Ancak devam haberlerinde Çernobil döneminde bilim insanlarının radyasyon ile ilgili çalışma yapmasını yasaklayan dönemin YÖK başkanı İhsan Doğramacı'nın bilimsel çalışma yasağı emrini Aral'dan aldığı yolundaki sözleri ve yine Çernobil döneminin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in, dönemin başbakanı Turgut Özal ve bakan Cahit Aral'ın söylediklerine inandığı yolundaki sözleriyle gazete sorumluluğu bakan düzeyinde tutmuştur. Dönemin başbakanı ve halihazırda Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal'ın sorumluluğuna dair gazetenin kendisi haber yapmamış, ancak SHP grubunun Meclis'e radyasyonlu çayda sorumluluğu bulunanlarla ilgili verdiği soru önergesinde Özal ve Evren'in sorumluluğunun da olduğu vurgusunu aktarmıştır. Böylelikle Çernobil döneminde ve sonrası dönemde iktidarda olan ANAP hükümetini, dönemin başbakanı Turgut Özal'ı ve cumhurbaşkanı Kenan Evren'i aklamıştır. Ancak yine de bunun bir gazetecilik başarısı olmadığını söylemek haksızlık olur.

Çernobil skandalında sorumluğu olan siyasetçiler ve bürokratların itirafları ve radyasyonlu çay skandalının devam haberlerinde art alan bilgisi de yer almıştır. Art alan bilgisinde genellikle Aral'ın "Dinine imanına inanan çayda radyasyon var demez" gibi o dönemde ettiği sözlerden, kameraların karşısında çayda radyasyonun olmadığını kanıtlamak için çay içmesinden, YÖK tarafından akademisyenlere radyasyonla ilgili çalışmaların yapmasının yasaklanmış olmasından söz edilmektedir. Bu haberlerde bu dönemde kamu sağlığının nasıl tehlikeye atıldığı konusunda Türk Tabipler Birliği ve Greenpeace'ten de görüş alınmıştır.

1990'lar boyunca gazetede haberleri yer alan ikinci olay ise Akkuyu nükleer santrali ihalesidir. Bu ihale paralelinde hükümet temsilcilerinin açıklamaları, nükleer karşıtlarının eylemler ve açıklamalar ve yöre insanının bu konudaki düşünceleri de bu olaya dahildir.

Ocak 1999'da Başbakan Bülent Ecevit'in Başbakanlık koltuğuna oturmasından önce gazetede nükleer karşıtı seslere daha çok yer verildiği söylenmelidir. Bu da sosyal demokrat bir yayın politikası izleyen gazetenin, 90'lardaki kısa süreli koalisyon hükümetleri kapsamında sağ parti liderlerinin başbakanlık koltuğunda oturması nedeniyle nükleer karşıtlığı üzerinden bir muhalefet alanı açmak istemesiyle izah edilebilir. Ancak bu dönemde gazetede nükleer taraftarı gözle yazılmış haberlere de rastlanmaktadır, bu da nükleer enerjinin halen bir devlet politikası olmasından dolayı gazetenin nükleer taraftarlarını tamamen dışlamak istememesi olarak yorumlanabilir.

Gazete nükleer enerji konusuna hem ekonomik hem de politik bir konu olarak yaklaşmaktadır. Ekonomi sayfalarındaki ilgili haberler genellikle ihalenin teknik detaylarına odaklanırken politika sayfalarındaki haberler sistematik olarak "ihtiyaç/gereklilik" bağlamında kurgulanmakta ve Türkiye'de hükümetlerin 1970'lerin başındaki petrol krizinin ardından nükleer enerjiye yönelen dünyaya yetişme çabasının da bir ifadesi olan, "Enerji açığımız var, nükleer enerjiye geçmezsek karanlıkta kalırız", "Nükleer enerjiye geçmezsek çağ dışı kalırız" ve "Güçlü bir ülke olmak için nükleer enerji gerekli" şeklindeki argümanları yeniden üretmektedir. Bu noktada hemen belirtmekte fayda vardır ki; gazetede hükümet başkanı Bülent Ecevit'in gölgelendiği örneklerin sayısı da az değildir. Gazete, Ecevit'in çekinceli sözlerinin üzerine kurulu haberlerde dahi, nükleer enerjiyi savunan başka siyasetçilerin ifadelerini başlığa ve spota çıkararak Ecevit'i gölgelemiş ve okuru yönlendirmiştir.

Özellikle bu sayfalardaki haberlerde gazete aktarıcı konumdaymış gibi görünse de haberler yönlendiricidir. Sadece eleştirel kuramlara göre değil, halen kabul gören gazetecilik mesleğinin kurallarından tarafsızlık ilkesi uyarınca gazeteci her iki tarafa da eşit mesafede durarak eşit söz hakkı tanımalıyken, hükümet mensuplarının ya da siyasetçilerin yukarıda örneklenen ifadelerin bulunduğu -nükleer enerji taraftarı- demeçleri gazete tarafından aktarılmakta ve ancak bu görüşe karşı çıkan, örneğin meslek odaları temsilcilerine ya da nükleer karşıtı harekete yer verilmemektedir. Üstelik yöre insanı başta olmak üzere, ülkede

nükleer santrale karşı çıkan bir kesimin olduğu bilgisi yer almadığından haberde kayıp halkalar oluşmaktadır ki, bu da ideolojik bir seçim olarak dikkat çekmektedir. Bu noktada okurun rızasının sağlanması için ekonomi ve politika sayfalarının en uygun zeminler olduğu belirtilmelidir.

Gazetenin nükleer karşıtlarına yöntemi da mesafelidir. Gazetenin bu dönemde hayli aktif olan Nükleer Karşıtı Platformu, onun açıklamalarını ve eylemlerini sistematik olarak görmezden gelmektedir. Ancak gazete, Nükleer Karşıtı Platformun üyesi olan Greenpeace'in eylemlerine ve açıklamalarına yer vermektedir. Zira Greenpeace, dünya çapında popüler bir çevre örgütüdür ve haber değeri yüksek eylemler ve açıklamalar yapmaktadır. Ancak Greenpeace'in yabancı kökenli bir çevre örgütü olması, yabancı aktivistlerin gelerek Türkiye'de eylem yapması ve hatta adının İngilizce olması, "yabancılar" adı altında üretilen "belirsiz düşmanın" Türkiye'nin kalkınmasını istemediği yolundaki argümanının bu şekilde "modellendirilmesi" okurun zihin dünyasında, Greenpeace'in söylemlerinin tam tersi bir etki yaratmaktadır.

Gazetede bu dönemde muhabirin bölgeye giderek yöre halkının görüşlerini aktardığı iki haber mevcuttur. Ancak bu haberlerde yöre halkına dair "isyancı" imajı üretilmekte ve nükleer enerjiye karşı çıkan bu insanların yanı sıra nükleer enerjiyi savunan köylülerin olduğu da vurgulanmaktadır.

1986 Çernobil nükleer kazasının etkileri halen akıllardayken bu dönemde Milliyet gazetesinde Akkuyu nükleer santrali ile ilgili haberlerde, kaynak olarak çevrecilerin bir kaç açıklamasını konu alanlar hariç, Çernobil'den söz edilmemiş, nükleer kaza olasılığına değinilmemiş, bu konu görmezden gelmiştir.

Özellikle ekonomi ve politika sayfalarındaki nükleer gelişmelerin haberlerinde tarafgir bir dil kullanıldığı da göz önüne alınırsa gazetenin bu konudaki yayın çizgisinin çok net olmadığı, karşıt seslere bolca yer verse de denge politikası güttüğü söylenebilir. Gazete Bülent Ecevit'in Akkuyu nükleer santralının ihalesini iptal etmesinin ardından, iptale giden bu yolda Milliyet gazetesinin yaptığı nükleer enerjinin güvensiz ve dünyada terk edilmekte olan bir enerji kaynağı olduğuna dair haberlerinin etkili olduğunu, gazetenin halkın haber alma hakkına hizmet ettiğini savunmuştur. Gazete bu süreci iyi takip etmiştir ancak haberler

üzerinden yapılan değerlendirmede bu iddianın doğru olmadığı, gazetenin nükleer taraftarı söylemi yeniden ürettiği söylenmelidir. Ancak başta Meral Tamer olmak üzere pek çok köşe yazarının nükleer karşıtı yazılar yazdığı da mutlaka vurgulanmalıdır.

Yorum: Bu dönemde radyasyonlu çay krizinin sorumluları hakkında yapılan haberlerde haber kaynakları Çernobil döneminin siyasetçileri ve bürokratları, o dönemde yasaklanan bilim insanları, konuyu meclise taşıyan SHP, çevreci örgütler, meslek örgütleri, ve mağdur olan halk olarak karşımıza çıkmaktadır. Cahit Aral kendisini dönemin TAEK başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin yanılttığını, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren kendisini Bakan Aral'ın yanılttığını ve dönemin YÖK Başkanı İhsan Doğramacı da bilim insanlarının radyasyon hakkında yaptıkların çalışmaların açıklanmasının yasaklanması yolundaki kararının da Bakan Aral tarafından verildiğini söylemektedir. Siyaset ve bürokrasi ayağına göre tüm sorumluluk Bakan Aral'dadır. Meslek örgütleri, çevreciler ve SHP ise Özal ve Evren dahil tüm sorumluların yargılanmasını istemektedir, ancak gazete bu talepleri büyütmemiştir.

Akkuyu Nükleer Santrali öznelinde nükleer enerji ile ilgili ise haber kaynakların hükümet temsilcileri, çevreci örgütler, meslek odaları ve Akkuyu köylüleridir. Gazete Bülent Ecevit'in başbakanlığı öncesinde nükleer karşıtı haberlere daha çok yer verirken Ecevit'in başbakanlığı sonrasında, her ne kadar zaman zaman çekinceli açıklamalar yapsa da nükleer karşıtı kaynak kullanarak yaptığı haberlerin sayısını azaltmış, bu haberleri nükleer taraftarı bir bakış açısıyla yazmaya başlamıştır.

Türkiye'de 1970'lerin başında nükleer enerjiye karar verildiğinden itibaren bir devlet politikası olarak bütün hükümetler nükleer enerjiyi savunmuştur. Buna, o dönemde Demokratik Sol Parti'nin koalisyon ortakları Anavatan Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi de dahildir. Başbakanlık koltuğunda oturan Bülent Ecevit ve partisi Demokratik Sol Parti ise bu konuda çekincelidir. Bilim insanlarının bir kısmı nükleer enerjiyi savunurken bir kısmı da karşı çıkmaktadır. Akkuyu Nükleer Santrali'ne karşı çıkanlar arasında, Avrupa Birliği ile nükleer karşıtı hareketin içindeki meslek odaları ve çevre örgütleri de bulunmaktadır.

Gazetede nükleer taraftarı argümanlar görünür durumdadır ve bunlardan en sık tekrarlananı "Nükleer enerjiye ihtiyacımız var" şeklindedir. Bu argüman, zaman zaman

“yoksa karanlıkta kalırız”, zaman zaman da “yoksa güçlü bir ülke olamayız” ifadesi ile tamamlanmaktadır.

Gazetede nükleer karşıtı argümanların, nükleer taraftarı argümanlara kıyasla çok daha az görünür olduğu söylenmelidir. Nükleer karşıtı argümanlar arasında gazetede kendine en çok yer bulan argüman ise “Akkuyu’dan Ecemiş fay hattının geçtiği ve olası bir depremde nükleer santralin güvenliğinin söz konusu olamayacağı” şeklindedir. Bu argümanın bu dönemde öne çıkmasının nedeni, 1998 yılında Adana’da 1999’da ise Marmara Bölgesi’nde ve Düzce’de çok şiddetli depremlerin yaşanmış olmasıdır. Bunun haricinde “Nükleer enerji pahalıdır. Onun yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına geçilmelidir” argümanı ve nükleer atık sorununun çözümsüzlüğü ve nükleer enerjinin halk sağlığını tehdit ettiği konusu gazetede rastlanan nükleer karşıtı argümanlardandır.

Nükleer enerjiyi savunanların Milliyet gazetesine yansıyan argümanları; “Nükleer enerji ucuz, güvenli ve temizdir”, “Nükleer atık sorunu yoktur; Düşük seviyeli atıklar yüzeye yakın yerlere, yüksek seviyeli atıklar jeolojik olarak uygun yerlere gömülür. Orta seviyeli atıklar ise yakılır”, “Nükleer santral yakınında yaşayan insanlar yılda fazladan 1 mrem radyasyon alır. Her mrem radyasyon kanserden ölme riskini 8 milyonda bir oranında arttırır” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Nükleer karşıtlarının argümanları ise “Nükleer enerji kirli, pahalı ve tarihin çöplüğüne gömülmeye aday eski bir teknolojidir”, “Nükleer endüstrinin atıkları bitmez. Kuruldukları nehir, göl ve deniz yataklarına düzenli olarak radyoaktif gazların ve radyoaktif izotopları içeren soğutma sularının salınmasına izin verilmektedir.”, “Alçak dozda radyasyonun insan vücuduna sanılandan çok daha fazla zararlı olduğu bulunmuştur. Nükleer santralların civarında oturanlarda görülen kanser vakalarında yüzde 400’lük artış, genetik mutasyonlar sonucu normal olmayan doğumlar, lösemi hastalıkları yaygındır” şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere

haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Cümleler genellikle uzun ve birbirleriyle uyumludur. Ancak cümleler arasındaki uyumun kaybolduğu örnekler de mevcuttur. Aradaki uyumun kaybolması devreye okurun zihinsel modelinin girmesi anlamına gelmektedir. Hangi gözle yazıldığından bağımsız olarak genellikle pasif yapının kullanımı dikkat çekmektedir. Örneğin aktivistlerin polis tarafından göz altına alındığı, ya da açıklamanın bilim insanları tarafından yapıldığı yazılmamaktadır. Böylece pasif yapı "kim" sorusunun yanıtını yok ederek haberin anlamıyla oynamakta, vurguyu kaydırarak okurun dikkati başka noktalara çekmektedir.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Milliyet gazetesi ilgili haberlerinde "Çernobil kazası" yerine "Çernobil faciası" demeyi tercih etmiştir. Önceki dönemlere kıyasla bu dönemde "inanılmaz itiraf", "radyasyon sahili", "ölüm çayı", "kansere neden olan radyoaktif nükleer atıklar", "nükleer barbarlık" ve "cehennem santralı" gibi sıfat kullanımında belirgin bir artış olduğu rahatlıkla söylenebilir. Öte yandan nükleer karşıtı bakış açısıyla yazılmış haberlerde de "ucuz enerji", "nükleer güvenlik" gibi sıfat kullanımlarına "çağın gerisinde kalmak" gibi ifadelere rastlanmaktadır. Sıfat kullanımı yorumlu, yönlendirici bir dil kullanımına dair işaret olarak okunabilir.

Mikro düzeyde üretilen söylemler arasındaki farkı görmek için Milliyet gazetesinde aynı konuda yazan iki farklı muhabirin haberlerine bakmak yerinde olacaktır. Başlıklar ve spotlar makro yapılara işaret ettiğinden burada sadece haber metinlerine yer verilecektir:

Tarih: 11 Nisan 1999 / Muhabir: Aslı Ökten

"Greenpeace çevre örgütü üyeleri, Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santralı protesto için dün bir balon uçurma eylemi gerçekleştirdi. Eylemden önce, Greenpeace Akdeniz Ofisi Enerji kampanyası Sorumlusu Melda Keskin bir açıklama yaptı. Nükleer enerjinin ekolojik olarak sürdürülemez ve pahalı olduğu konusunda hükümeti uyardıklarını söyleyen Keskin, "Aktif faylı bir bölgede kurulması düşünülen Akkuyu Nükleer Santralı, Türk cumhuriyetlerinden Ortadoğu'ya kadar radyoaktif felakete neden olabilir" dedi. Daha sonra, "Stop Akkuyu (Akkuyu'yu durdurun)" yazılı balonu uçurup nükleer ölümü temsilen yere yatan Keskin ve 8 Greenpeace üyesi göz altına alındı. İki üyeyle uçurulan Greenpeace balonu ise, daha sonra İstanbul Ticaret odası yanındaki alana indi. Göz altındaki çevreciler, öğleden sonra serbest bırakıldı."

Tarih: 16 Nisan 1999 / Muhabir: Nezih Gürol

"Akkuyu'ya kurulması planlanan nükleer santralı protesto etmek için Sultanahmet Meydanı'nda eylem yapan Greenpeace üyelerinden göz altına alınan 9 Türk hakkında "izinsiz gösteri" yaptıkları gerekçesiyle üç yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Eylem sırasında "Stop Akkuyu" yazılı balonda gökyüzüne havalanan Fransız ve Avusturyalı iki uyanık eylemci ise yargılanmaktan kurtuldu."

İlk haberde Greenpeace "çevre örgütü", Greenpeace üyeleri ise "çevreci" olarak tanımlanmıştır. Buradan haberi yazan muhabir Aslı Öktem'in Greenpeace'i bir terör örgütü ya da ajanlık yapmak amacı güden bir yapı; Greenpeace üyelerini ise terörist ya da ajan olarak görmediği sonucuna varılabilir. Muhabir haberde aktivistlerin görüşlerine gerek dolaylı, gerekse doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Dolaylı alıntılarda "iddia etti", "öne sürdü" gibi stratejik eylemler yerine "söyledi", "dedi" gibi daha düz eylemleri tercih etmesi en azından açıklamanın savunduğu fikre karşı çıkmadığını göstermektedir. Eylemcilerin protesto amacıyla yere yatmasını, *"nükleer ölümü temsilen*" şeklinde değerlendiren muhabir, nükleer enerji ile ölüm arasında ilişki kurmaktadır. Bu haber metninde çevreciler kriminalize edilmemiş, göz altına alınan çevrecilerin daha sonra serbest bırakıldığı bilgisi de haberin sonuna eklenmiştir.

Bu haberin devamı niteliğindeki, başka bir muhabir; Nezih Gürol tarafından yazılan haberin bakış açısı ise tamamen tezattır. Öncelikle Greenpeace'in haberde tanımlanmamış olması, muhabirin Greenpeace'e karşı mesafesinin ve ideolojik tutumunun bir göstergesidir. Öte yandan Greenpeace'in tanımlanmamasıyla okura bırakılan bu ve bunun gibi boşluklar, haberde geçen "göz altı", "dava" ve "izinsiz gösteri" kavramları hakkındaki sosyal ve ortak bilgi aracılığıyla okurun zihnindeki model ile tamamlamakta ve okurun zihninde suçlu algısı yaratılmaktadır. Haberdeki ayrımcılık da dikkatlerden kaçmamaktadır. Haber *"9 Türk"* hakkında dava açıldığından ve fakat balonla havalanan yabancılara dava açılmadığından söz etmektedir. Oysa hakkında dava açılan aktivistlerin Türk oluşunun belirtilmesi bağlantısızlığa bir örnektir ve sanki Türk oldukları için dava açılmış gibi ideolojik bir ima içermekte ve okurun zihnindeki milliyetçi duygulara hitap etmektedir. Hakkında dava açılmayan iki yabancı uyruklu eylemci ise, haberde "uyanık" olarak tanımlanmış ve eylemcilerin balonla, polisten kaçmak için havalandıkları ima edilmiştir. Haberde haklarında dava açılan Greenpeace üyelerine mikrofon uzatılmamış, haber okura tek taraflı olarak aktarılmıştır.

Stratejik noktalama işaretlerine çokça rastlamaktadır; haberin gazeteye göre önemli olan kısımları koyu renkle yazılmaktadır. Başlıklarda ise dikkat çekilmek istenen kısım büyük harflerle yazılmaktadır. Gazete genellikle haber kaynağına atıfla tırnak işareti kullanmaktadır, ancak bazı durumlarda tırnak işaretinin kullanılmaması stratejik noktalama işareti anlamına gelmektedir ki; Milliyet çevrecilerin örneğin "Nükleer santrala hayır" sözlerini tırnaksız kullanarak kendi fikrini de beyan etmiş olmaktadır.

Nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak alan bazı haberlerde genellikle stratejik eylemlerin kullanıldığına rastlanmaktadır ki bu, haberin karşıt bir gözle yazıldığı anlamına gelmektedir. Zira stratejik eylem kullanımı, dil açısından belirleyici unsurlardan biridir.

Gazetede dil kullanımı açısından diğer bir belirleyici unsur olan ünlem işareti, tırnak işareti ve metnin önemli kısımlarını daha kalın karakterle ya da koyu yazmak, büyük harf ya da farklı renk kullanmak gibi stratejik noktalama işaretlerine de sıklıkla başvurulmaktadır. Stratejik noktalama işaretleri zaman zaman okurun dikkatini çekmek için zaman zaman da yazılana ters bir anlam katmak, bu anlamı ima etmek için kullanılmaktadır.

Haber Retoriği: Sözcük seçimi, stratejik eylem ve noktalama işareti kullanımında da anlaşılabileceği üzere Milliyet gazetesinde bu dönemde hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı dile rastlanmaktadır. Haberlerin çoğunda dil, yönlendirici bir biçimde kullanılmaktadır.

Nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak alan haberlerin bir kısmı nükleer karşıtı bir dille yazılmıştır. Nükleer taraftarı bir dille yazılmış olanları ise bunu genellikle stratejik eylemlerle sağlamışlardır ki, stratejik eylem kullanımı, dil açısından belirleyici unsurlardan biridir.

Politika sayfalarından siyasetçileri kaynak alan haberlerde ise –başlık ve spottan bağımsız olarak- dengeli bir dil göze çarpmaktadır. Ancak bu haberler genellikle siyasetçilerin görüşlerini ve kullandıkları argümanları doğrudan alıntı ile aktarmakta ve "Enerji açığımız var, nükleer enerjiye geçmezsek karanlıkta kalırız", "Nükleer enerjiye geçmezsek çağ dışı kalırız" ve "Güçlü bir ülke olmak için nükleer enerji gerekli" şeklindeki argümanları yeniden üretmektedir. Bu argümanlardaki karanlık, güçsüzlük, çağdışılık okurun zihinsel modellerinde gaz lambası, karneyle ekmek almak, savaş gibi zor zamanların

temsiline denk düşmekte ve böylelikle okura, o zor günlere dönmemenin koşulunun nükleer enerji olduğu ima edilmektedir.

Özellikle başlık, spot ya da haber girişlerinde "bilim adamları karşı çıkıyor", "çevreciler kızgın" gibi genellemelere rastlanmaktadır ki bunlar okuru, haberin özünden ve öznesinden uzaklaştırmaktadır.

Haberlerde inandırıcılığı arttırmak için görgü tanıklarının ifadelerine, bilim insanlarının değerlendirmelerine ve rakamlara yer verilmekte, ancak bunlar haberin bakış açısına ya da diline göre yönlendirmeli olarak okura sunulmaktadır.

2.4.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Hürriyet gazetesi için 1990'lar kötü başlamıştır. Gazetenin genel yayın koordinatörü Çetin Emeç, 1990'da uğradığı saldırıda öldürülmüştür. Bunun ardından gazetede künye değişmiş, Ertuğrul Özkök künyeye genel yayın yönetmeni olarak girmiştir. 1994 yılında ise gazetenin sahibi değişmiş, Milliyet'in de sahibi olan Aydın Doğan gazeteyi satın almıştır.[445]

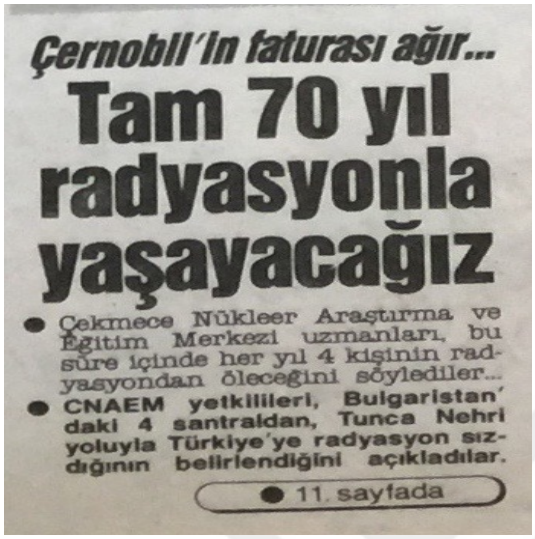
Bu dönemde gazetenin içeriğindeki magazinleşme göze çarpmaktadır. Ancak bu gazetenin siyasi alanda gündem belirleyici özelliğini yitirdiği anlamına gelmemektedir.

Zira başlangıçtan bu yana Türkiye'nin modernleşmesine destek verdiği için İslami eğilimli parti ve liderlerle karşı karşıya gelen gazete, 1990'lı yıllarda Refah Partisi iktidarı döneminde abluka altındaki Bosna'ya yardım amacıyla toplanan paranın RP'nin seçim çalışmaları için kullanıldığı iddialarının üzerine gitmiştir. Hürriyet post modern darbe olarak nitelendirilen 28 Şubat sürecinde de aktif rol oynamıştır. Dönemin Erbakan-Çiller hükümeti üzerinde baskı oluşturmaya yönelik bir yayın politikası izleyen gazete, laiklik konusundaki hassasiyeti ve askeri söyleme yakınlığı nedeniyle "ordunun sesi" olarak da nitelendirilmiştir.[446]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen

[445] Gündoğmuş ve Diğerleri, s. 54.
[446] Gündoğmuş ve Diğerleri, s. 69, 84.

bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

Çernobil'in faturası ağır...

Tam 70 yıl radyasyonla yaşayacağız

- Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi uzmanları, bu süre içinde her yıl 4 kişinin radyasyondan öleceğini söylediler...
- CNAEM yetkilileri, Bulgaristan'daki 4 santraldan, Tunca Nehri yoluyla Türkiye'ye radyasyon sızdığının belirlendiğini açıkladılar.

● 11. sayfada

Şekil 91

Tarih ve konum: *3 Şubat 1990, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Çernobil'in faturası ağır..".*

Başlık*: "Tam 70 yıl radyasyonla yaşayacağız"*

Spot*: "Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi uzmanları, bu süre içinde er yıl 4 kişinin radyasyondan leçeğini söylediler... ÇNAEM yetkilileri, Bulgaristan'daki 4 santraldan, Tunca Nahri yoluyla Türkiye'ye radyasyon sızdığının belirlendiğini açıkladılar."*

NON AUX DECHETS NUCLEAIRES

NO TO PLUTONIUM TRANSPORT -BAYAN-

STOP

NÜKLEER ATIKLARA HAYIR

PLUTONYUM İSYANI

Nükleer enerji 'out'

DÜNYADAKİ PLUTONYUM STOKLARI (ton olarak)

Şekil 92

Tarih ve konum: *1 Aralık 1992, sayfa 13.*

Başlık*: "Nükleer enerji 'out'"*

Spot: "*Güvenli, ucuz ve bol enerji kaynağı olarak göklere çıkartılan nükleer enerjiden kısa sürede yüksek verim elde edilemediği anlaşıldı. Günümüzde elektrik enerjisinin sadece yüzde 17'si nükleer reaktörden elde ediliyor. Maddi külfeti ve hayatı anında katletme riskiyle nükleer enerji gözden düşüyor."*

Tabipler: Evren ve Aral Çernobil'den yargılansın

TÜRK Tabipler Birliği, Çernobil'den yayılan radyasyon konusunda gerekli önlemleri almayan ve durumu gizleyen dönemin yöneticilerinin yargılanması için suç duyurusunda bulunmaya hazırlanıyor. TTB Başkanı **Selim Ölçer**, Çernobil konusundaki son tartışmaların, olayın sonuçları konusunda fikir verdiğini söyleyerek, **"Halk sağlığıyla alay eden yöneticiler, başta eski Bakan Cahit Aral ve Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Ahmet Özemre olmak üzere, tümü yargılanmalıdırlar"** dedi.

EVREN DE SORUMLU

Ölçer, Çernobil faciası sonrasında Tabip Odaları olarak radyasyonun tehlikeli sonuçları konusunda halkı ve yöneticileri uyarmaya çalıştıklarını, ancak eski Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ve tüm yöneticilerin bunu dikkate almadıklarını ileri sürdü. **Ölçer,** şöyle konuştu:

"Yöneticiler, halk sağlığını ciddiye almadılar. Radyasyonun etkisinin bir, iki günde ortaya çıkmayacağını, uzun vadede anlaşılacağını söylemiştik. Şimdi halk sağlığıyla alay eden bu yöneticilerin, yargılanıp hesap vermeleri lazım. Eğer bu kişiler hesap vermezlerse, yarın bir başka yönetici yine benzer ihmallerde bulunabilir. Hiç olmazsa bu kişileri yargılayarak, bundan sonraki olayları önleyebiliriz."

Ölçer, yasal engel olmadığı takdirde **Kenan Evren** hakkında da suç duyurusunda bulunacaklarını söyledi. Sağlık Bakanı **Yıldırım Aktuna**'nın da konuya gerekken dikkati göstermediğini iddia eden **Ölçer,** bakanlığı bu konuda araştırma yapmaya çağırdı.

SHP'DEN ÖNERGE

Bu arada, SHP Grup Başkan Vekilleri **Ercan Karakaş** ve **Aydın Güven Gürkan,** Çernobil konusunda partilerinin bir Meclis Araştırma önergesi hazırladığını bildirdi. Önergede, Çernobil faciasından sonra toplum sağlığının hiçe sayıldığı, radyasyonlu çaylara göz yumulduğu belirtildi. Başta dönemin Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'le, Sanayi ve Ticaret Bakanı **Cahit Aral** olmak üzere ANAP'lı bakanlar suçlandı. Önerge, TBMM Başkanlığı'na bugün sunulacak.

ANKARA, (Hürriyet)

Şekil 93

Tarih ve konum: *21 Aralık 1992, sayfa 18.*

Başlık*: "Tabipler: Evren ve Aral Çernobil'den yargılansın"*

Spot: "*Türk Tabipler Birliği Başkanı Selim Ölçer, Çernobil faciasından sonra yayılan radyasyonun etkilerini gizleyen dönemin yöneticilerinin, yargılanması istemiyle* savcılığa suç duyurusunda

bulunacaklarını açıkladı. Ölçer 'Başta eski Bakan Cahit Aral ve Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Ahmet Yüksel Özemre olmak üzere, halk sağlığıyla alay edenler yargılanmalı' dedi. Ölçer, yasal engel olmazsa eski Cumhurbaşkanı Evren için de suç duyuru yapacaklarını söyledi."

İlginç protesto
Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi gören genç, nükleer santralı geri geri yürüyerek protesto ediyor

Şekil 94

***Tarih ve konum**: 21 Temmuz 1995, sayfa 1.*

***Başlık**: "İlginç Protesto"*

***Alt başlık:** "Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi gören genç, nükleer santralı geri geri yürüyerek protesto etti."*

***Haber girişi:** "Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi gören 22 yaşındaki Özgür Gürbüz, İçel'in Akkuyu kasabacında kurulması planlanan nükleer santrali protesto için geri geri yürümeye başladı.*

Nükleer santraller
İhtiyaç mı intihar mı
Akkuyu için en düşük teklifi veren ve iddialı olan NPI, nükleer santral ve tesislerini Türk gazetecilere açtı
Avrupa'daki Akkuyu

Şekil 95

***Tarih ve konum:** 19 Şubat 1998, sayfa 21.*

***Üst başlık 1: "**Nükleer santraller ihtiyaç mı intihar mı"*

***Üst başlık 2:** "Akkuyu için en düşük teklifi veren ve iddialı olan NPI, nükleer santral ve tesislerini Türk gazetecilere açtı"*

***Başlık:** "Avrupa'daki Akkuyu"*

***Haber girişi**: "Halen 443 nükleer enerji santralinin bulunduğu dünyada, santral yanlısı ve karşıtlarının katıldığı tartışma, Mersin'de kurulması planlanan Akkuyu Nükleer Enerji Santralı ile birlikte Türkiye'de de alevlendi. Bu santralin intihardan başka bir şey olmadığını, diğer enerji kaynaklarına yönelmek gerektiğini savunan çevreciler ve bazı bilim adamları, santrallerden çok bu reaktörlerde elektrik üretimi için yakıt olarak kullanılan uranyum atıklarına dikkat çekiyorlar."*

Hürriyet

CUMA, 3 Aralık 1999 13

Liderler zirvesinden nükleer santral vizesi

KOALİSYON liderleri Bülent Ecevit, Mesut Yılmaz ve Devlet Bahçeli, dün akşam "enerji zirvesi"nde buluştu. 5 saat süren "enerji zirvesi"nden, "nükleer enerjiye geçilmesi ve Akkuyu'da kurulacak nükleer santral ihalesinin ay sonuna kadar bitirilmesi" kararı çıktı.

KOALİSYON liderleri 25 yıldır toplumsal muhalefet dolayısıyla, bir hükümetin diğerine bıraktığı nükleer enerjiden elektrik üretimi konusunda stratejik kararı aldı. Hükümet, Türkiye'nin nükleer enerjiye geçilmesi ve Akkuyu'da kurulacak nükleer santral ihalesinin de bu ay sonuna kadar bitirilmesi kararına vardı.

Başbakan Bülent Ecevit ve koalisyon ortakları Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli ve ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, Enerji Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Cumhur Ersümer, Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz, Devlet Bakanı Edip Safter Gaydalı'nın yanı sıra, enerji ve ekonomi alanındaki 16 bürokrat ve 4 öğretim üyesinin katıldığı "karar toplantısı" 5 saat sürdü.

Önceki hükümette de nükleer santrali benimsediklerini anımsatan Ecevit, "Hükümet nükleer enerji santrali kurulması için karar aldı mı?" sorusuna "Evet. Hükümetin böyle bir kararı var" yanıtını verdi. Ecevit, "Nükleer santrale ilişkin hali hazırdaki ihale gündeme geldi mi?" sorusuna karşılık da "Bu ay içinde bir sonuca varılacak" dedi.

Zirveden iki önemli siyasi karar çıktı. Akkuyu Nükleer Santral ihalesi sonuçlandırılarak, nükleer enerjiye onay verilirken; başta görüş ayrılıkları bir süredir kamuoyuna yansıyan Enerji Bakanlığı ile DPT olmak üzere, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 'bütün projelerin tatbiki ile hedef tesbiti için koordineli çalışması" kararlaştırıldı. Böylece daha önce ihale sonuçlarının açıklanması için 15 Ekim olarak belirlenen, ancak daha sonra Ecevit'in aralık ayı sonu olarak duyurduğu Akkuyu Nükleer Santral ihalesinin sonuç takvimi kesinleşmiş oldu.

Zirvede ANAP Lideri Mesut Yılmaz bürokratlara "Nükleer enerji depolanabilir mi?" sorusunu yöneltti. Bürokratlar da "Evet" yanıtını vererek, kurulacak santral kapsamında enerjiyi sağlayacak nükleer bileşenlerin, 'en fazla bir TIR büyüklüğünde olduğunu', istenildiği kadar korunup istenen miktarda kullanılabileceği söyledi.

Toplantıda MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli hiçbir görüş belirtmeden ve soru yöneltmeden söylenenleri dinlemekle yetinirken, Başbakan Ecevit, bürokratlara "Nükleer santral ile termik santralların ürettiği elektriğin cent başına birim fiyat farkları ile yapım maliyetlerini" sordu.

Bürokratlar, üreteceği enerjinin süresinin uzunluğu açısından bakıldığında, nükleer enerji birim fiyatının diğer termik santrallere göre çok daha ucuz olduğunu söylediler.

■ Şehriban OĞHAN-Çiğdem TOKER
Şükrü KÜÇÜKŞAHİN/ANKARA

Ecevit'in endişeleri vardı

● **BAŞBAKAN** Bülent Ecevit, dün DSP'nin grup toplantısında nükleer enerji konusunda "içgüdüsel olarak bazı endişeleri bulunduğunu"; konuyu şiddetle savunan ve aynı şekilde karşı çıkan herkesle tartıştıktan sonra karara varacaklarını açıkladı.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ise, nükleer enerjiyi kullanmayan ülkelerin çağdışı kalacağını savundu. Demirel, Türkiye'nin gereksinimi olan enerjiyi bugünkü kaynaklarla karşılamasının mümkün olmadığını vurguladı.

Şekil 96

***Tarih ve konum**: 3 Aralık 1999, sayfa 3.*

***Başlık:** "Liderler zirvesinden nükleer santral vizesi"*

***Spot:** "Koalisyon liderleri Bülent Ecevit, Mesut Yılmaz ve Devlet Bahçeli, dün akşam enerji zirvesinde buluştu. 5 saat süren 'enerji zirvesi'nden, 'nükleer enerjiye geçilmesi ve Akkuyu'da kurulacak nükleer santral ihalesinin ay sonuna kadar bitirilmesi' kararı çıktı."*

***Kutu**: "Ecevit'in endişeleri vardı"*

İstanbul'da nükleer karşıtı gösteriye gözaltı

Aman gözlüğe dikkat

AKKUYU Nükleer Santralı ihalesinin sonuçlanmak üzere olduğunu öne süren bir grup meslek odası ve çevreci örgüt temsilcisi, Taksim'de protesto gösterisi düzenlemek istedi. Polisin müdahalesi üzerine şeytan maskesi takarak yere yatan yaklaşık 44 gösterici, gözaltına alındı.

İstanbul Meslek Odaları Birliği ve Greenpeace ile Anarşist adlı örgüt üyelerinin de aralarında bulunduğu Nükleer Karşıtı Platform üyesi yaklaşık 150 kişi, "Nükleer santrallara hayır!" sloganı atarak değişik yönlerden Taksim Meydanı'na geldi. Meslek Odaları Birliği temsilcileri, 'Ülkemizin Nükleer Santrallere ihtiyacı yoktur. Nükleer Santral, kazalarıyla yaşama bir tehdittir. Öldürür, kanser yapar, etkileri yıllarca sürer. Bizim ülkemizde Nükleer Santral yokken, bize kaza yaratılır.Çernobil'in radyasyonlu çaylarını bize içirenlere Akkuyu'da asla geçit vermeyeceğiz' yazılı bildiriyi okumak istedi. Çevik Kuvvet müdahalesi üzerine şeytan maskeleri takarak yere yatan göstericilerden 44'ü gözaltına alındı.

■ Mustafa ÖZDABAK / İSTANBUL

***Tarih ve konum**: 1 Mart 2000, sayfa 9.*

***Üst başlık:** "İstanbul'da nükleer karşıtı gösteriye gözaltı"*

***Başlık:** "Aman gözlüğü dikkat"*

***Haber girişi:** "Akkuyu nükleer ihalesinin sonuçlanmak üzere olduğunu öne süren bir grup meslek odası ve çevre örgüt temsilcisi Taksim'de protesto gösterisi düzenlemek istedi. Polisin müdahalesi üzerine şeytan maskesi takarak yere yatan yaklaşık 44 gösterici gözaltına alındı."*

Şekil 97

Greenpeace çevre gönüllüleri, İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda "Stop Akkuyu" eylemi yaptı. 2 gönüllü, Greenpeace balonuyla havalanırken, yerde kalan eylemciler gözaltına alındı.

Balonlu Akkuyu eylemi

ÜZERİNDE radyasyon uyarı işareti bulunan beyaz tulumlar giymiş Greenpeace çevre eylemcileri, dün sabah Sultanahmet Meydanı'nda 'STOP AKKUYU' mesajını taşıyan Greenpeace balonun önünde, nükleer ölümü temsil eden eylem gerçekleştirdiler. Potansiyel bir nükleer kaza da çevreye yayılan radyasyon serpintisini simgeleyen balon, 2 Greenpeace gönüllüsüyle birlikte gökyüzüne yükseldi. Akkuyu Nükleer Santralı projesini protesto eden eylem nedeniyle 9 Greenpeace üyesi gözaltına alındı. Adli Tabip tarafından sağlık kontrolünden geçirilen **Seydo Demirtaş, Suzanne Natalie Çerçioğlu, Hatice Banu Dökmelibaşı, Mine Pektaş, Tolga Temuge, Duygu Güngör, Didem Şentürk, Melda Elif Keskin** ve **Ceren Musa Abaoğlu** daha sonra İstanbul Müracaat Savcısı **Metin Küçükerdem**'e ifade verdi.

Mustafa KUÇUK / İSTANBUL

Şekil 98

***Tarih ve konum**: 11 Nisan 2000, sayfa 21.*

***Başlık:** "Balonlu Akkuyu eylemi"*

***Haber girişi:** "Üzerinde radyasyon uyarı işareti bulunan beyaz tulumlar giymiş Greenpeace çevre eylemcileri, dün sabah Sultanahmet Meydanı'nda 'STOP AKKUYU' mesajını taşıyan Greenpeace balonunun önünde, nükleer ölümü temsil eden eylem gerçekleştirdiler."*

Gündem — Hürriyet — SALI, 25 Temmuz 2000 — 23

Bakanlar Kurulu, Nükleer Santral İhalesi'ni bugün iptal ediyor

Akkuyu'ya müjde

6 kez ertelendi

İçine sinmedi

100 bin imza

Krize karşı Sofya ile yeni hat

Ant içtiler

10 gün hastanelik

'Karartma genelgesi' onaylanıyor

Şekil 99

***Tarih ve konum**: 25 Temmuz 2000, sayfa 23.*

***Üst başlık:** "Bakanlar Kurulu, Nükleer Santral İhalesi'ni bugün iptal ediyor"*

***Başlık:** "Akkuyu'ya müjde"*

***Spot:** "Başbakan Ecevit'in demode bulduğu ve 'içine sindiremediği' Akkuyu Nükleer Santrali'nden vazgeçiliyor. 30 yıllık tartışmanın, TEAŞ'ın toplanmaması ve yetkinin Bakanlar Kurulu'na geçmesiyle son bulması bekleniyor"*

***Kutu 1:** "İçine sinmedi"*

***Kutu 2:** "100 bin imza"*

Gündem
Hürriyet
Nükleerden vazgeçmeyiz
Akkuyu iptal
Ecevit'e zarf getirdi
Yeni teknoloji beklemek gerek
Ecevit'i, Yılmaz ve Bahçeli rahatlattı
Ecevit: Tasarruf genelgesini özledim

Tarih ve konum*: 26 Temmuz 2000, sayfa 13.*

Başlık: *"Akkuyu iptal"*

Spot: ***"****Bakanlar Kurulu Akkuyu'ya yapılması düşünülen Nükleer Santral İhalesi'ni iptal etti, nükleer enerjiye geçişi ise erteledi. Başbakan Ecevit nükleer enerjiye 15-20 yıl sonra geçilebileceğini söyledi".*

Unsur 1: ***"****Nükleerden vazgeçmeyiz"*

Unsur 2: ***"****Yeni teknoloji beklemek gerek"*

Unsur 3:*"Ecevit'e zarf getirdi"*

Unsur 3*: "Ecevit"i Yılmaz ve Bahçeli rahatlattı"*

Şekil 100

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir

Başlık: Gazetede bu dönemde başlık atarken üç temel eğilim gözlenmektedir. Bu eğilimlerden ilki "*Akkuyu iptal"* ve "*İlk nükleer santral 2008'de*" ve örneklerinde olduğu gibi düz, haber veren başlıklar atmaktır. Bu başlıklara genellikle ekonomi ve politika sayfalarında rastlanmaktadır.

Diğer bir eğilim ise "Nükleer enerjiye hayır" başlığında olduğu gibi nükleer karşıtı bir göz ile başlık atmaktır ki bu örnekte, başlığın tırnak içine alınmaması gazetenin de bu fikirde olduğu anlamına gelmektedir. "Akkuyu'ya müjde" başlığı da bu eğilimde değerlendirilebilecek başlıklardandır. Zira müjde kelimesi olumlu bir anlam içermektedir ve

sevindirici bir haber verilirken kullanılmaktadır. Dolayısıyla başlıkta Akkuyu nükleer santralının iptali sevindirici bir haber olarak kodlanmıştır.

Özellikle Çernobil nükleer kazasının Türkiye'ye etkileriyle ilgili haberlerin başlıkları da karşıt bir gözle atılmıştır ve bunlarda "hesap sorma"; "endişe" ve "tehlike" vurguları öne çıkmaktadır. "Radyasyon sanıkları HESAP VERSİN" ve "Tabipler: Evren ve Aral Çernobil'den yargılansın" örneklerinde talepler doğrudan alıntıyla başlıkta yansıtılarak yeniden üretilmiştir. İlk başlık örneğindeki büyük harf kullanımı dikkat çekmek ve talebin kararlılığını belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Endişe ve tehlike vurgusu içeren başlığa örnek olarak *"Çernobil kabusu hala tepemizde"* verilebilir. Çernobil kazası "Çernobil kabusu" olarak ifade edilerek kazanın içerdiği olumsuz anlam pekiştirilmişti. Diğer bir örnek de *"Tam 70 yıl radyasyonla yaşayacağız"*dır ki burada "tam" sözcüğü ile 70 yılın uzunluğu vurgulanarak tehlikenin boyutları ima edilmektedir.

Diğer eğilim ise nükleer karşıtı bir gözle başlık atmaktır. "*İlginç protesto*" başlığı *"Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi gören genç, nükleer santralı geri geri yürüyerek protesto etti"* alt başlığı eylemin nedeninden ziyade biçimine odaklanarak dikkati bu "ilginçlik" üzerine çekmektedir. Yine nükleer karşıtı bir eylem için fotoğrafa referansla atılmış *"Aman gözlüğe dikkat"* başlığı da bağlamı kaydıracak şekildedir. Zira fotoğrafta polis göz altına almak istediği eylemcinin gözlüğünü -muhtemelen zarar görmemesi için- çıkarırken görülmektedir. Gazete, eylemden eylemin ne yapıldığından ziyade haber metninde de bu detaya dair herhangi bir bilgi bulunmamasına rağmen polisin bu davranışının "hassasiyetine" dikkat çekmiş, böylelikle de başlıktan nükleer karşıtı protestoyu perdelemiştir.

Akkuyu için en düşük teklifi veren NPI şirketi kendi tesislerinde Türkiyeli gazeteciler için düzenlediği basın gezisinin sonunda gazete iki günlük bir haber dosyası yayımlamıştır. İlk günün başlığı şöyledir: "Akkuyu Avrupa'da". Başlık her ne kadar düz olarak görünse de başlık, Akkuyu'ya yapılması muhtemel bir santralin Avrupa'da zaten var olduğunu ve sorunsuz çalıştığı imasına sahiptir. Bu imada Avrupa, Türkiye'nin Avrupalı olma özlemi nedeniyle güçlü bir rol oynamaktadır, zira "Akkuyu Hindistan'da" başlığı aynı etkiyi yaratmamaktadır. Haber dosyasının ikinci günkü başlığı ise "Benim nükleerime güvenin!"dir. başlık ilk bakışta sonraki ünlem işaretinden dolayı ifade ettiğinin tersi bir anlam içeriyormuş

gibi görünse de *"Akkuyu Santralı ihalesine katılan Kanada şirketi AECL, NASA'ya teknoloji transfer etmiş*" üst başlığıyla birlikte değerlendirildiğinde sondaki ünlem işaretinin anlamı terse çevirmekten ziyada pekiştirdiği, vurguladığı anlaşılmaktadır.

Bu dönemde üst başlıklar genellikle açıklayıcıdır. Alt başlıklar ise tamamlayıcı ve zaman zaman yönlendiricidir. Bu dönemde yönlendirme genellikle başlık ve alt başlık üzerinden yapılmaktadır.

Spot: Bu dönemde spot ile başlık grubu genellikle uyumludur. Başlıkların nükleer karşıtı gözle atıldığı haberlerin spotları da nükleer karşıtı gözle yazılmıştır. Örneğin *"Nükleer enerji 'out'"* başlıklı haberin spotu şöyledir: *"Güvenli, ucuz ve bol enerji kaynağı olarak göklere çıkartılan nükleer enerjiden kısa sürede yüksek verim elde edilemediği anlaşıldı. Günümüzde elektrik enerjisinin sadece yüzde 17'si nükleer reaktörden elde ediliyor. Maddi külfeti ve hayatı anında katletme riskiyle nükleer enerji gözden düşüyor."* Spot açıktan nükleer karşıtı bir göz ile yazılmıştır; "göklere çıkarılan" ifadesi ile nükleer enerjiye haksız yere değer verildiği anlamını pekiştirmekte ve "sadece yüzde 17" ifadesiyle de nükleer enerjinin elektrik üretiminde o kadar da çok pay sahibi olmadığını söylemekte ve enerji açığını kapatabilecek yetenekte olmadığını ima etmektedir. Ayrıca spotta açık açık nükleer enerjinin pahalı ve tehlikeli olduğu ifade edilmiştir.

Başlığı nükleer taraftarı gözle atılmış haberlerin spotları da genellikle nükleer taraftarı bakış açısını içermektedir. "*Akkuyu Avrupa'da*" haberinin girişi şöyledir: "*Halen 443 nükleer enerji santralinin bulunduğu dünyada, santral yanlısı ve karşıtlarının katıldığı tartışma, Mersin'de kurulması planlanan Akkuyu Nükleer Enerji Santralı ile birlikte Türkiye'de de alevlendi. Bu santralin intihardan başka bir şey olmadığını, diğer enerji kaynaklarına yönelmek gerektiğini savunan çevreciler ve bazı bilim adamları, santrallerden çok bu reaktörlerde elektrik üretimi için yakıt olarak kullanılan uranyum atıklarına dikkat çekiyorlar*." Öncelikle söylenmektedir ki spot yanlış bilgi içermektedir, dünyada 443 nükleer enerji santralı değil reaktörü bulunmaktadır. Nükleer reaktör enerji üreten birimdir, dolayısıyla hesap nükleer reaktörler üzerinden yapılmaktadır. Bir nükleer santralda bir reaktör bulunabilirken 4 reaktör de 6 reaktör de bulunabilmektedir. Dünyadaki nükleer sayısını nükleer reaktör gibi sunmak nükleer taraftarlarının yaptıkları manipülasyonlardan biridir, böylelikle nükleer enerji üretiminin son derece yaygın bir enerji üretim biçimi olduğu ve

endişeye mahal olmadığı algısı yaratılmaya çalışılmaktadır. Sadece bu bile spotun nükleer taraftarı bir gözle yazıldığına dair bir işarettir. Ancak muhabirin/editörün bu konuya nükleer taraftarı gözle farkında olmadan baktığı, bu alanda uzman olmadığı, santral ile reaktör arasındaki bu ayrımı ve nükleer taraftarlarının kullandığı bu basit manipülasyonu bilmediği ve kendisine verilen bilgileri doğruymuş gibi kabul ettiği kuvvetle muhtemeldir. Spotta tarafların argümanlarına yer verilmekte, ancak çevrecilerin söylemleri aktarılırken stratejik eylem kullanılarak gazetenin bu söylemlerle arasına mesafe koyulmaktadır.

Başlığı düz olan haberin spotu da genellikle düzdür. Ancak başlıkların spotla uyumsuz olduğu örnekler de mevcuttur.

Fotoğraf: Bu dönemde Hürriyet gazetesinde az sayıda da olsa bulunan nükleer enerji haberleri genellikle fotoğraflı olarak kullanılmıştır. Fotoğraflar haberi doğrulamaya yöneliktir.

Özellikle nükleer protesto haberleri mutlaka fotoğraflı olarak görülmüştür. Ancak fotoğraflar kitleyi göstermektense detaylara, pankartlardaki yazılara odaklanmıştır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 23 haber yayımlanmıştır ki bu sayı çalışma kapsamındaki diğer gazetelerle kıyaslandığında azdır. 23 haberin 3'üne birinci sayfadan yer verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfanın alt taraflarında konumlandırılmıştır. Nükleer gelişmeler dahi ya çok küçük görülmüş ya da hiç görülmemiştir.

Nükleer enerji konusun bu dönemde Hürriyet gazetesinin öncelikli ilgi alanlarından biri değildir. Gazetede nükleer enerji haberlerinin ya da nükleer karşıtlarının haberlerinin görüldüğü spesifik bir sayfa yoktur; haberlerin hangi sayfaya gireceğine genellikle sayfaların doluluk durumuna göre karar verildiği anlaşılmaktadır. Ancak ilgili haberlerin genellikle güncel, ekonomi, politika sayfalarında olduğu söylenebilir. Gazetenin bu konularla ilgilenen uzman bir çevre muhabiri yoktur.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve

politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Öncelikle çalışma kapsamındaki diğer gazetelere oranla bu dönemde Hürriyet gazetesinin nükleer enerji ve paralelindeki –sesi giderek yükselen- nükleer karşıtlarının haberlerine çok daha az ilgi gösterdiği söylenmelidir. Buna paralel olarak nükleer karşıtı hareketin en güçlü olduğu bu dönemde gazetede nükleer karşıtı aktivitelere de çok sınırlı sayıda yer vermiştir.

Akkuyu bağlamındaki nükleer karşıtı eylemler genellikle Hürriyet'tin Çukurova ekinde çıkmıştır. Bu da gazetenin nükleer enerji konusunu bölgesel bir konuymuş gibi algıladığını göstermektedir.

Gazetenin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Çernobil nükleer kazasının devamında yürüyen radyasyonlu çay tartışmaları, Akkuyu nükleer santrali süreci ve bu sürece karşı yapılan eylemlerden oluşmaktır.

Milliyet gazetesinin yeniden gündeme taşıdığı radyasyonlu çay tartışmalarına Hürriyet gazetesi ilgi göstermemiş, sadece bu tartışmalar kapsamında meslek örgütlerinin sorumluların yargılanması talebiyle yaptıkları açıklamalara sayfalarında yer vermiştir.

1990'ların ikinci yarısında Akkuyu nükleer santral ihalesi için teklif veren Kanadalı AELC şirketinin Türkiyeli gazeteciler için düzenlediği basın gezisinin ardından Hürriyet gazetesinde iki günlük haber dosyası yayımlanmıştır. Haber, tam da istendiği gibi şirketin NATO'ya teknoloji transfer ettiğini ve bu yüzden de güvenilir olduğu üzerine kurulmuştur. Haberde AECL yetkililerin verdiği bilgiler hiç sorgulanmadan doğrudan okura aktarılmaktadır. Nükleer karşıtı iki bilim insanına ve çevre örgütü Greenpeace'in nükleer enerji kampanyası sorumlusuna mikrofon uzatan Hürriyet'in bunların sözlerini stratejik eylemler ile aktardığı gözden kaçmamaktadır. Bu haberde dikkat çeken bir başka detay da bir kutu olarak verilen dünyadaki nükleer santral sayısı ve hangi ülkelerde kaç tane nükleer santralin bulunduğuna dair bir listedir. Ancak bu liste hatalıdır. Zira gazetede verilmiş olan sayı nükleer santrallerin değil, nükleer reaktörlerin sayısıdır. Bir nükleer santralde bir çok reaktör bulunabilmektedir. Örneğin bu haberde bahsedilen nükleer santralde 4 reaktör

bulunmaktadır. Bu yaygın yanlış, nükleer taraftarlarınca bilinçli olarak yapılmaktadır ve gazeteciler de bu veriyi hiç sorgulamadan kullanmaktadır.

Bölgesel bir ek olan Hürriyet Çukurova'da da zaman zaman nükleer karşıtlarının protestoları yer almış, ancak bu eylemler ana gazeteye girmeyi başaramamıştır. Bunlardan biri, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin yayınladığı Türkiye nükleer karşıtı tarihinin en önemli bireysel eylemlerinden biri olan Mersin'den Akkuyu'ya 170 km'lik yolun geri geri yürünmesidir. Hürriyet Çukurova'nın manşetten 'İlginç eylem" başlığıyla gördüğü haberde her ne kadar eylemin biçimi öne çıkarılmış olsa da, eylemci Özgür Gürbüz'ün ağzından eyleme niçin yaptığı ve bir takım nükleer karşıtı argümanlar okura aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesi Bülent Ecevit'in başbakanlığı döneminde de nükleer enerji konusuna dair mesafesini korumuş, nükleer santral tartışmalarının yükseldiği bu dönemde de sayfalarında hem bu tartışmalara hem de nükleer karşıtı eylem haberlerine çok az yer vermiştir. Bu yüzden gazetedeki haberlerden nükleer gündemin çok yoğun olduğu 1999-2000 dönemi doğru bir biçimde takip edilememekte, örneğin Başbakan Bülent Ecevit'in ya da DSP'li bakanların nükleer enerjiye dair duyduğu çekinceler ki bundan sadece bir haberde söz edilmektedir, ve koalisyon ortaklarının nükleer ısrarı anlaşılamamaktadır. Ancak gazete, Akkuyu nükleer santralinin iptal edilmesi ve nükleer enerji konusunun rafa kaldırılması haberini olumlu bir gelişme olarak değerlendirmiştir.

Yorum: Hürriyet gazetesinin bu dönemki haber kaynakları hükümet temsilcileri, meslek odaları, çevre örgütleri ve nükleer enerji şirketleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Meslek odaları ve çevre örgütleri nükleer enerjiye karşı çıkarken gazeteden anlaşıldığı kadarıyla bu dönemdeki hükümetler nükleer enerjiyi savunmaktadır.

Hürriyet gazetesinde bu dönemde yer alan haberlere dayanarak nükleer taraftarlarının elektrik ihtiyacından söz ettiği söylenebilir. Ancak Akkuyu nükleer santrali için teklif veren Fransa Almanya konsorsiyumu NPI Başkanının ise "İhtiyacınız yoksa santral yapmayın. Ama yapmaya mecbursanız iyi düşünün" sözleri, klasik nükleer savunucularından farklıdır.

Bu dönemde Hürriyet gazetesinin sayfalarına yansıyan nükleer yanlısı argümanlar "Dünya nüfusuna paralel olarak enerji ihtiyacı artıyor", "Nükleer atık sorunu yok; atıkları

geçici soğutma havuzlarda bekletip sonra varillere dolduracağız", "Kömür hava kirliğine, HES toprakların sular altında kalmasına neden oluyor", "Nükleerin kömür gibi geniş depolama alanlarına ihtiyacı yoktur", "Güneş ve rüzgar enerjisi yeterli değil", "Nükleer enerji ucuzdur", "Bir kişinin beş saatlik uçak yolculuğu sırasında aldığı radyasyon ya da bir muz yediğinde alacağı radyasyonla bütün bir yıl boyunca CANDU santralı sınırında yaşaması durumunda alacağı radyasyon aynıdır" şeklinde sıralanabilir.

Gazeteye yansıyan nükleer karşıtı argümanlarsa şöyledir: "ABD, kamuoyunun baskısıyla nükleer santral yapamıyor ve ellerindekileri santralları başka ülkelere satmak istiyor", "Nükleer santral kanser demektir", "Nükleer santral çevre kıyımına neden olur", "Nükleer santral intihardır", "Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek gerekir", "Nükleer atıklarca çözüm bulunamamıştır. Bunlar binlerce yıl radyasyon yaymaya devam edeceklerdir".

Ancak bu her iki tarafın argümanlarının da gazetede çok yer kapamadığını yinelemek gerekmektedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Hürriyet gazetesinin bu dönemdeki ilgili haberlerinde öznesi belli olan aktif cümleler tercih edilmiştir. Cümleler basit ve anlaşılır şekilde kurgulanmıştır. Ancak zaman zaman çok uzun cümlelere de rastlanmaktadır ki, bunlar anlatımı zorlaştırmaktadır. Cümlecikler ve birbiri ardına sıralanan cümleler birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde gazete genellikle nükleer karşıtlarının fikirlerini yazarken stratejik eylem kullanmıştır. Bu, haberin diline dair bir işaret

olarak okunabilir. Sözcük seçimleri de haberin diline ve haberin kurgulayan bakış açısına dair diğer bir işarettir.

"Greenpeace çevre eylemcileri", "çevre örgüt temsilcileri" gibi Türkçe bakımından yanlış olan tamlamalara rastlanmaktadır. "Eylem yapmak" demek yerine "eylem gerçekleştirmek" ifadesine Hürriyet gazetesinde ilk kez bu dönemde rastlanmaktadır.

Nükleer karşıtı bir protestoda polisin göz altına almak istediği bir eylemcinin gözlüğünü çıkarırken çekilen fotoğrafına atıfla atılan **"***Aman gözlüğe dikkat"* başlıklı haberde şöyle denilmektedir:

"*Akkuyu nükleer ihalesinin sonuçlanmak üzere olduğunu öne süren bir grup meslek odası ve çevre örgüt temsilcisi Taksim'de protesto gösterisi düzenlemek istedi. Polisin müdahalesi üzerine şeytan maskesi takarak yere yatan yaklaşık 44 gösterici gözaltına alındı.*"

Metinde gereksiz yere kullanılan stratejik eylem dikkat çekicidir. Zira nükleer ihalenin sonuçlanmak üzere oluşu bir iddia değildir. Buradan hareketle daha ilk cümleden haberin nükleer karşıtlarının söylediği her şeye mesafeli bir konum aldığı anlaşılmaktadır. Metinde sözü edilen "şeytan maskesi" değil, nükleer karşıtı eylemlerde nükleer enerjinin ölüm getirdiğini simgelemek için sık sık kullanılan Azrail maskesidir. Bu ifade muhabirin/editörün şeytan maskesi ile Azrail maskesi arasındaki farkı ve Azrail maskesinin nükleer karşıtı eylemlerin simgelerinden biri olduğunu bilmemesinden kaynaklanıyor olabileceği gibi okurun gözünde nükleer karşıtlarını "şeytanlaştırmak", nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmek için de bilinçli olarak kullanılmış olabilir.

Başka bir muhabir tarafından yazılan başka bir nükleer karşıtı eylem haberi de şöyledir:

"Üzerinden radyasyon uyarı işareti bulunan beyaz tulumlar giymiş Greenpeace çevre eylemcileri, dün sabah Sultanahmet Meydanı'nda "STOP AKKUYU" mesajını taşıyan Greenpeace balonunun önünde, nükleer ölümü temsil eden eylem gerçekleştirdiler. Potansiyel bir nükleer kazada çevreye yayılan radyasyon serpintisini simgeleyen balon, 2 Greenpeace gönüllüsüyle birlikte gökyüzüne yükseldi. Akkuyu Nükleer Santralı projesini protesto eden eylem nedeniyle 9 Greenpeace üyesi göz altına alındı. (...)"

Haberde öncelikle "STOP AKKUYU" yazısı dikkat çekmektedir ki haber nükleer karşıtlarının bu talebini büyük harfle yazarak vurgulamakta ve yeniden üretmektedir. Haberdeki bilgiler tamdır. Çalışma kapsamındaki diğer gazetelerde de yer alan bu eylemin haberinde, eylemcilerin neden balonla eylem yaptığı anlaşılamazken Hürriyet gazetesinin haberinde bu bilgi de verilmiştir. Karşı olma anlamı içeren "protesto" kelimesi yerine daha siyasi ve haklı bir mücadele imasında bulunacak şekilde "eylem" kelimesi tercih edilmiştir. Eylemi yapanlar "çevre eylemcileri" ve "Greenpeace gönüllüleri" olarak tanımlanmış, su anlamda eylemciler hakkında olumsuz bir imaj üretilmemiştir.

Gazete dikkat çekmek istediği kısmı koyu ya da kırmızı renkle yazmakta, zaman zaman da yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere büyük harf kullanmaktadır.

Haber Retoriği: Gazetede nükleer taraftarı dile de nükleer karşıtı dile de rastlanmaktadır. Ayrıca Hürriyet'te de bu dönemde kullanılan eril dil göze çarpmaktadır, ilgili haberlerde "bilim insanı" yerine "bilim adamı" ifadesi kullanılmaktadır. Ancak bu dönemde bu konudaki toplumsal farkındalığın henüz gelişmekte olduğunu da mutlaka vurgulamak gerekmektedir.

Gazete bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için fotoğraflara, nükleer karşıtı bilim insanlarının değerlendirmelerine, raporlardan alıntılara ve verilere yer vermiştir.

2.5 Nükleer Enerjinin Yeniden Gündeme Alınması (2001-2010)

Nükleer tarih açısından sakin başlayan bu dönem, 2002'de hükümete gelen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin nükleer enerji konusunu bulunduğu raftan indirmesiyle birlikte yeniden hareketlenecektir. Bu hareketlenmede nükleer lobinin uluslararası alanda başlattığı "Nükleer Rönesans" adındaki pr çalışmasının da etkisinin olabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu gelişmelerin ardından 2000'li yılların ikinci yarısında nükleer karşıtları yeniden toparlanmış ve Nükleer Karşıtı Platformu yeniden oluşturmuşlardır.

2.5.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Bu dönemin başında, nükleer ihaleye girmiş olan firmaların, ihale iptal edilince verdikleri "rüşveti" geri istediklerine dair dedikodular artmıştır. Dönemin ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in adı da nükleer ihaleye fesat karıştırdığı ve ihaleye giren

firmalardan rüşvet aldığı dedikodularının öznesi halindedir. Ancak bu dedikodular dönemin Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz'ın, ihaleye giren firmaların Türkiye'ye küsmemesi için yaptıkları masrafların ödenmesi için her birine 30 milyon dolar tazminat ödenmesini talep etmesiyle boyut değiştirmiştir. İhaleye giren firmaların yaptığı masraflardan zaten kendileri sorumlu olduğu gerçeği ise meselenin dedikodudan ibaret olmadığı şüphesi de dahil olmak üzere bütün enerji ihalelerinde yolsuzluk yaşandığı şüphesinin artması üzerine Beyaz Enerji Operasyonu kaçınılmaz olmuştur. Bu operasyon kapsamında pek çok suçlama yer almıştır. Bunlardan biri de Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'e de yöneltilen nükleer ihaleye fesat karıştırmaktır. [447]

Düğmesine 6 Ocak 2001'de basılmış olan operasyon DSP-MHP-ANAP koalisyonunu derinden sarsmıştır. Öte yandan ekonomik kriz de koalisyonu zorlamaktadır.

Türkiye üzerinde 90'ların yorgunluğunu taşımaktadır. Arka arkaya gelen koalisyon hükümetlerinin başarısızlıkları, Güneydoğu'daki savaş, askeri vesayetin hakimiyeti, hortumlanan bankalar, peşi sıra gelen ekonomik krizler yüzünden siyaset kurumuna güven kalmamıştır. İşte ortadaki bu boşluğu AKP dolduracaktır. Yavaş yavaş sermaye el değiştirecek ve buna paralel olarak da basının sahiplik yapısı da değişecektir.[448]

18 Kasım 2002'de iktidara gelen AKP Hükümeti'nin seçim bildirgesinde nükleer enerji yer almaktadır. Ancak AKP, iktidara geldikten sonra ara ara nükleer enerjiden söz etse de hemen harekete geçmemiştir. AKP, 2006'da nükleer enerji için adımını attığındaysa nükleer enerji konusunun rafa kalkmasına neden olan koşullar geçerliliğini korumaktadır. Ancak AKP'nin nükleer enerji söyleminin nükleer lobinin ilan ettiği "Nükleer Rönesans" dönemine denk gelmesi dikkat çekicidir. Bu dönemde İran ile yaşanan doğalgaz krizi de hükümetin nükleer enerji söylemine kendi cephesinden meşruiyet katmıştır. Ayrıca her daim bölgesel güç olma hevesindeki Türkiye'nin, Büyük Orta Doğu Projesi'ne dahil edilmesi, ülkenin gerçek anlamda sıcak para ve sermayeyle tanışması süreci de başlayınca nükleer enerji siyasal ve ekonomik konjonktür olarak da elverişli hale gelmiştir.

[447] Cüneyt Ülsever, Nükleerde başka hazmedilemeyen var mı?, Hürriyet Gazetesi, 29 Temmuz 2000, http://www.hurriyet.com.tr/index/ArsivNews.aspx?id=-171448, (erişim tarihi: 25 Eylül 2018)
[448] Alan, s. 245.

Burada şunu tekrar etmek gerekmektedir ki; seçilen partiden bağımsız olarak Türkiye'de nükleer enerji ısrarı bir devlet politikası olarak sürmektedir ve uluslararası nükleer zeminde bu politikanın sürdürülebilir kılınması için çalışmaların her daim sürüyor olması da şaşırtıcı değildir. Bu yüzden zaman zaman kesintiye uğrasa da bu politika devam ettirilmektedir. Türkiye nükleer tarihinde ilk kez teknik olmayan nedenlerle bir ihale iptal edilmiş ve bir başbakan tarafından nükleer projeler rafa kaldırılmıştır. Ancak hükümet değiştiğinde Türkiye, nükleer enerji macerasına kaldığı yerden ama daha büyük bir ısrarla davam etmiştir

Bunun üzerine Nükleer Karşıtı Platform, 18 Aralık 2004'te eski NKP yeniden bir araya gelmiş ve Şubat 2005'teki bir basın toplantısıyla NKP'nin yeniden kuruluşu ilan edilmiştir.[449]

2004 yılında TAEK, Türkiye'nin ilk nükleer santralinin 2007'de yapımına başlanacağını ve bu santralin ilk reaktörünün 2012'de devreye gireceğini ilan etmişse de henüz santralin nereye kurulacağı belli değildir. 2006'da Türkiye genelinde 43 kritere göre yapılan teknik incelemeler sonucunda nükleer santralin Sinop'a kurulacağı açıklanmıştır. Aynı yılın sonunda "Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun Tasarısı" TBMM'ye sunulup, bu yasa 8 Mayıs 2007'de TBMM'de kabul edilmiş ancak 24 Mayıs'ta yasanın 3 maddesi Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmiştir. TBMM Enerji ve Sanayi Komisyonunun yaptığı değişikliklerle yasa 20 Kasım 2007'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.[450]

AKP'nin hem genel seçimlerin hem de Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılacağı 2007'ye kadar daha temkinli adımlar atması, 28 Şubat darbesinin nefesini hala ensesinde hissetmesiyle açıklanabilir. Kaldı ki AKP'ye karşı çıkan büyük bir kitle de mevcuttur. Dolayısıyla Milli Görüş kökenli bir siyasetçinin Cumhurbaşkanı olma ihtimaline karşı düzenlenen Cumhuriyet mitinglerinin de payıyla toplum "laik" ve "muhafazakar" olarak ikiye bölünmüş durumdadır.

[449] Greenpeace, "Nükleer Lobi Kapıda, Sakın Açma! Nükleer Karşıtı Platform, yeniden işbaşında", 5 Şubat 2005, www.greenpeace.org/turkey/tr/news/nuekleer-kar-t-platform-yenid/, (erişim tarihi: 24 Ağustos 2018)
[450] TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Nükleer Enerji Raporu, s.66.

2007 genel seçimlerinde yüzde 47 ile iktidarını tek başına sürdürme fırsatı yakalayan AKP'nin, Milli Görüş kökenli ve AKP milletvekili Abdullah Gül'ün de cumhurbaşkanı olarak seçilmesiyle birlikte iktidarını pekiştirmek için TSK, MİT, ve yargı ve basında en güçlü hamlesini yaptığı dönem ise 2007 sonrasına denk düşmektedir. [451]

> "2007 yılında zirveye ulaşan laik-dini muhafazakar kutuplaşması, seçim sonrasında, medyadaki saflara 'AKP yanlısı', 'karşıtı' olarak yansımaya başlamıştır. Bu dönemdeki başlıca gelişmelerden biri, medyanın mülkiyetinde, siyaset ve bağlantısı açısından tartışmalar yaratan esaslı değişimlerin görülmesidir. Türkiye'de medya organlarının bir kısmı 'AKP medyası' olarak tanımlanmaya başlanmıştır."[452]

İktidarın Doğan Medya Grubuyla (DMG) arasının hayli gerilmesine neden olan Deniz Feneri davası da bu dönemde görülmüştür. Deniz Feneri Davası, Almanya'da yaşayan Türkiyelilerden toplanan büyük miktarda yardım parasının amaç dışı kullanıldığı iddiasının araştırıldığı davadır ve DMG'ye ait yayın organlarında bu davanın haber olmasıyla iktidar ile DMG arasında büyük bir gerginlik baş göstermiştir ve DMG yayınları "muhalif" konuma gelmiştir.

Öte yandan nükleer süreç devam etmektedir. 2008 yılının Mart ayında CHP ve DSP'nin bu kanunun bazı hükümlerinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne açtığı davada, mahkeme TAEK'in sözleşmeli personel çalıştırabileceği yolundaki hükmü iptal etmiştir.[453] Yasa işler haldedir, ancak yasaya göre çıkılan ihaleden sonuç alınamayınca Sinop gündemden düşmüş; gözler yeniden Akkuyu'ya çevrilmiştir.

2008'de Akkuyu için ihale açılmış olsa da ihaleye Rusya firması Rosatom'dan başka teklif veren olmadığından bu ihale de iptal edilmiştir. Özellikle 2005'ten sonra süren bu nükleer gelişmelerin paralelinden nükleer karşıtı protestolar artmış, sosyal medya aracılığıyla da daha görünür hale gelmiştir.

Hatırlatmak gerekmektedir ki; bir önceki dönem, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in nükleere ihaleyi iptal ederek nükleer enerji konusunu rafa kaldırmasıyla sonuçlanan

[451] Mavioğlu, s. 12.
[452] Çakır ve diğerleri, s. 110.
[453] Nükleer Santral Kanununa Kısmi İptal, Hürriyet Gazetesi, 6 Mart 2008, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8391377_p.asp, (erişim tarihi: 10 Şubat 2018).

süreci bölünmemesi için 1990-2001 tarihleri arasında ele alınmıştır. Dolayısıyla bu dönem 2001'den 2010'a kadar olan zaman dilimini kapsayacaktır.

2.5.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Cumhuriyet gazetesi, Adalet ve Kalkınma Partisine muhalif bir yayın politikası izlemiş ve 2000'li yıllar boyunca da bu çizgisini giderek daha da sertleştirmiştir. Gazete dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın olası Cumhurbaşkanı adaylığına karşı 2007 cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde düzenlenen Cumhuriyet mitinglerini coşkuyla karşılamış ve AKP'li Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olmasına ise tepkiyle yaklaşmıştır.

Bu dönemin en önemli olaylarından biri olan Ergenekon davasında Cumhuriyet gazetesi hükümetin karşı tarafındadır. 2008 yılında Ergenekon davası kapsamında gazetenin genel yayın yönetmeni İlhan Selçuk, AKP hükümetinin darbe yoluyla indirilmesi girişimine öncülük etme suçlamasıyla sorgulanmış ve bir süre sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Ergenekon operasyonları gazete tarafından AKP hükümetine karşı olan muhalif güçleri sindirme hareketi olarak tanımlanmaktadır.[454]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[454] Horoz ve diğerleri, s. 41, 48.

Enerji Bakanı'nın çelişkili açıklamalarına tepki gösteren çevreciler eyleme hazırlanıyor

Adım adım nükleer facia

Greenpeace Akdeniz Enerji Kampanyası Sorumlusu Özgür Gürbüz, nükleer santral gibi riskli bir konuda sürekli çelişkili açıklamalar yapılmasını eleştirdi. Gürbüz, "Bu açıklamalar bir planları olmadığını ortaya koyuyor. Hızlandırılmış tren gibi hızlandırılmış nükleer santral yapacaklar. Sonuçları daha acı olacak" dedi.

ÖZLEM GÜVEMLİ

Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in, kurulması planlanan nükleer santralların yerlerini açıklamaması ve farklı tarihler vermesi çelişkili bulundu. Meslek odaları ve çevre örgütleri, AB üyeliği uğruna Türkiye'nin yeni bir serüvene sürüklenmek istediğine dikkat çekerek, Enerji Bakanlığı'nın nükleer santrallarla ilgili hiçbir planı bulunmadığını savunduklar. Sivil toplum örgütleri, önümüzdeki günlerde nükleer enerji karşıtı kampanya başlatmaya da hazırlanıyorlar. Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı **Erol Cokpsoy**, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın ve Bakan Güler'in Fransa ziyaretinden sonra nükleer santral açılacağına dair açıklamalar yapıldığını anımsatarak "**AB üyeliği adına bu açıklamalar yapılıyor. Bakan'ın çelişkili açıklamaları, söylediklerine kendisinin**

Çernobil kazası (1986).

WINDSCALE'DEN ÇERNOBİL'E BÜYÜK KAZALAR

Dış Haberler Servisi - Nükleer santralların neden olduğu bilinen en büyük üç kazanın yanında çok sayıda başka kazaların da yaşandığı bilinyor. İnsanlığa ve doğaya onarılmaz zararlar veren bu kazaların sonuçları tartışılmaya devam edilirken, bugün hâlâ tehdit oluşturan bir dizi nükleer santral da etkin durumda.

Nükleer kazaların bilinen en büyük örneklerini, 1957'de İskoçya'da Windscale, 1979'da ABD'de Three Mile Island ve 1986'da Ukrayna'da Çernobil kazaları oluşturuyor.

Windscale nükleer kazasının boyutları tam olarak açıklanmadı ve tam 25 yıl sonra kaza olduğu ortaya çıkarıldı. ABD'de meydana gelen TMI kazasında ise, yaklaşık 2 gün içinde 900 bin kişi tahliye edildi.

1992'de Rio de Janeiro'daki Dünya Zirvesi'nde, Ukrayna Çevre Bakanı Dr. **Yuri Serbak**, Çernobil kazası sonucunda 6 bin kişinin öldüğü ve ölü sayısının 40 bine varacağını, ayrıca yüz binlerce insanın da kansere yakalanacağını söylemişti.

İnsanlık ders almıyor!

ABD Nükleer Denetleme Komisyonu'nun resmi kayıtlarına göre, bugüne dek felakete yol açabilecek derecede 170 kadar kaza oldu. Sadece 1980 ve 1989 yılları arasında, ABD'deki nükle-

Şekil 101

Tarih ve konum: *5 Aralık 2004, sayfa 6.*

Üst Başlık: ***"****Enerji Bakanı'nın çelişkili açıklamalarına tepki gösteren çevreciler eyleme hazırlanıyor"*

Başlık: ***"****Adım adım nükleer facia"*

Spot: *"Greenpeace Akdeniz Enerji Kampanyası Sorumlusu Özgür Gürbüz, nükleer santral gibi riskli bir konuda sürekli çelişkili açıklamalar yapılmasını eleştirdi. Gürbüz, 'Bu açıklamalar bir planları olmadığını ortaya koyuyor. Hızlandırılmış tren gibi hızlandırılmış nükleer santral yapacaklar. Sonuçları daha acı olacak' dedi."*

ENERJİ DOSYASI

Özlem Güvemli 1

AKP hükümetinin nükleer enerji santrallarını tekrar gündeme getirmesi tepki çekti

Doğalgaz krizi bahane

AKP hükümetinin, Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan doğalgaz krizini bahane ederek nükleer enerji santrallarını tekrar Türkiye gündemine sokmaya çalışması, tepkilere neden oluyor. Nükleer enerji santrallarının inşasının teknik açıdan yasalara aykırı olacağına dikkat çekilerek 20. yüzyılın eskimiş teknolojileri arasındaki yerini alan nükleer enerjinin Türkiye'yi bir felakete sürükleyeceği vurgulanıyor.

Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) Genel Başkanı **Kemal Bulut**, son günlerde hükümet çevreleri ve Enerji Bakanlığı tarafından nükleer enerjinin tekrar gündeme getirildiğini anımsatarak Türkiye'nin doğal kaynaklarının enerji ihtiyacını karşılayabilecek kapasiteye sahip olduğunu belirtti. Aslan, Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmeler gereği nükleer santralları inşa etmek ve işletmekle yükümlü kuruluş ile bu santralların yer seçimi de dahil her aşamasının kontrol ve denetiminden sorumlu kuru-

▶ Nükleer enerji santrallarının inşasının teknik açıdan yasalara aykırı olacağına dikkat çekilerek 20. yüzyılın eskimiş teknolojileri arasındaki yerini alan nükleer enerjinin Türkiye'yi bir felakete sürükleyeceği vurgulandı. (ESM) Genel Başkanı Kemal Bulut, Türkiye'nin doğal kaynaklarının enerji ihtiyacını karşılayabilecek kapasiteye sahip olduğunu belirtti. Greenpeace Sorumlusu Hilal Atıcı da AKP hükümetinin nükleer lobinin mezardan kurtulma çabalarına kandığını söyledi.

luşun birbirlerinden bağımsız olması gerektiğini anımsattı. Nükleer santralların yapım ve işletmesinden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın sorumlu olduğunu ifade eden Aslan, **"Kontrol ve denetim görevi de tüm bakanlıklardan bağımsız, sadece Başbakanlık'a bağlı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na (TAEK) verilmişti. Ancak 22.11.2002'de Başbakanlık tezkeresi ile bu bağımsız yapı ortadan kaldırılarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlandı. TAEK'in bağımsızlığının ortadan kaldırılarak bakanlığa bağlanması yanlış ve tehlikeli bir karardır"** dedi. Aslan, denetim ve kontrol görevini yürütmesi gereken TAEK'in Başkanı **Okay Çakıroğlu**'nun nükleer santralların gerekliliğinden ve inşasından bahsetmesini eleştirerek Çakıroğlu'nu istifaya çağırdı.

'AKP DOĞRUYU SÖYLESİN'

Greenpeace Akdeniz Ofisi'nin Enerji ve İklim Kampanya Sorumlusu **Hilal Atıcı** da hükümetin enerji sıkıntısı yaşanacağı bahanesi ile felaketlere yol açabilecek nükleer endüstriyi yeniden canlandırmaya çalıştığına dikkat çekti. Nükleer enerjinin, 20. yüzyılın başarısız teknolojileri arasında çoktan yerini aldığını belirten Atıcı, **"Sürdürülebilir bir geleceği desteklemek ve Türk kamuoyunun isteğine uygun hareket etmek yerine hükümet, nükleer lobinin mezardan kurtulma çabalarına kanıyor. Hükümeti ,enerji sektörü ile ilgili yanlış bilgilendirme kampanyasını bırakıp doğruyu söylemeye çağırıyoruz"** dedi. Atıcı, Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyelinin, 2020 yılı için bile öngörülen genel elektrik enerjisi talebinden daha fazla olduğunun altını çizdi.

Greenpeace Akdeniz İklim ve Enerji Kampanyası lideri **Paul Horsman** da, Japonya'daki son kazaların, nükleer teknolojinin hiçbir zaman güvenli olamayacağını bir kez daha ortaya koyduğunu vurguladı. Yenilenebilir enerji kaynaklarının öneminin altını çizen Horsman, **"Yenilenebilir enerji kaynakları, doğal afetlerin tehdidi altında olmadıkları gibi, terör ve askeri saldırıların da hedefi değillerdir"** dedi.

Şekil 102

Tarih ve konum: *13 Ocak 2006, sayfa 9.*

Üst Başlık: *"AKP hükümetinin nükleer enerji santrallarını tekrar gündeme getirmesi tepki çekti"*

Başlık*: "Doğalgaz krizi bahane"*

Haber girişi*: "AKP hükümetinin, Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan doğalgaz krizini bahane ederek nükleer enerji santrallarını tekrar Türkiye'nin gündemine sokmaya çalışması tepkilere neden oluyor. Nükleer enerji santrallarının inşasının teknik açıdan yasalara aykırı olacağına dikkat çekilerek 20. yüzyılın eskimiş teknolojileri arasındaki yerini alan nükleer*

enerjinin Türkiye'yi bir felakete sürükleyeceği vurgulanıyor."

Çevre örgütleri ve sivil toplum kuruluşları, Ankara'da 'Nükleer Karşıtı Kongre' düzenliyor

Nükleer karşıtları birleşiyor

► Nükleer santral inşaatı için başlatılan girişim üzerine yeniden harekete geçen Nükleer Karşıtı Platform, hükümete "çöp teknolojiler çöpe" mesajı verecek. Platform tarafından hazırlanan bildiride, AKP hükümetinin Türkiye'yi uçuruma doğru sürüklediğine dikkat çekildi.

İstanbul Haber Servisi - Nükleer karşıtları, Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'in açıklamalarıyla yeniden gündeme gelen nükleer santrallara karşı 24 Şubat'ta Ankara'da bir araya geliyor. 1990'lı yıllarda gerçekleştirdikleri eylemlerle kamuoyu baskısı oluşturarak etkin bir hareket yürüten Nükleer Karşıtı Platform (NKP) yeniden bir araya gelerek hükümete **"çöp teknolojiler çöpe"** mesajı verecek.

Çevre Mühendisleri Odası, Greenpeace Akdeniz Ofisi ve Türkiye Çevre Platformu'nca NKP adına 24 Şubat Cuma günü 12.00-17.00 saatleri arasında Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde **"Nükleer Karşıtı Kongre"** gerçekleştirilecek. NKP tarafından hazırlanan bildiride bilimsel, teknik ve ekonomik gerekçelerle birlikte dünyada yaşanan deneyimleri dikkate almayan AKP hükümetinin, nükleer lobinin baskısıyla Türkiye'yi uçuruma doğru sürüklediğine dikkat çekildi.

Bildiride nükleer santralların, tüm dünyada getirdiği mali külfetler ve göze alınamaz riskler yüzünden terk edilen bir **"çöp teknoloji"** olduğu vurgulanarak **"Nükleer lobinin 37 yıldır Türkiye'yi bu batağın içine çekmek için gece gündüz çalıştığını çok iyi biliyoruz. Nükleer santraller, kuruluş maliyetleri en pahalı seçenek olmasının yanı sıra lisanslama ve yüksek güvenlik giderleri, işletme ömürleri sonunda bırakılan binlerce ton atığın getirdiği mali ve çözümsüz teknik sorunlarla da hedeflenen bütçeleri altüst eden, çok pahalı yatırımlardır"** denildi.

Radyoaktif atıkların geleceği de tehdit eden en önemli sorunlardan biri olduğu vurgulanarak henüz dünyanın hiçbir bölgesinde, bu atıkların saklanması için lisanslı, depolama alanı bulunmadığının altı çizildi. Bu atıkların getireceği milyarlarca dolarlık ek maliyetlerin, nükleer taraftarlarınca dile getirilmediği belirtilerek **"Sadece Çernobil'de değil, Japonya'da da meydana gelen kazalar, nükleer santralların güvenlik sorununun** 'eski teknoloji' **masalıyla açıklanamayacağının en açık göstergesidir"** denildi.

Şekil 103

Tarih ve konum: *21 Şubat 2006, arka sayfa.*

Üst Başlık*: "Çevre örgütleri ve sivil toplum kuruluşları, Ankara'da 'Nükleer Karşıtı Kongre' düzenliyor"*

Başlık*: "Nükleer karşıtları birleşiyor"*

Spot*: "Nükleer santral inşaatı için başlatılan girişim üzerine yeniden harekete geçen Nükleer Karşıtı Platform, hükümete 'çöp teknolojiler çöpe' mesajı verecek. Platform tarafından hazırlanan bildiride, AKP hükümetinin Türkiye'yi uçurum doğru sürüklediğine dikkat çekildi."*

Santrala karşı düzenlenen imza kampanyasına kent nüfusunun yüzde 83'ü katıldı

'Nükleer sizin, Sinop bizim'

SİNOP / SAMSUN (Cumhuriyet) - Çernobil'in 20. yıldönümü protestoları bu yıl Sinop'ta nükleer santral kurulacağı kararının açıklanması nedeniyle daha sert oldu.

Sinop Nükleer Karşıtı Platformu'nun **"Nükleer sizin olsun, Sinop bizim"** imza kampanyası sona erdi.

Kampanyada toplanan 25 bin 233 nükleer karşıtı imza Enerji Bakanı **Hilmi Güler**'e iletilmek üzere Elektrik Mühendisleri Odası Genel Başkanlığı'na gönderildi. Toplanan imzaların Sinop kent nüfusunun yüzde 83'ü olduğu belirtildi.

Postane önünde açıklama yapan Sinop Nükleer Karşıtı Platform Sözcüsü **Hale Oğuz**, **"Halka karşı, halkın istemediği bir iş yapılamaz. Arzu ediyorlarsa tüm propaganda araçlarına karşın Sinop referanduma da hazırdır. Buyursunlar, hodri meydan, kozlarımızı sandıkta paylaşalım. Ancak uyarıyoruz ki, bu işe karar verenler, halkın karşısında sandığa gömülürlerse siyasi olarak da ne duruma düşeceklerini hesaplasınlar"** dedi.

ÖLÜMCÜL SIR İÇİN ÖNERGE

CHP Sinop Milletvekili **Engin Altay** da dün gazetemizde yer alan **"Devletin 20 yıllık ölümcül sırrı"** başlıklı haberle ilgili Meclis Başkanlığı'na soru önergesi verdi. Altay, önergesinde TAEK tarafından 26 Nisan 1986 tarihinden bu yana Karadeniz'de yapılan tüm ölçümlerin kamuoyuna açıklanmasını istedi.

Altay, yaptığı açıklamada kurulmaya çalışılan nükleer santralın yalnızca Sinop'un meselesi olmadığını da vurgulayarak **"Türkiye'de yaşayan herkesi duyarlı olmaya çağırıyorum. Çevrecisi, sanatçısı, gazeteci ve yazarları 29 Nisan'da Sinop'ta Uğur Mumcu Meydanı'nda buluşmaya çağırıyorum"** dedi.

Samsun Nükleer Karşıtı Platform Sözcüsü **Nural Özcan** da Elektrik Mühendisleri Odası Samsun Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında şöyle konuştu:

"Bize kuşaklar boyu borç, sakat çocuk, ölüm getirecek yeni Çernobil'ler istemiyoruz. Hükümeti derhal bu programdan vazgeçmeye çağırıyor ve ülkemizde zengin olarak bulunan temiz, ucuz, çevre dostu, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmelerini talep ediyoruz.'

Şekil 104

Tarih ve konum: 27 Nisan 2006, sayfa 3.

Üst Başlık*: "Santrala karşı düzenlenen imza kampanyasına kent nüfusunun yüzde 83'ü katıldı"*

Başlık: *"Nükleer sizin, Sinop bizim"*

Haber girişi: *"Çernobil'in 20. Yıldönümü protestoları bu yıl Sinop'ta nükleer santral*

kurulacağı kararının açıklanması nedeniyle daha sert oldu."

Sinop'ta 4.6 büyüklüğündeki deprem, tartışmalara yeni bir boyut getirdi

Fay hattına nükleer santral

CENGİZ DEMİREL

SİNOP - Sinop'ta dün gece 02.01'de meydana gelen 4.6 büyüklüğündeki deprem, nükleer santral tartışmalarına yeni bir boyut getirdi. Eski İstanbul Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Başkanı **Ünal Erdoğan** Sinop'un 3. derece deprem kuşağında olduğunu anımsatırken Sinop Nükleer Karşıtı Platform Sözcüsü **Hale Oğuz, "Sinop depremleri özellikle gizleniyor"** dedi.

Dün gece saat 02.01'de meydana gelen 4.6 büyüklüğündeki deprem Si-

kez üssünün Sinop'un 3 mil kuzeyinde Karadeniz açıkları olduğu belirtildi. Herhangi bir hasara neden olmayan deprem, Sinop'ta kurulacağı açıklanan nükleer santralla ilgili yer tartışmalarını yeniden gündeme getirdi.

DEPREM KUŞAĞINDA

Eski İstanbul EMO Başkanı ve eski Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi yönetim kurulu üyesi Ünal Erdoğan, Sinop'un 3. derecede deprem kuşağı üzerinde olduğunu vurgulayarak şunları söyledi:

kuşağın üzerinde santral yapılamaz. Yaptığınız santralın binasını depreme dayanıklı yapabilirsiniz. Oysa önemli olan bina değil, içinde kullanılan malzemeler ve cihazlardır. Depremler bir salınım meydana getirirler. Bu salınımda bina yıkılmayabilir. Ancak bu salınımlarda borular kırılabilir, yerlerinden çıkabilir, cihazlar zarar görebilir. Binanın yıkılmaması nükleer bir felaketin yaşanmayacağı anlamına gelmez. Kaldı ki, Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın Karadeniz'de denize uzantısının olduğu da bilinen bir gerçektir."

cüsü Hale Oğuz ise basını Sinop depremini gizlemekle suçladı. Oğuz tepkisini **"İstanbul'da ya da Ege'de 3 büyüklüğünde deprem olsa gazeteler birinci sayfalarından veriyor. Oysa Sinop'ta nükleer bir santral kurulmak istenmesine karşın bu görmezden geliniyor"** diye dile getirdi.

Yıllardan bu yana Sinop'ta 2.5 ile 4 büyüklükleri arasında çok sayıda deprem yaşandığını anlatan Oğuz, **"Artık birtakım güçlerin bu denli baskın olduklarından şüpheleniyoruz. Sinop ve çevresindeki depremler özellikle mi gizleniyor"** dedi

Şekil 105

Tarih ve konum: *21 Mayıs 2006, arka sayfa.*

Üst başlık: *"Sinop'ta 4.6 büyüklüğündeki deprem, tartışmalara yeni bir boyut getirdi"*

Başlık*: "Fay hattına nükleer santral"*

Haber girişi*: "Sinop'ta dün gece 02.01'de meydana gelen 4.6 büyüklüğündeki deprem, nükleer santral tartışmalarına yeni bir boyut getirdi. Eski İstanbul Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Başkanı Ünal Erdoğan Sinop'un üçüncü derece deprem kuşağında olduğunu anımsatırken Sinop Nükleer Platform Sözcüsü Hale Oğuz, 'Sinop depremleri özellikle gizleniyor' dedi."*

Meclis'te nükleer karşıtı eyler

Greenpeace üyesi 1 grup, Nükleer Güç Sa rallarının Kurulması İşletilmesiyle Enerji Sa yına İlişkin Yasa Tasa sı'nı protesto etmek an ceyla TBMM önünde i lem yaptı. Eylemde, 21 şi gözaltına alındı. T MM'nin işçileri Bakan ğ'na bakan tarafında bah saatlerinde toplan Greenpeace üyele "Nükleer Enerji Öl cüldür" yazılı pankartl açtılar. Üzerlerine nük er enerjinin sembolün bulunduğu siyah mont giyen ve yüzleri boya boyalı eylemciler, yere tarak "ölü taklidi" yap lar. Grup adına açıkla yapan Hilal Akıcı, Nük er Güç Santralları Kurulması ve İşletilm siyle Enerji Satışına İl kin Yasa Tasarısı'nın ç çekilmesini istedikler söyledi. Eyleme son ver mesi uyarısının dikk alınmaması üzerine po 21 kişiyi gözaltına al (Fotoğraf: AA)

Şekil 106

Tarih ve konum: *15 Kasım 2006, arka sayfa.*

Başlık: *"Meclis'te nükleer karşıtı eylem"*

Haberin girişi: *"Greenpeace üyesi bir grup, Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesiyle Enerji Satışına İlişkin Yasa Tasarısı'nı protesto etmek amacıyla TBMM önünde eylem yaptı."*

Sivil toplum örgütleri, AKP'nin aceleyle Meclis'ten geçirdiği yasayı onaylamaması için Sezer'e çağrı yaptı

İktidar nükleercilerle el ele

ANKARA/İSTANBUL (Cumhuriyet) - Türkiye'de kurulması planlanan nükleer santrallara karşı sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan Nükleer Karşıtı Platform üyeleri, nükleer güç santrallarının kurulmasına ilişkin yasanın, **"meşruiyeti tartışmalı bir Meclis'ten geçtiğini"** belirterek, düzenlemeyi Ankara ve İstanbul'da protesto ettiler.

Nükleer Karşıtı Platform üyeleri Mersin - Akkuyu ve Sinop'tan gelen yurttaşlarla birlikte Milli Müdafaa Caddesi'nde toplandı. Platform üyeleri, ellerinde tefilerle Meclis'te kabul edilen **"Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesi Hakkında Yasa"**yı protesto etti. Platform sözcüsü **Erdal Apaçık**, erken seçim kararı almış, cumhurbaşkanını seçememiş bir Meclis'in, nükleer santral kurulmasına olanak tanıyan bir yasayı onaylamasının tek anlamının AKP hükümetinin **"nükleer lobicilere verdiği sözlere sadık olma kararlılığı"** olduğunu belirtti. Apaçık, **"Çernobil'in ölüm bulutlarının dağılmasının yüzyıllar süreceği bilim insanları tarafından pek çok kez dile getirilmişken, yeni bir facia tasarlayan AKP hükümetinin ve peşine takıldığı nükleerci lobinin tüm söylemi yalanlara dayanmaktadır"** diye konuştu. Eski Bakan **Metin Bostancıoğlu** da **"Dünya yıkıyor, biz kuruyoruz. Türk insanı ölüme mahkûm ediliyor"** dedi. Grup, daha sonra Kızılay Postanesi'nden, Cumhurbaşkanı **Ahmet Necdet Sezer**'e yasayı onaylamamasını isteyen fakslar çekti.

İstanbul'dan mektup

İstanbul Nükleer Karşıtı Platformu üyesi bir grup da yasanın veto edilmesi talebiyle Sezer'e mektup gönderdi. Galatasaray Meydanı'nda toplanan grup adına basın açıklaması yapan Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Başkanı **Erol Celepsoy**, AKP hükümetinin erken seçim öncesi nükleer yasayı meclisten geçirmesini **"halka ihanet"** olarak nitelendirdi.

Sezer'i ziyaret ettiler

Sinop sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile Elektrik Mühendisleri Odası yöneticileri de Sezer'i ziyaret etti. Sezer ilk olarak, CHP'li **Engin Altay** ve Sinop Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşan heyeti kabul etti. Altay, 54 kuruluşun temsilcileri olarak Sezer'den yasayı onaylamamasını istediklerini açıkladı. Daha sonra Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı **Kemal Ulusaler** ve beraberindeki heyet Sezer tarafından kabul edildi. Ulusaler, yasanın saknalarına dikkat çektiklerini belirterek **"Gördüğümüz kadarıyla görüşlerimizi olumlu değerlendirdi"** dedi.

Şekil 107

Tarih ve konum: *17 Mayıs 2007, arka sayfa.*

Üst Başlık*: "Sivil toplum örgütleri, AKP'nin aceleyle Meclis'ten geçirdiği yasayı onaylamaması için Sezer'e çağrı yaptı"*

Başlık: *"İktidar nükleercilerle el ele"*

Haber girişi*: "Türkiye'de kurulması planlanan nükleer santrallara karşı sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan Nükleer Karşıtı Platform üyeleri, nükleer güç santrallerinin kurulmasına ilişkin yasanın 'meşruiyeti tartışmalı bir Meclis'ten geçtiği'ni belirterek, düzenlemeyi Ankara ve İstanbul'da protesto ettiler"*

Nükleer gelecek, Türkiye sınıf atlayacak!

TBMM Genel Kurulu'nda geçen hafta nükleer santralların kurulması ve işletilmesiyle ilgili tasarı kabul edildi. TBMM'deki AKP çoğunluğu nükleer karşıtı seslere kulağını tıkadı. Muhalefetin *"Bu bir ihale yasasıdır, derme çatmadır"* eleştirileri üzerine; TBMM Sanayi Komisyonu Başkanı **Soner Aksoy** kürsüye çıktı. Aksoy'a göre nükleer enerjiyle ilgili hiçbir kaygıya gerek yoktu: *"Gelişmiş ülkeler bunu halletmişler. Bazı ülkeler var ki, bunların içerisinde, efendim, Fransa gibi ülkeler var, yüzde 76'sını elektrikten üretiyor. Ve orada bir yeni elektrik santralı yapılacağı zaman, oradaki kasabalar 'Gelin bizim kasabada kurun' diyor. Nümayiş yapmıyor. Bakmayın efendim siz birkaç kişinin çıkıp da orada burada bazı şeyler, itirazlar yaptığına. Nükleer teknoloji son derece önemli, bir ülkeye sınıf atlatacak, ayrıca kimlik kazandıracak bir sahadır."* nükleere karşı *"nümayiş"* yapanların bölgesinden geldi. CHP Sinop Milletvekili **Engin Altay** kürsüye çıktığında AKP'lilere geçen dönemki Sinop milletvekillerinin durumunu anımsattı: *"Benimle birlikte geçen dönem Sinop'ta milletvekilliği yapan iktidar partisinin iki çok değerli milletvekili, direkt, yani hiçbir şey yapmadan bir ön kabulle bu tasarıya büyük, müthiş destek verdiler. Ama, şimdi onlar yok, yerlerine çok daha değerli arkadaşlarımız var, şüphesiz e az onlar kadar değerli bu arkadaşlarımız da buna 'kabul' diyecek. Ama inanın ki bu bir siyasi gelecek garantisi olmayacaktır."* AKP'liler *"Bizim nasıl seçileceğimiz seni ilgilendirmez"* diye laf atarken Altay sözlerini sürdürdü: *"Arkadaşlar, bu nükleer santrali, Başbakan, İstanbul'da Sinoplulann b toplantısında müjde olarak Sinoplula söyledi de, yani Sinop benim seçim*

Şekil 108

Tarih ve konum: *12 Kasım 2007, sayfa 5.*

Başlık: *"Nükleer gelecek, Türkiye sınıf atlayacak!"*

Haber girişi*: "TBMM Genel Kurulu'nda geçen hafta nükleer santralların kurulması ve işletilmesiyle ilgili tasarı kabul edildi. TBMM'deki AKP çoğunluğu nükleer karşıtı seslere kulaklarını tıkadı."*

Greenpeace gönüllüleri Türkiye haritası üzerinde kumar oynayan Fransız Areva, Amerikalı GE, Rus Atomstroyexport gibi reaktör satan firmaların temsilcilerini canlandırdılar.

'Hükümet, nükleer kumar oynuyor'

İstanbul Haber Servisi - Greenpeace, AKP hükümetinin ölmekte olan nükleer endüstrisisinin Türkiye'nin geleceği üzerinde kumar oynamasına izin verdiğine dikkat çekerek, ilk çimento karılmadan, ilk temel atılmadan bu karardan vazgeçilmesini istedi.

Greenpeace'in Taksim'de... ların temsilcilerini canlandırdılar. Greenpeace Akdeniz Ofisi Enerji Uzmanı **Hilal Atıcı**, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın yarın nükleer santral ihalesinin şartlarını açıklayacağını anmasatarak, nükleerin, 20. yüzyılın kaybetmiş teknolojileri kümesine düşürülmesi ve kamuoyu gündeme...

Şekil 109

Tarih ve konum: *20 Şubat 2008, arka sayfa.*

Başlık*: "Hükümet, nükleer kumar oynuyor"*

Haber girişi*: "Greenpeace, AKP hükümetinin ölmekte olan nükleer endüstrisinin Türkiye'nin geleceği üzerinde kumar oynamasına izin verdiğine dikkat çekerek, ilk çimento karılmadan, ilk temel atılmadan bu karardan vazgeçilmesini istedi."*

Kamuoyunun tepkisini çeken ihalede tek teklif, TETAŞ'ın toptan satış fiyatının yüzde 170 üzerinde

Nükleerde pahalı teklif

► JSC Atomstroyexport-JSC Inter Raoues-Park Teknik Ortak Girişim Grubu'nun fiyat zarfından kilovatsaat başına 21,16 sent önerisi çıktı. Fiyat yüksek bulunurken ortak girişim grubu revize teklif verdi.

'DEĞERLENDİRME REVİZE TEKLİFE GÖRE YAPILACAK'

'İHALENİN ADI YARIŞMA AMA... YARIŞMACI YOK'

'FİYAT YÜKSEK, AŞAĞI ÇEKİLMESİNİ UMUYORUZ'

'İptal edin'

Şekil 110

Tarih ve konum: *20 Ocak 2009, sayfa 11.*

Üst başlık: *"Kamuoyunun tepkisini çeken ihalede tek teklif, TETAŞ'ın toplam satış fiyatının yüzde 170 üzerinde"*

Başlık: ***"****Nükleerde pahalı teklif"*

Haber girişi: *"Şekil JSC Atomstroyexport-JSC Inter Raues-Park Teknik Ortak Girişim Grubu'nun fiyat zarfından kilovatsaat başına 21,16 sent önerisi çıktı. Fiyat yüksek bulunurken ortak girişim grubu revize teklif verdi."*

Kutu 1 / Başlık: *"Değerlendirme revize teklife göre yapılacak"*

Haber girişi: ***"****Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, ihalede teklif veren grubun, dünyadaki ekonomik gelişmelere bağlı olarak önceki fiyat teklifi dışında yeni bir revize mektubu TETAŞ Genel Müdürlüğüne verdiğini belirterek 'Zarf henüz açılmadı. TETAŞ Genel Müdürlüğü oradaki değerlendirmeyi ayrı bir rapor olarak bize iletecek' dedi."*

Kutu 2 / Başlık: *"İhalenin adı yarışma ama... yarışmacı yok"*

Haber girişi: *"Nükleer Karşıtı Platform Sözcüsü Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Yönetim Kurulu Üyesi Hüseyin Önder, nükleer yarışmaya tek firmanın teklif vermesine karşın sürecin devam ettirilmesinin ne hukuka ne de Türkiye'nin ekonomik çıkarlarına uyduğunu söyledi."*

Kutu 3 / Başlık: *"Fiyat yüksek, aşağı çekilmesini umuyoruz"*

Haber girişi: ***"****Elektrik Üreticileri Derneği Başkanı Önder Kahraman, nükleer santral*

yarışmasında verilen tek teklifi göreceli olarak yüksek bulduğunu, ancak bunun aşağı çekilmesini arzu ettiklerini bildirdi."

Kutu 4 / Başlık: *"İptal edin"*

Haber girişi*: "Nükleer Karşıtı Platform Üyeleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı önünde protesto gösterisi yaparak nükleer santral ihalesinin iptalini istedi."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde ilgili haberlerde genellikle üst başlık kullanılmıştır. Üst başlıklar açıklayıcı ve başlığı bütünler niteliktedir

"*Nükleer karşıtları birleşiyor"* örneğinde olduğu gibi düz ve haber veren başlıklara rastlansa da başlıklar genellikle yönlendirmeli ve nükleer karşıtı bakış açısını yansıtacak şekilde atılmıştır: *"İktidar nükleercilerle elele", "Doğalgaz krizi bahane".*

Gazete açıktan nükleer karşıtı tavrını gösterdiği başlıklar da atmıştır. Bunlar arasında en çok kullanılan başlık biçimi, çevre örgütlerinin, nükleer karşıtı hareketin ya da Greenpeace'in temsilcilerinin çarpıcı sözlerini tırnak içinde doğrudan alıntı ile başlığa çıkararak buradaki anlamı ve söylemi yeniden üretmektir: *"Çevreciler: Çernobil'i unutma", "Hükümet, nükleer kumar oynuyor", "Ecelsiz ölüm istemiyoruz", "İnsanlığın kabusu nükleer santral", "Türkiye 'ölüme' koşuyor".*

Gazetenin başlık atarken stratejik noktalama işaretleri de kullanmaktadır. En çok kullandığı stratejik noktalama işareti ünlemdir. Zaman zaman "İnsanlık ders almıyor!" örneğinde olduğu gibi başlıktaki anlamı pekiştirmek zaman zaman da "Nükleer gelecek, Türkiye sınıf atlayacak!", *"Hükümetten nükleer duyarlılığı!"* örneğinde olduğu gibi başlıktaki anlamın tam tersini ima etmek için gazete ünlem işaretini tercih etmektedir.

Bu dönemde merak uyandıran ve yaratıcı başlıklara pek rastlanmamaktadır. Az da olsa "Akkuyu için tek yürek", "Çevrecileri ayağa kaldırdı" gibi klişe kalıpların da başlıklarda kullanıldığı görülmektedir.

Gazete de nükleer karşıtı bakış açısının daha kapalı olarak yansıtıldığı örneklere de rastlanmaktadır. Örneğin *"Çevre için mücadele çağrısı"* başlığı ilk bakışta düz olarak algılansa da başlıktaki nükleer karşıtı anlam "mücadele" kelimesinde gizlidir. Başlık, çevre uğruna iktidarla mücadele edilecek bir varlık olarak kodlamıştır.

Bu dönemde başlıklar genellikle "tehlike", "ölüm" ve "mücadele" temaları üzerine kurulmuştur. Cumhuriyet gazetesinin ilgili haberlerinin başlıkları tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer karşıtlarının gözüyle atılmıştır.

Spot: Cumhuriyet gazetesinin ilgili haberlerinde genellikle spot kullanılmıştır. Spotların derdini iyi anlattığını ve haberi iyi özetlediğini söylemek gerekmektedir. Bu dönemde spotların başlıkla ve haberle uyumlu olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla düz ve haber veren başlığa sahip haberlerin spotları da genellikle düz ve haber veren şekildedir. Yönlendirmeli ve açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer karşıtı bakış açısını yansıtan başlığa sahip haberlerin spotları da yönlendirmeyi ve açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer karşıtı bakış açısını taşımaktadır ki; bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde bu tarz başlık ve spot kullanımına daha çok rastlanmaktadır.

Ancak bazı spotlar, hem cümlede pek çok şey söylemek kaygısıyla çok uzun tutulmuştur; bu da hem dikkat dağıtmakta hem de spotun anlamını zorlamaktadır.

Fotoğraf: Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde nükleerle ilgili pek çok haberde fotoğraf kullanılmış ve fotoğraf kullanılan hemen her haberde de protesto gösterisi ya da eylem fotoğrafları tercih edilmiştir. Ekonomi sayfasında da dahi nükleer ihale haberi yapılırken, habere kutu olarak nükleer karşıtlarının protestolarına yer verilmiş ve bu protestolardan gerek toplu gerekse de detay fotoğraflar kullanılmıştır. Gazetenin iç sayfaları hala siyah beyaz olsa da artık baskı kalitesi arttığı için fotoğraflar istenen etkiyi yaratabilmektedir.

Greenpeace eylemlerinde hem iyi fotoğraflar verdiğinden hem de iyi fotoğraflar servis ettiğinden, bu fotoğraflar birinci ve arka sayfada genellikle göbekten gazeteye girmiştir.

Bu dönemde gerek fotoğraf altları gerekse de foto-haberler açıklayıcı ve gazetenin bu konudaki genel yayın politikasına uygundur.

Haber hiyerarşisi: : Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde yer alan nükleer enerji ile ilgili 24 tanesi dış haber olmak üzere 186 haberin biri ikinci manşet olmuştur. 9 habere de devamları iç sayfada olmak üzere birinci sayfada yer verilmiştir.

Bu dönemde özellikle ekonomi sayfaları da dahil olmak üzere hemen her sayfada nükleer ihalenin ya da nükleer karşıtlarının eylemlerinin haberlerine rastlanmaktadır. Diğer bir deyişle bir önceki dönemden farklı olarak haberler sadece arka sayfada çıkmamakta, tüm gazeteye yayılmaktadır. Haberler genellikle sayfa manşeti olarak verilmekte, fotoğraflı haberler gazeteye göbekten de girebilmektedir. Bu dönemde de ekoloji ve nükleer karşıtlarının haberleriyle ilgilenen bir muhabirin; Özlem Güvemli'nin varlığı dikkat çekse de, Mersin ve Sinop'tan nükleer enerji haberleri genellikle yerel muhabirlerden gelmektedir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali ihalesinde yaşanan gelişmeler, Sinop nükleer santralinde yaşanan gelişmeler, nükleer karşıtı hareketin aktiviteleri, protestoları ve açıklamalar ve yurtdışında nükleer enerji ile ilgili gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu dönemde nükleer enerji konusunda Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisi, bir önceki dönemin; 1990'ların yayın çizgisi ile benzerdir. Başlıklar ve spotlar nükleer karşıtı bir bakış açısıyla atılmakta, nükleer karşıtı seslere gazetede yer verilmektedir. Hatta öyle ki; bu dönemde Cumhuriyet gazetesi haberleriyle nükleer karşıtlarının yayın organı gibi çalışmıştır.

Ancak bir önceki dönemden farklı olarak bu dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarda olduğundan gazete, iktidar karşıtlığını nükleer enerji konusu üzerinden de sürdürmektedir. Dolayısıyla nükleer enerji konusundaki yayın çizgisi bir önceki döneme göre daha serttir.

Gazete bu dönemde nükleerle ilgili, nükleer karşıtlarının aktiviteleri de dahil olmak üzere tüm gelişmeleri takip etmeye çalışmıştır. Genellikle politika ve ekonomi sayfalarında yer alan kaynağın hükümet yetkilileri olduğu haberler bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer karşıtlarının gözünden yazılmıştır. Fakat bu dönemin bir özelliği olarak mutlaka söylenmelidir ki gazete, önceki dönemlerde olduğu gibi işin teknik boyutlarına odaklanmak ya da bu konuyu bilir kişi olarak nükleer bilim insanlarına danışmaktan, onlara bu konularda yazı yazdırmaktan biraz daha geri durmaktadır. Bu da gazetede bu dönemde nükleer enerji konusunun teknik ya da teknolojik bir gereksinimden öte politik bir konu olarak algılandığını göstermektedir.

Gazetede 16 Mart 2007'de birinci sayfadan okura duyurulan *"TSK nükleer enerjiye karşı"* haberi dikkat çekicidir. Haberde, TSK'ya ait Silahlı Kuvvetler Dergisi'nde "terör tehdidinin ön plana çıktığı günümüzde nükleer santralların güvenliğinin ve nükleer atık depolamasının önemli bir sorun olduğu" yolundaki yazıdan söz edilmektedir. Dolayısıyla yaşadığı darbelerin ardından askeri vesayet rejimi ile yönetilen Türkiye'de, devlet politikalarını oluşturan/politikaların oluşumunda payı olan Kemalist ordunun nükleer enerji politikasından vazgeçtiği anlaşılmaktadır. Bu durumda nükleer enerjide ısrar eden hükümettir. Bu kez 2000'de olduğu gibi devlet ile hükümet arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı hükümet değil, devlet el değiştirecektir ki bu değişimin başladığı yıl; Ergenekon davalarının başladığı 2007'dir.

Genel yayın çizgisi gereği çalışmanın odaklandığı diğer yayınlardan farklı olarak Mersin'de sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek Mersin Nükleer Karşıtı Platformunu kurdukları haberini dahi yayımlamıştır. Bu haber gazetenin bu dönemde durduğu yeri anlamak konusunda da önemlidir zira Mersin NKP'nin kurulduğunu duyurarak hem diğer illerde ki nükleer karşıtları için bir modeli haberleştirmek hem de Mersin'de NKP'nin kuruluşundan haberdar olmayan okurları NKP'den haberdar ederek bir nevi nükleer karşıtı mücadeleye katkı sunmaktadır. Diğer gazetelerin haber değeri görmeyip Cumhuriyet gazetesinin haber değeri gördüğü diğer bir örnek de Sinop'ta Çernobil anmasını Adalet ve

Kalkınma Partisi hariç tüm partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya yapmaya karar verdikleri haberidir.

Gazete bu dönemde haber kaynağı olarak nükleer karşıtlarını kullanmaktadır, Ancak nükleer süreç ile ilgili gelişmelerde kaynak sürecin uygulayıcısı olan hükümet temsilcileridir. Bu haberler genellikle nükleer karşıtı bir bakış açısıyla yazılmaktadır. Bu haberde nükleer karşıtlarının sözlerine yer veren bir ya da iki kutu mutlakta bulunmaktadır. Ya da bu gelişme bir haber paketi şeklinde kurgulanarak, nükleer karşıtlarının tepkileri bu paketin diğer unsurları olarak okura sunulmaktadır. Bu anlamda gazetenin tarafların görüşlerine yer verdiği söylenmelidir.

Önceki dönemde Çernobil'le sınırlı olan art alan bilgisine bu dönemde Bülent Ecevit'in nükleer enerji projelerini rafa kaldırması ve hükümetten nükleer enerji ile ilgili yapılan çelişkili açıklamalar da eklenmiştir.

Yorum: Bu dönemdeki haberlerin tarafları ve haber kaynakları genel olarak nükleeri savunan siyasetçiler ve bürokratlar ile nükleere karşı çıkan çevreciler, ekolojistler ve kurumlardır. Bu dönemde gazetede çıkan haberlerin ve haber paketlerinin hemen hepsinde nükleer karşıtı hareketin sesine ve nükleer karşıtlarının argümanlarına yer verilmiştir.

Gazete bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde hızlanan nükleer süreçle ilgili gelişmeleri haberleştirmiş, ancak hükümet temsilcilerinin "nükleer enerji gerekli" argümanı üzerinden yaptıkları konuşmalarda haber değeri bulmamış ya da bu konuşmaları doğrudan değil de yorumlu olarak aktarmıştır. Bu anlamda gazete bu dönemde siyasetçilerin söylemlerini yeniden üretme işlevi taşımamaktadır.

Nükleer karşıtlarının bu dönemde kullandığı argümanlar –nükleer lobinin tam da bu tarihlerde çokça dillendirdiği Nükleer Rönesans'a atıfla- "AKP hükümetinin nükleer lobi ile işbirliği yaptığı", dünyada çözülemeyen nükleer atık sorununa atıfla "Sanayi atıklarıyla baş edemeyen Türkiye'nin nasıl nükleer atıklarla baş edeceği", "Nükleer tehdidin kaza ile sınırlı olmadığı; kaza ya da sızıntı olmasa dahi nükleer santral çevresinde radyasyon oranının artacağı" ve "nükleer santral için yapılacak yatırımın yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırılması halinde çok daha kar edileceği" şeklindedir. Nükleer enerjiyi savunan siyasetçiler ise yine Nükleer Rönesans'ın iddiasında olduğu gibi "Nükleer kazaların geçmişti kaldığı ve

nükleer enerjinin güvenli olabileceği" ve "Nükleer enerji kullanıldığında elektrik fiyatlarının ucuzlayacağı" argümanlarıyla nükleer enerjiyi savunmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin haberlerinden anlaşıldığı üzere nükleer karşıtları bu dönemde temel olarak nükleer enerjiye geri dönme kararından dolayı Adalet ve Kalkınma Partisini hedef almış ve argümanlarının önemli bir kısmını iktidar partisinin eleştirisi üzerine kurmuştur.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Haberlerde özneler net olarak ortaya konmakta ve aktif cümleler kurulmaktadır. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşsa da yorucu, tekrara düşen uzun cümlelere de rastlanmaktadır. Haberlerdeki cümleler genellikle birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde gazetenin dili tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer karşıtıdır. Yine bir önceki dönemde olduğu gibi "direniş", "direnmek" ve "nükleer facia" da bu dönemde gazetenin kullandığı kelimelerdendir. Bu dönemde nükleer enerji "tehlike", "ölüm", "intihar" sözcükleri ile tanımlanmaktadır.

Gazete sıfat kullanımından, dolayısıyla yorum yapmaktan kaçınmamaktadır. Ancak bu dönemde benzetmeler yerini daha düz ifadelere bırakmıştır. Gazetenin geleneği olarak haberin önemli kısımları koyu harflerle yazarak kullanılmaktadır. Yorumun bir göstergesi olarak da diğer stratejik noktalama işaretlerine de rastlanmaktadır. Gazetenin dilinin nükleer karşıtı olmasına rağmen ajitasyondan uzak olduğu vurgulanmalıdır.

Haber retoriği: Bu dönemde haberler nükleer karşıtlarının dil ve bakış açısıyla yazılmıştır.

Gazetede "çevreciler" gibi genellemeler yaygındır ki bunlar da yönlendirmenin bir parçasıdır. Bu genellemeler haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da tüm çevrecilermiş yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir. Bu, tıpkı bir önceki bölümde olduğu gibi haber yazımı sırasında gazetenin düştüğü hatalardan biri olarak görülebilir.

Gazete bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için görgü tanıklarının ifadelerine ve nükleer karşıtı bilim insanlarının değerlendirmelerine yer vermektedir. Bu dönemde hem nükleer enerji askıya alındığı hem de kısa bir süre sonra başka bir hükümet tarafından yeniden gündeme getirildiği için bu dönemde gazete haberlerinde inandırıcılığı sağlamak için dünyadaki reaktör sayısı gibi verilere başvurulmuştur.

2.5.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

2000 yılında Milliyet gazetesinin genel yayın yönetmeni koltuğuna Mehmet Y. Yılmaz oturmuştur. 2005 yılına kadar bu görevde kalan Yılmaz, magazin ağırlıklı bir yayın politikası izlemekle eleştirilmiştir.[455]

Fakat bu yayın politikasına rağmen Hürriyet, Radikal, Posta ve Vatan olmak üzere tüm Doğan Grubu gazetelerinin ve CNN Türk ve Kanal D gibi tüm televizyonlarının yaptığı gibi AKP'nin ilk kez katıldığı 2002 seçimlerinde CHP'yi desteklemiştir. Seçimleri AKP'nin kazanması üzerine ise AKP ile pek iyi bir başlangıç yapmamış olan Milliyet de dahil olmak üzere Doğan Medya Grubu yayınları sermayenin paralelinde bir tutum takınarak AKP'ye karşı dilini yumuşatmıştır.[456]

Ancak bu yumuşama 2005 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihte gazetenin genel yayın yönetmeni olan Sedat Ergin döneminde, özellikle de 2006 yılı sonu itibariyle AKP hükümetinin icraatına muhalif bazı haberlerin gazetede yoğunlaşmıştır.[457]

Gazete, Cumhuriyet mitingleri döneminde okuyucularına Türk bayrağı hediye etmiştir ki; bu da Erdoğan'ın ya da milli görüş çizgisinden gelen herhangi birinin cumhurbaşkanlığına muhalefet olarak rahatlıkla okunabilmektedir.

---

[455] Çakır ve diğerleri, s. 97, 109.
[456] Mavioğlu, s. 49.
[457] Çakır ve diğerleri, s. 97, 109.

Milliyet gazetesi dönemin en önemli gelişmelerinden olan Ergenekon davasında temkinli bir yayın politikası izlemiştir. Haber metinleri mümkün olduğunca duygu ve sansasyonlara dayalı olmayan ifadelerle verilmiştir. Bir çeteleşmenin varlığı kabul edilmiş ancak dava kapsamında tutuklanan kişilerin göz altına alınış biçimleri ve bazı isimlerin bir hesaplaşma içinde davaya dahil edildikleri eleştirileri doğrudan ya da dolaylı olarak yapılmıştır. [458]

2002'deki seçimlerin öncesinde CHP'yi desteklediği için Doğan Medya Grubu ile iktidar partisi AKP ile beklenen gerginlik ise 2008'de patlak vermiştir. Tüm Doğan Medya Grubu yayınlarında olduğu gibi Milliyet de Almanya'daki Deniz Feneri e.v. davasının Türkiye'deki bağlantıları ile ilgili haberlerin yer alması ile dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile ipler birden gerilmiştir. Daha detaylı açıklamak gerekirse Deniz Feneri davasının en önemli sanığı Mehmet Gürhan'ın Başbakan Erdoğan'ı para aktardığı iddiası CHP lideri Deniz Baykal tarafından NTV'de dile getirilmiş, ertesi gün de Doğan grubuna ait Radikal, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde manşet olmuştur ki bu da dönemin başbakanı Erdoğan'ın tepkisine yol açmıştır. Erdoğan Deniz Feneri e.v. ile ilgili iddiaların ortaya atılmasının nedenini Doğan Grubunun satın aldığı Hilton Otelinin arazisine inşaat izni verilmemesine bağlamıştır. Giderek kavganın tonu sertleşmiş, sonunda Doğan Grubunun bütün şirketlerine dair sıkı bir mali denetim başlatılmış ve gruba faiziyle birlikte 4.8 milyar vergi cezası kesilmiştir.[459]

Mutlaka eklemek gerekmektedir ki; Sedat Ergin döneminde gazetedeki çevre haberlerinin sayısında ve niteliğinde artış görülmüştür.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[458] Çakır ve diğerleri, s.111-112.
[459] Mavioğlu, s.49

Nükleer santral yeniden gündemde

Yıllardır planlanan ama kamuoyu tepkisiyle bir türlü gerçekleştirilemeyen nükleer santral, AKP'nin gündeminde yer alıyor. AKP'nin seçim bildirgesinin enerji kısmında, doğalgazla Türkiye'nin dışa bağımlılığının arttığı belirtilerek, linyit, rüzgâr, hidrolik, güneş, nükleer santral gibi yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verileceği ifade ediliyor. Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımı için 17 Aralık 1996'da ihaleye çıkılmış, ancak uygulanan ekonomik programın imkân vermemesi, nükleer santral teknolojilerinin gelişmesinin beklenmesi gibi gerekçelerle iptal edilmişti. *AA*

Şekil 111

***Tarih ve konum**: 18 Kasım 2002, sayfa 8.*

***Başlık**: "Nükleer santral yeniden gündemde"*

***Haber girişi**: "Yıllardır planlanan ama kamuoyu tepkisiyle bir türlü gerçekleştirilemeyen nükleer santral, AKP'nin gündeminde yer alıyor. AKP'nin seçim bildirgesinin enerji kısmında, doğalgazla Türkiye'nin dışa bağımlılığının arttığı belirtilerek, linyit, rüzgar, hidrolik, güneş, nükleer santral gibi yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verileceği ifade ediliyor."*

Nükleer santral kuracağız

Gerekli önlemler alınması durumunda bir sorun çıkmayacağını söyleyen Enerji Bakanı Güler, nükleer santrali gündemlerine aldıklarını belirtti

ABDULLAH KARAKUŞ Ankara

Geçmiş hükümet dönemlerinde çok tartışılan ve kamuoyunun tepkisine neden olan nükleer santrallerin kurulmasını AKP hükümeti de gündemine aldı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, nükleer santral kuracaklarını belirterek, "Dünyada çok ülkede var. Önlem alınırsa bir şey olmaz" dedi.

Doğalgaz tartışmalarının yaşanmasının ardından Enerji Bakanlığı, nükleer santrallerle ilgili ön çalışmaları başlattı. Enerjimiz; kömür, hidroelektrik ve doğalgaz olmak üzere üçlü sınıyağına otuz doğduğunu belirten Güler, bunlara alternatif olarak nükleer santral ile rüzgar ve güneş enerjisinden faydalanarak, seçenekleri beşe çıkaracaklarını kaydetti. Güler, "Beşli sistem Türkiye için enerji açısından çok daha iyi olacak. Bir bütün yumurtaları bir sepete koymak istemiyoruz" diye konuştu.

'Bu kaynak ihmal edilemez'

Nükleer santralleri, "Hiç olmamalıdır" diye savunan Güler, çevrelerden gelen tepkilerle ilgili olarak ise "Tedbirler alınırsa bir şey olmaz. Bu santraller birçok ülkede var. Bunlar ucuz yenilenebilir değil ama uzun vadede çok avantajlı. Santralleri kurmak için biraz zamanın bitmesine var" dedi.

Enerji Bakanı Güler'in, hükümetin nükleer santral kurulmasını gündeme aldıktan yönündeki açıklamasının çevre örgütlerin tepkisine neden olmasını beklemiyor.

'Uzun vadede kaynak hidrojen'

Uzun dönemde hidrojen enerjisini düşündüklerini belirten Güler, "Hidrojen enerjisi için bir çalışmamız var. Dünyada en çok bunun üzerinde duruluyor. Soyut bahsediyorum ama çok önemli üretecegiz" dedi. Konuyla ilgili Avustralya, Kanada ve Çin'le ayrı bir çalışmamız bulunduğunu belirten Güler, "Hidrojen enerjisi için yeterince kişi bilimsel çalışmalar yapıyorlar. Bu alan henüz çözüm bulunduğu bir alandır. Bu alanda kalkınmamız için bir çalışmamız olduğunu ifade etti.

Şekil 112

***Tarih ve konum**: 14 Temmuz 2003, sayfa 7.*

***Başlık**: "Nükleer santral kuracağız"*

***Alt başlık:** "Gerekli önlemlerin alınması durumunda bir sorun çıkmayacağını söyleyen enerji bakanı Güler, nükleer santrali gündemlerine aldıklarını belirtti"*

***Haber girişi**: "Geçmiş hükümetler döneminde çok tartışılan ve kamuoyunun tepkisine neden olan nükleer santrallerin kurulmasını AKP hükümeti de gündemine aldı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, nükleer santral kuracaklarını belirterek 'Dünyada çok ülke var. Önlem alınırsa bir şey olmaz' dedi."*

Çernobil ölümleri TBMM'de

Çernobil faciasının ardından kansere bağlı ölümlerdeki olağanüstü artışın araştırılması için 84 milletvekili TBMM'ye bugün önerge veriyor

İSTANBUL Milliyet

Çernobil nükleer faciasının 18. yılında Milliyet'in gündeme getirdiği Karadeniz'de kansere bağlı ölümler, Meclis gündemine taşınıyor. Ölümlerin araştırılması amacıyla Araştırma Komisyonu kurulması için TBMM'ye bugün önerge veriliyor. Ukrayna'daki Çernobil Nükleer Santralı'ndaki kaza 26 Nisan 1986 tarihinde meydana geldi. Radyoaktif serpintiden etkilenen Karadeniz sahillerinde, kansere bağlı ölümler, artış 1993'te kurulan Araştırma Komisyonu'yla yeterli sonuçlara ulaşılamadı. Yeni bir Araştırma Komisyonu için AKP İstanbul Milletvekili Azmi Ateş ve 84 milletvekilinin imzasını taşıyan önerge bugün TBMM Başkanlığı'na verilecek.

'Karadeniz'de her evde bir kanser vakası var'

Milliyet, kanser vakalarını gündeme getirmişti.

Santralların tehdidi altında

Önergenin gerekçesinde, Türkiye'nin, Ermenistan Metmasor Nükleer Santralı, Bulgaristan'daki Kozludov ve Romanya'daki Cernoyada santrallarının tehdidi altında olduğu vurgulandı. Önerge metninde şu ifadelere yer verildi: "Mayıs 1986'da radyasyona maruz kaldığı tespit edilen çayların bir kısmının, 1993'te Karadeniz bölgesinin muhtelif yerlerine gömülmüş olduğu ifade edilmektedir. Bu tarihten sonra bölgede meydana gelen ölümlerin büyük oranda kanserden kaynaklandığı ve kanser vakalarında olağanüstü artışların gözlendiği söylenmektedir. Bu olayın meydana getirdiği tahribatın, ölüm, hastalık, maddi ve manevi kayıpların araştırılması ve sorumluların tespit edilmesine acilen ihtiyaç vardır."

TBMM'ye sunulacak belgeler arasında şarkıcı Volkan Konak'ın Cahit Aral ile Atom Enerji Kurumu Başkanı Ahmet Yüksel hakkında 24 Nisan 2004'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdiği suç duyurusu da var.

Şekil 113

***Tarih ve konum**: 3 Haziran 2004, sayfa 17.*

***Başlık**: "Çernobil ölümleri TBMM'de"*

***Alt başlık: "**Çernobil faciasının ardından kansere bağlı ölümlerdeki olağanüstü artışın araştırılması için 84 milletvekili TBMM'ye bugün önerge veriyor"*

***Haber girişi**: "Çernobil nükleer faciasının 18. Yılında Milliyet'in gündeme getirdiği Karadeniz'de kansere bağlı ölümler Meclis gündemine taşınıyor. Ölümlerin araştırılması amacıyla Araştırma Komisyonu kurulması için TBMM'ye bugün önerge veriliyor."*

'Çernobil korkusu yersiz, beş nükleer santral gerekli'

Türkiye'nin en az beş nükleer santrale ihtiyacı olduğunu belirten Siemens Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı İncecik, "Çernobil kazası yüzünden nükleer enerjiye soğuk bakılıyor. Bu korku gereksiz" dedi

İran ile yaşanan doğalgaz krizi Türkiye'yi enerji konusunda yeni arayışlara yöneltti. Geçtiğimiz hafta, Enerji Bakanı Hilmi Güler'in, Ömer Sabancı başkanlığındaki TÜSİAD Enerji Grubu'yla toplantı yapması, hükümetin enerji sorununu özel sektörle birlikte çözmek istediği şeklinde yorumlandı.

Enerji altyapısı yatırımları alanında lider firmalardan Siemens Türkiye'nin Yönetim Kurulu Başkanı Zafer Incecik, Türkiye'nin dengeli bir enerji politikası gütmesi gerektiğini belirterek "Su, rüzgar, doğalgaz, fosil yakıtlar ve nükleer enerji arasında dengeli bir dağılım yapılması gerekiyor" dedi.

İncecik, Türkiye'nin doğal enerji kaynaklarının zengin olduğunu ancak sadece doğal kaynaklara dayalı bir enerji politikasının yanlış olduğunu anlattı. Türkiye'nin

Eylem Türk

tartışması gerektiğini belirten İncecik, şunları söyledi: "Ne doğalgaz, ne hidroelektrik enerji uzun yıllar depolanamıyor. Bugün İran'la yaşadığımız gibi, olası bir kriz karşısında Türkiye'nin 10 yıl, 20 yıl idare edecek enerji depolaması olması lazım. Bu sadece nükleer enerji ile mümkün."

İki ihale iptal edildi

Zafer Incecik, Türkiye'nin en az beş nükleer santrale ihtiyacı olduğunu, bu alandaki uluslararası deneyimleriyle istenirse kısa zamanda nükleer santral kurabileceklerini ifade etti.

Şirketin daha önce Türkiye'de açılan iki nükleer santral ihalesini kazandığını anlatan İncecik, "İkisi de gerekçesiz olarak iptal edildi. Bu işler bize maddi ve manevi olarak zarar

'İptaller imajımızı zedeliyor'

1.9 milyar euroluk cirosu, 7 bini aşkın istihdamı ve dünyanın 80 ülkesine 460 milyon euroluk ihracatıyla Türkiye'nin en büyük yabancı sermayeli şirketlerinden biri olan Siemens Türkiye'nin Yönetim Kurulu Başkanı İncecik, geçen hafta Galataport ve Tüpraş ihalelerinin iptalinin Tür-

SIEMENS

Şekil 114

***Tarih ve konum**: 5 Şubat 2006, sayfa 10.*

***Başlık**: "Çernobil korkusu yersiz, beş nükleer santral gerekli"*

***Alt başlık**: "Türkiye'nin en az beş nükleer santrale ihtiyacı olduğunu belirten Siemens Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı İncecik, 'Çernobil kazası yüzünden nükleer enerjiye soğuk bakılıyor. Bu korku gereksiz' dedi"*

***Haber girişi**: "İran ile yaşanan doğalgaz krizi Türkiye'yi enerji konusunda yeni arayışlara yöneltti. Geçtiğimiz hafta Enerji Bakanı Hilmi Güler'in Ömer Sabancı başkanlığındaki TÜSİAD Enerji Grubuyla toplantı yapması, hükümetin enerji sorununu özel sektörle birlikte çözmek istediği şeklinde yorumlandı."*

‘Nükleer santral yanlış Türkiye’nin rüzgârı var’

Hükümet, Türkiye’nin ilk nükleer santralı için yer belirleyip ‘model’ tartışması başlatırken, akademik çevrelerden, nükleer enerjinin tahribat, maliyet ve güvenlik riskleri nedeniyle terk edilmeye başlanan bir enerji olduğu uyarısı geldi

Serkan Altınsu

Uzmanlar, Almanya’nın Türkiye’nin kurulu gücünün yaklaşık yarısı kadar enerjiyi yalnızca rüzgârdan elde ettiğini belirterek, ‘Almanya Türkiye’nin yarısı kadar rüzgâr alıyor. Elektriğimizin tümünü, daha ucuza rüzgârdan elde edebiliriz’ diyor

‘Nükleerin maliyeti çok yüksek Almanya santral söküyor’

‘Nükleer atıktan kurtulmak için uzaya yollamaya kalktılar’

Çatılar pille kaplı

Tarih ve konum: *18 Nisan 2006, sayfa 18.*

Başlık: *‘Nükleer santral yanlış Türkiye’nin rüzgarı var’*

Spot 1: *“Hükümet Türkiye’nin ilk nükleer santralı için yer belirleyip “model” tartışması başlatırken, akademik çevrelerden, nükleer enerjinin tahribat, maliyet ve güvenlik riskleri nedeniyle terk edilmeye başlanan bir enerji olduğu uyarısı geldi.”*

Spot 2: *“Uzmanlar, Almanya’nın Türkiye’nin kurulu gücünün yaklaşık yarısı kadar enerjiyi yalnızca rüzgardan elde ettiğini belirterek, ‘Almanya Türkiye’nin yarısı kadar rüzgar alıyor. Elektriğimizin tümünü, daha ucuza rüzgardan elde edebiliriz’ diyor.”*

Başlık 1: *“Nükleerin maliyeti çok yüksek Almanya santral söküyor”*

Başlık 2: *“Nükleer atıktan kurtulmak için uzaya yollamaya kalktılar”*

Şekil 115

Meclis’te ‘ölümcül’ eylem

Greenpeace üyesi bir grup, “Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesiyle Enerji Satışına İlişkin Yasa Tasarısı”nı protesto etmek amacıyla dün sabah TBMM’nin İçişleri Bakanlığı’na bakan tarafında toplandı. “Nükleer Enerji Ölümcüldür” yazılı pankartlar açıp ölü taklidi yapan eylemciler adına bir açıklama yapan Hilal Akıcı, “Tasarı geri çekilsin” dedi. Polisin ‘eyleme son verin’ uyarısını dikkate almayan eylemciler ölü taklidi yapmayı sürdürdü. Bunun üzerine müdahale eden polis, 21 kişiyi gözaltına aldı.

ALTAN BURGUCU

NÜKLEER YASA ÖLÜMCÜLDÜR

NUCLEAR LAW IS LETHAL

POLİS

POLİS

Tarih ve konum*: 15 Kasım 2006, sayfa 3.*

Başlık: *“Meclis’te ‘ölümcül’ eylem”*

Haber girişi*: “Greenpeace üyesi bir grup, ‘Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesiyle Enerji Satışına ilişkin Yasa Tasarısı’nı protesto etmek amacıyla dün sabah TBMM’nin İçişleri Bakanlığı’na bakan tarafında toplandı.”*

Şekil 116

Nükleer santrallara tefli protesto

Kızılay Postanesi’nden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’e “yasayı veto etmesini isteyen” fakslar çeken grup, alkışlı protestonun ardından dağıldı.

HAYIR!

ANKARA Milliyet

Türkiye’de kurulması planlanan nükleer santrallara karşı sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan “Nükleer Karşıtı Platform” üyeleri, nükleer güç santrallarının kurulmasına ilişkin yasanın “meşruiyeti tartışmalı bir Meclis’ten geçtiğini” öne sürdü.

Nükleer Karşıtı Platform üyeleri, Mersin - Akkuyu ve Sinop’tan gelen vatandaşlarla birlikte dün Milli Müdafaa Caddesi’nde toplandı. Platform üyeleri, önceki gün Meclis’ten geçen Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesi Hakkında Yasa’yı ellerinde teflerle protesto etti.

‘Lobicilere sadakat’

Platform sözcüsü Erdal Apaçık, erken seçim kararı almış, cumhurbaşkanını seçememiş bir Meclis’in, nükleer santral kurulmasına olanak tanıyan bir yasayı onaylamasının tek anlamının, AKP hükümetinin “nükleer lobicilere verdiği sözlere sadık olma kararlılığı” olduğunu ileri sürdü.

Şekil 117

Tarih ve konum: *17 Mayıs 2007 sayfa 21.*

Başlık: *"Nükleer santrallara tefli protesto"*

Haber girişi: *"Türkiye'de kurulması planlanan nükleer santrallara karşı sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan 'Nükleer Karşıtı Platform' üyeleri, nükleer güç santrallerinin kurulmasına ilişkin yasanın 'meşruiyeti tartışmalı bir meclisten geçtiğini' öne sürdü."*

Nükleerde tarihi adım

Hükümetin seçim öncesi Meclis gündemine taşıdığı nükleer santral tasarısı CHP'lilerin itirazlarına rağmen Genel Kurul'da kabul edilerek yasalaştı

ANKARA

EMO: Yangından mal kaçırır gibi...

Şekil 118

Tarih ve konum: *9 Mayıs 2007, sayfa 7.*

Başlık: *"Nükleerde tarihi adım"*

Alt başlık: *"Hükümetin seçim öncesi Meclis gündemine taşıdığı nükleer santral tasarısı CHP'lilerin itirazlarına rağmen Genel Kurul'da kabul edilerek yasalaştı."*

Haber girişi*: "AKP Hükümeti, Türkiye'de yıllardır süren tartışmaların ardından nükleer santral kurulmasına ilişkin tasarıyı seçim öncesi Meclis gündemine alarak yasalaştırdı. Genel Kurul'da kabul edilen Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Yasa ile bu alanda yapılacak yatırımlar için yasal alt yapı hazırlandı."*

Kutu: *"EMO: Yangından mal kaçırır gibi..."*

Nükleer ihalesinde tek teklif fiyaskosu

DUR

ÖLÜM DE

ÖLÜM DE

Nükleer santral ihalesinin yapıldığı sıralarda 'Nükleer Karşıtı Platform' da Enerji Bakanlığı önünde protesto gösterisi yapıyordu.

MERSİN - Akkuyu'da kurulması planlanan Türkiye'nin ilk nükleer santralı için açılan ihalede 6 katılımcıdan sadece Rus Atostroyexport-Inter Rau ve Ciner Grubu'na ait Park Teknik Elektrik ortaklığı teklif verdi. Diğer 5 firma teşekkür mektubu sunarak ihaleden çekildi. TETAŞ Genel Müdürü Hacı Duran Gökkaya, "İhale süreci devam ediyor. Bir teklif var. Teklif olmasa süreç yarım kalırdı" dedi. Çevreciler haberi halayla kutladı. >>7'de

Şekil 119

Tarih ve konum: *25 Eylül 2008, sayfa 1.*

Başlık: *"Nükleer ihalesinde tek teklif fiyaskosu"*

Spot*: "Akkuyu'da kurulması planlanan Türkiye'nin ilk nükleer santralı için açılan ihalede 6 katılımcıdan sadece Rus Atostroyexport-Inter Rau ve Ciner Grubuna ait Park Teknik Eketrik ortaklığı teklif verdi. Diğer 5 firma teşekkür mektubu sunarak ihaleden çekildi. TETAŞ genel*

Müdür Hacı Duran Gökkaya, 'İhale süreci devam ediyor. Bir teklif var. Teklif olmasa süreç yarım kalırdı' dedi. Çevreciler haberi halayla kutladı."

Başlık: Bu dönemin 2006'ya kadar olan ilk yarısında başlıkları nükleer taraftarı bakış açısıyla kurgulanmıştır. Tırnak işareti olmadan atılmış olan "Nükleer santral kuracağız" başlığı bu anlamda dikkat çekicidir. Tırnak işareti kullanmayarak gazete, başlıktaki görüşü paylaşmakta ve özne olan "biz"e kendini dahil etmektedir. Bu anlamda gazetenin bu haber üzerinden kendini hükümetin nükleer enerji konusundaki adımlarını onaylayıcı bir noktada konumlandırdığı söylenebilir. "*Gerekli önlemlerin alınması durumunda bir sorun çıkmayacağını söyleyen enerji bakanı Güler, nükleer santrali gündemlerine aldıklarını belirtti"* şeklindeki alt başlık ise zaten AKP hükümetinin "gerekli önlemleri" alacağını ima ederek, halkın nükleer enerjiye dair rızasını üretmeyi amaçlamaktadır.

Benzer olarak yine dönemin Enerji Bakanı Hilmi Güler'in *"Birden fazla (santral) düşünüyoruz... Rakam olarak iki, üç civarında olacak*" şeklindeki sözleri başlığa yine tırnaksız şekilde "Bir değil, üç nükleer enerji santralı" şeklinde çıkarılmıştır. Başlık "bir değil, iki değil taam üç" kalıbına referans vermekte ve çok nükleer santral inşa edileceği anlatmakta ve hükümetin üç nükleer santral kurma gücünde olduğu imasında bulunmaktadır. Bu arada başlıkta manipülasyon yapılmıştır, zira haber metninden anlaşıldığı kadarıyla Güler "iki, üç civarında" demiş, kesin olarak üç dememiştir.

Reuters kaynaklı başka bir haber için yine tırnaksız olarak atılan "Üç nükleer santral yapılacak" başlıklı haber hükümete yakın kaynaklara dayandırılmaktadır. Ancak gazete bu bilgiyi iddia olarak değil kesin bir bilgiymiş gibi başlıktan okura duyurmuştur. Bu üç başlık da halkın nükleer enerji fikrine alışması ve nükleer santralın yapımına dair rıza üretimini sağlamayı amaçlamaktır.

Bu ilk yarıda atılan "*Nükleer takip*" başlığı ve *"Türkiye'de nükleer santral kurulmasına yönelik stratejik planları hazırlayan Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), Finlandiya'da parlamentonun onay vermesinin ardından yapımına başlanan beşinci santralı yakından izliyor"* alt başlığı da benzer bir amaca hizmet etmektedir. Yönlendirme, tamamlayıcı olan alt başlıktan yapılmaktadır. "Yakından izlemek" ifadesi kullanılarak nükleer güvenlik konusundaki hassasiyet imasında bulunulmaktadır.

Bu dönemin nükleer gündem konuları arasında Çernobil ile artan kanser vakaları arasında ilişkiyi araştıran çalışmalar, bu ilişkinin açığa çıkarılması için Meclis'te verilen soru önergeleri mevcuttur. Bu çalışmalara atfen bu kez tırnak işareti kullanılarak "*Çernobil korkusu yersiz, beş nükleer santral gerekli"* başlığı dikkat çekmektedir. Başlık, hükümetin 3 santral söylemini de aşacak şekilde abartılıdır. Başlık üzerinden Çernobil nükleer santral kazasına rağmen "gereklilik" argümanı ile rıza üretilmektedir.

2006'ya kadar olan dönemde nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak kullanan ya da nükleer karşıtı bakış açısıyla atılmış herhangi bir başlığa rastlanmamaktadır. 2006 sonrası dönemde ise nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak kullanan ve nükleer karşıtı bakış açısıyla atılan başlıklar dikkat çekmektedir. Bu anlamda başlıklar üzerinden dönemin ikinci yarısında söylem değişikliğinin yaşandığı söylenmelidir. Ancak elbette ilk yarıdaki nükleer taraftarı başlık atma eğilimi "*Nükleerde tarihi adım*" örneğinde de görüldüğü üzere devam etmektedir. Özellikle ekonomi sayfasında yer alan bu haberlerden nükleer enerji olumlu ve büyük bir adım olarak kodlanmıştır.

Ancak bu dönemde "*Nükleer santral yanlış Türkiye'nin rüzgarı var*", "*Nükleer santrallara tefli protesto*" ve "*Sinop'ta nükleer protesto*" gibi nükleer karşıtı hareketi kaynak alan başlıklar yaygındır. Gazete bu dönemde "*Meclis'te 'ölümcül' eylem*" gibi yaratıcı-yönlendirici başlıklar atmaktadır. Meclis önünde "nükleer enerji öldürür" mesajını verebilmek için Meclis önünde yere yatarak ölü taklidinin yapıldığı protestonun haberi, yukarıdaki başlıkla verilerek hem eylemin biçimine gönderme yapılmış hem de nükleer enerjinin "ölümcül" bir enerji olduğu okura aktarılmıştır.

Yine yaratıcı ve yönlendirici başlık örneği olarak "Nükleer santral Türkiye'ye 3 milyon dolara 'patlayacak'" başlığı verilebilir. Böylelikle tırnak içinde kullanılan "patlayacak" kelimesi, hem "pahalıya patlamak" deyimine gönderme yaparak nükleer enerjinin pahalı bir enerji biçimi olduğunu vurgulamak ta hem de nükleere kazaya göndermek yapmaktadır.

Dönemin ilgili haberlerinde üst ve alt başlık ile başlık uyumludur. Yönlendirme genellikle başlık üzerinden yapılmaktadır. Üst başlık genellikle açıklayıcı, alt başlık tamamlayıcı bir işlev üstlenmektedir.

Spot: Milliyet gazetesinde spotların genellikle derdini iyi anlattığını ve haberi iyi özetlediğini söylemek gerekmektedir.

Bu dönemde nükleer taraftarı söylemi yeniden üreten başlığa sahip olan haberlerin spotları da genellikle nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmektedir. Örneğin ifadenin kime ait olduğunu belirtmek için üst başlık ve tırnak işareti kullanılmadan atılan "*Nükleer santral kuracağız*" başlıklı haberin girişi "*Geçmiş hükümetler döneminde çok tartışılan ve kamuoyunun tepkisine neden olan nükleer santrallerin kurulmasını AKP hükümeti de gündemine aldı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, nükleer santral kuracaklarını belirterek 'Dünyada çok ülke var. Önlem alınırsa bir şey olmaz' dedi*." şeklindedir. Spotta geçmişte kamuoyunun nükleer enerjiye gösterdiği tepki bilgisi, -Bakan Güler'den yapılan doğrudan alıntıyla- dünyada pek çok ülkenin nükleer enerji kullandığı ve güvenlik önlemi garantisiyle nötralize edilmiştir. Spot, nükleer kazaların güvenlik önlemi alınmadığı için yaşandığını ima etmektedir.

Başlığı nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak kullanan haberlerin spotları da nükleer karışı bakış açısıyla atılmaktadır. Ancak özellikle nükleer karşıtı protesto haberleri spotsuz olarak sayfada yer almaktadır. Böylesi durumlarda haber girişlerinde nükleer karşıtı hareketle gazetenin arasına mesafe koyan örnekler dikkat çekmektedir. Haber girişlerinde gazete ile nükleer karşıtı hareket arasına genellikle stratejik eylemler ile mesafe koyulmakta ve nükleer karşıtı hareketin sözlerini "iddia" olarak yansıtılmaktadır. Bu noktada söylenmelidir ki gazete bu dönemde muhabirden gelen haberler üzerindeki müdahalesinin başlık grubu üzerinde yapmaktadır. Dolayısıyla başlık ve haber girişlerinin uyumsuz olduğu örneklerde haber girişlerindeki yöntem gazetenin yöntemini değil, mikro yapı olarak ele alınan haberi yazar muhabirin yöntemini göstermektedir.

Dolayısıyla bu dönemde asıl olarak başlık grubu üzerinden hem nükleer taraftarı hem de nükleer karşıtlarını lehine yönlendirme yapıldığı, spotun başlık gruplarına bu yönlendirmede destekleyici bir işlev gördüğü, ancak haber girişlerinin gazetenin görüşünü yansıtmadığı söylenebilir.

Fotoğraf: Bu dönemde Milliyet gazetesinde nükleerle ilgili pek çok haberde fotoğraf kullanılmış ve fotoğraf kullanılan hemen her haberde de protesto gösterisi ya da eylem

fotoğrafları tercih edilmiştir. Ekonomi sayfasındaki nükleer gelişmelerin haberlerinde ise genellikle temsili bir reaktör fotoğrafı ve haber kaynağının portre fotoğrafı kullanılmıştır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde 36 haber yayımlanmıştır. Bu haberlerden biri birinci sayfadan verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Gazetenin bu dönemdeki haberlerini artan kanser vakaları ile Çernobil nükleer santralı arasındaki ilişki, nükleer enerjinin yeniden hükümetin gündemine alınması, ilk nükleer santralın Sinop'a kurulma kararı ve paralelindeki nükleer karşıtı eylemler oluşturmaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Milliyet gazetesinin bu dönemde nükleer enerji ile ilgili haberleri; hükümet tarafından açılan nükleer ihaledeki gelişmeler, nükleer enerji protestoları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazetede 2006 yılında kadar hükümet kanadından yapılan nükleer enerji taraftarı açıklamalar yeniden üretilerek nükleer enerji için okurun rızasını sağlamak amaçlanmıştır. Gazetede 2006'ya kadar olan ilk yarıda nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak kullanan ya da nükleer karşıtı bakış açısıyla yazılmış herhangi bir habere rastlanmamaktadır. Bunda 2000'de dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in Akkuyu nükleer santral ihalesini iptal ederek nükleer enerji konusunu rafa kaldırmasının ardından Nükleer Karşıtı Platformun dağılmasının da payı vardır. Nükleer Karşıtı Platform 2005'te bir basın toplantısıyla yeniden toplanmıştır ancak bu toplantı ve toplantıda açıklanan bilim insanlarının nükleere karşı topladıkları imzalar ve açıkladıkları bildiri Milliyet gazetesinin sayfalarında yer almamıştır.

Gazetenin bu tutumunun nedenini ülkedeki politik havayla açıklamak mümkündür. Gazete, yukarıdaki başlıklarda açıklandığı üzere 2002 seçimlerinde CHP'yi desteklemiş, ancak seçimi AKP'nin kazanması üzerine sermayenin paralelinde bir tutum takınarak AKP'ye karşı dilini yumuşatmıştır. Bu yumuşak dil, nükleer enerji ile ilgili haberlerde de karşımıza çıkmaktadır.

Ancak 2005'te gazetenin genel yayın yönetmeni koltuğuna oturan Sedat Ergin döneminde, özellikle de 2006 yılı sonu itibariyle AKP hükümetinin icraatına muhalif bazı haberler gazetede artmıştır. Bu muhalefet havası elbette nükleer karşıtı hareketin gazetedeki görünürlüğünü biraz daha arttırmıştır. Ancak şunu belirtmek gerekmektedir ki Milliyet gazetesi, Cumhuriyet gazetesinin aksine bu dönemde çok sık yapılan nükleer protestoların hepsine yer vermemiştir. Bu anlamda kendisine, Cumhuriyet gazetesinin yaptığı gibi nükleer karşıtlarının seslerini okura ulaştırmak gibi bir misyon biçmediği yorumu yapılabilir. Genellikle Greenpeace'in dikkat çekici eylemleri kendine gazetede yer bulmuştur.

Milliyet gazetesi bu dönemde nükleer enerji konusunu zaman zaman "gereklilik", zaman zaman da "yenilenebilir enerjinin karşıtında gereksiz bir enerji" olarak ele almıştır. Gazete nükleer yasanın Meclis'ten geçmesi haberinde nükleer karşıtı tavrıyla bilinen ve Nükleer Karşıtı Platformun yürütücülerinden Elektrik Mühendisleri Odasından görüş almış ve bunu haberin bir unsuru olarak sunmuştur.

Yorum: Önceki dönemlere oranla bu dönemde Milliyet gazetesinin nükleer enerji konusunda daha ilgisiz yaklaştığı söylenebilir. Gazetede yer alan 36 haberin 9 tanesinin kaynağı nükleer karşıtı harekettir. Nükleer gelişmeleri aktaran üç haberde nükleer karşıtı hareketin eylemleri ya da görüşleri kutu olarak verilmiştir.

Gazetenin bu dönemdeki haber kaynakları başta Enerji Bakanlığı olmak üzere hükümet temsilcileri, özel sektör, ajanslar ve nükleer karşıtı harekettir.

Gazetedeki haberlere yansıdığı kadarıyla nükleer taraftarları "Nükleer enerji konusunda çağır gerisinde kaldık", "Nükleer enerjiye muhtacız" argümanları üzerinden nükleer enerjiyi savunurken nükleer karşıtları ise "Rüzgar ve güneş bize yeter", "Nükleer santraller pahalı ve hantaldır", "Akkuyu'daki olası bir kaza sadece Türkiye'yi değil pek çok ülkeyi etkileyecek" şeklinde argümanlarla projeye karşı çıkmaktadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Haberlerde genellikle özneler net olarak ortaya konmakta ve aktif cümleler kurulmaktadır. Ancak nadiren de olsa öznenin vurgulanmadığı, pasif cümlelere rastlanmaktadır. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşmaktadır. Cümleler ve cümlecikler genellikle birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde Milliyet gazetesinde nükleer enerji konusuna dair net bir dil kullanımı yoktur. Gazetede zaman zaman nükleer karşıtı zaman zaman nükleer taraftarı bir dil görmek mümkündür.

Hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı gözle yazılan haberlerde stratejik eylemlere ve savunulan fikre olan mesafeyi göstermek için o fikrin "iddia" bazında aktarılmasına rastlanmaktadır. İlgili haberlerde yönlendiriciliğin bir göstergesi olan sıfatlar yer almaktadır. Gazete de nadiren de olsa, göstericileri potansiyel olay çıkarıcı alt metnine sahip olan "göstericiler olaysız dağıldı" kalıbı bulunmaktadır.

Gazetede, dikkat çekmesi için haberin önemli kısımlarının daha koyu yazılması, kaynağa atfen başlığa çıkarılan cümleyle hemfikir olunan kısımlarının büyük harf ile aktarılması gibi stratejik noktalama işaretlerine sıklıkla rastlanmaktadır.

Bu dönemde Milliyet gazetesinde hem nükleer taraftarı, hem de nükleer karşıtı olan muhabirlerin bu alanda haber yaptığı söylenebilir. Haber metni ile başlık grubu arasında yaşanan uyumsuzluklar bununla açıklanabilir.

Haber retoriği: Gazetede 2006 yılına kadar sadece yönlendirici nükleer taraftarı bir dil kullanılmıştır. 2006'dan sonra nükleer taraftarı dil kullanımı özellikle ekonomi sayfalarında sürdürülse de bu ikinci yarı da temkinli bir biçimde kapalı bir nükleer karşıtı dile de rastlanmaktadır. Ancak gazetede kapladığı alan bakımından nükleer taraftarı dil daha ağır

basmaktadır. Bu ikili dil yapısı gazetede doğal bir denge politikasının oturmasına neden olmuştur. Bu doğal denge politikası, toplumsal sorumluluk kuramına göre tarafsızlık ilkesine uygunluktan ziyade seçmeci kaynak kullanımı ve hükümet gözünden yazılan haberlerin haber hiyerarşisinde üst sıraları konulmasıyla nükleer enerjiyi savunan egemen görüşe hizmet etmektedir.

Cinsiyetçi olmayan dil kullanımı konusunda toplumda yavaş yavaş farkındalığın arttığı bu dönemde gazetedeki eril dil kullanımı dikkat çekicidir.

Gazete bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için genellikle -nükleer karşıtı ya da nükleer taraftarı- bilim insanlarının değerlendirmelerine yer vermektedir. Gazete haberlerinde inandırıcılığı sağlamak için dünyadaki reaktör sayısı gibi verilere başvurulmuştur, ancak bunun da "dünyada bu kadar çok reaktör var, endişe yersiz" imasını içerdiği unutulmamalıdır. İnandırıcılığı sağlamakta fotoğraflar da önemli bir yer tutmaktadır.

2.5.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Bu dönemde Hürriyetin genel yayın yönetmeni bir önceki dönemde olduğu gibi Ertuğrul Özkök'tür. Yukarıda anlatıldığı üzere tıpkı Milliyet gazetesi ve Doğan Medya Grubuna bağlı tüm yayınların yaptığı gibi Hürriyet gazetesi de AKP'nin ilk kez katıldığı 2002 seçimlerinde CHP'yi desteklemiştir. Ancak seçimi AKP'nin kazanması üzerine AKP hakkındaki üslubunu yumuşatmıştır.

AKP'nin 22 Temmuz 2007'deki seçim zaferinin Hürriyet'e yansıması Emin Çölaşan'ın Hürriyet'teki işine son verilmesi olmuştur. Alan'a göre bu olay, 2007'den sonra Türkiye'nin ve medyanın yaşayacağı sürecin tarihine geçen ilk sembolik örneğiydi. Doğan Grubu zaten öncesinde, daha muhalif çizgide yayın yapan Gözcü gazetesinin kapatmıştır ancak Hürriyet gazetesinin en popüler ve etkili yazarlarından olan Çölaşan'ın işten atılması yeni dönemin ilk işaret fişeğidir.[460]

Çölaşan'ın işine son verilmesinin ardından daha fazla hükümete yaklaşacağı düşünülen Doğan Grubu, şaşırtıcı bir biçimde gazetecilikte ısrar eder:[461] Hürriyet gazetesi,

[460] Alan, s.256-257.
[461] Alan, s. 262.

Deniz Feneri e.v. davasının Türkiye bağlantılarını manşetine taşır ve Deniz Feneri davasının Doğan Grubunun diğer gazetelerinde de yer almasıyla birlikte dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan sadece Hürriyet gazetesine değil gruba savaş açar."[462]

Başbakan Erdoğan ve Aydın Doğan arasındaki gerginliğin bir sonucu olarak Doğan Grubuna ait tüm şirketlerde sıkı bir mali denetim uygulanır ve gruba faiziyle birlikte 4.8 milyar vergi cezası kesilir[463]

Bu dönemin sonunda Ertuğrul Özkök'ün 20 yıldır sürdürdüğü Hürriyet genel yayın yönetmenliğini, tipik bir Ankara gazetecisi olan Enis Berberoğlu'na bırakmasını da bu gergin sürecin bir sonucu olarak yorumlamaktadır.[464]

Hürriyet gazetesi politik gündemi ana teması olarak tutmaktan ziyade, yaşamın her alanına seslenen bir gazete olmanın verdiği bir esneklikle gündem haberlerini düzenlemektedir. Buna rağmen siyasi gündem oluşturma gücü her dönem yüksek olan gazete, başlangıçtan bu yana Türkiye'nin modernleşmesine destek vermekte ve İslami eğilimli partiler ve liderlerle belli bir süre sonra karşı karşıya gelmektedir. [465]

Ergenekon davalarını detaylı bir biçimde takip ederek okurlarına aktaran gazetenin mahkemeyi ve davayı sorgulayan yöntemi hissedilmektedir. 2008 1 Mayıs'ının olaylarına ise geniş yer ayırarak haberi eylemcilerin gözünden yazması ve polisi kullandığı şiddetten dolayı eleştirmesi dikkat çekicidir. [466]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[462] Gündoğmuş ve diğerleri, s.84.
[463] Mavioğlu, s.49
[464] Alan, s. 267.
[465] Gündoğmuş ve diğerleri, s.84.
[466] Gündoğmuş ve diğerleri,. s.87, 88.

GÜNDEM

Hürriyet

PAZAR, 30 Nisan 2006 25

Çevresel harakiri

Sinop isyanı

CHP sordu: Jandarma çevrede neden pasifize

Uyarmıştık bir kez daha uyarıyoruz

Önlemleri berdiş erdirdi!

Tepçi'ya protesto

AKKİDA MİZ

***Tarih ve konum**: 30 Nisan 2006, sayfa 25.*

***Başlık:** "Sinop isyanı"*

***Haber girişi:** "Türkiye'nin ilk nükleer santralının yapılacağı yaklaşık 30 bin nüfuslu Sinop'ta protesto gösterisi yapıldı. 53 sivil toplum kuruluşu ve meslek odasının oluşturduğu 'Sinop Nükleer Karşıtı Platformu tarafından düzenlenen mitinge, yurdun çeşitli illerinden gelenlerle birlikte 15 bin kişi katıldı."*

Şekil 120

EKONOMİ

Nükleere 'yüzde 60 yerli payı, 40 yıl ömür' şartı

KURULACAK nükleer santralların ölçütleri açıklandı. Buna göre, nükleer güç santralı en son teknoloji ile inşa edilecek, dördüncü nesiller kabul edilmeyecek. Santral en az 40 yıl dayanacak ve yüzde 60 yerli payı bulunacak.

Hilmi Güler

***Tarih ve konum**: 29 Kasım 2007, sayfa 17.*

***Başlık:** "Nükleere 'yüzde 60 yerli payı, 40 yıl ömür' şartı"*

***Spot:** "Kurulacak nükleer santralın ölçütleri açıklandı. Buna göre, nükleer güç santralın son teknoloji ile inşa edilecek, dördüncü nesiller kabul edilmeyecek. Santral en az 40 yıl dayanacak ve yüzde 60 yerli payı bulunacak".*

***Kutu**: "Nükleer enerjinin 5'inci sütunu"*

Şekil 121

Adem ALTAN, AFP

NÜKLEERE HAYIR!

GREENPEACE

Bakanlığa sarktılar

GREENPEACE üyeleri, Ankara'da 20 katlı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na çıkarak, iplerle kendilerine aşağıya sarkıtıp nükleer enerjiyi ve nükleer santral projelerini protesto etti. Eylemciler 'Nükleer enerjiye hayır' ve 'Bakan Çıplak' pankartı açtı. Olay yerine gelen polis ekipleri, bakanlık çatısına çıkarak Greenpeace üyelerinden binayı terk etmelerini istedi ancak tüm ikna çabalarına rağmen protestocular 1 saat bakanlık binasında asılı kalarak protesto eylemlerini sürdürdü. Bazı Greenpeace üyeleri de Enerji Bakanlığı'nın karşısına geçerek açtıkları pankartlarla arkadaşlarına destek verdi. Eylemin ardından 9 Greenpeace üyesi gözaltına alındı.

Fevzi KIZILKOYUN, DHA

***Tarih ve konum**: 26 Nisan 2008, sayfa 23.*

***Başlık:** "Bakanlığa sarktılar"*

***Haber girişi:** "Greenpeace üyeleri, Ankara'da 20 katlı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na çıkarak iplerle kendilerini aşağıya sarkıtıp nükleer enerji ve nükleer santral projelerini protesto etti. Eylemciler 'Nükleer enerjiye hayır' ve 'Bakan Çıplak' pankartı açtı."*

Şekil 122

Güler: Nükleer santral Sinop için talihsizlik değil, şanstır

ENERJİ ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, Sinop'ta kurulması düşünülen nükleer santral için endişeli olan Sinoplular'ın gönlüne su serpti. Güler, "Bu Sinop için bir talihsizlik değil, şanstır. Buradan, 20-25 bin kişi ekmek yiyecek. Gönlünüz rahat olsun her hangi bir tehlikesi yok" dedi. Sinop İşadamları Derneği (SİAD) tarafından Ceylan İntercontinental Otel'de düzenlenen Sinop Enerji Toplantısı'na Bakan Güler'in yanı sıra, AK Parti Sinop Milletvekilleri Kadir Tıngıroğlu ve Abdurrahman Dodurgalı ile Sinop Valisi Zeki Şanal, Sinop Belediye Başkanı Zeki Yılmazer, SİAD Genel Başkanı Yusuf Özer ve çok sayıda iş adamı katıldı. Toplantıda ele alınan en önemli konu, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından Sinop'ta kurulması düşünülen nükleer elektrik santrali oldu.

Şekil 123

***Tarih ve konum**: 8 Haziran 2008, sayfa 28.*

***Başlık:** "Güler: Nükleer santral Sinop için talihsizlik değil, şanstır"*

***Haber girişi:** "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, Sinop'ta kurulması düşünülen nükleer santral için endişeli olan Sinopluların gönlüne su serpti. Güler, 'Bu Sinop için bir talihsizlik değil, şanstır. Buradan 20-25 bin kişi ekmek yiyecek. Gönlünüz rahat olsun, herhangi bir tehlikesi yok' dedi."*

16 Hürriyet para-piyasa 22 Ağustos 2008

Nükleer enerjide büyük işbirliği

DOĞAN Enerji, Anadolu Endüstri Holding ve Unit Investment'in oluşturduğu UDA konsorsiyumu, Mersin Akkuyu Bölgesi'ndeki nükleer güç santralı ihalesine birlikte katılmak üzere, Kanada'nın tek özel nükleer enerji üreticisi Bruce Power ile anlaşma imzaladı.

DOĞAN Enerji, Anadolu Endüstri Holding ve Unit Investment'in oluşturduğu UDA adlı konsorsiyum, Kanada'nın tek özel nükleer enerji üreticisi Bruce Power ile nükleer güç santralı kurup işletmek üzere anlaştı. Taraflar, Mersin Akkuyu Bölgesi'nde nükleer güç santralı kurup işletmek için Eylül ayında yapılması planlanan ihaleye birlikte katılacaklar. Taraflar işbirliğinin koşullarını belirleyen bir anlaşma mutabakatını imzaladılar.

Yatırım planları

Konsorsiyumun ihaleye birlikte katılacağı Kanadalı Bruce Power mevcut durumda toplam kapasitesi yaklaşık 4 bin 700 MW olan 6 CANDU ünitesi işletiyor. Şirket, Bruce A ve B santrallarının yer aldığı saha üzerinde 10-13 milyar dolar yatırımla 4 bin MW ek kapasite eklemeyi ve Batı Kanada'da 4 bin MW kapasiteli nükleer santral kurmaya hazırlanıyor. Yatırımların tamamlanmasıyla Bruce Power 2020 yılında 15 GW kapasite işletmeyi planlıyor.

Ortalama maliyet

TETAŞ tarafından düzenlenecek ihalede 3 ile 5 bin MW arasında değişecek büyüklükte bir nükleer enerji santralı yapımı öngörülüyor. 3 bin MW büyüklüğünde bir santralın maliyeti ise 7-8 milyar dolar olarak hesaplanıyor. Taraflar arasındaki anlaşmaya göre göre Bruce Power işletmeci ve ortak olarak yüzde 50 hisse ile yer alabilecek ve yanında bir yabancı ortak getirebilecek. Ayrıca işletme ile ilgili kararlarda öncelikli söz hakkına sahip olacak.

Dördüncü ortak hakkı

Yerli yatırımcılar Doğan, Anadolu Endüstri Holding ve UNIT de tarafların kabul edebileceği dördüncü bir ortak getirme hakkına da sahip bulunuyor. Konsorsiyum ve yabancı ortağı Bruce Power'ın ihaleyi kazanması durumunda kuracağı nükleer santralın en ileri teknolojiyle yapılmış, denenmiş ve prototip olmayan bir nükleer enerji santralı olacağı belirtildi.

Dünyada 37 santralin inşaatı devam ediyor

DÜNYADA iklim ve atıklarının bulaşmış olduğu gerekçesiyle eleştirilmesine rağmen nükleer santral inşaatları devam ediyor. Bugün ABD, Fransa, Japonya ve Rusya'da 1'er, Güney Kore'de 5, Çin'de 6, Rusya'da da 7 adet toplam gücü 31.878 MW olan 37 adet nükleer santralın inşaatı devam ediyor. Fransa elektrik enerjisi ihtiyacının yüzde 78'ini, Japonya ise yüzde 28'ini nükleer santrallerden karşılıyor. Ancak Avrupa'daki bazı ülkeler ise nükleer enerjiye pek sıcak bakılmıyor.

Kimler şartname aldı

Vinci Construction Grand Projects (Fransa)
Itochu Corporation (Japonya)
AECL (Kanada)
Suez Tractabel (Fransa-Belçika)
Atostroyexport Trade (Rusya)
Enka-KEPCO (Güney Kore)
China Nuclear Power Components Co.-Park Holding
Unit Investment N.V. (Belçika)

Şekil 124

***Tarih ve konum**: 22 Ağustos 2008, sayfa 16.*

***Başlık:** "Nükleer enerjide büyük işbirliği"*

***Alt başlık: "**Doğan Enerji, Anadolu Endüstri Holding ve Unit Investment'ın oluşturduğu UDA konsorsiyumu, Mersin Akkuyu Bölgesi'ndeki nükleer güç santralı ihalesine birlikte katılmak üzere, Kanada'nın tek özel nükleer enerji üreticisi Bruce Power ile anlaşma imzaladı."*

***Spot:** "Doğan Enerji, Anadolu Endüstri Holding ve Unit Investment'ın oluşturduğu UDA adlı konsorsiyum, Kanada'nın tek özel nükleer enerji üreticisi Bruce Power ile nükleer güç santralı kurup işletmek üzere anlaştı. Taraflar, Mersin Akkuyu Bölgesi'nde nükleer güç santralı kurup işletmek için Eylül ayında yapılması planlanan ihaleye birlikte katılacaklar."*

En büyük çevre kirliliği fakirlik, nükleerle randevuyu ertelemeyiz

Hürriyet

NÜKLEER santral ihalesi ile ilgili teklif zarflarının 24 Eylül'de açılacağını ve erteleme düşünmediklerini belirten Enerji Bakanı Hilmi Güler, en büyük çevre kirliliğinin fakirlik olduğunu söyleyerek, "Türkiye, nükleer ile randevusunu hep geciktirdi, bu sefer bunu gerçekleştireceğiz" dedi.

4 firma 6 ay erteleme istedi

Nükleer santral için ihale dosyası alanlar

Uzun vadeli bakın

Çalışın, takvime uyun

Tarih ve konum: *26 Ağustos 2008, sayfa 17.*

Başlık: *"En büyük çevre kirliliği fakirlik, nükleer randevuyu ertelemeyiz"*

Alt başlık: ***"****Nükleer santral ihalesi ile ilgili teklif zarflarının açılacağını ve erteleme düşünmediklerini belirten Enerji Bakanı Hilmi Güler, en büyük çevre kirliliğinin fakirlik olduğunu söyleyerek, 'Türkiye, nükleer enerji ile randevusunu hep geciktirdi, bu sefer bunu gerçekleştireceğiz' dedi."*

Şekil 125

Haber girişi*: "En büyük çevre kirliliğinin fakirlik olduğunu savunan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, 'Türkiye nükleer ile randevusu hep geciktirdi, inşallah bu sefer bunu gerçekleştireceğiz ve bu nükleer teknolojisiyle buluşacağız, Nükleer Enerji Santralı yarışması için belirlenen 24 Eylül tarihinde zarflar açılacak. Herhangi bir erteleme olmayacak' dedi."*

Kutu: *"4 firma 6 ay erteleme istedi"*

Nükleerde zarftan 21.16 sent çıktı 'fiyat yüksek' tartışması patladı

AKKUYU nükleer santralı için Rus JSC Atomstroyexport-JSC Inter Raoues-Park Teknik Ortak Girişim Grubu'nun teklif zarfından devlete satılacak elektriğin kilovatsaat (kWh) fiyatı 21.16 sent çıktı. Rakam TETAŞ'ın 2008'de sattığı ortalama fiyatın yüzde 170 üzerinde olunca, "fiyat yüksek" tartışması başladı.

Önerilen projenin 18'i halen işletiliyor

Karaduman: Fiyat 'göreceli' yüksek

Afşin-Elbistan 'yüksek fiyat'tan iptal edilmişti

Tarih ve konum: *20 Ocak 2009, sayfa 7.*

Başlık: *"Nükleerde zarftan 21,16 sent çıktı 'fiyat yüksek' tartışması patladı"*

Spot: *"Akkuyu nükleer santralı için Rus JSC Atomstroyexport- JSC Inter Raous- Park Teknik Ortak Girişim Grubu'nun teklif zarfından devlete satılacak elektriğin kWs Fiyatı 21.16 sent çıktı. Rakam TETAŞ'ın 2008'de sattığı ortalama fiyatın yüzde 170 üzerinde olunca, 'fiyat yüksek' tartışması başladı"*

Şekil 126

21 Kasım 2009 Cumartesi

Hürriyet ekonomi 19

TETAŞ, Danıştay'a uydu 'nükleer'i iptal etti

SON 50 yıldır Türkiye'nin gündeminde olan ve son 15 yılda ihalesi 3 kez başarısızlıkla sonuçlanan nükleer santral ihalesinde, dördüncü iptal de kesinleşti. Bir süre önce Danıştay'ın yürütmeyi durdurduğu ihaleyi TETAŞ, dün resmen iptal etti. Bu ihaleye tek teklif Türk-Rus ortaklığı Atomstroyexport-Inter RAO-Park Teknik konsorsiyumundan gelmişti.

■ Merve ERDİL/ANKARA

TÜRKİYE Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) Mersin Akkuyu'da nükleer santral kurulması için 24 Eylül 2008 tarihinde yapılan ve tek teklifin Türk Rus ortaklığı Atomstroyexport-Inter RAO-Park Teknik'ten oluşan konsorsiyumdan geldiği nükleer santral ihalesini dün resmen iptal etti. İhalenin iptaliyle, Türkiye'nin yaklaşık 50 yıldır devam eden nükleer santral macerası yine sekteye uğradı. Son 15 yılda çıkılan 4'üncü ihale de başarısızlıkla sonuçlanmış oldu.

TETAŞ yönetimi karar verdi

Danıştay'ın yönetmeliğin bazı maddeleri için verdiği yürütmeyi durdurma kararının ardından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temyize gitmeyerek, ihale sonucuna ilişkin raporu TETAŞ'a iade etti. TETAŞ Yönetim Kurulu, yaptığı değerlendirmenin ardından dün ihaleyi iptal ettiğini duyurdu.

31'inci madde iptali

TETAŞ Genel Müdürü Hacı Duran Gökkaya imzasıyla dün yapılan açıklamada şunlar kaydedildi: "Nükleer Güç Santralı kurup işletecek ve TETAŞ'a elektrik enerjisi satacak Şirketin belirlenmesine ilişkin 24 Eylül 2008 tarihinde yapılan 'yarışma', bu yönde hazırlanan Şartnamenin 31. Maddesi doğrultusunda iptal edilmiştir."

İhalenin iptaliyle, Türkiye'nin yaklaşık 50 yıldır devam eden nükleer santral macerası yine sekteye uğradı. Yeni süreçte TETAŞ, Danıştay'ın iptal maddeleri çerçevesinde yeni bir yönetmelik hazırlayacak. Bakanlık, ihale sürecini etkilememesi için hazırlanan taslağı Danıştay'ın görüşüne gönderecek. Uzmanlar, yönetmelik hazırlanması ve Danıştay'dan görüş alınmasının birkaç ay alabileceğine dikkat çektiler.

Yeni model gelebilir

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, her fırsatta nükleer santral konusundaki kararlılıklarını vurgularken, iptal öncesi yaptığı açıklamada 3-4 ay içinde Sinop'ta nükleer santral yapımına ilişkin ihaleye çıkmaları gerektiğini söylemişti. Bu da enerji çevreleri tarafından yeni bir ihale modelinin getirilmesi olarak yorumlanıyor.

Hem Mersin, hem Sinop

Edinilen bilgilere göre, en kısa süre içerisinde hem Mersin Akkuyu hem de Sinop için yeni ihaleye çıkılması ve bu ihalelerin 2010'da sonuçlandırılması planlanıyor. Danıştay'ın yer tahsisi ve aktif elektrik enerjisi birim satış fiyatına ilişkin maddelere itirazının ardından bu maddelere özellikle dikkat edilmesi planlanıyor.

Modelle ilgili özeleştiri

Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanı Hilmi Güler'in, "Türk tipi model" olarak tarif ettiği ihale modelinin değiştirilmesine kesin gözüyle bakılırken, yeni modelde kamunun içinde olabileceği bir yapının getirilmesi olasılığı da bulunuyor.

Şekil 127

Konum ve Tarih: *21 Kasım 2009, sayfa 19.*

Başlık*: "TETAŞ, Danıştay'a uydu 'nükleer'i iptal etti"*

Spot*: "Son 50 yıldır Türkiye'nin gündeminde olan ve son 15 yılda 3 kez başarısızlıkla sonuçlanan nükleer santral ihalesinde, dördüncü iptal de kesinleşti. Bir süre önce Danıştay'ın yürütmeyi durdurduğu ihaleyi TETAŞ, dün resmen iptal etti. Bu ihaleye tek teklif Türk –Rus ortaklığı Atomstroyexport-Inter RAO-Park Teknik konsorsiyumundan gelmiştir."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, TAEK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Hürriyet gazetesinde bu dönemde, "*Nükleer teklifleri bugün alınıyor*" ve "*Nükleer santral ihalesinde 5 teşekkür tek teklif çıktı*" örneklerinden olduğu gibi ihale sürecine dair düz başlıklara rastlansa da eğilim –zaman zaman açıktan zaman zaman kapalı bir biçimde- nükleer taraftarı bir söylem içeren başlık atmak yönündedir.

"Güler: Nükleer santral Sinop için talihsizlik değil, şanstır' başlığı dönemin Enerji Bakanı Hilmi Güler'in ideolojik olarak seçilmiş olan bu sözlerini başlıktan, doğrudan alıntı ile

yansıtarak yeniden üretmektedir. Talihsizlik-şans zıtlığını kullanıldığı başlıkta Sinopluların nükleer enerjiye dair rızasını üretmek amaçlanmıştır. Sinopluların yaşadığı endişenin yersiz olduğu ima edilmekte ve nükleer santral ile sınırları belirsiz bir vaatte bulunulmaktadır.

"*En büyük çevre kirliliği fakirlik, nükleer randevuyu ertelemeyiz*" başlığı da bu genel eğilim içinde değerlendirilebilir. Sözler yine dönemin Enerji Bakanı Hilmi Güler'e aittir, ancak başlığa çıkarılırken tırnak işareti kullanılmamış. Tırnak işaretinin kullanılmaması gazetenin bu ifadelerle arışa mesafe koymadığı, bu ifadeleri kendi ifadeleriymiş gibi sahiplendiği anlamına gelmektedir. Öte yandan ilgisiz ve mantığa uymayacak bir biçimde "çevre kirliliği" ve "fakirlik" olarak tanımlanarak nükleer enerjinin hem çevreci, hem ucuz olduğu; eğer nükleer enerji kullanılmazsa pahalı enerji biçimlerine mecbur olunacağı, bunu da fakirlik ve çevre kirliliği getireceği imasında bulunulmuştur. Haberin alt başlığı da başlığın daha detaylı halidir.

"*TETAŞ, Danıştay'a uydu 'nükleer'i iptal etti*" başlığında kullanılan "uymak" fiili, Danıştay'ın kararına uymak anlamından çok birinin aklına uyarak olmadık bir iş yapmak anlamında kullanılmıştır. Olumsuz bir anlam taşımaktadır. Gazete, Danıştay kararını da TETAŞ'ın bu karara uyarak nükleer ihaleyi iptal etmesini de olumsuz bir gelişme olarak kodlamıştır.

Bu dönemde de bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer gelişmelere pek ilgi göstermeyen gazete nükleer karşıtı hareketin kaynak olduğu haberlere de pek ilgi göstermemiştir. Yayımlanan haberlerin başlıkları da nükleer taraftarı bir gözle atılmıştır. Greenpeace üyelerinin Enerji Bakanlığı'na tırmanarak nükleer karşıtı pankart açma eylemi "Bakanlığa sarktılar" başlığıyla verilmiştir. Başlıktan kimin, ne için bakanlığa sarktıkları anlaşılmamaktadır, özne ve amaç gizlenmiştir. Nükleer, nükleer enerji ve Greenpeace kelimeler başlıkta yer almamaktadır. Üstelik "tırmanmak" yerine "sarkmak" kelimesinin kullanılması da kelimenin günlük dildeki diğer anlamının içerdiği olumsuzluk da düşünüldüğünde dikkat çekicidir.

Bu dönemde ekonomi sayfalarında rastlanan tek nükleer karşıtı başlık *"Türk yatırımcısı olsam nükleer yerine rüzgara yatırım yapardım"* şeklindedir. Nükleer enerjiye alternatif olarak yenilenebilir enerjinin varlığını savunmak, yenilenebilir enerjinin kendini

göstermeye başladığı 1990'ların sonundan itibaren yaygın olarak kullanılan nükleer karşıtı argümanlardan biridir.

Bu dönemde gazetede üst başlık tercih edilmemiş ve alt başlık da nadiren kullanılmıştır.

Spot: Hürriyet gazetesinde bu dönemde spotlar ya düz bir dille ya da nükleer taraftarı bir bakış açısıyla yazılmaktadır.

Başlığı nükleer taraftarı bir gözle atılmış haberlerin spotları da genellikle nükleer taraftarı bir gözle yazılmıştır. "*Güler: Nükleer santral Sinop için talihsizlik değil, şanstır*" başlıklı haberin spotu şöyledir: '*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, Sinop'ta kurulması düşünülen nükleer santral için endişeli olan Sinopluların gönlüne su serpti. Güler, "Bu Sinop için bir talihsizlik değil, şanstır. Buradan 20-25 bin kişi ekmek yiyecek. Gönlünüz rahat olsun, herhangi bir tehlikesi yok' dedi."* Spotta "gönlüne su serpmek" ifadesi dikkat çekmektedir. Başlık Sinopluların, nükleer enerjinin bir tehlikesinin olmadığına ve ayrıca nükleer enerjinin istihdam yaratacağına ikna olduğu imasını içermektedir ve bu imayla, Türkiye'nin diğer kentlerinde yaşayan okurum, Sinop'ta nükleer santral yapılmasına dair rızasının üzerimi amaçlanmıştır.

"*En büyük çevre kirliliği fakirlik, nükleer randevuyu ertelemeyiz*" başlıklı haberin alt başlığı başlığın, haberin girişi de alt başlığın daha detaylı halidir. Ancak başlık ve alt başlıktakinin aksine haber girişinde kullanılan "*En büyük çevre kirliliğinin fakirlik olduğunu savunan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler...*" ifadesi dikkat çekmektedir. İlgisiz ve mantıksız olan bu tanımlamaya haber girişinde mesafeli yaklaşılmış ve stratejik eylem ile ifade edilmiştir. Başlık grubu ve haber girişi arasındaki bu farklılık, haber girişinin muhabirin yazdığı gibi bırakılmasından, editörün sadece başlık ve alt başlığa müdahale etmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Genellikle düz başlıklı haberlerin spotları da düz, haber veren bir biçimde yazılmıştır. Ancak nükleer taraftarı ya da nükleer karşıtı gözle atılmış başlıklı haberlerin spotları da düz ve haber veren bir şekilde olabilmektedir.

Dolayısıyla bu dönemde Hürriyet gazetesinde asıl yönlendirme başlık üzerinden yapılmakta, spotlar zaman zaman başlığı destekleyici biçimde yönlendirici olabilmektedir. Çözümleme yapılırken spot kullanılmayan örneklerde spot yerine değerlendirilebilen haber girişlerinin ise bu dönemde Hürriyet gazetesinde mikro yapıya dahil olduğu söylenmelidir. Diğer bir deyişle editör, muhabir ile gazete arasındaki görüş farkının haberin diline yansıdığı örneklerde haber girişlerine müdahale etme gereği duymamakta, başlık gruplarını gazetenin yayın çizgisine çekmeyi yeterli bulmaktadır.

Fotoğraf: Hürriyet gazetesi nükleer karşıtı eylem haberlerinde bol ve büyük fotoğraflar kullanmıştır. Fotoğrafların bazıları, göstericilerin taşıdığı dövizlerin okunabilir olmasına göze seçilmiştir. Genellikle detay fotoğrafları tercih edilmiştir. Politika ve ekonomi sayfalarındaki hükümet cephesinde yürüyen nükleer gelişmeler de fotoğraflı olarak verilmiştir. Bu haberlerdeki fotoğraflar daha çok toplantı fotoğrafları ya da portrelerdir. Bu dönemde gazete fotoğraf altı yazısı kullanmayı tercih etmemiştir.

Haber hiyerarşisi: Bu dönemde Hürriyet gazetesinin, nükleer enerji haberleriyle ilgilenmediği görülmektedir. Gazetede bu dönemde 16 haber yayımlanmıştır. Nükleer enerji haberleri ve paralelindeki nükleer karşıtı haberler bu dönemde birinci sayfada manşet, sürmarşet ya da ikinci manşet gibi gazetenin en önemli haberlerini koyduğu alanlarda kendine yer bulamamış, sadece ikisi birinci sayfadan görülmüştür. İlgili haberlere genellikle ekonomi sayfalarında yer verilmiştir. Bu haberlerin sadece 8'i iç sayfalarda manşettir ki sayfa manşeti olan bu haberler nükleer ihalelerdeki gelişmeler, şirketlerin ihaleye ilgisi, mecliste nükleer ile ilgili yasaların oylaması, siyasetçilerin nükleer enerji hakkında yaptığı konuşmalardan oluşmaktadır. Nükleer karşıtı protesto haberleri genellikle iç sayfalarda etekten görülmüştür.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Hürriyet gazetesinin bu dönemde nükleer enerji ile ilgili haberleri, nükleer ihaledeki gelişmeler, Meclis'teki nükleer yasalar ile ilgili konuşmalar, tartışmalar, oylamalar ve nükleer karşıtı protestolar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nükleer enerji konusu, çalışma kapsamındaki diğer gazetelerin aksine Hürriyet gazetesinin temel ilgi alanlarından biri değildir. Bu yüzden Hürriyet gazetesi üzerinden ilgili süreçleri takip etmek zordur. Ancak gazete bu dönemde açılan nükleer ihaleye ekonomi sayfaları üzerinden ilgi göstermiştir. Bu ilginin nedenlerinden biri, elbette bu ihalenin haber değerinin olmasıdır. Diğer bir neden de Hürriyet'in ait olduğu Doğan Medya Grubu ile AKP hükümetinin arasında devam eden ılımlı ilişkidir. (Üst başlıklarda anıldığı üzere 2007 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri üç aylık dergisinde yayınladığı nükleer enerji dosyasında, nükleer enerjinin çok çeşitli gerekçelerle gereksiz bir yatırım olduğunu açıklamıştır. Bu, devlet politikalarının şekillendirilmesinde önemli rol oynayan TSK'nin nükleer enerjiye dair fikrini değiştirmesi ve devlet politikalarında nükleer enerjiye dair yapılan muhtemel bir revizyon anlamına gelmektedir. Dolayısıyla 1999-2000 sürecinin aksine bu dönemde askeri vesayetle yönetilen devlet, artık nükleer enerjiden vazgeçmiştir ancak nükleer enerji konusunda AKP hükümeti ısrarcıdır.) Bir diğer neden ise Hürriyet gazetesinin ait olduğu Doğan Holding'in enerji kolu olan Doğan Enerji'nin de nükleer santral ihalesine ilgi göstermesi olabilir ki Doğan Enerji'nin Akkuyu nükleer santralini kurmak ve işletmek için yabancı bir konsorsiyumda yer aldığı haberi Hürriyet üzerinden duyurulmuştur.

Gazetede zaten az sayıda bulunan nükleer enerji haberlerinde nükleer karşıtı örneklere nadiren de olsa rastlanması da Van Dijk'ın gazetecilik profesyonellerinin nadiren de olsa kendilerine yarattıkları temsiliyet alanlarında kendi ideolojileri doğrultusunda yayın yapabildikleri tespitiyle açıklanabilir.

Yorum: Bu dönemde gazetenin haber kaynakları hükümet yetkilileri ve özel sektör temsilcileri ve nükleer karşıtı hareketin temsilcilerinden oluşmaktadır. Ancak ana kaynağın hükümet olduğu söylenmelidir.

Gazetede bu dönemde yapılan haberlerde, çalışma kapsamındaki diğer bir gazete olan ve Hürriyet'le aynı grup bünyesinde bulunan Milliyet'in aksine nükleer karşıtı hareketin

temsilcilerinden görüş alınmamıştır. Diğer bir deyişle seçmeci kaynak kullanımıyla sadece nükleer enerji konusundaki egemen görüş okura aktarılmıştır.

Hürriyet gazetesi bu dönemde seçmeci kaynak kullanarak, arada kaçaklar olsa da nükleer karşıtı hareketi görmezden gelerek, doğruluğunu hiç kontrol etmeden hükümet temsilcilerinin açıklamalarını doğrudan ve dolaylı olarak okura yansıtarak nükleer enerjiye dair okurun rızasını üretecek şekilde yayın yapmıştır.

Hürriyet gazetesinin bu dönemde sayfalarına "Türkiye'nin nükleer santrala ihtiyacı yok", "Nükleer santral kansere yol açar", "Kaza riski vardır", "Nükleer santral dışa bağımlılığı arttırır" ve "Nükleer enerji pahalıdır" gibi nükleer karşıtı argümanlar yansırken, "Nükleer enerjiye ihtiyacımız var; yoksa karanlıkta kalacağız", "Türkiye'de enerji sıkıntısı var", "Nükleer enerji istihdam yaratır" "Nükleer enerji ucuzdur" ve "Nükleer enerji tehlikesizdir" şeklinde nükleer taraftarı argümanlar yansımıştır. Vurgulamak gerekmektedir ki gazetede nükleer taraftarı argümanların görünürlüğü, hem kapladıkları alan hem de haber hiyerarşisi bakımından, karşıt argümanlardan çok daha fazladır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Haberlerde genellikle özneler net olarak ortaya konmakta ve aktif cümleler kurulmaktadır. Ancak nadiren de olsa öznenin vurgulanmadığı, pasif cümlelere rastlanmaktadır. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşmaktadır. Cümleler ve cümlecikler genellikle birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Sözcük seçimleri ve stratejik noktalama işaretleri kullanımı haberin diline dair kuvvetli işaretler olarak okunmaktadır.

Muhabirin bakış açısı ve ideolojisinin haberin söylemindeki etkisini anlamak için ilgili haberlerden alıntılara göz atmak yerinde olacaktır.

" (...) *Olay yerine gelen polis ekipleri bakanlık çatısına çıkarak Greenpeace üyelerinden binayı terk etmelerini istedi ancak tüm ikna çabalarına rağmen protestocular 1 saat bakanlık binasında asılı kalarak protesto eylemlerini sürdürdü. (...)Eylemin ardından 9 Greenpeace üyesi gözaltına alındı*"

Alıntının ilk cümlesinden özne bellidir ve aktif bir yapı kullanılmıştır. Cümlede "tüm ikna çabalarına rağmen" ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifade ile polisin iyi niyeti vurgulanmakta ve kaba güç kullanmaya başvurmadığı ima edilmektedir. Eylemcilerin ise polisin ısrarına yanıt vermeyen ve kamu düzenini bozan kişiler olduğu iması vardır. İkinci cümlede özne yine polis olmasına rağmen gizlenmiş ve pasif yapı tercih edilmiştir. "Gözaltına almak" gibi olumsuz bir eylem ile toplumda belli bir saygınlığı bulunan polis güçlerini birlikte anmamak da ideolojik bir tercihtir. Kaldı ki ilk cümlede ki "tüm ikna çabalarına rağmen" ifadesi ikinci cümleyi de kapsamakta ve böyle değerlendirildiğinde polisi dinlemeyen eylemcilerin gözaltına alınmayı hak ettikleri imasını da içermektedir. Bu örnekte haberi yazan muhabirin nükleer taraftarı bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir.

Başka bir nükleer karşıtı eylem haberinin bir kısmı ise şöyledir:

"Sabahın erken saatlerinde otobüslerle gelen ve aralarında geniş kitleleri temsil eden çeşitli konfederasyon temsilcilerinin de bulunduğu nükleer karşıtları, pankart ve dövizlerle donatılan Uğur Mumcu Meydanı'na slogan atarak yürüdü. Yerel müzik grupların türküleriyle şenlik havasına dönüşen mitingin açılış konuşmasını yapan Sinop Nükleer Karşıtı Platformu yürütme kurulu üyesi ve aynı zamanda Sinop Çevre Dostları Derneği Başkanı Hale Oğuz, hükümet yetkililerine seslenerek, 'Hayatı siz kurmadınız. Hiçbir nükleer güç yaşam hakkımızı elimizden alamayacaktır. Çernobil'i yaşadık, başka Çernobil istemiyoruz' diyerek büyük alkış topladı."

Haberde "geniş kitleleri temsil eden" ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifade nükleer karşıtlarının çokluğuna dair bir ima içermektedir. Haber hükümete yönelik yapılan konuşmanın ideolojik olarak seçilen bir kısmı doğrudan alıntı yoluyla okura aktarılarak yeniden üretilmekte ve konuşmanın "büyük alkış topladığı" bilgisiyle söylenen sözlerin önemi vurgulanmaktadır. Bu örnekte haberi yazan muhabirin nükleer karşıtı bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir.

Bu dönemde gazetenin ilgili haberlerinde stratejik eylem kullanımı dikkat çekmektedir. Gazetede, dikkat çekmesi için haberin önemli kısımlarının daha koyu yazılması, kaynağa atfen başlığa çıkarılan cümleyle hemfikir olunan kısımlarının büyük harf ile aktarılması gibi stratejik noktalama işaretlerine sıklıkla rastlanmaktadır.

Haber retoriği: Bu dönemde özellikle kaynağın hükümet temsilcileri olduğu ekonomi haberlerinde; seçmeci kaynak kullanımı, nükleer karşıtı görüşlere yer verilmemesi ve kaynağın sözlerinin hiç sorgulanmadan doğruymuş gibi zaman zaman gazetenin de bu görüşlere katıldığını stratejik noktalama işaretleriyle belirterek aktarmasıyla nükleer taraftarı bir dil kullanılmıştır.

Kaynağın nükleer karşıtı kurum ya da kişi olduğu haberlerde de gerek sözcük seçimleri gerekse de stratejik kaynak kullanımı ile nükleer taraftarı dile de rastlanmaktadır. Ancak bu tip haberlerde yine aynı şekilde nükleer karşıtı bir dil de mevcuttur.

Gazete bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için genellikle fotoğraf kullanmıştır. Herhangi veriye ya da bilim insanı görüşüne başvurulmamıştır. Gerek sokak eylemlerine gerekse de meclis oturuma gazete kendi muhabirlerini göndermiş, onların izlenimleri de okuyucuya aktarılmıştır.

2.6 Hükümetler arası anlaşmalar ve nükleer projeler (2010- 2015)

Türkiye'nin nükleer tarihinde pek çok dönüm noktasını barındıran bu 6 yıllık dönemde; Türkiye'nin ilk nükleer santralini Mersin Akkuyu'ya kurmak için Rusya ile ikinci nükleer santralini Sinop'a kurmak için Japonya ile hükümetlerarası anlaşmalar yapılmış, Japonya'da dünya nükleer tarihinin en büyük iki kazasından biri olan Fukuşima nükleer kazası yaşanmış, bazı gelişmiş Avrupa ülkeleri Japonya'daki bu kazanın ardından güvenlik gerekçesiyle nükleer enerjiden çıkış kararı alırken Türkiye nükleer süreçleri hızlandırmış, Akkuyu nükleer santralinin hidrolik yapılarının ve limanının temeli atılmış ve tüm bunların paralelinde aktivistler nükleer santrallere karşı çıkmaya devam etmiştir. Bu dönem Suriye'deki savaş üzerinden ilişkilerin gergin olduğu Rusya ile Türkiye arasındaki krizin doruk noktasına çıkmasıyla birlikte Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin akıbetinin belirsiz bir hal almasıyla sonlanmaktadır. Ancak hemen hatırlatmak gerekmektedir ki, iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesiyle Akkuyu Nükleer Santralindeki süreç de devam etmiştir.

2.6.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Recep Tayyip Erdoğan, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara geldiği 2002 yılından 2007'ye kadar olan dönemi "çıraklık", yüksek bir oyla gücünü sabitlediği 2007'den 2011'e kadar olan dönemi "kalfalık" ve 2011'den sonrasını da "ustalık dönemi' olarak tanımlamaktadır.[467]

Bu dönemde de bir önceki on yıllık dönemin devamı olarak Ergenekon operasyonları sürmektedir. Bu operasyonlar kapsamında daha sonra ODA TV davası olarak anılacak olan davadan, gazeteciler Ahmet Şık, Nedim Şener, Soner Yalçın, Barış Terkoğlu ve Barış Pehlivan yargılanmış, yöntem birer buçuk yıl cezaevinde kalmışlardır. Gazetecilerin hepsi 2017'de sonuçlanan davadan beraat edecektir. Ergenekon davalarından yargılanan gazeteciler bu isimlerle sınırlı olmadığı gibi, bu dönemde gazetecilerin yargılandığı davalar da Ergenekon ile sınırlı değildir.

Öte yandan dönemin ilk yarısında Kürt meselesinin barışçıl çözümüne dair süren Barış Sürecinden dolayı ülkeye ılıman bir hava hakimdir. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi, 7 Haziran 2015 genel seçimleri ve bu seçimlerin neticesinde hükümet kurulamadığı için tekrarlanan 1 Kasım 2015 seçimleri, Kürt meselesinde askeri yöntemlere geri dönüş ve Suriye'de süren savaş üzerinde Rusya ile yaşanan ve iki ülke arasındaki ilişkileri bitme noktasına getiren gerginlik dönemin diğer önemli gelişmeleri olarak göze çarpmaktadır.

Nükleer ihalelerin sürekli iç hukuka takılması üzerine hükümet "Ustalık" döneminde, hükümetler arası anlaşma yöntemiyle sorunu kendi lehine çözmüş; 12 Mayıs 2010'da (Çernobil l nükleer kazasının sorumlusu) Rusya ile Akkuyu'da nükleer güç santrali için hükümetler arası anlaşma imzalamıştır.

Hükümetler arası anlaşmaya göre Rusya Federasyonu'na ait olan Rosatom tarafından yapılacak ve işletilecek Akkuyu Nükleer Santrali için Türkiye inşa alanını bedelsiz temin edecektir. Böylelikle Akkuyu Nükleer Santrali bir devletin sınırları içinde olup da bir başka devlete ait olan ilk ve tek nükleer santral sıfatını kazanmıştır. Üstelik bu santral "yap-işlet-

[467] Özgür Altuncu ve Özgür Arslan, 'Başbakan: "2011'de ustalık dönemi başlayacak"', Hürriyet Gazetesi, 3 Nisan 2011, www.hurriyet.com.tr/basbakan-2011de-ustalik-donemi-baslayacak-17450622, (erişim tarihi: 12 Ekim 2017).

sahip ol" modeliyle yapıldığı için Türkiye'ye değil Rusya'ya ait olacaktır. Rosatom'un hissesi yüzde 51'in altına asla düşemeyecektir. Dolayısıyla Türkiye'nin santralin nasıl yapılacağından işletileceğine, atıkların imhasından işe alınan elemanlara kadar ki vasıflı elemanların hepsi Rusya'dan gelecek, Türkiye'nin pek çok şeyde hemen hemen hiç söz hakkı bulunmayacaktır. Yakıt sadece Rus TVEL firması tarafından temin edilecektir. Daha önce hiç bir yerde denenmemiş olan VVER-1200 tipi reaktörün tasarımını ise Türkiye'nin gözden geçirme şansı olmayacaktır.[468] Toplam 4800 MWe kurulu gücündeki 4 reaktörün ikisinde üretilen elektriğin yüzde 70'ini, diğer iki reaktörün üreteceği elektriğin ise yüzde 30'unu 15 yıl boyunca Türkiye, kilo watt saat başına 12.35 dolar üzerinden alacaktır. Anlaşma, olası bir kaza halinde sorumluluğun kimde olacağıyla ilgili muğlak ifadeler barındırmaktadır; böylesi bir durumda örneğin zarar görenlere verilecek maddi tazminatı kimin ödeyeceği belli değildir. Aynı şekilde anlaşma atıkların doğadan izolasyonuyla ilgili sorumluluğun Rusya tarafına olduğunu söylese de bunun nasıl yapılacağına dair bir şey söylememektedir.[469]

Anlaşma nükleer karşıtları tarafından çeşitli gösterilerle protesto edilmiştir. Greenpeace, bu anlaşmayı yasal kılacak olan yasanın meclisten geçmemesi için 300 bin imza toplamış ve bu imzaları Enerji Bakanlığına iletmiştir. Ancak yasa tasarısı mecliste kabul edilerek yasalaşmıştır.

Ancak nükleer eşikteki Türkiye'de nükleer enerji kullanan dünya da 11 Mart 2011'de meydana gelen ve üzerinden geçen bunca yıla rağmen halen kontrol altına alınamayan Fukuşima nükleer kazasıyla sarsılmıştır. Fukuşima nükleer kazası, dünya nükleer tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Güvenlik kültürü ve dürüstlüğü ile tanınan Japonya'da böylesi bir nükleer kazanın olması ve hatta bu kazanın, bir türlü kontrol altına alınamaması Almanya gibi bazı Batılı ülkeleri, halkın da baskısıyla nükleer çıkış kararına doğru iterken Türkiyeli yöneticilerin ve dolayısıyla Türkiye'nin nükleer politikalarının ise bu kazadan hiç etkilenmemiştir. Öyle ki Sinop'ta kurulması planlanan ikinci nükleer santral için Fukuşima kazasının iki yıl sonra Japonya ile de bir hükümetler arası nükleer anlaşma imzalayacaktır.

[469] Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma, 6 Ekim 2010, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/10/20101006-6.htm, (erişim tarihi: 28 Ağustos 2018).

Ancak Fukuşima nükleer kazası, toplumsal bellekte Çernobil nükleer kazasında Türkiyeli politikacıların krizi yönetemeyerek gerçekleri halktan gizlediğinin hatırlanmasına neden olduğundan Türkiye halkları üzerinde de olumsuz etki yapmıştır. Fukuşima nükleer kazasından hemen sonra Nisan 2011'de Greenpeace'in yaptırdığı ankete göre katılımcıların yüzde 64'ü nükleer santrallerle ilgili olası bir referandumda "hayır" diyeceğini söylemiş, yüzde 86,4'ü nükleer santrale yakın bir yerde yaşamak istemediği yönünde görüş belirtmiştir.[470] Haziran 2011'de ise İngiltere'nin önde gelen Uluslararası Pazarlama ve Kamuoyu araştırma şirketi Ipsos, Türkiye'de nükleere hayır diyenlerin oranını yüzde 80 olarak açıklamıştır.[471] Aradan iki yıl geçtikten sonra Mayıs 2013'te bu kez de KONDA'nın yaptığı ankete göre "Riskli olduğunu açıkça bile bile nükleer santral kesinlikle yapılmamalıdır" diyenlerin oranı yüzde 63.4 'tür.[472]

Öte yandan şu noktayı da özellikle vurgulamak gerekmektedir ki; Fukuşima nükleer kazasının ardından Batılı devletlerin bazıları tehlikeli olduğu gerekçesiyle nükleer santral ve kömürlü termik santrallerden vazgeçerken bu tehlikeli teknolojinin Türkiye'ye kaydırılması ve Türkiye'nin bir enerji üssü olması planlanmaktadır.[473] Bu durumda Türkiye, batılı ülkelere elektrik satarak para kazanmayı ve bununla birlikte elektrik üretimi sonucunda ortaya çıkan kirliliği ve tehlikeleri kendi bünyesinde tutmayı baştan kabul etmiş olacaktır.

Hal böyleyken tüm dünyanın aksine Türkiye'de nükleer gündem hayli hızlı akmaya başlamıştır. Ancak karşıtlar da boş durmamaktadır. Özellikle nükleer santralin kurulması planlanan Mersin hareketlidir, 17 Nisan 2011'de nükleer planlardan vaz geçilmesi talebiyle Mersin ile Akkuyu arasındaki 30 ayrı nokta merkez olmak üzere 159 kilometrelik bir insan zinciri oluşturulmuştur.

Eleştiriler sonuç vermemiş, Akkuyu için hem de 1976 yılından kalan yer lisansıyla ÇED· süreci 2 Aralık 2011'de ÇED başvuru dosyasının Çevre Bakanlığı'na sunulmasıyla başlamıştır. Ancak Çevre Bakanlığı, sürecin bir gereği olan halkın katılım toplantısından önce

[470] Greenpeace, "Türkiye'nin yüzde 64'ü nükleere hayır diyor", 29 Nisan 2011, http://www.greenpeace.org/turkey/tr/news/turkiyenin-yuzde-64u-nukleere-hayir-diyor-290411/, (erişim tarihi: 6 Mart 2018).
[471] "Türklerin yüzde 80'i nükleer santral istemiyor", Radikal Gazetesi, 24 Haziran 2011, www.radikal.com.tr/cevre/turklerin_yuzde_80i_nukleer_santral_istemiyor-1053962, (erişim tarihi: 6 Mart 2014.)
[472] Bekir Ağırdır, "Nükleer enerjiyi referanduma götürsek…", 13 Mayıs 2013, t24.com.tr/yazi/nukleer-enerjiyi-referanduma-gotursek/6682, (erişim tarihi: 6 Mart 2014)
[473] 'Enerji üssü olacağız', Takvim gazetesi, 10 Şubat 2016, www.takvim.com.tr/ekonomi/2016/02/10/enerji-ussu-olacagiz, (erişim tarihi: 16 Mart 2016).

ÇED Yönetmeliğine göre halkı bilgilendirmek için broşür dağıtılmasını, anket ve seminer çalışmaları yapılmasını yeterli görmeyerek halkın ikna edilmesi için bir bilgilendirme ofisinin açılmasını istemiştir. Bunun üzerine Ekim 2012'de Büyükeceli'de, Aralık 2012'de ise Mersin'de bir bilgilendirme ofisi açılmıştır.[474]

ÇED raporu özel formatını 21 Mayıs 2012 tarihinde Bakanlığa teslim eden şirket, kısa bir süre sonra ÇED raporunu da Bakanlığa sunmuştur. Bakanlığın çağrısıyla ÇED raporunu inceleyen Mersin Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü haziran ayında raporla ilgili olumsuz görüş bildirmiştir. Bunun üzerine bakanlık da ÇED raporunu reddetmiştir. Şirket 9 Temmuz 2013'te ikinci kez ÇED raporunu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunmuştur. Ancak beklenmedik bir gelişmeyle, başvurudan altı gün sonra, 15 Temmuz'da bakanlık şekil ve içerik bakımından eksik olduğu gerekçesiyle komisyona dahi gitmeden 3 bin sayfalık raporu iade etmiştir.[475]

Hükümetlerarası anlaşma yapılmışken, Enerji Bakanlığı tarafından ÇED raporunun iki kez reddedilmesinin çeşitli nedenleri vardır. Nükleer enerji konusu doğrudan uluslararası siyasetle ilgili olduğundan bu nedenlerden ilki, Suriye'deki savaşta Türkiye ile Rusya'nın karşı kamplarda konumlanmış olması ve oradaki gelişmelerin bu tip stratejik ortaklıklara yansıması ya da bu tip stratejik ortaklıklar üzerinden Rusya'ya mesaj verilmesi olabilir. Diğer bir olasılık da Enerji Bakanlığının projeyi gerçekten yetersiz bulmuş olmasıdır ki, bu çok güçlü bir ihtimal değildir.

Bu dönemin önemli olayları arasında, ülkedeki ekoloji bilincini arttıran, kısa sürede tüm Türkiye'ye yayılan ve eylemcilerin ölümcül polis şiddetiyle karşılaştığı Gezi Parkı İsyanını ve bu isyana karşı ana akım medyanın takındığı tutumu özellikle anmak gerekmektedir. Bu dönemin basın anlayışı Penguen Yayıncılığı olarak anılmaktadır ve ana akım medyanın, hükümeti eleştiren eylemleri görmezden gelme anlayışı adını, Gezi eylemleri

[474] "Mersin'de nükleer bilgilendirme merkezi açıldı", Bugün Gazetesi, 27 Aralık 2012, www.bugun.com.tr/son-dakika/mersinde-nukleer-bilgilendirme-merkezi-acildi-haberi/310017, (erişim tarihi: 23 Mart 2014).
[475] Erdinç Çelikkan, "Akkuyu'da 'ÇED' gecikmesi, 28 Temmuz 2013, Hürriyet Gazetesi, www.hurriyet.com.tr/ekonomi/24407504.asp, (erişim tarihi: 23 Mart 2014).

başladığı sırada bu eylemleri vermeyerek CNN Türk'ün yayınladığı penguen belgeselinden almaktadır.[476]

Bu tutum, "ustalık dönemin" basın üzerindeki sonuçlarından biridir. Ertuğrul Mavioğlu, 2012 yılına gelindiğinde iktidarın basın üzerindeki kontrol gücünün gazetelerin tirajlarından hareketle yüzde 90 olduğunu söylemektedir. Mavioğlu, bu yüzde 90'ın içine sadece sermaye itibariyle AKP hükümetine yakın olan medya kuruluşlarını değil, çeşitli yöntemlerle etkisizleştirilerek iktidarı eleştiremez duruma getirilen duruma getirilen Doğuş grubu, Demirören grubu, MNG grubu ve Ciner grubunu da saymaktadır ve bu kurumların "doğrudan iktidarın borazanı haline dönüştürülemeseler bile siyasi iktidarın psikolojik operasyonlarında" üzerlerine düşeni yerine getirmek durumunda kaldıklarını belirtmektedir.[477]

Öte yandan ülkenin ikinci nükleer santralini kurmak üzere Sinop'la ilgili çalışmalara başlanmıştır. Sinop için iki yıl boyunca Japonya, Çin, Güney Kore ve Kanada ile müzakereler yapılmıştır.[478] Ardından Fukuşima nükleer kazasına meydana geldiği Japonya ile 3 Mayıs 2013'te Sinop'ta nükleer santral kurmak üzere hükümetler arası bir protokol imzalamıştır.[479]

Japon Mitsubishi-Fransız Areva konsorsiyumu yapacak olan 22 milyar dolarlık Sinop Nükleer Santrali projesinin toplamda 4500 MWe kurulu güce sahip 4 reaktörden oluşmaktadır ve Türkiye'nin Sinop'ta üretilecek elektrik için birim fiyatı 11.80 dolar sent üzerinden yirmi yıl boyunca alım garantisi vermiştir. İnşaat 2017'de başlayacak ve birinci reaktör 2023'de faaliyete geçecektir. Projenin yüzde 70'ini Japon Uluslararası İşbirliği Bankası (JPIC) kredi olarak sağlayacak ve yüzde 30'u öz kaynakla karşılanacaktır.[480]

Resmi olarak projenin detayları açıklanmazken, kamuoyu sadece basına sızan bu bilgiler üzerinden projeye dair fikir sahibi olmuştur. İkili protokolden sonra Recep Tayyip

---

[476] "Konda'nın Gezi raporu: 'Penguen' yayıncılığı en çok NTV ve HaberTürk'ü vurdu", 5 Haziran 2014, www.diken.com.tr/kondanin-gezi-raporu-penguen-yayinciligi-en-cok-ntv-ve-haberturku-vurdu/, (erişim tarihi: 12 Ekim 2017).
[477] Mavioğlu, s. 63-66.
[478] Enerji Bakanlığı'ndan "Sinop NGS" açıklaması, Dünya Gazetesi, 28 Ağustos 2013, http://www.dunya.com/ekonomi/ekonomi-diger/enerji-bakanligindan-sinop-ngs-aciklamasi-200689h.htm (erişim tarihi: 10 Şubat 2014).
[479] Sinop'a nükleeri Japonlar yapacak, Radikal Gazetesi, 3 Mayıs 2013, http://www.radikal.com.tr/ekonomi/sinopa_nukleeri_japonlar_yapacak-1131967, erişim tarihi: 10 Şubat 2014).
[480] "Teknoloji Japonlardan işletme Fransızlardan", Milliyet Gazetesi, 25 Nisan 2013, www.milliyet.com.tr/teknoloji-japonlardan-isletme- fransizlardan/ekonomi/ekonomidetay/25.04.2013/1698130/default.htm, (erişim tarihi: 17 Eylül 2017).

Erdoğan'ın 8 Ocak 2014'te Tokyo'ya giderek hükümetler arası anlaşmaya imza atmasından sonra da bu detaylar açıklanmamıştır. Hükümetler arası anlaşmanın imzalanmış olmasına rağmen nükleer karşıtları anlaşmayı Sinop'un bir nükleer santral için yer lisansının olmaması ve tıpkı Akkuyu'daki gibi Sinop'ta da şimdiye dek hiçbir yerde denenmemiş olan bir reaktörün kullanılacak olmasıyla eleştirmektedir.

Akkuyu nükleer santrali ile ilgili ise 7 Nisan 2014'te yenilenmiş ÇED Raporu 3. kez Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur. Bakanlığa teslim edildikten sonra kamuoyuyla paylaşılması gereken ÇED raporunun Bilgi Edinme Yasası gereği raporu görmek için başvuruda bulunan avukatlar da dahil olmak üzere kimseyle paylaşılmaması üzerine Başbakanlık bile Bakanlık'tan raporu kamuoyuna açıklamasını istemiştir. Eklerle birlikte 5 bin sayfayı bulan 3 bin 600 sayfalık rapordaki eksikliklerin tamamlanması için şirkete, 24 Temmuz 2014'te Ankara'da yapılan 2. İDK toplantısında 3 ay süre verilmiş ve bu süre dolduğunda yeni bir toplantıya gerek olmadığı söylenmiştir. Dolayısıyla sürenin bitiminde doğrudan ÇED Raporu kabul edilmiş sayılmıştır.

Mart 2015'te dönmeye başlayan Akkuyu Nükleer'in reklam filmi hakkında Nükleer Karşıtı Platform ve bileşeni olan Elektrik Mühendisleri Odası, reklamın halkı yanlış yönlendirdiğini savunarak suç duyurusunda bulunmuştur.[481] CHP Mersin Milletvekili Aytuğ Atıcı da reklamın kaldırılması için Gümrük ve Ticaret Bakanlığına başvurmuştur.[482]

Akkuyu NGS, Akkuyu Nükleer Santrali'nin limanı ve hidroteknik yapıları için bir ihale açmış, ihaleyi ise AKP Hükümeti'ne yandaşlığıyla bilinen Cengiz İnşaat kazanmıştır.[483] İhaleden sadece 6 gün sonra temel atma töreninin yapılması nükleer karşıtları tarafından güvenlik endişesinden dolayı tepkiyle karşılanmış ve dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun katılmadığı temel atma töreni protestolara sahne olmuştur.[484]

[481] "Nükleer santral reklamına suç duyurusu", Milliyet Gazetesi, 14 Nisan 2015, www.milliyet.com.tr/nukleer-santral-reklamina-suc/ekonomi/detay/2043903/default.htm, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).
[482] "Bakanlığa başvurdular: O reklam yayından kaldırılsın", 17 Eylül 2015, odatv.com/o-reklam-yayindan-kaldirilsin-2603151200.html, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).
[483] " Akkuyu deniz hidroteknik ihalesini Cengiz İnşaat kazandı", Hürriyet Gazetesi, 8 Nisan 2015, http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/28676985.asp, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).
[484] "Mersin'de olaylı temel atma töreni", Milliyet Gazetesi, 14 Nisan 2015, www.milliyet.com.tr/akkuyu-nukleer-santrali-nin-temeli/ekonomi/detay/2043889/default.htm, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).

Temel atma töreninden sonra 5 ay arayla iki genel seçim geçiren Türkiye'de dikkatler bu kez de Suriye'deki savaş üzerinden Rusya ve Türkiye arasında gerilen ilişkilerden dolayı Akkuyu nükleer santraline çevrilmiştir. Fiili olarak askıda kalan proje, 15 Temmuz darbe girişimindeki Rusya'nın dostane tavrının ardından kaldığı yerden devam etse de çalışmaya bundan sonraki kısım dahil edilmeyecektir.

Türkiye 2010'lu yıllarda bir nükleer santrale sahip olmaya hiç olmadığı kadar yaklaşmıştır. Bunda, bu dönemde yavaş yavaş devletin el değiştirmiş olması; askeri vesayetle yönetilen eski Türkiye'de devletin eski sahibi Kemalist ideolojiye sahip olan ordu iken yeni sahibinin muhafazakar Adalet ve Kalkınma Partisi olmasının da payı vardır. Zira 2007 yılında üstteki başlıklarda sözü edildiği üzere ordu nükleer enerjinin pahalı olması nedeniyle gereksiz olduğuna kanaat getirmiştir. Ancak hükümetin nükleer enerji ısrarı sürmüş ve devletin el değiştirmesiyle yeniden nükleer enerjide ısrar eden bir devlet anlayışı karşımıza çıkmıştır.

Buna karşılık, nükleer karşıtı hareket fiili olarak belki de hiç olmadığı kadar güçsüzdür. Nükleer karşıtı hareketin bu hali, ülkedeki toplumsal muhalefetin durumu ve bunun karşısında hükümetin takındığı tutum, hükümetin nükleer enerji ısrarı ve nükleer karşıtı hareketteki "bıkkınlık" hali gibi pek çok değişkene bağlıdır. Bunda, Ortadoğu'nun göbeğindeki savaşın ve o savaşın Türkiye'ye yansımalarının da etkisi büyüktür, zira diğer ekolojik meselelerde olduğu gibi nükleer konusu da toplumsal muhalefet tarafından savaşla ve bombayla kıyaslandığında tali bir mesele olarak algılanmaktadır.

2.6.2 Cumhuriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Cumhuriyet gazetesinin bu dönemde AKP iktidarına muhalif çizgisini koruduğu, hatta daha da sert bir dil benimsediği görülmektedir.

Bu dönemin başında gazetenin genel yayın yönetmeni İbrahim Yıldız'dır. Yıldız yönetimindeki gazete Gezi isyanına katılan kitlenin taleplerini anlamaktan yanadır. Bu dönemde haberler eylemcilerin gözüyle yazılmış, polis şiddeti eleştirilmiştir.

Çakırözer'ın CHP'den milletvekili olması üzerine ise Gezi isyanıyla birlikte Türkiye'de başka bir muhalefet biçimi ortaya çıkmasının da etkisiyle gazete başka arayışlara

girmiş ve Şubat 2015'te gazetenin genel yayın yönetmenliği koltuğuna, gazetenin geleneğinden gelmeyen ama Ağustos 2013'te Milliyet'teki işine son verilen, Türkiye'nin popüler gazetecilerinden Can Dündar oturmuştur.

Dündar döneminde AKP'ye karşı muhalif ton aynı sertlikte ancak renk değiştirerek devam etmiştir. Bu dönemde HDP genel başkanı Selahattin Demirtaş Cumhuriyet'te daha görünür olmuş ve CHP ve HDP'nin stratejik ortaklığının AKP iktidarı karşısındaki önemine vurgu dikkat çekmektedir.

Adana'da silah taşıdığı iddiasıyla durdurulan MİT TIR'larıyla ilgili fotoğraf ve haberleri yayınlayan Cumhuriyet gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Can Dündar ile Ankara Temsilcisi Erdem Gül, "Devletin gizli kalması gereken belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme ve açıklama, üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme" gerekçesiyle tutuklanmıştır.[485]

Bu da AKP iktidarı ile Cumhuriyet gazetesinin arasındaki gerginliğin zirveye tırmanmasına neden olmuştur.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

İSRAİL TEPKİ GÖSTERDİ

Gazda indirim yok

EYLEME HAZIRLANIYORLAR

Çevreciler ayağa kalktı

Nükleerde imza atıldı

Rusya ile Türkiye arasında 16 anlaşma imzalandı. Akkuyu'da nükleer santral kurulmasına ilişkin 20 milyar dolarlık anlaşma sağlanırken iki ülke arasında 30 güne kadar olan ziyaretlerde de vize uygulanmayacak

'NÜKLEER ANLAŞMA PARLAMENTODAN GEÇİRİLECEK'

Yine sipariş soru skandalı

Şekil 128

[485] "Can Dündar ve Erdem Gül tutuklandı", Hürriyet gazetesi, 27 Kasım 2015, www.hurriyet.com.tr/can-dundar-ve-erdem-gul-tutuklandi-40019281, (erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

Tarih ve konum: *13 Mayıs 2010, sayfa 8.*

Başlık: *"Nükleerde imza atıldı"*

Spot: *"Rusya ile Türkiye arasında 16 anlaşma imzalandı. Akkuyu'da nükleer santral kurulmasına ilişkin 20 milyar dolarlık anlaşma sağlanırken iki ülke arasında 30 güne kadar olan ziyaretlerde de vize uygulanmayacak."*

Mersin Nükleer Karşıtı Platform Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santrala karşı miting düzenledi.

'Nükleer santral istemiyoruz'

ABİDİN YAĞMUR

MERSİN - Mersin Nükleer Karşıtı Platform (NKP), Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santrala karşı miting yaptı.

Devlet Hastanesi önünde toplanan binlerce nükleer karşıtı Metropol miting alanına kadar yürüdü. Eylemciler, "Nükleere hayır, yaşasın hayat", "Nükleer santral istemiyoruz", "Mersin Çernobil olmasın" sloganları attı. CHP Mersin milletvekilleri **İsa Gök** ve **Vahap Seçer**'in yanı sıra BDP Mardin Milletvekili **Emine Ayna**, Akdeniz Belediye Başkanı **Fazıl Türk** ve Mezitli Belediye Başkanı **Uğur Yıldırım**, İstanbul ve Sinop Nükleer Karşıtı Platform bileşenleri ile Greenpeace üyeleri de eylemi izledi. Mersin NKP Sözcüsü **Sabahat Aslan**, "Ülkemizin madenlerinde, tersanelerinde insanları ölüme gönderen, bilimsel olmayan, tamamen siyasal tercihlerle Ezemiş Fay Hattı'nın üzerine kurulacak bir nükleer santral, ülkemizde yeni Çernobil faciasına davetiye çıkaracaktır. Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santral, enerjide yüzde 70 oranında Ruslara bağımlı olmamızı sağlayacak, Akdeniz'in ekosistemini altüst edeceği gibi bölgemizde tarımımıza, turizmimize büyük darbe vuracak, sağlığımızı bozacak" dedi.

İsa Gök: Faşizm

CHP'li Gök, AKP'nin nükleer santral konusunda Mersin'de hiçbir sivil toplum kuruluşunun ve halkın görüşünü almadan karar verdiğini vurguladı. Gök, "Hiç kimseye bir şey sormadan istediğini dayatmanın anlamı nedir? Tek kelimeyle faşizmdir" diye konuştu. CHP'li Seçer de, CHP iktidarında Rusya ile imzalanan uluslararası sözleşmeyi geçersiz kılacaklarını söyledi. BDP Mardin Milletvekili Emine Ayna ise "Bu karar, AKP hükümetinin verdiği ölüm kararıdır" dedi.

Tarih ve konum: *20 Haziran 2010, sayfa 3.*

Başlık: *"Nükleer santral istemiyoruz"*

Haber girişi: *"Mersin Nükleer Karşıtı Platform (NKP), Akkuyu'da kurulması planlanan nükleer santrale karşı miting yaptı."*

Şekil 129

Santralda meydana gelen patlama 'çekirdek erimesi' kaygısını tetikledi

Nükleer korku

Radyasyon 1 yıllık seviyede Japonya'da 8.9 büyüklüğündeki depremin ardından hasar gören Fukuşima 1 No'lu Nükleer Santralı'nda patlama meydana geldi. Patlamada santralın duvarları ve çatısı yıkılırken çok sayıda çalışan yaralandı. Tokyo'ya 250 kilometre mesafedeki santraldaki radyoaktivite oranı bir saatte bir yıllık seviyeye ulaştı. Japon yetkililerin santral yakınlarında oturanlara koruyucu iyot tableti dağıtmaya hazırlandığı açıklandı.

Çernobil'i hatırlattı Televizyonlardan santral yakınlarında yaşayan halka evlerinde kalma çağrısı yapıldı. Acil durum ilan edilen bölgede reaktörün çevresinde 20 kilometre yarıçapında bir güvenlik alanı yaratıldı. Nükleer santrallardaki patlamada "çekirdek erimesi" korkusu yaşandı. 'Çekirdek erimesi' olasılığı ABD'nin bir adasında 1979'da ve Ukrayna'daki Çernobil nükleer santralında 1989 yılında meydana gelen nükleer kazaları akıllara getiriyor.

2 metre kaydı, 70 cm. battı Japonya'nın depremle birlikte 2 metre kaydığı ve 70 santimetre battığı belirtildi. Dünya ekonomisi 101 cm'lik değişiklik olduğu söylendi. Depremin ve tsunami'nin dehşeti ardından günler geçti. 17 bin civarında ölü ve kayıp olduğu bildirildi. Japon otoritelerin, tsunami sonrası kontrolü yeniden ele aldıkları açıklandı. Fukuşima 1 No'lu Nükleer Santralı'nda 3 ünitenin soğutma sistemlerinin devre dışı kaldığı bildirildi.

Tarih ve konum: *13 Mart 2013, sayfa 1.*

Üst başlık: *"Santralda meydana gelen patlama "çekirdek erimesi" kaygısını tetikledi"*

Başlık: "*Nükleer korku"*

Spot: *"Radyasyon 1 yıllık seviyede" "Japonya'da 8.9 büyüklüğündeki depremin ardından hasar gören Fukuşima 1 No'lu Nükleer Santralı'nda patlama meydana geldi. Patlamada santralın duvarları ve çatısı yıkılırken çok sayıda çalışan yaralandı. Tokyo'ya 250 km mesafedeki santraldaki radyoaktivite oranı bir saatte bir yıllık seviyeye ulaştı. Japon yetkililerin santral yakınlarında oturanlara koruyucu iyot tableti dağıtmaya hazırlandığı açıklandı."*

Spot 2: *"Televizyonlardan santral yakınlarında yaşayan halka evlerinde kalma çağrısı yapıldı. Acil durum ilan edilen bölgede reaktörün çevresinde 20 kilometre yarıçapında bir güvenlik alanı yaratıldı. Nükleer santraldaki patlama "çekirdek erimesi" korkusunu tetikledi. 'Çekirdek erimesi' olasılığı ABD'nin bir adasında 1979'da ve Ukrayna'daki Çernobil nükleer santralında 1989 yılında meydana gelen nükleer kazaları akıllara getiriyor."*

Şekil 130

Menü Aç

Çaresizlik

DÜNYA ALARMA GEÇTİ

Japonya'da, üst üste patlama ve yangınların yaşandığı Fukuşima Daiiçi nükleer santralından felaket haberleri gelmeye devam ediyor. Radyasyon nedeniyle soğutma işlemi için umut bağlanan havadan su dökme planından da sonuç alınamadı. Atmosfere yayılan radyasyon tüm dünyayı alarma geçirdi. Başta ABD ve Rusya olmak üzere çok sayıda ülkede radyasyona karşı kullanılan iyot tabletlerinin tükendiği bildirildi. Uluslararası Güvenlik ve Bilim Enstitüsü durumun düşünüldüğünden daha kötü olduğunu duyurdu. ■ 13. Sayfada

Erdoğan nükleerde ısrarlı

'Artık kazma vurulacak'

Kremlin'de Rusya Devlet Başkanı Medvedev ve Başbakan Putin'le bir araya gelen Başbakan Erdoğan, Akkuyu nükleer santralının temelinin nisan sonu-mayıs başında atılabileceğini açıkladı. Erdoğan, "Kazma artık vurulacak. Olumsuz neticesi olacak diye yatırımdan vazgeçemeyiz" dedi. Medvedev ise "Akkuyu doğru bir şekilde yönetilecek" iddiasında bulundu. ■ 12. Sayfada

Şekil 131

***Tarih ve konum**: 17 Mart 2011, sayfa 1.*

***Üst Başlık:** "Erdoğan nükleerde ısrarlı"*

***Başlık:** "Artık kazma vurulacak"*

***Spot:** "Kremlin'de Rusya Devlet Başkanı Medvedev ve Başbakan Putin'le bir araya gelen Başbakan Erdoğan, Akkuyu nükleer santralının temelinin nisan sonu-mayıs başında atılabileceğini açıkladı. Erdoğan 'Kazma artık vurulacak. Olumsuz neticesi olacak diye yatırımdan vazgeçemeyiz' dedi. Medvedev ise 'Akkuyu doğru bir şekilde yönetilecek' iddiasında bulundu."*

İlki için Akkuyu'da, ikincisi için Sinop'ta karar kılan hükümet, yeni nükleer santral için de Trakya bölgesini düşünüyor

Üçüncüsü İğneada'ya

Ekonomi Servisi - Mersin Akkuyu'ya yapılacak Türkiye'nin ilk nükleer santralı için Rusya ile anlaşma sağlayan Türkiye, halen Sinop'a yapılacak olan ikinci nükleer santral için müzakerelere devam ediyor.

Japonya'da mart başlarında meydana gelen ve nükleer tesislere de zarar veren depremin ardından, Sinop'taki nükleer santral için yapılan görüşmeler hedeflendiği hızda ilerlemedi. Ancak bu durum bile hükümetin bu konudaki politikasını yeniden gözden geçirmesine yetmedi.

Reuters'a bilgi veren Enerji Bakanlığı'ndan bir yetkili, Türkiye'nin, enerji çeşitliliği ve arz güvenliği için 2023'e kadar toplam 15 bin MW kapasiteli üç nükleer santralı devreye almaya hedeflediğini anımsatarak "**Nükleer santralın yapılacağı üçüncü yer için birkaç yer ön plana çıkıyor. Bunların başında da Trakya bölgesindeki İğneada bulunuyor**" dedi.

▶ Japonya'daki patlamanın ardından pek çok ülkenin vazgeçtiği nükleer santral için Türkiye politikasını tam gaz sürdürüyor. Üçüncü santralın İğneada'ya yapılmasının en önemli nedeni ise bölgenin depreme dayanıklılığı imiş.

Yetkili, İğneada'nın deprem açısından en güvenli bölgelerden biri olduğuna vurgu yaptı.

Nükleer santrallarda soğutma sistemi olarak deniz suyunun kullanılması çok önemli olduğu için üniteler deniz kıyısına yapılıyor.

BAKANDAN ŞAKA GİBİ AÇIKLAMA:

Bekârlık nükleerden daha riskliymiş!

Ekonomi Servisi - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Taner Yıldız**, Türkiye'de kurulacak nükleer güç santrallarının riskinin eleştirildiği kadar yüksek olmadığını öne sürerek ABD'de bekârların evlilere göre 6 yıl daha az yaşadığı örneğini verdi.

Yıldız, CNN Türk'te **Taha Akyol**'un hazırlayıp sunduğu Eğrisi Doğrusu programında nükleer santrallarla ilgili soruları yanıtladı.

Türkiye'de kurulacak nükleer güç santrallarının riskinin eleştirildiği kadar yüksek olmadığını belirten Yıldız, bunu ABD'de yapılan sosyolojik bir araştırmadan örnek vererek açıkladı.

Yıldız, araştırmaya göre ABD'de bekârların evlilere göre 6 yıl daha az yaşadıklarının tespit edildiğini belirterek "**Sigara ortalama insan ömrünü 2.3 yıl, yoksulluk 700 gün, alkol 130 gün, kalp 2100 gün öne çekiyor. Uçak kazaları ise ABD'de ortalama insan ömrünü bir gün öne çekiyor. Nükleer santralların ortalama ömür kaybı ise sadece 0.03 gün olarak tespit edilmiş**" dedi.

Şekil 132

Tarih ve konum: *6 Nisan 2011, sayfa 11.*

Üst Başlık: *"İlki için Akkuyu'da, ikincisi için Sinop'ta karar kılan hükümet, yeni nükleer santral için de Trakya bölgesini düşünüyor"*

Başlık: "*Üçüncüsü İğneada'ya"*

Haber girişi: *"Mersin Akkuyu'ya yapılacak Türkiye'nin ilk nükleer santrali için Rusya ile anlaşma sağlayan Türkiye, halen Sinop'a yapılacak nükleer santral için müzakerelere devam ediyor."*

Mersin'den Akkuyu'ya insan zinciri oluşturan çevreciler "Nükleere inat, yaşasın hayat" sloganı attı.

Nükleere zincir

ABİDİN YAĞMUR

MERSİN - Binlerce Mersinli, hükümetin Akkuyu'da nükleer santral kurma girişimini, Mersin'den Akkuyu'ya insan zinciri oluşturarak protesto etti. 30 ayrı buluşma noktasında gerçekleşen eylemde Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'a tepki vardı.

Mersin Barosu Barınağı önünde yapılan eyleme CHP Mersin Milletvekili ** Isa Gök**, Akdeniz Belediye Başkanı **Fazıl Türk**, KESK Genel Başkanı **Dündü Taka Çınar**, TMMOB Genel Başkanı **Mehmet Soğancı**, Türk Tabipleri Birliği 2. Başkanı **Özdemir Aktan**, bağımsız milletvekili adayı **Ertuğrul Kürkçü** ve CHP 1. sıra milletvekili adayı **Aytuğ Atıcı**'nın da

Burada bir açıklama yapan Nükleer Karşıtı Platform Sözcüsü **Sabahat Aslan**, hükümeti bir kez daha uyarmak için insan zinciri eylemi yaptıklarını söyledi. TMMOB Genel Başkanı Mehmet Soğancı, **"Burada, Türkiye'de işlenen bir cinayete itiraz edenler toplandı. Türk mühendis ve mimarları namuslu Mersin halkının yanındadır. Bu ülkenin başbakanı nükleerle tüpü eş görüyor. Çevre Bakanı 'Nükleer sızıntı dağları aşmaz' diyor. Türkiye böyle kötü yönetilmeyi hak etmiyor"** dedi.

'Mersin Çernobil olmayacak'

KESK Genel Başkanı Dündü Taka Çınar, AKP hükümetinin, uluslararası şirketlerin çıkarlarına göre politika şekillendirdiğini

Anayasa Mahkemesi'ni göreve çağırdı. Bu sırada bir çevreci, CHP'nin de nükleer santrallardan yana olduğunu iddia ederek Gök'ü protesto etti. Protesto, tertip komitesinin araya girmesiyle sonlandı.

Konuşmaların ardından yüzlerce kişi el ele tutuşarak yürüdü. Aynı dakikada Yenişehir, Mezitli, Erdemli, Silifke ve Gülnar ilçelerinde de binlerce kişi el ele tutuşarak nükleer santrallara tepkilerini dile getirdi. Eylemciler sık sık **"Mersin Çernobil olmayacak", "Nükleere inat yaşasın hayat"** şeklinde sloganlar attı. Eylemciler taşıdıkları pankart ve dövizlerle de Başbakan Erdoğan'a tepkilerini dile getirdiler. Trafikteki bazı araçların sürücüleri de klakson çalarak eylemcilere

Tarih ve konum: *18 Nisan 2011, arka sayfa.*

Başlık: *"Nükleere zincir"*

Haber girişi: *"Binlerce Mersinli, hükümetin Akkuyu'da nükleer santral kurma girişimini, Mersin'den Akkuyu'ya insan zinciri oluşturarak protesto etti. 30 ayrı buluşma noktasında gerçekleşen eylemde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a tepki vardı."*

Şekil 133

Avrupa, kaza sonrası nükleerin payını azaltmaya çalışırken Türkiye kurmak için kolları sıvadı

Fukuşima Sinop'ta

AKP hükümeti, dünyanın ders aldığı kazalara karşın nükleerde ısrarlı. Sinop'ta kurulması planlanan nükleer santralın inşası Fransız ve Japon firmalar ortaklığında yapılacak.

Ekonomi Servisi - Sinop'a yapılacak nükleer santral için, bugün, Japon Başbakanı **Shinzo Abe** ile Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan** tarafından imza atılması bekleniyor. Söz konusu anlaşmaya göre, Sinop'ta yapılacak ikinci nükleer enerji santralı Japon Mitsubishi ve Fransız Areva ortaklığı tarafından inşa edilecek. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan santralın yapımıyla ilgili olarak **"Japonya ile hükümetler arası anlaşmayı imzalama aşamasına geldik"** dedi.

Sinop'a kurulması planlanan ikinci santralın yatırım bedeli 21 milyar dolar (2 trilyon yen) olarak açıklanmıştı. Başbakan Erdoğan, Japonya'nın 3 milyon tirajlı ekonomi gazetesi Nikkei'ye röportaj verdi. Japonya Başbakanı Abe'nin Ankara ziyareti öncesine denk gelen röportajda Japon

Kamu da pay sahibi olacak

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Sinop'ta inşa edilecek ikinci nükleer santralın Japon-Fransız konsorsiyumunca yapılacağını ve santralda kamunun da pay sahibi olacağını söyledi. Santralı yapacak konsorsiyumda Japon Mitsubishi Heavy Industries Ltd, Itochu Corporotion, Fransız GDF Suez bulunuyor. Konsorsiyum Türkiye'de Atmea tipi reaktör öneriyor. Bu reaktör Mitsubishi Heavy Industries ve Areva'nın. Sinop nükleer santralı için yarışa 4 ülkeyle başlandığını hatırlatan Yıldız, bir ülke ile bitirmeleri gerektiğini söyledi. Fukuşima'daki kazanın zaman açısından süreci etkilediğini belirten Yıldız, bütün tarafların kazadan gerekli dersleri çıkardığını ifade etti.

gazeteye açıklamasında Erdoğan şöyle dedi:

"Sinop'ta nükleer santralı Japonya ile yapacağız. Japonya depreme karşı tecrübe ve know how sahibi. Çevreye olan duyarlılık konusunda da ileride. Fransız Areva'nın da teknolojik gücü yüksek. 3. santral için yer belirleme çalışmalarımız devam ediyor. Japonya ile çalışmaya açığız. Nükleer santral inşasında planlamadan inşaatın tamamlanmasına kadar geçen süreyi 7 yıldan aza indirmemiz gerektiğini düşünüyorum. 2030'da toplam elektrik üretimimizin en az yüzde 15'ini nükleer enerjiden elde etmeyi planlıyoruz."

Başbakan Erdoğan, Türkiye ve Japonya'nın asma köprü, tüp geçit, uydu gibi alanlarda işbirliği içinde çalıştığına dikkati çekerek ekonomi ve sanayi alanında işbirliğini daha da artırmak istediklerini kaydetti. Erdoğan, Japonya'ya **"3. köprü, 3. havalimanı, Kanal İstanbul"** gibi projelerde bulunmaya çağırdı.

Enerji denklemi değişiyor

Bu arada, hükümet nükleerde ısrar ederken dünyanın enerji denklemi değişiyor. Geçen hafta 19. Uluslararası Enerji ve Çevre Fuarı ve Konferansı'na katılan Uluslararası Enerji Ajansı Başekonomisti Fatih Birol'un yaptığı sunuma göre, Avrupa nükleer enerji politikalarını değiştiriyor. Fukuşima'dan sonra Avrupa nükleerin toplam enerji içindeki payını azaltıyor, diğer kaynakların payını artırıyor. Avrupa'nın en büyük ekonomilerinden Almanya'da Fukuşima kazasından sonra 2022'ye kadar nükleer santralları kapatma kararı alınmıştı.

Şekil 134

***Tarih ve konum**: 3 Mayıs 2013, sayfa 11.*

***Üst Başlık:** "Avrupa, kaza sonrası nükleerin payını azaltmaya çalışırken Türkiye kurmak için kolları sıvadı"*

***Başlık: "**Fukuşima Sinop'ta"*

***Spot:** "AKP hükümeti, dünyanın ders aldığı kazalara karşın nükleerde ısrarlı. Sinop'ta kurulması planlanan nükleer santralin inşası Fransız ve Japon firmalar ortaklığında yapılacak."*

***Kutu:** "Kamu da pay sahibi olacak"*

Cumhuriyet

haber

PERDE ARKASI

Akkuyu'da milletin ihalesine nasıl girdiler

Deniz yapıları için açılan ihaleyi Mehmet Cengiz'in kazanmasında Ankara'nın direktifleri etkili oldu

Reklam halkı yanıltıyor

Japonya'da halk kazandı

İtalya'da ağaç protestosu

İstanbul yine kapkaranlık

BÖYLEYDİ

BÖYLE OLACAK

ŞU AN BU HALDE

RAKAMLARLA AKKUYU

Çevreci nükleeri hapsetti

Akkuyu Nükleer Santralı'nın temel atma töreni yargı sürecine karşın yapıldı

Santralın eksikleri

TOMA devrede

Baraları bölendi

Üç kat indiriler

550 milyon düştü

***Tarih ve konum:** 15 Nisan 2015, sayfa 10.*

***Başlık:** "Akkuyu'da milletin ihalesine nasıl girdiler"*

***Patlangaç:** "Perde arkası"*

***Alt başlık**: "Deniz yapıları için açılan ihaleyi Mehmet Cengiz'in kazanmasında Ankara'nın direktifleri etkili oldu."*

***Haber girişi: "**Türkiye'nin ilk nükleer santralı olacak Akkuyu Nükleer Güç Santralı'nın Hidroteknik Yapıları temeli dün çevrecilerin yoğun protestoları altında törenle atıldı."*

Şekil 135

***Kutu:** "Rakamlarla Akkuyu"*

***Başlık: "**Çevreci nükleeri hapsetti"*

***Alt başlık:** "Akkuyu nükleer santralının temel atma töreni yargı sürecine rağmen yapıldı."*

***Haber girişi**: "Akkuyu Nükleer Güç Santralı'nın temelini atma töreni devam eden yargı sürecine karşın dün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın katılımıyla yapıldı. Temel atma törenine tepki gösteren bir grup çevreci, inşaat alanının kapısını tutarak içeride bulunanların dışarı çıkmasına engel oldu."*

***Kutu:** "Santralın eksikleri"*

***Başlık:** "Reklam halkı yanıltıyor"*

***Haber girişi:** "TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası televizyonlarda yayımlanan Akkuyu*

Nükleer Santral reklamlarına ilişkin savcılığa suç duyurusunda bulundu".

Başlık: *"Japonya'da halk kazandı"*

Haber girişi*: "Japonya'da, 2011 yılında Fukuşima felaketi ardından nükleer tesislerin faaliyetinin askıya alınması kararından vazgeçilmesi yönünde politika yürüten muhafazakar Abe yönetimine direniş sürüyor"*

Akkuyu'da 40 yıldır süren nükleer direnişi şirketin 'yardımlarıyla' hafiflemiş görünüyor, ama hükümete öfke sürüyor

'Putin'e rüşvet bize TOMA, 'tank' cop'

TÜREY KÖSE

MERSİN/AKKUYU - Mersin Nükleer Karşıtı Platform, kasım ayında yapılan 5. Mersin Uluslararası Narenciye Festivali'nde 5 bin imza toplayıp **"nükleersiz"** limon ve portakalları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na göndermişti, **"Mersin'de narenciyeye evet, nükleere hayır"** diyerek. NKP Dönem Sözcüsü **Seyfettin Atar, "Sokakları limon ve portakal ağaçlarından yayılan mis gibi kokularla anılan Mersin'in adını, dünyaya nükleer ile duyurmak istemiyoruz"** diyordu. Ama bakanlık bu çağrılara itibar etmedi, portakal ve limon ağaçlarının kokusunu duymadı. Nükleer lobilerinin sesine kulak verdi, Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**'e Türkiye ziyareti sırasında Akkuyu Nükleer Santralı ÇED'i **"jesti"** yapılıverdi.

Bu jest, Akkuyu'da nasıl algılanmış diye köylüye kulak vermek

'Tut ki Putin geldiği gün'

KÜTAHYA (Cumhuriyet)- Çevre ve Şehircilik Bakanı İdris Güllüce, Akkuyu Nükleer Güç Santralı'nın ÇED raporunun Rusya Devlet Başkanı Putin'in geldiği gün aceleyle onaylandığı ilgili eleştirilere yanıt verdi. Güllüce, "Tut ki Putin'in geldiği güne denk geldi, hiçbir mahzur görmüyoruz" dedi.

NÜKLEER SANTRAL İSTEMİYORUZ!

'İşsizlik bitecek denildi, ama hepsi dışardan geliyor'

Bir madenciye daha ulaşıldı

Yurt Haberleri Servisi - Ermenek'te mahsur kalan bir madencinin daha cenazesine ulaşıldı. Ermenek Devlet Hastanesi Morgu'na kaldırılan cenaze DNA testiyle kimliğinin saptanması ve otopsi işlemlerinin ardından ailesine teslim edilecek. Facianın 36. gününde cenazesine ulaşılan madenci sayısı 13'e yükselirken, 5 madenciyi arama çalışmaları ise sürüyor. Arama çalışmalarında 6 Kasım'da 2, 17 Kasım'da 2, 18 Kasım'da 6 ve 29 Kasım'da da 2 madencinin cenazesine ulaşılmıştı.

Kasımda 123

Şekil 136

Tarih ve konum: *3 Aralık 2014, sayfa 9.*

Üst Başlık*: "Akkuyu'da 40 yıldır süren nükleer direniş şirketin 'yardımlarıyla' hafiflemiş görünüyor ama hükümete öfke sürüyor."*

Başlık: *"Putin'e rüşvet bize TOMA, 'tank' cop"*

Haber girişi: *"Mersin Nükleer karşıtı Platform kasım ayında yapılan 5. Uluslararası Narenciye Festivali'nde 5 bin imza toplayıp 'nükleersiz' limon ve portakalları Çevre ve Şehircilik Bakanlığına göndermişti."*

ERDOĞAN RUSYA'YI DOĞALGAZ ALMAMA VE AKKUYU'YU DURDURMA İLE TEHDİT ETTİ

Enerji blöfü

Uzmanlar enerjide tamamen dışa bağımlı olan Türkiye'nin Rusya'ya karşı bir alternatif yaratamayacağını belirtiyor

Akkuyu gibi büyük bir projede geri dönüş çok zor

MAKİNA Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz, toplam yatırım tutarının 25 milyar doları aşması beklenen Akkuyu santralı konusunda iki ülke arasındaki anlaşmayı yok saymanın mümkün olmadığını söyledi.

Özel sektör: Gerçekçi değil

ÖZEL sektörden bir doğalgaz şirketinin üst düzey yetkilisi "Erdoğan'ın açıklamaları hiç gerçekçi değil. Türkiye kısa ve orta vadede Rusya'ya bağımlı durumda" dedi.

Erdoğan'a Japonya'da fahri doktora verildi.

BOŞ TEHDİTLER

CUMHURBAŞKANI Tayyip Erdoğan, Suriye konusundaki gerilimin ardından, doğalgazın Rusya yerine başka ülkelerden alınabileceğini, Akkuyu Nükleer Santralı'nı da başkalarının yapabileceğini söyledi. Uzmanlara göre bu açıklamanın uygulanabilirliği çok zor.

ALTERNATİF YOK

TÜRKİYE ağırlıklı olarak elektrik üretiminde kullandığı doğalgazın yüzde 55'ini Rusya'dan alıyor. Bu gazın İran, Azerbaycan ya da Cezayir'den karşılanması da hem miktar olarak mümkün değil hem de daha pahalıya mal oluyor.

» MUSTAFA ÇAKIR 4'te

Şekil 137

Tarih ve konum: *9 Ekim 2015, sayfa 1.*

Üst Başlık: *"Erdoğan Rusya'yı doğalgaz almama ve Akkuyu'yu durdurma ile tehdit etti"*

Başlık*: "Enerji blöfü"*

Alt başlık: *"Uzmanlar enerjide tamamen dışa bağımlı olan Türkiye'nin Rusya'ya karşı bir alternatif yaratamayacağını belirtiyor."*

Spot : *"Boş tehditler" "Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, Suriye konusundaki gerilimin ardından, doğalgazın Rusya yerine başka ülkelerden alınabileceğini, Akkuyu Nükleer Santralı'nı da başkalarının yapabileceğini söyledi. Uzmanlara göre bu açıklamaların uygulanabilirliği çok zor."*

Kutu: *"Akkuyu gibi büyük projelerde geri dönüş çok zor"*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde de tıpkı bir önceki ve ondan önceki dönemde olduğu gibi "*Nükleerde imza atıldı*", "*Üçüncüsü İğneada'ya*" gibi düz ve haber veren başlıklara rastlansa da başlıklar genellikle yönlendirmeli ve nükleer karşıtı bakış açısını yansıtacak şekilde atılmıştır: "*Putin'e rüşvet, bize 'tank', TOMA, cop",* "*Fukuşima Sinop'ta*", **"***Akkuyu saatli bomba***",** "*Altı yalan tek doğru*", *"Akkuyu'da milletin ihalesine nasıl girdiler."* Başlıkta, Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti tarafından "paralel örgüt" eliyle hükümeti yıkmayı amaçlayan siyasi operasyon olduğu, muhalefet tarafından ise hükümet mensuplarının, ailelerinin ve hükümeti destekleyen kişilerin karıştığı büyük bir yolsuzluk operasyonu olduğu ve soruşturmalardaki takipsizlik kararıyla bu yolsuzlukların aklandığı iddia edilen 17-25 Aralık Operasyonları sırasına kamuoyuna sızan telefon görüşmelerine; özellikle de Akkuyu nükleer santralinin hidroteknik yapılarının ihalesine giren ve sadece 6 günde sonuçlanan ihaleyi alan Cengiz İnşaat'ın sahibi Mehmet Cengiz'in millete küfür ettiği görüşmeye atıf yapılmaktadır.

En çok kullanılan başlık biçimi, çevre örgütlerinin, nükleer karşıtı hareketin ya da Greenpeace'in temsilcilerinin çarpıcı sözlerini doğrudan alıntı ile başlığa çıkarmaktır: *"Nükleer santral istemiyoruz", "30 yıllık lisansla santral kurulamaz"*. Hükümet temsilcilerinin açıklamalarının da zaman zaman bu şekilde verilmiştir: "*Artık kazma vurulacak*" Ancak genellikle hükümet kanadından yapılan açıklamalar "*Bakandan şaka gibi açıklama*" üst başlığı ve "*Bekarlık nükleerden daha riskliymiş!*" başlığında olduğu gibi yorumlu olarak verilmektedir

Yorum ya da yönlendirmenin sadece stratejik noktalama işaretleriyle sağlandığı örnekler de mevcuttur: "*Sorumluluktan kaçamazlar!", "Halk: İs-te-mi-yo-ruz!", "Nükleer karşıtı olmak suç!", "Türkiye'nin doğal güzellikleri için HAVA KARA BULUTLU".*

Akkuyu'da hidrolik yapıların ve limanın temel atma töreni sırasında nükleer karşıtlarının kapıyı kilitleyerek hükümet temsilcilerini bir süre içerde tutması "Çevreci nükleeri hapsetti", yine Akkuyu'da nükleere karşı insan zinciri oluşturulması "Nükleere zincir" gibi çift anlam taşıyan yaratıcı başlıklarla sunulmuştur.

Bu dönemdeki üst başlıklar genellikle açıklayıcı ve başlıkla uyumludur. Bu uyuma "*Erdoğan Rusya'yı doğalgaz almama ve Akkuyu'yu durdurma ile tehdit etti*" üst başlığından

sonra atılan "*Enerji blöfü*" başlığı ve "*Avrupa, kaza sonrası nükleerin payını azaltmaya çalışırken Türkiye kurmak için kolları sıvad*ı" başlığından sonra atılan "Fukuşima Sinop'ta" ve "*Çalışanlar dışarıdan geliyor*" üst başlığı ve *"Akkuyu'da 'işsizlik bitecek' yalanı"* başlığı verilebilir.

Spot: Gazetenin bu döneminde kullanılan spotların genellikle haberi özetlemek ve haberin neyin üzerine kurulduğunu okura aktarmak açısından başarılı olduğu söylenmelidir. Elbette spotlar da gazetenin bu konudaki genel yayın çizgisine uygun bir biçimde yönlendirici olarak yazılmıştır.

Spotsuz haberlerde haberin giriş cümlesinin dikkate alındığını hatırlatarak, nadiren de olsa haber yazım kurallarına uymayacak biçimde bu dönemde geçmiş zamanla ve art alan bilgisiyle başlayan giriş cümlelerine de rastlandığı söylenmektedir. Bu örnekte görüldüğü gibi gazetenin zaman zaman haber girişinde, haberin ne anlattığını okura iyi aktaramadığı da olmuştur.

Bu dönemde spottan yanlış bilgi verilen bir örneğe de rastlanmıştır. Fukuşima nükleer kazasının ardından "Nükleer Korku" manşetiyle çıkan gazetenin ilk spotunda şu ifadeler geçmektedir: "*Fukuşima 1 No'lu Nükleer Santralı'nda patlama meydana geldi.*" Ancak patlama meydana gelen yer 1 numaralı reaktördür. Nükleer santral ve reaktörün karıştırılması, nükleer taraftarı bakış açısının da desteklediği yaygın bir yanlıştır. Nükleer reaktör enerjinin üretildiği birimdir ve önemli olan nükleer reaktörlerdir. Bir nükleer santralda örneğin bir reaktör olabileceğin gibi dört reaktör ya da altı reaktör de olabilir. Ancak özellikle nükleer taraftarı söylem üretirken algı yönetimi yapmak için örneğin dünyada çalışan 400'ün üzerinden reaktör olduğu değil santral olduğu söylenir. Burada bilinçli olarak bu ifadenin kullanılmasından ziyade haberin bu konuda uzman olmayan meslek profesyonellerince yazıldığı söylenebilir. Aynı haberin ikinci spotunda ise şu ifadeler mevcuttur: "*Nükleer santraldaki patlama 'çekirdek erimesi' korkusunu tetikledi. 'Çekirdek erimesi' olasılığı ABD'nin bir adasında 1979'da ve Ukrayna'daki Çernobil nükleer santralında 1989 yılında meydana gelen nükleer kazaları akıllara getiriyor.*" Editör ABD'de 1979 yılında olan kazanın "bir ada"da olduğunu söylemekte; hangi ada ve hangi nükleer santralda olduğu bilgisini vermemektedir. Bu anlamda art alan bilgisi eksiktir. Çernobil nükleer kazası ise 1989 yılında değil 1986 yılında meydana gelmiştir ve bu bilgi de yanlıştır. Haberin uzman olmayan meslek

profesyonelleri tarafından yazıldığını ve uzman olmamalarına rağmen art alan bilgilerini doğrulamayarak mesleki bir hataya düştükleri söylenebilir.

Fotoğraf: Gazetenin bu döneminde ilgili haberlerde genellikle bir ya da birden fazla fotoğraf kullanılmıştır. Nükleer karşıtı protestoların genel ve detay fotoğraflar gerek birinci sayfadan göbekten gerekse de devam sayfalarından gazeteye girmiştir.

Diğer dönemlerden farklı olarak bu dönemde detay fotoğraflara daha da önem verdiği, eylem fotoğraflarındaki "Nüklelere hayır" minvalindeki dövizlerin yazılarının mutlaka okunur olmasına dikkat edildiği ve fotoğrafların dekupe yapılarak sayfada dikkat çekici kılındığı mutlaka söylenmelidir.

Akkuyu'daki temel atma haberinde Akkuyu koyunun geçmiş, şimdi ve gelecek fotoğraflarının koyulması da gazete açısından bir ilk anlamı taşımaktadır. Bu dönemde gazetenin fotoğrafı, haberin unsuru olarak kurgulamaktan ve sadece fotoğraf aracılığıyla haberini kanıtlamaktan ziyade ayrı birer haber biçimi olarak kullandığı eklenmelidir. Buna teknolojinin imkanları da elbette yardımcı olmuştur.

Haber hiyerarşisi:

Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde yer alan nükleer enerji ile ilgili 148 haberin üçü gazeteye manşet olmuştur. 20 habere de devamları iç sayfada olmak üzere birinci sayfada yer verilmiştir. Bu dönemde de tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi ekonomi ve politika sayfaları da dahil olmak üzere hemen her sayfada nükleer karşıtlarının haberlerine rastlanmaktadır. Bir önceki dönemden farklı olarak Fukuşima nükleer kazası nedeniyle dış haberler sayfalarında da Türkiye bağlamlı nükleer haberlere rastlamak olasıdır.

Bu dönemde nükleer gündem hareketlidir, bu da gazetenin sayfalarına yansımaktadır. İç sayfalarda haberler sayfa manşeti olarak gazetede kendine yer bulmaktadır. Fotoğrafların iyi olduğu eylemler ise birinci sayfaya büyük bir fotoğrafla birlikte göbekten girmektedir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin

maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; nükleer karşıtı protestolar ve basın açıklamaları, hükümetin nükleer açıklamaları, Rusya ve Japonya ile Türkiye'de nükleer santral kurmak üzere yapılan nükleer anlaşmalar ve Fukuşima nükleer kazasından oluşmaktadır.

Bu dönemde nükleer enerji konusunda Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisi, bir önceki dönemdeki gibi, nükleer karşıtıdır. Yine gazete bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde nükleer enerjiyi "hükümetin ısrarı" olarak görmekte, bu konuda hükümeti ve enerji politikalarını eleştirmektedir. Haberler hep bu eleştiri üzerinden kurulmaktadır. Dolayısıyla bir önceki dönemde gazetede karşımıza çıkan "mücadele" bağlamı daha çok hükümet eleştirisine kaymıştır.

Gazetede nükleer karşıtı seslere geniş olarak yer verilmektedir. Ancak geçen döneme göre bu dönemde nükleer karşıtı gösteri ve aktivite haberleri daha azdır. Bunda iki önemli etken vardır. İlki bu dönemde nükleer karşıtı hareketlerin etkin bir karşı duruş yaratamamış olmasıdır. Diğeri ise internetin hızı ve sosyal medyanın gündem oburluğu sonucunda nükleer karşıtı bazı etkinlikler bu dönemde sadece internet sitesinde haberleştirilmiş, ertesi günün basılı gazetesine ya çok kısa bir biçimde girmiş ya da hiç girmemiş olmasıdır. Eklemek gerekmektedir ki; bu dönemde Cumhuriyet gazetesi nükleer enerji konusunu yakından takip etse de gündem yaratan her hangi bir özel haberi olmamıştır.

Gazete haberlerinde art alan bilgisi kullanmakta, bu bilgiler de yine iktidar eleştirisi üzerinden şekillenmektedir. Bu dönemdeki haberlerde özellikle "Akkuyu projesindeki eksiklikler", "santral yapılırsa neler kaybedeceğiz?" gibi bilgilerin kutu halinde verildiği gözlemlenmektedir ki bu da o bilgilerin sayfadaki çekiciliğini arttıran bir yöntemdir. Bir önceki dönemde gazetenin nükleer meselelerin teknik ya da teknoloji ile değil doğrudan politikayla ilgili olduğu algısı bu dönemde de devam etmektedir. Dolayısıyla haber dili ve özellikle art alan bilgileri iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi eleştirisini içermektedir.

Yorum: Bu dönemdeki haberlerin tarafları ve haber kaynakları genel olarak nükleeri savunan siyasetçiler ve bürokratlar ile nükleere karşı çıkan çevreciler, ekolojistler ve bilim insanlarıdır. Bu dönemde meydana gelen Fukuşima nükleer kazasından dolayı uluslararası yabancı ajansların da kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.Bu dönemde gazetede çıkan haberlerin ve haber paketlerinin hemen hepsinde nükleer karşıtı hareketin sesine ve nükleer karşıtlarının argümanlarına yer verilmiştir.

Gazete bu dönemde de, önceki iki dönemde olduğu gibi nükleer süreçle ilgili gelişmeleri haberleştirse de hükümet temsilcilerinin "nükleer enerji gerekli" argümanı üzerinden yaptıkları konuşmalarda haber değeri bulmadığı ya da bu ifadeleri eleştirerek okura sundukları mutlaka söylenmelidir, bu anlamda gazete bu dönemde siyasetçilerin söylemlerini yeniden üretme işlevi taşımamaktadır.

Bu dönemde gazeteye yansıdığı kadarıyla nükleer taraftarlarının kullandığı argümanların daha önceki dönemlere oranla daha ciddiyetten uzak olduğunu söylemek mümkündür. Zira Cumhuriyet gazetesinin bu dönemindeki haberlerinden anlaşılabildiği kadarıyla bu argümanlar "Nükleer santral istihdamı arttıracak" argümanının yanı sıra özellikle hükümet temsilcilerinin "Bekarlık nükleer santralden daha tehlikelidir", "Nükleer santraldeki kaza oranı milyarda birdir", " Tüp gaz da patlar", "Uçak da düşer", "Radyasyon yaydığı için televizyon seyretmemezlik ediyor musunuz?", "İki derecelik artış deniz yaşamına zarar vermez" ve "Nükleer enerjiye karşı çıkanlar vatan hainidir" şeklinde sıralanabilmektedir.

Bunun karşılığında yine gazeteye yansıdığı kadarıyla nükleer karşıtları ise "Nükleer santral istihdam yaratmayacak, çünkü Japonlar ve Ruslar bütün elemanlarını kendi ülkelerinden getirecekler", "Akkuyu nükleer santrali fay hattı üzerinde yer alıyor, deprem riski olan yere nükleer santral yapılmaz", " Dünyada hiç bir yerde denenmemiş bir reaktör Türkiye'ye kurulamaz", "Deniz yaşamı tehdit altında", "Başka bir enerji mümkün; o da yenilenebilir enerji", "Yeni Fukuşima'lar istemiyoruz" şeklindeki argümanlarla nükleere karşı çıkmaktadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini

takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinde aktif cümleler kullanılmıştır. Haberlerdeki cümleler genellikle birbiriyle uyumludur. Haberlerin çoğu anlaşılabilen, basit cümlelerden oluşmakta, önceki dönemlere oranla da bu dönemde tekrara düşen uzun cümlelere daha az rastlanmaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Bu dönemde gazetenin sözcük seçimleri nükleer karşıtı bakış açısının bir göstergesidir. Yine bir önceki dönemde olduğu gibi "direniş", "direnmek" ve "nükleer facia" da bu dönemde gazetenin kullandığı kelimelerdendir. Gazete nükleer santralin doğaya vereceği zararı "katliam" olarak tanımlamaktadır. Ancak nükleer karşıtlarının kullanmaktan imtina ettiği, yerine "nükleer atıkların doğadan izolasyonu" ifadelerini kullandıkları "nükleer atıkların bertarafı" tanımını kullanmaktadır. Nükleer karşıtı bir yayın çizgisinde olup nükleer taraftarlarının kullandığı bir tanımı kullanmakta bu konudaki farkındalığın yeterince gelişmemiş olmasının, bu alanda uzman muhabir eksikliğinin rol oynadığı söylenebilir.

Özellikle hükümet kaynaklı haberlerde "iddia etti", "ileri sürdü", "savundu" gibi stratejik eylemleri kullanan gazete "nükleer korku", "göstermelik ÇED toplantısı", "dev protesto" örneklerinde olduğu gibi sıklıkla sıfat kullanmaktadır. Gazetenin dilinin nükleer karşıtı olmasına rağmen ajitasyondan uzak olduğu ve dengeli olduğu vurgulanmalıdır.

Bu dönemde de gazetenin geleneği devam ettirilmiş; haberin önemli kısımları koyu olarak yazılmıştır. Yorum yapmayı kolaylaştıran, sözün etkisini arttıran stratejik noktalama işaretleri sıklıkla tercih edilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin bu dönemde haber metinlerindeki dil kullanımının, gazetenin ideolojik yöntemini temsil eden başlık ve spottaki dil kullanımıyla hemen hemen aynı olmasından yola çıkarak bu dönemde bu haberleri yazan muhabirlerle gazetenin nükleer enerjiye bakışı arasında ideolojik bir birlik bulunduğu söylenebilir.

Haber Retoriği: Gazete, Fukuşima nükleer kazasının yaşandığı bu dönemde inandırıcılığı sağlamak için öncelikle haritalara, fotoğraflara, görgü tanıklarının ifadelerine ve nükleer karşıtı bilim insanlarının değerlendirmelerine ihtiyaç duymuştur. Fukuşima gündemi gazetenin dış haberler servisini oldukça meşgul etmiştir. Ancak bu dönemde hem Rusya hem de Japonya ile Mersin ve Sinop'a birer nükleer santral kurulması üzerine hükümetler arası anlaşmaların yapılması, Fukuşima'nın ardından hangi ülkelerin nükleer enerjiyi terk ettiği, dünyada kaç tane reaktör olduğu, dünyadaki nükleer kazalar gibi verilerin de gazete sayfalarında yer bulduğunu söylemek gerekmektedir.

Bu dönemde haberler nükleer karşıtlarının dil ve bakış açısıyla yazılmıştır. Geçmişe göre daha sade bir dil kullanılmaktadır. Bu dönemde gazete kendisini AKP hükümetine, onun tüm politikalarına ve bu politikalar dahilinde giriştiği nükleer enerji de dahil olmak üzere tüm projelerine karşı çıkmaktadır.

2.6.3 Milliyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Bir önceki dönemde Doğan Grubu ve AKP iktidarı arasında yaşanan büyük gerilim ve onun sonucunda gruba kesilen devasa vergi cezasının ardından 2010'lu yılların başında gelişen süreci Mavioğlu şöyle özetlemektedir:

"İşte bu süreç; Doğan medya grubunun stratejik küçülme kararı almasına neden oldu. Bu kararın, vergi cezalarının mahkemeler yoluyla azaltılmasına paralelliği kuşkuları da beraberinde getirdi. Hiç kimse el altından da olsa, Doğan grubuyla AKP hükümetinin anlaştığı yönünde bir belge ortaya koyamadı. Bırakın belgeyi, hiç kimse hiç bir dayanak bulunmadığı için böyle bir iddiayı da dillendirmedi. Oysa vergi cezalarının azaltılmasıyla Doğan Medya grubunda alınan stratejik küçülme kararının zamandaş oluşu herkesin dikkatini çekiyordu." [486]

Bu stratejik küçülme kararı dahilinde Milliyet ve Vatan gazeteleri Demirören-Karacan ortaklığına,[487] Star televizyonu Doğuş Grubu'na, Hürriyet gazetesinin de içinde olduğu Hürriyet Medya Towers'ın Nurol Holding'e satılmıştır. İsmet Berkan'ın yöneticiliği sırasında Başbakan'ın basın danışmanlarından Akif Beki'nin Radikal'e yazar olarak alınması

[486] Mavioğlu, s. 54.
[487] "Milliyet ve Vatan satıldı", Sabah gazetesi, 24 Nisan 2011, www.sabah.com.tr/gundem/2011/04/20/a-haberden-satis-bombasi, (erişim tarihi: 31 Ekim 2016).

ise Ertuğrul Mavioğlu tarafından Doğan Grubunun hükümetle arasında bir köprüye ihtiyaç duyduğu şeklinde yorumlanmaktadır.[488]

Milliyet tarafında ise işler biraz karışmıştır. Karacan ile Demirören aileleri arasında doğan anlaşmazlık üzerine 2012'de tamamen Demirören grubunun olmuştur. [489] Gazetenin Demirören grubuna geçmesinin ardından Milliyet'in yayın çizgisi değişmiş zamana yayılmış bir biçimde Nuray Mert, Hasan Cemal, Can Dündar, Kemal Göktaş, Mehveş Evin, Kadri Gürsel, Umut Alphan ve daha pek çok gazeteci işten atılmıştır.

Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Milliyet gazetesinin Hasan Cemal'in yazılarına son verilmesinin kendisinin istediği iddialarını yalanlarken "Dedikodular bazı köşelerde yer alıyor. Bu iki gazetenin alımında Erdoğan Demirören Bey ve oğluna en ufak bir tavsiyem olmadı. Satın aldıktan sonra Erdoğan Bey bana "Kimi tavsiye edersin" diye sordu. O zaman 24'ten ayrılmakta olan Akif Bey'i tavsiye ettim. Onlar anlaşamadılar." [490] şeklindeki sözlerini hatırlatan Alan, bir iş insanının gazeteyi satın aldıktan sonra ilk iş olarak tavsiyesini almak üzere Erdoğan'ı aramasının altını çizmekte ve bunun bu dönemin iktidar-medya ilişkilerine dair ipuçları taşıdığını belirtmektedir.[491]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[488] Mavioğlu, 54.
[489] "Milliyet ve Vatan tamamen Demirören'in oldu", 8 Şubat 2012, finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/milliyet-ve-vatan-tamamen-demirorenin-oldu/76155/, (erişim tarihi, 31 Ekim 2016).
[490] "Başbakan Erdoğan: Hasan Cemal yazabilir", Radikal gazetesi, 22 Mart 2013, www.radikal.com.tr/politika/basbakan-erdogan-hasan-cemal-yazabilir-1126239/, Erişim Tarihi: 31 Ekim 2016.
[491] Alan, s.268.

Milliyet

Nükleer 7 yılda bitecek

Rusya ile nükleer santral anlaşması imzalandı. Başbakan Erdoğan, Akkuyu nükleer santralının 7 yılda tamamlanacağını söyledi

ANKARA Milliyet

'Sözde değil gerçek partneriz'

Kafiledeki ilginç isim

Ramazan Kadirov

Tarih ve konum: *13 Mayıs 2010, sayfa 8.*

Başlık: *"Nükleer 7 yılda bitecek"*

Spot: ***"****Rusya ile nükleer santral anlaşması imzalandı. Başbakan Erdoğan, Akkuyu nükleer santralinin 7 yılda tamamlanacağını söyledi."*

Kutu 1: ***"****Sözde değil gerçek partneriz"*

Kutu 2: *"Kafiledeki ilginç isim"*

Şekil 138

Nükleerde Toshiba Hitachi, Mitsubishi

Taner Yıldız

Sinop'ta yapılması planlanan nükleer santral için Japonya'da temaslarda bulunan Enerji Bakanı, Toshiba'nın yanı sıra Hitachi ve Mitsubishi firmalarıyla da görüştüklerini açıkladı

TOKYO AA

'Hükümet desteği bu projede elzem'

'3 ayda onurga kurulur'

Tarih ve konum: *24 Aralık 2010, sayfa 10.*

Başlık: *"Nükleerde Toshiba, Hitachi, Mitsubishi"*

Alt başlık: ***"****Sinop'ta yapılması planlanan nükleer santral için Japonya'da temaslarda bulunan Enerji Bakanı, Toshiba'nın yanı sıra Hitachi ve Mitsubishi firmalarıyla da görüştüklerini açıkladı."*

Şekil 139

Haber girişi: *"Enerji Bakanı Taner Yıldız, Japonya medyasına verdiği mülakatlarda, Sinop'ta* yapılması planlanan nükleer santralla ilgili olarak Türkiye'nin Japonya ile çalışmak istediğini söyledi."

24 | JAPONYA'DA TARİHİ FELAKET

Milliyet

12 Mart 2011 Cumartesi

NÜKLEER KORKU

Japonya'yı vuran depremin ardından Fukuşima'daki nükleer santralin soğutma sistemi, elektrik arızasından dolayı devreye giremedi. Arızanın onarılamaması üzerine 'nükleer alarm' ilan edildi. Binlerce kişi tahliye edildi

Google ve facebook'tan yardım linkleri

OTOMOBİL FABRİKALARI ÜRETİMİ DURDURDU

Bolulu aşçı 2. Kez deprem soku yaşadı

AÇIĞA ÇIKAN ENERJİ ABD'nin 1 aylık enerjisi

BAŞBAKAN DEPREME MECLİSTE YAKALANDI

Kızılay ve AKUT ekibi Japonya'da

Tarih ve konum: *12 Mart 2011, sayfa 24.*

Başlık: *"Nükleer korku"*

Spot: *"Japonya'yı vuran depremin ardından Fukuşima'daki nükleer santralin soğutma sistemi, elektrik arızasından dolayı devreye giremedi. Arızanın onarılamaması üzerine 'nükleer alarm' ilan edildi. Binlerce kişi tahliye edildi."*

Şekil 140

NÜKLEER CEVAP

Erdoğan "Japonya felaketinden sonra Türkiye nükleer faaliyetleri askıya alacak mı" sorusuna şu yanıtı verdi: "Riski olmayan yatırım yoktur. O zaman eve de doğalgaz çekmeyin, tüpgaz koymayın..."

BİR ADIM SONRASI ÇERNOBİL

Tatlıses'in mesajını iPhone'undan okudu

Türkiye frene basacak mı?

Köprüleri yapmayalım mı?

NÜKLEER ENERJİYE BİN KERE HAYIR

Şekil 141

Tarih ve konum: *16 Mart 2011, sayfa 1.*

Başlık: *"Nükleer cevap"*

Alt başlık: *"Erdoğan 'Japonya felaketinden sonra Türkiye nükleer faaliyetlerini askıya alacak mı" sorusuna şu yanıtı verdi: 'Riskli olmayan yatırım yoktur. O zaman eve de doğalgaz çekmeyin, tüpgaz koymayın..'"*

NÜKLEER ÇELME

Yunanistan, Erdoğan'ın 'Mayısta kazmayı vuruyoruz' dediği Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımına engel olması için AB'ye çağrı yaptı...

YAZI DİZİSİ: MERSİNLİ SANTRALA NE DİYOR?

AKKUYU ÇİFTE FAY KISKACINDA

'ÖN BAHÇE' BENZETMESİ

RODOS'UN KARŞISINDA!

BAŞKOMUTA NİŞAN ALI

Şekil 142

Tarih ve konum: *20 Mart 2011, sayfa 1.*

Başlık: *"Nükleer çelme"*

Alt başlık: *"Yunanistan, Erdoğan'ın 'Mayısta kazmayı vuruyoruz' dediği Akkuyu Nükleer Santralının yapımına engel olmak için AB'ye çağrı yaptı..."*

Spot 1: *"Yunanistan Cumhurbaşkanı Papulyas, Türkiye'nin deprem bölgesinde nükleer santral kurma gayretini "anlamsız" olarak niteledi. Avrupa Birliği'ni harekete geçmeye çağıran Papulyas şöyle konuştu:"*

"Japonya depreminin meydana geldiği bir zamanda, AB ön bahçemizde bir felaket yaşanmaması için duruma müdahale etmeli."

Spot 2: *"RODOS'UN KARŞISINDA!" "Mersin'de inşası planlanan santralın Yunan adası Rodos Adası'nın karşı kıyısında olduğunu belirten Papulyas, Başbakan Erdoğan'ın konu hakkında yeniden düşünmesi gerektiğini belirtti. (Rodos'un karşısında Mersin değil, Muğla'nın ilçeleri yer alıyor) Yunanistan Başbakanı Papandreu da itirazını bildirmek için Erdoğan'ı aradı."*

Yazı Dizisi Üst Başlık: *"Mersinli santrala ne diyor?"*

Başlık: *"Akkuyu çifte fay kıskacında"*

Spot: *"Japonya depreminin ardından tartışmaların merkezine oturan Akkuyu nükleer santrali için Mersin'deyiz... Hükümet ve nükleer mühendislerinin savunduğu santrala sivil toplum*

örgütleri ve mühendis odaları şiddetle karşı. Uzmanlar, Akkuyu'ya 25 kilometre uzaklıktaki Ecemiş fayından çok, daha büyük deprem ve tsunami riski taşıyan Kıbrıs-İskenderun hattına dikkat çekiyor. Santral, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun yönetmeliğine de aykırı."

Erdoğan: 4 nükleer daha kuracağız

2023 yılında Türkiye'nin kurulu gücünü 100 bin megavata çıkarmayı hedefliyoruz. Bunun için de her yıl yaklaşık 5 milyar dolarlık enerji yatırımına ihtiyaç var. Bu iş hesap işi

Patlangaç: "Riski var patlayabilir diye biz tüpgaz kullanmayacak mıyız?" BAŞBAKAN ERDOĞAN

HAVADA KORKU

Erdoğan'a 'nükleer' koruma

SİZİN NERENİZ SİVİL?

KILIÇDAROĞLU 4 BİN 200 ADAY ADAYINA SESLENDİ: KAVGA İSTEMİYORUM

Ancak şeytanın aklına gelir

Baykal-Sav ayağa kalkmadı

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, "Ak Parti parmağı kaldırdı, CHP kaldırmadı" dedi. Kılıçdaroğlu'na "Bir hayat kavgası, sonuç kavgalığı yapmıyoruz. Hani geri dönüş yolculuğu" çağrısı yapan Kafaları karıştıracak bir kavgayız. Sevgili Adanalı kardeşlerim tatlılıklerinden sakınmaz mısınız? Bu kadar tatlı olmayın. Bu seçimlerden sonra yeşeren SDP'lilere de şu sözleri yüklerdi: "Birileri dikkatinizi çekmesinler seçim kazanmak, milletin gönlünü fethetmek lazım. Nasıl olacak? Yalancının, iki yüzlünün, sahtekarın, ayı avcılığının yapılmadığı, ayı Doğu'da Güneydoğu'da görünmesinler. 4 yıl bekleyeceğiz. Bu seçimlerden sonra 4 yıl bekleyeceğiz. Bu seçimlerden sonra 4 yıl bekleyeceğiz. Bu seçimlerden sonra

duyunca beyninden vurulmuşa döndü. Kızının öldüğünü anlayan baba, koşa- unutmayın. Bu lafım beni seven - sevmeyen herkese söylensin" sözlerinin yazılı olduğu daşları M.A., ile M.S., ifadelerinin ardından serbest bırakıldı.

istemiş olabileceğini bildirdi.

AKKUYU İÇİN 159 KİLOMETRELİK İNSAN ZİNCİRİ

MERSİN'İN Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli Beldesi'nde mayıs ayında temeli atılacağı açıklanan Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapılmasından vazgeçilmesini isteyen çevreciler, insan zinciri oluşturdu. Mersin kent merkezi ile 159 kilometre uzaklıktaki Gülnar İlçesi arasındaki 30 ayrı noktada toplanıp elele tutuşan onbinlerce çevreci, "Nükleer santral istemiyoruz", "Türkiye Japonya olmasın" sloganları attı. Çevreciler ilk olarak Mersin Balıkçı Barınağı'nda bir araya geldi. Eyleme CHP'li Isa Gök, CHP Milletvekili adayı Prof. Dr. Aytuğ Atıcı, Bağımsız Milletvekili Adayı Ertuğrul Kürkçü, Akdeniz Belediye Başkanı M. Fazıl Türk, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı, KESK Genel Başkanı Döndü Taka Çınar, Mersin Nükleer Karşıtı Platformu Dönem Sözcüsü Sebahat Aslan ile 10 binlerce çevreci katıldı. İnsan zinciri sırasında pankartlar açan ve sloganlar atan çevrecilere araçları ile yoldan geçenler de klaksonları ile destek verdi. ■ MERSİN DHA

Şekil 145

***Tarih ve konum**: 18 Nisan 2011, sayfa 5.*

***Başlık: "**Akkuyu için 159 kilometrelik insan zinciri"*

***Haber girişi:** "Mersin'in Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli Beldesi'nde mayıs ayında temeli atılacağı açıklanan Akkuyu nükleer santralinin yapılmasından vazgeçilmesini isteyen çevreciler, insan zinciri oluşturdu. Mersin kent merkezi ile 159 km uzaklıktaki Gülnar ilçesi arasındaki 30 ayrı noktada toplanıp elele tutuşan onbinlerce çevreci 'nükleer santral istemiyoruz', 'Türkiye Japonya olmasın' sloganları attı."*

12 Ekonomi

Editör: SERKAN ARMAN Sayfa Düzeni: TURAN FAZIL

NÜKLEERE İLK ADIM

AKKUYU NÜKLEER

AKKUYU NÜKLEER DENİZ YAPILARI İNŞAATI TEMEL ATMA TÖRENİ

ЦЕРЕМОНИЯ ЗАКЛАДКИ ФУНДАМЕНТА МОРСКИХ СООРУЖЕНИЙ ... ЭС АККУЮ

Necati Yılmaz, Özdemir Çakacak, Taner Yıldız, Sergey Kirienko, Fuad Akhundov

Türkiye'nin ilk nükleer santrali için kazma vuruldu. Akkuyu Nükleer Santrali'nin deniz yapıları inşaatının temeli atıldı. Bakan Yıldız, "Bugün Akkuyu devrede olsa Türkiye'nin tüm elektriğinin yüzde 28'ini karşılar" dedi

Mersin'deki Akkuyu Nükleer Santralı'nın deniz yapıları inşaatının temeli atıldı. Yeni jenerasyon teknolojiyle inşa edilen, dünyada örneği olmayan santralden ekonomi yönetiminin enerjide dışa bağımlılığın ortadan kaldırılması. Nükleer santral muhalifleri ise güvenlik endişelerinin yanı sıra santralin dışa bağımlılığı artıracağı görüşünde.

Akkuyu Nükleer Santrali projesi kapsamında Akkuyu Nükleer Üretim A.Ş. ile Rusya'nın Rosatom Cenga İnşaat'a yüklendiği bölümün temel törenine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ve Rosatom Genel Müdürü Sergey Kiriyenko katıldı.

Tek başına 'İstanbul'

Taner Yıldız törende yaptığı konuşmada, Akkuyu Santrali'nin 2100 yılına kadar Türkiye'nin elektrik piyasasında olacağını belirterek, "Bugün itibartyla eğer Akkuyu Nükleer Santrali devrede olsaydı 15 milyon nüfusla İstanbul'un bütün elektriğinin 28'ini karşılıyor olacaktı. Bu santral 10 yıl önce yapılmıştı ya ana kadar 14 milyar dolardık daha az doğalgaz ithal etmiş olacaktır" dedi.

Santralin turizmi olumsuz etkileyeceğini söyleyen Yıldız, şunu dile getirdi:

"Her sene gelen 55 milyon nüfus en fazla Paris'te, 90 kilometre daire çizdiğimizde 7 tane nükleer güç santralı var. Onların turizmlerine bir şey olmuyorken bizim turizmimize de bir şey olmaz" dedi. Akkuyu'nun inşasında 10 bin kişinin istihdam edileceğini belirten Yıldız projede güvenlik gerekçesiyle 1,5 yıllık sarkma olduğunu belirtti.

Büyük temel 2016'da

Cengiz İnşaat'ın deniz yapıları tahmini 394 milyon dolarla kazandığı ihale bedeli.

Nükleer santral için toplam 20 milyar doların üzerinde yatırımın gerçekleşmesi, santralin inşaatında yaklaşık 8 milyar dolarlık iş hacminin Türk şirketlerince yürütülmesi beklenliyor. Santralin ilk ünitesinin devreye alınması için öngörülen ilk tarih de 2019'dur. Daha sonra 2020 olarak revize edilen tarihin iki yıl daha sarkabileceği ifade ediliyor.

Santralin temeli de öngörülen aksine 2015'ten 2016 sonuna sarkı. 4.800 MW kurulu güce sahip olacak santralin işletme süresi 60 yıl. Santralin soğutma suyu çekme ve soğutma suyu deşarjları olmuş nükleer santrali soğutacak ve yine aynı şekilde denize akıtılacak.

Akkuyu sahasında kurulacak yapı iki kamandan oluşacak. Dış ta 1 metre kalınlığında özel bir betondan yapılmış muhafaza duvarı olacak, içinde de ikinci bir muhafaza kubbesi yer alacak. 2 (+) jenerasyonunda yeni bir teknolojiyle yapılacak olan Akkuyu Nükleer Santrali, 9 şiddetinde depreme dayanıklı olacak.

YAKIT VE ATIKTAN RUSYA SORUMLU...

Rus Rosatom inşa edeceği santralin yüzde 51'inin sahibi olacak. Santralin yakıt ve atık yönetiminden sorumlu tutulacak. Santralde kullanılacak yakıt Rusya'dan getirilecek, atıklar da Rusya'ya geri gidecek. Radyoaktif maddelerin geçici (kullanılmış) süre ile depolanması proje şirketi tarafından gerçekleştirilecek. Radyoaktif maddelerin taşınması Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın, bu konuda denetimi altında gerçekleştirileceği vurgulandı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na göre santralde meydana gelebilecek herhangi bir çevre kirliliği de sürekli olarak tutulacak. Santralde kullanılacak uranyum çubukları soğutma için yıllarca Türkiye'de kalacak. Akkuyu'da cahşanlar için binlerce kişilik bir de köy kurulacak. Akkuyu

Zaman kapsülü bıraktılar

Törenin sonunda, Taner Yıldız ve Sergey Kiriyenko, bağlardı bir kazanın içine, gelecek nesillere ulaştırmak üzere zaman kapsülü bıraktı. Kirienko, "Böyle uygun bir dünyada bulmak, bu kapsülü bulmak zor. Bizim burada yaşacağımız santral Fukuşima'da olduğu gibi depremi yaşayabilir bu santralde bir sıkıntı olmaz" dedi.

PROTESTOYA MÜDAHALE

Öte yandan, nükleer santral karşıtı bir grup, temel atma törenin gerçekleştirildiği bölgede inşaat alanının giriş kapısında toplandı. Tören alanına girmek isteyen grupa alandan ilişen cismaya çalışanlara müdahale etti. Polis ve jandarma ekipleri "dağılın" uyarısını dikkate almayan grubu gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

Bu arada Akkuyu Nükleer Güç Santrali projesinin ÇED raporunun iptal edilmesi için Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) açtığı davalar ise sürüyor.

***Tarih ve konum:** 15 Nisan 2015, sayfa 1.*

***Başlık**: "Nükleere ilk adım"*

***Spot:** "Türkiye'nin ilk nükleer santrali için kazma vuruldu. Akkuyu Nükleer Santrali'nin deniz yapılarının inşaatının temeli atıldı. Bakan Yıldız 'Bugün Akkuyu devrede olsa Türkiye'nin tüm elektriğinin yüzde 28'ini karşılar' dedi."*

***Kutu 1:** "Yatık ve atıktan Rusya sorumlu"*

***Kutu 2**: "Zaman kapsülü bıraktılar"*

***Kutu 3**: "Protestoya müdahale"*

Şekil 146

Milliyet

TÜRKİYE, AKKUYU'DAKİ NÜKLEER PROJESİNİ RUSYA'DAN ALACAK MI?

Teknik olarak mümkün ama ihtimal çok zayıf

Ruslar 20 milyar dolarlık Akkuyu nükleer santraline şimdiden 3 milyar $ harcadı. Türkiye'nin 'Başkasına verebiliriz' çıkışı sonrasında, konuya yakın isimler, 'Şu saatten sonra zor' diyor

'ÇOK küçük bir ihtimal'

'Türk Akımı' buzdolabında

Toshiba, nükleerde 'biz de varız' dedi

Mithat Yurdakul Ankara

Rusya ile Türkiye arasında tırmanan gerilimin ardından Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın yaptığı "Akkuyu'yu Ruslar yapmaz ise bir başkası gelir yapar" açıklaması tartışmaları da beraberinde getirdi. Uluslararası Enerji Ekonomisi Birliği (IAEE) Başkanı, Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Gürkan Kumbaroğlu, TAEK'ten lisans bekleyen Rosatom kadar cazip teklif veren şirket olmayacağını belirterek, "Aynı şartlarda yapacak bir başkasını bulabileceğimizi de düşünmüyorum. Fesholdurumunda bundan kim zararlı çıkar? Rusya'nın çok zararlı çıkacağını düşünmüyorum" dedi. DEİK Türkiye-Rusya İş Konseyi Yönetme Kurulu Başkan Yardımcısı İzzet Ekmekçibaşı ise "Her ne kadar Cumhurbaşkanımız gerekirse başka birini bulurur dediyse de şu saatten sonra zor" yorumu yaptı.

Kumbaroğlu, Rusya'yla yapılan hükümetlerarası anlaşma gereği belli zamanlarda karşı tarafa haber vererek projenin el değiştirmesinin teknik olarak mümkün olduğunu belirtmek gerekir" dedi.

"Aynı şartlarda yapacak bir başkasını bulabileceğimizi düşünmüyorum. Anlaşmanın detaylarını incelediğimizde, ticari anlamda Türkiye için çok avantajlı bir anlaşma olduğunu görüyorsunuz. O şartlarda başkasını bulmamız çok zor. Aynı anlaşmayı ben sarmıyorum başka şirket yapsın. Hiçbir risk yok Türkiye'nin üzerinde. Finansal risk yok. Arızalar da gidiyor Rusya'ya. Türkiye'nin tek yapacağı bunun denetlemelerini düzgün yapmak. Regülasyonlarını ortaya koymak. Santrallerde son dönemlerde çok yaşandı; malliyet artışları beklenenden çok yüksek çıktı, yatırım maliyetleri vs. Bunun bütün riskleri Rus tarafında. Rus tarafı geliyor, santrali inşa ediyor ve çok ucuz bir fiyata veriyor."

Ruslar zararlı çıkar mı?

Rusların kabul ettiği elektrik fiyatının da çok uygun olduğunu dile getiren Kumbaroğlu, "12,35 cents/kWh garantili alım fiyatı üretime girdikten sonraki nominal fiyat. Bugünkü değerlere indirgediğimizde çok çok ucuz. Bu anlaşmanın feshedilmesi durumunda bundan kim zararlı çıkar? Rusya'nın çok zararlı çıkacağını düşünmüyorum feshedilmesi durumunda. Rusya'nın burada edeceği çok büyük bir kâr yok. Ruslar göze demedi:

"Ruble değer kaybetti hadi anlaşmayı gözden geçirelim, fiyatları artıralım, 12,35'i yanlış hesaplamışız anlında 18,35 olacaktmış gibi bir şey gelmedi biae" dedi.

Şekil 147

Tarih ve konum: *9 Ekim 2015, sayfa 8.*

Üst başlık*: "Türkiye, Akkuyu'daki nükleer projesini Rusya'dan alacak mı?"*

Başlık: *"Teknik olarak mümkün ama ihtimal çok zayıf"*

Spot: ***"****Ruslar 20 milyar dolarlık Akkuyu nükleer santraline şimdiden 3 milyar dolar harcadı. Türkiye'nin 'Başkasına verebiliriz' çıkışı sonrasında, konuya yakın isimler , 'Şu saatten sonra zor' diyor."*

Kutu*: "Toshiba nükleerde 'biz de varız' dedi."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, TAEK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde Milliyet gazetesinde "*Nükleerde imzalar atıldı, süreç 3 ayda tamamlanacak*" ya da "*Nükleerin elektriğine yüzde 70 alım garantis*i" gibi düz başlıklara rastlanmaktadır. Ancak haber veren tipte olsalar da nükleer taraftarı imalar içeren başlıklar yaygındır. "*Rusya ile 2 tarihi imza*" başlığı ve *"Vize kalktı, nükleer santral tamam*" alt başlığında iki ülke arasında yapılan nükleer anlaşma tarihi adım olarak tanımlanarak olumlu bir gelişme olarak kodlanmakta ve şimdiye dek atılamayan bu adımın bu hükümet döneminde atıldığı ve iki ülke için de faydalı olacağı imasını taşımaktadır. Tırnak işareti olmadan kullanılan "*Nükleer 7 yılda bitecek*" başlığı dikkat çekmektedir. Başlıktaki bilgin dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerinden ideolojik olarak seçilerek başlığa taşınmıştır.

Tırnak işareti kullanılmadan atılan bu başlık gazetenin, Erdoğan'ın ses gibi davrandığı, söylemlerini sahiplendiği anlamına gelmektedir. Erdoğan'ın "7 yılda tamamlanmasını bekliyoruz" ya da "Anlaşmaya göre 7 yılda tamamlanacak" şeklinde değil de son derecek net ifadelerle kurduğu bu cümle, kendisinin anlaşmanın üstün, denetleyen tarafı olduğu imasını taşımaktadır.

"*Erdoğan: 4 nükleer daha kuracağız*" başlığı da dikkat çekicidir. 4 gazetede stratejik noktalama işareti olarak değerlendirilebilecek şekilde kırmızı ile yazılarak vurgulanmıştır. Bu vurgu, gazete tarafından nükleer enerji alanındaki ısrarın/kararlılığın bir göstergesi olarak da kurgulanmıştır. Bu anlamı başlığın hemen yanındaki *"'Riski var patlayabilir diye biz tüpgaz kullanmayacak mıyız?' BAŞBAKAN ERDOĞAN"* şeklindeki özlü söz şeklinde yazılmış patlangaç da desteklemektedir. Böylelikle gazete Başbakan Erdoğan'ın sözlerini, -patlangaçta yeniden sunulan- daha önce söylediği sözlerle bir araya getirerek yeni bir söylem ve anlam birliği oluşturarak yeniden üretmiş ve okura sunmuştur.

Gazete Japonya'da deprem ve tsunaminin ardından yaşanan Fukuşima nükleer kazasıyla da ilgilenmiştir. Genellikle başlıklardaki korku, panik, kabus, tehdit gibi kelimeler ile olumsuz anlam sağlanmıştır: "*Nükleer korku", "Radyoaktif panik", "Nükleer kabus kontrol altına alınamıyor", "Son tehdit eriyen yakıt çubukları*". Dış haberler sayfasında "*Bir adım sonrası Çernobil*" haberleri yayımlanırken gazetede Türkiye'yi uzmanlarla konuşularak yapılan haberin *"Nükleer uzmanları: 'Çernobil gibi olmaz'"* şeklindeki başlığı dikkat çekicidir. 5 yılda halen santraldan Okyanus'a sızan sadece radyoaktif suların dahi kontrol altına alınamadığı göz önüne alındığından bu başlığın yönlendirici olduğu ve doğru olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ancak gazetede zaman zaman Japonya depremi ve Fukuşima nükleer kazası üzerinden Türkiye ve Akkuyu bağlamı da kurulmuştur. Bu bağlamı göstermesi açısından *"'Akkuyu" tehlikeli FAYLARA YAKIN*" başlığı dikkat çekmektedir. Başlığın bir kısmında stratejik noktala işareti olarak sayılan büyük harf kullanılarak okurun dikkatini çekmek ve konuyu vurgulamak amaçlanmıştır. Başlık nükleer endüstrinin, Fukuşima nükleer santralinin işletmecisi olan TEPCO ve Japon hükümetinin, bir deprem ülkesi olan Japonya'da nükleer enerji kullanımını tehlikeye sokmamak için nükleer kaza ile deprem arasında ilişki kurmaktan kaçınarak kurduğu "kazanın nedeni tsunami" söyleminin aksini, depremin nükleer santrallara zarar verebileceğini ima etmektedir.

Gazetenin manşetinden okura sunulan haberin "*Nükleer çelme*" şeklindeki başlığı da dikkat çekicidir. Çelme kelimesi birini düşürmek için ayağını öne doğru uzatmak anlamına gelmektedir. *"Yunanistan, Erdoğan'ın 'Mayısta kazmayı vuruyoruz' dediği Akkuyu Nükleer Santralının yapımına engel olmak için AB'ye çağrı yaptı...*' alt başlığıyla birlikte değerlendirildiğinde Yunanistan'ın, nükleer alanda tökezlemesi, düşmesi için girişimde bulunduğu anlamına ulaşılmaktadır. Tarihsel olarak Yunanistan ile Türkiye arasındaki gergin siyasal ilişkiler değerlendirildiğinde başlık grubunun milliyetçi duygulara da hitap ettiği söylenebilir. Bu anlam stratejik noktalama işareti olan üç nokta ile de pekiştirilmiştir.

Yine gazetenin manşetinden sunulan "Nükleer cevap" *başlığı da ilgi çekicidir. Başlık düzdür. Ancak başlık, "*Erdoğan 'Japonya felaketinden sonra Türkiye nükleer faaliyetlerini askıya alacak mı' sorusuna şu yanıtı verdi: 'Riskli olmayan yatırım yoktur. O zaman eve de doğalgaz çekmeyin, tüpgaz koymayın...'" *şeklindeki alt başlıkla değerlendirildiğinde gazetenin alt başlıktan yönlendirme yaptığı görülmektedir. Gazete, başta teknoloji ve hizmet alanı olmak üzere hiç bir anlamda kıyaslanamayacak olan nükleer santral ile tüpgazın kıyaslanmasını meşrulaştırmakta ve bunu da üç nokta ile pekiştirmektedir.*

Gazete nükleer karşıtı hareketin haber kaynağı olduğu örneklerde ise genellikle düz ve haber veren başlıkları tercih etmektedir: *"Akkuyu için 159 kilometrelik insan zinciri", "Nesli gerçekleştirmiş bir ülke henüz yok", "Akkuyu çifte fay kıskacında"*. Gazete'nin bu başlıklarda "nükleer" ya da "nükleer enerji" kelimelerini kullanmaktan imtina ettiği yorumu yapılabilir. İlk örnekte "Akkuyu'ya karşı" değil de "Akkuyu için" ifadesi kullanılarak bu insan zincirinin bir protesto gösterici olduğu başlıktan gözlenmiştir. İkinci başlıkta konunun ne ile ilgili olduğu anlaşılmamaktadır. Sadece üçüncü örnekte başlığa olumsuz anlamı veren "kıskaç" kelimesidir ki; bunun da nükleer santralle ilgisi gizlenmiştir.

Spot: Bu dönemde gazetedeki spotlar genellikle düz ve haber veren şekilde kurgulanmıştır. Ancak spotlar nükleer karşıtı görüşleri içermediği için eksik ve böylelikle sadece egemen görüşü yeniden üreterek okura aktardığı için taraflıdır.

Daha açıktan nükleer taraftarı bir bakış açısıyla yazılmış spotlara da rastlanmaktadır. Örneğin "*Nükleer çelme*" başlıklı haberin spotlarından biri şu şekildedir: "*Mersin'de inşası planlanan santralın Yunan adası Rodos Adası'nın karşı kıyısında olduğunu belirten Papulyas,*

Başbakan Erdoğan'ın konu hakkında yeniden düşünmesi gerektiğini belirtti. (Rodos'un karşısında Mersin değil, Muğla'nın ilçeleri yer alıyor) Yunanistan Başbakanı Papandreu da itirazını bildirmek için Erdoğan'ı aradı." Spotta Papulyas'ın Rodos'un Mersin'in karşısında olduğu yolundaki ifadeleri üzerine gazetenin parantez içinde yaptığı Rodos'un Muğla'nın ilçelerinin karşısında olduğu "düzeltmesi" dikkat çekmektedir. Bu, Yunan Cumhurbaşkanı'nın verdiği basit bir bilgiyi okuru yanıltmamak adına düzeltmekten öte; gazetenin haber kaynağına "düzeltme" adı altında açık açık yaptığı ideolojik bir müdahaledir. Bu müdahale, Yunanistan'ın Akkuyu nükleer santralına karşı çıkış nedeninin sadece nükleer santralın Yunanistan'a ait Rodos Adası'nın karşısında inşa edilecek olması algısını yaratmaktadır. Nükleer santralın Rodos Adası'nın karşısına yapılmayacağı "düzeltmesi" Yunanistan'ın Akkuyu şikayetinin boşa düştüğü imasını içermektedir.

Kaynağı nükleer karşıtı hareket olan haberlerin girişleri de haber veren bir biçimde yazılmıştır ancak haberi yazan gözün nükleer karşıtı olduğu yorumu yapılabilmektedir: *"Akkuyu için 159 kilometrelik insan zinciri"* başlıklı haberin spotu şu şekildedir: *"Mersin'in Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli Beldesi'nde mayıs ayında temeli atılacağı açıklanan Akkuyu nükleer santralinin yapılmasından vazgeçilmesini isteyen çevreciler, insan zinciri oluşturdu. Mersin kent merkezi ile 159 km uzaklıktaki Gülnar ilçesi arasındaki 30 ayrı noktada toplanıp elele tutuşan onbinlerce çevreci 'nükleer santral istemiyoruz', 'Türkiye Japonya olmasın' sloganları attı."* Haberin girişi, soru işaretine yer bırakmayacak şekilde detaylıdır. Burada eylemin katılımcı sayısının çok olduğunu anlatmak için kullanılan "onbinlerce" ifadesi dikkat çekicidir. Ayrıca eylemcilerin attığı sloganlara burada yer verilmesi nükleer karşıtlarının seslerinin gazeteye taşındığı anlamana gelmektedir. Haber, Doğan Haber Ajansına aittir, ancak editör de habere müdahale etmemiştir. Bu arada mutlaka belirtmek gerekmektedir ki çalışma kapsamındaki Hürriyet gazetesi de bu haberi "*İSTEMİYORUZ*" başlığıyla kullanmıştır. İki haberin spotları kıyaslandığında spotların aynı olduğu, sadece Milliyet gazetesinde yer alan "*Türkiye Japonya olmasın*" sloganı yerine Hürriyet gazetesinde *"Tayyip Mersin'e Fransız kalma*" sloganının da atıldığı bilgisine yer verilmiştir. Milliyet gazetesi dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan'ın adının geçtiği bir slogana haberde yer vermeyerek bu bilgiyi gizlerken, Hürriyet gazetesi bu sloganı gizlemeye gerek duymamıştır. Bu tercihin de ideolojik olduğunun altı çizilmelidir.

Yöre halkıyla görüşülerek hazırlanan "*Akkuyu çifte fay kıskacında*" yazı dizisinin spotu ise nükleer karşıtı bir gözle yazılmıştır: *"Japonya depreminin ardından tartışmaların merkezine oturan Akkuyu nükleer santrali için Mersin'deyiz... Hükümet ve nükleer mühendislerinin savunduğu santrala sivil toplum örgütleri ve mühendis odaları şiddetle karşı. Uzmanlar, Akkuyu'ya 25 kilometre uzaklıktaki Ecemiş fayından çok, daha büyük deprem ve tsunami riski taşıyan Kıbrıs-İskenderun hattına dikkat çekiyor. Santral, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun yönetmeliğine de aykırı*." "Şiddetle karşı çıkmak", "yönetmeliğe aykırı olmak" spotun dikkat çeken ifadelerindendir. Spotta nükleer santral inşası olumsuz olarak kodlanmıştır. Ancak yazı dizisini hazırlayan Mehveş Evin'in köşe yazarı olması, diğer bir deyişle gazetenin politikalarından kısmen de olsa bağımsız davranabilmesi bakış açısı doğrultusunda haber yazmasını ve yazdıklarına müdahale edilmemesini sağlamış olabilir.

Gazetede dış haberler sayfalarından görülen Fukuşima'da deprem ve depremin tetiklemesiyle meydana gelen tsunaminin neden olduğu nükleer kaza haberlerine ait spotların, yorumlu olarak nükleer karşıtı bir gözle kaleme gözlenmektedir. Bu duruma en iyi örnek gazetede yer alan ilk Fukuşima haberinin spotudur: "*Korkulan oldu ve bir nükleer tesiste patlama yaşanınca dünyanın yüreği ağzına geldi. "Sızıntı yok" açıklaması yapılsa da 170 bin kişi bölgeden tahliye edildi. Tahliye sırasında 160 bin kişi, seviyesi normalin 1000 katına çıkan radyasyona maruz kaldı. İyot hapı dağıtılan halktan evlerinden çıkmamaları ve klimaları kullanmamaları istendi*." Spotta "korkulan oldu" denilerek, her ne kadar üreticiler ve devletler tarafından nükleer güvenliğin yüksek olduğu söylense de nükleer kazaların beklenen durumlar olduğu ve bunlardan korkulması gerektiği ima edilmektedir. Nükleer kazanın sadece Japonya'yı değil dünyayı etkileyeceğine dair alt metin de "dünyanın yüreği ağzına geldi" ifadelerinde gizlidir. Spotta yapılan "sızıntı yok" açıklamasını rağmen bölge insanının tahliye edilmesindeki çelişkiye de dikkat çekilmektedir.

"*Nükleere ilk adım*" başlıklı haberin spotu ise şöyledir: "*Türkiye'nin ilk nükleer santrali için kazma vuruldu. Akkuyu Nükleer Santrali'nin deniz yapılarının inşaatının temeli atıldı. Bakan Yıldız 'Bugün Akkuyu devrede olsa Türkiye'nin tüm elektriğinin yüzde 28'ini karşılar' dedi*."

Gazetenin, o dönemde özellikle nükleer santrali inşa edecek olan şirket tarafından yaratılmak istenen "nükleer santralin temelini atıyoruz" algısına rağmen ve pek çok basın

organında atılan temelin nükleer santrale ait olduğu (yanlış) bilgisine rağmen temelin, nükleer santrale değil deniz yapılarına ait olduğu bilgisi spottan verilmiştir. Bu, o dönemde Türkiye'nin genel seçim öncesinde olduğu ve iktidar partisinin oy miktarında düşme yaşanacağına dair anketlerin yayımlandığına dair hatırlatma ile anlam kazanabilir. Zira o dönemde Rusların, durduk yere başlattıkları dev reklam kampanyası, ardından açtıkları deniz yapıları ihalesi, ihalenin sonucu belli olduktan bir hafta sonra jet hızıyla atılan deniz yapılarının temelinin nedenini Türkiye'de bir iktidar değişikliği ve yeni iktidarın projeyi askıya alla olasılığına önlem olarak "artık çok geç, temeli attık" algısında aramak gerekmektedir. Milliyet gazetesinin de rahatlıkla iktidar tarafından konum aldığı ve bu algıyı o yüzden bozduğu söylenebilir. Spotta nükleer karşıtlarının protestosundan söz edilmediğini de eklemek gerekmektedir.

Fotoğraf: Gazetenin bu dönemdeki ilgili haberlerinde genellikle dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafları kullanılmıştır. Haberlerin bazılarında Erdoğan'ın lideri olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi'nin logosu olan ampule de rastlanmaktadır. Böylelikle nükleer santral projelerinin Erdoğan ve AKP tarafından hayata geçirilmekte fotoğraflar üzerinden de vurgulanmaktadır.

Haberlerde temsili nükleer santral fotoğrafları da bulunabilmektedir. En çok fotoğrafa Fukuşima nükleer felaketinin haberlerinde kullanılmıştır; bunlar genellikle yabancı ajansların geçtiği yukarıdan çekilmiş kaza geçiren nükleer reaktörün fotoğrafları ve tasfiye edilen bölge halkının fotoğrafları şeklindedir.

Bu dönemde gazetede sadece bir tane nükleer karşıtı etkinliğin haberine rastlanmıştır. Bu haberde de eylemin detay fotoğraflarına, özellikle haber değeri yüksek olan "çocuk eylemci" fotoğraflarına rastlanmaktadır. Ancak kitleyi gösteren, kalabalık eylem fotoğraflarından kaçınılmıştır.

Akkuyu'daki temel atma töreninde ise sayfanın üst taraflarında Enerji bakanı ve yetkililerin fotoğraflarına yer verilirken, sayfanın daha altlarında çok küçük bir protesto fotoğrafına rastlanmaktadır. Fotoğrafın özellikle havadan çekilmesi ve nükleer karşıtlarının sayısının azlığını yansıtması gazetenin politik fotoğraf kullanımlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 62 haberden 2'si gazeteye manşet, 2'si de ikinci manşet olmuştur. Bir haber sürmanşetten verilmiştir. 2 haber birinci sayfadan okura duyurulmuştur. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Milliyet gazetesi, önceki dönemlerde de olduğu gibi bu dönemde de nükleer enerji konusuyla ilgilenmiştir. Bu haberlerin önemli bir kısmının Türkiye'nin nükleer adımları ve Fukuşima nükleer kazasının paralelinde yürüyen nükleer tartışmalar oluşturmaktadır. Bu dönemde sadece üç tane nükleer karşıtı protesto haberine ve bölge halkının görüşlerine yer veren iki günlük bir yazı dizisine rastlanmaktadır. Santral alanında deniz yapılarının temeli atılarken düzenlenen nükleer karşıtı gösteriler –çalışma kapsamındaki Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde sayfa manşeti olarak görülürken- küçük bir kutu olarak okura aktarılmıştır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir

Durum: Milliyet gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci ve bunun için Rusya ile imzalanan hükümetlerarası anlaşma, Sinop nükleer santral süreci ve Japonya ile bunun için imzalanan hükümetlerarası anlaşma, Fukuşima nükleer kazası, devamındaki nükleer güvenlik tartışmaları ve nükleer karşıtı eylemlerden oluşmaktadır.

Gazete bu dönemde de nükleer enerji konusunu iyi takip etmiştir. Gazetenin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin enerji politikalarının destekçisi olduğu gözlenmektedir. İlgili haberler hükümet temsilcilerinin gözüyle yazılmakta, bu haberler kurulurken nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmamaktadır. Çalışma kapsamındaki diğer gazeteler gibi Milliyet gazetesi de Fukuşima nükleer felaketini detaylı bir biçimde aktarmıştır. Dış haberler sayfalarında çıkan bu haberlerin nükleer karşıtı bir gözle yazıldığı söylenmelidir, bunda da

bazı konularda daha bağımsız bir bizimde çalışan dış haberler servisinin ve Fukuşima sonrasında bu servisin beslendiği uluslararası haber ajanslarını ve yayın kuruluşlarını etkileyen nükleer karşıtı havanın da payı vardır. Ancak bu dış haberler servisinin tamamen gazetenin nükleer enerji konusundaki yayın çizgisinden bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Zira dikkat çekmektedir ki; "korku" ve "tehlike" bağlamına oturtulan Fukuşima nükleer kazasına dair haberlerde, kazanın ardından nükleer reaktörlerinin hepsini kapatan Japonya'nın Türkiye ile Sinop'a nükleer santral kurmak için görüşme yaptığı bilgisine yer verilmemiştir. Fukuşima nükleer kazası dünyadan ve Türkiye'nin Japonya ile yürüttüğü nükleer görüşmelerden ve potansiyel işbirliğinden bağımsız, sadece kendi Japonya bağlamında ele alınmaktadır. Bir kaç haberde rastlanan Türkiye bağlamının ise sadece Akkuyu üzerinden kurulması dikkat çekmektedir. Böylelikle Türkiyeli okurların gözünde Japonya ile yürütülen nükleer görüşmelerin Fukuşima nükleer kazasından dolayı tepkiyle karşılanmasının önü böylelikle kesilmek istenmiş olabileceği kuvvetle muhtemeldir.

Dış haberler sayfasında nükleer enerji "tehlike" ve "kaza" ile anılmaktayken politika ve ekonomi sayfalarında nükleer enerjiye dair rıza, "tüpgaz kadar tehlikeli" şeklindeki nükleer riski küçümseyen siyasi söylemi yeniden üreterek sağlanmaktadır. Politik alandaki nükleer gelişmeler başta dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere hükümet temsilcilerinin açıklamaları üzerinden okura tek taraflı olarak aktarılmıştır. Haberin sadece açıklama üzerine kurulması ve örneğin Erdoğan'ın "Riski var patlayabilir diye biz tüpgaz kullanmayacak mıyız?" gibi sözlerinin aforizma şeklinde spota ve patlangaca çıkarılması bu açıklamaları yeniden üretme ve halkın Fukuşima kazasına rağmen nükleer enerjiye dair rızasını üretme işlevi görmektedir.

Gazete bu dönemde sadece üç tane nükleer karşıtı eyleme sayfalarında yer vermiştir ki bu haberi de kendi muhabiri takip etmemiş, haber ajanstan servis edilmiştir. Ancak bu haberlerde nükleer karşıtlarının basın açıklamasında söyledikleri sözler haberde yer bulmamıştır. Bu anlamda haber nükleer karşıtlarının sesini ve düşüncelerini okura ulaştırmamaktadır. Haberin sözcük seçimi itibariyle nükleer taraftarı bir gözle yazıldığı düşünüldüğünde, editör tarafından kısaltılırken ideolojik olarak müdahale de görmüş olması, konuşmaların çıkarılması olasıdır.

Cumhuriyet gazetesinin sayfa manşetinden verdiği Akkuyu nükleer santralinin liman ve hidrolik yapılarının temel atma törenindeki nükleer karşıtlarının protestosu, Milliyet gazetesinde küçük bir kutu olarak kendine yer bulmuştur. Kutu çevrecilerin nükleer santrale neden karşı çıktıklarına değil, protesto biçimlerine ve polisin müdahalesine odaklanmıştır. Çevreciler hakkında olumsuz imaj üretilmiştir. Haberin nükleer karşıtlarının sayısını az gösteren yukarıdan çekilmiş bir fotoğrafla kullanılması da dikkat çekmektedir.

Gazetede bu dönemde nükleer karşıtı eylem haberlerinin sayısının oldukça düşük olması yeni medya teknolojilerine paralel olarak büyük bir hız kazanan internet haberciliği ve sosyal medya ile de açıklanabilir. Bunlar haberin hemen tüketilerek eskimesine neden olmaktadır. Dolayısıyla daha küçük, "haber değeri düşük" eylemler sadece internet sitesi üzerinden yayınlanmaktadır. Bu haberlerin hepsi ajansın servis ettiği haberlerdir, gazete bu eylemlere muhabir göndermemektedir.

Hemen belirtmek gerekmektedir ki bu dönemde basılı gazeteye girmeyen pek çok eylem haberi milliyet.com.tr'de kendisine yer bulmuştur. Fakat gazetelere ait haber portalleri haber refleksinden ziyade tıklanma sayısını önemsemektedir ve bu yüzden ajanslardan gelen hemen her haber, çoğu zaman içeriğine bile dokunulmadan kopyala-yapıştır yöntemiyle sadece başlığı değiştirilerek yayımlanmaktadır.

Gazetede bu dönemde nükleer karşıtı eylemlerin yok denecek kadar az olmasının nedenlerinden biri elbette sosyal medya ve yeni medya teknolojileri olabilir. Ancak nükleer karşıtı hareketin ve nükleer karşıtı görüşün temsiliyetinin olmaması, nükleer gelişmelerde ya da siyasetçilerin nükleer ile ilgili açıklamalarında nükleer karşıtlarından görüş alınmaması ya da nükleer karşıtı hareketin ne düşündüğüne dair özel haberler yapılmaması, gazetenin nükleer karşıtı hareketi ve düşünceyi görmezden gelme ve böylelikle nükleer enerjiye dair halkın rızasını sağlama eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Ancak bu dönemde Meral Tamer, Mehveş Evin, Hasan Cemal ve Metin Münir gibi köşe yazarlarının nükleer karşıtı düşüncelerini dile getiren yazılar yazdıkları söylenmelidir. Ancak bu dönemde zaman yayılmış şekilde bu yazarların işlerine son verilmesiyle köşe yazılarında da nükleer karşıtı düşüncelere yer verilmesi son bulmuştur.

Gazete Türkiye'nin Suriye'deki savaş üzerinden Rusya ile ilişkilerinin kopma noktasına gelmesi konusunda ise haberlerini Türkiye'nin haklılığı ve Recep Tayyip Erdoğan'ın boyun eğmezliği üzerine kurmuştur. Ancak Erdoğan'ın nükleer santral projesinin iptaline dair söylemini manşetten duyursa da iptale dair tedbirli yöntemi ve uzmanlara dayanarak aktardığı bu tip projelerde iptallerin pratikte pek mümkün olmadığı dikkat çekmektedir.

Yorum: Milliyet gazetesi bu dönemde konuyla ilgili sadece hükümet temsilcilerini haber kaynağı olarak kullanmıştır. Nükleer karşıtlarının seslerini bu dönemde gazeteden duymak mümkün değildir. Bölge insanının düşünceleri de sadece Mehveş Evin'in hazırladığı iki günlük yazı dizisinde mevcuttur.

Hükümet yetkilileri nükleer enerjiyi savunan, meslek odaları ve "çevreciler" ise nükleer enerjiye karşı çıkar taraf olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle dış haberler sayfalarından görülen Fukuşima nükleer kazası bağlamında tartışılan nükleer enerji konusunda gazetede bu dönemde en çok öne çıkarılan argüman, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a ait olan "Riski var diye nükleer santral yapmayacak mıyız? Tüpgazın da riski var..." şeklindedir. Gazete bu dönemde nükleer tehlikeyi küçümseyen bu tip açıklamaları yeniden üretilmiştir ve yaygınlaştırılmıştır. Bu dönede nükleer enerji savunusunda dikkat çeken bir diğer argüman da 1970'lerden beri kullanılan "gereklilik" argümanıdır. Bu dönemde gazetedeki haberlerden nükleer karşıtı argümanlara rastlanamamaktadır. Sadece haberde okura duyurulduğu kadarıyla eylemlerde atılan sloganlardan biri "Akkuyu Fukuşima olmasın" şeklinde, nükleer güvenlik ve kazaya referans verir şekildedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinde pasif cümle kullanımına rastlanmaktadır. Üstelik bazı cümlelerde birden fazla pasif yapının kullanılması karmaşa yaratmakta ve anlamı zorlamaktadır. Bu tip "karmaşık" anlatımlara gazetenin özellikle nükleer karşıtı eylemlerden söz ederken rastlanması, bunun karmaşanın bilinçli olarak tercih edildiği izlenimini yaratmaktadır. Bu tip haberlerdeki cümlelerin uyumu, haberin özensiz biçimde yazıldığından çok yukarıda anılan izlenimi güçlendirmektedir. Buna şöyle bir örnek verilebilir: "*Mersin'in Gülnar ilçesine bağlı Büyükeceli Beldesi'nde mayıs ayında temeli atılacağı açıklanan Akkuyu nükleer santralinin yapılmasından vazgeçilmesini isteyen...*"

Hükümet kanadından yapılan açıklamalar anlaşılır bir dille kaleme alınmakta, çapıcı cümleler spota çıkarılmaktadır. Bu haberlerin genellikle basit cümlelerden oluşmaktadır. Bu tip haberlerdeki cümleler genellikle birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Gazetenin bu dönemdeki dili nükleer karşıtlarına oldukça mesafelidir. Çalışma kapsamındaki diğer gazetelerde rastlanan nükleer karşıtı eylemler için kullanılan "dev protesto" gibi sıfatlara da rastlanmamaktadır. Ancak örneğin Türkiye ve Rusya arasındaki hükümetler arası nükleer anlaşma "tarihi imza" olarak tanımlanmıştır.

Akkuyu nükleer santralinin liman ve hidrolik yapılarının temel atma törenindeki nükleer karşıtlarının protestosu, Milliyet gazetesinde küçük bir kutu olarak kendine yer bulmuştur. Kutuda "*Güvenlik güçlerinin 'dağılın' uyarısına uymayan grup*" şeklindeki ifadeler de polis müdahalesi meşrulaştırıcı bir görev üstlenmekte ve nükleer karşıtları hakkında da polisin uyarısını dikkate almayan, kamu düzenini bozan şeklinde olumsuz imaj üretmektedir.

Gazetedeki haberler genellikte hükümet temsilcilerinin açıklamalarından oluşturduğu için "iddia etti", "öne sürdü" gibi stratejik eylemler kullanılmamakta, gazete hiç sorgulamadan bu açıklamaları doğru olarak kabul ederek okuyucuya aktarmaktadır. Gazetede özellikle hükümet temsilcilerinin sözlerini vurgulamak amacıyla ünlem işareti, dikkat çekmek için kelimeleri kırmızıya ya da siyaha boyamak ve büyük harf gibi stratejik noktalama işaretleri kullanmaktadır.

Haber retoriği: Gazetede nükleer taraftarı dil dikkat çekmektedir. Haberler hükümetin gözüyle yazılmıştır. Nükleer karşıtı sesler görmezden gelinmiştir. Gazetede "çevreciler", "uzmanlar" gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

Gazete bu dönemde hükümet temsilcilerinin açıklamalarına dayanmayı inandırıcılığı sağlamak açısından yeterli bulmuştur. AKP logosunun bu tip açıklamaların üzerine kurulmuş kimi haberlerde kullanılması ve dönemin başbakanı Erdoğan'ın sözlerinin aforizma şeklinde spota çıkarılması bu duruma örnek olarak verilebilir. Haberlerdeki fotoğraflar da genellikle Türkiyeli siyasetçilerin portreleri şeklindedir ve bunlarda yukarıda anılan "hükümet söylüyorsa doğrudur" tavrına hizmet etmektedir. Gazetede istatistiksel veriler ya da grafikler bu dönemde sadece Fukuşima haberlerinde kullanılmıştır.

Gazete Türkiye'nin Suriye'deki savaş üzerinden Rusya ile ilişkilerinin kopma noktasına gelmesine ise tedbirli bir dille yaklaşılmıştır. Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya ile köprüleri atıcı tavrı ve nükleer enerji öznelinde "Akkuyu'yu Ruslar yapmazsa başkaları yapar" şeklindeki Rusya ile Türkiye arasındaki hükümetlerarası nükleer anlaşmanın biteceği şeklindeki yorumlara açız sözleri üzerine Milliyet, iki ülke arasındaki ilişkinin kopmasının Türkiye'ye zarar vereceği ve Akkuyu anlaşmasında anlaşmanın bozulması ihtimalinin zayıf olduğu yolunda haberler yapmıştır.

2.6.4 Hürriyet gazetesinin eleştirel söylem çözümlemesi

Bu dönemde Doğan medya grubunun elinde kalan gazetelerden biri olan Hürriyet gazetesinde genellikle iktidar ile ilişkilerin gerilmesine neden olmayacak tarzda yayın yapılmasına dikkat edilmişse de özellikle 2013 yılındaki Gezi isyanında polis şiddetini eleştirilmiştir ve haberler genellikle eylemcilerin gözüyle yazılmıştır.

2014 Cumhurbaşkanlığı seçimi için aday olan ve 7 Haziran 2015 genel seçimleri öncesinde hatırı sayılır bir sempati toplayan HDP genel başkanı Selahattin Demirtaş'ın Hürriyet'te eskisine oranla daha çok görünür olduğu mutlaka belirtilmelidir.

Hürriyet gazetesi dönemsel olarak örneğin seçim öncelerinde AKP hükümeti ve Erdoğan karşıtı söylemler açıktan olmasa da alt metin itibariyle desteklenmektedir.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

DEV ANLAŞMA
Türkiye ile Rusya arasında vize uygulaması karşılıklı olarak kaldırıldı. Türkiye'nin ilk nükleer santralının kurulması için tarihi imza atıldı.
KÖŞK PAKETİ ONAYLADI
Anayasa referandumu için gözler YSK kararında
60 GÜN MÜ, 120 GÜN MÜ
30 GÜNLÜK SEYAHAT İÇİN
20 MİLYAR DOLARLIK SANTRAL
MEDVEDEV: TÜRKİYE İLE RUSYA DÜŞÜK DEĞİL, GERÇEKTEN BİR STRATEJİK PARTNERDİR

Tarih ve konum: *13 Mayıs 2010, sayfa 1.*
Başlık: *"Dev Anlaşma"*
Alt başlık: *"Türkiye ile Rusya arasındaki vize uygulaması karşılıklı olarak kaldırıldı. Türkiye'nin ilk nükleer santralının kurulması için tarihi imza atıldı."*

Şekil 148

Spot: *"İki ülke arasında 20 milyar dolarlık "Mersin Akkuyu Nükleer Santrali Anlaşması" da imzalandı. Başbakan Erdoğan, Türkiye ve Rusya'nın 5 yıl içinde 100 milyar dolarlık dış ticaret hacmine ulaşmayı hedeflediğini belirtti."*

HEDEFİMİZ YERLİ NÜKLEER
Enerji Bakanı Japonya'da açıkladı
Japonya gezisini sürdüren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Taner Yıldız**, Türkiye'nin ana hedefinin yerli nükleer santralını kurmak olduğunu açıkladı.
Türkiye lig atlayacak
40 milyar dolar gelecek
Yunanistan'dan 190 milyon dolar alacağımız var

Tarih ve konum: *24 Aralık 2010, sayfa 1.*
Üst başlık*: "Enerji bakanı Japonya'da açıkladı"*
Başlık: *"Hedefimiz yerli nükleer"*
Alt başlık: "*Japonya gezisini sürdüren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Türkiye'nin ana hedefinin yerli nükleer santralını kurmak olduğunu açıkladı."*

Şekil 149

Spot 1*: "****Türkiye lig atlayacak"*** *"Türkiye'nin ana hedefi yerli nükleer santraldır. Bunun imal edilebilirliğini göstereceğiz. Bu ileriye dönük bir hedef. Biz yerli kaynaklardan yaptığımız kadar nükleer santralı ima edeceğiz. Bu sayede sanayi de lif atlayacak"*

***Spot 2**: "**40 milyar dolar gelecek"** "Nükleere sadece bir elektrik üretim tesisi olarak bakılmamalı. Akkuyu ve Sinop nükleer santralarından 40 milyar dolar para girecek. Nükleer yatırımları sanayimizin ana motifi olacak."*

Dünya devleri nükleere 'mola' verdi, Erdoğan 'Evdeki mutfak tüpü de riskli' benzetmesi yaptı

DEPREM ve tsunami sonrası Japonya'daki nükleer reaktörlerden gelen radyasyon sızıntısı haberleri tüm dünyayı alarma geçirdi. Almanya, nükleer reaktörlerinden 7'sini durdurdu. Nükleer devi Rusya ve Fransa programlarını askıya aldı. AB ise 143 reaktöre stres testi yapacak. Başbakan Erdoğan ise, "Nükleer programda takvim işliyor. Evdeki mutfak tüpü de riskli" dedi.

Yıldız: Biz vatandaşımızı riske atacak karar almayız

ENERJİ ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Japonya'daki nükleer santralda yaşananların son derece önemli olduğunu belirterek, "Japonya'daki olaya tabii ki kayıtsız kalmayız. Buradan çıkarılacak dersler, dikkate alınacak konular varsa ki -mutlaka vardır- onları konuşmamız lazım enine boyuna" dedi. "Türkiye'de nükleer güç santrali niçin kurulmasın" diyen Yıldız, şöyle devam etti: "Güvenlik tedbirleri 40 yıl önce kurulan bir santrala göre mutlaka farklılaştı dünyada. Biz üçüncü jenerasyon bir nükleer güç santrali ile ilgileniyoruz. Nükleerde kararlılığımız sürüyor. Biz Japon heyetiyle görüşüyoruz. Yarın ne olur bilmiyorum. Japonya'daki olan bir hadiseyi biz Japonya ile müzakere ediyoruz diye bakış açımızı değiştirmeyiz. Her şey olup bitmişcesine adımıza karar verilmesini sağlıklı bulmuyorum. Olayları inceleyip, takip ediyor ve sürekli irdeliyoruz. Vatandaşımızı riske edecek bir karar zaten almayız. Tsunaminin etkisi, tesiri Akdeniz'de, Pasifik okyanusundakiyle bir olur mu? Onu da söylüyorum; şartlar, durumlar farklı."

Avrupa'daki 143 reaktörün yarısı deprem kuşağında

AVRUPA çapına yayılmış 143 nükleer reaktörün yarıya yakının deprem kuşağında üzerinde kurulu olduğu belirtiliyor. AB omisyonu Enerji Bakanlarının biraraya geldiği toplantıda Avrupa'daki nükleer enerji santrallarının stres testine alınması konusu gündeme geldi. Enerji güvenliği konusunu yeniden ele almaları gerektiği kararına varan AB Enerji Komiseri Guenther Oettinger, "Nükleer enerji ile ilgili mevcut durum genel çerçevesi ile ele alıp AB için gerekli güvenlik çerçevesinde potansiyel uygulamaların ne olabileceği tartışıyoruz" dedi. AB Komisyonu sözcülerinden Marlene Holzner de stres testi önerisini dikkate aldıklarını belirtti. Avusturya Enerji Bakanı Nikolaus Berlakoviç, Avrupa'daki nükleer santrallerin depreme dayanıklı olup olmadıklarının anlaşılması için stres testi yapılması çağrısında bulunmuştu. Öneriye destek veren Avrupa Parlamentosu'nun ikinci büyük gurubu Sosyalistler de Japonya'da yaşananlar ışığında AB'deki 143 nükleer santralin terör saldırıları dahil çeşitli risklere karşı sağlanan güvenlik standartları açısından incelenmesini istemişlerdi.

Şekil 150

***Tarih ve konum:** 16 Mart 2011, sayfa 9.*

***Başlık: "**Dünya devleri nükleere 'mola' verdi, Erdoğan 'Evdeki mutfak tüpü de riskli" benzetmesi yaptı"*

***Spot**: "Deprem ve tsunami sonrası Japonya'daki nükleer reaktörlerden gelen radyasyon sızıntısı haberleri tüm dünyayı alarma geçirdi. Almanya, nükleer reaktörlerinden 7'sini durdurdu. Nükleer devi Rusya ve Fransa programlarını askıya aldı. AB ise 143 reaktöre stres testi yapacak. Başbakan Erdoğan ise 'Nükleer programda takvim işliyor. Evdeki mutfak tüpü de riskli' dedi."*

***Kutu 1:** "Yıldız: Biz vatandaşlarımızı riske atacak kararlar almayız."*

***Kutu 2: "**Avrupa'daki 143 reaktörün yarısı deprem kuşağında"*

ÇARESİZLİK
Nükleer felaket dünyayı tehdit ediyor
Fukuşima nükleer santrali, patlamadan sonra ilk kez bu kadar yakından görüntülendi. Bu arada 4 numaralı reaktörde dün sabaha karşı çıkan yangında çaresiz kalan yetkililer, orman yangınına gider gibi helikopterlerle müdahaleyi denedi.
Deprem ve tsunaminin ardından nükleer felaketi yaşayan Japonya'da insanlar çaresizlik içinde. Kaçabilenler ülkenin güneyine ve yurtdışına gidiyor. Ölü sayısı 4 bin 300'ü aştı.
ÇALIŞMALAR DA AKSADI
HAYALET ŞEHİR GİBİ
SEYAHATİ ERTELEYİN
İstikamet TOKYO
Necla öğretmen can verdi
Bizim santral örnek olacak
Fahri doktora cüppesi
Ülkesine destek mesajı
SAYILARLA TÜRKİYE
SÜREÇ İŞLİYOR
En büyük sitcom

Şekil 151

Tarih ve konum: *17 Mart 2011, sayfa 1.*

Başlık: *"Nükleer felaket"*

Spot: *"Fukuşima nükleer santrali patlamadan sonra ilk kez bu kadar yakından görüntülendi. Bu arada 4 numaralı reaktörde dün sabaha karşı çıkan yangında çaresiz kalan yetkililer, orman yangınına gider gibi helikopter bekledi"*

Başlık: *"Bizim santral örnek olacak"*

Spot: *"Başbakan Erdoğan, Moskova'da "Mersin Akkuyu nükleer santrali için atılacak olan adım inanıyorum ki dünyaya örnek bir yatırım teşkil edecektir" dedi. Kremlin Sarayı'nda Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev ile ortak basın toplantısı düzenleyen Erdoğan, 'Nükleer enerjide bizim takvimimiz, süreç işlemektedir. Deprem olacak diye yapmayalım mı' diye konuştu."*

10 Hürriyet ekonomi

Erdoğan, 'risk'i köprü ve otomobille savundu, nükleer santral hedefini 4'e çıkardı

BAŞBAKAN Recep Tayyip Erdoğan, Kahramanmaraş'ta Hacınoğlu Hidroelektrik Santralini açarken, 'Riski var diye araba kullanmaktan vazgeçiyor muyuz? Halatları depremde kopar diye Boğaz Köprüsü'nden geçmemezlik yapıyor muyuz? Nükleer santraldan da vazgeçmek yok. 2023'e kadar 4 nükleer santral yapılmasını planlıyoruz' dedi.

800 kişi çalıştı

ENERJİSA

Boğaz geçin eyelim mi

142 megavatlık santral açtı

Bilgisayar kullanmıyor mu

Şekil 152

Tarih ve konum: *28 Mart 2011, sayfa 10.*

Başlık: *"Erdoğan, 'risk'i köprü ve otomobille savundu, nükleer santral hedefini 4'e çıkardı*

Spot: *Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Kahramanmaraş'ta Hacınoğlu Hidrolik Santralinin açılışında 'Riski var diye araba kullanmaktan vazgeçiyor muyuz? Halatları depremde kopar diye Boğaz köprüsünden geçmemezlik yapıyor muyuz? Nükleer santraldan da vazgeçmek yok. 2022'ye kadar 4 nükleer santral yapılmasını planlıyoruz' dedi."*

18 Hürriyet ekonomi 6 Nisan 2011 Çarşamba

Nükleerde 3'üncü santral İğneada'ya yapılacak

Bekarlık nükleer santraldan daha tehlikeli

Alarko'dan çiftçimize can suyu

İŞTE ÇİFTÇİMİZİN CANINA CAN KATACAK FIRSATLAR!

Akkuyu için insan zinciri oluşturacaklar

Paris'in ayağa kalkması lazımdı

Şekil 153

Tarih ve konum: *6 Nisan 2011, sayfa 18.*

Başlık: *"Nükleerde 3'üncü santral İğneada'ya yapılacak"*

Haber girişi: *"Akkuyu ve Sinop'un ardından üçüncü nükleer santral için Trakya'da İğneada öne çıkıyor. Enerji Bakanlığı yetkililerinden Reuters'a verilen bilgiye göre, Bulgaristan sınırına yakın olan İğneada'nın deprem açısından en güvenli bölgelerden biri olduğu vurgulanıyor."*

Başlık: "*Bekarlık nükleer santraldan daha tehlikeli"*

Haber girişi*: "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, bekarlığın nükleerden daha riskli olduğunu söylerken, bunu ABD'de yapılan sosyolojik bir araştırmadan örnek vererek açıkladı. CNN Türk'te katıldığı bir programda soruları yanıtlayan Yıldız, Türkiye'de kurulacak nükleer güç santrallerinin riskinin eleştirildiği kadar yüksek olmadığını öne sürerek, bunu ABD'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarıyla açıkladı."*

Kutu: "Akkuyu için insan zinciri oluşturacaklar"

20 gündem

Akkuyu için 159 km'lik insan zinciri

İSTEMİYORUZ

Çiçek açma töreni

9 ay nükleer felaket

Köylülerden 'termik santrala hayır' eylemi

Moral

'Çileğime dokunmayın'

Japon Başbakan özür diledi

MHP'den ÖSYM'ye şifre protestosu

YGS öfkesi

Tarih ve konum: *18 Nisan 2011, sayfa 20.*

Üst başlık *"Akkuyu için 159 kmlik insan zinciri"*

Başlık: *"İSTEMİYORUZ"*

Spot: ***"****Önümüzdeki ay temeli atılacağı açıklanan Akkuyu Nükleer Santrali'nin yapımına karşı 159 km'lik insan zinciri oluşturuldu. Mersin kent merkezi ile Gülnar ilçesi arasındaki 30 ayrı noktada toplanıp el ele tutuşan onbinlerce çevreci 'Nükleer santral istemiyoruz', 'Tayyip Mersin'e Fransız kalma' sloganları attı."*

Şekil 154

Başlık: *"9 ay nükleer felaket"*

Haberin girişi: *"Japonya'da 11 Mart'ta meydana gelen deprem ve tsunaminin ardından soğutma sistemlerinin bozulmasıyla radyasyon sızdıran Fukuşima Nükleer Santralı'nın işletmecisi Tokyo Elektrik Şirketi (Tepco) krizin yıl sonuna kadar ancak kontrole alınabileceğini açıkladı."*

Kutu: ***"****Japon Başbakan özür diledi"*

Hürriyet Ekonomi

AKKUYU NÜKLEER SANTRALI'NIN İLK TEMELİ PROTESTOLAR EŞLİĞİNDE ATILDI

İNDİRİMLİ NÜKLEER

MEKTUP KAVRYA GÖMÜLDÜ

Çevrecilerden kapıya kilit eylemi

Yıldız, helikopterle geldi, gitti

Tarih ve konum: *"15 Nisan 2015, sayfa 9."*

Üst başlık: *"Akkuyu nükleer santralının ilk temeli protestolar eşliğinde atıldı"*

Başlık: *"İNDİRİMLİ NÜKLEER"*

Spot: *"Akkuyu Nükleer Santrali'nin ilk temeli dün yoğun protestolar eşliğinde atıldı. ROSATOM'un genel müdürü Krienkon, temeli atılan deniz yapıları ve limanın ihalesini 794 milyar dolara Cengiz İnşaat'ın kazandığını açıklayarak '1 milyon 50 milyon dolar olan ilk teklife göre 3 kat indirim yaptılar' dedi."*

Şekil 155

Şekil 156

***Tarih ve konum**: 1 Haziran 2015, sayfa 1.*

***Başlık:** "İşte sır rapor"*

***Alt başlık:** "Hürriyet, hükümetin 'devletin güvenliğini' gerekçe göstererek mahkemeye göndermediği Uluslararası Atom Enerji Ajansı'nın Akkuyu Nükleer Santralı'yla ilgili raporuna ulaştı."*

***Spot 1:** "TAEK'İN KİMLİĞİ SORUNLU" "Türk hükümetine 20 Şubat 2014 tarihinde teslim edilen Akkuyu raporu 24 tavsiye ve 15 öneri içeriyor. Rapor'da TAEK'in özerk bir düzenleyici kuruluş kimliği kazanmamasına dikkat çekiliyor. Nükleer güvenlik konusunda TAEK'in vereceği zorlayıcı talimatlarla ilgili ilerleme olmadığı kaydediliyor."*

***Spot 2:** "ATIK STRATEJİSİ YOK" "Nükleer hasar için sivil sorumluluk yasası çıkarılmadığından, yaşanacak bir kazada sorumluluğun devlete yükleneceği vurgulanıyor. En çarpıcı noktalardan biri de şöyle: Türk hükümeti, nükleer enerjide harcanmış yakıt ve atıklar ile tesisin işletmeden çıkarılması meselelerini ele alan bir ulusal stratejiyi tamamlamadı"*

***Kutu:** "Kurumlar sessiz"*

RUSLARIN BUGÜNE KADAR 3 MİLYAR DOLAR YATIRDIĞI AKKUYU'NUN GELECEĞİ BELİRSİZ

NÜKLEER KARMAŞA

22 milyar dolar

3 milyar dolar

7.5 milyar dolar

4800 MW

60 yıl

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, son yaşanan siyasi gerginlik sonrası 'Ruslar yapmazsa başkası gelir yapar' dediği Türkiye'nin ilk nükleer santrali olan Akkuyu için belirsiz bir döneme girildi. İnşaat ruhsatı alınmamasına rağmen şimdiye kadar 3 milyar dolar harcayan Rusya'nın ne yapacağı konusunda bir netlik yok. Ancak yapılan anlaşmada fesih maddesi bulunuyor.

Japon yatırımını arttırmalıyız

İLK TALİP JAPON TOSHIBA OLDU

Tarih ve konum: *9 Ekim 2015, sayfa 12.*

Üst başlık: *"Rusların bugüne kadar 3 milyar dolar yatırdığı Akkuyu'nun geleceği belirsiz"*

Başlık: *"Nükleer karmaşa"*

Spot: *"Cumhurbaşkanı Erdoğan son yaşanan siyasi gerginlik sonrası "Ruslar yapmazsa başkası gelir yapar" dediği Türkiye'nin ilk nükleer santrali olan Akkuyu için belirsiz bir döneme girildi. İnşaat ruhsatı alınmamasına rağmen şimdiye dek 3 milyar dolar harcayan Rusya'nın ne yapacağı konusunda bir netlik yok. Ancak yapılan anlaşmada fesih maddesi bulunuyor."*

Kutu 1*: "Japon yatırımını arttırmalıyız"*

Kutu 2*: "İlk talip Japon Toshiba oldu"*

Şekil 157

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet ve devlet politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde Hürriyet gazetesinde "Nükleerde 3'üncü santral İğneada'ya yapılacak", "İzmir'de Fukuşima zinciri" şeklinde düz başlıklara rastlansa da başlıklar genellikle yönlendiricidir. Akkuyu'da Türkiye'nin ilk nükleer santrali için Rusya ile Türkiye arasında imzalanan hükümetler arası anlaşma "Dev Anlaşma" başlığıyla olumlu bir adım olarak duyurulmuştur. "*Enerji Bakanı Japonya'da duyurdu"* üst başlığıyla verilen "*Hedefimiz yerli nükleer*" başlığı dikkat çekicidir. Başlık, dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın sözlerini başlıktan doğrudan yansıtmaktadır. "Yerli" sözcüğü nükleer enerjinin de simgesi olan sarı ile yazılarak okurun dikkatinin çekilmesi ve sözcüğün vurgulanması amaçlanmıştır.

Yıldız, en nihai hedefin Türkiye'nin nükleer santral yapması ve "yerli" nükleer enerji üretmesi olduğunu söylerken, bu ifadenin bağlamından koparılarak manşete çıkarılması sanki Akkuyu ve Sinop nükleer santral projelerindeki hedefin "yerli nükleer enerji" olduğu algısını yaratarak manipülasyona neden olmakta ve "yerli enerji" tanımı ile nükleer enerjiye dair halkın rızası sağlanmaktadır. Gazetenin yönlendirici başlıklarından bir diğeri de "Rusya-Türkiye 17 anlaşmaya imza attı, 'nükleer' 12.35 sente indi" başlığıdır ki; aslında Türkiye için son derece pahalıya gelmiş olan bu yatırımın ucuza kapatıldığı alt metnini içermektedir.

Bu noktada belirtilmelidir ki, Hürriyet tırnak işareti kullanarak cümleyi başlığa taşımak yerine, cümlenin ait olduğu kişinin fotoğrafını basmayı o cümlenin o kişiye ait olduğuna dair bir kanıt olarak sunmayı yöntem haline getirmiştir ki bu da son derece ideolojik bir tercih olup, gazetenin söyleme katıldığı anlamına gelmektedir. Bu biçimde kullanılan başlıkların hemen hepsi hükümet temsilcilerine ait ifadelerdir ve bu ifadelerin taşıdığı ideoloji ve bakış açısı bu şekilde yeniden üretilerek nükleer enerjiye dair halkın rızası sağlanmaktadır. Tırnaksız biçimde atılan başlıklar şunlardır: "*Nükleerden vazgeçmek yok, Japonlarla görüşmeler sürüyor", "Akkuyu'ya kazma vurulacak, bizim nükleer dünyaya örnek olacak", "önce Ermenistan'daki santralı kapatalım, bizim nükleerin yanında balık tutalım", "Nükleere karşı çıkan bilgisayar kullanamıyor mu", "1 yıl nükleer santral kapısında otursan uçaktaki kadar radyasyon almazsın."*

Benzer biçimde atılan "Bekarlık nükleer santraldan daha tehlikeli" başlığı dikkat çekicidir. Gazete, Bakan Yıldız'ın ilgisiz iki kavramın kıyaslanması ile oluşturduğu tamamen bağlam kaydırmaya yönelik bu cümleyi olduğu gibi başlığa taşımış, bu ilgisizliği vurgulayacak hiç bir yorumda bulunmamıştır. Dolayısıyla Bakan Yıldız'ın bu cümleyi kurmaktaki bağlam kaydırmak amacına, bu söylemi başlıktan olduğu gibi yeniden üreterek katkıda bulunmuştur.

Fukuşima nükleer kazasının etkilerini "Çaresizlik" manşetiyle ve "Nükleer felaket dünyayı tehdit ediyor" başlığıyla veren gazetenin bunların hemen altından tırnaksız bir biçimde, yandaki Tayyip Erdoğan fotoğrafına atıfla "Bizim santral örnek olacak" şeklinde başlık atması da yönlendirme amaçlıdır. Zira Fukuşima bütünü içinde bu başlık, "nükleer kaza olasılığı Türkiye için de var" bağlantısını maskeleyerek "Japonya nükleer felaketle uğraşıyor ama bizim santralımız Japonya'ya da örnek olacak" alt metnini içermektedir.

Oldukça dikkat çekicidir ki; bu dönemdeki nükleer enerjiyle ilgili haberlerin başlıkları üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, nükleer enerji ile ilgili egemen görüşü üreten başlıkların yanı sıra özellikle Fukuşima kazasının ardından eleştirel bakış içeren başlıklara da rastlanmaktadır. Bu eleştirel başlıkların küçük, sayfanın alt taraflarından görülen haberlere değil de sayfa manşetine taşınan üstelik dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın demeçlerini okura aktaran haberlere ait olması ve başlıklardaki bu eleştirel bakış açısının zaman zaman tekrarlanması, başlıkların gazetecilik profesyonellerinin kendi temsiliyet alanlarındaki inisiyatiflerinden ziyade yazı işlerinin kararıyla atıldığını göstermektedir. Bunda elbette Fukuşima nükleer kazasının ve kazanın hemen ardından Batılı ülkelerin nükleer güvenliği sorgularken Çernobil'in etkilerini yaşamış Türkiye'nin kazadan hiç etkilenmemesinin payı büyüktür. Kaldı ki ilk eleştirel başlık böylesi bir habere aittir.

Üst başlık ve alt başlık kullanılmayan -dolayısıyla anlamın dağıtılmadığı- haberin başlığı şöyledir: "*Dünya devleri nükleere 'mola' verdi, Erdoğan 'Evdeki mutfak tüpü de riskli" benzetmesi yaptı*". Başlık zıtlıklar üzerine kurulmuştur. Temel zıtlık "dünya devleri" ile "Erdoğan"dır ya da ima edildiği haliyle gelişmiş ülkeler ve Türkiye. Diğer bir zıtlık ise gelişmiş ülkelerin nükleer enerjiye ara vermesi ve Türkiye'nin nükleer projelere devam etmesidir. Başlığın alt metni, Fukuşima nükleer kazasının ardından nükleer enerji üreten gelişmiş ülkeler dahi nükleer güvenliği sorgulamak için "mola" verirken ya da nükleer enerji üretimini durdururken gelişmemiş ülkeleri temsilen Erdoğan nükleer riski hafife almakta ve nükleer risk ile mutfak tüpünün riskini bir tutmaktadır. Ancak haberin kutularını başlıkları, buradaki eleştiriyi dengelemeye yöneliktir: "*Yıldız: Biz vatandaşlarımızı riske atacak kararlar almayız*" ve "*Avrupa'daki 143 reaktörün yarısı deprem kuşağında*". *İlk kutu başlığında Bakan Yıldız'ın sözlerinin, yorumsuz bir biçimde doğrudan başlıktan yansıtılmasıyla gazete, başlıkta kendi yaptığı eleştiriyi boşa düşürmüş olmaktadır. İkinci kutu başlığında ise Avrupa'daki santrallerin yarısının deprem kuşağında bulunması bilgisiyle, Türkiye'nin nükleer projelerine devam etmesine dair rıza üretilmektedir. Benzer şekilde* "Erdoğan, 'risk'i köprü ve otomobille savundu, nükleer santral hedefini 4'e çıkardı" *başlığı da Başbakan Erdoğan'ın sözleri ile gazete arasına bir mesafe koymaktadır. Bu mesafenin temel göstergesi "savundu" şeklindeki stratejik eylem kullanımıdır ki gazetenin bu fikre katılmadığını da anlatmaktadır. Ayrıca "risk" ve "nükleer", "hedef" kelimeleri de başlığa olumsuz bir anlam katmakta ve Erdoğan'ın nükleer santral hedeflerinin riskli olduğu imasında bulunmaktadır.*

Gazetede yayımlanan nükleer karşıtı eylem haberlerinin başlıkları da bu eleştirel başlık atma eğilimine uygun bir biçimde atılmıştır. "*Akkuyu için 159 km'lik insan zinciri*" üst başlığı ile "*İSTEMİYORUZ*" başlığı kullanılmıştır. Haber Doğan Haber Ajansınındır ve kuvvetle muhtemel ajans politikası gereği düz, haber veren bir başlıkla servis edilmiştir. Dolayısıyla başlık gazeteye aittir ve tırnak işareti olmadan atılmış bu başlık gazetenin de bu konudaki düşüncesini göstermektedir. Üstelik başlık, stratejik noktalama işareti sayılabilecek şekilde büyük harflerle yazılmıştır; böylece de okurun dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Gazete, bu başlık aracılığıyla açık açık nükleer enerjiye karşı olduğunu belirtmiştir.

"*Türkiye'nin nükleer enerji karnesi dökülüyor*" başlıklı haberde de Türkiye'nin nükleer enerji konusunda başarısız olduğu ima edilmektedir. Ancak gazetenin böylesi eleştirel ve nükleer karşıtı bakış açısı içeren başlıkları sürekli olarak atmadığı söylenmelidir. Bu eleştirel başlıkların ardından yine hükümet temsilcilerinin sözlerinin doğrudan üreten başlıklara rastlanmaktadır.

Hürriyet gazetesinin bu dönemde attığı başlıklar üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, gazetenin nükleer enerji ile ilgili haberlerine zaman zaman son derece eleştirel bir biçimde yaklaştığı, ancak bu eğilimi dengelediği gözlenmektedir.

Spot: Gazetede bu dönemde kullanılan spotların genellikle haberi özetlemek ve haberin neyin üzerine kurulduğunu okura aktarmak açısından başarılıdır. Spotlar genellikle başlıkla uyumludur; başlığı yazan göz ile spotu yazan göz genellikle aynıdır.

Bu dönemdeki gelişmeler genellikle siyasetçilerin demeçleriyle birlikte okura sunulmuştur. Hürriyet gazetesinde genellikle dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ya da dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın konu ile ilgili açıklamalarını alıntılanarak spota çekilmiştir. Siyasetçilerin sözleri arasından bazılarının ideolojik olarak seçilerek spota çıkarmak, bunları doğrudan okura yansıtmak ve spotta bu fikirlere karşı çıkanları görmezden gelmek bu siyasetçilerin söylemlerini yeniden üretmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bir spot her ne kadar düz ve haber veren bir biçimde yazılmış olursa olsun bu yüzden nükleer enerji taraftarı egemen söyleme hizmet etmektedir.

Başlık grubu ile haber girişlerinin zaman zaman uyumsuz olduğu gözlenmektedir. Başlığın haber kaynağı olan siyasetçinin sözlerini doğrudan yansıtarak yeniden ürettiği ve

yaydığı haberlerin girişlerinde başlıktaki bu söyleme ve nükleer enerjiye mesafe koyulabilmektedir. "*Bekarlık nükleerden daha tehlikeli*" haberinin girişi şöyledir: "*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, bekarlığın nükleerden daha riskli olduğunu söylerken, bunu ABD'de yapılan sosyolojik bir araştırmadan örnek vererek açıkladı. CNN Türk'te katıldığı bir programda soruları yanıtlayan Yıldız, Türkiye'de kurulacak nükleer güç santrallerinin riskinin eleştirildiği kadar yüksek olmadığını öne sürerek, bunu ABD'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarıyla açıkladı.*" Girişteki ikinci cümlede 'öne sürmek" stratejik eylemi kullanılarak gazete Bakan Taner Yıldız'ın açıklamalarıyla arasına mesafe koymuştur. Bu uyumsuzluk iki şekilde açıklanabilir. Haberi yazan kişi nükleer karşıtı bir göze sahiptir ve bu açıklamayla kendisi arasına mesafe koymak istemektedir. İlk olasılık haberi okuyan editörün haber girişine değil sadece başlığa müdahale etmeyi yeterli görmüş olmasıdır. İkinci olasılık ise gazetenin yayın çizgisini uygulamakla görevli editörün de kişisel olarak haberdeki bakış açısına sahip olması ve bilinçli olarak haberin girişinin bu şekilde yayımlanmasına müsaade etmiş olmasıdır

Nükleer karşıtı başlık atılan haberlerin spotları da genellikle nükleer karşıtı bir biçimde yazılmıştır. "İstemiyoruz" başlıklı haberin spotu dikkat çekicidir: *"Önümüzdeki ay temeli atılacağı açıklanan Akkuyu Nükleer Santrali'nin yapımına karşı 159 km'lik insan zinciri oluşturuldu. Mersin kent merkezi ile Gülnar ilçesi arasındaki 30 ayrı noktada toplanıp el ele tutuşan onbinlerce çevreci "Nükleer santral istemiyoruz", "Tayyip Mersin'e Fransız kalma" sloganları attı."* Haberin girişi, soru işaretine yer bırakmayacak şekilde detaylıdır. Burada eylemin katılımcı sayısının çok olduğunu anlatmak için kullanılan "onbinlerce" ifadesi dikkat çekicidir. Ayrıca eylemcilerin attığı sloganlara burada yer verilmesi nükleer karşıtlarının seslerinin gazeteye taşındığı anlamana gelmektedir. Haber, Doğan Haber Ajansına aittir, ancak editör de habere müdahale etmemiştir.

Çalışma kapsamındaki Milliyet gazetesi de bu haberi "*Akkuyu için 159 kilometre insan zinciri*" başlığıyla kullanmıştır. İki haberin spotları kıyaslandığında spotların aynı olduğu, sadece Milliyet gazetesinde yer alan "*Türkiye Japonya olmasın*" sloganı yerine Hürriyet gazetesinde *"Tayyip Mersin'e Fransız kalma*" sloganının da atıldığı bilgisine yer verilmiştir. Milliyet gazetesi dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan'ın adının geçtiği bir slogana

haberde yer vermeyerek bu bilgiyi gizlerken, Hürriyet gazetesi bu sloganı gizlemeye gerek duymamıştır. Bu tercihin de ideolojik olduğunun altı çizilmelidir.

Suriye savaşı üzerinden Rusya ile ilişkilerin kopma noktasına geldiği dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Akkuyu için "Ruslar yapmazsa başkası gelir yapar" açıklamasının ardından Milliyet'in "proje çok ilerledi, pratikte iptal mümkün değil" tavrının aksine Hürriyet gazetesi proje üzerindeki belirsizliği spota çekmiş ve spottan anlaşmada fesih maddesinin bulunduğuna işaret etmiştir.

Gazetenin başlıklar üzerinden yürüttüğü denge politikasına spotlarda nadiren rastlanmaktadır. Spotların çoğunun nükleer taraftarı biz gözle yazıldığı söylenmelidir. Ancak spotlarda nükleer karşıtı hareketin görüşlerine rastlanmamaktadır

Fotoğraf: Gazetenin bu döneminde ilgili haberlerde genellikle bir ya da birden fazla fotoğraf kullanılmıştır, bu haberler birinci sayfadan genellikle fotoğraflı olarak verilmiştir. Nükleer karşıtı protestoların genel ve detay fotoğraflar gerek birinci sayfadan göbekten gerekse de devam sayfalarından gazeteye girmiştir.

Özellikle Suriye üzerinden Türkiye ve Rusya ilişkilerini kopma noktasına getiren kriz sırasındaki Akkuyu nükleer santral projesinin geleceğiyle ilgili haberlerde Rusya Devlet Başkanı Viladimir Putin'in eliyle dur işareti yaparken çekilmiş fotoğrafı özellikle kullanılmıştır ki; bu da gazetenin bu krizi Rusya'nın yönettiğine dair iması şeklinde değerlendirilebilir.

Portre ya da temsili olarak nükleer santral fotoğraflarının kullanıldığı haberlerde tasarım öğesi olarak nükleer işaretinin kullanıldığı ve yine nükleer enerjiyi temsiler sarı rengin hakim olduğu gözlenmektedir. Gazetenin ilgili haberlerindeki sayfa tasarımı dikkat çekici, ilgi uyandırıcıdır.

Haber hiyerarşisi:

Gazetede bu dönemde yayımlanan 74 haberden 8'i gazeteye manşet, 3'ü sürmanşet olmuştur. 3 habere birinci sayfadan yer verilmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Hürriyet gazetesi bu dönemde, önceki dönemlerin aksine nükleer enerji konusuyla ilgilenmiştir. Bunda Fukuşima nükleer kazasının ve hükümetin nükleer enerji konusundaki ısrarının da payının olduğu düşünülebilir.

Bu dönemde de tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi ekonomi ve politika sayfaları da dahil olmak üzere hemen her sayfada nükleer karşıtlarının haberlerine rastlanmaktadır. Bir önceki dönemden farklı olarak Fukuşima nükleer kazası nedeniyle dış haberler sayfalarında da nükleer enerji haberleri vardır. Nükleer karşıtı protesto haberlerine ise güncel sayfalarda rastlanmaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Gazetenin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; Akkuyu nükleer santrali süreci, Sinop nükleer santral süreci, Fukuşima nükleer kazası ve bu kaza bağlamında nükleer enerji tartışmaları ve nükleer karşıtı aktivitelerden oluşmaktadır.

Hürriyet gazetesinin bu dönemde yaptığı yayınlar Çernobil dönemindeki yayınlarını anımsatmaktadır. Gazete bu dönemde de o dönemde olduğu gibi zaman zaman eleştirel bir tutum sergilemekte, kamunun bilme hakkına hizmet eden iyi gazetecilik örnekleri sergilemekte ancak bu tavrını nükleer taraftarı egemen söylemi üreten haberlerle dengelemektedir. Dolayısıyla Hürriyet gazetesinin bu dönemde de bir denge politikası izlediği söylenebilir.

Özellikle Fukuşima nükleer kazasının hemen ardından tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de te nükleer karşıtlığının yükseldiğini ve gazetenin bunu göz önünde bulundurarak yayın yaptığını mutlaka ifade etmek gerekmektedir. Öte yandan hükümetin nükleer ısrarı sürmektedir. Gazetenin bu dönemde açıktan nükleer karşıtı bir yayın çizgisine sahip olmasa da en azından nükleer planları bir süre askıya almayan, halka nükleer güvenlik garantisi vermek yerine nükleer riski küçümseyen söylemlerinden dolayı hükümete eleştirel bir

biçimde yaklaşmaktadır. Ancak bunu yaparken elbette hükümet temsilcilerinin, özellikle Başbakan Erdoğan ve Bakan Yıldız'ın sözlerini de egemen görüşün lehine olarak bir biçimde aktarmaya devam etmektedir.

Özellikle 7 Haziran 2015'te genel seçimlerine doğru anket şirketleri AKP'nin oylarında düşüş gösterirken Hürriyet gazetesinin de –elbette bağlı bulunduğu grupla birlikte- AKP'nin yanında yer almayan yayın çizgisi dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu yayın çizgisi, AKP'nin nükleer enerji politikaları için de geçerlidir. Seçimlerden öncesine denk gelen Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin liman ve hidrolik yapılarının temel atma töreninin haberi, törenin değil de protestoların üzerine kurulmuştur. Bu haberde ihaleyi kazanan firmanın bir gün önce gece yarısı belli olduğu bilgisinin verilmesi önemlidir, zira gazete alt metin itibariyle 1 günde projenin nasıl temel atma aşamasına gelindiği sorusunu içermektedir. Ardından hükümetin -ve mahkemelerin de dahi devlet sırrı olduğu gerekçesiyle- kamudan gizlediği Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın güvenlik biriminin Türkiye'nin nükleer alt yapısının olumsuz olduğuna dair raporun haberi Hürriyet Washington temsilcisi Tolga Tanış tarafından 'Türkiye'nin nükleer karnesi" başlığıyla haberleştirilmiş, haber "İşte sır rapor" başlığıyla gazeteye manşet olmuştur. Haberde hükümet temsilcilerine ve Enerji Bakanlığı yetkililerine de söz hakkı tanınmış ve bazı yetkililerin soruları yanıtlamak istemedikleri de belirtilmiştir. Ancak konuyla ilgili nükleer karşıtlarının görüşlerine yine yer verilmemiştir. Nükleer santral kurmak için verilen alt yapı tavsiyelerine uyulmadığını gözler önüne seren haberin kamu yararının yüksek olduğu ve halkın bilme hakkına hizmet ettiği açıktır. Bu haber dünyanın her yerinde haberdir, ancak zamanlama itibariyle haberin yayın tarihi seçim öncesine ve Doğan Medya Grubu'nun AKP ile mesafeli olduğu bir döneme denk gelmeseydi, Hürriyet bu haberi manşetten verir miydi sorusunu da akılda tutmak gerekmektedir.

Gazete, nükleer enerji politikalarını takip etmektedir, ancak paralelinde oluşan nükleer karşıtı aktivitelere sayfalarını her zaman cömertçe ayırmamaktadır. Haberlerini yazarken background bilgisi vermemekte ya da o projeye karşı çıkan insanların varlığından söz etmemektedir. Nükleer enerji tartışmalarını haberleştirirken genellikle haberini gereklilik üzerine nükleer savunucusu bir bilim insanının sözlerinin üzerine kurmakta, nükleere karşı çıkanların argümanlarını ise haberin çeperine yerleştirmektedir. Böylelikle Hürriyet nükleer

karşıtlarına hak vermekte ve onların kaygılarının haklı göstermekte ancak nükleer enerjinin bir ihtiyaç olduğu argümanını da meşrulaştırmaktadır.

Gazetenin köşe yazarlarından özellikle Melis Alphan'ın sık sık nükleer karşıtı yazılar kaleme aldığını da burada belirtmekte fayda vardır.

Yorum: Hürriyet gazetesi bu dönemde genellikle hükümet yetkililerinin açıklamalarını, zaman zaman nükleer karşıtlarını, uluslararası kurumların raporlarını ve Fukuşima nükleer kazası için ise uluslararası ajansları haber kaynağı olarak kullanmıştır.

Bu dönemde nükleer taraftarlarının kullandığı argümanların daha önceki dönemlere oranla daha ciddiyetten uzak olduğunu söylemek mümkündür. "Nükleer enerjiye ihtiyacımız var" argümanının yanı sıra bu dönemde Hürriyet gazetesine yansıyan siyasilerin ürettiği nükleer taraftarı argümanlar, "Riski var diye araba kullanmaktan vazgeçiyor muyuz?", "Halatları depremde kopar diye Boğaz köprüsünden geçmemezlik yapıyor muyuz?", "Tüp gaz da patlar uçak da düşer", "Risk var diye nükleer santral yapmaktan vazgeçilmez", "1 yıl nükleer santralın kapısında otursan uçakta aldığın radyasyonu alamazsın" şeklinde nükleer kaza riskini küçümser biçimdedir.

Nükleer karşıtı argümanların ise Fukuşima'dan etkilendiği gözlenmektedir. Fukuşima nükleer felaketi emsal gösterilerek nükleer enerjiye karşı çıkılmakta, nükleer santrallerin sağlık etkileri gazete sayfalarına yansımaktadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin birbirleriyle uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: Gazetenin bu dönemdeki haberlerinde pasif cümle kullanımına pek rastlanmamaktadır. Haberlerde cümleler ve cümlecikler genellikle uyumludur. Basit bir dil kullanılmaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Gazetenin açıktan nükleer enerjiyi desteklemek ya da açıktan karşı çıkmak üzerine kurulu net bir yayın çizgisi yoktur. Gazetenin hükümetin mi yoksa nükleer karşıtlarının mı gözüyle haberlerini yazdığı konjonktürel olarak değişmektedir. Bu nedenle gazete Rusya ile imzalanan nükleer işbirliği anlaşmasını "dev adım" ve "tarihi adım" olarak tanımlarken "nükleer felaket" de diyebilmektedir. Hürriyet gazetesinin haberlerinin kimin gözüyle yazıldığı, stratejik eylem kullanımından anlaşılabilmektedir. Gazete hükümet temsilcilerinin açıklamalarında "öne sürdü", "savundu" gibi stratejik fiilleri sıklıkta kullanmaktadır. Bu eylemler, gazetenin bu açıklamaları sorguladığı ve okurun sorgulamasına da izin verdiğini düşündürtmektedir.

Gazete bold, kırmızıya boyamak, büyük harfle yazmak gibi stratejik noktalama işaretlerini kullanmaktadır. Bu noktada hemen belirtmek gerekmektedir ki gramatik olarak bir noktalama işaretinin kullanılması gereken yerde kullanılmaması da anlam taşımaktadır. Hürriyet gazetesi, doğrudan alıntı yaparken kullanması gereken tırnak işaretini sıklıkla kullanmayarak alıntı yaptığı kişinin sözlerine katıldığını göstermektedir.

Haber retoriği: Gazetenin ilgili konulardaki dili oldukça dikkatlidir ancak gazete zaman zaman haber kaynaklarının söylemleriyle de doğru orantılı olarak magazinel, maddiyat odaklı ve alaycı bir dil de kullanabilmektedir.

Gazete bu dönemde hükümet temsilcilerinin açıklamalarına dayanmayı inandırıcılığı sağlamak açısından genellikle yeterli bulsa da zaman zaman raporlara, istatistiksel verilere ve grafiklere başvurduğu görülmektedir.

Fukuşima kazasının haberlerinde ise durumun vahametini anlatmak için yabancı ajanslardan alınan fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir.

Denge politikası gereği gazete hem nükleer karşıtlarına hem de hükümete mesafeli durmaya çalışmışsa da Doğan Medya Grubu'nun hükümetle ilişkilerine bağlı olarak açıktan olmasa da zaman zaman nükleer karşıtlarına daha yakın durduğu olmuştur. Gazete bu dönemde hükümetin nükleer enerji alanındaki politikalarını önemsemekle birlikte, nükleer karşıtlarının endişelerini de haklı bulmaktadır.

3 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN İSPANYA BASININDAKİ YANSIMASI

Çalışmanın ana eksenlerinden bir diğerini oluşturacak olan bu bölümde; Franco diktatörlüğü altındaki İspanya'da 1970-1980 dönemine büyük bir hevesle inşaatı devam eden nükleer reaktörler ve paralelinde oluşan nükleer karşıtı hareket, 1980-1990 dönemine diktatörlüğün çözülmesinin ardından göreve gelen sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisinin (PSOE) uygulamaya koyduğu nükleer moratoryum, Çernobil nükleer kazası ve bu dönemin sonuna doğru ülkeyi Çernobil'den daha çok sarsan Vandellós nükleer santralinin I numaralı reaktöründe yaşanan nükleer kaza, 1990-2000 dönemine bu dönemde sona erdirilen nükleer moratoryum ve paralelinde ülkenin nükleer atıklar için kurma kararı aldığı ve yoğun protestolara maruz kalan geçici depolama merkezi, 2000-2010 dönemine yine PSOE tarafından alınan ancak PSOE'yi koltuğundan eden muhafazakar Halk Partisi (PP) hükümeti tarafından 2008 krizi gerekçesiyle iptal edilen nükleerden kademeli olarak çıkış kararı ve 2010-2015 dönemine de süren nükleer tartışmalar odaklarıyla El País ve ABC gazeteleri üzerinden Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi disiplinine başvurarak ele alınacaktır. Çözümleme yaparken doğru politik ve toplumsal bağlamların kurulabilmesi açısından öncelikle bu dönemlerdeki politik koşullara ve bu politik koşulların basına yansımalarına da değinilecektir. Konunun geçmişinin bilinmesi açısından ülkedeki ilk nükleer çalışmalar da bir başlık altında toplanacaktır.

3.1 İlk nükleer çalışmalar

"İspanya, Sanayi Devrimi'nin yarattığı enerji ihtiyacını nasıl karşılayacak?"[492] Enerji alanındaki çalışmalarıyla İspanya'ya önemli bir bakış açısı kazandırmış olan Katalan tarihçi Carles Sudrian'ın 19. yüzyılda peşinde koştuğu bu soru, sadece Kuzey ülkelerine göre sanayileşme hamlesini yapmakta hayli geç kalmış olan İspanya'nın içinde bulunduğu problematiğe değil aslında sanayileşmenin getirdiği rüzgar ile birlikte enerjinin peşinden

[492] Francisco Bustelo, Introducción a La Historia Económica Mundial y de España (Siglos XIX-XX), Madrid: Editorial Síntesis, 1996, s.209.

koşan bütün dünyanın içinde bulunduğu duruma işaret etmesi bakımından önemlidir.

Zira ekonomik gelişimde enerji tartışmaları hayati bir rol oynamaktadır. Buradan hareketle her ne kadar üzerinde anlaşmaya varılamamış; enerji verimliliği sayesinde gelişmiş ülke olmanın az enerji tüketiminden geçtiği yolunda karşıt görüşler mevcut olsa da, enerji ve ekonomik gelişim arasındaki nedensellik ilişkisinin bulunduğu yolundaki görüşün özellikle kalkınmacı bakış açısıyla yaygın biçimde kabul gördüğünü söylemek mümkündür. Buna göre; "Enerji, ekonomik üretimin ve tüketimin mevcut olduğu ölçüde ekonomik gelişimin ve sosyal dönüşümün motorudur."[493] Bu görüşün bir temsilcisi olarak enerji tüketiminin doğrudan veya dolaylı olarak büyümenin önemli bir parçası olduğu savunulmaktadır.[494] Yine bu görüşü temsilen enerji ve gayrı safi milli hasıla arasındaki nedensellik ilişkisinin bulunduğu yolundaki argüman sıklıkla dillendirilmektedir.[495] Benzer şekilde enerji sektörünün global ve ülke ekonomilerinin lokomotifi olduğu da İspanyol ekonomistler tarafından da sıklıkta tekrarlanmaktadır.[496]

İşte bu görüşlerin doğrultusunda sanayileşme adımını geç atmış olmanın verdiği sancı ve treni yakalama umuduyla, Hitler'in uzun yıllardır peşinden koştuğu nükleer silah çalışmalarından aldığı feyzle ve ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye attığı atom bombaları sayesinde yaptığı güç gösterisinin etkisiyle 1939'dan beri Franco diktatörlüğünün altındaki İspanya, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından nükleere ilgi duymaya başlamıştır. Her ne kadar ikinci dünya savaşında ABD'yi değil de Almanya, İtalya ve Japonya'yı desteklemiş olsa da İspanya, II. Dünya Savaşı'nda General Franco ile ideolojik birlik içinde olan faşist rejimlerin yenilmesiyle yaşadığı yalnızlığı ABD ile aşmış; ABD de SSCB ile arasındaki Soğuk Savaş'ta katı anti-komünist tutumu nedeniyle İspanya'yı bir ortak olarak görmüştür. Bu ortaklık kendini nükleer alanda da göstermiş ve İspanya'nın nükleere olan ilgisi iki ayrı koldan ilerlemiştir:

[493] José Folgado Blanco, "La Política energética en España", Revista de Economía, No: 811 (2003), s.29.
[494] Ansgar Belke, Frauke Dobnik, Christian Dreger, "Energy consumption and economic *growth: New insights into the* cointegration relationship", Energy Economics, Cilt: 33, No:5 (2011) , s. 782.
[495] Jaruwan Chontanawat, Lester C. Hunt, Richard Pierse, "Does energy consumption cause economic growth?: Evidence from a systematic study of over 100 countries" Journal of Policy Modelling, Cilt 30, No:2, (2008), s.209.
[496] Iranzo Martín, Juan Emilio; Colinas González, Manuel, "La energía en España: Un reto estratégico", Revista de economía, No:842 (2008), s.141.

İspanya, 1947 yılında fizik alanında araştırmalar yapmak amacıyla İspanyol Bilimsel Araştırmalar Üst Konseyini kurmuştur. Konseyin kurulmasından bir kaç ay sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin İspanya Büyükelçiliğindeki bir askeri ataşenin, İspanya Deniz Kuvvetlerine Amerika'nın askeri ve sivil alandaki nükleer araştırmalarından oluşan bilimsel dergi arşivini bağışlamasıyla birlikte ise İspanya nükleer dünyaya doğru bir adım atmıştır. [497]

Öte yandan aynı tarihlerde Jeoloji ve Maden Enstitüsü, Sierra de Albarrana'da uranyum aramak için bir ekip oluşturmuştur. 1948'de İspanya'daki uranyum yataklarıyla ilgilenen bilim insanlarının girişimiyle İtalya ve İspanya arasında gizli bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre İtalya, eğitim için İspanya'ya uzman gönderecektir.[498]

Hem imzalanan bu anlaşma hem de ABD'nin bağışladığı kütüphane materyali nükleer araştırma projelerini de tetiklemiş ve nihayetinde bir çalışma komisyonu şeklindeki Atomik Araştırmalar Komisyonu'nun oluşturulmasına katkı sunmuştur.

1948'de Francisco Franco'nun verdiği gizli bir görevle kurulmuş olan komisyonun üç görevi vardır: Uranyum madenciliği, bilim insanlarının yurtdışında eğitilmesi ve yurtdışındaki deneyimlerin ülkeye aktarılması.[499] Dolayısıyla Komisyon 1948-1950 yılları arasında bir yandan İspanyol uzmanların yurtdışında nükleer alanında eğitim görmesi sağlarken öte yandan da ilk araştırmalarda kullanılmak üzere ülkedeki uranyum yatakları araştırmıştır.[500] Ve İspanyol bilim insanları ve askerlerden oluşan bu heyet yataklarını araştırdıkları uranyumu kullanmak için gerekli tekniği de geliştirmeye çalışmıştır.[501]

Bu komisyonun çalışmalarının sonucunda 22 Ekim 1951'de enerji üretim sürecine nükleer enerjinin yeni bir katkı sunması amacıyla bir kanun kararnamesi yayımlanmıştır.[502] Aynı yıl bu kanun uyarınca bir çeşit nükleer teknoloji araştırma ve geliştirme merkezi olan "Junta de Energía Nuclear- JEN" kurulmuştur. [503]

---

[497] Cayetano Espejo Marín, "La producción de electricidad de origen nuclear en España", Boletín de la A.G.E. No. 33, (2002), s.68.
[498] Francesc Xavier Barca Salom, "Secrecy or Discretion: The Transfer of Nuclear Technology to Spain during the Franco Period", History of Technology, No: 30 (2010), s.184.
[499] Barca Salom, s.184.
[500] Marín, s.68.
[501] Foro Nuclear y Universidad Salamanca, Manual de Tecnologia Nuclear para Periodistas, Madrid: Spainfo, 2004, s 18.
[502] Marín, s.65.
[503] Foro Nuclear y Universidad Salamanca, s.18.

İtalyan uzmanların İspanya'ya gelmesinden sonra, yöntem konusunda eğitim almak üzere İspanyol bilim insanları Almanya'ya gönderilmiştir. Bu dönemde ABD'nin mihver devletlere karşı uyguladığı izolasyonun, Vatikan ile yakınlaşması sonucunda bitmesiyle işler daha da kolaylaşmıştır. 1954'te JEN'in Michigian Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Nükleer Enerji Kongresine katılmasıyla birlikte ilişkiler daha da sıcaklaşmış ve ABD, tıpkı Türkiye'yle imzaladığı gibi İspanya ile de imzaladığı Barış için Atom anlaşmaları kapsamında uranyum zenginleştirme konusunda İspanya'ya destek vermiştir. Amerikan firması olan General Electric tarafından 1956'da ülkeye bir araştırma reaktörü kurulmuştur. 27 Kasım 1958'de Franco, Madrid'de JEN-I reaktörünü ve reaktörün içinde bulunduğu nükleer çalışmalar merkezini açmıştır. Bu araştırma reaktörü yurtdışından ithal edilmemiş, fakat yabancı teknoloji bilgisinin rehberliğinden İspanyol teknolojisi ile üretilmiştir."[504]

Bu arada 1950'li yıllar gerek Amerika'nın finansal desteği gerekse de ülkedeki turizm hamlesiyle birlikte ülkenin düzlüğe çıktığı ve rejimin bu ekonomik refah ile birlikte halkın diktatörlüğe dair rızasını ürettiği yıllardır. Zira ABD ile İspanya arasındaki ortaklık ilişkisi 1953'te resmiyete dökülmüş, ikili anlaşmalar imzalanmış, İspanya topraklarına Amerikan üsleri kurulmuş ve tüm bunların karşılığı olarak da Amerika'dan maddi yardım İspanya'ya deyim yerindeyse akmıştır.[505] Bunun yanı sıra Franco'nun "Avrupa" demek olan futboldan daha üstün gördüğü "gelenekleri" temsil eden boğa güreşleri ve *flamenco* imgeleriyle birlikte turizme açılmıştır.[506] Ancak bu hamle, diktatörlükle birlikte dünyadan izole edilmiş; kadınların kocalarına ve çocuklarına bakmak üzere eve kapatıldığı, boşanmanın yasaklandığı, Katalanca ve Baskça olmak üzere yarımadada konuşulan diğer dillere izin verilmediği, baskı ve ezbere dayalı eğitim sistemiyle yeni nesiller yetiştirilen toplumun karanlığına dış dünyadan sızan ilk ışık huzmesi olacaktır.

İspanya'nın 1955'te Birleşmiş Milletlere kabul edilmesiyle yıllar süren izolasyon süreci sona ermiş ve 1960'larda büyük Gelişim Planları uygulanmıştır.[507] Bunda Franco'nun Katolik Kilisesi öncülüğünde bu dönemde ülkeyi serbest pazar ekonomisine açarak ciddi bir ekonomik büyüme oranı yakalamış olmasının payı büyüktür.[508] Hal böyleyken ABD

[504] Barca Salom, s.186.
[505] Işık, s.219.
[506] Luigi Romersa, España 40 Años y Un Día, Barcelona: Plaza y Janes, 1977, s. 42-43.
[507] Gobierno de España, España Hoy 2009, Madrid: Ministerio de la Procidencia, 2009. s.45.
[508] Romerasa, s.43.

yardımlarından, yabancı sermaye yatırımlarından ve turizm gelirlerinden kaynaklanan refah, Franco rejimine kısa vadede istenen desteği sağlamış ve dikta rejimini sağlamlaştırmıştır.[509]

Ekonomik kalkınmaya ve daha da sağlamlaşan rejime paralel olarak nükleer süreç de büyük bir hızla devam etmektedir. 1963'te ülkenin başkenti olan Madrid'e 70 km uzaklıktaki çok yakın olan Guadalajara kentinde "Zorita" olarak biliner José Cabrera nükleer santrali için lisans verilmiştir. İnşaat 1965'te başlamış ve İspanya'nın ilk reaktörü reaktör 1968'da düşük kapasite ile devreye alınmıştır.

Bütün bu nükleer hareketliliğin temelinde ise Franco'nun güçlü bir ülke isteğinin yanı sıra ülkenin nükleer santral inşasından fayda elde etme isteği de yatmaktadır ki bu amaçla bankalar büyük krediler vermiş, özel şirketler –elbette devlet desteğiyle- nükleer santral işine soyunmuştur. [510] İspanya'da en başından beri özel sektör ve devlet olmak üzere elektrik piyasasında ikili bir yapı vardır ve ülkede nükleer santraller özel şirketler tarafından ancak devlet teşvikiyle kurulmuştur.

Öte yandan devlet eliyle yürütülen bu nükleer projelere karşı 1960'ların sonunda ülke genelinde nükleer bomba üretimi kaygısıyla – hem de diktatörlük altında- ilk toplumsal tepkiler verilmiştir.[511] Bunda ekonomik dışa açılımın beraberinde ülkenin kültürel olarak da dışa açılımının etkisi vardır.

İspanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başladığı nükleer çalışmalarını, uluslararası desteklerle birlikte çok kısa zamanda geliştirmiştir. Ülkenin gelişimi ve güçlü ülke görüntüsü için gerekli olan nükleer çalışmalar Franco tarafından özellikle desteklenmiştir. Nitekim bu çalışmaların bu kadar hızlı sonuç vermesinde de Franco diktatörlüğünün payı büyüktür.

3.2 Nükleer Karşıtı Hareketin Doğuşu (1970-1980)

1970'den 1980'e kadar olan bu dönem, hem İspanya tarihi hem de İspanya'nın nükleer tarihi açısından önemlidir. Zira bu dönemde gerek ülkedeki gerekse de dünyadaki

[509] Işık, s. 219.
[510] Ladislao Martínez, El Movimiento Ecologista: La Lucha Antinuclear y Contra El Modelo Energético en España , Mientras Tanto, No:91-92, (2004), s.86-87.
[511] Joaquín Fernández, El Ecologismo Español, Madrid: Alianza Editorial, 1999, s. 115.

gelişmelere paralel olarak 1939'dan itibaren süren Franco diktatörlüğü, General Franco'nun ölmesiyle sona erecek, ülke demokrasiye geçecektir. Öte yandan bu dönemde nükleer çalışmalar sürecek ve bunun paralelinde zaten çözülmekte olan sistemi daha da zorlayacak şekilde, özellikle Bask bölgesinde daha ulusalcı temelde şekillenen, diğer bölgelerde yaşam hakkı üzerinden yürüyen nükleer karşıtı hareketler ortaya çıkacaktır.

3.2.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Önceki on yıllık dönemde serbest piyasa ekonomisine açıldığı ve iş gücünün ucuzluğundan dolayı Avrupalı yatırımcıları çektiği için 1970'lerin başında, sanayisini ve ekonomisini düze çıkarmış ve hatta 1955-1975 yılları arasında yılda yüzde 8'lik bir oranda büyüyen bir İspanya vardır.[512] Ancak ülkenin serbest piyasa ekonomisine açılması, ülkede 1950'li yıllardan itibaren süren turizm faaliyetleri, kültürel etkileşim, dünyada ve Avrupa'da yaşanan siyasal dönüşüm İspanya'da da toplumu etkilemekte, değişen toplumsal yapı ve toplumsal hareketler sistemi yavaş yavaş zorlamaktadır. Bu dönemde ana akım medya Franco'nun elindedir ve elbette bu toplumsal hareketlilik çoğunlukla gazetelere yansımamaktadır.

Öte yandan her ne kadar ilk çabalar dış kaynaklı olsa da İspanya 1970'lerde artık nükleer bir ülkedir. "Zorita" 1971'de ise 360 MWh'lik katkısıyla Burgos eyaletindeki elektrik ağına bağlanmıştır. 1972'de Vandellós I Akdeniz kıyısındaki Tarragona eyaletinde 500 MWh'lik potansiyel ile çalışmaya başlamıştır. Görünen o ki; İspanya nükleer enerji üretiminde daha da büyümek istemektedir. Zira 1972'de İspanya'da elektrik sektörünün geliştirilmesi amacıyla, 1980-83 yılları arasında ülkenin muhtelif yerlerine 7 tane daha nükleer reaktör kurulmasını öneren Ulusal Enerji Planı onaylanmıştır.[513] Fakat planı hazırlayanlar da dahil olmak üzere kimsenin öngöremedeği bir gelişme olmuş; 1973'te Batı'da büyük bir petrol krizi çıkmıştır.

ABD ve Avrupa'da olduğu gibi petrol krizine nükleer enerji çözüm olarak sunulurken artan uluslararası nükleer karşıtı hava daha fazla nükleer güvenlik önlemleri almayı gerektirmiş ve bu da İspanya'da sürmekte olan nükleer santral inşaatlarında gecikmelere yol açmıştır. 5 yılda bitmesi gereken projeler 10 yıldan daha fazla sürmüştür. Bu da maliyet

[512] Işık, s.221.
[513] Marín, s.68

artışını beraberinde getirmiştir, yüksek enflasyonun olduğu bu yıllarda bu maliyet artışının etkisi daha çok hissedilmiştir.[514]

Hal böyleyken dünyadaki ve bunun paralelinde İspanya'daki bütün bu gelişmeler nükleer karşıtı hareketi de büyütmüştür. Özellikle vurgulamak gerekmektedir ki dünya çapındaki nükleer protestolar İspanya'nın protesto kültürünü oturtması açısından rehber işlevi görmüştür.[515] İspanya'nın ekonomisine de büyük bir durgunluk getiren petrol krizi[516] ile paralel olarak özellikle Ulusal Enerji Planı'na karşı sesler yükselmiş, bu da İspanya'daki nükleer karşıtı hareketin çekirdeğini oluşturmuştur.[517] İspanya nükleer karşıtı tarihi üzerine çalışan Madrid Politeknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden Pedro Costa Morata o dönemi şöyle anlatmaktadır:

> "İspanya'da 1973-1974 yıllarında ilk kez Franco rejimine karşı ekonomi-ekoloji temelli eleştiriler yapılmıştır ve konu itibariyle bu eleştirilerde nükleer sorununun ayrı bir önemi vardır. Zira İspanya genelinde inşa edilmek üzere çok sayıda nükleer santral projesinin, olması ülkede nispeten yaygın bir muhalefet oluşturmuştur; büyük politik gruplar hareketlenmiş, kasabalar hareketlenmiş, şehirler hareketlenmiştir. Ve bu hareket mutlak güç halindeki şımarık elektrik sektörü ile karşı karşıya gelmiştir ki elektrik sektörü Franco sisteminin koruması altındadır. Ancak Ulusal Enerji Planı'nın reddedilmesindeki nesnel nedenler nükleer enerjinin tehlikeli olması ve sahip olduğu kötü ündür." [518]

Petrol krizi ile birlikte ülkede yaşanan ekonomik durgunluğa paralel olarak 1973 yılında yükselen karşıt sesler, Ulusal Enerji Planı'nın uygulama koşullarını ortada kaldırmıştır ve OPEC ülkelerine bağımlılığı getiren petrolün yaşattığı kriz nedeniyle 1975 yılında nükleer enerjiye daha çok vurgu yapacak biçimde plan revize edilmiştir.[519] Bu durum ancak nükleer enerjide hata yapıldıkça çözümün yine nükleer enerjide aranmış olmasıyla açıklanabilir. Öyle ki 1975-1985 yılları arasını kapsayan bu yenilenmiş plan enerji tüketiminde %5'lik bir artış ve artan talebi karşılamak için 1985 yılına gelindiğinde İspanya'nın 24 reaktörünün olmasını

---

[514] Martinez, s.87.
[515] Ángel Calle Collado ve Manuel Jiménez Sánchez, "Transiciones en Movimiento: La Cultura de Protesta en España y El Ciclo de Movilización Global", http://www.carm.es/ctra/cendoc/haddock/14950.pdf, (erişim tarihi: 11 Eylül 2018), s.11.
[516] Carlos J. Pardo Abad, "Situación Actual del Sector Energético en España," La Revista de Espacio, Tiempo, Serie IV, Geografía, No.13, (2001), s.63.
[517] Pedro Baños Páez ve Pedro Costa Morata, "Sociología e Ideología de Los Residuos Radiactivos: La Sociedad Contra La Técnica", Revista Española de Ciencia, Tecnología y Sociedad, y Filosofía de La tecnología, No.13, (2010), s.152.
[518] Pedro Costa Morata, "El activismo ecologista en España: radicalismo, moderación, responsabilidad", Sociedad y Utopía: La Revista de Ciencias Sociales, No. 31, (2008), s. 278.
[519] Marín, s.68, 74

öngörmüştür.” [520] Ancak İspanya’da yükselen toplumsal muhalefet, yanlış elektrik tahminlerine göre proje yapılmasının de önüne geçecek ve Franco rejiminin nihayetinden 37 nükleer reaktöre hedefine ulaşmasını engelleyecek ve İspanya’da hayata geçirilen nükleer reaktör sayısı 10’da kalacaktır.

Nükleer karşıtı muhalefetin 1973’ten itibaren sesini yükseltmesinin diğer bir nedeni de nükleer reaktörlerden ortaya çıkan radyoaktif atıklar için depo ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç bir dizi geniş çaplı protesto dalgası ve eleştiri bombardımanı altında kalmıştır, bu eylemler her ne kadar nükleer depolama merkezlerine karşı olsa da nükleer santral projelerine karşı duyulan tepkiler bu protestolar üzerinden de yayılmıştır. [521]

70'ler boyunca nispeten daha gevşek olan diktatörlük altında İspanya işçi hareketi giderek büyümüştür ve oldukça geniş katılımlı grevler yapılmıştır.[522] 70'lerin ortasında Franco rejimine karşı geliştirilen kolektif bilinç işçi, öğrenci, mahalle hareketleri, milliyetçi hareketler gibi çeşitli toplumsal hareketler yaratmıştır.[523] Bu hareketleri besleyen geniş damarlardan biri de farklı bölgelerde farklı karakterde olsa da nükleer karşıtı harekettir. Valencia’daki Leon nükleer santraline karşı yürütülen muhalefet bölgesel ve küçük olmasına rağmen projeyi yarım bıraktırmıştır. Tarragona'do bir nükleer santral kurma girişimi Balıkçılar Derneği'nin muhalefetiyle karşılaşmıştır.

20 Kasım 1975’te Francisco Franco’nun ölmesi ülkenin üzerindeki kara bulutların da dağılması anlamına gelmektedir. Zira Franco’nun ölümünün ardından krallık tahtına çıkan Juan Carlos yetkilerini Franco’nun zaten dağılmakta olan falanjist rejimini sonlandırarak ülkeyi demokrasiye geçirmek üzerine kullanmıştır. Ancak neredeyse bir yıl boyunca bu geçiş sürecinin başarılı olup olamayacağından kimse emin değildir, kaldı ki demokratik bir rejimin kurulabilmesi halinde İspanya toplumun tepkisi kestirilememektedir, ancak halk sokaklara dökülerek tüm politik tutuklulara özgürlük istemekte, yasaklı tüm politik partilerin yasaklarını kalkmasını ve bir an önce demokratik seçimlerin yapılmasını talep etmektedir.[524] Bu anlamda Franco’nun ölümünün ardından İspanya’nın demokrasiye geçişişinde halkın rolünün

[520] Bustelo, s.213.
[521] Baños Páez ve Costa Morata, s.137, 138.
[522] Jose Maria Maravall. La Política de La Transción. Madrid: Taurus, 1984, s.45.
[523] Manuel Castells, La Ciudad y Las Masas: Sociología de Los Movimientos Sociales Urbanos. Madrid: Alianza Editorial, 1986, s. 2.
[524] Richard Gunther, Giacomo Sani ve Goldie Shabad. Spain After Franco: The Making of a Competitive Party System, Berkeyeş, Lon Angeles ve Londra: University of California Press, 1988. s.34.

bulunduğu, diğer bir deyişle "değişimin halktan geldiği", yöneticilerin bu değişim isteğine kulak verdiği ancak şaşırtacak hızla yaşanan bu geçiş sürecinin "gül bahçesinde gezinti" olmadığı, hiç kimse için de güven içinde gerçekleşmediği söylenmelidir.[525] 1977'de bir geçiş hükümetini belirlemek için seçim yapılacak, oy çoğunluğunu muhafazakar ancak değişim yanlığı Adolfo Suarez alacak ve 1978'de ülkenin demokratik anayasası kabul edilecektir. Bu noktada söylemek gerekmektedir ki Franco'nun ölümü, henüz basın üzerinde bir etki yaratmamıştır. Zira bu dönemin Franco ideolojisinden etkilenmeyen tek yayın organı, 1976'da yayın hayatına başlayan El País olmuştur.

Öte yandan Franco'nun ölümünün ardından, geçiş sürecinin de verdiği güvenle nükleer karşıtı hareketin sesi daha gür çıkmaya başlamıştır. Valdecaballeros nükleer santral projesinin reddi, Extremadura'daki Almaraz nükleer santraline karşı mücadele veren iki gelişmiş grup göz önüne alındığında aslında sürpriz değildir. 1970'lerin ikinci yarısından itibaren aktif biçimde başlayan muhalefet, yüzlerce küçük eylem sesini yükselterek Valdecaballeros'u durdurmuştur. İspanya'da en büyük nükleer karşıtı tepki ise Lemoniz için vermiştir, buradaki nükleer karşıtı mücadele bir sosyal tepkiye dönüşmüştür. Burada mücadele eden gruplar çeşitli olsa da bunların arasında en önemlileri 1970'lerin başında kurulmuş olan Nükleersiz Bir Bask Sahili İçin Savunma Komisyonudur. 29 Ağustos 1976'da 50 bin kişinin katılımıyla ilk büyük sokak eylemi yapılmış ve Lemoniz de dahil olmak üzere devam eden tüm nükleer projelere karşı çıkılmıştır. Ancak Lemoniz nükleer karşıtı hareketinin pik noktası 1977'dir. Zira 14 Haziran'daki eyleme 200 bin kişi katılmıştır ve bu eylem dünya genelindeki en büyük nükleer karşıtı eylemlerden biri olarak adını yazdırmıştır.[526] Bu protestonun haberleri Türkiye basınında dahi çıkmıştır.

Bölgesel nükleer karşıtı hareketler arasındaki karakter farkı en iyi Lemoniz nükleer karşıtı hareketinde görülebilir. Zira Bask ülkesinin bağımsızlığı için savaşmakta olan ETA, ulusal bir mesele olarak algıladığı Lemoniz nükleer santraline karşı mücadeleye dahil olmuştur. Bundan sonra Bask ülkesindeki nükleer karşıtı hareket biraz daha ETA ve Bask ulusalcılığı üzerinden şekillenmiştir. 3 Ocak 1977'de ETA, nükleer santralin yemek odasında iki bomba patlatmış, Aralık ayında ise santralin koruma görevlilerine düzenlediği saldırıda bir

[525] Işık, s.224, 228.
[526] Martinez, 89-93.

kişi ölmüştür.[527] Lemoniz nükleer santraline karşı ETA sürekli saldırı düzenlerken 27 Aralık 1979'da Lemoniz belediyesi inşaatı durdurmuştur.[528]

Yine 1979'da nükleer karşıtları nükleer santrallerin güvenlik risklerini göstermek adına Valencia kentinde inşa edilmekte olan Cofrentes nükleer santralini işgal etmiştir. [529]

Yinelemekte fayda vardır ki İspanya'da ekolojik grupların ortaya çıkışı da Avrupa'nın geri kalan kısmıyla birlikte olmuştur, Franco diktatörlüğünün altında da olsa varlık gösterebilmişlerdir. Ancak 1970'lerin başında ortaya çıkmış olsa da nükleer karşıtı hareket, Franco'nun öldüğü tarih olan 1975'ten sonra daha rahat nefes almış ve bölgesel olarak ancak 1970'lerin sonunda aktif olarak eylemleriyle birlikte kendini ortaya koymaya başlamıştır. Bunda 1979 'da ABD'de meydana gelen TMI nükleer kazasının da payı büyüktür.

İspanya, sadece politik yapıda değil toplumsal yapıda da bir dönüşüm sürecine adım atarken ekoloji hareketin temel direklerinden biri olan nükleer karşıtı hareket merkezi değil yereller üzerinden şekillenmiştir. Bu şekillenmede politik partiler ve diğer organizasyonlar herhangi bir rol üstlenmemiştir, esas olan halkın verdiği tepkidir. Dolayısıyla nükleer karşıtı hareket de ülkedeki özgürlükçü köklerden beslenen hareketlerden biri olarak anılmaktadır.[530] Hal böyleyken İspanya nükleer karşıtı hareketinin İspanya demokrasisinin gelişime yaptığı katkıyı görmeden gelmek mümkün değildir.

3.2.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi

Gazetenin kurucusu yayıncı José Ortega Spottorno'dur. Ortega Spottorno, El País'i yayınlamak üzere 1972'de Prisa şirketini kurmuştur. Gazetenin diğer ortakları gazeteci Carlos Mendo, gazeteci Darío Valcárcel, avukat Juan José de Carlos (lawyer) ve aristokrat Ramón Jordán de Urríes'tir. Şirket, -muhtemel ki gevşemekte olan sistemden dolayı- gazete için Franco diktatörlüğünden izin almayı başarmıştır. Buna rağmen El País'in ilk sayısı 4 Mayıs 1976'da, Franco'nun ölümünden yaklaşık 6 ay sonra yayınlanmıştır. Gazete İspanya'nın demokrasiye geçiş sürecinde önemli bir rol oynamış ve bu süreçte ülkenin en etkili günlük

[527] Fernandez, 1999, s. 130.
[528] Santiago Vilanova, El Síndrome Nuclear. Barcelona: Editorial Bruguera, 1980, s. 208.
[529] Sanszs, 226.
[530] Martinez, s.86.

gazetesi haline gelmiştir ve giderek gazetenin hissedarları çoğalmaya başlamıştır. Öyle ki 1977'de gazetenin, aralarında medya patronlarının da bulunduğu 1096 hissedarı vardır. [531]

Öte yandan aşığı sağcıların da tepkisini çeken gazeteye 30 Ekim 1978'de bombalı bir saldırı düzenlenmiştir.[532]

Gazete için bu dönemde demokratik İspanya'nın temsilcisi demek abartılı olmayacaktır. 1970'lerin sonuna doğru sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) arasında güçlü bir bağ vardır.[533]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

Según autoridades de la Junta de Energía Nuclear

El riesgo de las centrales nucleares es mínimo

A. GARCIA PEREZ

Las centrales nucleares y especialmente la peliaguda cuestión de sus *pro* y sus *contra* ha sido el tema de un encuentro entre científicos y periodistas celebrado en Barcelona. Cuando voces se alzan en el país frente a la instalación de centrales nucleares de producción eléctrica y otras voces las defienden, en nombre unas veces de intereses comerciales y otras de intereses energéticos nacionales, le resulta difícil a la opinión pública clarificarse en el problema. La *Asociación Española de Periodismo Científico* y la *Junta de Energía Nuclear* protagonizaron un encuentro que se presentó a sí mismo con ese objetivo: suministrar los datos del riesgo. Y los representantes de la JEN aseguraron que el riesgo es mínimo.

«Entendemos por *riesgo* de las centrales nucleares la contingencia o proximidad de los daños nucleares que se produzcan como resultado directo o indirecto de las radiaciones emitidas por el material radiactivo que se encuentre o genere en una central nuclear», afirmó Agustín Alonso, director del Departamento de Seguridad de la Junta de Energía Nuclear (JEN).

Agustín Alonso, físico que participó en la construcción del primer reactor nuclear español JEN-1, dijo que durante los treinta y tres años transcurridos desde que Fermi demostrara en 1942 la posibilidad de una reacción nuclear en cadena, se han construido o están en proceso de construcción en todo el mundo 480 centrales. Esto supone una experiencia acumulada que, aunque pequeña todavía, permite ir sacando conclusiones.

Ha habido accidentes: *Windscale, 1957* (Reino Unido), *Selni* (Italia), *Saint-Laurent-1* (Francia), *Browns Ferry* (EE UU)... Causas: error de vigilancia, error de proyecto y en un caso, probable suicidio provocado de uno de los técnicos.

El daño nuclear puede tratarse de *irradiaciones agudas irreparables, enfermedades agudas, cáncer latente, enfermedades de tiroides, efectos genéticos,...*

Evaluación del riesgo

Según el director del Departamento de Seguridad de la JEN, todos estos riesgos son evaluables, habiendo sido ya realizados estudios sobre ello. La posibilidad o *riesgo* de que se produzca un *accidente mortal por año* en la población que vive en un radio de 30 kilómetros alrededor de la central, es menor de 5 x 10 elevado a 10. Esto significa que morirán irremediablemente —según la estadística— cinco ciudadanos de cada 10.000 millones (dos veces y pico la población humana).

El riesgo de morir por esta causa es comparativamente mucho menor que el de morir por otras causas. Por ejemplo, de esa misma cantidad (10.000 millones de ciudadanos), morirán en la carretera tres millones de personas al año. (La cifra sigue siendo imaginativa). En accidente de ferrocarril 40.000 personas. En accidente aéreo 90.000 personas. En accidente marítimo otras 90.000. Ahogadas, 300.000. Electrocutadas, 60.000 y víctimas de rayos, 5.000.

Según esta tabla se observa que lo más probable es morirse en la carretera. Morir víctima de una central nuclear —aun viviendo a menos de 30 kilómetros de ella— es un millón de veces menos probable.

Aumento

Concepción Alvarez Ramis, catedrática de Biología y especialista en Radioecología, explicó que el aumento de radiactividad debido a las centrales no es mayor que la radiactividad debida a la altura o a la presencia de rocas graníticas. López Rodríguez, secretario general técnico de la JEN, dijo que «la oposición a la energía nuclear existe con mayor o menor intensidad en todos los países donde se están llevando a cabo programas nucleares». Es una cuestión con «mala prensa» según él, rodeada de la terrible imagen de Hiroshima, presentación a la Humanidad de la energía atómica. Existen temores profundos, según López Rodríguez, manejados por unos u otros grupos.

La complejidad del problema es enorme, dado el número de variables presentes en el problema. Ahí están las centrales nucleares en marcha y en construcción. Por ejemplo, en Alemania Occidental hay 10 construidas y 12 en construcción; en la Unión Soviética, 20 y 16; en el Reino Unido, 30 y 10; en Francia, 10 y 22; en Checoslovaquia, 1 y 4; en España, 3 y 7.

Ellas favorecen una forma accesible de energía considerada por muchos «más que buena necesaria». *A favor* están las grandes compañías constructoras pero en el Este no hay grandes empresas capitalistas y también se construyen. En algunos países eurooccidentales, la energía está nacionalizada y también se construyen. *Contra ellas* están otros intereses: colonialismos de los grandes que impiden que las potencias medias tengan autonomía energética, grandes compañías de otras formas de energía, etc.

La ciencia, en el medio, tierra de nadie, sólo puede facilitar los datos del riesgo y las características técnicas de los problemas. «Evaluados los riesgos —dijo uno de los participantes en el encuentro— la sociedad debe decidir».

Organismos de Tarragona, contra la construcción de centrales nucleares

CIFRA, Tarragona

Varias entidades, organismos y particulares del valle del Ebro han presentado alegaciones sobre las centrales nucleares a la Diputación Provincial de Tarragona. Las alegaciones han sido hechas propias por otro grupo de ayuntamientos, cooperativas, hermandades y particulares.

En las alegaciones se apunta el aumento de temperatura del agua del río, el aumento de la radiactividad, los intereses privados que se verán afectados, la irregular tramitación de los expedientes de concesión y la insuficiencia en los proyectos.

***Tarih ve konum**: 16 Haziran 1976, sayfa 18.*

***Başlık**: Nükleer santrallerin riski minimum/"El riesgo de las centrales nucleares es mínimo"*

***Haber girişi**: Özellikle ona taraf olanlar ve karşı çıkanlarla birlikte alengirli bir konu olan nükleer santrallar, Barcelona da bilim insanları ve gazetecilerin katıldığı bir toplantıya konu oldu. Ülkede, nükleer santrallerin kurulmasına karşı çıkan ve bunu savunan sesler yükseldiğinde, bazen ticari menfaatler ve ulusal enerjinin çıkarları adına kamuoyunun bu problemi açıklığa*

Şekil 158

kavuşturması zordur. İspanyol Bilim Gazetecileri Derneği ve Nükleer Enerji Kurulu (JEN) şu

[531] Nuria Almiron ve Ana I. Segovia, "Financialization, Economic Crisis, and Corporate Strategies in Top Media Companies: The Case of Grupo Prisa", International Journal of Communication, No: 6 (2012), s.2896, 2909,

[532] "Extrema derecha y GRAPO, principales sospechosos del atentado a EL PAIS", El País, 31 Ekim 1978 s.1.

[533] Frank R. Baumgartner ve Laura Chaqués Bonafont, "All News is Bad News: Newspaper Coverage of Political Parties in Spain", Political Communication, Cilt:32, Sayı:2, (Ocak 2015) s. 271

amaçla bir araya geldiler: Risk verilerini sağlamak ve JEN'in temsilcilerin riskin asgari düzeyde olduğuna dair güvence verdi. / "Las centrales nucleares y especialmente la peliaguda cuestión de sus pro y sus contra ha sido el tema de un encuentro entre científicos y periodistas celebrado en Barcelona. Cuando voces se alzan en el país frente a la instalación de centrales nucleares de producción eléctrica y otras voces las defienden, en nombre unas veces de intereses comerciales y otras de intereses energéticos nacionales, le resulta difícil a la opinión pública clarificarse en el problema. . La Asociación Española de Periodismo Científico y la Junta de Energía Nuclear protagonizaron un encuentro que se presentó a sí mismo con ese objetivo: suministrar los datos del riesgo. Y los representantes de la JEN aseguraron que el riesgo es mínimo."

La polémica nuclear en Europa

GUIDO BRUNNER, comisario de Energía de las Comunidades Europeas y partidario de la opción nuclear:

"Hay que recurrir a la energía nuclear, fuente de trabajo y producción"

Tarih ve konum: *2 Ekim 1977, sayfa 43.*

***Üst başlık**: Söyleşi*

***Üst Başlık**: Guido Brunner: Avrupa Topluluğu Enerjisi Komiseri ve nükleer seçenek partisi /"Guido Brunner: comisario de Energia de las Comunidades Europeas y partido de la opcion nuclear"*

Şekil 159

Başlık: *İş ve üretim kaynağı olan nükleer enerjiye başvurmak gerek /"Hay que recurrir a la energía nuclear, fuente de trabajo y producción"*

EL PAIS

Ayer estallaron diez bombas en Euskadi

ETA declara la guerra a Iberduero

Control policial

Tarih ve konum: *2 Mart 1978, sayfa 48.*

Başlık: *ETA Iberduero'ya savaş açtı/"ETA declara la guerra a Iberduero"*

Haber girişi: *ETA dün gece yarısı ile sabaha karşı 2 arasında Bask Ülkesinde nükleer santralı karşıtı bir kampanya başlattı. Lemóniz nükleer santralinin yapımından sorumlu olan Iberduero şirketi ve onun yan kuruluşlarına karşı 30 kilo goma-2 (bir çeşit dinamit f.y.) içeren el yapımı silah kullanıldı. ETA ordusu şirkete santralin inşaatını durdurmak için 15 gün süre verdi. /"ETA comenzó ayer, entre la media noche y las dos de la madrugada, una campaña contra la energía nuclear en el País Vasco. Treinta kilos de goma-2 contenían los artefactos que se utilizaron contra las dependencias de la compañía Iberduero y empresas filiales, compañía encargada de la construcción de la central nuclear de Lemóniz. ETA militar ha concedido a la empresa constructora un plazo de quince días para que se paralicen las obras de la central."*

Şekil 160

La paternidad del atentado se atribuye a ETA

Dos muertos al estallar una bomba en la central de Lemóniz

A. SOLÍS LEDO. Bilbao

Dos trabajadores muertos, otros catorce heridos y daños materiales de valor incalculable, según palabras de un alto directivo de Iberduero, es el balance que ha dejado la explosión de un artefacto ocurrida ayer tarde en la central nuclear de Lemóniz en uno de los tres generadores existentes junto a la vasija del primer reactor.

«Las pérdidas importantes han sido sólo los dos muertos», manifestó Pedro de Arcelus, presidente de la empresa Iberduero. Eldunciado de la obra declaraba, por su parte, a los representantes sindicales que el atentado había sido una catástrofe: «Desde luego —añadió—, estaba bien situada donde colocaron la bomba».

La explosión se produjo aproximadamente a las tres de la tarde. Unos doce minutos antes, en la emisora bilbaína de Radio Popular se recibía una llamada telefónica en la que se anunciaba la colocación del artefacto de gran potencia que iba a hacer explosión. El comunicante dijo antes de que se diera aviso a la policía y a Iberduero, que quedaban pocos minutos para estallar la bomba. Desde el momento de la llamada telefónica la bomba era reivindicada por ETA, aunque el comunicante no aclaró, en ningún momento, a concretar cuál había sido la razón de la policía-militar. Dada la relativa mayoría de las primeras, en medios competentes se estima más verosímil que sean ellos los autores.

En la carretera de Lemóniz se realizaba también, alrededor de las tres, una nueva llamada telefónica que avisaba de la explosión. Por cuarta vez anunciaba una amenaza se anunciaba en la central nuclear condenando precisamente el edificio destinado al primer reactor.

Dada el grosor de los muros, un elemento difícilmente perceptible la explosión de forma inmediata emergiendo, en que en un primer momento se dudó la importancia que tenía. «Pensamos estábamos a un temblor de tierra» —nos manifestaron algunos trabajadores— y ahora nos explicamos que lo mismo podía proceder de algún soplete».

Aparte a cargo mismo del hecho en el que había sido colocado el artefacto se encontraban trabajando los dos obreros muertos: Alberto Negro, de 31 años, con tres hijos, encargado de montajes, y Andrés García, ayudante, también casado. Ambos quedaron materialmente destrozados, decapitado uno y el otro desmembrado, hasta el punto de que el municipio a la referencia de la central hubo que identificar mediante huellas dactilares. La última decisión se arrojo de nuevo humanos.

Los catorce heridos permanecían a esta hora ingresados en el hospital. Ninguno de ellos de gravedad, aunque uno padece lesiones en la columna vertebral que necesitaron una observación más extensa, ya que le había estallado una de las lámparas. El estado de shock en que se encontraban todos ellos impidió obtener una descripción más detallada de lo ocurrido. Tanto los muertos como los heridos eran trabajadores de la empresa de montajes Tratro, que trabaja por contrata en la central. En el interior de este edificio, destinado al primer reactor, había más de cien trabajadores, pertenecientes a distintas empresas, en el momento de registrarse la explosión.

Pasa a la página 37

Los precios al consumo subieron un 0,8 por 100 en febrero

Los dos indicadores de coyuntura para el mes de febrero dados a conocer ayer, índice de precios al consumo y consumo eléctrico, ofrecen resultados positivos, lo cual viene a refrendar la buena marcha seguida por ambos magnitudes en los últimos meses.

Tarih ve konum: *18 Mart 1978, sayfa 1.*

Başlık*: Lemóniz santralinde patlayan bombada iki ölü /"Dos muertos al estallar una bomba en la central de Lemóniz"*

Haber girişi*: Iberduero'nun üst düzel bir yetkilisinin aktardığına göre iki işçi öldü, 14 kişi yaralandı ve büyük hasar var. Lemóniz nükleer santralında birinci reaktör kazanında bulunan üç jeneratörden birinde dün öğlen yaşanan saldırı kaynaklı patlamanın ardından (reaktörde) denge sağlandı./"Dos trabajadores muertos, otros catorce heridos y daños materiales de valor incalculable, según palabras de un alto directivo de Iberduero, es el balance que ha dejado la explosión de un artefacto ocurrida ayer tarde en la central nuclear de Lemóniz en uno de los tres generadores existentes junto a la vasija del primer reactor."*

Şekil 161

Piden un referéndum sobre la energía nuclear

La comisión pro moratoria y plebiscito de la energía nuclear ha enviado una carta al presidente de las Cortes, señor Hernández Gil, en la que pide a todas las fuerzas políticas presentes en el Parlamento la convocatoria de un referéndum sobre el programa nuclear y la paralización de los proyectos actualmente en desarrollo.

A la carta acompañan una serie de firmas que la comisión pro moratoria y plebiscito nuclear ha recogido, entre las que destacan la de Faustino Cordón, Luis Ezcalgo, Gabriel Celaya, Luis Gaos, y otras personalidades de la vida política, social o profesional.

En ella se considera «altamente preocupante la constante proliferación de centrales nucleares que podría terminar en breve plazo con las reservas de uranio, lo que llevaría a entrar en una energía basada en el plutonio, con riesgo de proliferación armamentista y peligros para la población.

«Un tema de tanta importancia —continúa la carta— para el futuro social, político y económico del país, no puede ser debatido sobre una política de hechos consumados, que arranca de compromisos previos al establecimiento de la democracia parlamentaria.»

Tarih ve konum*: 9 Temmuz 1978, sayfa 19.*

Başlık: *Nükleer enerjiyle ilgili referandum istediler/"Piden un referéndum sobre la energía nuclear"*

Haber girişi: *Nükleer enerji moratoryumu ve plebisiti taraftarı komisyon Cortes başkanı Hernández Gil'e Parlamento'da bulunan bütün siyasi partilere nükleer program ile ilgili referandum ve halen geliştirilmekte olan projelerin durdurulması çağrısını içeren bir mektup gönderdi. / "La comisión pro moratoria y plebiscito de la energía nuclear ha enviado una carta al presidente de las Cortes, señor Hernández Gil, en la que pide a todas las fuerzas políticas*

Şekil 162

presentes en el Parlamento la convocatoria de un referéndum sobre el programa nuclear y la paralización de los proyectos actualmente en desarrollo."

Escape de vapores radiactivos en una central nuclear de EEUU

***Tarih ve konum**: 29 Mart 1979, sayfa 3.*

***Başlık**: ABD'de bir nükleer santralde radyoaktif buhar sızıntısı/ "Escape de vapores radiactivos en una central nuclear de EEUU"*

***Haber girişi**: Kuzey Amerika'da bir atom santralinde radyoaktif buhar sızıntısının tespit edilmesi, dün santralin tahliyesine neden oldu. Nükleer enerji endüstrisinin kullanıldığı günden bu yana "en ciddi kazalardan" biri olarak sınıflandırıldı. Kaza, ABD'nin kuzeyindeki Pennsylvania eyaletinde Harrisburg yakınındaki Three Mile Island atom santralının soğutma sistemindeki sızıntıdan kaynaklandı./ "Un escape de vapores radiactivos detectado en una central atómica norteamericana obligó ayer a la evacuación de la misma, en lo que se califica ya como uno de los «accidentes más serios» registrados hasta la fecha en la utilización industrial de la energía nuclear. El accidente fue provocado por una fuga en el sistema de refrigeración de la central atómica Three Mile Island, situada cerca de Harrisburg, en el estado de Pennsylvania, al noreste de Estados Unidos."*

Şekil 163

Mientras el Gobierno guarda silencio

Crece la oposición a la central nuclear de Valdecaballeros

***Tarih ve konum:** 30 Ağustos 1979, sayfa 1.*

***Başlık:** Valdecaballeros'ta nükleer karşıtı muhalefet büyüyor/"Crece la oposición a la central nuclear de Valdecaballeros"*

***Haber girişi:** Badajoz eyaletinde Valdecaballeros nükleer santralini inşa etmek verilen lisansın ardından bölgede var olan rahatsızlık havası, son saatlerde arttı. Şimdiye kadar Valiliğin (inşaatı) engellediği doğrulandı./*

Şekil 164

"El clima de malestar existente entre los vecinos afectado tras la autorización definitiva para construir la central nuclear de Valdecaballeros, en la provincia de Badajoz, se ha ido incrementando durante las últimas horas, al comprobar que la inhibición del Gobierno ha sido, hasta el momento, total."

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: El País gazetesinin yayın hayatına başladığı 1976'dan itibaren başlıkları üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, düz haber veren başlıkların yanı sıra -az da olsa- özellikle röportajlarda tırnaksız biçimde kullanılan "*Nükleer santrallerin riski minimum*" ve "*İş ve üretim kaynağı olan nükleer enerjiye başvurmak gerek*", *"Nükleer programın durdurulması üretim sektöründe 80 bin işten çıkarmayı tetikleyebilir"* şeklinde o dönemin temel nükleer taraftarı olan nükleer enerjinin istihdam yarattığına ve risksiz bir enerji biçimi olduğu yolundaki argümanları doğrudan yansıtan başlıkların kullanıldığı görülmektedir. Ancak yine aynı dönemde yine özellikle röportajlarda "*İnsanlığın temel problemi nükleer enerji*", "*Nükleer mezarlık ertelenmiş bir bomba demek*", "*Nükleer karşıtı mücadele ekolojistlerin birincil amacıdır*", "*Radyoaktif atık sorunu nükleer enerjiyi bitirebilir*", *"Ascó Belediyesi nükleer santralin hemen durdurulmasını istedi"* şeklinde nükleer enerjiyi "problem", "bomba" ve "sorun" olarak tanımlayan ve açıktan nükleer karşıtı bakış açısıyla atılan başlıklara rastlanmaktadır. Gazete kurulduğu günden itibaren nükleer karşıtı harekete ve onun protestolarına sayfalarında yer vermiştir. Bu haberler *"Guadalajara: Trillo nükleer santraline karşı muhalefet", "Sivil hükümet nükleer karşıtı yürüyüşe izin vermedi" ve "Barışçıl nükleer karşıtı kampanyaya üç yıl"* gibi başlıklarla okura duyurulmuştur. Başlıklarda diktatörlükten sonra kurulmuş olan sivil hükümet ile demokrasiye yönelmiş İspanya'da nükleer karşıtı yürüyüşe izin verilmemesinin yarattığı çelişkiye dikkat çekilmiş, diğer bir başlıkta ise nükleer karşıtı kampanya "barışçıl" olarak tanımlanmıştır. Ancak *"Valdecaballeros santralindeki çalışmaların durdurulmasını istiyorlar"* başlığı dikkat çekicidir. Zira özne belli değildir ve bu çalışmaların kimin ne için durdurulmasını istediği haberin önemli sorularından biridir.

Ulusal sorun olarak gördüğü *Lemóniz* nükleer santraline ETA karşı çıkarken (ve daha sonra bu santrale ve çalışanlarına karşı silahlı eylemlerde bulunacakken) gazetede yer alan "Pek çok Basklı *Lemóniz nükleer santraline karşı*" başlığı dikkat çekicidir. Zira başlık, gazetenin bölgedeki nükleer karşıtlarıyla ETA'yı eşitlemediğini, diğer bir deyişle Lemóniz nükleer santraline karşı çıkan herkesi "ETA yanlısı" olarak nitelemediğini göstermektedir. ETA'nın nükleer santrale karşı düzenlediği saldırı haberlerinin başlıkları da bu savı destekler niteliktedir: "*ETA, Iberduero'ya savaş açtı", "ETA Lemóniz nükleer santraline saldırı düzenleyeceğini iddia etti", "Lemóniz santralinde patlayan bombada iki ölü", "ETA: Iberduero'ya karşı dört aylık saldırı"*. Başlıklar, düz haber veren biçimde atılmıştır ve ETA'nın nükleer karşıtı tutumundan ziyade eylemlerine dikkat çekilmiştir.

Dünya nükleer tarihinin en önemli olaylarından biri olan 1979 TMI nükleer kazasını gazete "*ABD'de bir nükleer santralde radyoaktif buhar sızıntısı"* başlığıyla duyurmuştur. Başlıklardan anlaşıldığı kadarıyla gazete TMI kazasındaki gelişmeleri ve buna karşı ABD'de yapılan nükleer karşıtı gösterileri duyurmuş ancak temel olarak kazayı İspanya bağlamında ele almış, diğer bir deyişle TMI nükleer kazasının İspanya'daki yansımalarına odaklanmıştır. İlk etapta atılan "*Harrisburg kazası, İspanya'daki nükleer güvenliğin güçlendirilmesine hizmet edecek*" başlığı krizi fırsata çevirmek alt metnine sahiptir. Her ne kadar bu başlık nükleer taraftarı bir bakış açısına sahip olsa, TMI kazası ve onun İspanya'daki yansımalarına dair nükleer taraftarı bir gözle atılan başka bir başlığa rastlanmamaktadır. Sürecin devamında atılan "İspanyol nükleer programının durdurulmasını istediler", "İspanyol solu nükleer moratoryum istedi", "PSOE, Lemóniz santralinin durdurulmasını istedi" gibi başlıklar nükleer taraftarı bir bakış açısına sahiptir. ABC'nin aksine İspanyol nükleer reaktörlerinin güvenli olduğuna dair başlıklara rastlanmamakta, aksine gazete özellikle TMI kazasının ardından İspanya'nın her bölgesindeki nükleer karşıtı protestoyu ve talebi başlıklarına taşıdığı ve nükleer programın iptalinden yana olduğu görülmektedir.

Spot: El País gazetesinde bu dönemde düz ve haber veren, nükleer taraftarı ve nükleer karşıtı olmak üzere üç farklı eğilimle yazılan spotlara rastlanmaktadır. İlgili haberlerin spotları/haber girişleri başlıkla uyumludur. Düz ve veren başlıklı haberlerin spotları/haber girişleri de düz ve haber veren, başlığı nükleer taraftarı gözle yazılan haberlerin

spotları/girişleri de nükleer taraftarı ve başlığı nükleer karşıtı gözle yazılan haberlerin spotları/girişleri de nükleer karşıtıdır.

Düz ve haber veren bir biçimde yazılan bir örnek olarak "ETA Iberduero'ya savaş açtı" başlıklı haberin girişi verilebilir: "*ETA dün gece yarısı ile sabaha karşı 2 arasında Bask Ülkesinde nükleer santralı karşıtı bir kampanya başlattı. Lemóniz nükleer santralinin yapımından sorumlu olan Iberduero şirketi ve onun yan kuruluşlarına karşı 30 kilo goma-2 (bir çeşit dinamit f.y.) içeren el yapımı silah kullanıldı. ETA ordusu şirkete santralin inşaatını durdurmak için 15 gün süre verdi*."

Nükleer taraftarı gözle yazılmış "*Nükleer santrallerin riski minimum*" başlıklı haberin girişi şöyledir: *"Özellikle ona taraf olanlar ve karşı çıkanlarla birlikte çetrefilli bir konu olan nükleer santrallar, Barcelona'da bilim insanları ve gazetecilerin katıldığı bir toplantıya konu oldu. Ülkede, nükleer santrallerin kurulmasına karşı çıkan ve savunan sesler yükseldiğinde, bazen ticari menfaatler ve ulusal enerjinin çıkarları adına kamuoyunun bu problemi açıklığa kavuşturması zordur. İspanyol Bilim Gazetecileri Derneği ve Nükleer Enerji Kurulu (JEN) şu amaçla bir araya geldiler: Risk verilerini sağlamak ve JEN'in temsilcilerin riskin asgari düzeyde olduğuna dair güvence verdi."*

Spotta *"*ticari menfaatler ve ulusal enerjinin çıkarları*"* ifadeleri dikkat çekmektedir. Zira bu ifadeler spotun tarafına dair açık bir ipucudur. Nükleer taraftarı seslerin yanı sıra nükleer karşıtı seslerin de yüksek olduğundan söz edilmiş, bu anlamda nükleer karşıtları yok sayılmamıştır. Ancak JEN'e dayanarak nükleer riskin asgari düzeyde olduğu güvencesi aktarılarak nükleer karşıtlarının endişeleri boşa düşürülmüştür. Üstelik okurun dikkati "güvence verdi" ifadesi ile asgari olsa da riskin bulunduğu gerçeğinden kaydırılmıştır.

Bu kategoride değerlendirilebilecek diğer bir örnek de "*Harrisburg kazası, İspanya'da nükleer güvenliği güçlendirmeye yarayacak*" başlıklı haberin girişidir: *"Harrisburg nükleer santralinde meydana gelen ciddi kazaların ayrıntıları hakkında Washington'da bilgi veren İspanyol nükleer uzman delegasyonu, dün durumu 'sakin' olarak tanımladı ve bu kazadan nükleer santrallerin güvenliğini arttırmak için 'çok değerli sonuçlar' çıkarılabileceğini söyledi."*

Spotta "ciddi" olarak tanımlanan kazayı yerinde incelemek için ABD'ye giden

İspanyol delegasyonunun açıklamalarına yer verilmiştir. Başlık gibi spot da krizi fırsata çevirmek la da başka bir ifadeyle ders çıkarmak alt metnine sahiptir. Böylelikle okurun nükleer enerjinin varlığını ve neden kullanıldığını değil, nükleer enerji kullanımındaki güvenlik önlemlerini sorgulaması sağlanmaktadır.

Nükleer karşıtı gözle yazılmış "*Valdecaballeros santralındaki çalışmaların durdurulmasını istiyorlar*" başlıklı haberin girişi de şöyledir: *"Badajos Planında yer alan ovaların su hakkına sahip topluluklar Valdecaballeros nükleer santralinin inşasına karşı muhalefet bayrağını yükseltiyor. Nükleer santraller konusuyla ilgili düzenlenen konferanslar, su kullanımını da beraberinde getiren Valdecaballeros'ta olası riskler, zararlar ve tazminatlar hakkında kamuoyunu bilinçlendiriyor."*

Spotta olumlu bir anlamda kullanılan "muhalefet bayrağını yükseltmek", hak vurgusu yapan "su hakkına sahip topluluklar", "olası riskler" gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Benzer şekilde "*İspanyol nükleer programının durdurulmasını istediler*" başlıklı haberin "*İspanyol ekolojist derneklerden oluşan bir grup dün kamuoyuna yaptıkları bir açıklamayla geliştirilmekte olan İspanyol nükleer programının acilen durdurulmasını ve nükleer santrallerin risklerinin tartışılmasına için veren 5 yıllık nükleer bir moratoryum istedi*" şeklindeki spotu da nükleer karşıtı bir gözle yazılmıştır. "Acilen" ifadesi anlamın pekiştirilmesi açısından dikkat çekicidir.

Bu dönemde gazetenin spotlar/haber girişleri üzerinden yaptığı nükleer taraftarı yönlendirme sınırlı sayıda da olsa hem başlık hem de spot üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde ilgili tüm haberlerde fotoğraf kullanılmamıştır. Ancak özellikle nükleer karşıtı protestolar, ETA'nın saldırıları ve TMI kazasının bazı haberlerinde fotoğraflara rastlanmaktadır. Bu fotoğraflar, hem haberi kanıtlayıcı hem de haberin etkisini arttırıcı nitelik taşımaktadır. Ancak baskı tekniklerinin kötü ve gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmaktan uzaktır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 97 haberden 2'si gazeteye manşet, 2'si ikinci manşet olmuştur. 7 haber birinci sayfadan okura duyurulmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalıdır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: ABC gazetesinin bu dönemde nükleer enerji ile ilgili haberleri; yeni yapılmakta olan nükleer reaktör inşaatları, bu inşaatlara karşı yapılan nükleer karşıtı protestolar, ayrılıkçı ETA'nın ulusal bir sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santraline ve bu santralin yöneticilerine karşı düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılar, ABD'deki TMI kazası ve bu kazanın diğer ülkelere ve özellikle İspanya'ya yansımalarından oluşmaktadır.

1975 yılının sonunda, diktatör Franco'nun ölümünden sonra yayın hayatına başlayan ve ülkenin adeta demokrasiye geçiş sürecinin ve PSOE'nin sesi olan El País gazetesi, özellikle 1979 TMI nükleer kazasına kadar olan süreçte İspanya'daki nükleer ile gelişmelerde aktarıcı pozisyonunda kalmaya özen göstermiştir. Ancak yine bu süreçte sıklıkla yer verdiği röportaj ve söyleşilerde nükleer enerjinin tartışmalı bir konu olduğunu ve taraftarlarının olduğu kadar karşıtlarının da bulunduğunu vurgulayarak haber kaynağının bakış açısına göre hem nükleer karşıtı bakış açısını hem de nükleer taraftarı bakış açısını yeniden üretmiştir.

Nükleer taraftarı bakış açısıyla yazılmış haberlerin; başlık grupları, spotlar ve haber metni arasındaki tutarlılık da göz önüne alındığında, nükleer enerji taraftarı bir gazetecilik profesyonelinin kendi alanında aldığı inisiyatif ya da bulduğu bir fırsat aracılığıyla gazetede yayınlanmadığı değerlendirmesi yapılabilir. Dolayısıyla nükleer karşıtı bakış açısıyla yazılmış haberlere göre daha az sayıda da olsa nükleer taraftarı haberlerin yazı işlerinin bilgisi dahilinde hazırlandığı ve buradan yola çıkarak gazetenin en azından 1979 TMI kazasına kadar nükleer enerjiye dair net bir yayın çizgisi olmadığı söylenebilir. Zira 1973 petrol krizinde yıldızı parlayan nükleer enerji dünyada halen çok popülerdir ve enerji sorununun tek çözümü olarak sunulmaktadır. Dünya geneline nükleer enerjiye karşı itirazlar olsa da henüz nükleer güvenliği sorgulatacak ciddiyette bir nükleer kaza olmamıştır. Bu koşullarda (PSOE ve El Pais'in gözüyle) İspanya'nın bir an önce demokrasiye geçişi tamamlamak gibi bir derdi

vardır. Bu elbette gazetenin nükleer enerji haberleriyle ilgilenmediği anlamına gelmemektedir, sadece bu koşullarda gazete nükleer enerjiye dair net bir konum alamamıştır.

Öte yandan yayın hayatına başladığı günden itibaren gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyeti mevcuttur. Bu anlamda, gazete nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmemiş, aksine özellikle nükleer santrallerin ve nükleer santral inşaatlarının bulunduğu bölgeler olmak üzere ülkenin hemen her yerinden nükleer karşıtı protestoları sayfalarına taşımıştır. Ancak bu haberlerde ne nükleer karşıtlarının basın açıklamalarından bir bölüm aktarılmış ne de nükleer karşıtlarının neden nükleer enerjiye karşı çıktıklarına dair açıklama yapılmıştır. Bu anlamda gazetenin nükleer karşıtlarının santralların kapatılması talebini, "Neden?" sorusunun yanıtını vermediğinden okura olması gerektiği gibi aktaramadığı söylenebilir. Bu noktada gazetedeki nükleer karşıtı seslerin okura sadece ulaştırılmış gibi yapıldığı söylenebilir.

Gazete, ETA'nın Lemóniz nükleer santraline karşı başlattığı kampanya ve bu kampanya kapsamında yaptığı saldırıların haberlerinde de aktarıcı konumunda olmaya dikkat etmiştir. ETA'dan söz ederken sıfat kullanmamıştır. ETA'nın Lemoniz nükleer santralına ve santralın çalışanlarına yönelik saldırılarından dolayı İspanya basınında yaygın olan, nükleer karşıtlığı ile ETA'yı eşitleme eğiliminde olmamıştır. Okurun dikkatini daha çok eylemler üzerinde tutmuştur.

Gazete, dünya nükleer tarihinin en önemli olaylarından biri olan 1979 TMI nükleer kazasını, yaşanan gelişmeleri ve buna karşı ABD'de yapılan nükleer karşıtı gösterileri duyurmuş ancak temel olarak kazayı İspanya bağlamında ele almış, diğer bir deyişle TMI nükleer kazasının İspanya'daki yansımalarına odaklanmıştır. Bu noktada ABD'deki TMI nükleer kazasının PSOE için olduğu kadar gazete için de bir dönem noktası olduğu söylenebilir. Zira TMI kazasının ardından İspanya hükümeti ve nükleer enerji kurumları kazadan alınan derslerle nükleer güvenlik önlemlerini arttıracaklarını duyursa da kazanın ilk şokunu atlattıktan sonra PSOE'nin nükleer moratoryum istemiş ve paralelinde ilk günlerde bürokratların kaza ile ilgili açıklamalarını doğrudan aktararak nükleer taraftarı bir gözle haber yapan El Pais de yayın çizgisini bu doğrultuda belirginleştirmiştir. El País, ABC'nin aksine İspanyol nükleer reaktörlerinin güvenli olduğuna haberlerinin aksine özellikle TMI kazasının

ardından İspanya'nın her bölgesindeki nükleer karşıtı protestoyu ve talebi sayfalarına taşımıştır.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 97 haberin 7'si ETA'nın saldırılarıyla, 15'i nükleer karşıtı protestolarla, 21'ü TMI nükleer kazası ve kazanın dünyaya etkileri, ile 9'u TMI'nın İspanya'ya yansımalarıyla ilgilidir. Geri kalan haberler ise ülkedeki ve dünyadaki nükleer gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu dönemde, gazetenin nükleer karşıtlarını görmezden gelmemesine ve nükleer karşıtlarının temsiliyetinin gazetede olmasına rağmen haberlerde nükleer karşıtlarının argümanlarının ve fikirlerinin okura sunulmamaktadır. TMI nükleer kazasının ardından yapılan eylemlerde ve PSOE'nin açıklamalarında ise nükleer güvenliğin asla sıfırlanamaması, dolayısıyla nükleer güvenlik endişesi gazeteye yansımaktadır. Hükümetin ve kurumların savunduğu nükleer taraftarı argümanlar ise "Nükleer santralların istihdam alanı yarattığı" ve "İspanya'nın nükleer santrallarında sorun olmadığı" şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: El País gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan "İspanyol nükleer programının durdurulmasını istediler" gibi cümlelere de rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi El Pais'te de zaman zaman kendisini gösterse de cümleler genellikle kısa, anlaşılır ve birbiriyle uyumludur.

Gazetede stratejik eylem kullanımı yaygındır. Nükleer karşıtı ifadeler de nükleer taraftarı ifadeler de stratejik eylemlerle birlikte kullanılmıştır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: El País gazetesinde bu dönemde stratejik noktalama işaretlerinden sadece tırnak işaretine rastlanmamaktadır. Gazete, iddiaları ya da mesafeli durduğu haber kaynaklarının değerlendirmelerini tırnak işareti ile birlikte vermektedir.

Gazete TMI kazası için zaman "kaza" zaman zaman ise "felaket" kelimesini tercih etmiştir. "Nükleer karşıtı mücadele" tanımlaması özellikle dikkat çekmektedir, zira bu tanımın nükleer karşıtı bir gözle yapıldığı açıktır. "Öfkeli protesto" gibi sıfat kullanımlarına da rastlanmaktadır ki sıfat kullanımı haberin yönlendirici bir biçimde yazıldığına dair bir işaret olarak okunabilir.

Mikro yapı analizinden hareketle, bu dönemde nükleer enerji haberleriyle ilgilenen El País gazetesi çalışanlarının da gazetenin yayın çizgisine uyduğu ya da gazete ile nükleer enerji konusunda aynı fikri paylaştığı söylenebilir. Zira haberin makro yapısı ile mikro yapısı arasında dil ve söylem farkı yoktur

3.2.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi

1903 yılında Torcuato Luca de Tena y Álvarez-Ossorio tarafından kurulan ABC Madrid merkezli en eski gazetedir. Prensa Española grubu içinde yer almaktadır. Gazete Madrid merkezli olmakla birlikte Sevilla edisyonu da bulunmaktadır ki; 1936-1939 tarihleri arasında süren İspanya İç Savaşında –her ne kadar zaman zaman gazetenin yazı işlerindeki güç dengeleri değişse de- Madrid ABC Cumhuriyetçilerin, Sevilla ABC ise isyancı General Franco güçlerinin tarafını tutmuş ve Madrid'in Franco güçleri tarafından ele geçirildiği 28 Mart 1939'da son Cumhuriyetçi ABC yayımlanmış, bir gün sonra ABC tamamın Franco'ya adandığı bir birinci sayfa ile çıkmıştır.[534] Muhafazakar ve sağcı bir genel yayın çizgisiyle ABC, Franco diktatörlüğünün sürdürülmesi için önemli gazetelerden biri haline gelmiştir.

Franco'nun ölümünün ardından gazete, 1976'da kurulan siyasi parti Alianza Popular'ın (Halk Birliği) ideolojisine yakın bir genel yayın politikası izlemiştir.[535] Muhafazakar olan Halk Birliği Partisi ise çoğunlukla Franco'nun eski kadroları tarafından

[534] Concha Langa-Nuño, De Cómo Se İmprovisó El Franquismo Durante La Guerra Civil: La Aportación del ABC de Sevilla, Centro de Estudios Andaluces, 2007, s.77.
[535] Baumgartner ve Chaqués Bonafont, s.271

kurulmuştur. [536] Dolayısıyla 70'lerin ikinci yarısında da ABC'nin diktatörlük dönemindeki ideolojisini sürdürdüğü söylenebilir.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

A B C. DOMINGO 19 DE SEPTIEMBRE DE 1971. EDICION DE LA MAÑANA. PAG. 65.

ABECE económico

OPTIMISTAS PERSPECTIVAS PARA LA ENERGIA ELECTRICA DE ORIGEN NUCLEAR EN ESPAÑA

El próximo martes se inaugura en la provincia de Burgos la central de Santa María de Garoña, que ha precisado una inversión de 7.500 millones de pesetas PARA 1983 LA PRODUCCION DE ESTA ENERGIA DE FUENTE NUCLEAR REPRESENTARA EL 53,8 POR 100 DEL TOTAL

CARACTERISTICAS DE LA NUEVA CENTRAL

MIENTRAS LLEGA LA REVALUACION DEL YEN

PETICION AL GOBIERNO JAPONES PARA QUE SUAVICE LOS CONTROLES DE CAMBIOS

PRECISAMOS

*Tarih ve konum:*19 Eylül 1971, sayfa 65.

Başlık: *İspanyadaki nükleer temelli elektrik enerjisi için iyimser bakış açıları/ "Optimistas perspectivas para la energía eléctrica de origen nuclear en España"*

Spot: *Önümüzdeki Salı günü Burgos eyaletinde, 1983'te toplam enerji üretiminde nükleer kaynaklarının payının yüzde 53 olabilmesi için 7,500 milyon pesatalık yatırım maliyeti olan Santa María de Garoña (nükleer) tesisinin açılışı yapıldı./ "El próximo martes se inaugura en la provincia de Burgos la central de Santa María de Garoña, que ha precisado una inversión de 7.500 millones de pesetas para 1983 la producción de esta energía de fuente nuclear representara el 53, 8 por 100 del total"*

Kutu: *Yeni santralin özellikleri/ "Caracteristicas de la nueva central"*

Şekil 165

[536] Gunther, Sani ve Shabad, s.509.

LA PRODUCCION ELECTRICA DE ORIGEN NUCLEAR SE HA DUPLICADO CASI EN EL CURSO DE UN AÑO

Para el conjunto de la energía se ha registrado en el período enero-octubre un alza del diez por ciento sobre el mismo período de 1971

EN CUANTO AL CONSUMO —UNOS 50.000 MILLONES DE KILOVATIOS-HORA—, EL INCREMENTO HA SIDO DEL 11,5 POR 100

La producción de energía eléctrica en los diez primeros meses del año actual se elevó, para las centrales que regula Unesa (el 95 por 100 del total nacional), a 52.167 millones de kWh, lo que representa un incremento del 9,91 por 100 sobre el mismo período de 1971, según datos recogidos de «Documentación Eléctrica», boletín informativo mensual de Unesa. El mes que registró mayor aumento fue febrero, con un 21,8 por 100 sobre el correspondiente en 1971. Por lo que respecta a la estructura de la producción —siempre en el período considerado—, 28.737 millones de kWh eran de origen hidroeléctrico, 19.919 millones de origen térmico convencional y 3.511 millones procedentes de centrales nucleares, frente a 27.040 millones, 18.593 millones y 1.824 millones de kWh, respectivamente, en el mismo período de 1971. De ello se deduce que la energía producida de origen nuclear es la que registró un índice más elevado de incremento, con el 92 por 100, mientras que la térmica convencional sólo subió en un 7 por 100 y la hidroeléctrica en un 6 por 100.

En la actualidad funcionan tres centrales nucleares: la José Cabrera, en Zorita de los Canes (Guadalajara); la de Santa María de Garoña, en Burgos, y la de Vandellós, en Tarragona. Aprobado el proyecto y en fase de comienzo de obras se encuentran la central de Lemóniz (Vizcaya), la de Almaraz (Cáceres) y la de Ascó (Tarragona). Autorizado está ya el proyecto de otra central nuclear a instalar en Cofrentes (Valencia), y existe otro proyecto para construir una más en Trillo (Guadalajara).

Por lo que respecta al consumo, entre enero y octubre de 1972 se cifró en 49.473 millones de kWh, con aumento del 11,5 por 100 sobre el mismo período del año anterior. Aparte hay que considerar el consumo para bombeo, que tiene por finalidad utilizar la energía producida en las horas de menor demanda —las llamadas «horas valle»— para bombear agua ya turbinada a un embalse que permite una nueva y posterior utilización. Este consumo de bombeo ascendió en los diez primeros meses del año actual a 1.245 millones de kWh, frente a los 1.176 millones de kWh en idéntico período de 1971. Las centrales de bombeo actualmente existentes en nuestro país son las siguientes: Valdecañas, Torrejón, Villarino, Puente Bibey, Santiago-Jares, Ip y Pintado.

***Konum ve tarih**:14 Aralık 1972, sayfa 75.*

***Başlık**: Nükleer temelli elektrik üretimi neredeyse bir yıl içerisinde ikiye katlandı/ "La producción eléctrica de origen nuclear se ha duplicado casi en el curso de un año"*

***Spot**: Enerjinin tamamında Ocak-Ekim döneminde, 1971 yılının aynı dönemine göre yüzde 10'luk bir artış kaydedildi. Enerji*

Şekil 166

tüketiminde yaşanan artış ise 50,000 milyon kilowatt saat ile yüzde 11,5 oldu./ "Para el conjunto de la energía se ha registrado en el periodo enero-octubre un alza del diez por ciento sobre el mismo periodo de 1971 en cuanto al consumo -unos 50.000 millones de kilovatios-hora-, el incremento ha sido del 11,5 por 100."

A B C. MIERCOLES 6 DE NOVIEMBRE DE 1974. PAG. 35.

A B C EN WASHINGTON

DELEGACION ESPAÑOLA EN LA REUNION ANUAL DEL FORUM ATOMICO INDUSTRIAL

Beneficiosa cooperación hispano-norteamericana en el aprovechamiento pacífico de la energía nuclear

PROXIMAMENTE NUESTRO PAIS COMENZARA A RECIBIR URANIO ENRIQUECIDO DE LA UNION SOVIETICA

WASHINGTON, 5. (Crónica recibida por télex.) El embajador de España en Washington, don Jaime Alba, ha ofrecido un almuerzo en honor del presidente de la Junta de Energía Nuclear, teniente general don Jesús Olivares; de don Manuel Gutiérrez Cortines, presidente del Foro Atómico Español, y de don Francisco Pascual, director general de la Junta de Energía Nuclear, con sus respectivas esposas y acompañados del alto personal de la Embajada, entre los que se encuentra el agregado industrial, don Higinio Guillamón, y el agregado militar, teniente coronel don Luis Alvarez Carrasco.

En dicho almuerzo, a que también asistimos nosotros—, señalaba, en realidad, una etapa y un aniversario muy fundamental en la estrecha colaboración que desde hace años existe entre España y Estados Unidos en el campo nuclear. Efectivamente, la Delegación oficial española asistía en Washington a la reunión anual del Atomic Industrial Forum, asociación privada que agrupa todas las industrias y grupos que se ocupan del aprovechamiento de los usos pacíficos de la energía atómica, que cumplía precisamente un veinte años de existencia. Nació en 1954, cuando Estados Unidos lanzó su famoso proyecto de «Atomos para la paz» a través de su Comisión de Energía Atómica.

Desde un principio, España se halla presente en este esfuerzo iniciado por los Estados Unidos, colaborando estrechamente con ella. Poco a poco va dando sus frutos y cuajando en realizaciones concretas. Así, recientemente, en 1968, España y Estados Unidos firman un Convenio de cooperación relativo a los usos civiles de la energía atómica. Convenio que se modificaría posteriormente, en 1968, y ultimamente el 29 de mayo de este mismo año.

Se inicia con la Junta de Energía Nuclear un vasto programa de investigación y desarrollo con vistas a la realización de la energía atómica. Se comienza con reactores de investigación, siendo uno de los primeros el de la Moncloa, de la Junta de Energía Nuclear. Poco a poco se pasa a la construcción de reactores productores de energía, surgiendo las centrales de Zorita, en Guadalajara; Santa María de Garoña, en Burgos, y Vandellós, en Tarragona, aunque esta última realizada con técnica francesa, se están construyendo, asimismo, las centrales de Lemóniz, en Vizcaya, Almaraz, en Cáceres, y la de Asco en Tarragona, y otras en proyecto.

Pero en este campo que nos abre la llave del futuro y que por de pronto parece ser la primera solución viable de la crisis energética por la que pasa el mundo occidental, surge, con el temible fantasma de Hiroshima y Nagasaki, el viejo temor de lo misterioso y desconocido.

No hemos de insistir más de un cuarto de siglo de tecnología avanzada hayan sabido aunar esta tremenda fuente de energía; el caso es que las precauciones y las desconfianzas siguen profundamente arraigadas en el gran público en general.

Y es que, a pesar de que las centrales nucleares que se vienen construyendo en todo el mundo especialmente han pasado, casi desapercibidamente, a las primeras páginas de los periódicos populares, todo el programa de la fabricación y suministro de uranio enriquecido, U-235, elemento básico para el manejo de todo lo atómico, con ya del dominio público, en el caso de España, Estados Unidos y muy próximamente la será también por la U. R. S. S., en ambos casos bajo el control de la Agencia Internacional de Energía Atómica de Viena.

Las diversas asociaciones en defensa del medio ambiente, unas muy sinceramente y otras movidas por motivos más oscuros y políticos, vigilan celosamente toda expansión en el campo nuclear, haciendo ver, mezclando, muy fácilmente, lo real con los temores y angustias. Detrás de cada central nuclear que se construye para satisfacer las necesidades de una humanidad ordinaria de energía se ve como una temible caja de Pandora que construyen unos aprendices a brujos, que pueden desencadenar situaciones apocalípticas.

Y es que, a pesar de las conferencias a las que han asistido los corresponsales mencionados más arriba, son, más que útiles, necesarias. En este aspecto, la sincera y provechosa colaboración habida entre España y Estados Unidos a lo largo de estos veinte años, han demostrado como a través de la Agencia Internacional de Energía y reservas, plasmadas en los adecuados instrumentos legales, se puede llegar a resultados muy concretos y beneficiosos para todos.

No cabe duda, sin embargo, que la última explosión atómica india ha vuelto a plantear el gravísimo problema de la proliferación de esta arma aterradora. Independientemente de los fines para que se construyese, puede ser un paso inicial para la fabricación de unas bombas que extrayendo el plutonio adecuado de los cenizos del reactor puede dejar a las de Hiroshima y Nagasaki en el lugar casi de pequeños artefactos primitivos. Actualmente existen 19 países, con un total de 149 centrales nucleares. En el año 1980, dentro de cinco, 32 nuevos países se añadirán a esta lista. Para 1985 se calcula que la capacidad de las reactores atómicos será diez veces la existente en la actualidad.

Esta preocupación ha planteado, en el plano político, que entre en vigor en 1970, pero que una serie de países no han firmado. El club nuclear sigue creciendo cada día. Pero si se adentra un poco en este problema se ve, muchas veces, que los temores no corresponden a la realidad. La India ha podido hacer estallar su bomba nuclear porque, a pesar del tratado de acuerdo con Canadá, país que le suministró el material y la técnica necesaria, no se habían aún previsto y elaborado las necesarias cortapisas legales que fueron posteriormente incluidos en los sucesivos contratos de este tipo. Tienen, además, las salidas de emergencia un carácter de ley existente en el momento. Construyó para suministrar cualquier centrar nuclear o producción de energía eléctrica.

La mejor garantía para la paz y la no proliferación es, en la multinacional, aparte de la Agencia Internacional de Energía Atómica de Viena, la difusión y mantenimiento de este tipo de conferencias a las que hemos asistido. Son francamente provechosas y en el terreno crecientemente bilateral, el tipo de acuerdo y cooperación que existe entre Estados Unidos y España, basado en una sincera y ejemplar amistad. Sólo así podremos adentrar sin temor en el futuro, con sus perspectivas casi ilimitadas, futuro que ya ha convenido y que él lo sudaremos dar una fecha, será la de «Atomos para la Paz y por los señores Olivares, Cortines y Pascual han venido a comemorar aquí en Washington.—José I. RIVERO.

Fuji Shuttle
MUDANZAS INTERNACIONALES
GUARDAMUEBLES
GOYA, 5 275 62 37 - 226 36 36

SK SKREIBSON
auto radios y radio cassettes
Por 300 pts. mensuales
Rago - Conde Duque, 15
Tels. 2488504 2410450

PELETERIA REX
VEA COLECCION
Silva, 9, entresuelo

ARTES GRAFICAS
Se ofrece experto en A. Gráficas (actualmente regente de taller, con 30 operarios) Años de experiencia
Informes: Teléfono 446 99 34 - MADRID.

ATICOS
Disponemos de preciosos áticos, de dos y tres dormitorios y amplísima terraza
Precio 2 dormitorios . . 1.600.000
Precio 3 dormitorios . . 2.100.000
FACILIDADES HASTA 10 AÑOS
Visitar edificio San Graciano, frente al nº 130 de la calle Antonio López
Cantidades aplazadas avaladas según Ley 37/66

FINCA RUSTICA
3.000 m²
con agua, luz y accesos asfaltados. Junto a embalse navegable y carretera general. Magnífico arbolado Precio: 600.000 pesetas, en cinco años
Teléfono 262 00 95
INVERSION SEGURA

***Konum ve tarih**: 6 Kasım 1974, sayfa 35.*

***Başlık**: İspanyol heyeti yıllık atom endüstrisi forumunun toplantısında/ "Delegación Española en la reunión anual del fórum atómicos industrial"*

***Spot**: Nükleer enerjinin barışçıl kullanımında faydalı İspanyol-Amerikan işbirliği. Yakında ülkemiz Sovyetler Birliği'nin zenginleştirilmiş uranyum almaya başlayacak./ "Beneficiosa cooperación hispano-norteamericana en el aprovechamiento pacifico de la energía nuclear. Próximamente nuestro país comenzara a recibir uranio enriquecido de la Unión Soviética."*

Şekil 167

A B C. JUEVES, 2 DE MARZO DE 1978. PAG. 13

NOCHE DE BOMBAS DE E.T.A.-MILITAR CONTRA INSTALACIONES DE IBERDUERO

La organización terrorista amenaza con asesinar al conde de Cadagua si no se paran las obras de la central de Lemóniz

Bilbao. (Agencias.) La organización terrorista E. T. A.-militar ha reivindicado a través de llamadas telefónicas a varios medios informáticos vascos, la larga serie de acciones perpetradas durante la noche del martes y madrugada de ayer, en diversos puntos de las provincias vascas y Navarra, contra instalaciones de Iberduero o filiales. El balance de esta noche de atentados es de al menos ocho explotaciones, secuestro temporal de dos empleados de la citada empresa —propietaria, como se sabe, de la central nuclear de Lemóniz—, un intento fallido de explosión y robo a mano armada de dos coches en Bilbao. Según datos aproximados, la cuantía de los daños producidos por esta cadena de acciones se eleva a más de cien millones de pesetas. Además, hay que lamentar las graves heridas sufridas por un bombero en Baracaldo.

Por otra parte, sobre las dos de la madrugada, fue recibida una llamada telefónica al diario «Deia», anunciando que asesinar al conde de Cadagua si en quince días no se paralizan las obras de la mencionada central de Lemóniz, objetivo último de los actos terroristas.

FUERTE INCENDIO.—El más importante de los atentados llevados a cabo durante la noche del martes es el perpetrado contra las oficinas del barrio de Romo-Las Arenas (Guecho). En estas dependencias se originó un incendio de gran importancia, a consecuencia del cual resultó el 50 por 100 de las instalaciones y gran parte de los planos de la oficina de proyectos nucleares y archivo de planos.

Poco antes de la explosión, dos guardias Jurados de las oficinas detectaron la presencia de dos jóvenes encapuchados, contra los que efectuaron dos disparos de arma corta, que no pudo precisar el calibre, los que les puso en fuga —a pie—, emprendiendo los desconocidos con otros disparos, mientras cubrían su salida del local. Uno de los disparos alcanzó al coche Citroën GS, matrícula BI-7588-N, cuyo conductor resultó ileso.

El gran incendio que siguió a la explosión fue sofocado rápidamente. Al mismo tiempo, obligando a reforzar los servicios de bomberos y a desalojar a unas 60 familias del inmueble y de los contiguos, uno de cuyos vecinos, don José Arce Cebo, de setenta y cuatro años, tuvo que ser asistido a consecuencia de un ataque de nervios. Posteriormente, en el lugar de los hechos la Policía Armada, Guardia Civil, Cuerpo General de Policía, Policía Municipal y Servicios de Seguros, El fuego quedó extinguido alrededor de las 3,30 horas.

DESTROZADO UN CAMION.—A la misma hora, dos explosiones tuvieron en Barcaldo: en la subestación que dicha empresa tiene en la carretera de Castrejana y en el almacén en un almacén situado enfrente, también propiedad de la misma. El artefacto fue colocado debajo del camión especial BI-97999, que quedó totalmente destrozado, estando valorado en ocho millones de pesetas. En el segundo se quemaron los objetos almacenados, principalmente material para ferias de muestras y otros, en su conjunto de gran valor.

Contra las oficinas que Iberduero tiene en Guernica, calle Fernando el Católico, 3, jóvenes desconocidos arrojaron a las 0,05 horas un artefacto incendiario, que se estrelló contra las lunas exteriores sin llegar a penetrar en las oficinas, ardiendo los tres en la acera, sin producir daños.

Otros artefactos estallaron a las 0,55 horas en Vitoria. Uno, de escasa potencia, colocado en el interior del antiguo almacén Vitoriana de Electricidad, filial de Iberduero, con daños valorados en 25.000 pesetas.

En Pamplona, minutos después del secuestro de un taxista, cuyo vehículo le fue robado por unos jóvenes, se produjo una explosión en los almacenes de Eléctricas de Navarra, en Velero Alto (también filial de Iberduero). Los terroristas manistaron al vigilante previamente. El explosivo empleado —al parecer, materia plástica (unos 250 gramos)—. La Policía ha recogido un reloj que podría pertenecer a uno de los activistas.

En el barrio denostiarra de Eguía fue colocado un artefacto en las oficinas de Iberduero. El explosivo, formado al parecer, por dos kilos de goma-2, no afectó seriamente al local. También explotó otro artefacto en un transformador eléctrico de dicha empresa, que resultó dañado ligeramente.

En Zarauz fue colocado otro artefacto en las oficinas de Iberduero en dicha población, produciendo daños de poca consideración. En Azpeitia no pudo ser colocado el artefacto en el lugar adecuado de las oficinas, y al hacer explosión dañó seriamente la puerta.

SECUESTRO.—En Eibar, a las 8,30 de la tarde fue secuestrado en su domicilio, junto con su familia, el jefe técnico de Iberduero en dicha localidad don Antonio Zaldumbide Urquidi. Cinco jóvenes, tres mujeres y dos hombres, armados, se presentaron en este domicilio, calle Chonta, 1, y encerraron en el baño a la familia, a excepción del señor Zaldumbide, acreedor de la central nuclear de Lemóniz. Alrededor de las 10,20 de la noche, ordenaban, a toda la familia que penetrara en el baño, dejándola encerrada, con la promesa de que dos horas después serían liberados. A la vez, los cinco secuestradores se identificaban como miembros del «Comando Vizcaya» de la Comisaría de Policía de Eibar, daba cuenta del encierro de la familia, siendo a continuación liberados por la Policía.

Durante el secuestro del señor Zaldumbide, el comando le pidió las llaves de las oficinas de la empresa en dicha localidad, donde, según el señor Zaldumbide, acorde de la central nuclear de Lemóniz. Alrededor de las 10,20 de la noche, ordenaban, a toda la familia que penetrara en el baño, dejándola encerrada, con la promesa de que dos horas después serían liberados. A la vez, los cinco secuestradores se identificaban como miembros del «Comando Vizcaya» de la Comisaría de Policía de Eibar, daba cuenta del encierro de la familia, siendo a continuación liberados por la Policía.

Durante el secuestro del señor Zaldumbide, el comando le pidió las llaves de las oficinas de la empresa en dicha localidad, donde, según el señor Zaldumbide, acorde un artefacto, que llegó a hacer explosión.

Ayer por la mañana fue desactivado, comprobándose que se trataba de dinamita conectada a un sistema activador de relojería, procediendo a su desactivación especialistas de la Guardia Civil.

Los secuestradores abandonaron la Comisaría de Eibar, daba cuenta del encierro de la familia, siendo a continuación liberados por la Policía.

Durante el secuestro del señor Zaldumbide, el comando le pidió las llaves de las oficinas de la empresa en dicha localidad, donde, según el señor Zaldumbide, acorde un artefacto, que llegó a hacer explosión.

Ayer por la mañana fue desactivado, comprobándose que se trataba de dinamita conectada a un sistema activador de relojería, procediendo a su desactivación especialistas de la Guardia Civil.

Los secuestradores abandonaron el domicilio un par de horas al encargado de la pequeña oficina que la empresa tiene en la misma, al que también le exigieron las llaves para colocar un artefacto, cuya explosión ha producido importantes daños en las oficinas, en una tienda contigua y en varios coches aparcados en las inmediaciones.

AMENAZA.—Hacia las cuatro de la madrugada, en un control montado en la carretera de San Sebastián a Bilbao, la Policía detuvo a un individuo que conducía el coche Seat 124 de color claro, que no atendió la señal de alto. Un cuarto de hora después, el mismo control dio el alto a un Seat 127, matrícula VI-9239-C, ocupado por nueve jóvenes, que tampoco atendió la señal de parada, por lo que efectuaron varios disparos, dando lugar a la inmediata persecución y detención después. Al parecer, ninguno de ellos está implicado en los atentados registrados, según fuentes policiales.

Por otra parte, hacia las dos de la madrugada, fue leído el siguiente comunicado —por teléfono— a la Redacción de «Deia» y «Egin», de Bilbao:

«Somos E. T. A. militar. Hemos volado las oficinas de Iberduero en Las Arenas. Seguiremos la misma línea de actuación hasta que se paralicen las obras de la central de Lemóniz. El mismo quince días no se han parado, ejecutaremos al conde de Cadagua.» El comunicante reivindicó también los atentados contra Iberduero en San Sebastián y Bilbao, que hubo recientemente en Eibar y Barcaldo.

El conde de Cadagua fue presidente de Iberduero hasta el pasado mes de octubre, y durante unos dieciséis años. Actualmente ostenta el cargo de consejero de Iberduero.

El P. C. E. condena los atentados y pide que se paren las obras

San Sebastián, 1 (De nuestro corresponsal.) El Partido Comunista de Euskadi ha hecho público un comunicado reprobando tanto la construcción de la central nuclear de Lemóniz por parte de la empresa Iberduero, como los métodos terroristas empleados estos últimos días en el País Vasco para disuadir de su construcción.

El Partido Comunista solicita la inmediata paralización de las obras «fundamentalmente por la inexistencia de la voluntad popular en la decisión del emplazamiento, construcción y explotación» según los comunistas. Iberduero será responsable de garantizar la situación de paro en caso de no seguir la construcción. Respecto a los atentados, la nota del Partido Comunista condena enérgicamente los métodos de terrorismo empleados y terminando con una actitud científica y responsable, con firmeza en la defensa de los intereses populares y cerrando el paso a manipulaciones de cualquier clase del tema.—E.

Ponga su negocio en buen lugar.
Hnos. García Nobajas
Alto Campillo
Albaniz
Avda. Aragón
San Romualdo
Tenemos naves industriales bien situadas para que su empresa les saque mucho partido.
Entrada a convenir y cinco años de facilidades.
En cuanto a espacio usted puede elegir desde 300 a 7.000 m/s.
VENGA A VERNOS o llámenos a los teléfonos 224 95 00 y 448 59 81
INDUBUILDING ASTYGI
Construimos para su negocio.

***Konum ve tarih**: 2 Mart 1978, sayfa 12.*

***Başlık**: Bombalı gece; ETA'nın askeri kanadı Iberduero'nun tesislerine saldırdı/ "Noche de bombas de ETA-Militar contra instalaciones de Iberduero"*

***Alt başlık**: Terörist örgüt Lemoniz santralinde çalışma durmazsa – İspanya'da büyükelçiye benzer bir asalet rütbesi, f.y.- öldürmekle tehdit etti. /"La organización terrorista amenaza con asesinar el conde de Cadagua si no se paran las obras de la central de Lemoniz"*

Şekil 168

***Spot**: Terör örgütü E.T.A bask medyasına telefon ederek Bask eyaletlerinin ve Navarra'nın çeşitli noktalarındaki Iberduero ve onun yan tesislerine karşı Salı gecesi ve dün sabah saatlerinde bir dizi eylem yaptığını iddia etti. Saldırılı gecenin bilançosu en az sekiz patlama, bilindiği üzere Lemoniz nükleer santralinin sahibi olan söz konusu şirketin iki çalışanını geçici olarak alıkoyma, başarısız bir bombalama ve iki arabaya silahlı soygun girişimidir. / "La organización terrorista E.T.A. - militar ha reivindicado a través de llamadas telefónicas a varios medios informáticos vascos, la larga serie de acciones perpetradas durante la noche del martes y madrugada de ayer, en diversos puntos de las provincias vascas y Navarra, contra instalaciones de Iberduero o filiales. El balance de esta noche de atentados es de al menos ocho explotaciones, secuestro temporal de dos empleados de la citada empresa -propietaria, como se sabe, de la central nuclear de Lemoniz-, un intento fallido de explosión y robo a mano armada de dos coches en Bilbao."*

ABC

MADRID, SÁBADO 18 DE MARZO DE 1978

Estalló un artefacto en la central nuclear

DOS MUERTOS Y CATORCE HERIDOS EN LEMONIZ

Un potente artefacto hizo explosión en la tarde de ayer en una zona próxima al generador de vapor de la central nuclear de Lemóniz, actualmente en construcción, causando la muerte de dos empleados de montaje y catorce heridos más. Este es el más grave atentado registrado hasta ahora en la citada central nuclear, que horas después fue reivindicado por E.T.A., rama militar, en una llamada a R.N.E. de Bilbao.

Şekil 169

Konum ve tarih: *18 Mart 1978, sayfa 1.*

Üst Başlık: *Nükleer santralde patlama oldu / "Estalló un artefacto en la central nuclear"*

Başlık: *Lemoniz'de 2 ölü, 14 yaralı/ "Dos muertos y catorce heridos en Lemóniz"*

Spot: *İnşaat halindeki Lemoniz nükleer santralinin buhar jeneratörü yakınındaki bir alanda, iki montaj işçisinin ölümüne ve 14"ten fazla işçinin de yaralanmasına neden olan güçlü bir patlama meydana geldi. Söz konusu nükleer santrale şimdiye kadar yapılan bu en ciddi saldırı, Bilbao'daki İspanya Ulusal Radyosu'nun (R.N.E.)*

ofisine gelen telefon aramasıyla ETA tarafından üstlenildi. / "Un potente artefacto hizo explosión en la tarde de ayer en una zona próxima yal generador de vapor de la central nuclear Lemoniz, actualmente en construcción, causando la muerte de dos empleados de montaje y catorce heridos más. Este es más grave atentado registrado hasta ahora en la citada central nuclear, que horas después fue reivindicado por E.T.A. rama militar, en una llamada e R.N.E. de Bilbao."

EL ACCIDENTE DE LA CENTRAL NUCLEAR DE HARRISBURG (USA)

ALGUIEN CERRO EL SISTEMA DE REFRIGERACION DE LA PLANTA

Sea fallo técnico o humano, lo que ha quedado demostrado es que estas centrales no son bombas atómicas listas para estallar en cualquier momento

Nueva York, 29. (De nuestro corresponsal.) El accidente de Harrisburg sigue dominando los titulares. A fin de cuentas se trata del primer fallo importante en una planta nuclear, y es buena medida ya a darnos respuesta a una pregunta en la mente de todos: pese al déficit energético que se prevé, ¿es la energía atómica lo suficiente segura como para que apostemos a ella nuestro futuro? La respuesta provisional que nos ha dado este accidente es: aunque esa energía es peligrosa y el menor error, mecánico o humano, puede dejarla fuera de control, la serie de seguros con que se la ha ido rodeando permite asegurar que los accidentes no desembocan allí en catástrofe, como se temía. Lo que tampoco quiere decir que hayamos eliminado los riesgos. Es más, el accidente de Harrisburg advierte que deben seguir reforzándose las medidas de seguridad hasta hacer aquéllos prácticamente nulos.

Según la compañía, al fallar una válvula del sistema de refrigeración de los tubos que contienen las «balines» de uranio enriquecido, algunos de estos tubos se calentaron tanto que se fundieron o rompieron, dejando escapar varios de los balines al agua de refrigeración que, a su vez, se desbordó fuera del contenedor, cayendo al pozo de la torre.

SISTEMAS DE SEGURIDAD. — Mientras tanto, habían funcionado los sistemas de seguridad, y la torre quedó automáticamente cerrada, deteniéndose toda actividad nociva en la misma. El hecho de que sus paredes tengan 1,20 metros de espesor da plena seguridad de que no habrá filtraciones de esa agua contaminada fuera. Pero sigue habiendo dos problemas:

● Parte de esa agua ha pasado al edificio auxiliar, donde está la turbina generadora de electricidad, cuyas paredes no son del mismo grosor.

● Sigue saliendo vapor radiactivo de la torre, habiéndose acusado rastros de él a 50 kilómetros de distancia.

Aunque conviene también advertir que:

● La situación se ha estabilizado y funcionan los sistemas de refrigeración, que va disminuyendo la actividad del núcleo de uranio en la torre.

● Aunque se ha filtrado radiactividad fuera, a través del vapor, ha sido en cantidades mínimas: siete milirems, que vienen a ser la radiación que recibimos cuando un dentista nos hace una radiografía de la dentadura: cuando nos hacen una del pecho, recibimos 72 milirems, y el nivel es que empiezan a ser peligrosos son 170.

FALLO HUMANO. — De todas formas, se han tomado toda clase de precauciones, y los obreros que se hallaban en la planta en el momento del accidente han sido examinados a fondo, sin que fuera necesario hospitalizar a ninguno. Tampoco hubo heridos de otra clase, ni se ha hugado necesario evacuar a nadie. Se cuenta que dentro de un par de semanas la leche de las vacas que pastan por los alrededores acusará radiactividad, aunque en mayor que cuando los chinos o franceses hacen estallar una bomba atómica en la atmósfera.

La compañía propietaria de la planta echa la culpa a una válvula, pero los constructores del sistema aseguran que no hay válvulas en él. En las últimas horas se afianza la teoría de que fue un fallo humano: alguien en el control de mandos, por causas no especificadas, cerró el sistema de refrigeración, provocando el recalentamiento del entero sistema. Pero habrá que comprobarlo.

RIESGOS, PERO MANEJABLES. — En cualquier caso, el accidente muestra al mismo tiempo lo defendido que es una central nuclear y los pedazos que son sus sistemas de seguridad. Que un simple fallo mecánico o humano puede acarrear el corazón mismo de la planta. Pero en torno a él se han dispuesto una serie de barreras que protegen no sólo a los trabajadores en aquella, sino también al contorno.

¿Son, pues, completamente seguras las centrales atómicas? No, ya que aún pueden ocurrir accidentes en ellas, como acabamos de ver. Pero, desembocan un accidente inmediatamente en catástrofe, como se temía? Tampoco, como hemos visto. Hay riesgos en ellas, pero manejables. Es posible que incluso más manejables que otras fábricas.

La lección puede ser que debe seguirse trabajando para que incluso este tipo de accidentes controlados no ocurra. Pero al mismo tiempo hay la satisfacción de sentir que las plantas nucleares no son bombas atómicas listas a estallar en cualquier momento.—José María CARRASCAL.

Şekil 170

Konum ve tarih: *30 Mart 1979, sayfa 55.*

Üst Başlık: *ABD'de Harrisburg nükleer santrali kazası / "El accidente de la central nuclear de Harrisburg (USA)"*

Başlık: *Biri, santralin soğutma sistemini kapatmış / "Alguien cerro el sistema de refrigeración de la planta"*

Alt Başlık: *Teknik hata ya da insan hatasından kaynaklansın bu (patlama) santrallerin her an*

patlamaya hazır birer bomba olmadıklarını gösterdi. / "Sea fallo técnico o humano, lo que ha

quedado demostrado es que estas centrales no son bombas atómicas listas para estallar en cualquier momento"

Spot: *Harrisburg kazası başlıklarda yer almayı sürdürüyor. Her şeyden öte bir nükleer santraldeki ilk başarısızlık olarak kaydedilmek üzere ve herkesin zihnindeki bir soruya büyük ölçüde cevap verecek: Atom enerjisi, geleceğim üzerine bahse girmek için yeterince güvenli mi? Tehlikeli ve mekanik hata yada insan hatası, en küçük hata (santralı) kontrolden çıkarabilir, güvenlik önlemleri, korkulduğu üzere, felaket sırasında kazayı sonlandırmaz. Bu, riskleri gidermemiş olduğumuz anlamına da gelmez. Dahası Harrisburg kazası güvenlik önlemlerinin risk sıfırlanana kadar güçlendirmeye devam etme zorunluluğu konusunda uyarıyor. / "El accidente de Harrisburg sigue dominando los titulares. A fin de cuentas se trata del primer fallo importante en una planta nuclear, y en buena medida va a darnos respuesta a una pregunta en la mente de todos: pese al déficit energético que se prevé, ¿es la energía atómica lo suficiente seguro como para que apostemos a ella nuestro futuro? La peligrosa y el menor error, mecánico o humano, puede dejarla fuera de control, la serie de seguros con que se la ha ido rodeando permite asegurar que los accidentes no desembocan allí en catástrofe, como se temía. Lo que tampoco quiere decir que hayamos eliminado los riesgos. Es más, el accidente de Harrisburg advierte que deben seguir reforzándose las medidas de seguridad hasta hacer aquellos prácticamente nulos."*

RESOLUCION DEL COMITE FEDERAL

EL PSOE EXIGE UN DEBATE NACIONAL SOBRE LAS CENTRALES NUCLEARES

El PSOE exige la adopción de las medidas adecuadas para la defensa de los intereses populares en la cuestión de la energía nuclear, afirma una resolución votada por el Comité federal del partido, que terminó ayer sus reuniones en Madrid.

En el texto de la resolución, que fue votado por unanimidad, se precisa que de las conclusiones defendidas por el Partido Socialista a lo largo de 1978, y, particularmente, ante el Parlamento, tres son de candente actualidad:

a) No se debe conceder autorización de construcción a ninguno de los grupos nucleares que cuentan actualmente con autorización previa.

b) Ninguna de las siete centrales en construcción debe ser puesta en operación sin previa decisión del Congreso de los Diputados, después de rigurosa inspección de una Comisión parlamentaria.

c) Un debate nacional amplio, democrático, y con tiempo suficiente, debe ser promovido sobre las circunstancias concretas del proceso de nuclearización en España.

La resolución termina afirmando: «Todos los aspectos del problema —financieros, genéticos, energéticos y militares— deben ser conocidos y valorados por el pueblo español.»

Şekil 171

Konum ve tarih: *10 Nisan 1979, sayfa 32.*

Üst Başlık: *Federal Komite'nin çözümü / "Resolución del Comité Federal "*

Başlık: *PSOE nükleer santraller hakkında ulusal bir tartışma için çağrı yaptı/ "El PSOE exige un debate nacional sobre las centrales nucleares"*

Haber girişi*: PSOE, nükleer enerji konusunda halkın çıkarlarının savunulması için uygun önlemlerin alınması çağrısında bulundu. Madrid'de dün sona eren toplantıda partinin federal komitesi tarafından oylanan bir karar onaylandı. /"El PSOE exige la adaptación de las medidas adecuadas para la defensa de los intereses populares en la cuestión de la energía*

nuclear, afirma una resolución votada por el Comité federal del partido, que termino ayer sus reuniones en Madrid."

EN 1978, Y SEGUN DATOS OFICIALES

TODAS LAS CENTRALES NUCLEARES USA SUFRIERON ALGUN TIPO DE ACCIDENTE

En las centrales nucleares norteamericanas se produjeron a lo largo del último año 2.835 accidentes o percances comunicables, según el Registro de la Comisión de Regulación Nuclear estadounidense, que recoge Efe.

Todas las centrales norteamericanas tuvieron que interrumpir su actividad temporalmente, al menos una vez en 1978, por razones de seguridad, revela este mismo Registro. La duración de estas interrupciones osciló, según la gravedad de los incidentes, entre varias horas y varios meses. Así, la central atómica de Crystal River, en Florida, tuvo que cerrar de marzo a septiembre de 1978 a causa de fallos en el sistema de desaceleración de la actividad del reactor.

OBRAS PARALIZADAS Y REVISIONES. Tras el estudio realizado con motivo del accidente ocurrido en la central nuclear de Three Mile Island, en Pensilvania, la Comisión de Defensa Nuclear del Japón (NSC) decidió el pasado fin de semana suspender las operaciones de la planta nuclear de Kansai, en la provincia de Fukui, para le inmediata revisión de los sitemas de seguridad de la misma, según informó en Tokio un portavoz gubernamental.

La Comisión Norteamericana Reguladora de Energía Nuclear informó el pasado sábado que algunos de los reactores Westinghouse disponen de instrumentos técnicos que podría fallar en ciertas circunstancias. pudiendo ocasionar la pérdida de gases.

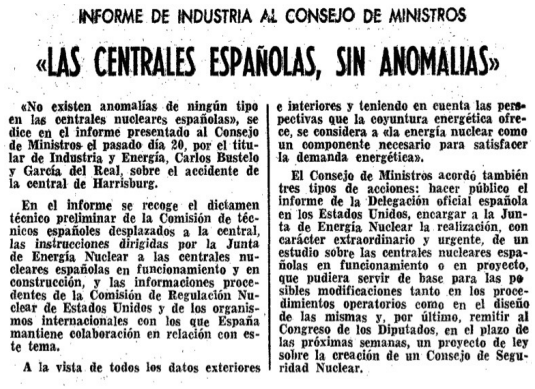
Şekil 172

Konum ve tarih: *17 Nisan 1979, sayfa 41.*

Üst Başlık: *1978 yılının resmi verilerine göre / "En 1978, y según datos oficiales"*

Başlık: *ABD'deki bütün nükleer santraller bu tip bir kaza geçirdi/ "Todas las centrales nucleares USA sufrieron algún tipo de accidente"*

Haber girişi*: ABD'nin nükleer santrallerinde, Amerikan Nükleer Düzeleme Komisyonu'nun kayıtlarından Efe'nin edindiği bilgilere göre geçen yıl 2835 kaza ya da olay meydana geldi./ "En las centrales nucleares norteamericanas se produjeron a lo largo del ultimo año 2,835 accidente o percances comunicables, segur el Registrado de la Comisión de Regulación Nuclear estadounidense, que recoge Efe."*

INFORME DE INDUSTRIA AL CONSEJO DE MINISTROS

«LAS CENTRALES ESPAÑOLAS, SIN ANOMALIAS»

«No existen anomalías de ningún tipo en las centrales nucleares españolas», se dice en el informe presentado al Consejo de Ministros el pasado día 20, por el titular de Industria y Energía, Carlos Bustelo y García del Real, sobre el accidente de la central de Harrisburg.

En el informe se recoge el dictamen técnico preliminar de la Comisión de técnicos españoles desplazados a la central, las instrucciones dirigidas por la Junta de Energía Nuclear a las centrales nucleares españolas en funcionamiento y en construcción, y las informaciones procedentes de la Comisión de Regulación Nuclear de Estados Unidos y de los organismos internacionales con los que España mantiene colaboración en relación con este tema.

A la vista de todos los datos exteriores e interiores y teniendo en cuenta las perspectivas que la coyuntura energética ofrece, se considera a «la energía nuclear como un componente necesario para satisfacer la demanda energética».

El Consejo de Ministros acordó también tres tipos de acciones: hacer público el informe de la Delegación oficial española en los Estados Unidos, encargar a la Junta de Energía Nuclear la realización, con carácter extraordinario y urgente, de un estudio sobre las centrales nucleares españolas en funcionamiento o en proyecto, que pudiera servir de base para las posibles modificaciones tanto en los procedimientos operatorios como en el diseño de las mismas y, por último, remitir al Congreso de los Diputados, en el plazo de las próximas semanas, un proyecto de ley sobre la creación de un Consejo de Seguridad Nuclear.

Şekil 173

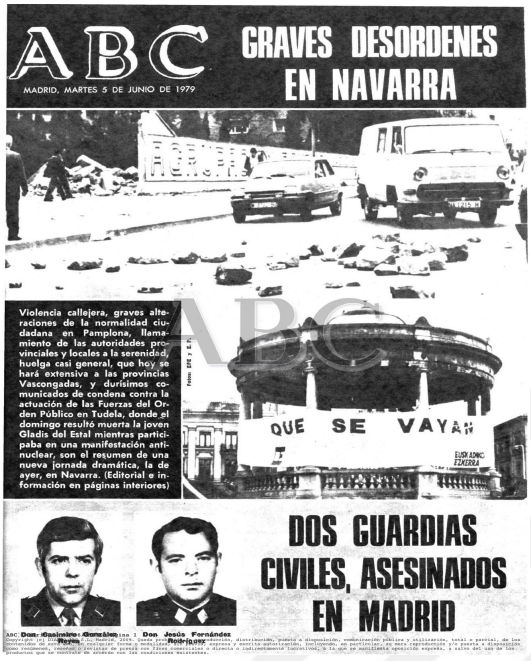
Konum ve tarih: *4 Mayıs 1979, sayfa 45.*

Üst Başlık: *Sanayi Raporu Bakanlar Kuruluna/ "Informe de industria al Consejo de Ministros"*

Başlık: *"İspanyol nükleer santrallarında anomali yok"/ "Las centrales Españolas, sin anomalías"*

Haber girişi: *"İspanyol nükleer santrallerinde herhangi bir anormallik yoktur" denilen Harrisburg nükleer santrali kazası ile ilgili rapor önceki gün ayın 20'sinde Sanayi ve Enerji Bakanı Carlos Bustelo y García del Real tarafından Bakanlar Kuruluna sunuldu. / "'No existen anomalías de ningún tipo en las centrales nucleares españolas', se dice en el informe*

presentad al Consejo de Ministros el pasado día 20, por el titular de Industria y Energía, Carlos Bustelo y García del Real, sobre el accidente de la central de Harrisburg."

ABC

MADRID, MARTES 5 DE JUNIO DE 1979

GRAVES DESORDENES EN NAVARRA

Violencia callejera, graves alteraciones de la normalidad ciudadana en Pamplona, llamamiento de las autoridades provinciales y locales a la serenidad, huelga casi general, que hoy se hará extensiva a las provincias Vascongadas, y durísimos comunicados de condena contra la actuación de las Fuerzas del Orden Público en Tudela, donde el domingo resultó muerta la joven Gladis del Estal mientras participaba en una manifestación antinuclear, son el resumen de una nueva jornada dramática, la de ayer, en Navarra. (Editorial e información en páginas interiores)

QUE SE VAYAN

DOS GUARDIAS CIVILES, ASESINADOS EN MADRID

Don Jesús Fernández Rodríguez

Konum ve tarih: *5 Haziran 1979, sayfa 1.*

Başlık: *Navarra'da ciddi karışıklık/ "Graves desordenes en Navarra"*

Spot: *Sokak şiddeti, Pamplona'da hayatın normal akışının değişmesi, eyalet ve yerel yetkililerinin sükunet çağrısı, neredeyse genel grev havası... ve iletişimsizlik pazar günü katıldığı nükleer karşıtı protestoda genç Gladis del Estal'in öldürüldüğü Tudela'da kolluk güçlerine karşı bugün Bask eyaletlerine yayılacak. Navarra'da bu dramatik günün özete de dünkü gibi olacak. /*

Şekil 174

"Violencia callera, graves alteraciones de la normalidad ciudadana en Pamplona, llamamiento de las autoridades provinciales y locales a la serenidad, huelga casi general, que hoy se hará extensiva a las provincias Vascongadas, y durísimos comunicados de codena contra la actuación de las Fuerzas del Orden Publico en Tudela, donde el domingo resuelto la joven Gladis del Estal mientras participaba en una manifestación antinuclear, son el resumen de una nueva jornada dramática, la de ayer, en Navarra"

POR EL ENCIERRO DE LOS ALCALDES

PARALIZADA LA ACTIVIDAD EN CIENTO TRES MUNICIPIOS EXTREMEÑOS

Badajoz, 31. (De nuestro corresponsal.) En los ciento tres Ayuntamientos de Extremadura, cuyos representantes titulares protagonizan el no rotundo a la central nuclear de Valdecaballeros, la vida municipal se ha suspendido, al menos simbólicamente.

Posiblemente el próximo domingo se desplace a Madrid una Comisión para ver la manera de obtener una entrevista con el ministro de Industria y Energía. Al parecer, esta Comisión no lleva ningún empeño de aceptación negociadora, como textualmente se han expresado ante los medios de comunicación: «Valdecaballeros no es negociable. Simplemente vamos para informar al ministro, ya que parece que no lee la Prensa, ni oye la radio, ni ve la televisión. Cualquier proposición negociadora será rechazada inmediatamente.»

Al anochecer del día de ayer se produjo una manifestación no autorizada, a la que concurrieron unas 1.600 personas, que transcurrió sin el más leve incidente. Se estima que la cifra de concurrencia quedaba alicorta habida cuenta de que no sólo Villanueva de la Serena es una ciudad populosa, sino que toda la parte de la comarca denominada La Serena cuenta con elevada cifra de pueblos y villas de regular censo de población y que de esos municipios hubo pocos desplazamientos a Villanueva.

El tono de la manifestación tuvo tinte inciso, pues se lanzaron gritos contra el presidente Suárez y se pidió la dimisión fulminante de Luis Ramallo García, presidente de la Junta Regional de Extremadura.

Para mañana, sábado (ya hoy), tienen prevista los antinucleares una manifestación que, por cierto, está pendiente de la debida autorización del Gobierno Civil, y si va a ser el próximo sábado, el permiso debería haberse solicitado con los diez días de antelación que son reglamentarios.

Al parecer, los encerrados, en otra asamblea acordaron que la manifestación fuese hacia adelante con o sin permiso de la autoridad gubernativa competente.

Por otra parte —según declaraciones de un portavoz de los antinucleares—, se han recibido desde distintos puntos de Extremadura más de 600 telegramas de adhesión en contra de las centrales nucleares.—T. RABANAL BRITO.

SEGUN EL MINISTERIO DE INDUSTRIA Y ENERGIA

«LA CONSTRUCCION DE LAS CENTRALES SERA POSITIVA PARA EL EMPLEO»

Carlos Bustelo celebrará diversas reuniones para informar sobre la autorización de las centrales

En relación con la situación planteada en la provincia de Badajoz, a propósito de las reacciones registradas como consecuencia de la autorización de la central nuclear de Valdecaballeros, el Ministerio de Industria y Energía hizo pública a última hora de la tarde de ayer la siguiente nota:

«1. La localización de una central nuclear en Valdecaballeros fue ya aprobada en 4 de septiembre de 1975, una vez realizados los estudios y obtenidos los informes correspondientes. En dicha fecha se iniciaron los trabajos de ingeniería e infraestructura en la zona por las compañías promotoras.

2. La resolución de la Dirección General de la Energía por la que se concede la autorización de construcción de la central nuclear de Valdecaballeros cumple todos los requisitos exigidos por la legislación vigente para este tipo de autorizaciones, incluidos los informes de la Junta de Energía Nuclear, relativos a la máxima seguridad de las instalaciones, informes que se han contrastado con las más recientes normas internacionales sobre el particular. Muy especialmente, las condiciones técnicas exigidas por la citada resolución respecto al sistema de refrigeración garantizan absolutamente que el suministro de agua para riegos y otros usos no se verá afectado.

3. Esta autorización, al igual que las relativas a la central nuclear de Trillo y a las térmicas de carbón de La Robla (León), Guardo (Palencia) y Algeciras (Cádiz), se ha concedido en aplicación estricta del plan energético nacional y de acuerdo con las resoluciones aprobadas por el Congreso de diputados el pasado 28 de julio.

4. La resolución autoriza a realizar las obras de construcción de la central, quedando pendiente su entrada en funcionamiento, prevista para 1986, de la correspondiente autorización de explotación. Esta autorización, así como la inspección durante el período de construcción, será competencia directa del Consejo de Seguridad Nuclear, organismo independiente de la Administración, que se constituirá próximamente, según lo dispuesto en la resolución correspondiente aprobada por el Congreso de Diputados sobre el Plan Energético Nacional.

5. La decisión de desbloquear el proceso de construcción de las centrales de Trillo y Valdecaballeros se ha tomado atendiendo a razones de interés general, en unos momentos en los que la gravedad de la crisis del petróleo y su impacto sobre la economía española aconsejan la puesta en marcha inmediata de los proyectos de inversión en el campo energético. Ello tendrá efectos muy positivos sobre el nivel de actividad y creación de empleo, muy especialmente en las regiones donde se localizan los citados proyectos. Por otra parte, las provincias con instalaciones de generación eléctrica, tanto hidráulicas como de carbón o nucleares, se beneficiarán de la percepción del canon de compensación previsto en el Plan Energético Nacional.

6. Sin perjuicio de todo lo anteriormente expuesto, el ministro de Industria y Energía, don Carlos Bustelo, celebrará en los próximos días diversas reuniones con Delegaciones representativas de la región extremeña, con el objeto de suministrar cuanta información sea necesaria para despejar las dudas y malentendidos que pudieran existir en relación con la citada autorización.»

Şekil 175

Konum ve tarih: *1 Eylül 1979, sayfa 8.*

Üst Başlık: *Belediye başkanlarının oturma eylemi / "Por el encierro alcaldes"*

Başlık: *Extremadura'da 103 belediyedeki faaliyetleri durduruldu/"Paralizada la actividad en ciento tres municipios extremeños"*

Spot: *Valdecaballeros nükleer santralinde kilit rollerde yer alan Extremadura'daki 103 belediyenin temsilcilerinin belediyelerdeki görevleri askıya alındı, en azından sembolik olarak/"En los ciento tres Ayuntamientos de Extremadura , cuyos representantes titulares protagonizan el no rotundo a la central nuclear de Valdecaballeros, la vida municipal se ha suspendido, al menos simbólicamente."*

Üst başlık*: Sanayi ve Enerji Bakanlığına göre (Según el Ministerio de Industria y Energía)*

Başlık: *"Nükleer santralin inşası istihdam açısından olumlu olacak" ("La construcción de las centrales será positiva para el empleo")*

Alt başlık: *Carlos Bustelo, santrallere ruhsat verilmesi konusunda çeşitli toplantılar yapacak/"Carlos Bustelo celebrará diversas reuniones para informar sobre la autorización de las centrales"*

Spot: *Badajoz eyaletindeki durumla ve Valdecaballeros nükleer santraline ruhsat verilmesinin sonucu olarak kaydedilen tepkilerle ilgili olarak Sanayi ve Enerji Bakanlığı dün öğleden sonra şu notu yayınladı:/"En relación con la situación planteada en la provincia de Badajoz, a propósito de las reacciones registradas como consecuencia de la autorización de la central nuclear Valdecaballeros, el Ministerio de Industria y Energía hizo publica a ultima hora de la tarde de ayer la siguiente nota:"*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları gazete, hükümet, devlet politikaları, Nükleer Denetleme Konseyi (CSN) olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Çözülmeler başlasa da halen Franco diktatörlüğünün hüküm sürdüğü ve gazetenin de diktatörlüğün sesi olmayı sürdürdüğü bu yıllarda, diktatörlüğün enerji politikası gereği *"Nükleer, kaçınılmaz bir fırsat"* ve *"İspanyadaki nükleer temelli elektrik enerjisi için iyimser bakış açıları"* gibi nükleer taraftarı gözle atılmış başlıklara rastlanmaktadır. Her ne kadar Bask bölgesinde 1972'de inşaatına başlanan Lemóniz nükleer santraline karşı ulus bilincinin de etkisiyle bu tarihten itibaren muhalefet yavaş yavaş yükselmeye başlamışsa da ABC gazetesinde bunu görmek mümkün değildir.

Gazetede "nükleer karşıtı duruş" ilk kez 1977'de Bask ülkesinin bağımsızlığını savunan ETA ile birlikte anılmış ve ETA'nın Lemóniz nükleer santraline karşı bombalı eylemlerinden biri "*Bombalı gece; ETA'nın askeri kanadı Iberduero'nun tesislerine saldırdı"* başlığı ve *"Terörist örgüt, Lemóniz santralinde inşaat durmazsa "el conde de Cadagua"yı öldürmekle tehdit"* alt başlığıyla duyurulmuştur. Başlık grubu, "Lemóniz", "bomba", "ETA", "öldürmek" kelimelerinin bir arada kullanılmasıyla nükleer santrale karşı çıkanların ayrılıkçı ya da "terörist" olduğu imasını barındırmakta ve okurun zihninde nükleer karşıtları ile ETA arasında bağlantı kurulmasını sağlamaktadır.

Dünya nükleer tarihinin en önemli olaylarından biri olan 1979 TMI nükleer kazasını gazete "*ABD'de bir nükleer santralde vana patladı"* başlığıyla duyurmuştur. İspanya'nın da nükleer bir ülke olmasından dolayı gazete kazayla ilgilenmiştir. Bu dönemde atılan "*Kazanın nedeni; insan hatasını takip eden mekanik bir arıza "* başlığı dikkat çekicidir. Zira başlık nükleer güvenliği sorgulamamakta ve kazayı insan hatasıyla sınırlı tutmaktadır. Benzer şekilde atılan *"ABD'de Harrisburg nükleer santrali kazası*" üst başlığı, *"Biri, santralin soğutma sistemini kapatmış"* başlığı benzer şekilde kazayı insan hatasıyla sınırlı tutmaktadır,

dahası "*Teknik hata ya da insan hatasından kaynaklansın bu (patlama) santrallerin her an patlamaya hazır birer bomba olmadıklarını gösterdi"* alt başlığıyla reaktörlerin güvenilirliği savunulmakta ve nükleer kaza haberinde alt başlık seviyesinde algı yönetimi yapılarak nükleer güvenliğe dair rıza üretilmektedir. *"ABD'deki bütün nükleer santraller bu tip bir kaza geçirdi (Todas las centrales nucleares USA sufrieron algún tipo de accidente)"* başlığı ise TMI kazasının sorumluluğunu ABD'deki reaktörlere ve ABD'nin nükleer teknolojisine bağlamakta, böylelikle diğer ülkelerin nükleer teknolojilerini ve bu teknolojiyle üretilmiş olan reaktörleri aklamaktadır. Bu süreçte dikkat çeken "*İspanyol nükleer santrallarında anomali yok (Las centrales Españolas, sin anomalías)"* başlığı da doğrudan İspanya'daki nükleer reaktörleri aklamaya, toplumun bu konudaki endişesini yok etmeye yöneliktir. Gazetenin özellikle TMI kazasıyla ilgili haberlerden böylesi başlıklar tercih etmesinin amacı, TMI kazasının İspanya'nın nükleer enerji üretiminde olası olumsuz etkilerini ve okurun zihninde İspanya'nın nükleer reaktörlerine dair soru işaretlerini engellemek olarak değerlendirilebilir. Nükleer karşıtı seslerin yükseldiği TMI'dan hemen sonraki aylarda ise "*Nükleer santralin inşası istihdam açısından olumlu olacak (La construcción de las centrales será positiva para el empleo)*" şeklindeki nükleer taraftarı argümanları başlığa taşıyarak bu argümanları okura doğrudan yansıtan örneklerde ise nükleer güvenlik konusunda güveni sarsılan toplumun nükleer enerjinin üretimine devam edilmesine dair rızası istihdam üzerinden üretilmektedir.

Nükleer karşıtı bir protesto gösterisinin ilk kez gazetede yer aldığı tarih 1979'dur ki; gazete "Navarra'da ciddi karışıklık" başlığıyla haberi manşetine taşımıştır. Bir kişinin öldüğü protesto gösterilerini "karışıklık" olarak tanımlamak gazetenin

İç sayfalardaki başlıklardan biri "*Tudela olaylarında solcu istismar"* ve diğeri ise "*Tudela: Nükleer karşıtı gösteride bir ölü*" başlığıyla görmüştür. Antikomünist tutum içindeki gazete, ilk başlıkta nükleer karşıtlarını "solcu" olarak etiketlemekte ve "istismar" kelimesiyle de başlığa olumsuz bir anlam katmaktadır. İkinci başlıkta ise nükleer karşıtı gösteri ile ölüm vakası birlikte anılarak sorumluluk nükleer karşıtlarına yüklenmekte, nükleer karşıtlarını tehlikeli olduğu algısı yaratılmaktadır. "*Nükleer karşıtı gösteri polis müdahalesiyle bitti"* başlığı nükleer karşıtlarının polisin müdahale etmesini gerektirecek davranışlarda bulunduğu imasını içermektedir.

Bu dönemde başlıkların yönlendirici bir biçimde atıldığı ve nükleer taraftarı söylem içerdiği görülmektedir. Üst başlık genellikle kullanılmazken alt başlıklar da, başlıkları tamamlar/açıklar niteliktedir. Başlık grubundaki yönlendirmenin başlık ve özellikle alt başlık üzerinden yapıldığı söylenmelidir. Nükleer karşıtlarının temsiliyeti başlık düzeyinde 1977'ye kadar yoktur. Bu tarihten sonra rastlanan temsiliyet ise nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmektedir.

Spot: ABC gazetesinde bu dönemdeki ilgili haberlerin spotları/haber girişleri başlıkla uyumlu olduğu örneklere rastlanırken bu iki unsurun uyumsuz olduğu örnekler de bulunmaktadır. Düz ve haber veren başlıklı haberlerin spotları da, yönlendirici başlığa sahip haberlerin spotları da genellikle düz ve haber veren şeklindedir, kapalı bir biçimde de olsa nükleer taraftarı bakış açısıyla kaleme alınmıştır.

Başlık grubu ve spotta farklı görüşlerin savunulduğu örneklerden biri olarak "*Teknik hata ya da insan hatasından kaynaklansın bu (patlama) santrallerin her an patlamaya hazır birer bomba olmadıklarını gösterdi*" alt başlığı ile "*Harrisburg kazası başlıklarda yer almayı sürdürüyor. Her şeyden öte bir nükleer santraldeki ilk başarısızlık olarak kaydedilmek üzere ve herkesin zihnindeki bir soruya büyük ölçüde cevap verecek: Atom enerjisi, geleceğim üzerine bahse girmek için yeterince güvenli mi? Tehlikeli ve mekanik hata yada insan hatası, en küçük hata (santralı) kontrolden çıkarabilir, güvenlik önlemleri, korkulduğu üzere, felaket sırasında kazayı sonlandırmaz. Bu, risklerin gidermemiş olduğumuz anlamına da gelmez. Dahası Harrisburg kazası güvenlik önlemlerinin risk sıfırlanana kadar güçlendirmeye devam etme zorunluluğu konusunda uyarıyor*" şeklindeki uzun girişi verilebilir. Haberin alt başlığından nükleer santrallerin güvenli olduğu, "her an patlamaya hazır bir bomba olmadıkları" ifadeleriyle savunulmakta, bu anlamda okurun TMI nükleer kazasına ve bu kazanın sonrasında nükleer enerjinin üretilmesine dair rızası üretilmektedir. Bu alt başlığı ölümü gösterip sıtmaya razı etmek atasözünden hareketle bombayı gösterip nükleer enerjiye razı etmek ile tanımlamak mümkündür. Haber girişinde ise nükleer güvenlik sorgulanmakta, alt başlıkta ifade edilenin reaktörlerin aksine her an kontrolden çıkabileceği vurgulanmakta ve nükleer riskler konusunda uyarılar yapılmaktadır.

Spotlarda nükleer karşıtlarına dair olumsuz imajlar üretilmekte, nükleer karşıtları "şiddet" ve "terör" ile ilişkilendirilmektedir.

Spotlar ya da haber girişleri genellikle başlık grubunda verilen bilginin biraz daha geliştirilmiş halidir. Dilin yapısından dolayı bazı spotların/haber girişlerinin pek çok detayı içerecek şekilde upuzun bir cümleden oluştuğu görülebilmektedir. Ancak açıktan propagandif bir dile rastlanmamaktadır.

Bu dönemde gazetenin spotlar üzerinden de yönlendirme yaptığı ancak asıl yönlendirmenin spot ya da haber girişinden ziyade başlık grupları üzerinden yaptığı söylenmelidir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde fotoğraf kullanımı yaygın değildir. Ancak gazetenin manşete çektiği ETA'nın nükleer santrale düzenlediği saldırı ya da reaktörlerin inşaatının devam ettiği yolundaki haberlerde fotoğraf kullanılmıştır. Bu fotoğraflar haberi kanıtlamaktan öte haberin etkisini arttırıcı nitelik taşımaktadır. Ancak baskı tekniklerinin kötü ve gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 52 haberden 3'ü gazeteye manşet olmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalı ve genellikle birinci sayfasında büyük bir fotoğrafla birlikte tek bir konu işlediği söylenmelidir. O yüzden bu dönemde ABC'de ikinci manşet, sürmanşet ya da birinci sayfadan anonslama gibi uygulamalara sık rastlanmamaktadır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde nükleer enerji konusu, hem İspanya'nın nükleer bir ülke olması, hem ayrılıkçı ETA'nın ulusal bir sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santraline ve bu santralin yöneticilerine karşı düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılar hem de özellikle nükleer ülkeleri sarsan ABD'deki TMI kazasının bu dönemde yaşanması nedeniyle nükleer enerji konusuyla ilgilenmiştir. Ancak gazetede diğer haberlere oranla daha az yer verilen nükleer karşıtı protesto haberlerinin haber hiyerarşisinde daha alt sıralarda bulunduğu söylenmelidir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve

politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: ABC gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; yeni yapılmakta olan nükleer reaktör inşaatları, ayrılıkçı ETA'nın ulusal bir sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santraline ve bu santralin yöneticilerine karşı düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılar, ABD'deki TMI kazası, az da olsa bu kazanın dünyadaki ve İspanya'daki yansımalarından oluşmaktadır.

1975 yılının sonunda, diktatör Franco'nun ölümüne kadar diktatörlüğün sesi olarak yayın yapmış ve diktatörlüğün çözülmesinin ardından ise önceki muhafazakar ve antikomünist yayın politikasını sürdürmüş olan gazete, diktatörlüğün nükleer enerji politikasından dolayı nükleer taraftarı bir yayın çizgisine sahiptir.

ABC gazetesi, İspanya'da dahil olmak üzere Batılı ülkelerin ekonomilerini derinden etkileyen 1973 petrol krizini göreme eğilimindedir. Bütün dünyada petrol bağımlılığının alternatifi olarak dünyada nükleer enerjinin yıldızı parlarken gazete bu argümanı da kullanmamakta ve nükleer enerji konusunu petrol krizinden bağımsız olarak ele almaktadır. Petrol krizini ve krizin İspanya'daki yansımalarını görmezden gelme eğilimi, her ne kadar sistemde çözülmeler arttıysa da iç kamuoyuna yansıtılan İspanya'nın güçlü ülke imajını bozmamaya yönelik bir adım olarak okunabilir.

ABC gazetesi ayrılıkçı ETA'yı terörist bir organizasyon olarak görmektedir. Dolayısıyla gazete, ETA'nın ulusal bir sorun olarak algıladığı Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santralına karşı düzenlediği saldırlar üzerinden, nükleer karşıtlarını kriminalize etmektedir ve okurun zihninde "nükleere karşı çıkanlar teröristtir" algısını yerleştirmeye yönelik yayın yapmaktadır. Haberlerinde ETA'nın hangi saiklerle, nükleer karşıtlarının hangi saiklerle sözü geçen nükleer santrale karşı çıktığı bilgisine yer verilmemektedir. Böylelikle de bu iki odağın aslında tek odak olduğu fikrini genel kabule dönüştürmek zor olmamaktadır.

Bask bölgesindeki nükleer karşıtı gösteri haberleri ise ancak gösteride can kaybı olması ve bu can kaybının toplumsal tepkiyle karşılanması halinde gazeteye girmiştir. ETA ile ilişkisi olmayan nükleer karşıtı bu gösterileri ABC gazetesi "şiddet" ile ilişkilendirmekte

ve nükleer karşıtlarını kamu düzenini bozdukları, toplumda huzursuzluk yarattıkları ve polisin müdahalesini hak ettikleri, yani suçlu oldukları imalarında bulunmaktadır. Ancak bu dönemde ülkenin Batısındaki Extramadura bölgesinde yer alan Valdecaballeros nükleer santraline karşı belediye başkanlarının düzenlediği oturma eyleminin haberlerinin, daha düz ve haber veren bir dille yazılmış olması dikkat çekicidir. Bu noktada gazetenin belediye başkanlarını "terör" ile suçlamak istememiş olma olasılığı belirmektedir. Yine olasılık dahilindedir ki; okura yansıttığı algıdan öte gazetenin kendi algısında da Bask bölgesindeki nükleer karşıtlarının, ETA faktöründen dolayı "terör" ile ilişkilidir. Dolayısıyla Bask bölgesi dışındaki nükleer karşıtlarını nispeten daha anlaşılır bulabilmektedir. Ancak Extramadura'daki protestoların haberlerinde de nükleer karşıtlarının talepleri, nükleer santrale neden karşı çıktıkları ve tam olarak ne istedikleri gibi bilgilere yer verilmemektedir. Buradan hareketle gazetenin olayı "terör" ile eşitlemeden ancak tek taraflı olarak aktardığı ve nükleer karşıtlarının seslerine haberlerinden yer vermediği söylenebilir.

Dünya nükleer tarihinin en önemli olaylarından biri olan 1979 TMI nükleer kazasına da gazete yine İspanya'nın nükleer enerji üreten bir ülke olmasından dolayı geniş yer ayırmıştır. Ancak gazetenin TMI nükleer kazasına yaklaşımı, zaten nükleer karşıtı seslerin yüksek perdeden çıktığı İspanya'da, bir de bu kazadan dolayı bu karşıt seslerin yükselmesini önlemeye ve tedirginlik yaşaması olası olan İspanya halkını sakinleştirmeye, halkı ABD'deki kazaya rağmen İspanya'daki reaktörlerin güvenli olduğuna ikna ederek nükleer enerji üretiminin devamına dair halkın rızasını sağlamaya yöneliktir. Bunun için bu kazayla birlikte özellikle nükleer enerji üreten ülkeler arasında nükleer güvenlik tartışmaları yapılırken gazete kazayı insan hatasıyla sınırlı tutarak haberlerinin aslında nükleer enerjinin güvenli olduğunu iması üzerine inşa etmiştir. Kaza ABD bağlamında ele alınmış, okura oradaki gelişmeler aktarılmış ancak kazanın İspanya'da yol açtığı tartışmalar ve İspanya'daki nükleer karşıtlarının talepleri görmezden gelinmiştir.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 52 haberin 3'ü ETA'nın saldırılarıyla, 5'i nükleer karşıtı protestolarla, 15'i TMI ile geri kalanı da devam eden nükleer süreç ile 3'ü TMI'nın ardından PSOE tarafından mecliste sunulan nükleer güvenlik ile ilgili gensoru önergeleriyle ilgilidir. Haberlerin hemen hepsinde seçmeci kaynak kullanımı ve haberde nükleer karşıtı sesleri görmezden gelme eğilimi dikkat çekmektedir. Böylelikle bazı

haberlerde açıktan bazı haberlerde kapalı biçimde nükleer enerjiye dair egemen söylem yeniden üretilmektedir.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar ABC gazetesinin sayfalarına yansımazken, hükümetin, gazetenin ve kurumların savunduğu nükleer taraftarı argümanlar ise "Nükleer santral istihdam alanı yaratacak" ve "İspanya'nın nükleer santrallarında sorun yok" şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: ABC gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan "Göstericileri göz altına aldılar" gibi cümlelere de rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi ABC'de de mevcuttur, dört beş cümlenin artarda bağlanmasıyla uzun cümleler oluşturulmaktadır. Bu cümleler birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: ABC gazetesinde bu dönemde özellikle ETA'nın nükleer karşıtı saldırı haberlerinde, gazete ile örgütün eylem ve söylemleri arasına mesafe koymak amacıyla stratejik noktalama işaretleri kullanılmaktadır. Gazetede sıklıkla büyük harflere ve nadiren de olsa stratejik noktalama işaretlerinden ünlem işaretine rastlanmaktadır.

TMI kazasının ilk günlerinde "kaza" kelimesini kullanmaktan kaçınmış, olan gazete "vana patlaması", "arıza" gibi ifadeleri tercih etmiştir. Bu tercih elbette ideolojiktir ve amaç "kaza" kelimesinin okur üzerinde yaratacağı etkiyi minimuma indirmektir.

Nükleer karşıtı bir gösteride polisin tarafından bir göstericinin öldürülmesi üzerine yapılan haberde "sokak şiddeti" ve "hayatın normal akışının bozulması" ifadelerine rastlanmaktadır ki sadece bu ifadeler bile nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmeye muktedirdir.

Haberlerde "sosyalist öneri", "kaçınılmaz fırsat", "terör örgütü" gibi sıfat tamlamalarına sıkça yer verilmektedir ki bu da haber haberin yönlendirici bir dile sahip olduğunu göstermektedir.

Mikro yapı analizinden hareketle, bu dönemde nükleer enerji haberleriyle ilgilenen ABC gazetesi çalışanlarının da gazetenin yayın çizgisine uyduğu ya da gazete ile nükleer enerji konusunda aynı fikri paylaştığı söylenebilir. Zira haberin makro yapısı ile mikro yapısı arasında dil ve söylem farkı yoktur.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca, genellikle propagandif olmaktan kaçınan nükleer taraftarı bir dil kullanmıştır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak için özellikle ETA'nın saldırı haberlerinde görgü tanıklarının ifadelerine başvurmuştur. Hükümet yetkililerin ya da siyasetçilerin açıklamaları yeterli görülmüş, uzman görüşü alınmamıştır. TMI kazasında ise kazanın nasıl olduğunu anlatmak için şekiller kullanılmıştır. Karşı taraf olan nükleer karşıtlarının görüşlerine de gazete yer vermemiştir.

3.3 Nükleer moratoryum (1980-1990)

İspanya'nın genel olarak tarihinde, özel olarak ise nükleer tarihinde bu dönem önem arz etmektedir. Zira bu dönemde sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) iktidara gelecek ve nükleer enerji üretiminde kısıtlama anlamına genel nükleer moratoryumu uygulamaya koyacaktır.

3.3.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

1980'ler İspanya için sıkıntılı başlamıştır. Bir yandan Bask ülkesinin bağımsızlığını sağlamak için kurulmuş olan ETA'nın suikastları ve değişim istemeyen yüksek rütbeli askerlerin darbe girişimiyle ülkeyi zır günler yaşatmıştır. Anlaşılan o ki; ülke halen "gül bahçesinde" değildir.

Öte yandan nükleer çalışmalar, 1979 TMI kazasından sonra iyice yükselen nükleer karşıtı seslere ve PSOE tarafından dillendirilen nükleer programı durdurma talebine rağmen devam etmektedir: 1981'in başında ülkenin batısındaki Cáceres kentindeki Almaraz nükleer santralindeki ilk ünite 930 MW'lık ilk ünite elektrik üretmeye başlamış, 1983 yılında Tarragona kentindeki Ascó nükleer santralinin yine ilk ünitesi 930 MW'lık potansiyelle devreye alınmıştır. Yine 1983'te Almaraz'ın ikinci ünitesi de yine 930 mw'lık bir potansiyelle çalışmaya başlamıştır.[537]

Her ne kadar İspanyol bilim insanları 1967'de "Planta Caliente M-1" da[538] adındaki küçük bir pilot reaktör için çalışmalara başlamış olsalar ilk üç reaktörü İspanyollar, değil İspanyol-Fransız ortaklığındaki şirketler yapmıştır. Fakat nükleer reaktörler için gerekli ekipmanların üretiminde ve bunların montajında İspanyol mühendislerle ve firmalarla birlikte çalışmışlardır. Zamanla İspanya nükleer endüstriye konsolide olmuştur ve 1980'ler İspanya nükleer endüstrisinin en çok çalıştığı yıllardır.[539]

Bu noktada nükleer enerjiyi Franco rejiminin demokratik İspanya'ya bıraktığı bir miras olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

İspanya'da ülkedeki yeni anayasa altında ilk demokratik seçim 1982'de yapılmış ve bu seçimi sosyal demokrat PSOE genel sekreteri Felipe Gonzales kazanmıştır. Bu İspanya halklarının "daha ileri reform isteği" olarak değerlendirmek mümkündür.[540] Üstelik bu reform isteği hayatın hemen hemen bütün alanlarını kapsamaktadır.

---

[537] Marín, s.68, 74
[538] Foro Nuclear y Universidad Salamanca, s. 18.
[539] Eduardo Gonzalez, "El Sector Nuclear Español; Historia, Impacto Económico y Proyección", Universidad Barcelona Revista Economía Industrial, No.369, (2008), s.102
[540] Işık, s.233.

Nükleer alanda ise Gonzales seçim programında nükleer enerji ile ilgili tavrını nükleer karşıtlığı üzerinden belirlemiş, nükleer karşıtı sesleri dinleyeceğini, alternatif enerji çeşitlerini savunacağını ve iktidara gelmesi halinde nükleer moratoryum uygulayacağını açıklamıştır. PSOE programında kendisini bu politik karara götüren nedenler ise şöyle sıralanmıştır: Nükleer enerji işsizlik ve enflasyon doğurmaktadır; Bütün bir yüzyıl düşünüldüğünde nükleer enerjinin ekonomik olarak İspanya'ya maliyeti, diğer enerji kaynakları ile kıyaslandığında yüksektir; Nükleer enerji, yerli enerji arzını kontrol eden özel sermayeye fayda sağlamaktadır, devlete değil. Hal böyleyken PSOE, olası bir elektrik sıkıntısı yaratmamak adına bu süreci bir nükleer moratoryum ile atlatacaktır.[541] Ancak 2 Aralık 1982'den PSOE'nin 5 Mayıs 1996'ya kadar geçen 14 yıllık iktidarında, dünya nükleer enerji tarihimin en büyük kazası olan Çernobil kazası meydana gelmesine rağmen ülkenin nükleer enerjiyi terk etmesini sağlamaması, PSOE'nin nükleer enerji karşıtı tutumunu sorgulatmaktadır.

Ancak o dönemde nükleer moratormun, PSOE'nin siyasi programına girmesinin ardından nükleer karşıtı hareket çok daha görünür bir hal almıştır. Eklemek gerekmektedir ki 1981 yılında İspanya'da çalışma yürütmeye başlayan Greenpeace'in eylemleri öncelerde ekolojist örgütlerin ve sonra partilerin, belediyelerin ve sendikaların dahil oladuğu nükleer karşıtı harekette niteliksel bir sıçrama yaratmıştır.[542] PSOE'nin' nükleer enerjinin hızını yavaşlatma kararında, ayrılıkçı ETA'nın yapımına karşı çıktığı Lemóniz nükleer santrali inşaatına düzenlediği saldırılar da etkili olmuştur.[543] Ve nihayetinde PSOE politik bir kararla 1983 yılında moratoryum ilan etmiş ve bu kapsamda inşa ahalideki 5 nükleer reaktör projesini durdurmuştur.[544] Zira PSOE'nin yayın organı El Socialista'ya göre PSOE sabit ve verimsiz kaynakların yatırımını finanse etmek ve dış borcu arttıran nükleer santraller gibi gereksiz işler yapmak istememektedir."[545]

Nükleer şirketler ve bu şirketlerin içinde bulunduğu İspanya'daki büyük çaplı sivil nükleer özel sektör ise bu karardan hoşlanmamıştır. Zira sektörü göre planlanan nükleer enerji üretim miktarını düşürme kararı bu sektörden kazanılan karın düşmesine, bazı nükleer

[541] Sansz, s.388, 399.
[542] Martinez,, s.88, 97
[543] Juan Velarde Fuertes, "La energía y su incidencia en la economía y su aplicación al caso español", De Seguridad y Defensa: La crisis energética y su repercusión en la economía, seguridad y defensa nacional, Madrid: Ministerio de Defensa, 2008.s. 101
[544] Pedro Costa Morata, "La cuestión nuclear, mucho más que una opción energética", La revista; Ingeniería y territorio, No. 82, (2008), s.58.
[545] Luis Diez, "Reducción Nuclear", El Socialista , No.307 (Mayıs 1983) s.33.

şirketlerin ve onların tedarikçilerinin kapanmasına ve insanların işsiz kalmasına yol açacaktır.[546] Ancak hükümet, sektörün bu yakınmasını haksız bulmakta ve nükleeri durdurma planının iş alanı açacağını söylemekte ve moratoryum sayesinde 1986'ya kadar nükleer enerjiye yatırılacak sermayenin yenilenebilir enerji alanına yatırılmasıyla 80 bin kişilik istihdam yaratacağından söz etmektedir.[547]

Moratoryum kapsamında onaylanmış olan 7 nükleer santral projesinden 5 tanesini durdurma kararı almış, diğer ikisinin ise inşaatı devam etmiştir.[548] Moratoryumdan sonra inşa edilen nükleer reaktörlerin ya var olan nükleer santrallere eklendiğine ya da iptal edilmeyen 2 nükleer santral projesi kapsamında kurulduğuna dikkat çekmek gerekmektedir:1984'te 974 MW'lık potansiyelle Valencia'daki Cofrentes nükleer santrali çalışmaya başlamıştır. 1985'te Ascó'nun ikinci reaktörü 930 MW'lık potansiyelle devreye alınmıştır. 1987'de Vandellós II 1044 MW'lık kurulu güçle elektrik üretmeye başlamıştır.[549] Ancak elbette moratoryuma rağmen İspanya'nın nükleer enerji çalışmalarına ve nükleer reaktör inşaatlarına devam ettiği de söylenmelidir.

Öte yandan demokrasiye geçiş sürecini hızla tamamlamış olan İspanya, 1986 yılında Avrupa Birliğine üye olarak kabul edilmiştir ki bu da demokratik İspanya'nın Avrupa tarafından da kabul gördüğüne dair de bir işaret olarak okunabilir. Ülke NATO'ya girip girmeme kararı bir referandumla halka sormuş ve çoğunluğun evet" demesi üzerine de ayanı yıl NATO'ya da üye olmuştur.

1980'lerin ikinci yarısı İspanya'da nükleer karşıtı hareket için pek iyi geçmemiştir. Bunda iki etken vardır. Biri önce ABD'de ve sonra Avrupa'da nükleer karşıtlarının çekirdeğini oluşturduğu ve 1970'lerdeki temel karakteristiği nükleer enerji karşıtlığı olan ekoloji hareketinin pasifistler, savaş karşıtları, nükleer silah karşıtları, nükleer enerji karşıtları gibi daha ufak gruplara bölünmesinin İspanya'ya olan yansımasıdır.[550] Bir diğeri de ülkede alınan nükleer moratoryum kararıdır. Ülkedeki nükleer santrallerin kapanma sürecini, nükleer

[546] Sansz, s.399.
[547] Carmen Mestre, "El PEN cerrara 80.000 empleos en los próximos cuatro anos", Diario 16, s.16.
[548] Herman Tertsch , "Valdecaballeros, la nuclear del nunca jamás". El País Domingo, 7 Ocak 2001, s. 28.
[549] Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Centrales Nucleares en España", http://www.minetad.gob.es/energia/nuclear/Centrales/Espana/Paginas/CentralesEspana.aspx, (erişim tarihi: 20 Aralık 2016).
[550] Sansz, s.227.

karşıtlarının çabasından çok hükümetin politik bir karar ile nükleer enerjiyi doğal yoldan öldürmesine bağlayan bağlayan Morata'da bu konuda benzer bir değerlendirme yapmaktadır:

> "Genel olarak nükleer karşıtı mücadele, ekoloji hareketi içindeki önemini yitirmeye başlamıştır. Hükümetin resmi programı gereği nükleer enerji kullanımındaki düşüş ve (diğer ülkelerdeki nükleer karşıtlarıyla) uluslararası işbirlikleri kurmanın zor olması birleşik mücadelede nükleer karşıtlarının ağırlık kaybetmesini beraberinde getirmiştir." [551]

Ancak bu noktada bir parantez açmakta fayda vardır. Moratoryum ülkenin nükleer enerjiden çıkışı anlamına gelmediğinden ülkede nükleer reaktörler çalışmakta ve atık üretmeye devam etmektedir. Bu atıklara ise hala bir çözüm bulunamamıştır. Yine 1984'te hükümetin emri ile ENRASA adında kamuya ait bir nükleer atık şirketi kurulmuştur. 1985'in sonunda nükleer atıklarla ilgili tüm sorumluluk İspanyol Nükleer Enerji Komisyonu'ndan bu şirkete devredilmiş ve 1986 yılında ise Cordoba kenti yakınlarından bir atık deposunun kurulması için şirkete yetki verilmiştir. 1988'da inşaat izni için çevresel etki değerlendirmesini de içeren bir dizi çalışmalar başlatılmış, 1989'da Cordoba İl Planlama Komisyonu, projenin kamu yararını göz önünde bulundurarak projeyi onaylamıştır. 1990'da "El Cabril" atık deposu inşaat başlamış, nükleer atık barındıran ilk varıl 1993'te buraya depolanmıştır. Çok düşük, düşük ve orta seviyeli atıkların depolandığı El Cabril 2015'in sonuna kadar hizmet verecektir.[552]

İspanya açısından da 1986'nın önemli olaylardan biri Çernobil nükleer kazası olmuştur. Bu kaza tüm dünyada olduğu gibi nükleer bir ülke olan İspanya'da da şaşkınlık yaratmıştır.

Üstelik resmi kaynaklara göre düşük dozda olsa da Çernobil'den kaynaklanan büyük miktardaki radyoaktif sızıntı İskandinavya'dan Akdeniz'e kadar bütün Avrupa'yı dolaşırken elbette İspanya'yı atlamamış ve ülkenin özellikle kuzeyi radyoaktif bulutlardan etkilenmiştir.[553] Nükleer Güvenlik Konseyi acilen ülkenin başta kuzeyinde olmak üzere muhtelif yerlerde radyoaktivitenin olup olmadığını araştırmış ve bulunan dozun kabul

[551] Pedro Costa Morata y José Frutos García, "Proyección de los movimientos ecologistas en las sociedades occidentales", Revista de Estudios de Juventud, No: 11 (1983), s.27.
[552] Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "El Centro de Almacenamiento de El Cabril", www.enresa.es/esp/inicio/actividades-y-proyectos/ca-el-cabril, (erişim tarihi: 14 Ocak 2017).
[553] Greenpeace, El resumen ejecutivo del informe de La catástrofe de Chernóbil; Consecuencias en la Salud Humana, 2006, s.4.

edilebilir sınırların altında olduğunu açıklamış ve Çernobil'den kaynaklanan radyasyonun olası etkilerini tespit etmek için Dünya Sağlık Örgütü'nün geliştirdiği "Çernobil Kazasının Sağlığa Etkileri Üzerine Uluslararası Program" ile elindeki verileri paylaştığını duyurmuştur.[554] Ancak İspanya eski başbakanı José Luis Rodríguez Zapatero'ya da danışmanlık yapan dünyaca ünlü nükleer karşıtı uzman Helen Caldicott, BM Çevre Programı Savunma Kurulu Raporu, Avrupa Çevre Ajansı Avrupa Görüntüleme ve Değerlendirme Programı Raporu ve Avrupa'da Hava Kirliliğine Yol Açan Bulaşıcı Unsurları Uzun Vadede Görüntüleme ve Değerlendirme Programı'nın verilerine dayanarak İspanya'nın kuzeyi ile ilgili elde veri bulunmadığını söylemektedir.[555]

Bu da İspanya hükümeti tarafından paylaşılan verilerin bilimsel çıkarım yapmak için yetersiz olduğunu ya da hükümetin paylaştığını söylediği verileri aslında paylaşmadığını göstermektedir. Her iki olasılıktan da yola çıkarak, Çernobil kazasının nükleer güvenlik konusunda İspanya'yı tedirgin ettiğini ve 1987 yılında 1. İspanya Radyoaktif Atık Planı'nın yapılmasına yol açtığını, ancak nükleer faaliyetleri ve durdurmaya muktedir olamadığını söylemek gerekmektedir. Zira 1988'de Guadalajara, kentinde Tajo nehrinin yanındaki Trillo I reaktörünü devreye alınmıştır ki bu da ülkenin son nükleer reaktör olacaktır. Ancak 80'lerin sonunda her ne kadar Çernobil'den daha düşük şiddetli olsa da İspanya'ya meydana geldiğinden bir sonraki nükleer kaza olduğundan İspanya için daha sarsıcı olacaktır.

19 Ekim 1989'da, 1972'de üretime başlayan ve İspanyol Fransız ortaklığındaki HIFRENSA şirketine ait olan Vandellós nükleer santralinin I numaralı reaktöründe yangın çıkmıştır. Yangında reaktör büyük ölçüde hasar almıştır. Reaktörü tamir etmenin astarı yüzünden pahalı olacağı gerekçesiyle ise reaktörün kapatılmasına karar verilmiştir. INES ölçeğine göre 3 ile derecelendirilen kaza, her ne kadar küçük çapta olsa da İspanyollara nükleer kazaların sadece ABD ya da SSCB gibi uzak ülkelerde değil kendi ülkelerinde de olabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu kazadan sora İspanya'da nükleer reaktör inşa edilmemiştir. Ancak ülkede halen eski reaktörlerin kullanım süreleri uzatılarak nükleer enerji üretimi devam etmektedir.

[554] Foro Nuclear y Universidad Salamanca, s. 26.
[555] Helen Caldicott, "Nükleer Enerjiden Tıbbi Çıkarımlar", TMMOB 8. Enerji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2012, s.97.

3.3.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi

Gazete demokrasiye geçiş süreci boyunca PSOE'ye verdiği açık desteği 1980'lerde de sürdürmüştür.[556] Bu açık destek 1982 yılındaki genel seçimlere aday olan PSOE genel sekreteri Felipe González için de sunulmuştur.

1982 demokratik seçimlerinde, diğer gazetelerin hepsi halen Franco'nun ideolojisinin etkisi altıdayken Franco'nun ideolojisinden etkilenmemiş olan tek gazete El Pais'tir ve PSOE'nin 14 yıllık sürekli iktidarını getirecek olan seçim zaferindeki etkisi büyüktür. 1980'de gazetenin hisselerinin yüzde 10'u, 1983'te ise yüzde 45'i, İspanya'nın en etkili medya patronlarından Jesús Polanco'nun eline toplanmıştır. [557]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

Las fuerzas políticas coinciden en calificar el hecho de extrema gravedad

ETAm asesinó ayer a José María Ryan, ingeniero de la central nuclear de Lemóniz

PATXO UNZUETA, Bilbao

La organización ETA Militar asesinó ayer al ingeniero de la central nuclear de Lemóniz, José María Ryan, secuestrado el pasado día 29 en Bilbao, cuando se cumplía el plazo de siete días dado por la organización para hacer efectivas las condiciones de las que dependía la suerte del secuestrado: demoler la central nuclear de Lemóniz. La totalidad de las fuerzas parlamentarias coinciden en valorar este asesinato como un hecho de extrema gravedad. El consejero del Interior del Gobierno vasco no duda en calificar el hecho como «inaceptable para un pueblo civilizado», mientras Txiki Benegas (PSOE) califica a los asesinos de «fanáticos fascistas», y Juan María Bandrés, diputado de Euskadiko Ezkerra, afirma que «ETA Militar alcanza su mayor nivel de desprestigio».

Un disparo en la nuca acabó con la vida del ingeniero José María Ryan, cuyo cadáver, tendido boca arriba, con una venda en los ojos, las manos atadas con esparadrapo y la cabeza cubierta por la gorra de su asesor, fue encontrado hacia las diez de la noche de ayer, al borde de un camino forestal, a unos 250 metros de la carretera comarcal que une las localidades vizcainas de Zaratamo y Arcocha.

El paraje, boscoso, de difícil acceso, parece indicar que los autores del asesinato obligaron al ingeniero secuestrado a recorrer por su propio pie los 250 metros que separan la carretera del pequeño desnivel, a un lado de la pista forestal, donde efectuaron el disparo. La bala penetró por la nuca y salió por el maxilar inferior.

A la 1.30 horas, el titular del juzgado de guardia de Bilbao ordenaba el levantamiento del cadáver y su traslado al depósito del Hospital Civil de Basurto. Apenas media hora antes, según un amigo y compañero de trabajo de José María Ryan que había pasado las primeras horas de la noche acompañando a la tensa espera de la familia, la esposa de la víctima, María Josefa Murúa, ignoraba lo sucedido.

El contenido del comunicado de ETA Militar avisando que Ryan había sido «condenado a muerte» si era conocido desde primeras horas de la noche por su esposa, si bien en un primer momento fue considerado más como una amenaza que como una realidad que podría haberse producido ya.

Las fuerzas de seguridad encontraron en las ropas de la víctima su documentación y algunos objetos personales. Las fuerzas de seguridad habían pedido la colaboración de una brigada de especialistas en explosivos, ante el temor de que pudiera tratarse «co-

A la izquierda, el ingeniero José María Ryan. La fotografía de la derecha muestra a su esposa e hijos en la manifestación celebrada el pasado jueves en Bilbao para pedir su liberación.

GARCÍA FRANCÉS

Numerosos trabajadores y técnicos de la empresa Iberduero y compañeros de la víctima se congregaron a medianoche en las oficinas de la empresa Iberduero en Bilbao, donde a primera hora de esta madrugada reinaba un ambiente de desolación. Un portavoz de la empresa manifestó que estaban indignados ante el asesinato, «que, sinceramente, no esperábamos». Numerosos amigos y familiares se trasladaron igualmente al domicilio del ingeniero asesinado. Horas antes, la esposa de este último había manifestado su gran preocupación por su marido.

La organización ETA Militar

María Ryan se hallaba entre las localidades vizcainas de Zaratamo y Arcocha. Este anuncio lo hizo poco después de emitir un comunicado en el que se indicaba que la organización terrorista había condenado a muerte al ingeniero cuando se cumplía el plazo de siete días dado para hacer efectivas las condiciones de las que dependía la suerte del secuestrado.

ETAm afirmaba en su comunicado que José María Ryan «ha comparecido ante un consejo revolucionario que le ha encontrado culpable de ser coautor en grado máximo de las decisiones y ejecutorias llevadas a cabo por Iberdue-

ejecutado en cualquier momento a partir de esta hora».

El comunicado amenaza también a «todos los cuadros superiores y mandos responsables de Lemóniz», a quienes «advierte que la ejecución del ingeniero jefe de explotación no es un hecho aislado, sino la apertura de un nuevo frente de actuación que les afecta a todos ellos». ETAm, tras desmentir que se hayan producido intentos de negociación, acusa al Gobierno español y a Iberduero de «haber vuelto la espalda a Ryan y a su familia, dejando pasar los días sin contestar a nuestro ofrecimiento de puesta en libertad».

Tarih ve konum: *7 Şubat 1981, sayfa 1.*

Üst başlık*: Polis güçleri durumu aşırı ciddi olarak tanımlıyor/"Las fuerzas policías coinciden en calificar el hecho de extrema gravedad"*

Başlık*: ETA dün Lemóniz nükleer santralinin mühendisi José María Ryan'ı öldürdü/"ETAm asesinó ayer a José María Ryan, ingeniero de la central nuclear de Lemóniz"*

Haber girişi: *Silahlı ETA örgütü, ayın 29'unda kaçırdığı Lemóniz nükleer santralinin mühendisi José María Ryan'ı dün öldürdü. Mühendisin hayatı Lemóniz nükleer santralinin yıkılmasına*

Şekil 176

[556] Maria Cruz Seoane ve Susana Sueiro, Una historia de El País y del Grupo Prisa, Barcelona: Plaza y Janés, 2004, s. 176.
[557] Almiron ve Segovia, s. 2909, 2911.

bağlıydı ve bunun için 7 gün süre verilmişti. parlamenter partilerin hepsi bu cinayeti durumun ciddiyetinin bir göstergesi olarak değerlendiriyor./"La organización ETA Militar asesinó ayer al ingeniero de la central nuclear de Lemóniz, José María Ryan, secuestrado el pasado día 29 en Bilbao, cuando se cumplía el plazo de siete días dado por la organización para hacer efectivas las condiciones de las que dependía la suerte de¡ secuestrado: demoler la central nuclear de Lemóniz. La totalidad de las fuerzas parlamentarias coinciden en valorar este asesinato como un hecho de extrema gravedad."

Gurailketcen negó rotundamente que se hubieran producido negociaciones con ETA Militar

El Gobierno vasco llama a la movilización popular en el funeral por Angel Pascual Mújica

El atentado perpetrado contra el jefe del proyecto de Lemóniz, Angel Pascual, fue calificado ayer por el presidente del Gobierno vasco de "horrible como todos, pero ésto se ha producido en especiales circunstancias, mientras los legítimos representantes del pueblo vasco se disponían a establecer soluciones necesarias para nuestro país". El Gobierno vasco en conjunto, reunido ayer con carácter de urgencia, hizo un llamamiento a partidos, sindicatos y ciudadanos en general para que acudan a los funerales de la víctima, que se celebrarán hoy en Bilbao.

El lendakari Carlos Garaikoetxea compareció ayer, improvisadamente, ante los medios informativos en Vitoria para expresar el "dolor, consternación e indignación" ante el asesinato aseverando por "esta banda de asesinos". Momentos después del acto fúnebre de la Erma de las tres sociedades públicas —Ente Vasco de la Energía, Sociedad de Gestión de Lemóniz, Sociedad Distribuidora de Gas, presididas por el consejero de Industria y Energía Javier Garaikoetxea—, que tuvo lugar ayer en la sede del Gobierno vasco, el lendakari Carlos Garaikoetxea formuló un llamamiento a los ciudadanos para hacer frente a la violencia.

"Ya no existe la excusa de una causa nacional, la revolución social o de cualquier otro objetivo idealista del que se pretende revestir estas acciones. Se están ocultando proyectos empresariales, que hoy se Lemóniz, pero que mañana puede ser cualquier otro".

En relación a los últimos acuerdos firmados el pasado 22 de marzo entre el Gobierno central y el Gobierno vasco, que han permitido la comunicación de ejercer un control público sobre Lemóniz, el lendakari manifestó que "frente al terrorismo está claro que no cabe la protección política de ningún Gobierno. Lo único que existe es una conclusión clara de sus horrores y un posicionamiento sólido de la sociedad".

Después de contratar la diferencia entre la línea de actuación seguida por "los representantes de las instituciones vascas y el grupo asesino que en actitud criminal desprecia la voluntad popular" declaró rotundamente que no había habido ninguna clase de negociación alguna con ETA Militar.

"Contra cualquier intención de oponer constitucionalismo e intolerancia la voluntad popular desde posiciones de representatividad democrática y intolerancia, sólo quiero dejar sentada la postura de este Gobierno de seguir adelante con esa postura". Asimismo, Garaikoetxea quiso en estos momentos difíciles "a quienes tienen que ser ejecutores de los proyectos globales y concretos desde el punto de vista energético, para que cumplan con su deber y acuerdos se asienten dentro de vocación y servicio al deber frente a esta pandilla de asesinos".

Aunque Euskadiko Ezkerra mostró su apoyo a movilizaciones en rechazo del asesinato, Mario Onaindía manifestó a EL PAIS que su partido no secundará las acciones que pretendan convertir esa reclusión en un movimiento de apoyo a la solución propiciada por el Gobierno vasco-tolloi-canovas, "es decir,la continuación del referéndum solicitado por el Parlamento de Vitoria por una fórmula de gestión política de la central".

El Gobierno reafirma su política sobre Lemóniz

El Gobierno, en un comunicado realizado ayer con motivo del asesinato del ingeniero Angel Pascual Mújica, ha precisado que "mantiene su firme voluntad de continuar con el plan previsto respecto a la central nuclear de Lemóniz, de la misma forma que lo hacen las instituciones del Gobierno vasco", que han coincidido ayer, tras el

Partidos y sindicatos condenan el atentado, excepto HB

Todos los partidos políticos con representación parlamentaria y los sindicatos vascos, con excepción de la coalición Herri Batasuna, condenaron ayer el asesinato de Angel Pascual Mújica, ingeniero de Iberduero y responsable del proyecto de la central nuclear de Lemóniz.

El Partido Nacionalista Vasco incluyó el asesinato en el orden del día de la reunión prevista de su máximo organismo, el Euzkadi Buru Batzar, que se celebrará hoy. Los socialistas auguraban esta iniciativa en caso de que no fuera tomada por el Gobierno vasco.

Euskadiko Ezkerra-Izquierda para el Socialismo hizo público un comunicado en el que llama al pueblo vasco para que se movilice en defensa de las libertades y "no quede manipulado ante el terror". En el mismo comunicado se dirige a las autoridades e instituciones para que sean aplicadas las resoluciones del Parlamento vasco a favor de un futuro energético del País vasco".

Alianza Popular también expresó su "dolor y consternación por este nuevo y brutal asesinato", de cuyo autores afirmó con "utilizando la violencia y el asesinato para realizar sus utopías políticas, están llevando al pueblo vasco hacia la ruina económica y moral, la impotencia política y la desconvivencia social".

El Partido Comunista de (PCE-EPK) estimó

Konum ve tarih: *6 Mayıs 1982, sayfa 16.*

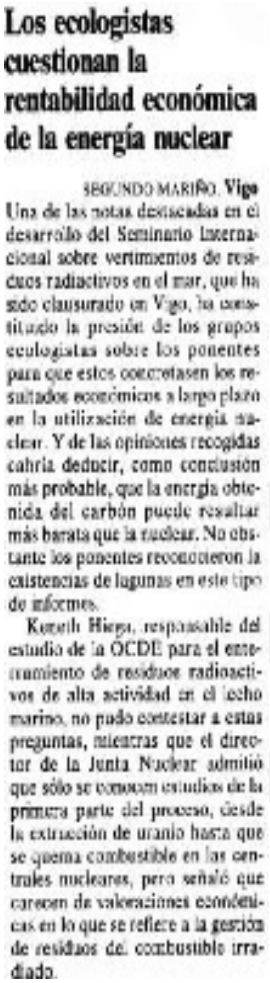
Üst başlık: *ETA*

Başlık: *Hükümet Lemóniz politikasını pekiştirdi/ "El Gobierno reafirma su política sobre Lemóniz"*

Haber girişi: *Hükümet, dün mühendis Angel Pascual Mújica cinayeti ile ilgili yaptığı açıklamada, Bask hükümetine ait kurumların yaptığı gibi "Lemóniz nükleer enerji santrali ile ilgili planlarla ilgili planlara devam etme kararlılığını sürdürdüğünü" belirtti./*

Şekil 177

"El Gobierno, en un comunicado realizado ayer con motivo del asesinato del ingeniero Ángel Pascual, Mújica, ha precisado que 'mantiene su firme voluntad de continuar con el plan previsto respecto a la central nuclear de Lemóniz, de la misma forma que lo hacen las instituciones del Gobierno vasco'".

Los ecologistas cuestionan la rentabilidad económica de la energía nuclear

SEGUNDO MARIÑO. **Vigo** Una de las notas destacadas en el desarrollo del Seminario Internacional sobre vertimientos de residuos radiactivos en el mar, que ha sido clausurado en Vigo, ha constituido la presión de los grupos ecologistas sobre los ponentes para que estos concretasen los resultados económicos a largo plazo en la utilización de energía nuclear. Y de las opiniones recogidas cabría deducir, como conclusión más probable, que la energía obtenida del carbón puede resultar más barata que la nuclear. No obstante los ponentes reconocieron la existencias de lagunas en este tipo de informes.

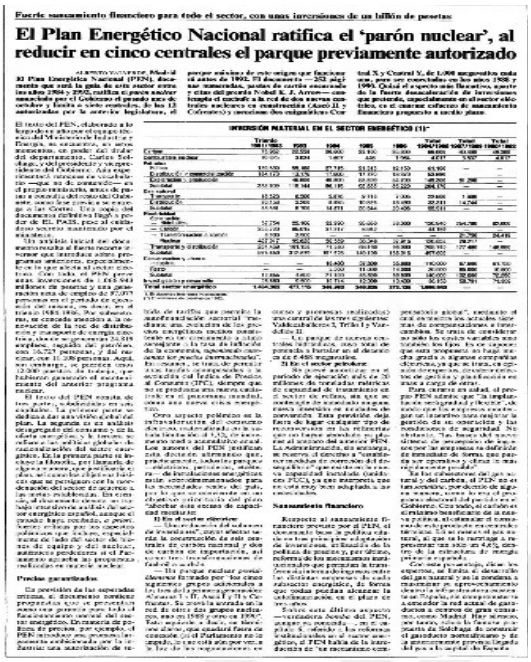
Kenneth Hiegs, responsable del estudio de la OCDE para el enterramiento de residuos radioactivos de alta actividad en el lecho marino, no pudo contestar a estas preguntas, mientras que el director de la Junta Nuclear admitió que sólo se conocen estudios de la primera parte del proceso, desde la extracción de uranio hasta que se quema combustible en las centrales nucleares, pero señaló que carecen de valoraciones económicas en lo que se refiere a la gestión de residuos de combustible irradiado.

Şekil 178

Konum ve tarih: *11 Eylül 1983, sayfa 29.*

Başlık: *Ekolojist gruplar nükleer enerjinin ekonomik karlılığını sorguluyor / "Los ecologistas cuestionan la rentabilidad económica de la energía nuclear"*

Haber girişi*: Ekolojist gruplar uluslararası seminerde öne çıkan konulardan biri olan Vigo'da radyoaktif atıkların denize boşaltılması konusunda konuşmacılar üzerinde nükleer enerji kullanımının uzun vadedeki ekonomik sonuçlarını somutlaştırmak konusunda baskı oluşturdu. Ortak görüş, en olası sonucun kömürden elde edilen enerjinin nükleer enerjiye göre daha ucuz olduğu yolundaydı ./ "Una de las notas destacadas en el desarrollo del Seminario Internacional sobre vertimientos de residuos radiactivos en el mar, que ha sido clausurado en Vigo, ha constituido la presión de los grupos ecologistas sobre los ponentes para que estos concretasen los resultados económicos a largo plazo en la utilización de energía nuclear. Y de las opiniones recogidas cabría deducir, como conclusión más probable, que la energía obtenida del carbón puede resultar más barata que la nuclear."*

Fuerte saneamiento financiero para todo el sector, con unas inversiones de un billón de pesetas

El Plan Energético Nacional ratifica el 'parón nuclear', al reducir en cinco centrales el parque previamente autorizado

El Plan Energético Nacional (PEN), documento que será la guía de este sector entre los años 1984 y 1992, ratifica el parón nuclear anunciado por el Gobierno el pasado mes de octubre y limita a siete centrales, de las 12 autorizadas por la anterior legislatura, el parque máximo de este origen que funcionará antes de 1992. El texto del PEN, elaborado a lo largo de cuatro años por la Dirección General de Minas del Ministerio de Industria y Energía, se encuentra en estos momentos, en poder del titular del departamento, Carlos Solchaga, y del presidente y vicepresidente del Gobierno, para que consideren si procede o no realizar algún tipo de corrección en el proyecto antes de pasar a consulta del Consejo Económico Social y posteriormente a las Cortes, que deberán aprobarlo definitivamente. Este documento recibirá el rango legal por el que se regirá el sector energético español, aunque el mismo haya resultado, al parecer, bastante criticado por los sectores políticos que, incluso, exigían la salida de todo el sector de todos los equipos y del ministro, anunciado presidencia en el Parlamento acerca de la propuesta radicalista en nuclear sobre.

Puntos garantizados

En previsión de las supuestas críticas, el documento contiene propuestas que se presentan como garantías para todo el sector energético. En materia de política nuclear, el documento del PEN introduce garantías en el aspecto económico por la financiación de todo el saneamiento financiero para todo el sector, con unas inversiones de un billón de pesetas. Este saneamiento financiero propuesto a medio plazo

INVERSIÓN MATERIAL EN EL SECTOR ENERGÉTICO (1)*

	Tramo 1984-1988	1989	1990	1991	1992	Tramo 1984/1988	Total 1989/1992	Total 1984/1992
Carbón	73.000	15.000	20.000	20.000	20.000	80.000	60.000	140.000
Hidráulica mi-ibar	1.000	500	500	500	500	1.500	1.500	3.000
Nuclear:								
Centrales en construcción	150.000	60.000	20.000	10.000	5.000	210.000	95.000	305.000
Centrales a comenzar en 1989	100.000	75.000	75.000	50.000	50.000	100.000	250.000	350.000
Centrales a comenzar en 1990-1992	—	40.000	80.000	100.000	100.000	—	320.000	320.000
Subtotal	250.000	175.000	175.000	160.000	155.000	310.000	665.000	975.000
Eólica:								
Tramo 1	10.000	6.000	3.000	3.000	3.000	22.000	15.000	37.000
Tramo 2	12.000	5.000	5.000	10.000	10.000	22.000	30.000	52.000
Subtotal	22.000	11.000	8.000	13.000	13.000	44.000	45.000	89.000
Resto renov.:								
Geotérmica:								
— Tramo 1	12.000	10.000	10.000	10.000	10.000	32.000	30.000	62.000
— Tramo 2	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	40.000	50.000
— Cogeneración y otros	4.000	3.000				7.000		7.000
Subtotal	26.000	23.000	20.000	20.000	20.000	49.000	70.000	119.000
Transporte y distribución	207.000	103.000	73.000	60.000	50.000	380.000	283.000	663.000
Subtotal	229.000	126.000	93.000	80.000	70.000	429.000	353.000	782.000
Conservación y ahorro:								
Ahorro	—	—	10.000	20.000	30.000	60.000	60.000	120.000
CHP	6.000	6.000	11.000	15.000	20.000	23.000	52.000	75.000
Subtotal	11.000	6.000	21.000	35.000	50.000	83.000	112.000	195.000
Inversiones en consumo	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	75.000	60.000	135.000
Total inversiones	1.000.000	475.000	360.000	340.000	323.000	1.000.000	1.498.000	2.498.000

(1) Inversiones mes constantes.

Todo de tarifas que permite la autofinanciación sectorial. Tradicionalmente, los precios energéticos suelen mantenerse por debajo de la inflación, lo que ha provocado, a lo largo de los años, un déficit de explotación en el sector.

Un segundo bloque de decisiones resulta al fuerte recorte que supone mantener sólo programas anteriores, especialmente en lo que afecta al sector nuclear. Con todo, el PEN prevé unas inversiones de 1.165.043 millones de pesetas y una generación neta de empleo de 57.077 personas en el período de cinco años 1984-1988. Por sectores, se concede atención a la extracción de la roca de distribución y transporte de energía eléctrica, a la que prevé 24.000 empleos, seguido del petróleo, con 16.727 personas, y del carbón, con 11.286 personas. Aquí, en contraparte, prevén unos 12.000 puestos de trabajo, que habrían generado el anterior programa del anterior programa.

El texto del PEN, tras este, subdivididos en seis capítulos. La primera parte se dedica a dar una visión global del plan. La segunda es un análisis desagregado de consumo y de la oferta energética, y la tercera se refiere a las políticas globales de racionalización del sector energético. En la primera parte se incluye la filosofía, por ejemplo, de la política energética, que se resume en que el Gobierno no participará en la responsabilidad del sector de manera directa, sino coordinando, controlando, el desarrollo de este sector energético español, aunque el mismo haya resultado, al parecer, bastante criticado por los sectores políticos que, incluso, exigían la salida de todo el sector de todos los equipos y del ministro, anunciado presidencia en el Parlamento acerca de la propuesta radicalista en nuclear sobre.

Puntos garantizados

En previsión de las supuestas críticas, el documento contiene propuestas que se presentan como garantías para todo el sector energético. En materia de política nuclear, el documento del PEN introduce garantías en el aspecto económico por la financiación de todo el saneamiento financiero para todo el sector, con unas inversiones de un billón de pesetas. Este saneamiento financiero propuesto a medio plazo

Saneamiento financiero

Respecto al saneamiento financiero previsto por el PEN, el documento hace especial hincapié en los puntos que salvaguardan la autofinanciación del sector, en el sentido de que los precios energéticos no estén por debajo de la inflación, lo que ha provocado, a lo largo de los años, un déficit de explotación en el sector.

Un segundo bloque de decisiones resulta al fuerte recorte que supone mantener sólo programas anteriores, especialmente en lo que afecta al sector nuclear. Con todo, el PEN prevé unas inversiones de 1.165.043 millones de pesetas y una generación neta de empleo de 57.077 personas en el período de cinco años 1984-1988. Por sectores, se concede atención a la extracción de la roca de distribución y transporte de energía eléctrica, a la que prevé 24.000 empleos, seguido del petróleo, con 16.727 personas, y del carbón, con 11.286 personas. Aquí, en contraparte, prevén unos 12.000 puestos de trabajo, que habrían generado el anterior programa del anterior programa.

El texto del PEN, tras este, subdivididos en seis capítulos. La primera parte se dedica a dar una visión global del plan. La segunda es un análisis desagregado de consumo y de la oferta energética, y la tercera se refiere a las políticas globales de racionalización del sector energético. En la primera parte se incluye la filosofía, por ejemplo, de la política energética, que se resume en que el Gobierno no participará en la responsabilidad del sector de manera directa, sino coordinando, controlando, el desarrollo de este sector energético español, aunque el mismo haya resultado, al parecer, bastante criticado por los sectores políticos que, incluso, exigían la salida de todo el sector de todos los equipos y del ministro, anunciado presidencia en el Parlamento acerca de la propuesta radicalista en nuclear sobre.

Puntos garantizados

En previsión de las supuestas críticas, el documento contiene propuestas que se presentan como garantías para todo el sector energético. En materia de política nuclear, el documento del PEN introduce garantías en el aspecto económico por la financiación de todo el saneamiento financiero para todo el sector, con unas inversiones de un billón de pesetas. Este saneamiento financiero propuesto a medio plazo

Konum ve tarih: *11 Şubat 1984, sayfa 43.*

Başlık: *Ulusal Enerji Planı, lisansı verilmiş 5 tesisi iptal ederek "Nükleer durdurma"ya onay verdi / "El Plan Energético Nacional ratifica el 'parón nuclear', al reducir en cinco centrales el parque previamente autorizado"*

Haber girişi*: 1984-1992 yılları arasında enerji sektörünün rehberi olacak Ulusal Enerji Planı (PEN) için önceki meclis tarafından yetkilendirilen 12 kişi, hükümet tarafından geçen Ekim ayında duyurulan ve 7 nükleer santrali sınırlayan nükleer durdurmayı onayladı /*

Şekil 179

"El Plan Energético Nacional (PEN), documento que será la guía de este sector entre los años 1984 y 1992, ratifica el parón nuclear anunciado por el Gobierno el pasado mes de octubre y limita a siete centrales, de las 12 autorizadas por la anterior legislatura, el parque máximo de este origen que funcionará antes de 1992."

'Nube' radiactiva en Escandinavia por un escape nuclear en la URSS

El Gobierno soviético informó anoche oficialmente de un accidente producido en la central nuclear de Chernobil, cerca de Kiev, capital de Ucrania. Una nota de la agencia Tass, leída en el noticiario nocturno de televisión, dio cuenta de que se había enviado ayuda a las víctimas, sin especificar su número ni la gravedad. El reconocimiento por parte de la URSS es el primero desde que puso en marcha su programa nuclear.

La alarma partió de Suecia, a más de 2.000 kilómetros del lugar del accidente. Informes posteriores procedentes de Noruega, Dinamarca y Finlandia registraban concentraciones de radiactividad que llegaron a multiplicar por seis los niveles normales. Las autoridades escandinavas apuntaron hacia la URSS como posible causante del fenómeno, aunque transcurrieron cerca de 12 horas antes de que llegara la confirmación.

El Gobierno sueco ha recriminado a Moscú que no advirtiera del hecho a sus vecinos, a fin de que éstos pudieran tomar las medidas necesarias.

Página 3

Konum ve tarih: *29 Nisan 1986, sayfa 1.*

Başlık: *SSCB'deki nükleer santralden sızıntıdan kaynaklanan radyoaktif "bulut" İskandinavya'da "'Nube' radiactiva en Escandinavia por un escape nuclear en la URSS)"*

Haber girişi*: Sovyet hükümeti, Ukrayna'nın*

Şekil 180

başkenti Kiev yakınlarında bulunan Çernobil nükleer santralindeki kaza hakkında resmi olarak açıklama yaptı. Gece haber bülteninde okunan Tass ajansı kaynaklı notta ciddiyeti ve sayısı belirtilmeden kurbanlara yardım gönderildiği bildirildi. / "El Gobierno soviético informó artoche oficialmente de un accidente producido en la central nuclear de Chernobil, cerca de Kiev, capital de Ucrania. Una nota de la agencia Tass, leída en el noticiario

nocturno de televisión, dio cuenta de que se había enviado ayuda a las víctimas, sin especificar su número ni la gravedad."

Técnicos de EE UU admiten que se extinguió el incendio del reactor nuclear

Los países vecinos de la URSS se preparan contra la radiactividad

El siniestro producido en la central nuclear de Chernobil, aparentemente uno de los más graves de la historia, continúa suscitando preocupación en Europa, donde los Gobiernos de los países más próximos a la URSS han comenzado a adoptar medidas preventivas contra la contaminación radiactiva. Técnicos norteamericanos acudieron a la información facilitada por Moscú en el sentido de que el incendio declarado en el reactor se había apagado, aunque precisaron que la extinción se había producido "por sí sola" y no por labores humanas.

HOY, EN EL PAIS

Hacienda controla ya las cuentas bancarias

Hacienda controla desde ayer, por primera vez, las listas de titulares de todas las cuentas bancarias, con detalle de los intereses percibidos hasta finales de 1985 y del número de su carné de identidad. / Página 42.

El PCE solicita el informe sobre el uso de la base de Zaragoza en el ataque a Libia
Página 14

Inaugurada la exposición sobre los 10 años de EL PAÍS
Páginas 22 y 23

Marino Lejarreta, ganador de la 'crono-escalada' de Oviedo en la Vuelta
Página 40

Cuba suspende por tres meses el pago de su deuda externa a los países occidentales
Página 43

LIBROS

Durante todo el día de ayer las agencias internacionales informaron, citando fuentes de la Administración norteamericana, que el fuego podría haberse extendido a su segundo reactor de los cuatro que tiene la central atómica de Chernobil. En todos los casos se apoyaba la afirmación en una fotografía tomada por un satélite de Estados Unidos en la que podían percibirse "dos importantes focos de emisión de calor", lo que hizo deducir a los servicios de información de EE UU que un segundo reactor estaba a punto de fundirse. Expertos nucleares germanos no descartaban esta hipótesis.

Las autoridades soviéticas, sin embargo, manifestaron ayer que la situación se encuentra bajo control, que no ha habido más que dos muertos y 197 heridos y que no se han producido daños graves. A última hora de la tarde informaban oficialmente a la embajada británica en Moscú que la situación había sido totalmente controlada en Chernobil y que, por tanto, los ciudadanos de ese país que se encontraban en Kiev no corrían ningún peligro.

El Kremlin difundió ayer un comunicado en el que negaba que se hubieran producido los miles de víctimas de que habían fuentes norteamericanas, que batan sus cálculos en la evaluación de los daños perceptibles a través de fotos realizadas por satélites espía. Según Moscú, sólo han perecido dos personas, y de las heridas, 49 ya han sido dadas de alta. Otras fuentes hablan de cifras que superan los 300 muertos y de preparativos especiales en algunos hospitales de Kiev.

La televisión soviética mostró una foto de la central que daba la impresión de que se alza izquierda carecía de techo, lo que no es contradictorio con la visión a través de los satélites, información ésta que ha permitido calcular las magnitudes de la catástrofe. Moscú negó que se hubiera producido ninguna destrucción gigantesca y que estuviera fuego. Según esta informa, no hay reacción en cadena del combustible nuclear.

En Polonia, Suecia y Austria las autoridades han pedido a la población que sea prudente a la hora de consumir productos que hayan podido estar expuestos a la irradiación. También se ha recomendado que se mantenga a los niños pequeños a cubierto. En algunos países se han detectado ligeros incrementos de la radiactividad.

Página 2 a 4

Konum ve tarih: *1 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Üst başlık: *ABD'li teknisyenler, nükleer reaktördeki yangının söndürüldüğünü kabul ediyor/"Técnicos de EE.UU admiten que se extinguió el incendio del reactor nuclear"*

Başlık*: SSCB'ye komşu ülkeler radyoaktiviteye karşı hazırlık yapıyor/ "Los países vecinos de la URSS se preparan contra la radiactividad"*

Haber girişi: *Çernobil nükleer santralindeki kaza, görünüşe göre tarihin en ciddilerinden biri,*

Şekil 181

Avrupa'da endişeyi arttırmaya devam ediyor. SSCB'ye yakın olan ülkelerin hükümetleri radyoaktif kirliliğe karşı önlem almaya başladı./"El siniestro producido en la central nuclear de Chernobil, aparentemente uno de los más graves de la historia, continúa suscitando preocupación en Europa, donde los Gobiernos de los países más próximos a la URSS han comenzado a adoptar medidas preventivas contra la contaminación radiactiva."

El Consejo de Seguridad Nuclear asegura que no hay peligro para España

MADRID, Madrid

Francisco Fascal, presidente del CSN, señaló ayer que en España y en Europa no hay peligro de detectar radioactividad superior a la normal. La difusión con el tiempo de las emisiones radiactivas en la atmósfera hace imposible que la nube presente peligro para el territorio español. El encargado de negocios de la Unión Soviética en Madrid visitó ayer la sede del CSN para comunicar oficialmente el accidente.

En cuanto a la causa del accidente, los especialistas rusos no muestran, muy claros, ni son afirmativos en cuanto a la fusión del núcleo, pero subrayan que no hubo explosión, pero sí un incendio de la grafito. El núcleo del reactor afectado sólo contiene una URSS y nunca ha sido exportado, por lo que se cree que en el núcleo para fines militares. Según un reciente artículo en el Diario Washington que se utiliza para la producción de plutonio.

Konum ve tarih: *1 Mayıs 1986, sayfa 2.*

Üst başlık: *Nükleer facia / "Catástrofe nuclear"*

Başlık*: Nükleer Güvenlik Konseyi İspanya için tehlike olmadığını garanti etti (El Consejo de Seguridad Nuclear asegura que no hay peligro para España)*

Şekil 182

Haber girişi: *Nükleer tesislerin gözetiminden sorumlu Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) dün Çernobil Sovyet nükleer santralindeki kaza sonucunda oluşan radyoaktif bulutun İspanya için*

herhangi bir tehlike arz etmediğini garantisini verdi./ "La nube radiactiva formada a consecuencia del accidente producido en la central nuclear soviética de Chernóbil no presenta peligro alguno para España, aseguraron ayer los integrantes del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), organismo que está encargado de la vigilancia de instalaciones nucleares."

151 'incidentes' nucleares en países no comunistas en 13 años

Centrales nucleares de 14 de los 17 países no comunistas con plantas en funcionamiento sufrieron 151 "importantes incidentes de seguridad" entre 1971 y 1984, según un informe confidencial dado a conocer el miércoles por el senador demócrata de EE UU y ex astronauta John Glenn.

El informe define el incidente nuclear como "significativa pérdida o escape de radiactividad" y como "significativa degradación de los sistemas de seguridad". Glenn afirma que el número de accidentes ha crecido en los últimos años, y "está por encima del factor".

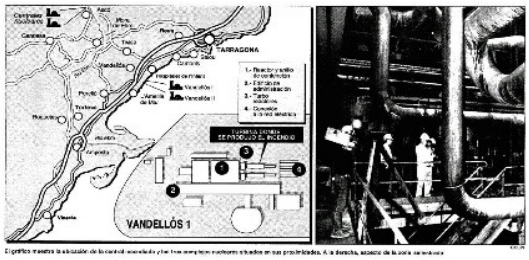
El informe oficial, que no se refiere a los países del bloque soviético y sólo se hace eco de los incidentes reconocidos oficialmente, señala que actualmente hay 366 centrales nucleares en funcionamiento y están siendo construidas 229 reactores. Según los datos facilitados por el Gobierno de EE UU, 10 de los 25 nuevos países con centrales nucleares previstos a países en vías de desarrollo. Se espera que en el año 2000 haya 17 países de este grupo con centrales nucleares.

Şekil 183

***Konum ve tarih**: 2 Mayıs 1986, sayfa 2.*

***Başlık**: 13 yılda komünist olmayan ülkelerde 151 nükleer "olay"/ "151 'incidentes' nucleares en países no comunistas en 13 años"*

***Haber girişi**: ABD'de demokrat senatör ve eski astronot John Glenn tarafından yayınlanan gizli bir rapora göre 1971 ile 1984 arasında 17 komünist olmayan ülkenin 14'nün faaliyette bulunan nükleer santrallarında 151 'önemli güvenlik olayları' yaşandı. Rapor nükleer olayı, "radyoaktif sızıntı ya da önemli kayıp" ve 'güvenlik sistemlerinin önemli ölçüde bozulması' olarak tanımlıyor./ 'Centrales nucleares de 14 de los 17 países no comunistas que poseen plantas en funcionamiento sufrieron 151 'importantes incidentes de seguridad' entre 1971 y 1984, según un informe confidencial dado a conocer el miércoles por el senador demócrata de EE UU y ex astronauta John Glenn. El informe define el incidente nuclear como 'significativa pérdida o escape de radiactividad' y como 'significativa degradación de los sistemas de seguridad'"*

El gráfico muestra la ubicación de la central nuclear y las tres centrales nucleares situadas en las proximidades. A la derecha, aspecto de la sala de control

El incendio del jueves inutilizó parte del mecanismo que debía sofocar el reactor

Vandellòs 1 no aplicó todas las reformas que propuso Seguridad Nuclear tras el siniestro de Chernobil

Tecnología superada

Industria no estudiará la clausura de la central hasta tener los informes del CSN

Konum ve tarih: *22 Ekim 1989, sayfa 20.*

Başlık: *Vandellòs 1, Çernobil kazasının ardından Nükleer Güvenlik'in önerdiği reformların hepsini uygulamadı/"Vandellòs 1 no aplicó todas las reformas que propuso Seguridad Nuclear tras el siniestro de Chernobil"*

Haber girişi: *Tarragona'daki Vandellós 1 nükleer santralinde geçen Perşembe günü çıkan yangının söndürme ekibindeki teknisyenlerin gözlemlediği temel risk, tüm reaktörün soğutma sisteminin etkilenmiş olma olasılığıydı ki bu da grafitin yanmasına ve nükleer kazanın ortaya çıkmasına neden olabilirdi. /*

Şekil 184

"El principal riesgo que observaron los técnicos que participaron el pasado jueves en la extinción del incendio de la central nuclear Vandellós 1, de Tarragona, fue la posibilidad de que quedaran afectados todos los sistemas de refrigeración del reactor, lo que podría haber provocado la incineración del grafito y el consiguiente accidente nuclear"

El cierre de Vandellòs aumentaría el coste de la energía eléctrica, afirma Aranzadi

Konum ve tarih: *7 Kasım 1989, sayfa 25.*

Başlık: *Aranzadi, Vandellós'un kapanması elektrik enerjisinin maliyetini artıracak, diyor / "El cierre de Vandellós aumentaría el coste de la energía eléctrica, afirma Aranzadi"*

Şekil 185

Haber girişi*: Sanayi ve Enerji Bakanı Claudio Aranzadi, dün bir grup gazeteciye Vandellós 1 nükleer santralinin varsayımsal olarak kapatılmasının elektrik maliyetinde artış anlamına geleceğini söyledi. Bakan şöyle dedi: ""Kabul edilen karar, doğrudan Parlamento'ya rapor veren bir kurum olan Nükleer Enerji Konseyi'nin raporuna dayanıyor."/ "El ministro de Industria y Energía, Claudio Aranzadi, afirmó ayer ante un grupo de periodistas que el hipotético cierre de la central nuclear de Vandellós 1 supondría una elevación del coste de la*

energía eléctrica. El ministro manifestó: 'La decisión que se adopte depende del informe del Consejo de Energía Nuclear, que es un organismo que depende directamente del Parlamento'"

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: El País gazetesinde bu dönemin 1984'te nükleer moratoryumun kabul edilmesine kadar olan kısmında, özellikle ülkedeki nükleer gelişmelerde kullanılan düz ve haber veren başlıkların yanı sıra nükleer karşıtı gözle atılmış başlıklara rastlanmaktadır. "*UGT'ye göre nükleer enerji işsizlik ve enflasyon yaratıyor"* başlığı o dönemde de yaygın olarak kullanılan "Nükleer enerji istihdam sağlar" ve "Nükleer enerji ucuzdur" şeklindeki nükleer taraftarı argümanların tam tersini söylemekte; diğer bir deyişle "Nükleer enerji istihdam sağlamaz", "Nükleer enerji pahalıdır" şeklindeki nükleer karşıtı argümanları açıktan kullanmaktadır. "*Tamames:'Mali olarak nükleer enerji karlı değil*" ve benzer biçimde atılan *"Ekolojist gruplar nükleer enerjinin ekonomik karlılığını sorguluyor"* başlıkları da yine "Nükleer enerji pahalıdır" şeklindeki nükleer karşıtı argümanın başka bir biçimidir.

Ancak şunu özellikle vurgulamak gerekmektedir ki 1982'de PSOE iktidara gelen kadar olan süreçte nükleer karşıtı gözle yazılmış haberler gazetede çıkmaya devam ederken özellikle ekonomi sayfalarında çıkan "*İspanya nükleer kapasitede sekizinci ülke*" başlığı dikkat çekicidir. Başlık, bu kapasite büyüklüğü ile nükleer durdurmanın anlamsız olduğu imasını taşımaktadır. Nükleer enerjiyi destekleyen bir gözle atılmıştır. Benzer şekilde "(*AB) Parlamenterler Meclisi nükleer enerjiden yana*" ve kısa bir süre sonra kullanılan "*WHO nükleer enerjinin kullanımından yana"* başlıkları da verilebilir. Toplum nezdinde bilinirliği ve güvenilirliği olan kurumların ismi nükleer enerjiden taraf oldukları bilgisiyle başlığa

çıkarılarak okurun da bu kurumların referansıyla nükleer enerjiye dair rızası üretilmektedir. Bu noktada gazetenin bu konuda yayın yaparken yenilikçi muhafazakar hükümetin nükleer enerji konusunda ki düşüncelerini de göz ucuyla takip ettiği söylenebilir.

Yine bu dönemde başlıklar üzerinden yapılan değerlendirmede, gazetenin bir önceki dönemde de Lemóniz nükleer santralına saldırı düzenleyen ETA'ya karşı dilinin yine bir önceki döneme kıyasla biraz daha değiştiği; dikkatli bir dilden biraz daha sert bir dile doğru kaydığı görülmektedir. *"Polis güçleri durumu aşırı ciddi olarak tanımlıyor"* üst başlığı ve *"ETA dün Lemóniz nükleer santralinin mühendisi José María Ryan'ı öldürdü"* başlığı incelendiğinden, başlık her ne kadar düz olsa bile üst başlıkta polis güçlerine dayanarak kullanılan "aşırı ciddi" tanımı dikkat çekmektedir. Tanımın içerdiği yorumdan öte, tırnak işareti olmadan kullanılması, gazetenin polis üçleri ile arasına mesafe koymadığını, bu tanıma katıldığını, diğer bir deyişli durumun gazetenin de "aşırı ciddi" olarak algıladığını göstermektedir. *"ETA, Lemóniz'in şefi olan mühendis cinayetiyle Bask hükümetine meydan okuyor"* başlığında da benzer bir bakış açısı görülmektedir. Başlıkta kullanılan bağlamda olumsuz bir mesaj içeren "meydan okumak" fiili dikkat çekmektedir. Olumsuz mesaj "mühendis cinayetiyle" ifadesi aracılığıyla pekiştirilmektedir. Burada gazetenin kendini Bask hükümetinin yanında konumlandırdığı söylenebilir.

1984'te PSOE iktidarında nükleer moratoryum resmen kabul edildikten sonra ise gazetede nükleer taraftarı bakış açısıyla atılmış başlıklara rastlanmamaktadır. Aksine "*Dengeli ve uygulanabilir bir elektrik sektörüne doğru*" başlığı örnek olarak verilebilir. Başlık nükleer moratoryumdan önceki elektrik sektörünün dengesiz ve uygulanamaz olduğunu ima etmektedir.

1986 Çernobil nükleer santralı kazasını ise gazete "İskandinavya'da, SSCB'deki nükleer kaçaktan kaynaklanan radyoaktif 'bulut'" başlığıyla duyurmuş ve gelişmeleri takip etmiştir. Özellikle ABC gazetesinin "Nükleer sessizlik" manşet haberinde, ekolojistleri ve sosyalist partileri komünist bir ülkede olan nükleer kazaya karşı sessiz kalmak ve KGB'den para almakla suçlamasının üzerine El País'te çıkan "*13 yılda komünist olmayan ülkelerde yaşanan 151 nükleer olay*" başlığı dikkat çekicidir. Gazete, başlıklardan anlaşıldığı kadarıyla TMI kazasının aksine bu kazayı İspanya bağlamında ele almamış, gelişmeleri SSCB ve yayılan bulut merkezli izlemeyi tercih etmiştir.

1989'un sonunda meydana gelen Vandellós I kazasını ise gazete "Sivil Koruma Vandellós I yangınının "açık bir tehlike" olduğunu söyledi" başlığıyla duyurmuştur. Gazete konuyla ilgili attığı başlıklar genellikle "kaza" ve "yangın" ifadelerini kullanmayı tercih etmiştir. *"Vandellós kazası bir İspanyol santralinde yaşanan "en ciddi" kaza"* başlığı gibi örnekler de gazetenin, PSOE hükümetine rağmen bu kazayı görmezden gelmediği aksine yakın bir tehlike olduğundan nükleer güvenlik önlemlerinin arttırılması için gündemde tuttuğunu göstermektedir.

Gazetede bu dönemin en başından itibaren başlık mertebesinde nükleer karşıtı harekete rastlanabilmektedir. "*Valdecaballeros nükleer santraline karşı 15 bin kişilik gösteri*" başlığı buna örnek olarak verilebilir. Başlıkta, katılımcı sayısı özellikle verilerek pek çok kişinin nükleer santrale karşı olduğu ima edilmiştir.

Bu dönemde gazetede genellikle alt başlık kullanılmamakta üst başlıklara ise zaman zaman rastlanmaktadır. Üst başlıklar başlık ile uyumlu ve genellikle başlığı açıklayıcı niteliktedir.

Spot: Bu dönemde gazetede yer alan ilgili haberlerin spotlarında iki temel eğilim göze çarpmaktadır. İlk eğilim düz, haber veren spot/haber girişi yazmaktır ki genellikle düz ve haber veren başlıkların spotları/haber girişleri de da böyle yazılmaktadır. Diğer temel eğilim ise nükleer karşıtı bir gözle spot/haber girişi yazmaktır. Genellikle nükleer karşıtı gözle yazılan başlıkların spotları/haber girişleri de nükleer karşıtı bir gözle yazılmaktadır.

Örneğin *"UGT'ye göre nükleer enerji işsizlik ve enflasyon yaratıyor"* başlıklı haberin girişi şöyledir: "*UGT'nin (Unión General de Trabajadores / Genel İşçi Sendikası f.y.) Devlet Enerji Endüstrileri Birliği tarafından hazırlanan "Nükleer kriz" kitabı, muhtemelen İspanyol sosyalistlerin enerji krizi ve özellikle ülkemizde süren nükleer tartışmalar konusuna ilk derinlemesine yaklaşımıdır. Alfonso Guerra'nın önsözünde belirttiği gibi İspanyol sağının Ulusal Enerji Planının ana temeli olarak nükleer enerjiyi tercih ettiği gerçeği, kitabın yaptığı nükleer analize özel bir önem atfediyor.*"

Metinde ilk göre çarpan İspanyol sosyalistlerine yapılan eleştiridir, zira kitabın "nükleer tartışmalar konusuna ilk derinlemesine yaklaşım" olduğu ifadesiyle İspanyol sosyalistlerinin o güne dek nükleer enerji konusunda eksik oldukları ve konuya derinlemesine

yaklaşamadıkları ima edilmektedir. Devamında ise kitaba referansla İspanyol sağının nükleer enerjiyi elektrik enerjinin temeli olarak gördüğü tespiti okura aktarılarak, nükleer enerji taraftarlığı ile sağ kesim arasında ilişki kurulmaktadır. Başlıkta geçen ifadeler haber girişinde yer bulmamış olsa da baylık ve haber girişinin bakış açısı aynıdır; ikisi de nükleer karşıtı bir gözle yazılmıştır.

Diğer bir örnek "San Vicente de la Barquer'de nükleer santral projesinde anlaşmazlık" başlıklı haberin spotudur: "Cantabria valiliği sanayi danışmanlığının, bölgenin enerji açığına tek çözüm olarak işaret eden, nükleer enerjiyi teşvik eden açıklamaları ve özellikle Cantabria'da nükleer santral kurmak için Electra de Viesgo şirketinin San Vicente de la Barquera belediyesine kurmayı planladığı nükleer santral, bu konudaki tartışmayı ve muhalefeti yeniden canlandırdı. Bu proje daha önce de gündeme gelmiş ancak söz konusu şirket projeden geçici olarak vazgeçmişti."

Spotta geçen "bölgenin enerji açığına tek çözüm olarak işaret eden ve nükleer enerjiyi teşvik eden açıklamaları" ifadeleri sayesinde Valiliğin nükleer taraftarı olduğu anlaşılmaktadır. "Muhalefet" tanımı ise nükleer karşıtlarına yaklaşım konusunda olumsuz bir anlam içermemektedir. "Yeniden canlandırmak" fiili ise var olan muhalefete karşı gazetenin duyduğu yakınlığı göstermektedir, zira muhalefete karşı sempati duymayan birinin bu ifade yerine "muhalefetin fitilini ateşledi", "çatlak seslere yok açtı" gibi ifadeleri tercih etmesi kuvvetle muhtemeldir.

Temel bir eğilim olmasa da gazetede bu dönemde nükleer taraftarı bir gözle yazılmış spot/haber girişlerine de nadiren de olsa rastlanmaktadır. Örneğin *"WHO nükleer enerjinin kullanımından yana"* başlıklı haberin "*Dünya Sağlık Örgütü (WHO), barışçıl amaçlı nükleer enerjinin tarafında beyanlarda bulundu. WHO, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) ve Birleşmiş Milletlerin uzman kurumları nükleer enerji, çevre ve insan hakkında ortak bir rapor yayımladı. WHO'nun temsilcisi, (raporun) 1973'te 'nükleer enerji ve çevre' başlığıyla yayımlanan çalışmanın güncellenmiş hali olduğunu söyledi*" şeklindeki spotu dikkat çekicidir. Başlıkla uyumlu biçimde spotta da toplum nezdinde bilinirliği ve güvenilirliği olan kurumların ismi nükleer enerjiden taraf oldukları bilgisiyle birlikte anılarak okurun nükleer enerjiye dair rızası üretilmektedir. "Nükleer enerjinin barışçıl amaçlı kullanımı" ifadesi, sanki

sadece nükleer enerjinin askeri amaçlı kullanımının insanlığa zarar verdiği, barışçıl amaçlı kullanımın zararsız olduğu imasını barındırmaktadır.

Hangi gözle yazılmış olursa olsun gazetede bu dönemde başlıklar ile spot/haber girişi arasında uyum olduğu söylenebilir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde de fotoğraf kullanımı çok yaygın değildir. Özellikle ETA'nın saldırı haberlerinde birinci sayfada fotoğraf kullanılmaktadır. Bu fotoğraflar genellikle saldırıyı ispatlamak ya da ETA'nın kullandığı şiddet yöntemini okura yansıtmak amacıyla kurşunlanmış insanların ya da saldırıya uğramış reaktörlerin fotoğraflarıdır. Benzer amaçla Çernobil nükleer kazasında ve kaza sonucu dünyada yapılan protestolardan da fotoğraflar kullanılmıştır. Ancak baskı tekniklerinin kötü ve gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 221 haberden 8'i gazeteye manşet, 9'u ikinci manşet olmuş, 7'si de birinci sayfadan görülmüştür. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalıdır.

Hem dünyanın hem de İspanya'nın nükleer tarihinin oldukça hareketli olduğu bu dönemde gazete nükleer enerji konusuyla ilgilenmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: El País gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; nükleer enerji tartışması, nükleer karşıtı protestolar, ayrılıkçı ETA'nın ulusal bir sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santraline ve bu santralin yöneticilerine karşı düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılar, iktidara gelen sosyal demokrat PSOE'nin nükleer durdurma kararı, bu dönemde bütün dünyayı şoke eden INES ölçeğine göre şiddeti en

üst düzeyde konumlanın Çernobil nükleer kazası, bu kazanın İspanyadaki yansımaları, 1989'da Vandellós nükleer santralindeki yangın ve bu yangının ardından yaşanan gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu dönemde gazetenin, 1979 TMI kazasından sonra PSOE'nin nükleer moratoryum talebinin paralelinde nükleer enerji ile arasına koyduğu mesafeden söz edilebilir. Bunu destekleyecek şekilde söylenebilir ki; gazetede sıkça rastlanan söyleşi/röportajlarda genellikle nükleer karşıtı haber kaynaklarına rastlanmaktadır. Ancak özellikle PSOE iktidara gelmeden önce sayısı çok olmamakla birlikte açık, nükleer moratoryum ilanından sonra ise özellikle ülkedeki nükleer reaktörler ve elektrik üretimi ile gelişmeleri aktaran haberlerde gizli olarak tarafgir bir biçimde nükleer yanlısı argümanları yeniden üreterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını üreten haber örneklerine rastlanmaktadır. Gazetede gizli bir biçimde nükleer yanlısı gözle yazılan haberlerde genellikle haber kaynağı nükleer sektör temsilcileri ya da siyasetçilerdir. Seçmeci haber kaynağının kullanıldığı bu tip haberlerde genellikle nükleer karşıtlarından ya da nükleer karşıtı protestolardan söz edilmemektedir. Düz ve haber veren bir dille yazılan haberlerde de haberin tümünde olmasa bile nükleer taraftarı bir cümleye rastlanabilmektedir. Örneğin düz bir biçimde yazılmakta olan nükleer moratoryumun kabul edildiği haberinde, bu kararın da içinde bulunduğu Ulusal Enerji Planının, kapatılan 5 nükleer reaktörün çalışmasını öngören eski enerji planına göre 12 bir kişilik istihdam kaybına neden olduğunu yazmış, ancak PSOE'nin bu istihdamı yenilenebilir enerji alanını geliştirerek kapatacağı yolundaki açıklamasını yazmamıştır.

Gazetenin bu dönemde Lemóniz nükleer santralına saldırı düzenleyen ETA'ya karşı bir önceki dönemdeki dilinin değiştiği; dikkatli bir dilden biraz daha sert bir dile doğru kaydığı görülmektedir. Lemóniz'de olanları İspanya'nın nükleer gelişimine cevap olarak tanımlayan gazete ,saldırılar sürdükçe ETA'nın Bask hükümetine meydan okuduğunu söylemiş ve hükümetin Lemóniz nükleer santralinin inşaatından vazgeçmeyeceğine dair açıklamalarını doğrudan yansıtan haberler yapmıştır. "*Lemóniz'e karşı nükleer muhalefet"* başlıklı haberde gazete 1976'da bölge halkının nükleer enerjiye protestolarla ve marşlarla karşı çıktığı, nükleer karşıtı gösteride polis tarafından bir göstericinin öldürüldüğü ve 1977'de ise ETA'nin nükleer karşıtı saldırılara başladığı ve nükleer santrale karşı kullanmaya

başladığı şiddet eylemlerinden söz edilmiştir. Gazetenin nükleer karşıtları ile ETA'yı eşitlemediği ve dikkatli bir dil kullandığı söylenebilir.

Gazete, Çernobil nükleer kazasıyla yakından ilgilenmiş ve gelişmeleri okuruna aktarmıştır. Ancak gazetenin TMI nükleer kazasının aksine Çernobil nükleer kazasının SSCB, dünyayı dolaşan radyoaktif bulut bağlamında ele almayı tercih ettiği söylenmelidir. Bu tercihin nedeni İspanya'nın bu kazadan etkilenmemiş ve radyoaktif bulutların da –en azından resmi açıklamalara göre- İspanya'yı etkilememiş olması olabilir. Kaldı ki o dönemde Nükleer Güvenlik Konseyi'nin Çernobil'in ardından yaptığı açıklamalar, radyoaktif bulutun İspanya'nın kuzeyine ulaştığı ancak korkulacak bir durum olmadığı yolundaki ifadeleri gazetede yer bulamamıştır. Ancak 1979'da ABD'de yaşanan TMI kazasının da İspanya'yı etkilememesine rağmen El Pais'in o dönemde konuyu İspanya ve nükleer durdurma bağlamında ele almış olmasından hareketle, o zamana kadar yaşanmış nükleer tarihin en büyük kazası olan Çernobil nükleer kazasının ardından İspanya'nın tamamen nükleerden çıkışını gündeme getirmemesi manidardır. Bu noktada hatırlatılmalıdır ki PSOE 1984'te nükleer moratoryum ilan ederek inşa halindeki 5 reaktörü kapatmıştır, ancak ülkede halen nükleer enerji üretilmektedir. 1979 ile 1986 arasındaki tek fark, o dönemde hükümette yenilikçi muhafazakar bir hükümetin, 1986'da ise SSBC ile ilişkileri iyi olan PSOE hükümetinin bulunmasıdır ki El País gazetesi de politik olarak PSOE'yi desteklemektedir. Bu noktada mutlaka söylenmelidir ki gazetenin nükleer enerji karşıtlığı tıpkı PSOE'nin yaptığı gibi nükleer enerjiden çıkış değil İspanyol nükleer endüstrisine ve teknolojisine zarar vermeden sadece nükleer enerjinin üretimini sınırlamak üzerine kurulmuştur.

Ancak gazetenin 1989'un sonunda meydana gelen Vandellós I nükleer kazasına daha ciddi bir biçimde yaklaştığı görülmektedir. Gazete iktidarda PSOE hükümetinin olmasına rağmen, İspanya'da meydana gelen bu en önemli nükleer kazayı, görmezden gelmemiş aksine nükleer güvenlik önlemlerinin arttırılması için gündemde tutmuştur.

Gazetede bu dönemin başından itibaren nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlanmaktadır. Üstelik bir önceki döneme göre bu temsiliyet daha niteliklidir zira gazetenin haberlerinde nükleer karşıtlarının argümanları ve talepleri geçen döneme oranda daha fazla yer bulmakta ve okura ulaşmaktadır. Mutlaka söylenmelidir ki gazete nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmemektedir.

Yorum: El País gazetesinde bu dönemde yayımlanan 221 haberin 5'i ETA'nın saldırılarıyla, 10'i nükleer moratoryumla, 28'i nükleer karşıtı protestolarla, 107'si Çernobil nükleer kazası ve kazanın İspanya'ya ve dünyayı yansımasıyla, 25'i Vandellós nükleer kazasıyla ilgilidir. Geri kalan haberler ise ülkedeki nükleer olaylar ve gelişmelerle ve nükleer enerji ile ilgili söyleşilerden oluşmaktadır. Bu haberlerde hem nükleer taraftarı bakış açısı hem de nükleer karşıtı bakış açısını görmek mümkündür. Nükleer karşıtı hareketin temsiliyetinin olduğu haber sayısı 19'dur.

Mutlaka belirtilmelidir ki bu dönemde PSOE hükümetine muhalefet eden ABC gazetesinde, hükümetin nükleer kararları, açıklamaları ve uygulamalarıyla ilgili çoğu eleştiri olsa da daha fazla haber bulunmaktadır.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar "Nükleer enerjinin tehlikeli olduğu", "Yeni kazaların yaşanabileceği" şeklindedir. Nükleer taraftarı argümanlar ise "Nükleer santral istihdam alanı yaratacak" ve "Nükleer durdurma ile nükleer teknolojimiz tehlikede" şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: ABC gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle "Lemóniz nükleer santralıyla ilgili referandum önerdiler" şeklinde gizli özne ile kullanılan örneklere de rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi zaman zaman El País'te de görülmektedir, ancak genellikle gazete kısa, anlaşılabilen ve birbiriyle uyumlu cümleler kullanmaktadır. Ki bu da haberin taşıdığı anlamın okur tarafından algılanmasını kolaylaştırmaktadır.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: El País gazetesinde bu dönemde stratejik noktalama işareti olarak tırnak işaretinin kullanıldığı ve tırnak işaretiyle o ifade ya da yoruma gazetenin katılıp katılmadığı anlatılmaktadır. Gazete, haber kaynağının yaptığı yoruma katılıyorsa ve haber kaynağının söylediklerini doğru kabul ediyorsa ifadeleri dolaylı olarak aktarırken tırnak işareti kullanmamakta, aksi halde kullanmaktadır.

Gazete Çernobil nükleer kazasını "felaket" olarak tanımlamakta, böylelikle nükleer enerjinin bir felakete yol açtığı gerçeğini kabul etmektedir. 1989 yılında İspanya'da Vandellós 1 nükleer santralinde medyana gelen yangını her ne kadar İspanyol basınının diğer üyelerinde "nükleer olay" olarak tanımlayarak önemsizleştire eğilimi görülse de gazete zaman zaman "Vandellós 1 yangın", zaman zaman ise "Vandellós 1 kazası" ifadelerini kullanmaktadır.

Gazetede "aşırı ciddi durum", "gizli savaş", "büyük protesto" gibi sıfat tamlamalarına rastlanmaktadır ki bunlar haber dilinin yönlendiriciliğine dair bir işaret olarak değerlendirilmektedir.

Mikro yapı analizinden hareketle, bu dönemde nükleer enerji haberleriyle ilgilenen gazete çalışanlarının da gazetenin yayın çizgisine uyduğu ya da gazete ile nükleer enerji konusunda aynı fikri paylaştığı söylenebilir. Zira haberin makro yapısı ile mikro yapısı arasında dil ve söylem farkı yoktur.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca, dikkatli bir dil kullanmayı tercih etse de haberlerinin bazıları açıktan nükleer taraftarı bazıları ise nükleer karşıtı dille yazılmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere bu da gazetenin bu konuyla ilgili sınırları net olmayan yayın çizgisinden kaynaklanmaktadır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak görgü tanıklarının ifadelerine ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Haberlerde genellikle reaktör fotoğrafı, Çernobil kazasında kazanın nasıl olduğunu anlatmak için şema, Çernobil'den yayılan radyoaktif bulutların yayılma doğrultusunu göstermek için haritalar kullanılmıştır.

3.3.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi

ABC gazetesi bu dönemde de muhalefetteki muhafazakar Halkın Birliği (Alianza Popular-AP) partisini desteklemiştir. Parti, 1989 yılında Franco diktatörlüğünde iç işleri

bakanlığı ve turizm bakanlığı yapmış olan Manuel Fraga Iribarne tarafından, bir kaç küçük Hristiyan demokrat partinin de katılımıyla Halk Partisi'ne (Partido Popular-PP) dönüştürülmüştür. ABC, AP'nin ideolojik anlamda devamı olan PP'ye de desteğini sürdürmüştür.

Gazetenin bu dönemde de sahibi değişmemiştir. Ancak 1980'lerin sonunda, muhafazakar El Mundo'nun yayın hayatına başlamasıyla ABC okur kaybetmiştir.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

El director del proyecto de Lemóniz, asesinado

Sangrienta rúbrica etarra de la sociedad gestora de la central

BILBAO, 5 (d. R. Muguerza, corresponsal). Ángel Pascual Múgica, de cuarenta y cuatro años de edad, director del proyecto de la central nuclear de Lemóniz y jefe de división de la empresa Iberduero, resultó muerto a primera hora de la mañana de ayer al sufrir un atentado a un centenar de metros de su domicilio, en la bilbaína calle Virgen de Begoña, cuando se dirigía al trabajo en el coche de su propiedad. Iñigo Pascual, de dieciséis años de edad, hijo del fallecido, que viajaba en el mismo coche, resultó con heridas en ambas manos, de carácter leve. El comando, formado por al menos dos personas, efectuó un total de treinterra de disparos contra el turismo del ingeniero, quien resultó muerto en el acto. Dos miembros de la escolta con que contaba la víctima repelieron la agresión y se desconoce si alguno de los componentes del comando resultó herido. El atentado, según testimonio del ingeniero bilbaíno, radicado en Francia, se ha registrado el mismo día en que en Vitoria se constituía la Sociedad de Gestión de la Central Nuclear de Lemóniz, Sociedad del Gas de Euzkadi y Ente Vasco de Energía, cuyo presidente es Javier Elorriaga Gochiaga, consejero de Industria y Energía del Gobierno vasco.

EN PRESENCIA DE SU HIJO

El atentado, según testimonios de algunos testigos presenciales, se produjo a las ocho menos cinco de la mañana en la calle Médico Pedro Cortés, del barrio bilbaíno de Begoña. Momentos antes Angel Pascual y su hijo Iñigo habían abandonado el domicilio, sito en el número 30 de la citada calle, de Begoña, con destino al centro de los hechos. En el turismo del ingeniero, un Renault-18, de color blanco, matrícula de Bilbao 0879-W, padre e hijo se dirigieron por la calle Médico Pedro Cortés, con el fin de coger la aducción. Sus pasos dirigieron al asesino, que, según parece, se encontraba en el lugar y que había algunos coches estacionados en doble fila, entre ellos, al parecer, el Seat-131, matrícula de Bilbao 9538-K, utilizado por el comando, el responsable del proyecto de la central nuclear aminoró la marcha de su vehículo, quedando éste prácticamente parado. En esos momentos un joven, de unos quince años, de complexión delgada y pelo corto de color rubio, y otro de unos treinta años, moreno y bastante grueso, se aproximaron al turismo. A unos tres metros de distancia, el de mayor edad, por su parte posterior izquierda, el joven de complexión delgada descargo el cargador de la pistola automática.

La mayor parte de los disparos penetraron por la ventanilla trasera izquierda, alcanzando al ingeniero en la cabeza y en la mano derecha. Angel Pascual, mortalmente herido, aceleró el coche, el cual, sin control, subió a la acera, golpeando su parte delantera derecha contra la fachada de una tonja y la izquierda contra un árbol, donde quedó estacionado y que también resultó alcanzado por dos impactos.

Instantes después de producirse los disparos, dos miembros de la escolta de que disponía la víctima repelieron la agresión, aunque se desconoce si alguno de los integrantes del comando resultó herido. Fuentes bien informadas de los mismísimos de la escolta viajaban en un turismo que precedía al del ingeniero, aunque otras fuentes han señalado a este periódico que esas dos personas se encontraban en un puente próximo al domicilio de la víctima vigilando la salida del coche de Angel Pascual.

El vehículo utilizado por el comando huyendo en el turismo Seat 131, de color blanco, matrícula de Bilbao 9538-K, subiendo a su propietario a punta de pistola hacia las siete y media de la mañana en la calle Tutulu, de Bilbao. Este coche fue localizado por la Ertzaintza en la mañana en el barrio bilbaíno de La Cruz, próximo al lugar donde se registró el atentado. El vehículo se encontraba abierto y con las llaves puestas, no encontrándose en su interior ningún objeto extraño ni señales de sangre que hubieran podido indicar que alguno de los ocupantes del mismo hubiera resultado herido al ser repelida la agresión.

En la calle Médico Pedro Cortés, frente a un comercio de alimentos y muy cerca de donde quedó parado el coche del ingeniero asesinado, fueron recogidos un total de dieciocho casquillos calibre nueve milímetros parabellum de las marcas Geco y FN.

HERIDO LEVE

Iñigo Pascual, de diecisiés años de edad, único hijo varón de la víctima, resultó con heridas en ambas manos de pronóstico leve. Iñigo, que viajaba en el coche con su padre en el momento de producirse el atentado, quedó tendido en el asiento contiguo al de su padre. El joven, natural de Mecon (Francia), de Gaztelueta, de Lejona, fue trasladado a la clínica de la Virgen Blanca, donde ingresó a las ocho y media de la mañana. Según parte facultativo, Iñigo Pascual presentaba herida incisa en dedo pulgar de la mano izquierda y estallido de falange distal del dedo índice y erosiones en las dos palmas y exclusión de cuerpos extraños. El pronóstico ha sido calificado como leve, salvo complicaciones. Poco después de las once y cuarto de la mañana, el hijo del ingeniero asesinado abandonó la clínica de la Virgen Blanca, pasando a su domicilio.

El «Iendakari» Garaicoechea (arriba) manifiesto, otra vez, su dolor y su indignación; el Gobierno vasco —dijo— recoge el guante del desafío lanzado por ETA. A la derecha, el coche en que viajaba la víctima

QUERIA MARCHARSE DEL PAIS VASCO

Angel Pascual Múgica, natural de Mecon (Francia), de cuarenta y cuatro años de edad, ingeniero director del proyecto de la central nuclear de Lemóniz y jefe de división de Iberduero, estaba casado y deja cuatro hijos menores. La víctima comenzó a trabajar en la empresa Iberduero en 1964, donde ingresó a los dieciocho años, como delineante, alternó su trabajo con los estudios,

Konum ve tarih: *6 Mayıs 1982, sayfa 4.*

Üst Başlık*: Lemóniz'in proje direktörü öldürüldü;/"El director del proyecto de Lemoniz, asesinado;"*

Başlık: *Santralin yönetimine kanlı ETA imzası / "Sangrienta rubrica etarra de la sociedad gestora de la central"*

Haber girişi*: Lemóniz nükleer santrali proje yöneticisi ve Iberdiero şirketinin bölge müdürü 44 yaşındaki Ángel Pascual Múgica, dün sabahın erken saatlerinde Virgen de Begoña caddesinde özel arabasıyla işe doğru giderken evinden yüz metre uzaklıkta saldırıya uğrayarak hayatını kaybetti. "Ángel Pascual Múgica, de cuarenta y cuatro años de edad, director del proyecto de la central nuclear de Lemóniz y el jefe de división de la empresa Iberduero, resultó muerto a primera horade la mañana de ayer al sufrir un atentado a un centenar de metros de su domicilio, en la bilbaína calle Virgen de Begoña, cuando se dirigía al trabajo en el coche de su propiedad."*

Şekil 186

El profesor Díaz-Guerra, en la UIMP de Santander

«Los efectos ambientales de la energía nuclear son perfectamente conocidos»

SANTANDER (Servicio especial). Dentro del curso «El medio ambiente y la energía» que se está desarrollando en la UIMP, el profesor don J. P. Díaz-Guerra González, jefe de información nuclear de la Junta de Energía Nuclear, disertó sobre el tema «efectos ambientales de la energía nuclear». Comenzó diciendo que, al igual que la energía, el medio ambiente representa un conjunto de recursos fundamentales que también son finitos. Cada alternativa o modelo energético lleva asociadas sus propias implicaciones ambientales, y, por tanto, consecuencias sanitarias, económicas y sobre la calidad de la vida que deben ser comparadas.

El profesor Díaz-Guerra insistió en que los efectos ambientales de la energía nuclear son, sin duda, los mejores estudiados y conocidos. Considerando todos los recursos disponibles, pero, a pesar de ello, ninguna otra fuente ha provocado una asociación de ideas más directa con el concepto de riesgo, tanto en lo que se refiere a la morbilidad, como la mortalidad.

Se extendió en aclarar las distintas nociones de riesgo, la percepción del mismo, los problemas más significativos de cada fase del ciclo del combustible nuclear, los efectos a largo plazo y la metodología de los estudios comparativos configuran el marco para el análisis de esta fuente energética. De todo ello deduce que la fiabilidad de la producción de energía nucleoeléctrica con respecto al conjunto de los demás componentes de los sistemas de energía.

SITUACION ESPAÑOLA. La jornada de hoy, dedicada íntegramente a la energía nuclear, comenzó con un repaso a la «situación española a la energía nuclear», por parte del director general de la Junta de Energía Nuclear, del programa del curso.

El profesor don Manuel López Rodríguez comenzó su disertación por indicar que España, como otros países, con una gran dependencia energética, es un ejemplo de débil equilibrio entre la oferta y la demanda de energía y, por tanto, con un margen de flexibilidad pequeño. «Este hecho obligó —y sigue obligando— a tomar decisiones dirigidas a reducir la dependencia energética del exterior. El desarrollo de un programa nuclear para un país que sólo cuenta con moderados recursos técnicos y económicos es una tarea ingente y requiere la adopción de ciertas medidas previas de ordenamiento jurídico y administrativo para su encauzamiento.»

En la conferencia hizo un resumen del planteamiento inicial hecho por el Gobierno español, a través de su Ministerio de Industria, al principio de los años 60, que dio por resultado la elaboración de un programa de desarrollo que permitiera la incorporación de la energía nuclear al abastecimiento eléctrico nacional, con la instalación de las primeras centrales nucleares (Cabrera, Garoña y Vandellos-1) y posteriormente a la de Almaraz-1.

Pasó a estudiar la evolución de la participación española en la construcción de centrales nucleares indicándose los porcentajes alcanzados en algunas de ellas para los diversos conceptos: obra civil, bienes de equipo, montaje, ingeniería y formación de personal.

Hizo un análisis de los diversos planes energéticos españoles y comentó la situación actual.

Tras presentar la situación española en las siguientes áreas:

a) Ciclo del combustible nuclear; b) industria de bienes de equipo; c) formación de personal; d) proyecto y construcción de centrales; e) investigación y desarrollo.

Concluyó indicando los datos estimados en el plan energético nacional, conforme a los últimos acuerdos.

Konum ve tarih: *4 Eylül 1982, sayfa 30.*

Üst Başlık: *Santander'deki UIMP'den (Menéndez Pelayo Uluslararası Üniversitesi f.y.) Profesör Diaz-Guerra/"El profesor Diaz-Guerra, en la UIMP de Santander"*

Başlık: *"Nükleer enerjinin çevresel etkileri mükemmel derecede biliniyor"/ "Los efectos ambientales de la energía nuclear son perfectamente conocidos"*

Şekil 187

Haber girişi*: UIMP'de "Çevre ve enerji" dersi kapsamında Nükleer Enerji Kurulu üyesi Prof. don J.P. Díaz-Guerra Gonzales, "nükleer enerjinin çevresel etkileri" üzerine konuştu. (Konuşmasına) enerji gibi çevrenin de sonlu bir kaynağı temsil ettiğini söyledi. (Ona göre) Her alternatif ya da her enerji modelinin kendine özgü çevresel etkileri var./ "Dentro del curso 'El medio ambiente y la energía' que se esta desarrollando en la UIMP, el profesor don J.P. Díaz-Guerra Gonzales, jefe de información nuclear de la Junta de Energía Nuclear, disertó sobre el tema 'efectos ambientes de la energía nuclear.' Comenzó diciendo que, al igual que la energía , al medio ambiente representa un conjunto de recursos fundamentales que también son finitos. Cada alternativa o modelo energético lleva asociadas sus propias implicaciones ambientales."*

Ante la actitud agresiva del «Rijnborg»

Green Peace abandona sus acciones contra los vertidos nucleares

SANTIAGO DE COMPOSTELA. La organización ecologista Green Peace dio ayer término a su acción en la fosa atlántica de impedir el vertido de residuos radiactivos. Esta determinación se adoptó ante la actitud violenta de la tripulación del «Rijnborg»: cuando los botes neumáticos de los ecologistas trataban de impedir el vertido, un barril de varios cientos de kilos cayó a algunos centímetros de una de las embarcaciones, uno de cuyos ocupantes resultó herido de consideración.

El «Sirius» y el «Ceaderlea» han abandonado la zona. El «Sirius» se dirige hacia España, acompañado por el «Xurelo», que llegó ayer retrasado. Los tres miembros de Green Peace que se encadenaron a las grúas del carguero holandés han pasado a ser considerados detenidos, por orden del procurador de la ciudad holandesa de Groningen.

Los tres ecologistas encadenados pretendían —y lo consiguieron en buena medida— entorpecer el lanzamiento de bidones con residuos radiactivos en la fosa atlántica, situada a 700 kilometros de las costas gallegas.

Fuentes de ADEGA manifestaron ayer su extrañeza por el hecho de que un juez holandés haya autorizado al capitán del «Rijnborg» para arrestar a los ecologistas y conducirlos a puerto.

Esta organización ecologista gallega ha enviado telegramas a los presidentes del Gobierno y de la Xunta en los que pide que se realicen gestiones para conseguir la liberación inmediata de Modesto Solla, además de realizar gestiones directas ante la Embajada de Holanda en Madrid. Por otra parte, organizaciones políticas nacionalistas, asociaciones culturales y ADEGA publicaron ayer un comunicado en el que exigen la puesta en libertad de los tres ecologistas detenidos a bordo del carguero holandés «Rijnborg».

A este respecto, una delegación de la citada organización ecologista gallega, encabezada por el profesor Ramón Varela Díaz, fue recibida a primeras horas de la mañana de ayer por el presidente de la Xunta de Galicia en relación con este tema.

Señala el comunicado que, en caso de no conseguirse la inmediata libertad de los tres ecologistas, se desarrollarán una serie de acciones concretas, tanto en Galicia como en Holanda, con el objeto de conseguir la terminación de los lanzamientos de los residuos radiactivos en el mar, aparte de la puesta en libertad de los tres detenidos.

Según el mismo comunicado, en Holanda miembros de ADEGA esperan ya la llegada del barco con los tres ecologistas.

rústico barco, en el que podía leerse esta inscripción: «Dónde están los residuos, matarile-rile-rile, en el fondo del mar matarile-rile-rón, chimpón. Nos quieren envenenar, matarile-rile-rile...»

rom
cerco
COMIENCE A V
EN LAS

Konum ve tarih: *11 Eylül 1982, sayfa 27.*

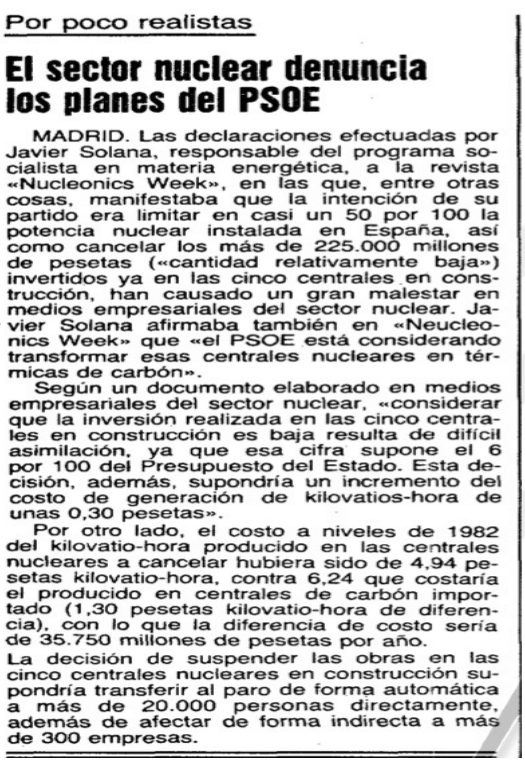
Üst başlık: *"Rijnborg"un agresif tavırlarıyla karşılaştı/ "Ante la actitud agresiva del 'Rijnborg'"*

Başlık: *Greenpeace nükleer atıklara karşı eylemlerini durdurdu/ "Greenpeace abandona sus acciones contra los vertidos nucleares"*

Haber girişi*: Green Peace ekoloji örgütü Atlantik çukurundaki sızıntıyı önlemek için yaptığı eyleme*

Şekil 188

son verdi. Bir kaç yüz kiloluk varil, botlardan birinden bir kaç santimetre aşağıya düştü, bir işgalci ciddi biçimde yaralandı./"La organización ecologista Green Peace dio ayer termino a su acción en la fosa atlántica de impedir el vertido, un barril de varios cientos de kilos cayó a algunos centímetros de una de las embarcaciones, uno de cuyos ocupantes resultó herido de consideración."

Por poco realistas

El sector nuclear denuncia los planes del PSOE

MADRID. Las declaraciones efectuadas por Javier Solana, responsable del programa socialista en materia energética, a la revista «Nucleonics Week», en las que, entre otras cosas, manifestaba que la intención de su partido era limitar en casi un 50 por 100 la potencia nuclear instalada en España, así como cancelar los más de 225.000 millones de pesetas («cantidad relativamente baja») invertidos ya en las cinco centrales en construcción, han causado un gran malestar en medios empresariales del sector nuclear. Javier Solana afirmaba también en «Neucleonics Week» que «el PSOE está considerando transformar esas centrales nucleares en térmicas de carbón».

Según un documento elaborado en medios empresariales del sector nuclear, «considerar que la inversión realizada en las cinco centrales en construcción es baja resulta de difícil asimilación, ya que esa cifra supone el 6 por 100 del Presupuesto del Estado. Esta decisión, además, supondría un incremento del costo de generación de kilovatios-hora de unas 0,30 pesetas».

Por otro lado, el costo a niveles de 1982 del kilovatio-hora producido en las centrales nucleares a cancelar hubiera sido de 4,94 pesetas kilovatio-hora, contra 6,24 que costaría el producido en centrales de carbón importado (1,30 pesetas kilovatio-hora de diferencia), con lo que la diferencia de costo sería de 35.750 millones de pesetas por año.

La decisión de suspender las obras en las cinco centrales nucleares en construcción supondría transferir al paro de forma automática a más de 20.000 personas directamente, además de afectar de forma indirecta a más de 300 empresas.

Konum ve tarih: *20 Ekim 1982, sayfa 52.*

Üst başlık: *Gerçekçi değil (Por poco realistas)*

Başlık: *Nükleer sektör PSOE'nin planlarını kınadı/ "El sector nuclear denuncia los planes PSOE"*

Haber girişi*: Sosyalist programın enerji sorumlusu Javier Solana tarafından "Nucleonics Week" dergisine yapılan açıklamada, diğer konuların yanı sıra, partisinin niyetinin İspanya'nın kurulu nükleer gücünü neredeyse yüzde 50 ile sınırlamak, böylelikle "nispeten düşük miktardaki" 225 bin milyon pesetalık yatırımı iptal etmek olduğunu belirtti. Halen inşa aşamasında olan tesis(in iptal edilmek istenmesi) nükleer sektörün iş çevrelerinde büyük rahatsızlık yarattı. /*

Şekil 189

"Las declaraciones efectuadas por Javier Solana, responsable del programa socialista en materna energética, a la revista 'Nucleonics Week', en las que, entre otras cosas, manifestaba que la intención de su partido era limitar en casi un 50 por 100 la potencia nuclear instalada en España, así como cancelar los más de 225.000 millones de pesetas ('cantidad relativamente baja') invertidos ya en las cinco centrales en construcción, han causado un gran malestar en medios empresariales del sector nuclear."

ABC

MADRID, LUNES 17 DE OCTUBRE DE 1983

EL PARON NUCLEAR ACENTUA LA DEPENDENCIA EXTERIOR

El parón nuclear decidido por el Gobierno abre en España un largo período de costosa dependencia en los suministros de energía, de acelerado deterioro ecológico al incrementarse la quema directa de carbones en las centrales térmicas y de parcial hundimiento del sector español de bienes de equipo. La decisión supone, además, la convalidación política del chantaje terrorista sobre Lemóniz y la subida de tarifas para enjugar la inversión de 500.000 millones destinados al programa. (Editorial e información en págs. interiores)

Şekil 190

Konum ve tarih: *17 Ekim 1983, sayfa 1.*

Başlık: *Nükleer duraklama dışa bağımlılığı arttırır / "El parón nuclear acentúa la dependencia exterior"*

Spot*: Hükümet tarafından kararı alınan nükleer duraklama, İspanya'da enerji kaynaklarına pahalı bir biçimde bağlılığın, kömürün doğrudan yandığı termik santrallerin ekolojik bozulmayı hızlandırmasının ve İspanyol ekipman sektörünün kısmi çöküşünün önünü açtı. Karar ayrıca Lemoniz üzerindeki terörist şantaj politikasının işe yaradığını gösterecek ve yapılan 500 bin milyonluk yatırımın çöpe atılmasından dolayı elektrik fiyatlarını da arttıracak./ "El parón nuclear decidido por el Gobierno abre en España un largo periodo de costosa dependencia en los suministros de energía, de acelerado deterioro ecológico al incrementarse la quema directa de carbones en las centrales térmicas y de parcial hundimiento del sector español de bienes de equipo. La decisión supone, además, la convalidación política del chantaje terrorista sobre Lemoniz y la subida de tarifas para enjugar la inversión de 500,000 millones destinados al programa."*

La televisión soviética anunció un «desastre» en la central nuclear del norte de Ucrania

Se ha reconocido que ha habido víctimas y se sospecha que sean muchos los muertos

El índice de radiación sube alarmantemente en Suecia, Finlandia, Noruega y Dinamarca

EE UU califica el accidente de «serio», aunque afirma que la situación «no es peligrosa»

Versión oficial soviética

El Gobierno no solicitará la extradición de Txomin

Madrid F. D.

Ledesma anuncia una posible ampliación del aborto

Barcelona

AUMENTAR SU DINERO SIN RETENCIONES ES NUESTRA ESPECIALIDAD.

Iberdealer

Consúltenos.

Şekil 191

Konum ve tarih: *29 Nisan 1986, sayfa 13.*

Başlık: *Sovyet televizyonu Kuzey Ukrayna'daki nükleer santralde "felaket" olduğunu duyurdu / "La televisión soviética anuncio un 'desastre' en la central nuclear del norte Ucrania"*

Alt başlık 1: *Kurbanların olduğu kabul edildiği ve çok sayıda ölü olmasından şüpheleniliyor. / "Se ha reconocido que ha habido victimas y se sospecha que sean muchos muertos"*

Alt başlık 2: *Radyasyon miktarı İsveç, Finlandiya, Norveç ve Danimarka'da endişe verici bir biçimde arttı./**"**El índice de radiación sube alarmantemente en Suecia, Finlandia, Noruega y Dinamarca"*

Alt başlık 3: *ABD, durumun "tehlikeli olmadığını" duyurmasına rağmen kazası "ciddi" olarak niteledi. "EEUU califica el accidente de "serio", aunque afirma que la situación 'no es peligrosa'"*

Haber girişi*: Reagan yönetimi, Sovyetler Birliği'ne yaşadığı nükleer kaza ile başa çıkmak için yardım teklif etti. Teklif, felaketin iki binden fazla cana mal olduğunu öğrenmeden önce yapıldı./"La administración Reagan ha ofrecido asistencia a la Unión Soviético para afrontar el accidente nuclear que ha sufrido. La oferta se hizo incluso antes de saber que la catástrofe había costado más de dos mil vidas."*

Según el Consejo de Seguridad Nuclear, España no tiene peligro de contaminación

«La central carecía de los elementos de contención que hay en occidente»

Madrid

«Al parecer, la central nuclear de Chernobyl no contaba con elementos de contencion similares a los occidentales, capaces de resistir la fusión del núcleo, por lo que al producirse ésta se liberó la radiactividad que se ha apreciado en los paises vecinos», segun manifesto en rueda de Prensa el presidente del Consejo de Seguridad Nuclear, Francisco Pascual.

El señor Pascual insistio, en numerosas ocasiones, en que aun se carece de las informaciones necesarias para hacer una evaluacion de las causas que provocaron el accidente «Por el momento —dijo— desconocemos cual ha sido la causa desencadenante del incidente que provoco que se alcanzaran esas temperaturas tan elevadas El presidente del Consejo indico que no se atreven a hacer hipotesis sobre las razones que han provocado los hechos y añadio que lo que parece claro es que los otros tres grupos, cercanos al que sufrio los daños, no se han visto afectados Responsables del Consejo indicaron a la Prensa que es practicamente imposible que se haya producido una explosion, aunque si es factible que hubiera una reaccion quimica Por el momento, señalaron, si esta a la espera de conocer cuales han sido las causas que han desencadenado el incidente, para saber si se pueden conocer consecuencias de caracter general para el resto de las centrales del mundo

Los representantes del CSN presentes en la rueda de Prensa, afirmaron que sus primeras hipotesis apuntarian hacia un numero de victimas comprendidas entre los veinte y los treinta, un numero mas alto que el adelantado por las autoridades sovieticas (solamente dos personas), pero sustancialmente menor que las cifras dadas por las autoridades norteamericanas, que hablan de dos mil victimas

Por otra parte, el vicepresidente del Consejo de Seguridad Nuclear, Donato Fuejo indico que las consecuencias de la explosion masiva a la radiactividad, no son mortales hasta quince dias o un mes posteriormente a dicha explosion

Los miembros del Consejo de Seguridad Nuclear expusieron las diferencias tecnologicas que existen entre la central sovietica y las que estan instaladas en occidente, aunque matizaron que con la informacion disponible hasta el momento no se puede asegurar que el accidente sea debido a estas diferencias tecnologicas «Concretamente —indicaron— el modelo de central de Chernobyl, no ha sido exportado por los sovieticos a Estados Unidos, puesto que permite su utilizacion pacifica, pero tambien la produccion de plutonio para usos militares De hecho, en occidente solo existe una central de este tipo situada en la localidad norteamericana de Hanford (Estado de Washington) »

Francisco Pascual señalo que el Consejo esta en continuo contacto con proteccion civil para controlar cualquier aumento de radiactividad, «pero aun —dijo— no se ha producido ninguna señal de alarma» En España, existen puntos de control en las cercanias de las centrales que oscilan entre diez y veinte asi como otros mil en diversas zonas de la geografia nacional Se estan analizando los indices que hasta la fecha son normales lo mismo que esta ocurriendo en Francia e Italia

El Consejo de Seguridad Nuclear considera que la hipotesis mas verosimil sobre el accidente es la que afirma que una serie de fallos ha provocado la fusion del nucleo La acumulacion de energia en el grafico, transmitida a la estructura del reactor da lugar a una perdida de hermetismo y la combustion del grafito es debida a la presencia del oxigeno y a las altas temperaturas alcanzadas

Segun el CSN, en la noche del 26 al 27 se liberaron grandes cantidades de radiactividad en Polonia y en la URSS, asi como un aumento de nivel de la misma en la Republica Federal Alemana y en Belgica Sin embargo, hasta el momento no se ha detectado ningun cambio en el nivel medio de radiactividad en Francia, Italia y España

Por otra parte, no existe ninguna posibilidad de que la nube radiactiva formada sobre la Peninsula escandinava, se aproxime a España, ya que las corrientes de aire registradas en la zona empujan a esa nube hacia el norte y hacia el este de los Paises Nordicos segun informo a Europa Press Ricardo Font, jefe del servicio de prediccion del Instituto Nacional de Meteorologia Las corrientes de aire producidas en los niveles altos de esa zona, estan provocadas por una profunda borrasca situada al noroeste de Irlanda y se dirigen desde dicho pais a la Peninsula escandinava y hacia el este Asi, la trayectoria que previsiblemente seguira la nube radiactiva segun el señor Font, sera por el norte de la Union Sovietica y al cabo de los dias acabara llegando a las costas americanas

Konum ve tarih: *1 Mayıs 1986, sayfa 45.*

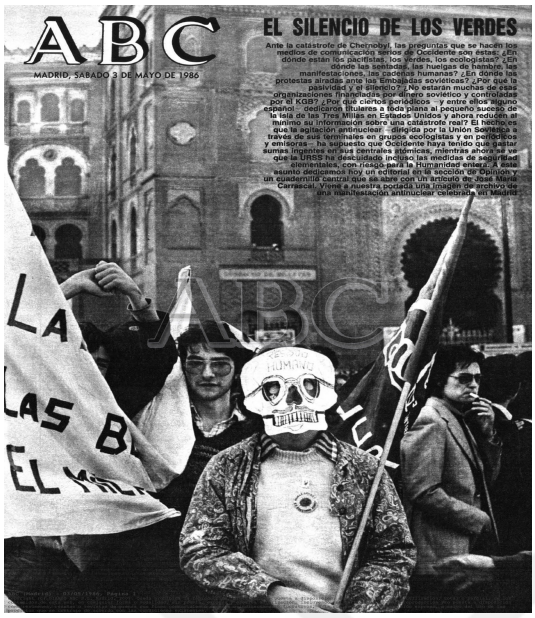
Başlık*: Nükleer Güvenlik Konseyine göre İspanya'da radyasyon tehlikesi yok/"Según el Consejo de Seguridad Nuclear, España no tiene peligro de contaminación"*

Alt başlık*: "Santralde, Batıdakilerde olan sınırlama elemanları yoktu"/"La central carecía de los elementos de contención que hay en occidente")*

Haber girişi*: Nükleer Güvenlik Konseyi başkanı Francisco Pascual, basın toplantısında*

Şekil 192

"Görünüşe göre, Çernobil nükleer santralinde çekirdek füzyonuna dayanıklı, Batıdakilere benzer bir muhafaza elemanı hesaba katılmamış. Bu yüzden (kazada) radyoaktivite serbest kaldı ve komşu ülkelere ulaştı" / "'Al parecer, la central nuclear de Chernobyl no contaba con elementos de contención similares a los occidentales, capaces de resistir la fusión del núcleo, por lo que al producirse esta se liberó la radiactividad que se ha apreciado en los países vecinos', según manifestó en rueda de Prensa el presidente del Consejo de Seguridad Nuclear, Francisco Pascual"

Konum ve tarih: *3 Mayıs 1986, sayfa 1.*

Başlık: *Yeşillerin sessizliği/ "El silencio de los verdes"*

Spot: *Çernobil felaketi karşısında Batılı ciddi medya organları tarafından sorulan sorular: Sivil itaatsizlik eylemcileri, yeşiller, ekolojistler nerde? Oturma eylemleri, açlık grevleri, gösteriler, insan zincirleri nerde? Sovyet elçilikleri önünde öfkeli protestolar nerde? Neden bu hareketsizlik ve sessizlik? KGB kontrolü altında ve Sovyet parası ile finanse edilen örgütler(in sayısı) çok değil mi?*

Şekil 193

Neden bazı gazeteler, şimdi gerçek bir felaketle karşı kaşıya gelince ABD'deki TMI kazasıyla ilgili verileri düşük gösteriyor? Gerçek şu ki, Sovyetler Birliği tarafından onun ekolojistler, gazeteler ve radyolardaki taraftarlar aracılığıyla yönlendirilen anti-nükleer ajitasyon, şu anda görüldüğü üzere SSCB tüm insanlığı riske atarak temel güvenlik önlemlerini bile ihmal ettiği görülürken Batı'nın nükleer santrallerine büyük miktarlar harcamak zorunda kalması anlamına geliyor. / "Ante la catástrofe de Chernobyl, las preguntas que se hacen los medios de comunicación serios de Occidente son estás: ¿En dónde están los pacifistas, los verdes, los ecologistas? ¿En dónde las sentadas, las huelgas de hambre, las manifestaciones, las cadenas humanas? ? ¿En dónde las protestas airadas ante las Embajadas soviéticas? ¿Por qué la pasividad y el silencio? ¿No estarán muchas de organizaciones financiadas por dinero soviético y controladas por el KGB? ¿Por qué ciertos periódicos –y entre ellos alguno la isla de las Tres Millas en estados Unidos y ahora reducen al mínimo su información sobre una catástrofe real? El hecho es que la agitación antinuclear –dirigida por la Unión Soviética a través de sus terminales en grupos ecologistas y en periódicos y emisoras- ha supuesto que Occidente haya tenido que gastar sumas ingentes en sus centrales atómicas, mientras ahora se ve que la URSS ha descuidado incluso las medidas de seguridad elementales, con riesgo para la Humanidad entera."

Al hilo de Chernobyl, el PCE quiere desnuclearizar Madrid

La propuesta de Herrera fue rechazada por el Pleno

Madrid. **María González--Vegas**

Fue el Pleno de ayer uno de los más polémicos que se han conocido en el Ayuntamiento, y el asunto que desató el debate más tenso y largo fue el de los despedidos del Instituto Municipal de Deportes, que desde bien temprano se manifestaron en la plaza de la Villa, y en el justo momento de la discusión plenaria recrudecieron sus protestas, que llegaron hasta el salón de sesiones.

Fueron dos proposiciones del concejal del PCE Francisco Herrera (que ayer contó con el apoyo moral de sus compañeros de coalición electoral, Ramón Tamames y Alonso Puerta, en la tribuna pública) las que desataron las discusiones: una, sobre el despido de los seis miembros del Comité de empresa del Instituto Municipal de Deportes, y otra, la solicitud de declarar zona desnuclearizada a efectos civiles y militares a Madrid. Dos ruegos de la oposición, uno de Alvarez del Manzano en torno a las fiestas de San Isidro y la «falta de coherencia del gobierno municipal» y otro de Luis Eduardo Cortés sobre la inseguridad

Despedidos del IMD. Se reprodujo el debate de pasadas sesiones: narración de los hechos que ha dado con el traslado de una funcionaria de raza gitana y los expedientes contra los seis miembros del Comité de empresa que la apoyaron. Francisco Herrera denunció estos hechos y su contenido racista, así como la censura del periódico «La Tarde», que ya no se recoge en el boletín del Ayuntamiento, llamado en el argot de la Casa «Chivato», por contener informaciones sobre el asunto. Herrera pidió la anulación de los despidos, la reincorporación de Araceli Heredia a su puesto de trabajo y el cese del veto a «La Tarde». A esta propuesta comunista se sumaron los votos de Coalición Popular y de Adolfo Pastor y su compañero García Ogalla. Las discusiones se centraron entre Esperanza Aguirre y el tercer teniente de alcalde, Enrique Moral, quien revolucionó más el asunto al admitir —como también denunciaba García Ogalla— que las cosas estaban mal en el Instituto Municipal de Deportes y afirmar: «Porque somos viejos sindicalistas, porque somos de izquierdas hemos tapado una serie de cosas que no deberíamos haber tapado; las deberíamos haber llevado ante el juez de guardia.» Nadie consiguió saber qué cosas eran, aunque Esperanza Aguirre leyó parte de un confidencial dirigido al alcalde, pero en el ánimo de todos flotaba la falta de transparencia a que ha hecho alusión repetidas veces la oposición. Al menos en este asunto quedaba claro. La promesa del alcalde de llegar hasta el final del asunto y la voluntad negociadora también quedó patente.

Desnuclearización. La propuesta de desnuclearización de Madrid tenía dos partes. Una, la elaboración de un plan de protección civil sobre el que estuvieron de acuerdo todos los grupos políticos. La otra, que afectaba a toda producción de energía nuclear, incluso a la de la Junta de Energía Nuclear, fue votada en contra por Coalición Popular, el PSOE y los dos concejales de la Mesa para la Unidad

Konum ve tarih: *31 Mayıs 1986, sayfa 45.*

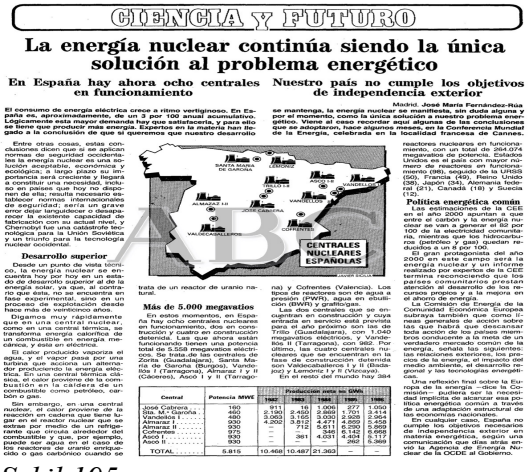
Başlık: *Çernobil'in ardından PCE Madrid'in nükleersizleştirilmesini istiyor/ "Al hilo de Chernobyl, el PCE quiere desnuclearizar Madrid"*

Alt başlık: *Herrera'nın önerisi Pleno tarafından reddedildi./ "La propuesta de Herrera fue rechazara por el Pleno"*

Haber girişi*: Tartışmalarıyla tanınan belediyede en çok polemiğin yaşandığı tartışma dün genel kurulda yaşandı. Gergin ve uzun tartışmalara yol açan sorun, sabahın erken saatlerinde Villa meydanında gösteri yapan Belediye Spor*

Şekil 194

Enstitüsünden çıkarılanlar oldu ve genel kurul protestocuların salona gelmesiyle onların üzerine yoğunlaştı. / "Fue el Pleno de ayer uno de los más polémicos que se han conocido en el Ayuntamiento, y el asunto que desató el debate más tenso y largo fue el de los despedidos del Instituto Municipal de Deportes, que desde bien temprano se manifestaron en la plaza de la Villa, y en justo momento de la discusión plenaria recrudecieron sus protestas, que llegaron hasta el salón de sesiones."

CIENCIA Y FUTURO

La energía nuclear continúa siendo la única solución al problema energético

En España hay ahora ocho centrales en funcionamiento

Nuestro país no cumple los objetivos de independencia exterior

Madrid. **José María Fernández-Ría**

El consumo de energía eléctrica crece a ritmo vertiginoso. En España es, aproximadamente, de un 3 por 100 anual acumulativo. Lógicamente esta mayor demanda hay que satisfacerla, y para ello se tiene que producir más energía. Expertos, en la materia han llegado a la conclusión de que si queremos que nuestro desarrollo se mantenga, la energía nuclear continúa siendo la única solución a nuestro problema energético. Viene al caso recordar aquí algunas de las conclusiones que se adoptaron, hace algunos meses, en la Conferencia Mundial de la Energía, celebrada en la localidad francesa de Cannes.

Entre otras cosas, estas conclusiones dicen: que si se aplican normas de seguridad occidentales la energía nuclear es una solución económica, segura y ecológica; a largo plazo su importancia será creciente y llegará a constituir una necesidad, incluso en países que hoy no disponen de ella; que es necesario establecer normas internacionales de seguridad; sería un grave error dejar languidecer o desaparecer la existente capacidad de producción de energía nuclear. Chernobyl fue una catástrofe tecnológica para la Unión Soviética y un triunfo para la tecnología nuclear occidental.

Desarrollo superior

Desde un punto de vista técnico, la energía nuclear se encuentra hoy por hoy en un estado de desarrollo superior al de la energía solar, ya que, al contrario que esta última, aquélla no se halla en fase experimental, sino en un proceso de explotación desde hace más de veinticinco años.

Digamos muy rápidamente que en una central nuclear, como en una central térmica, de un combustible se energía nuclear, y ésta en eléctrica.

El calor producido vaporiza el agua, y el vapor pasa por una turbina que, a su vez, hace girar un generador produciendo la energía eléctrica. En una central térmica clásica, el calor proviene de la combustión en la caldera de un combustible como petróleo, carbón o gas.

Sin embargo, en una central nuclear, el calor proviene de la reacción en cadena que tiene lugar en el reactor nuclear que se refrigera por medio de un refrigerante que no contiene ningún combustible y que, por ejemplo, puede ser agua en el caso de los reactores de uranio enriquecido o gas carbónico cuando se trata de un reactor de uranio natural.

Más de 5.000 megavatios

En estos momentos, en España funcionan ocho centrales en funcionamiento, dos en construcción y cuatro en construcción detenida. Las que ahora están funcionando tienen una potencia de 5.813 megavatios eléctricos. Se trata de las centrales de Zorita (Guadalajara), Santa María de Garoña (Burgos), Vandellós I (Tarragona), Almaraz I y II (Cáceres), Ascó I y II. (Tarragona) y Cofrentes (Valencia). Las dos centrales que se encuentran en proyecto (PWR), agua en ebullición (BWR) y grafito/gas.

La dos centrales que se encuentran en construcción y cuya puesta en marcha está prevista para el año próximo son las de Trillo (Guadalajara), con 1.040 megavatios eléctricos, y Vandellós II (Tarragona), con 982. Por último, las cuatro centrales detenidas que se encuentran en la fase de construcción detenida son Valdecaballeros I y II (Badajoz) y Lemóniz I y II (Vizcaya).

En el resto del mundo hay 384 reactores nucleares en funcionamiento, con un total de 264.074 megavatios de potencia. Estados Unidos es el país con mayor número de centrales en funcionamiento (98), seguido de la URSS (50), Francia (40), Reino Unido (39), Japón (34), Alemania federal (21), Canadá (18) y Suecia (12).

Política energética común

Las estimaciones de la CEE en el año 2000 apuntan a que entre el carbón y la energía nuclear se van a generar el 92 por 100 de la electricidad comunitaria, mientras los hidrocarburos (petróleo y gas) quedan reducidos a un 8 por 100.

El gran protagonista del año 2000 en este campo será la energía nuclear, según estudio realizado por expertos de la CEE termina reconociendo que los países comunitarios prestan atención al desarrollo de los recursos energéticos, aunque en el ahorro de energía.

La Comisión de Energía de la Comunidad Económica Europea subraya también que como lógica consecuencia de esta política que habrá que desarrollar toda acción de los países miembros conducente a la mejor de un verdadero mercado común de la energía, así como en el marco de las relaciones exteriores, los precios de la energía, el impacto del medio ambiente, el desarrollo regional y las tecnologías energéticas.

Una reflexión final sobre la Europa de la energía —dice la Comisión— pudiera ser la necesidad de una política común frente a las energías comunes a través de una adaptación estructural de las economías nacionales.

Por último, señalar que España no cumple los objetivos necesarios de independencia exterior en materia energética, según una comunicación que días atrás envió la Agencia de Energía Nuclear de la OCDE al Gobierno.

Central	Potencia MWE	Producción neta en GWh			
		1982	1983	1984	1985	1986
José Cabrera	160	931	1.158	1.008	977	1.050
Santa M.ª Garoña	460	3.083	3.492	3.020	3.923	3.414
Vandellós I	480	3.580	3.650	3.639	3.929	3.454
Almaraz I	930	4.202	3.812	4.471	4.855	5.458
Almaraz II	930	–	712	5.811	6.290	6.869
Cofrentes	930	–	–	3.281	4.230	5.660
Ascó I	930	–	361	4.091	4.459	5.117
Ascó II	930	–	–	–	262	5.369
TOTAL	5.813	10.468	10.487	21.363	–	–

Konum ve tarih: *13 Mayıs 1987, sayfa 61.*

Başlık*: Nükleer enerji, enerji sorununun tek çözümü olmaya devam ediyor/ "La energía nuclear continua siendo la única solución al problema energético"*

Alt başlık 1*: İspanya'da şu anda 8 çalışan santral var/ "En España hay ahora ocho centrales en funcionamiento"*

Şekil 195

Alt başlık 2: *Ülkemiz, dışarıya bağımlı olmama hedeflerine uymuyor (Nuestro país no cumple los objetivos de independencia exterior)*

***Haber girişi**: Elektrik enerjisinin tüketimi baş döndürücü bir hızla artıyor. (Bu artış) İspanya'da kümülatif olarak yılda yaklaşık yüzde 3 'tür. Mantıken bu büyük talep tatmin edilmeli ve bunun için daha fazla enerji üretilmelidir. (Ancak) konunun uzmanları gelişmemizin devam etmesini istiyorsak, nükleer enerjinin, hiç şüphesiz bir biçimde ve şu an için, enerji sorunlarımıza tek çözüm olarak kendini gösterdiği sonucuna var./ "El consumo de energía eléctrica crece a ritmo vertiginoso. En España es, aproximadamente, de un 3 por 100 anual acumulativo. Lógicamente esta mayor demanda hay que satisfacería, y para ello se tiene que producir más energía. Expertos en la materia han llegado a la conclusión de que si queremos que nuestro desarrollo se mantenga, la energía nuclear se manifiesta, sin duda alguna y por el momento, como la única solución a nuestro problemas energético."*

Vandellós estará varios meses cerrada y fuera de servicio a causa del incendio

Expediente investigador a los responsables de la central

Tarragona. **Xavier Icart**

El gobernador civil de Tarragona, Ramón Sánchez, ha anunciado que se abrirá expediente investigador para averiguar si la dirección de la central nuclear de Vandellós I actuó con negligencia por no avisar inmediatamente a Protección Civil del incendio ocurrido anteanoche en una de sus turbinas. La central permanecerá cerrada varios meses y la posible sanción a la empresa propietaria deberá imponerla el Ministerio de Industria.

Tanto el gobernador civil de Tarragona como Jesús Gil Huguet, ingeniero inspector del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), coinciden en afirmar que se obró incorrectamente al avisar del incendio primero a los bomberos. A su juicio, antes debería haberse puesto el suceso en conocimiento de Protección Civil, que habría informado a aquéllos, tal como establece la normativa que rige el centro de cooperación operativa del Plan de emergencia nuclear (CECOP).

No hay fuga radiactiva

Además, Jesús Gil reconoció que se establecieron conexiones telefónicas con Vandellós I con grandes dificultades y que, al comienzo del incendio, hubo problemas para asegurar la refrigeración del núcleo atómico. Por todo ello, el CSN ha empezado una exhaustiva investigación que, en principio, consiste en tomar declaración a los trabajadores y técnicos que estaban operando en la central cuando ocurrió el suceso.

Según han manifestado tanto los responsables de Vandellós I como el gobernador civil y el ingeniero del CSN, en ningún momento se produjo liberación radiactiva al exterior, por lo que la seguridad de los ciudadanos estuvo en todo momento garantizada. De momento, se desconocen las pérdidas ocasionadas por el incendio, pero sí es seguro que la central no volverá a funcionar en varios meses.

Las causas iniciales del accidente se produjeron en el turbogenerador del grupo segundo, al producirse unas repentinas vibraciones mecánicas de la turbina de refrigeración del núcleo. Las vibraciones originaron la fuga al exterior de una considerable cantidad de hidrógeno que, con el inmediato contacto con el aire, explosionó y se inflamó. Este fue el origen del aparatoso incendio, visible a más de un kilómetro de la central.

Según los técnicos, la reacción inmediata fue avisar a los bomberos de Tarragona dada la magnitud del incendio. Minutos más tarde se ordenó a un operario que estableciera contacto con Protección Civil para dar cuenta del accidente.

En cuanto a la hora del comienzo del siniestro, tampoco coinciden la dirección de la central nuclear y Protección Civil, ya que se observa una diferencia de casi media hora, tiempo que el Gobierno Civil considera que se tardó en dar aviso para que entraran en funcionamiento los mecanismos de alerta preventiva, o de emergencia, en caso de que el accidente representara un peligro para la población.

La directora general de Protección Civil, Pilar Brabo, dijo ayer que en caso de que se confirme el retraso en la comunicación del incendio, se debería imponer la máxima sanción a la empresa que explota la central. Por otra parte, tampoco existe concordancia entre las declaraciones efectuadas por los responsables del complejo atómico y los datos reales de duración del fuego, pues mientras la central comunicó que el incendio estaba totalmente apagado alrededor de la una de la madrugada, la realidad fue que hasta cerca de las cuatro se estuvo trabajando para sofocar varios rescoldos y conatos de fuego en distintos puntos.

A todo este conjunto de datos contradictorios, se ha sumado la denuncia efectuada a última hora de ayer por los alcaldes de Vandellós, Tivissa, Pratdip, Montroig y L'Ametlla de Mar, al impedírseles, por orden del gobernador civil de Tarragona, el acceso a la reunión que al mediodía de ayer mantuvieron autoridades, representantes del CSN y directivos y técnicos de la central. Según ha manifestado a ABC Josep María Aragonés, alcalde de Montroig, «el gobernador nos ha convocado a una reunión para el próximo martes, pero consideramos que ante esta prohibición, la confianza mutua se ha acabado». Para este alcalde es grave que los Municipios afectados por las dos centrales nucleares de Vandellós no reciban una información completa del accidente.

Blanca Vilá, candidata al premio Mujer en Europa

Madrid. **M. J. Albarracín**

Blanca Vilá Costa, vicerrectora de asuntos europeos de la Universidad Autónoma de Barcelona, fue elegida ayer por unanimidad para representar a España en el certamen Mujer en Europa, que se celebrará en París los próximos días 8 y 9 de diciembre.

La ganadora competió a este premio junto con otras cuatro finalistas de las veinte candidaturas que se habían presentado para esta tercera edición: Pilar García Doñoro, directora general de relaciones pesqueras internacionales; Carmen Algora, presidenta de la Federación Española de Gimnasia; María Jesús Prieto, gerente nacional de la empresa Telefónica Sistemas, S. A., y Rosa Alonso, directora del departamento de investigación y desarrollo de tecnología de Alcatel Standart Eléctrica.

Blanca Vilá expresó su agradecimiento a los organizadores del certamen y señaló que «era un honor recibir el premio, aunque podía haber sido para cualquiera de las otras cuatro finalistas».

El premio Mujer en Europa fue creado hace ahora tres años por la Unión de Mujeres Federalistas y las Mujeres del Movimiento Europeo bajo el patrocinio de la Comisión de las Comunidades Europeas y el Parlamento Europeo. Su objetivo es expresar un reconocimiento público a la labor desarrollada por las mujeres implicadas en la construcción de una Europa unida.

En España, el premio está organizado por la Unión de Mujeres por Europa, la Unión de Federalistas y el Instituto de la Mujer.

***Konum ve tarih:** 21 Ekim 1989, sayfa 81.*

***Başlık**: Vandellos yangından dolayı bir kaç ay kapalı kalacak ve servis dışı olacak / "Vandellos estará varios meses cerrada y fuera de servicio a causa del incendio"*

***Alt başlık:** Santralin sorumlularına soruşturma / "Expediente investigador a los responsables de la central"*

***Haber girişi**: Tarragora valisi Ramon Sanchez, Vandellós I nükleer santralinde dün tirbünlerin birinde meydana gelen yangının derhal sivil korumaya haber verilmemesindeki ihmal ile ilgili soruşturma açılacağını duyurdu. Santral bir kaç ay kapalı kalacak ve Sanayi Bakanlığı tarafında santralin sahibine muhtemelen ceza kesilecek./*

Şekil 196

"El gobernador civil de Tarragona, Ramón Sánchez, ha anunciado que se abrirá expediente investigador para averiguar si la dirección de la central nuclear de Vandellós I actuó con negligencia por no avisar inmediatamente a Protección Civil del incendio ocurrido anteanoche en una da sus turbinas. La central permanecerá cerrada varios meses y la posible

sanción a la empresa propietaria deberá imponerla el Ministerio de Industria."

Los pueblos vecinos a Vandellós quieren desmantelar la central

Tarragona. **Xavier Icart**

Los Municipios próximos a Vandellós solicitarán, si así lo ratifican los Plenos de sus Ayuntamientos, el desmantelamiento de la central nuclear, que sufrió un incendio el pasado jueves, y denunciarán ante el Juzgado a Protección Civil por incumplimiento del Plan de Emergencia Nuclear. Estas decisiones fueron adoptadas después de una reunión que sostuvieron con el gobernador civil de Tarragona los alcaldes de Pratdip, Mont-Roig del Camp, Vandellós, Tivissa y L'Ametlla de Mar.

Únicamente Vandellós no se sumará a la petición de desmantelamiento, pero sí a la denuncia. Así lo anunció su alcalde, Carlos Barceló, quien comentó que es «absolutamente inoperante» el Plan de Emergencia Nuclear (PENTA), que prevé, entre otras cosas, la evacuación de la población en caso de catástrofe nuclear. Ramón Sánchez, gobernador civil de Tarragona, manifestó respecto a la posibilidad de que los alcaldes de la zona abandonen el PENTA que en ningún caso los Municipios deben eludir su responsabilidad en el mismo.

Afirmó el gobernador que existen claras sospechas de que el plan de emergencia interior de Vandellós 1 no se activó cuando ocurrió el incendio, sospecha compartida por los cinco técnicos del Consejo de Seguridad Nuclear que investigan el accidente. Basa su afirmación Ramón Sánchez en «el descontrol que se detectó entre el personal y las dificultades que tuvimos para contactar con los responsables de turno de este complejo nuclear, porque no eran capaces de explicarnos bien qué es lo que ocurría».

Şekil 197

Konum ve tarih: *25 Ekim 1989, sayfa 57.*

Başlık: *Bölge halkı Vandellos I'in sökülmesini istiyor/ "Los pueblos vecinos a Vandellos quieren desmantelar l central"*

Haber girişi*: Vandellós'un yakanındaki belediyeler, genel kurullarında onaylanması halinde geçen perşembe yangın çıkan nükleer santralin sökülmesini talep edecekler ve Nükleer Acil Durum Planının ihlalinden dolayı Sivil Koruma Mahkemesine suç duyurusunda bulunacaklar./ "Los Municipios próximos a Vandellós solicitarán, si así lo ratifican los Plenos de sus Ayuntamientos, el desmantelamiento de la central nuclear, que sufrió un incendio el pasado jueves, y denunciarán ante de Juzgado a Protección Civil por incumplimiento del Plan emergencia Nuclear."*

Vandellós: Centristas y comunistas urgen al CSN a que termine su informe

El Gobierno decidirá entonces si cierra esa central nuclear

Madrid. **José María Fernández-Rúa**

Los grupos parlamentarios de Izquierda Unida y del CDS urgen al Consejo de Seguridad Nuclear a que termine cuanto antes el informe definitivo sobre la central nuclear Vandellós I (Tarragona). Como se recordará, esta central sufrió un incendio el 19 de octubre pasado que llegó a afectar a diferentes sistemas, importantes para la seguridad. Sin embargo, no se produjo, en ningún momento, contaminación ni vertidos radiactivos al exterior.

El ministro de Industria y Energía, Claudio Aranzadi, tuvo que hablar en el Congreso de los Diputados, el pasado miércoles, para despejar dudas sobre las funciones que tiene en torno a Vandellós. Una vez más, Aranzadi se dirigió a la Cámara Baja –pero fundamentalmente a los grupos parlamentarios de Izquierda Unida y del CDS– para matizar que «el Gobierno no tomará ninguna decisión sobre el posible cierre de esa central nuclear, hasta conocer el informe definitivo que emitirá el Consejo de Seguridad Nuclear».

Este organismo, que dirige Donato Fuejo Lago, tiene como misión fundamental garantizar la seguridad de las instalaciones nucleares y radiactivas, así como la protección radiológica de las personas y del medio ambiente en España. El CSN está compuesto por especialistas de reconocida competencia en seguridad nuclear, protección radiológica y sus tecnologías, medio ambiente, salud y legislación, seguridad industrial, energía y en otros campos afines.

No viene al caso, aquí y ahora, citar nombres de expertos, pero el enfoque profesional, la independencia y la objetividad de criterio que impone Donato Fuejo en el CSN son la mejor garantía de control. Por eso resulta cuando menos sorprendente que el diputado Rebollo (CDS) presente una moción al Ejecutivo en la que, entre otras cosas, «insta al Gobierno para que reclame de forma inmediata al Consejo de Seguridad Nuclear un dictamen que, a la vista de las circunstancias que concurren en las centrales de Zorita, Garoña y Vandellós I, determine la procedencia de su cierre o, en otro caso, establezca de modo preciso las medidas que deben adoptar para garantizar la seguridad en el funcionamiento.»

Los expertos del Consejo de Seguridad Nuclear están trabajando desde hace semanas en ese informe, de una forma minuciosa, y posiblemente terminen su labor a finales de enero. Es, por tanto, improcedente presionar a unos técnicos para que culminen su labor por razones políticas.

En cualquier caso, y según han manifestado a ABC en fuentes de la Administración y del sector eléctrico, algunos partidos políticos están cuestionando la energía nuclear como fuente energética. Es muy posible que, en el transcurso de los próximos meses, se produzca una discusión parlamentaria sobre este punto.

Los expertos del CSN que preside Donato Fuejo, es posible que tengan acabado su trabajo en el transcurso del próximo mes

Cómo ajustar su televisor para ver Antena 3 televisión.

Antena 3 televisión ya está emitiendo su corte de ajuste.
Si usted aún no nos ve o nos recibe incorrectamente,

Şekil 198

Konum ve tarih: *23 Aralık 1989, sayfa 105.*

Başlık*: Vandellos: Merkeziyetçiler ve komünistler Nükleer Güvenlik Konseyi'ni raporu bitirmeye çağırıyor / "Vandellos: Centristas y comunistas urgen al CNS a que termine su informe"*

Alt başlık: Hükümet, bu santrali kapatıp kapatmayacağına sonra karar verecek /

"El gobierno decidirá entonces si cierra esa central nuclear"

Haber girişi*: Parlamentodaki Birleşik Sol ve CDS grupları, Nükleer Güvenlik Konseyini bir an önce Vandellós I nükleer santraliyle ilgili raporu tamamlamaya çağırdı. Hatırlanacağı*

gibi, bu santralde geçen 19 Ekim'de güvenlik için önemli bazı sistemleri etkileyen bir yangın çıkmıştı. Ancak, dışarıya hiç bir şekilde radyoaktivite ya da radyoaktif atık sızıntısı olmadı./ "Los grupos parlamentarios de Izquierdo Unida y del CDS urgen al Consejo de Seguridad Nuclear a que termine cuanto antes el informe definitivo sobre la central nuclear Vandellós ı (Tarragona). Como se recordará esta central sufrió un incendio el 19 de octubre pasado que llegó a afectar a diferentes sistemas, importantes para la seguridad. Sin embargo, no se produjo, en ningún momento, contaminación ni vertidos radioactivos al exterior."

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: ABC gazetesinde bu dönemin nükleer moratoryum tartışmalarına kadarki ilk kısmında "*Asco I nükleer santrale yazdan önce hizmete girecek*" gibi nükleer süreçle ilgili haber veren başlıklara rastlanmaktadır. Bu dönemde ETA'nın Bask bölgesinde inşaatı süren Lemóniz nükleer santraline karşı eylemleri devam etmektedir ve gazete bu dönemde de ETA'yı terörist bir örgüt olarak algıladığı için ETA'nın saldırılarına dair attığı başlıkların çizgisi bir önceki dönem olduğu gibi şiddeti ve saldırıyı vurgular niteliktedir. Buna *"Santralin yönetimine kanlı ETA imzası"* başlığı örnek olarak verilebilir. "Kanlı imza" ifadeyi ile "ölüm", "şiddet" ve "saldırı" imalarına içermekte ve bunlarda ETA'nın nükleer santrale karşı çıkması arasında okurun zihninde bağ kurmaktadır.

Nükleer enerji üreticisi bir ülke olan İspanya'da nükleer güvenlik konusu her daim gündemde olduğundan gazete "*Potansiyelinin yarısında Almaraz (nükleer santrali) risk teşkil etmez*" örneğinde de görüldüğü üzere, Türkiye'deki TAEK'e denk düşecek şekilde ülkenin bu konudaki yetkili kurumu olan Nükleer Denetleme Konseyinin açıklamalarını doğru kabul ederek başlıktan vermiştir. Bu açıklamalar bu dönemde genellikle nükleer enerjinin

kullanımının devamına ve riskin bulunmadığına yöneliktir. Bu açıklamaların başlık mertebesinden tırnak işareti olmaksızın verilmesiyle gazete, hem bu açıklamanın doğruluğunu kabul etmekte ve bu açıklamalara katıldığını göstermekte hem de halkın nükleer enerji üretiminin devamına dair rızasının üretilmektedir.

1982 yılında iktidara gelen sosyal demokrat PSOE tarafından yine aynı yıl ortaya atılan nükleer moratoryum tartışmalarında ise gazete, nükleer enerji taraftarı bir bakış açısıyla, başka bir deyişle nükleer endüstrinin gözünden başlıklarını atmıştır. Buna örnek olarak "*Gerçekçi değil*" üst başlığı ve "*Nükleer sektör PSOE'nin planlarını kınadı*" başlığı verilebilir. Gazete inşa halindeki nükleer reaktörlerden bazılarının çalıştırılmamasını ve nükleer enerji üretiminin kısıtlanmasını içeren nükleer moratoryum için üst başlıktan yaptığı "gerçekçi değil" yorumuyla PSOE'nin hayalperest olduğunu ve bu anlayışla enerji politikalarında hata yapacağını ima etmektedir. *"PEN'in (Ulusal Enerji Planı) revizyonu Valdecaballeros'u tehdit ediyor"* başlığından da anlaşılabileceği üzere ise gazete nükleer durdurmayı öngörün Uluslararası Enerji Planını bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu dönemde "*Nükleer duraklama dışa bağımlılığı arttırır*" örneğinde olduğu gibi yine nükleer taraftarı ve moratoryum karşıtı argümanların başlık mertebesinde verildiği görülmektedir.

SSCB'de meydana gelen 26 Nisan 1986 Çernobil nükleer kazasını ise gazete "*Sovyet televizyonu Kuzey Ukrayna'daki nükleer santralde 'felaket' olduğunu duyurdu"* başlığıyla sunmuştur. Gazetenin nükleer kaza yerine Sovyet televizyonuna atıfla kullandığı "felaket" sözcüğünün tırnak içinde sunulması dikkat çekicidir. Bu gazetenin tanımı değildir, kaldı ki bir daha da bu tanımı kullanmamıştır. Gazete, Çernobil ile ilgili haberlerde "kaza" kelimesini kullanmayı tercih etmekte ve böylelikle "nükleer enerji" ve "felaket" kavramlarını ilişkilendirmekten kaçınmaktadır. Çernobil kazasından hemen sonra reaktörden atmosfere karışan radyasyon dalgasının hava olayları ile dünyanın pek çok yerine yayılması üzerine İspanya halkını sakinleştirmeye yönelik *"Nükleer Güvenlik Konseyine göre İspanya'da radyasyon tehlikesi yok*" başlığı atılmıştır. Akabinde ise nükleer kazanın okurun gözünde rasyonelleştirilmesi için "*Santralde, Batıdakilerde olan sınırlama elemanları yoktu*" örneğinde olduğu gibi, kazayı SSCB'nin nükleer teknolojisine bağlayan ve böylelikle Batı'daki nükleer reaktörleri aklayan başlıklara rastlanmaktadır. Bu dönemde deyim yerindeyse dünyayı sarsan Çernobil nükleer kazasına rağmen nükleer enerjiye dair halkın

rızasını üretmek için atılmış *"Nükleer enerji, enerji sorununun tek çözümü olmaya devam ediyor"* şeklindeki başlıklara rastlanmaktadır.

Gazetede bu dönemin Çernobil nükleer kazasına kadar olan kısmında başlık mertebesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetine bir "*Greenpeace nükleer atıklara karşı eylemlerini durdurdu*" şeklindeki "başarısızlık" iması içeren başlığın dışındaki örneklere rastlanmamaktadır. Çernobil döneminde ise gazetenin antikomünist tutumu ve komünizm ile bağlantılı olduğunu öne sürdüğü ekolojistlere karşı önyargılı bakış açısı öne çıkmıştır; "*Santral kazası Sovyet 'komünizm'i umutlarını dondurdu*", "*Manipülasyona uğramış çevreciliğin şüpheli yörüngesi*".

1989 yılında İspanya'da yaşanan ilk ciddi nükleer santral kazası olan ve Vandellos reaktörünü kullanılmaz hale getiren yangın için "kaza" demekten kaçınmaktadır. Gazete başlık mertebesinde "kısa devre", "yangın", Vandellós I kazasının sorumluları yerine "Vandellós I'in sorumluları" ifadelerini tercih etmiştir. Zira gazete, Franco'nun mirası olarak bir devlet politikası dahilinde sürmekte olan nükleer enerji üretimine halel gelmesini istememektedir. Ancak gazetenin nadiren de olsa "kaza" sözcüğünü kullandığı ve *"Hükümet Vandellos kazasının halk açısından "zararlı olabileceğini" kabul etti"* örneğinde olduğu gibi bu ifadeyi kazanın sorumluluğunu ideolojik olarak karşısında bulunduğu PSOE hükümetine yüklemek için kullanmış olma olasılığı yüksektir.

Bu dönemde bir önceki döneme göre üst başlıklar daha çok kullanılmıştır. Üst başlıklar açıklayıcı, alt başlıklar ise tamamlayıcı niteliktedir. Başlık grubunun elemanları birbiriyle uyumludur ve bu dönemde yönlendirme hem üst başlık, hem başlık hem de alt başlık mertebesinde yapılabilmektedir.

Spot: Bu dönemde gazetede yer alan ilgili haberlerin spotlarında iki eğilim göze çarpmaktadır. İlk eğilim düz, haber veren spot/haber girişi yazmaktır ki genellikle düz ve haber veren başlıkların spotları/haber girişleri de da böyle yazılmaktadır. Buna örnek olarak "*Tarragora valisi Ramon Sanchez, Vandellós I nükleer santralinde dün tirbünlerin birinde meydana gelen yangının derhal sivil korumaya haber verilmemesindeki ihmal ile ilgili soruşturma açılacağını duyurdu. Santral bir kaç ay kapalı kalacak ve Sanayi Bakanlığı tarafında santralin sahibine muhtemelen ceza kesilecek*." Ancak bu tip spotlarda, bu örnekten

de görülebileceği üzere konu hakkında nükleer karşıtlarının tutum ya da düşüncelerine yer verilmemektedir.

Spot yazımında karşımıza çıkan diğer bir eğilim de yönlendirici başlık ve başlık gruplarına ait haberlere yönlendirici spotlar çıkarılmasıdır. Örneğin "*Gerçekçi değ*il" üst başlıklı ve "*Nükleer sektör PSOE'nin planlarını kınadı*" başlıklı haberin spotu şöyledir: "*Sosyalist programın enerji sorumlusu Javier Solana tarafından "Nucleonics Week" dergisine yapılan açıklamada, diğer konuların yanı sıra, partisinin niyetinin İspanya'nın kurulu nükleer gücünü neredeyse yüzde 50 ile sınırlamak, böylelikle 'nispeten düşük miktardaki' 225 bin milyon pesetalık yatırımı iptal etmek olduğunu belirtti. Halen inşa aşamasında olan tesis(in iptal edilmek istenmesi) nükleer sektörün iş çevrelerinde büyük rahatsızlık yarattı*". Spotta Solana'ya ait "nispeten düşük miktardaki" ifadeleri tırnak içine alınarak iptal edilmek istenen yatırımların maliyetinin aslında düşük olmadığı ima edilmekte, böylelikle gazete haber kaynağı ile arasına mesafe koymaktadır. "Büyük rahatsızlık" şeklindeki sıfat tamlamasının kullanılması spotun yönlendirici niteliğini göstermektedir. Gazetenin bu duruma karşı iş çevrelerinin verdiği tepkiyi spota taşıyarak nükleer karşıtlarının ya da bu santrallerin inşa edildiği bölgelerde yaşayan halkın tepkilerini spota taşımayarak görmezden gelmesi, kendini iş çevrelerinin tarafında konumlandırdığı ve spotu da onların gözünden yazdığına dair güçlü bir işarettir.

Gazetenin anti komünist ve anti ekolojist tutumu ise nükleer enerji haberlerinde ilk kez bu kadar belirgin olarak Çernobil nükleer kazasında çıkmıştır. Gazetenin "*Yeşillerin sessizliği"* manşetinin spotu şöyledir: *"Çernobil felaketi karşısında Batılı ciddi medya organları tarafından sorulan sorular: Pasivistler, yeşiller, ekolojistler nerde? Oturma eylemleri, açlık grevleri, gösteriler, insan zincirleri nerde? Sovyet elçilikleri önünde öfkeli protestolar nerde? Neden bu hareketsizlik ve sessizlik? KGB kontrolü altında ve Sovyet parası ile finanse edilen örgütler çok değil mi?"* Öncelikle gazetenin "Batılı ciddi medya organları"na atıfta bulunarak daha ilk cümleden okurun algısını yönetmektedir. Zira bu organların hangileri olduğu belli değildir. Kuvvetle muhtemel gazete kendi düşüncelerinin okur gözündeki değerini "Batılı" ve "ciddi" medya organlarına dayandırarak arttırmayı ve bu düşüncelerin kabul görmesinin kolaylaşmasını sağlamayı amaçlamıştır. Gazete sivil itaatsizlik eylemcilerini, yeşilleri ve ekolojistleri açıktan Çernobil nükleer kazasından dolayı SSCB'ye

karşı ses çıkarmamakla ve bu örgütlerin SSCB'nin istihbarat teşkilatı KGB ile ilişkili olduğunu ve hatta SSCB tarafından finanse edilmekle suçlamaktadır. ABC, bu grupların nükleer karşıtı söylem ve eylemlerinin amacının aslında komünizm propagandası yapmak olduğunu ima etmektedir. Bu haliyle gazete bu grupları ve bu gruplara üye olan herkesi hedef göstermekte, üstelik bunu manşetten yapmaktadır.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde fotoğraf kullanımı yaygın değildir. Ancak gazetenin tasarımı gereği, manşetine çektiği haberleri büyük bir fotoğrafla görmektedir. Gazetenin "Yeşillerin sessizliği" manşetiyle çıktığı gün, birinci sayfasında nükleer karşıtı gösteriden bir fotoğrafa yer vermiştir. Ancak fotoğrafla oynanmış ve protestoculardan birinin yüzüne grafikle ölüm maskesi takılmıştır. Böylelikle fotoğrafla oynanarak "Çernobil nükleer kazasına ses çıkarmayan grupların ölüm getirdiği, ölümü savunduğu" ima edilmiştir.

Özellikle ETA'nın saldırı haberlerinde de iç sayfalarda fotoğraf kullanılmaktadır. Bu fotoğraflar genellikle saldırıyı ispatlamak ya da ETA'nın kullandığı şiddet yöntemini okura yansıtmak amacıyla kurşunlanmış insanların ya da saldırıya uğramış reaktörlerin fotoğraflarıdır. Ancak baskı tekniklerinin kötü ve gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 156 haberden 4'ü gazeteye manşet olmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalı ve genellikle birinci sayfasında büyük bir fotoğrafla birlikte tek bir konu işlediği söylenmelidir. O yüzden bu dönemde ABC'de ikinci manşet, sürmanşet ya da birinci sayfadan duyurma gibi uygulamalara sık rastlanmamaktadır.

Hem dünyanın hem de İspanya'nın nükleer tarihinin oldukça hareketli olduğu bu dönemde gazete nükleer enerji konusuyla ilgilenmiştir. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır. Ancak bu dönemde gazetede nükleer karşıtlarının sesi hemen hemen hiç yokken, özellikle Çernobil döneminde nükleer karşıtı gruplara hakkında olumsuz imaj üretilmiştir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin

maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: ABC gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberleri; ayrılıkçı ETA'nın ulusal bir sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santraline ve bu santralin yöneticilerine karşı düzenlediği silahlı ve bombalı saldırılar, iktidara gelen sosyal demokrat PSOE'nin nükleer durdurma kararı, bu dönemde bütün dünyayı şoke eden INES ölçeğine göre şiddeti en üst düzeyde konumlanın Çernobil nükleer kazası, bu kazanın İspanyadaki yansımaları, 1989'da Vandellós nükleer santralindeki yangın ve bu yangının ardından yaşanan gelişmelerden oluşmaktadır.

Bu dönemde ülkenin demokrasiye geçişi hızla tamamlandığından gazetenin dilinde ve yayınlarında rahatlama hissedilse de yayın çizgisi tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer taraftarıdır.

Bu dönemin başında ETA, nükleer karşıtı saldırılarını sürdürmektedir ve gazete tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de ayrılıkçı ETA'yı terörist bir organizasyon olarak görmektedir. 1982 yılında iktidara gelen sosyal demokrat PSOE'nin Lemóniz nükleer santrali de dahil olmak üzere inşa halindeki 5 reaktörü durdurma, diğer bir deyişle nükleer moratoryum kararı, ABC gazetesi tarafından ETA'nın Lemóniz nükleer santraline karşı yaptığı eylemlerin politik düzlemde işe yaradığını göstereceği iddiasıyla tepkiyle karşılanmaktadır. Gazete, Lemóniz nükleer santralinin inşaatının durdurulmasını ETA'ya karşı yenilgisi olarak değerlendirmektedir. Öte yandan İspanya'ya Franco'nun ve diktatörlüğün mirası olan nükleer enerji üretiminde daralmaya gidilmesi ve yeni reaktör inşaatlarının durdurulmasına da gazete, nükleer moratoryumun ülkeyi enerjide dışa bağımlı kılacağı ve istihdam kaybına neden olacağı argümanlarıyla karşı çıkmaktadır.

Gazete SSCB'de meydana gelen 26 Nisan 1986 Çernobil nükleer kazası ile ilgili iki farklı kanalda yayınlarını sürdürmüştür. İlk kanal Çernobil kazası, kazanın sonucunda dünyaya yayılan radyoaktivite ve etkileri üzerinden ilerlerken ikinci kanal kazanın İspanya'ya yansıması ve bu çerçevede açılan nükleer güvenlik tartışması üzerinden ilerlemiştir. İlk kanalda gazetenin eğilimi kazayı, Sovyetlerin nükleer teknolojisine ve güvenlik kubbesi

olmayan reaktör tasarımına bağlayarak Batılı nükleer reaktörleri aklamaktır. Nükleer Güvenlik Konseyine dayanarak Çernobil'den yayılan radyoaktif bulutların İspanya'ya ulaşmadığı dolayısıyla tehlikenin olmadığı yolunda yayın yapan gazete, Çernobil kazasının mümkün olduğunda "çok uzakta" olduğu algısını yaratmaya çalışmıştır. Diğer kanalda ise Çernobil kazasının ardından İspanya'da yürütülen nükleer güvenlik tartışmalarında, Nükleer Güvenlik Konseyine dayanarak İspanyol reaktörlerinin güvenilir olduğunu savunmuş ve böylece dünyanın o tarihi kadar gördüğü en büyük ve olabilecek en şiddetli nükleer kazaya rağmen İspanya'nın nükleer enerji üretimine dair halkın rızasını üretmiştir. Zira İspanya'da Franco'dan miras kalan devletin, devlet politikalarının ve egemen ideolojinin enerji politikalarına göre nükleer enerji sorunun temel çözümü, nükleer teknoloji ise güçlü ülke imajının temel unsurudur.

Nükleer Denetleme Konseyinin Çernobil nükleer kazasının ardından İspanyol reaktörlerinin güçlü olduğu yolundaki açıklamalarından sadece üç sene sonra Vandellós nükleer santralinde çıkan yangın, her ne kadar şiddeti düşük olsa da Çernobil kazası gibi şiddetli bir kazanın İspanya'da yaşanma olasılığını gösterdiği için psikolojik olarak İspanya'yı Çernobil'den daha çok etkilemiştir. Gazete, kuvvetle muhtemel o dönemlerde nükleer kaza Çernobil ile anıldığından, bunun bir nükleer kaza olmadığı, nükleer güvenlikten bağımsız olduğu algısını yaratmaya çalışmıştır. Ancak bu dönemde ülkedeki reaktörlerde pek çok olay ve ufak kaza, Vandellós nükleer kazası ve dünyada Çernobil nükleer kazası olduğundan gazetenin nükleer güvenliğe önem verdiği ve böylesi durumlarda Nükleer Denetleme Konseyi tarafından nükleer santral sahibi şirketlere kesilen cezalara karşı çıkmadığı, bu anlamda gazetenin aslen nükleer sektörün değil nükleer enerjiyi savunan ancak ihmal ya da hata durumunda sorumlulara ceza da veren devlet anlayışının tarafında olduğu söylenmelidir.

Gazetede bu dönemde nükleer karşıtı fikirler görmezden gelinmiştir. Gazetenin anki komünist ve anti ekolojist tutumu Çernobil kazasının ardından zuhur etmiş, manşetten iç sayfalardan ABD'deki, Avrupa'daki ve İspanya'daki ekolojistleri ve yeşilleri açıktan tek tek Çernobil nükleer kazasından dolayı SSCB'ye karşı ses çıkarmamakla, bu örgütlerin SSCB'nin istihbarat teşkilatı KGB ile ilişkili olduğunu ve hatta SSCB tarafından finanse edilmek suçlamıştır. ABC, bu grupların nükleer karşıtı söylem ve eylemlerinin amacının aslında

ekolojiyi savunmak değil, komünizm propagandası yapmak olduğunu ima etmektedir ki gazeteye göre komünizm kötü bir sistemdir. Bu haliyle gazete bu grupları ve bu gruplara üye olan herkesi hedef göstermiş, üstelik bunu manşetten yapmıştır. Okurun zihninde 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında ETA'nın, ulusal sorun olarak gördüğü Bask bölgesinde Merkezi hükümetçe inşaatına devam edilen Lemóniz nükleer santraline karşı yaptığı bombalı ve silahlı eylemleri ima ederek gazetenin nükleer karşıtları ile "terör" arasında kurduğu görünmez bağlar halen tazedir. Dolayısıyla gazetenin bu yaklaşımı okurun zihninde "terör", "komünizm", "yeşil", "ekolojist' ve "nükleer karşıtı" kavramları arasında bağ kurmaya yöneliktir.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 156 haberin 6'sı ETA'nın saldırılarıyla, 21'i nükleer moratoryumla, 50'si Çernobil nükleer kazası ve kazanın İspanya'ya ve dünyayı yansımasıyla, 18'i Vandellós nükleer kazasıyla ve geri kalanları da ülkedeki nükleer olaylar ve gelişmelerle ilgilidir. Haberlerin hemen hepsinde seçmeci kaynak kullanımı ve haberde nükleer karşıtı sesleri görmezden gelme eğilimi dikkat çekmektedir. Böylelikle bazı haberlerde açıktan bazı haberlerde kapalı biçimde nükleer enerjiye dair egemen söylem yeniden üretilmektedir.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar ABC gazetesinin sayfalarına yansımazken, gazetenin ve kurumların savunduğu nükleer taraftarı argümanlar ise "Nükleer santral istihdam alanı yaratacak" ve "İspanya'nın nükleer santrallarında sorun yok", "Enerji sorununa tek çözüm nükleer enerji", "Nükleer durdurma ile nükleer teknolojimiz tehlikede" şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: ABC gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan örneklere de rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi ABC'de de mevcuttur, dört beş cümlenin artarda bağlanmasıyla uzun cümleler oluşturulmaktadır. Bu cümleler birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: ABC gazetesinde bu dönemde özellikle ETA'nın nükleer karşıtı saldırı haberlerinde, gazete ile örgütün eylem ve söylemleri arasına mesafe koymak amacıyla stratejik noktalama işaretleri kullanılmaktadır. Gazetede nadiren de olsa stratejik noktalama işaretlerinden ünlem işaretine rastlanmaktadır.

Tüm dünyada "nükleer felaket" olarak anılan o güne kadar dünyanın gördüğü en büyük nükleer kaza olan ve INES ölçeğinde en üst kademe olan 7 ile tanımlanan Çernobil nükleer kazası, ABC tarafından "kaza" olarak tanımlanmıştır. Gazete böylelikle "nükleer enerji" ve "felaket" kavramlarını ilişkilendirmekten kaçınmıştır.

Gazete nükleer moratoryumu sürekli "sosyalist teklif" ifadesiyle birlikte anarak, antikomünist yayın politikası çerçevesinde moratoryumun kötü olduğu imasında bulunmuştur. Gazetede "manipülasyona uğramış çevrecilik", "uğursuz santral", "eşi görülmemiş yüzleşme" örneklerinden de görülebileceği üzere sıfat kullanımı yüksektir ki bu da yönlendirici bir dilin göstergelerinden biridir. Bu noktada söylenmelidir ki kaza geçirmiş reaktörü "uğursuz reaktör" olarak anmak, mistisizm ile kazadaki ihlalin üzerini kapatmak ve nükleer güvenliğin sorgulanmasını engellemek amacını taşımaktadır.

Mikro yapı analizinden hareketle, bu dönemde nükleer enerji haberleriyle ilgilenen ABC gazetesi çalışanlarının da gazetenin yayın çizgisine uyduğu ya da gazete ile nükleer enerji konusunda aynı fikri paylaştığı söylenebilir. Zira haberin makro yapısı ile mikro yapısı arasında dil ve söylem farkı yoktur.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca, zaman zaman propagandif ve saldırgan olmakla birlikte nükleer taraftarı ve yönlendirici bir dil kullanmıştır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak için özellikle ETA'nın saldırı haberlerinde görgü tanıklarının ifadelerine başvurmuştur. Hükümet yetkililerin ya da siyasetçilerin açıklamaları yeterli görülmüş, ancak zaman zaman uzman görüşü de alınmıştır. Haberlerde genellikle reaktör fotoğrafı, Çernobil kazasında kazanın nasıl olduğunu anlatmak

için şema, Çernobil'den yayılan radyoaktif bulutların yayılma doğrultusunu göstermek için haritalar kullanılmıştır. Karşı taraf olan nükleer karşıtlarının görüşlerine de gazete yer vermemiştir.

Gazetede "ekolojistler", "sosyalistler gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bununla kastedilen PSOE üyeleridir. Bu genelleme haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki öznenin tüm sosyalistler olduğu yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.4 Nükleer olaylar ve moratoryum tartışmaları (1990-2000)

Bu 10 yıllık dönemde, 1990'ların başında İspanya'da etkileri görülmeye başlanan Japonya kaynaklı ekonomik krizin üzerine iktidardaki sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisinin (PSOE) bazı yöneticilerinin adının karıştığı yolsuzluk skandalı da eklenince ülkede iktidar değişmiş, hükümete muhafazakar Halk Partisi (PP) gelmiştir. Nükleer enerji taraftarı Halk Partisi bu dönemde nükleer moratoryumu iptal etmiştir.

3.4.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Japonya'dan gelen dalgadan dolayı dünya 1990'ları sıkıntılı bir biçimde karşılamıştır. Zira Japonya'da hisse senedi ve gayrimenkul piyasasında suni bir biçimde yaşanan hızlı artışla şişen balon 1990'da patlamış ve gelişmekte olan ülkelerde de krize yol açmıştır. 1992 Barcelona Olimpiyat Oyunları, yine 1992 Sevilla Uluslararası Fuarı, yine aynı yıl Madrid'in kültür başkenti olması gibi turizm faaliyetlerini arttırarak gelir sağlayan etkinlikler krizin İspanya'ya ulaşmasını geciktirse de önleyememiştir ve 1993 yılında İspanya'da da kriz baş göstermiştir. Krizle birlikte işsizlik artmıştır, yüzde 24'lere kadar çıkmıştır.[558] İktidarda PSOE vardır ve ekonomik krizle baş etmekte zorlanmaktadır.

Hükümet, Avrupa Birliği'nin de baskısıyla çözümü zaten ikili bir yapıdaki elektrik piyasasının tamamıyla özelleştirmekte bulmuş, ancak 1983'teki moratoryumda aldığı 6 ay içinde üretime geçebilecek 5 nükleer reaktörü durdurma kararını özelleştirme kanununa geçirmeyi ihmal etmemiştir.[559] Buradan hareketle PSOE'nin elektrik üretiminde nükleer enerjinin payını arttırmak gibi bir düşüncesinin olmadığı söylenebilir.

---

[558] "150.000 parados más en el tercer trimestre, nuevo récord del desempleo", El País, 27 Kasım 1993, https://elpais.com/diario/1993/11/27/portada/754354803_850215.html, (erişim tarihi: 13 Eylül 2017).
[559] Tertsch, s.28.

Bu arada 1989'da çıkan yangında büyük ölçüde zarar gördüğünden 1990'da kesin olarak kapatılan Vandellós I reaktörünün üç aşamadan oluşan söküm süreci 1994'te başlatılmıştır. Sökümün ilk aşamasını şirket üstlendiğinden işlem krizden etkilenmemiştir. Reaktördeki yakıtın tahliyesini sağlanarak, reaktörden atık grafit silolara yerleştirmiş ve böylelikle sürecin ilk aşaması tamamlanmıştır. [560]

Ekonomik kriz ve yanlış enerji politikalarının halk üzerindeki olumsuz etkilerine PSOE hükümetinden isimlerin de adının karıştığı yolsuzluk skandallarının patlak vermesiyle 1996 yılında yapılan genel seçimleri sosyal demokrat PSOE kaybetmiş, kazanan Franco ideolojisinin modern İspanya'daki devamı olan muhafazakar Halk Partisi (PP) olmuştur.[561] PP'nin iktidara gelmesiyle birlikte 1997'de nükleer moratoryum iptal edilmiştir.

Öte yandan İspanya ülkenin motor sektörü konumunda olan enerji sektörünü önemsemekte ve bu sektördeki alternatifler üzerine kafa yormaktadır. Hal böyleyken İspanya'da 1998'de yenilenebilir enerjinin toplam enerji tüketimindeki payı %6.3'e çıkmıştır. [562]

Bu, İspanya'daki nükleer karşıtlarının desteklediği bir adım olsa da moratoryumun iptal edilerek nükleer enerji üretiminin artmasının önünü açılması nükleer karşıtlarının sesini daha da yükseltmeye neden olmuştur. 1999'da Madrid'e çok yakın olan Guadalajara'daki Trillo I nükleer reaktöründen çıkan atıkları depolamak için santral alanından yapılan yeni atık deposunun inşaatının durdurulması ve yine buradaki Zorita reaktörünün kapatılması talebiyle bu bölgelerde kalabalık protesto gösterileri düzenlenmiştir. Yerellerde kalabalık protesto gösterileri düzenleyebilmek bu dönemde halen "ekolojik hareketin bölge insanıyla ilişki kurabildiğini göstermektedir."[563]

3.4.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi

İspanya basınında gazetelerin ideolojik yapıları ve paralelinde kurdukları genel yayın politikası nettir. Ancak bu dönemde iktidar partisi PSOE'nin adının karıştığı yolsuzluk

[560] "Central nuclear de Vandellos-1, España", http://energia-nuclear.net/centrales_nucleares/espana/vandellos-1.html, (erişim tarihi: 7 Aralık 2017).
[561] "Spanish general election, 1996", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/witi/Spanish_general-election,_1996, (erişim tarihi: 03 Ocak 2017).
[562] Marín, s.73.
[563] Pardo Abad, s. 82.

skandallarından dolayı hem siyaset hem de basındaki kutuplaşma çok daha keskin bir hal almıştır. 1990 döneminin özellikle El País için zor olduğu öncelikle belirtilmelidir. Zira politik olarak PSOE'ye yakınlığından dolayı gazete ve gazetenin ait olduğu medya grubu Prisa, hem muhafazakar siyasetçilerin hem de Halk Partisine yakın bir çizgide yayın yapan ABC ve El Mundo gibi gazetelerin hedefi haline gelmiştir. Ancak El País, El Mundo ile beraber 1990'ların ikinci yarısında en çok okunan gazete unvanını korumuştur.[564] Bu anlamda okurun El País'i suçlamadığı yorumu yapılabilir. 1992 yılı itibariyle El Pais'in hisselerinin yüzde 72,5'i Jesus Polanco'nun elindedir.[565]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

5.000 personas piden el cierre definitivo de Vandellòs 1

Konum ve tarih: *19 Mart 1990, sayfa 18.*

Başlık*: 5 bin kişi Vandellós 1'in tamamen kapatılmasını istedi / "5.000 personas piden el cierre definitivo de Vandellós 1"*

Haber girişi*: Yaklaşık 5 bin kişi dün Vandellós 1 nükleer santralinin kapısında toplanarak santralin tamamen kapanmasını ve ardından sökülmesini talep etti. Protesto gösterisine CIU dışında nükleer santralin yakınındaki kasabaların belediye başkanları gibi Parlamento'daki tüm siyasi grupların temsilcileri katıldı./"Cerca de 5.000 personas se con centraron ayer al mediodía ante las puertas de la central nuclear Vandellós 1 exigiendo su cierre definitivo y su posterior desmantelamiento. Participaron en esta movilización de protesta los parlamentarios de todos los grupos del Parlament, a excepción de Convergència i Unió (CIU), así como alcaldes de las poblaciones próximas al complejo nuclear."*

Şekil 199

[564] Baumgartner ve Chaqués Bonafont, s.2170.
[565] Almiron ve Segovia, s. 2911.

Las muertes por cáncer en trabajadores de la antigua Junta Nuclear son un 29% superior a la media nacional

CAUSAS DE MUERTE

LOCALIZACIÓN DE LOS TUMORES

Konum ve tarih: *12 Mayıs 1990, sayfa 27.*

Başlık: *Nükleer Enerji Kurulunun eski çalışanları arasında kanser nedeniyle ölenlerin oranı ülke ortalamasının yüzde 29 puan üzerinde/ "Las muertes por cáncer en trabajadores de la antigua Junta Nuclear son un 29% superior a la media nacional"*

Haber girişi: *Sağlık Bakanlığı uzmanları tarafından 1954 ve (Nükleer Enerji Kurulu'nun) Enerji, Çevre ve Teknolojik Araştırma Merkezi olarak adının değiştirildiği 1986 yılları arasında*

Şekil 200

Nükleer Enerji Kurulu'nun eski işçileri arasında yapılan epidemiyolojik çalışma işçilerin kanserden ölüm oranlarının ülke ortalamasından yüzde 29 daha azla olduğunu ortaya koydu. Rapor bu yıllar arasında yaşamları takip edilebilen 3381 işçiden 289'unun hayatını kaybettiği, bunlardan 89'unun ölüm nedenini kanser olduğunu söylüyor./"El estudio epidemiológico sobre los trabajadores de la antigua Junta de Energía Nuclear entre 1954 y 1986, año en que pasó a denominarse Centro de Investigaciones Energéticas, Medioambientales y Tecnológicas (CIEMAT), realizado por técnicos de este centro y del Ministerio de Sanidad, revela que el número de muertes causadas por cáncer es superior en un 29% a la media de la población española. En el informe se dice que de los 3.381 trabajadores de los que se ha podido conocer su situación vital durante todos estos años fallecieron 289, de los cuales 89 murieron de cáncer."

El ex director de Chernóbil pide la parada total de la central nuclear ante el riesgo de una nueva catástrofe

Konum ve tarih: *18 Eylül 1991, sayfa 25.*

Başlık: Çernobil'in eski yöneticisi, yeni bir felaket riskine karşı nükleer santralın tamamen durdurulmasını istedi/"El ex director de Chernóbil pide la parada total de la central" nuclear ante el riesgo de una nueva catástrofe

Şekil 201

***Haber girişi**: 1986 Nisan'ında Çernobil felaketini olduğu sırada nükleer santralların yöneticisi olan ve erken salıvermeden yararlanan Viktor Briokhanov, Ukrayra santralinin tamamen kapatılmasından yana. Trud gazetesinde yayımlanan röportajda Briokhanov şöyle dedi: "Mevcut koşullar altında yapılacak en iyi şey yeni bir felaket meydana gelmeden santrali durdurmaktır."/ "Víktor Briokhanov, director de la central nuclear de Chernóbil en el momento de la catástrofe, en abril de 1986, que se ha beneficiado de uña puesta en libertad anticipada, se ha manifestado a favor de la parada total de la central ucraniana. En una entrevista publicada por el diario Trud, Briokhanov afirmó: 'En las condiciones actuales de la central, lo mejor que se puede hacer es pararla antes de que suceda una nueva catástrofe'"*

El 35% de la electricidad española tiene origen atómico

La energía nuclear creció en el mundo un 143% en 10 años

El 35% español

***Konum ve tarih:** 5 Ocak 1993, sayfa 19.*

***Başlık:** Nükleer enerji on yılda dünya genelinde yüzde 143 büyüdü /"La energía nuclear creció en el mundo un 143% en 10 años"*

***Haber girişi:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Uluslararası Atom Enerjisi*

Şekil 202

Ajansı'nın (IAEA) Paris'te yayımlanan raporuna göre dünyada nükleer enerjini tüketimi 1980 ila 1990 yılları arasında yüzde 143 arttı. Bu on yıl boyunca 80 yeni nükleer reaktör işletime alındı, böylece toplam reaktör rakamı 421 oldu. / "El consumo de energía de origen nuclear en el mundo ha aumentado en un 143% entre 1980 y 1990, según un informe de la Organización para la Cooperación y el Desarrollo Económico (OCDE) y el Organismo Internacional para la Energía Atómica (OIEA) difundido en París. A lo largo de esa década se han puesto en marcha más de 80 nuevos reactores, con lo que la cifra total se sitúa en los 421."

SOCIEDAD

'Cementerios' atómicos en el próximo milenio

Las nucleares españolas han producido ya más de 1.300 toneladas de residuos de alta radiactividad

La gestión de la basura atómica costará a los españoles más de un billón de pesetas

Konum ve tarih: *16 Ocak 1994, sayfa 24.*

Başlık*: "İspanyol nükleer santralleri şimdiden 1300 tondan fazla yüksek seviyeli radyoaktif atık üretti"/ "Las nucleares españolas han producido ya más de 1.300 toneladas de residuos de alta radiactividad"*

Alt başlık: *Atomik atık yönetimi İspanyollara bir trilyondan fazla peseta mal olacak"/ "La gestión de la basura atómica costará a los españoles más de un billón de pesetas"*

Şekil 203

Haber girişi: *Yine anlamlarını yitiren rakamlar. 9 İspanyol nükleer santrali harcadığı çok tehlikeli uranyum yakıtından 1307 ton yüksek seviyeli atık üretti. Bu atomik atıkların yönetimi, İspanyollara bir trilyon pesetadan daha pahalıya mal olacak. Sadece atıklar için nihai mezarlık (depo) 326 milyar tutacak./ "Otra vez cifras de ésas que hacen perder el sentido. Las nueve centrales nucleares españolas han generado ya 1.307 toneladas de residuos de alta radiactividad; de combustible de uranio gastado, muy peligroso. La gestión de estos desechos atómicos costará a los españoles más de un billón de pesetas. Sólo el cementerio definitivo de basura, tan especial se llevará 326.000 millones."*

EL PAÍS, miércoles 12 de octubre de 1994 — SOCIEDAD / 27

EL RIESGO NUCLEAR EN ESPAÑA

Oficialmente no hay afectados en centrales nucleares

Los expertos ven increíble tal transgresión estadística

Los expedientes del pasado año coinciden en señalar que los dosímetros reciben sobredosis radiactivas, pero no los usuarios

Interior de la central nuclear de Zorita

Comienza la reparación de Zorita

Grietas en la central nuclear de Zorita

Konum ve tarih: *12 Ekim 1994, sayfa 26.*

Başlık: *İspanyol nükleer santralleri 1988'den beri teknik sorunlardan dolayı 180 kez durdu/ "Las centrales nucleares españolas han parado por problemas técnicos 180 veces desde 1988"*

Alt başlık: *Tesislerin çalışma süresi diğer ülkelere göre daha yüksek/ "El tiempo operativo de las instalaciones es superior al de otros países"*

Şekil 204

Haber girişi: *İspanyol nükleer santralleri, on nükleer santralin tamamen işletime geçtiği 1988'den bu yana beklenmedik olaylardan dolayı 180 kez faaliyetlerini durdurmak zorunda kaldı. Ayrıca Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN), 4 bin den fazla radyoaktif faaliyetten her yıl 20 tanesi için aşırı doz iddiasıyla soruşturma açtı. CSN ya da durumdan etkilenen şirketler neredeyse hiç tehlikenin bulunmadığında ısrar ediyor, fakat bu günlerde yeterince kontrol yapılmayan Zorita reaktörü ve Andújar eski uranyum üretim merkezi gündemde./ "Las centrales nucleares españolas han tenido que detener su actividad en 180 ocasiones por incidentes imprevistos desde 1988, primer año en que estuvieron en pleno funcionamiento los diez centros construidos. Además, el Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) abre anualmente una veintena de expedientes por supuestas sobredosis registradas en las más de 4.000 instalaciones radiactivas existentes. El CSN o empresas afectadas insisten en que apenas hay peligro, pero estos días han saltado a la actualidad dos casos no controlados adecuadamente: el de Zorita y el de la antigua Fábrica de Uranio de Andújar."*

Unas 100.000 personas se manifiestan en Roma contra las centrales nucleares

EFE. Roma.

Konum ve tarih: *12 Mayıs 1996, sayfa 27.*

Başlık: *Yaklaşık 100 bin kişi Roma'da nükleer karşıtı gösteri yaptı/ "Unas 100.000 personas se manifiestan en Roma contra las centrales nucleares"*

Haber girişi*: İtalya'nın her yerinden gelen*

Şekil 205

onbinlerce, organizatörlere göre 100 bin, kişi dün Roma'nın merkezinde 10 yıl önce tarihin en ciddi nükleer santral kazasına referans veren "Kirlenmiş kasabalar adına, Çernobil, bir daha asla" sloganıyla nükleer enerjiye karşı gösteri yaptı./ "Decenas de miles de personas llegadas de toda Italia, 100.000, según los organizadores, se manifestaron ayer en el centro de Roma contra la energía nuclear bajo el lema 'En nombre del pueblo contaminado, nunca más un Chernóbil', en referencia a la central nuclear donde hace 10 años se produjo el accidente más grave de la historia."

El desmantelamiento de la central nuclear de Vandellòs costará 100.000 millones

La central nuclear Vandellòs I, situada en Tarragona y parada desde hace ocho años tras sufrir el peor accidente nuclear español, va a ser desmantelada y el coste de la operación se calcula que rebasará los 100.000 millones de pesetas. Esta operación, la primera de estas características que se realiza en España, está ya prácticamente decidida por el Ministerio de Industria, que firmará la resolución antes de que termine el año. Las tareas de sepultamiento de la central se prolongarán durante 30 años.

La Empresa Nacional de Residuos (Enresa), que debe gestionar los trabajos de aislamiento para impedir la contaminación radiactiva, insistió ayer en que el coste será de 45.000 millones, pero tanto el propio ministerio como la patronal nuclear consideran esa cifra poco realista.

El Consejo de Seguridad Nuclear ya ha finalizado un informe de control de la central nuclear para verificar que Hifrensa, la empresa propietaria, ha realizado los trabajos de descontaminación de las dependencias radiactivas y el desmantelamiento de algunas partes de la central, como turbinas o turbosoplantes.

Vandellòs I será la primera central nuclear que se desmantele en España y la primera del mundo de sus características. La planta, la única española que utilizaba uranio natural como combustible y un sistema de refrigeración de grafito-gas, sufrió un incendio en octubre de 1989 en la parte convencional (la no nuclear). Debido a que el Gobierno socialista no permitió a Hifrensa incluir el coste de la reparación en el marco estable (la factura eléctrica), la empresa propietaria renunció a volver a poner en marcha la planta. En mayo de 1990, el Gobierno le retiró el permiso de explotación. Página 30

SUMARIO

3 Condenados a muerte en Turquía 33 integristas islámicos
19 Farmaindustria rechaza la política "sin diálogo" del Gobierno
Editorial en la página 12
47 La jornada de Liga será dirigida por árbitros de Segunda B
57 La creación de empleos frena su ritmo en el tercer trimestre

Babelia

Tobias Wolff

MADRID

1 Urbanismo exigió hace 10 meses la reparación del bloque que al caerse

Konum ve tarih: *29 Kasım 1997, sayfa 1.*

Başlık: *Vandellòs nükleer santralının sökümü 100 milyara mal olacak/"El desmantelamiento de la central nuclear de Vandellòs costará 100.000 millones"*

Alt başlık: *Tüm santralin sökümü 30 yıl sürecek/ "Se tardará 30 años en sepultar toda la planta"*

Haber girişi*: Tarragona'da bulunan ve İspanya'nın en kötü nükleer kazasını geçirdikten sonra sekiz yıl boyunca durdurulan Vandellòs I nükleer santrali sökülecek. Söküm maliyetinin 100 milyar pesetayı aşacağı tahmin ediliyor. Bu özelliklere sahip İspanya'da gerçekleştirilen ilk operasyon olacak söküm kararını alan ve Sanayi Bakanlığı yıl sonunda gerekli imzaları atacak. /*

Şekil 206

"La central nuclear Vandellòs I, situada en Tarragona y parada desde hace ocho años tras sufrir el peor accidente nuclear español, va a ser desmantelada y el coste de la operación se calcula que rebasará los 100.000 millones de pesetas. Esta operación, la primera de estas características que se realiza en España, esta ya prácticamente decidida por el Ministerio de Industria, que firmará la resolución antes de que termine el año."

28 SOCIEDAD EL PAÍS, domingo 22 de noviembre de 1998

MEDIO AMBIENTE

La energía nuclear se resiste a morir

La industria atómica se postula como solución al cambio climático

La fusión congelada

Konum ve tarih: *22 Kasım 1998, sayfa 28.*

Üst başlık: *Röportaj (Reportaje)*

Başlık: *Nükleer enerji ölüme direniyor / "La energía nuclear se resiste a morir"*

Alt başlık: *Atom endüstrisi iklim değişikliğine çözüm olarak kabul ediliyor / "La industria atómica se postula como solución al cambio climático"*

Şekil 207

Haber girişi: *Dünya enerji talebi üç kat artacakken, İklim Değişikliği Anlaşmasının gereklerine göre önümüzdeki 20 yılda elektrik üretiminin temel kaynağı olan (kömür, petrol veya doğal gaz gibi)fosil yakıtların katkısı azaltılmalıdır. Başgösteren bu enerji krizini çözmek için çevreyi savunan grupların muhalefetine rağmen nükleer endüstri çözüm olarak kabul ediliyor. "En los próximos 20 años, la demanda mundial de energía se multiplicará por tres, al tiempo que la principal fuente de producción eléctrica (los combustibles fósiles, como el carbón, el petróleo o el gas natural) deberá disminuir su contribución por las exigencias del Convenio de Cambio Climático. Para solucionar la crisis energética que se avecina, la industria nuclear se postula como solución, pese a la oposición de los grupos de defensa ambiental."*

Los ecologistas cuestionan la seguridad de la energía nuclear

EL PAÍS, Madrid

Las organizaciones ecologistas españolas pusieron el accidente de ayer en Tokaimura, como un ejemplo más de los peligros que la energía nuclear y la inseguridad de sus centrales suponen tanto para los seres humanos como para el medio ambiente.

Greenpeace España advirtió en un comunicado que el incidente demuestra "una vez más" la falta de seguridad de las instalaciones nucleares japonesas, que han sufrido varios incidentes en los últimos años. La organización ecologista criticó tanto a Francia como al Reino Unido por colaborar con la industria del país asiático al enviar cargamentos marítimos de plutonio rumbo a sus centrales. De hecho, Greenpeace subrayó que el incidente de ayer es casi simultáneo con la llegada de uno de estos buques nucleares a la central nuclear de Takahama, prevista para hoy.

Tanto el Gobierno como las empresas británicas y japonesas implicadas en este transporte "tienen un fuerte interés comercial que les hacen ignorar los gustos en los niveles de seguridad. El accidente de Tokaimura confirma nuestros temores", asegura la directora de la sección japonesa de Greenpeace, Sayuri Shida.

Şekil 208

Konum ve tarih*: 1 Ekim 1999, sayfa 35.*

Üst başlık: *Nükleer alarm/ "Alarma nuclear"*

Başlık: *Ekolojistler nükleer enerjinin güvenliğini sorguluyor/ " Los ecologistas cuestionan la seguridad de la energía nuclear"*

Haber girişi: *İspanyol ekoloji örgütleri Tokaimura'daki dünkü kazayı, hem insanlar hem de çevre için nükleer enerjinin tehlikelerine ve güvensizliğine dair başka bir örnek olarak gösterdiler. Greenpeace İspanya yaptığı açıklamada bu olayın, son yıllarda pek çok olayın yaşandığı Japon nükleer tesislerinin güvenlik eksikliğini "bir kez daha" gösterdiğini söyledi./ "Las organizaciones ecologistas españolas pusieron el accidente de ayer en Tokaimura como un ejemplo más de los peligros que la energía nuclear y la inseguridad de sus centrales suponen tanto para los seres humanos como para el medio ambiente. Greenpeace España advirtió en un comunicado que el incidente demuestra "una vez más" la falta de seguridad de las instalaciones nucleares japonesas, que han sufrido varios incidentes en los últimos años."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde El País gazetesindeki başlıklar incelendiğinde üç temel eğilim dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki "*Ayın 28'inden itibaren Almaraz nükleer santralinde grev*", "*Vandellòs 1 nükleer santrali kazasının sorumluları 70 milyon cezaya çarptırıldı*" örneklerinde olduğu gibi haber veren ve düz başlıklar atmaktır ki bu tip başlıklara gazete sayalarında sıklıkla rastlanmaktadır.

Diğer eğilim açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer karşıtı bir bakış açısıyla başlık atmaktır. Bu anlamda "*Nükleer alarm*" üst başlığı ve "*Ekolojistler nükleer enerjinin güvenliğini sorguluyor*" başlığı dikkat çekicidir. Üst başlıkta nükleer enerji tehlikeli olarak kodlanmıştır. Başlık ise nükleer güvenlik açıklarının bulunduğunu ima etmektir. Yine "*İspanyol nükleer santralleri şimdiden 1300 tondan fazla yüksek seviyeli radyoaktif atık üretti*" başlığı ve "*Atomik atık yönetimi İspanyollara bir trilyondan fazla peseta mal olacak*" alt başlığı da aynı bakış açısıyla atılmıştır. Başlık nükleer endüstrinin hala nükleer atık sorununa çözüm bulamamasına atıf yapmakta ve "şimdiden" ifadesiyle ortaya çıkan atığın fazlalığını vurgulamaktadır. "*Nükleer Enerji Kurulunun eski çalışanları arasında kanser nedeniyle ölenlerin oranı ülke ortalamasının yüzde 29 puan üzerinde*" başlığı ise açıktan nükleer enerjinin kansere sebebiyet verdiği yolundaki nükleer karşıtı argümanı veriyle birlikte okura sunmaktadır. Bu tip başlıklara da gazete sayfalarında sıkça rastlanmaktadır.

Bir diğer eğilim ise açıktan ya da kapalı bir biçimde nükleer taraftarı bir dil kullanmaktır. Örneğin "*Nükleer enerji on yılda dünya genelinde yüzde 143 büyüdü*" başlığı, dünyada nükleer enerji kullanımının ne kadar yaygın olduğunu ve hızla arttığı anlatmakta ve nükleer enerjiye karşı çıkmanın manasız olduğunu ima etmektedir. Gazete bu başlık ile yaygın olan bir ürünün zararsız olduğu algısını yaratarak nükleer enerjiye dair okurun rızasını

üretmektedir. Diğer bir örnek ise "*Bir kapatmaya daha hayır*" başlığı açıktan kapatılan nükleer reaktörlere karşı çıkmaktadır. "*Kimsenin istemediği radyoaktif atıkları faydalı enerjiye dönüştürebiliriz*" başlığı "istenmeyen/zararlı" ve "istenen/faydalı" zıtlığı üzerine kurulmuştur. Atıktan da enerjinin üretilebilmesi, nükleer atık sorununa çözüm bulunamadığı yolundaki nükleer karşıtı argümanı çürütmeye yöneliktir. Kapsayıcı olan "biz" dili dikkat çekmektedir. "*Nükleer enerji ölüme direniyor*" başlığı her ne kadar güç durumda olsa da nükleer enerjinin ne kadar güçlü olduğunu ima etmektedir. "*Atom endüstrisi iklim değişikliğine çözüm olarak kabul ediyor*" şeklindeki alt başlık ise kömürlü termik santralların neden olduğu iklim değişikliğine çözüm olarak nükleer enerjiyi sunun nükleer taraftarı argümanı yeniden üretmektedir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki bu tip başlıkların sayısı diğerlerine oranla daha azdır.

Bu dönemde diğer dönemlere oranla alt ve üst başlık kullanımında artış görülmektedir. Alt ve üst başlıklar açıklayıcı, tamamlayıcı ve yönlendirici bir işlev görmektedir.

Spot: El País gazetesinde bu dönemdeki ilgili haberlerin spotları/haber girişleri ile başlıklar arasında uyum gözlenebilmektedir. Genellikle başlığı düz olan haberlerin spotları da düz, haber veren şekilde ve başlığı yönlendirici olan haberlerin spot/haber girişleri de yönlendiricidir.

"İspanya'da nükleer risk" üst başlıklı *"İspanyol nükleer santralleri 1988'den beri teknik sorunlardan dolayı 180 kez durdu*" başlıklı haberin girişi şöyledir*: "İspanyol nükleer santralleri, on nükleer santralin tamamen işletime geçtiği 1988'den bu yana beklenmedik olaylardan dolayı 180 kez faaliyetlerini durdurmak zorunda kaldı. Ayrıca Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN), 4 bin den fazla radyoaktif faaliyetten her yıl 20 tanesi için aşırı doz iddiasıyla soruşturma açtı. CSN ya da durumdan etkilenen şirketler neredeyse hiç tehlikenin bulunmadığında ısrar ediyor, fakat bu günlerde yeterince kontrol yapılmayan Zorita reaktörü ve Andújar eski uranyum üretim merkezi gündemde."*

Başlığın daha detaylı bir biçimde tekrarlandığı spotta "beklenmedik olaylardan dolayı" ve "durdurmak zorunda kaldı" ifadeleri dikkat çekmektedir. Zira bu ifadeler nükleer santrallerde bir şeylerin ters gittiği ve nükleer güvenliğin tam olarak sağlanamadığı imasını içermektedir. Zorita reaktörü ve Andújar eski uranyum üretim merkezi için kullanılan

“yeterince kontrol yapılmayan” ifadesi ise gazetenin CSN ya da şirketlerin “tehlike yok” açıklamalarını sorguladığını göstermektedir.

“Nükleer alarm” üst başlıklı *“Ekolojistler nükleer enerjinin güvenliğini sorguluyor”* başlıklı haberin girişi ise şöyledir: “*İspanyol ekoloji örgütleri Tokaimura'daki dünkü kazayı, hem insanlar hem de çevre için nükleer enerjinin tehlikelerine ve güvensizliğine dair başka bir örnek olarak gösterdiler. Greenpeace İspanya yaptığı açıklamada bu olayın, son yıllarda pek çok olayın yaşandığı Japon nükleer tesislerinin güvenlik eksikliğini "bir kez daha" gösterdiğini söyledi.”*

Spotta nükleer enerjinin tehlikeli ve güvensiz bir enerji tipi olduğu ekolojistlere dayanarak yinelenmekte ve bunu yaparken de gazete ekolojistlerle ve açıklamalarıyla arasına mesafe koymamaktadır. Gazete Greenpeace İspanya tarafından yapılan açıklamayı okuruna dolaylı olarak aktarırken “Japon nükleer tesislerinin güvenlik eksikleri” ifadesini tırnak işareti içine almayarak bu ifadeyi kabul etmiş, ancak daha önceki kazaların zaten bu güvenlik eksiklerini ortaya koyduğu anlamına gelen “bir kez daha” ifadesini tırnak işareti ile vermeyi tercih etmiştir. Bu noktada buradaki tırnak işaretinin kullanım amacını vurgu yapmak olarak değerlendirmek spotun geneline bakıldığında daha uygun olacaktır.

Nükleer taraftarı bir gözle yazıymış spot örneği olarak ise “*Nükleer enerji ölüme direniyor”* başlıklı *“Atom endüstrisi iklim değişikliğine çözüm olarak kabul ediliyor*” alt başlıklı haberin girişi verilebilir*: “Dünya enerji talebi üç kat artacakken, İklim Değişikliği Anlaşmasının gereklerine göre önümüzdeki 20 yılda elektrik üretiminin temel kaynağı olan (kömür, petrol veya doğal gaz gibi) fosil yakıtların katkısı azaltılmalıdır. Başgösteren bu enerji krizini çözmek için çevreyi savunan grupların muhalefetine rağmen nükleer endüstri çözüm olarak kabul ediliyor.”*

Spot, “iklim değişikliğine çözüm bulmak için iklim değişikliğine yol açan fosil yakıtlar yerine nükleer enerjiyi kullanmak” ve “enerji talebi artıyor dolayısıyla nükleer enerjiye ihtiyacımız var” şeklindeki hayli popüler olan nükleer taraftarı argümanları temel almaktadır. Spotta nükleer enerjiye muhalefet eden çevreci gruplardan söz edilmekte ancak bu grupların enerji krizini görmezden geldiği ima edilmektedir.

“*Nükleer enerji on yılda dünya genelinde yüzde 143 büyüdü”* başlıklı haberin spotu ise şöyledir*:* “*Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) Paris'te yayımlanan raporuna göre dünyada nükleer enerjini tüketimi 1980 ila 1990 yılları arasında yüzde 143 arttı. Bu on yıl boyunca 80 yeni nükleer reaktör işletime*

alındı, böylece toplam reaktör rakamı 421 oldu"

Spot, başlığın daha detaylandırılmış biçimidir. *Dünyada nükleer enerji kullanımının ne kadar yaygın olduğunu ve hızla arttığı anlatmakta ve nükleer enerjiye karşı çıkmanın manasız olduğunu ima etmektedir.* Toplum nezdinde tanınırlığı ve güvenilirliği olan kurumlara yapılan atıf, okurun nükleer enerjiye dair rızasını sağlamayı kolaylaştırmaktadır. *Gazete spot ile yaygın olan bir ürünün zararsız olduğu algısını yaratarak nükleer enerjiye dair okurun rızasını üretmektedir.*

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde fotoğraf kullanımı nispeten daha yaygın olsa da çalışmanın ilgilendiği haberlerde genellikle fotoğraf kullanılmamıştır. Kullanılan fotoğraflar da temsili nükleer reaktör, santral ve nükleer protesto fotoğraflarıdır. Ancak baskı teknikleri önceki yıllara oranla daha iyidir, ancak gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 146 haberden 1'i gazeteye manşet, biri ikinci manşet olmuştur. 14 haber ise kendine birinci sayfada yer bulmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalıdır.

Gazete bu dönemde de nükleer enerji haberleriyle ilgilendiği, iç sayfalarda bu haberlere genellikle üst taraflarda yer ayırdığı mutlaka söylenmelidir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: El País gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberlerini; bir önceki dönemde beri süren nükleer moratoryum tartışmaları, yine bir önceki dönemde meydana gelmiş olan Vandellós nükleer kazasının devamındaki gelişmeler, dünyadaki nükleer gelişmeler ve nükleer güvenlik çerçevesinde çalışan nükleer reaktörlerdeki olaylar oluşturmaktadır.

Bu dönemdeki yayınlarına bakılacak olursa El País gazetesinin nükleer enerjiye hayli mesafeli olduğu söylenebilir. Gazetede hem İspanya'dan hem de dünyadan nükleer karşıtı protestolar okura nükleer karşıtlarının gözüyle aktarılmaktadır. Gazete özellikle Yeşiller ve Sosyal Demokratlar hükümetinin nükleerden çıkış kararı aldığı Almanya'yı izlemiştir. Nükleer karşıtı bir dil ile bu süreci okurlarına aktarmıştır. Söylenmelidir ki gazete nükleer argümanların yerine eyleme katılan kişilerin sayısını öne çıkarmak gibi bir eğilim içindedir.

Gazete nükleer güvenlik konusunda da haberler yapmaktadır. Ancak örneğin gazete 1989'ya yaşanan Vandellós nükleer kazasının haber takibini ABC kadar yapmadığı söylenebilir. Bu durum gazetenin halen iktidardaki PSOE hükümeti zamanında meydana gelen kazayı sürekli gündemde tutarak PSOE hükümetini zor duruma düşürmek istememesi şeklinde yorumlanabilir. Özellikle muhalefetin ve muhalefetin seslerinden biri olan ABC gazetesinin yürüttüğü nükleer moratoryum karşıtı tartışmayı da El Pais'in görmezden gelmesi de yine bu yorum çerçevesinde söylenebilir. Ancak gazete 1996'da iktidarı PSOE'den alan muhafazakar PP hükümetinin, 1997'de nükleer durdurmayı iptal etmesinin de haberini okuruna aktarmamış ve bu konuda PP eleştirisi dahi yapmamıştır. Bu da EL Pais'in görmezden geldiği konular arasındadır.

Her ne kadar nükleer enerji ile arasına mesafe koymuş olsa da bu dönemde gazetenin, PSOE'nin nükleer politikasıyla paralel bir biçimde ülkenin tamamen nükleerden çıkmasından taraf olmadığı; en azından bunu dillendirmediği söylenmelidir. Gazetede bu dönemde açıktan nükleer enerjiyi savunan haberlere rastlansa da bunların sayısının diğerlerine oranla daha az olduğu söylenmelidir. Ancak düz bir şekilde kaleme alınmış haberlerin genellikle resmi makamlara dayanması ve bu anlamdaki seçmeci kaynak kullanımı, her ne kadar gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyetlerine rastlansa da bu haberlerde nükleer karşıtlarına mikrofon tutulmaması, bu haberlerin, editoryanın dikkatinden kaçmış olmasından ziyade belli bir yayın çizgisi dahilinde yapıldığını göstermektedir. İktidarı 1996'da PP'ye kaptırdıktan sonra 2004'e kadar ana muhalefette kalacak olan PSOE'nin Ekim 1999'da seçim vaadi olarak 2000'de tartışmalı Garoña y Zorita reaktörlerini, 15 yıl için de tüm nükleer santralleri kapatacağını açıklaması dahi gazetenin bu konudaki yaklaşımını değiştirmemiştir.

Yorum: El Pais gazetesinde bu dönemde yayımlanan 146 haberin 17'si nükleer karşıtı kaynaklara dayanmaktadır. 45'i İspanya'nın nükleer reaktörlerindeki olay, çatlak ya da

sızıntılar ve bunların etrafındaki gelişmelerle ilgilidir. 3 haber nükleer moratoryumla ilgilidir. Geri kalan haberler de Çernobil de dahil olmak üzere dünyadaki nükleer gelişmeleri konu almaktadır.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar genellikle sağlıkla ilgilidir; nükleer enerjinin tehlikeli olduğu yolundadır. Nükleer taraftarı argümanlar ise nükleer enerjinin ucuz olduğu, artan enerji ihtiyacından dolayı nükleer enerjiye ihtiyaç duyulduğu ve küresel iklim değişikliğini önlemek için kömürlü termik santral yerine nükleer santralın kullanılması gerektiği yolundadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: El País gazetesinde bu dönemde "referandum talep edildi" gibi pasif cümlelere rastlanmaktadır. İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi zaman zaman El País'te de mevcuttur, ancak bu eğilimin önceki yıllara oranla daha azaldığı söylenebilir. C

Cümlelere genellikle kısa, anlaşılabilir ve birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: El País gazetesinde bu dönemde özellikle gereken yerde tırnak işareti kullanmamak ya da gereksiz bir biçimde tırnak işareti kullanmak gibi stratejik noktalama işareti olarak değerlendirilebilecek durumlar mevcuttur.

Gazete, bu dönemde de "nükleer kaza" tanımını kullanmakta ve "nükleer enerji" ile "kaza"yı bir araya getirmekten çekinmemektedir. Gazetede "büyük protesto", "çok tehlikeli uranyum yakıtı" gibi sıfat tamlamalarına rastlanmaktadır ki bunlar da nükleer taraftarı yönlendirici bir dilin göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Haber Retoriği: Gazete genellikle dikkatli bir dil kullanmayı tercih etse de haberlerinin bazıları açıktan nükleer taraftarı bazıları ise nükleer karşıtı dille yazılmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere bu da gazetenin bu konuyla yayın çizgisinden kaynaklanmaktadır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak görgü tanıklarının ifadelerine ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Haberlerde genellikle reaktör fotoğrafı, Çernobil kazasında kazanın nasıl olduğunu anlatmak için şema ve haritalar kullanılmıştır.

Gazetede konuyla ilgili hem nükleer karşıtı hem nükleer taraftarı pek çok uzmanla söyleşi ve röportaj yapılmıştır.

Gazetede sık sık "ekolojistler", gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.4.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi

ABC gazetesi bu dönemde de Halk Partisini desteklemektedir. Gazetenin bu dönemde PSOE'nin yolsuzluğuna sayfalarında geniş yer ayırmıştır. Vurgulanması gerekmektedir ki İspanya basınında her gazete, ilişkide olduğu siyasi partinin rakiplerinin hataların abartılı bir biçimde işleme, taraftarı olduğu partinin hatalarını ise daha yüzeysel, suçu siyasi rakipte bulacak şekilde haberler yapmaktadır. [566]

ABC'nin bu dönemde de sahibi İspanya'nın büyük ve köklü medya gruplarından olan Correo'dur, değişmemiştir. Ancak hem bir önceki dönemin sonunda yayın hayatına başlayan El Mundo'nun, her ne kadar kendisini liberal olarak adlandırsa da PP taraftarı muhafazakar yayın çizgisi nedeniyle bu dönemde en çok satan ikinci gazete olma unvanını El Mundo'ya kaptırmıştır.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen

[566] Baumgartner ve Chaqués Bonafont, s.271.

bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

La fuga radiactiva en Vandellós-II no llegó al exterior

Aunque la población se alarmó, la situación estuvo controlada, según el Gobierno Civil

Un escape de vapor de agua del refrigerador obligó a parar la central nuclear

La central nuclear Vandellós-II fue desconectada ayer de la red eléctrica general al producirse una fuga de vapor de agua ionizada del refrigerante primario del reactor, que quedó parado a la una y media del mediodía. La fuga alcanzó los 280 litros por hora, 53 más que los establecidos en las especificaciones de seguridad del complejo, que definen como situación controlada hasta los 227 litros por hora. Como consecuencia de la fuga se activó el Plan de Emergencia Nuclear de Tarragona (PENTA), que equivale a la fase de preemergencia, y el sistema de alarma interior de la central, así como la sala de emergencias del Consejo de Seguridad Nuclear.

Tarragona. **Jordi Marsal**

Según una nota facilitada por el Gobierno Civil, en ningún momento se produjeron fugas radiactivas al exterior de la central, si bien en el interior del edificio de contención se detectó un ligero aumento del nivel de radiactividad, «que en ningún caso impidió el acceso del personal a la misma». La situación, según el gobernador civil de Tarragona, Ramón Sánchez, estuvo en todo momento controlada, por lo que no fue necesario realizar una parada de emergencia en la central, sino reducir su potencia a cero, como se hace habitualmente.

La avería se produjo a las 7.50 de la mañana de ayer en la zona de refrigeración de Vandellós-II. Este fallo técnico, cuyas causas se desconocen, derivó en una fuga de emisiones radiactivas en el sistema del circuito primario, sin que éstas llegaran a producir emisiones al exterior de la central.

La dirección de la nuclear comunicó los hechos al Consejo de Seguridad Nuclear y a Protección Civil de Tarragona, organismo que activó el plan de emergencia interior de la central en su nivel uno y el Plan de Emergencia Nuclear de Tarragona (PENTA) en su nivel cero, que equivale a una situación de preselerta. La fase uno es la más baja de las cuatro que prevé el plan interior y se activa siempre que se produce algún incidente. En cuanto al nivel cero del PENTA, significa que el Gobierno Civil se da por enterado de la situación y está alerta, pero que no se está controlando el tráfico ni se procede a la evacuación de las personas.

Inmediatamente, el gobernador civil, Ramón Sánchez, se puso en contacto con el Consejo de Seguridad Nuclear, que siguió paso a paso la evolución del incidente. El gobernador *entró también en contacto* con los alcaldes de los municipios del cinturón de Vandellós, pero no llegó a avisarse a la población civil, al no considerarlo necesario puesto que el incidente no comportaba peligro. Ramón Sánchez subrayó que no se solicitó ayuda al exterior y la central pudo controlar la situación con sus propios medios, ya que el edificio de contención y los elementos para evitar una posible fuga hacia la atmósfera «estaban íntegros».

Vandellós-II fue paralizada por procedimientos habituales y no hubo disparo automático de la nuclear, mecanismo mediante el cual para la central, en caso de emergencia y de fuga radiactiva. Se procedió a realizar una parada en caliente del reactor y alrededor de la una y media de la tarde se produjo la desconexión de la nuclear de la red eléctrica nacional. Sobre las tres de la tarde entró un equipo de trabajadores y técnicos de la central en el edificio de contención para estudiar «in situ» el origen de la fuga y, una vez identificado, desactivar el PENTA. La fuga alcanzó los 280 litros por hora, 53 más que los establecidos en las especificaciones técnicas de seguridad del complejo, que definen como situación controlada hasta los 227 litros por hora.

Momentos de alarma

El gobernador civil se dirigió a la población a través de diversas emisoras de radio, ya que algunas informaciones dadas en los primeros momentos provocaron una situación de alarma entre los vecinos de la central. Un portavoz de Protección Civil de Tarragona, organismo encargado de activar el PENTA, precisó que se habían producido numerosas llamadas telefónicas de ciudadanos interesándose por la situación. Vecinos de Vandellós y de La Ametlla de Mar salieron de las casas y se dirigieron a sus respectivos Ayuntamientos para informarse de lo que sucedía.

Una vez informados del incidente, los doce técnicos que componen la Sala de Emergencia (SALEM) del Consejo de Seguridad Nuclear se reunieron en la sede de este organismo en Madrid con el presidente del mismo, Donato Fuejo. Los miembros del SALEM se reunen en la citada sala siempre que se tiene noticia de algún incidente en una nuclear, puesto que en ella se tiene acceso a toda la información y documentación de las centrales en cada momento, a través de una línea telefónica directa con cada una de ellas. Fuentes del Consejo de Seguridad Nuclear, organismo autónomo dependiente del Parlamento y único competente en el país en materia de seguridad nuclear, indicaron que estaban en permanente contacto con el Gobierno Civil de Tarragona y siguiendo el suceso paso a paso.

Denuncia de los ecologistas

Por su parte, el grupo ecologista Servicio Mundial de Información sobre la Energía (WISE) consideró muy grave la fuga de vapor ocurrida en Vandellós-II. El grupo destacó que si se compara este hecho con un accidente similar ocurrido hace unos años en la central de Almaraz (Cáceres), lo sucedido ayer en Vandellós es catorce veces superior a lo de entonces. En Almaraz el escape fue de 20 litros de agua por hora.

Al tener conocimiento de la fuga, el WISE puso en marcha su propia red de control de radiactividad en cinco localidades.

Según los datos recogidos por el grupo ecologista, es cierto que no hubo fuga radiactiva. Sin embargo, advierten que los trabajadores de la nuclear recibirán altas dosis de radiactividad tras el accidente de ayer. Portavoces de WISE han pedido a la Generalidad, que cuenta con aparatos para medir la radiactividad ambiental, que comprueben la situación en la zona después del accidente de ayer y haga públicos los resultados obtenidos. Acerca de la causa de la fuga en el circuito de refrigeración, comentaron en rueda de Prensa que puede obedecer a «la superproducción que se ha registrado en Vandellós-II desde que dejó de funcionar su vecina Vandellós-I».

Numerosos incidentes en tres años de funcionamiento

Barcelona. **D. C.**

La central Vandellós-II es la última que entró en funcionamiento en España, en el año 1987, y desde entonces ha contabilizado numerosos incidentes, entre los que destacan tres incendios en sus transformadores eléctricos.

El primero tuvo lugar en agosto de 1987, debido a un fallo en los conductos de ventilación del edificio del centro de control, que retrasó la carga de 48 barras de uranio en el reactor para emprender su producción. Al mes siguiente fue necesario paralizar el simulacro de emergencia por la negativa de cinco Ayuntamientos de la zona a participar en el mismo, pues exigían la construcción de mejores vías de comunicación.

Vandellós-II sufrió, entre 1987 y 1988, tres incendios, provocados por sendos cortocircuitos, que afectaron al transformador de salida de energía y que significaron la paralización de la central y una investigación por parte del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN). El último de los incendios, que afectó a un transformador exterior de la central, mantuvo inactivo el complejo nuclear durante más de tres meses.

Portavoces de la empresa explotadora de la central manifestaron que los incendios se produjeron como consecuencia de un envejecimiento prematuro de los materiales. Ante estos hechos, el entonces gobernador civil de Tarragona, Vicente Valero, solicitó incoar un expediente sancionador al director de la central, Alberto Dante, y pidió su cese.

A pesar de estos incidentes, los responsables del complejo aseguran que el rendimiento de Vandellós-II ha sido mejor que el de cualquier otra central en el período inicial de funcionamiento. La construcción de Vandellós-II, que tiene una potencia máxima de producción de 980 megawatios, costó unos 200.000 millones de pesetas y está gestionada por la Asociación Nuclear Vandellós-II, formada por Endesa, con un 72 por 100, e Hidroeléctrica de Cataluña, con un 28 por 100.

La central produce 6.500 millones de kilowatios por hora cuando funciona a plena capacidad, lo que supone el 25 por 100 del total de electricidad que se consume en Cataluña. Vandellós-II es la cuarta central nuclear que entró en funcionamiento en la provincia de Tarragona y se encuentra situada en el municipio de Hospitalet del Infante, a pocos metros de Vandellós-I.

Şekil 209

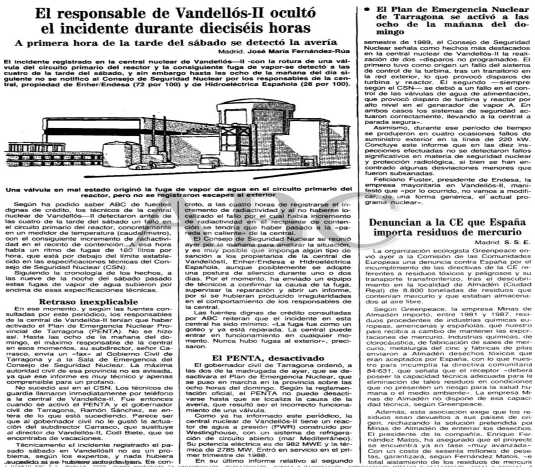
***Tarih ve konum**: 9 Temmuz 1990, sayfa 59.*

***Başlık:** Vandellos II'deki radyoaktif sızıntı dışarıya ulaşmadı/ "La fuga radiactiva en Vandellos II no llego al exterior"*

***Alt başlık 1:** Halkın endişelenmesine rağmen Hükümete göre durum kontrol altında/ "Aunque la población se alarmo, la situación estuvo contralada, según el Gobierno"*

***Alt başlık 2:** Soğutma sistemindeki buhar kaçağı nükleer santralin durdurulmasına yol açtı./ "Un escape de vapor de agua del refrigerador obligo a parar la central nuclear"*

***Haber girişi:** Vandellós-II nükleer santralinin dün öğlen bir buçukta, reaktörün birincil soğutma sisteminde iyonize su buharı sızıntısı olduğundan elektrik şebekesiyle bağlantısı kesildi. / "La central nuclear Vandellós-II fue desconectada ayer de la red eléctrica general al producirse una fuga de vapor de agua ionizada del refrigerante primario del reactor, que quedo parado a la una y media del mediodía"*

El responsable de Vandellós-II ocultó el incidente durante dieciséis horas

A primera hora de la tarde del sábado se detectó la avería

Madrid. **José María Fernández-Rúa**

El incidente registrado en la central nuclear de Vandellós—II —con la rotura de una válvula del circuito primario del reactor y la consiguiente fuga de vapor— se detectó a las cuatro de la tarde del sábado, y sin embargo hasta las ocho de la mañana del día siguiente no se notificó al Consejo de Seguridad Nuclear por los responsables de la central, propiedad de Enher-Endesa (72 por 100) y de Hidroeléctrica Española (28 por 100).

Una válvula en mal estado originó la fuga de vapor de agua en el circuito primario del reactor, pero no se registraron escapes al exterior.

Según ha podido saber ABC de fuentes fidignas de crédito, los técnicos de la central nuclear de Vandellós—II detectaron antes de las cuatro de la tarde del sábado un fallo en el circuito primario del reactor, concretamente en el medidor de temperatura del mismo, dato que es registrado de forma automática. A partir de ese momento se comprobó que había un ritmo de fugas de 120 litros por hora, que está por debajo del límite establecido en las especificaciones técnicas del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN).

Pese a la gravedad de los hechos, a las nueve de la noche del sábado pasado estas fugas de vapor de agua subieron por encima de esas especificaciones técnicas.

Retraso inexplicable

En ese momento, y según las fuentes consultadas por este periódico, los responsables de la central de Vandellós-II tenían que haber activado el Plan de Emergencia Nuclear Provincial de Tarragona (PENTA). No lo hicieron hasta el mediodía del domingo, es decir, 18 horas después de producirse el incidente en esos momentos, su subdirector, señor Carrasco, envía un «fax» al Gobierno Civil de Tarragona y a la Sala de Emergencia del Consejo de Seguridad Nuclear. La misiva, según fuentes técnicas del Consejo de Seguridad Nuclear, ya que ese informe es muy técnico y apenas comprensible para un profano.

No sucedió así en el CSN. Los técnicos de guardia tuvieron inmediatamente por teléfono los datos del incidente. Fue entonces cuando se activó el PENTA y el gobernador civil de Tarragona, Ramón Sánchez, se enteró de lo que está sucediendo. Parece ser que al gobernador civil no le gustó la actuación de la central nuclear, por lo que llamó al director de Vandellós-II, Coll Bieta, que se encontraba de vacaciones.

Técnicamente el incidente registrado el pasado sábado en Vandellós-II no es un problema, según los expertos, y nada hubiera ocurrido si no hubiese sobrevenido. Es cierto, a las cuatro horas de registrarse el incremento de radiactividad en el recipiente de contención se tendría que haber parado a la «primera» la central nuclear de la central.

Es también cierto que se tendría que haber parado ayer por la mañana para atajar la situación, y es muy posible que ninguna sanción o los propietarios de la central de Vandellós-II, Enher-Endesa e Hidroeléctrica Española, aunque posiblemente se adopte alguna medida en los próximos días. Por el momento, ha enviado un equipo de técnicos a confirmar la causa de la fuga, supervisar la reparación y abrir un informe, por si se hubieran producido irregularidades en el mantenimiento de los materiales de la central.

Las fuentes dignas de crédito consultadas por ABC niegan que el incidente en esta central ha sido mínimo: «La fuga fue como un pinchazo en un neumático», pero «suficiente para alterar el funcionamiento en cualquier momento. Nunca hubo fugas al exterior», precisaron.

El PENTA, desactivado

El gobernador civil de Tarragona, Ramón, a las dos de la madrugada de ayer, que se desactivara el Plan de Emergencia Nuclear porque se puso en marcha en la provincia sobre las ocho horas del domingo. Según la reglamentación oficial, el PENTA no puede desactivarse hasta que el titular de la central, en este caso Vandellós-II, haya subsanado la avería, que resultó ser el incremento funcional de una válvula.

Como ya ha informado este periódico, la central nuclear de Vandellós-II tiene un reactor de agua a presión (PWR) construido por Westinghouse, con un sistema de refrigeración de circuito abierto (mar Mediterráneo). Su potencia eléctrica es de 982 MWE y la térmica de 2785 MW. Entró en servicio en el primer trimestre de 1988.

En su último informe relativo al segundo semestre de 1989, el Consejo de Seguridad Nuclear señala como hechos más destacados en la central nuclear de Vandellós-II la realización de dos «disparos no programados. El primero tuvo como origen un fallo del sistema de refrigeración, tras un simulacro de la red exterior, y el segundo —siempre según el CSN— se debió a un fallo en el control de las válvulas de agua de alimentación, que provocó disparo de turbina y reactor por alta presión en el generador de vapor. En ambos casos los sistemas de seguridad actuaron correctamente, llevando a la central a parada segura».

Asimismo, durante ese período de tiempo se produjeron dos pérdidas de suministro exterior en la línea de 220 kV. Concluye este informe que en las diez inspecciones efectuadas no se detectaron fallos significativos en materia de seguridad nuclear o protección radiológica, si bien se han contado algunas desviaciones menores que fueron subsanadas.

Feliciano Fuster, presidente de Endesa, la empresa mayoritaria en Vandellós-II, manifestó que «por lo demás, no vamos a destacar, es una forma genérica, el actual programa nuclear».

Denuncian a la CE que España importa residuos de mercurio

Madrid. **S. S. E.**

La organización ecologista Greenpeace denunció ayer a la Comisión de las Comunidades Europeas una denuncia contra España por el incumplimiento de las directivas de la CE relativas a control de movimientos transfronterizos de transporte transfronterizo, tras el descubrimiento en la localidad de Almaden (Ciudad Real) de 8.800 toneladas de residuos que contenían mercurio y que estaban almacenados al aire libre.

Según Greenpeace, la empresa Minas de Almaden Arrayanes, entre 1981 y 1987, recibió productos procedentes de industrias químicas europeas, americanas y españolas, que nuestro país recicla a cambio de materias primas, para la producción de productos químicos, cloroquímicos, de fabricación de sales de mercurio, metalurgia del cinc y fabricas de pilas enviaron a Almaden desechos tóxicos que eran acopiados por la empresa minera española para incorporarlos a su proceso productivo. La denuncia pone de manifiesto que el receptor «debería poseer la capacidad técnica adecuada para la eliminación de tales residuos en condiciones que no supongan un riesgo para la salud humana o el medio ambiente». La empresa Minas de Almaden no dispone esa capacidad técnica, según Greenpeace.

Además, esta asociación exige que los residuos sean devueltos a sus países de origen, rechazando la solución pretendida por España de almacenarlos en Almaden. El presidente de la compañía, Enrique Fernández Matos, ha asegurado que el proyecto se encuentra ya en fase «muy avanzada». Con un coste de sesenta millones de pesetas, garantizará, según Fernández Matos, «la total eliminación de los residuos de mercurio

Şekil 210

***Tarih ve konum**: 10 Temmuz 1990, sayfa 78.*

***Başlık:** Vandellos II'nin sorumlusu olayı 16 saat sakladı/ "El responsable de Vandellos-II oculto el incidente dieciséis horas"*

***Alt başlık:** Arıza cumartesi öğleden sora tespit edildi/ "A primera hora de la tarde del sábado detecto la avería"*

***Haber girişi:** Vandellós-II nükleer santralinde*

meydana gelen olay, reaktörün birincil (soğutma) sistemindeki bir valfin kopmasının yol açtığı buhar sızıntısı nedeniyle Cumartesi öğleden sonra 4'te tespit edildi. Ancak bir sonraki gün sabah 8'e kadar yüzde 72'si Enher/Endesa ve yüzde 28'i Hidroeléctrica Española'ya ait olan santralin sorumluları olayı Nükleer Güvenlik Konseyine bildirmedi. / "El incidente registrado en la central nuclear de Vandellós-II con la rotura de una válvula dey circuito primario del reactor y la consiguiente fuga de vapor se detectó a las cuatro de la tarde del sábado, sin embargo hasta las ocho de la mañana del día siguiente no se notificó al Consejo de Seguridad Nuclear por los responsables de central, propiedad de Enher/Endesa (72 por 100) y de Hidroeléctrica Española (28 por 100)."

Parón nuclear: La luz costará un 3 por 100 más durante 25 años

Aznar: Las decisiones del Gobierno se toman en Ferraz

Madrid

El cierre definitivo de las centrales sometidas a moratoria nuclear podría costar un incremento de 3 puntos sobre el recibo de la luz en los próximos veinticinco años. Las compañías, según datos del Ministerio de Industria, tienen invertido más de medio billón en centrales paradas que habrá que amortizar. Por otro lado, el presidente del PP, José María Aznar, criticó la decisión del Gobierno de no construir más centrales nucleares.

El Ministerio de Industria reconoce a las empresas afectadas por la moratoria nuclear una deuda de 544.686 millones de pesetas y que las compañías quieren saldar cuanto antes.

Existen diferentes alternativas para amortizar esta inversión fallida, que en todo caso repercutirá en el bolsillo de los españoles, por un lado recuperar lo invertido a través del recibo de la luz, lo que, según los expertos, incrementaría las tarifas un 3 por 100 en los próximos veinticinco años.

Otra alternativa es amortizar esta cantidad total a través de los Presupuestos Generales del Estado. Las compañías afectadas solicitan taxativamente «una indemnización rápida e integral, porque fue una decisión política y no empresarial».

No obstante, tampoco hay acuerdo común sobre las cantidades que se adeudan. La Dirección General de la Energía reconoce para Valdecaballeros una inversión de 295.456 millones de pesetas. Sin embargo, las empresas propietarias de esta central, Sevillana e Hidrola, aseguran haber invertido 380.000 millones de pesetas.

Hasta ahora, la moratoria ha supuesto un gasto financiero de más de 300.000 millones de pesetas que se han pagado con la tarifa eléctrica desde que el Gobierno la decretara en el año 84.

El presidente del PP, José María Aznar, reaccionaba ayer a la decisión tomada por el Gobierno de continuar con el parón nuclear, al menos hasta el año 2000. «Ha quedado claro —afirmó— que las decisiones del Gobierno no se toman en Moncloa, sino en la sede de Ferraz».

(Página 51, «ABC, Diario de Economía»)

Sotos reconoce obras sin licencia en la vivienda de Barranco

Carlos Sotos

Carlos Sotos ha reconocido a ABC que las obras de rehabilitación realizadas en el inmueble de Nobleias, 5, cuyo tercer piso fue adquirido en su totalidad por Juan Barranco, no se ajustan a la única licencia concedida por la Gerencia de Urbanismo. Esta li-

***Tarih ve konum**: 2 Mayıs 1991, sayfa 13.*

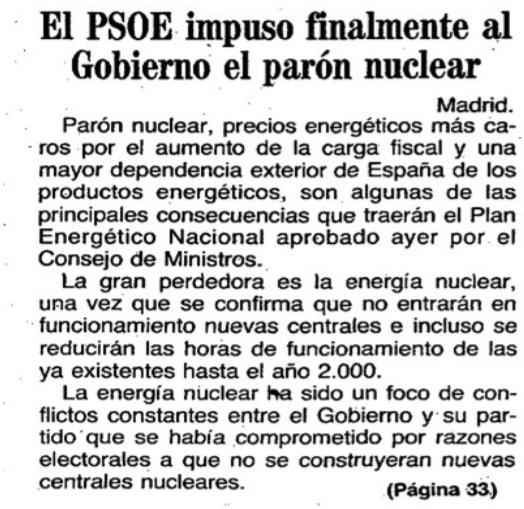
***Başlık:** Nükleer durdurma: Işık 25 yıl boyunca yüzde 3 daha pahalıya gelecek/ "Parón nuclear: La luz costara un 3 por 100 mas durante 25 años"*

***Alt başlık**: Aznar: Hükümetin kararları Ferraz'da alındı/ "Aznar: Las decisiones del Gobierno se toman en Ferraz"*

***Haber girişi**: Nükleer durdurma kapsamındaki santrallerin kesin olarak kapatılması, önümüzdeki*

Şekil 211

yirmi beş yıl içinde elektrik fiyatlarında 3 puanlık bir artışa neden olabilir. Sanayi Bakanlığının verilerine göre (elektrik) şirketler(i), durdurulan nükleer santrallere yarım milyardan fazla yatırım yaptılar ki bu miktarın ödenmesi gerekecek. Öte yandan, PP lideri José María Aznar, hükümetin daha fazla nükleer santral kurmama kararını eleştirdi./ "El cierre definitivo de las centrales sometidas a moratoria nuclear podría costar un incremento de 3 puntos sobre el recibo de la luz en los próximos veinticinco años. Las compañías , según datos del Ministerio de Industria, tienen invertido más de medio billón en centrales paradas que habrá que amortizar. Por otro lado, el presidente del PP, José María Aznar, critico la decisión del Gobierno de no construir más centrales nucleares."

El PSOE impuso finalmente al Gobierno el parón nuclear

Madrid.

Parón nuclear, precios energéticos más caros por el aumento de la carga fiscal y una mayor dependencia exterior de España de los productos energéticos, son algunas de las principales consecuencias que traerán el Plan Energético Nacional aprobado ayer por el Consejo de Ministros.

La gran perdedora es la energía nuclear, una vez que se confirma que no entrarán en funcionamiento nuevas centrales e incluso se reducirán las horas de funcionamiento de las ya existentes hasta el año 2.000.

La energía nuclear ha sido un foco de conflictos constantes entre el Gobierno y su partido que se había comprometido por razones electorales a que no se construyeran nuevas centrales nucleares. **(Página 33)**

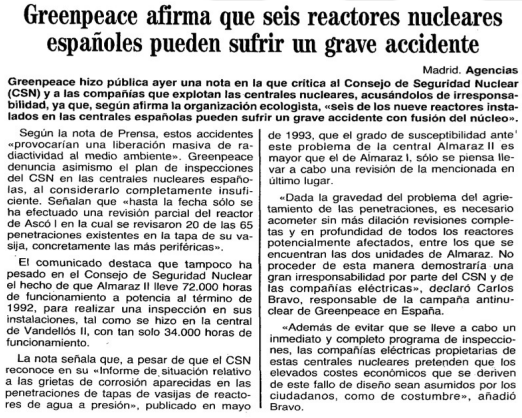
***Tarih ve konum**: 27 Temmuz 1991, sayfa 9.*

***Başlık:** PSOE sonunda nükleer duraklamayı hükümete dayattı/ "El PSOE impuso finalmente al Gobierno el parón nuclear"*

***Haber girişi:** Nükleer duraklama, mali yükün artması ve İspanya'nın enerjide dışa bağımlılığının fazlalığından dolayı pahalı enerji fiyatları dün Bakanları Kurulu tarafından onaylanan Ulusal Enerji Planının ana sonuçlarından bazıları./*

Şekil 212

"Parón nuclear, precios energéticos más caros por el aumento de la carga fiscal y una mayor dependencia exterior de España de los productos energéticos, son algunas de las principales consecuencias que traerán el Plan Energético Nacional aprobado ayer por el Consejo de Ministros."

Greenpeace afirma que seis reactores nucleares españoles pueden sufrir un grave accidente

Madrid. **Agencias**

Greenpeace hizo pública ayer una nota en la que critica al Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) y a las compañías que explotan las centrales nucleares, acusándolos de irresponsabilidad, ya que, según afirma la organización ecologista, «seis de los nueve reactores instalados en las centrales españolas pueden sufrir un grave accidente con fusión del núcleo».

Según la nota de Prensa, estos accidentes «provocarían una liberación masiva de radiactividad al medio ambiente». Greenpeace denuncia asimismo el plan de inspecciones del CSN en las centrales nucleares españolas, al considerarlo completamente insuficiente. Señalan que «hasta la fecha sólo se ha efectuado una revisión parcial del reactor de Ascó I en la cual se revisaron 20 de las 65 penetraciones existentes en la tapa de su vasija, concretamente las más periféricas».

El comunicado destaca que tampoco ha pesado en el Consejo de Seguridad Nuclear el hecho de que Almaraz II lleve 72.000 horas de funcionamiento a potencia al término de 1992, para realizar una inspección en sus instalaciones, tal como se hizo en la central de Vandellós II, con tan solo 34.000 horas de funcionamiento.

La nota señala que, a pesar de que el CSN reconoce en su «Informe de situación relativo a las grietas de corrosión aparecidas en las penetraciones de tapas de vasijas de reactores de agua a presión», publicado en mayo de 1993, que el grado de susceptibilidad ante este problema de la central Almaraz II es mayor que el de Almaraz I, sólo se piensa llevar a cabo una revisión de la mencionada en último lugar.

«Dada la gravedad del problema del agrietamiento de las penetraciones, es necesario acometer sin más dilación revisiones completas y en profundidad de todos los reactores potencialmente afectados, entre los que se encuentran las dos unidades de Almaraz. No proceder de esta manera demostraría una gran irresponsabilidad por parte del CSN y de las compañías eléctricas», declaró Carlos Bravo, responsable de la campaña antinuclear de Greenpeace en España.

«Además de evitar que se lleve a cabo un inmediato y completo programa de inspecciones, las compañías eléctricas propietarias de estas centrales nucleares pretenden que los elevados costes económicos que se deriven de este fallo de diseño sean asumidos por los ciudadanos, como de costumbre», añadió Bravo.

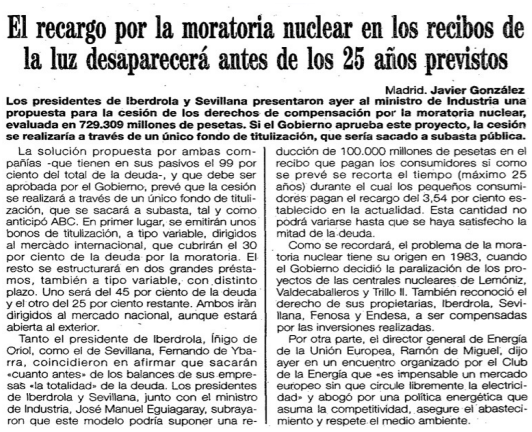
***Tarih ve konum**: 28 Ağustos 1993, sayfa 48.*

***Başlık:** Greenpeace İspanya'daki altı nükleer reaktörün ciddi bir kaza geçirebileceğini iddia etti/ "Greenpeace afirma que seis reactores nucleares españoles pueden sufrir un grave accidente"*

***Haber girişi**: Greenpeace dün Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN)'yi eleştiren ve nükleer santral*

Şekil 213

işleten şirketleri sorumsuzlukla suçlayan bir basın açıklaması yayınladı. Ekoloji örgütüne göre "9 İspanyol nükleer santralinin 6'sı çekirdek birleşmesi nedeniyle ciddi bir kaza geçirebilir."/ "Greenpeace hizo publica ayer una nota en la critica al Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) y a las compañías que explotan las centrales nucleares, acusándolos de irresponsabilidad, ya que, según afirma la organización ecologista, 'seis de los nueve reactores instalados en las centrales españolas pueden sufrir un grave accidente con fusión del núcleo'"

El recargo por la moratoria nuclear en los recibos de la luz desaparecerá antes de los 25 años previstos

Madrid. **Javier González**

Los presidentes de Iberdrola y Sevillana presentaron ayer al ministro de Industria una propuesta para la cesión de los derechos de compensación por la moratoria nuclear, evaluada en 729.309 millones de pesetas. Si el Gobierno aprueba este proyecto, la cesión se realizaría a través de un único fondo de titulización, que sería sacado a subasta pública.

La solución propuesta por ambas compañías -que tienen en sus pasivos el 99 por ciento del total de la deuda-, y que debe ser aprobada por el Gobierno, prevé que la cesión se realizará a través de un único fondo de titulización, que se sacará a subasta, tal y como anticipó ABC. En primer lugar, se emitirán unos bonos de titulización, a tipo variable, dirigidos al mercado internacional, que cubrirán el 30 por ciento de la deuda por la moratoria. El resto se estructurará en dos grandes préstamos, también a tipo variable, con distinto plazo. Uno será del 45 por ciento de la deuda y el otro del 25 por ciento restante. Ambos irán dirigidos al mercado nacional, aunque estará abierta al exterior.

Tanto el presidente de Iberdrola, Íñigo de Oriol, como el de Sevillana, Fernando de Ybarra, coincidieron en afirmar que sacarán «cuanto antes» de los balances de sus empresas «la totalidad» de la deuda. Los presidentes de Iberdrola y Sevillana, junto con el ministro de Industria, José Manuel Eguiagaray, subrayaron que este modelo podría suponer una reducción de 100.000 millones de pesetas en el recibo que pagan los consumidores si como se prevé se recorta el tiempo (máximo 25 años) durante el cual los pequeños consumidores pagan el recargo del 3,54 por ciento establecido en la actualidad. Esta cantidad no podrá variarse hasta que se haya satisfecho la mitad de la deuda.

Como se recordará, el problema de la moratoria nuclear tiene su origen en 1983, cuando el Gobierno decidió la paralización de los proyectos de las centrales nucleares de Lemóniz, Valdecaballeros y Trillo II. También reconoció el derecho de sus propietarias, Iberdrola, Sevillana, Fenosa y Endesa, a ser compensadas por las inversiones realizadas.

Por otra parte, el director general de Energía de la Unión Europea, Ramón de Miguel, dijo ayer en un encuentro organizado por el Club de la Energía que «es impensable un mercado europeo sin que circule libremente la electricidad» y abogó por una política energética que asuma la competitividad, asegure el abastecimiento y respete el medio ambiente.

***Tarih ve konum**: 23 Ocak 1996, sayfa 40.*

***Başlık:** Elektrik faturalarındaki nükleer moratoryumdan kaynaklanan ek ücret 25 yıl beklenmeden kaldırılacak/ "El recargo por la moratoria nuclear en los recibos da la luz desaparecerá antes de los 25 años previstos"*

***Haber girişi:** Iberdrola ve Sevillana başkanları*

Şekil 214

nükleer duraklama kapsamında tazminatlarının ödenmesi için Sanayi Bakanlığına 729 milyar 309 milyon pesetalık bir öneri sundu. Eğer hükümet bu öneriyi onaylarsa ödeme açık arttırmaya çıkacak menkul kıymetleştirme fonu aracılığıyla yapılacak./ "Los presidentes de Iberdrola y Sevillana presentaron ayer al ministro de Industria una propuesta para la cesión de los derechos de compensación por la moratoria nuclear, evaluada en 729.309 millones de pesetas. Si el Gobierno aprueba este proyecto, la cesión se realizaría a través de un único fondo de titulización, que seria sacado a subasta publica"

ABC de la ciencia

LA TECNOLOGÍA NUCLEAR ESPAÑOLA

ABC de la ciencia

SE LANZA A LA CONQUISTA DE CHINA

«Un consorcio de empresas españolas participa en dos proyectos para la construcción de centrales nucleares en China, que reportarían cientos de miles de millones de pesetas»

***Haber ve konum**: 9 Mayıs 1997, sayfa 55.*

***Başlık:** İspanyol teknolojisi Çin'in fethine başladı/ "La tecnología Española se lanza al la conquista de China"*

***Spot:** Nükleer sektördeki İspanyol şirketlerden oluşan bir konsorsiyum, Çin'de nükleer santral inşaatına yönelik iddialı programın sunduğu büyük ve benzersiz ticari fırsattan yararlanmak*

Şekil 215

için rakipsiz bir konumda bulunuyor. Önemli uluslararası ortaklarla işbirliği halindeki bu şirketler grubu, bu Asya ülkesinde hizmet ve nükleer teknoloji ihracatı sözleşmeleri kapsamında yüzde yüz binden fazla gelir elde edeceğini öngördüğü iki proje geliştiriyor. Kuşkusuz, bu konsorsiyumdaki kaynakların da doğruladığı üzere bu operasyonun hükümetin kararlı desteğine ihtiyaç var. Bu, bazı stratejik sektörlerin politik boyutları nedeniyle, bu büyük ticari operasyonlarda vazgeçilmez bir gereklilik./ "Un consorcio de empresas

españolas del sector nuclear se encuentra situado en una posición inmejorable para aprovechar la gran y única oportunidad comercial que ha suscitado el ambicioso programa de construcción de centrales nucleares en China. Con la colaboración de importantes socios internacionales, este grupo de empresas desarrolla dos proyectos en ese país asiático que podrían suponer, en principio, más de cien mil millones de pesetas de ingresos en virtud de contratos de exportación de servicios y tecnología nuclear. Sin embargo, fuentes de este consorcio afirman que toda esta operación necesita el apoyo decidido del Gobierno. Se trata de un requisito imprescindible en estas grandes operaciones comerciales, por la dimensión política asociada a ciertos sectores estratégicos."

Cunde la alarma en París y Londres por el abandono de la energía nuclear en Alemania

Francia reclama pérdidas de más de 30.000 millones de francos

París. **Juan Pedro Quiñonero**

Entre Francia, Alemania y Gran Bretaña ha estallado una guerra nuclear que comenzará por costar algo más de 30.000 millones de francos (unos 4.573 millones de euros) y amenaza con destruir miles de millares de puestos de trabajo, porque los socialistas franceses, los socialdemócratas alemanes y los laboristas británicos ni se han concertado ni comparten el mismo punto de vista sobre el futuro de la seguridad y el abastecimiento energético nacional y europeo.

En Francia la energía nuclear representa el 80 por ciento del consumo y los abastecimientos energéticos públicos y privados y, hasta ayer, existía un relativo consenso sobre lo bien fundado de una política electronuclear que data de los primeros años setenta, y nunca fue contestada.

En Alemania la energía nuclear sólo representa el 30 por ciento del consumo y el nuevo Gobierno socialdemócrata–ecologista confirmó su decisión de renunciar a la energía nuclear.

Potencia petrolífera, Gran Bretaña tiene al mismo tiempo una importante industria de reciclaje de materiales nucleares donde hasta ahora, se reconvertía una parte sustancial de las basuras atómicas alemanas.

Mientras los Verdes y el SPD negociaron el acuerdo definitivo, Francia y Londres guardaron un prudente y escéptico silencio. Cuando finalmente el Gobierno alemán confirmó su decisión irrevocable estalló un viento de pánico entre industriales, empresarios, economistas y altos funcionarios franceses y británicos que ni habían sido prevenidos, ni deseaban creer lo que anunciaba la prensa.

En París las primeras reacciones son sencillamente apocalípticas. La Cogema (Compañía general de materiales nucleares), que asegura el reciclaje nuclear afirma que perderá unos 30.000 millones de francos (4.573 millones de euros). Algunos portavoces llegan a evocar la perdida de 50.000 millones de francos (7.623 millones de euros).

La respuesta alemana fue inmediata y terminante. Jürgen Trittin, ministro alemán del medio ambiente, declaró ayer en París: «La protesta de la Cogema no tiene ni pies, ni cabeza, ni fundamento jurídico».

Otra empresa pública francesa, «Framatome», primer constructor europeo de calderas nucleares, se considera igualmente amenazada porque el grupo «Siemens» tampoco podrá cumplir sus compromisos industriales, financieros y comerciales. «En total, comentaba ayer tarde un portavoz oficial, en nuestro grupo hay millares de puestos de trabajo amenazados».

El ministro de Medio Ambiente, Jürgen Trittin, justifica su decisión en una rueda de Prensa

Dominique Strauss-Kahn, ministro de Finanzas, aspirante a primer ministro, dijo tener «una agenda muy cargada» para no recibir, personalmente a su colega alemán que sí se entrevistó con Dominique Voynet, ministra francesa del Medio Ambiente.

Mientras en París los ministros ecologistas alemán y francés intentaban contener el incendio, desde Londres llegaban nuevas reacciones de la más viva inquietud. Stepehn Byers, ministro británico de comercio e industria declaró su deseo «urgentísimo» de encontrarse cuanto antes con Jürgen Trittin, porque desde la óptica británica, la decisión alemana se transforma en Londres, en un «problema de emergencia». Emergencia diplomática, industrial, energética y financiera.

El Gobierno alemán ha negociado con sus grandes empresas un calendario y sustanciales indemnizaciones financieras. Los Gobiernos británico y francés se consideran traicionados porque sus grandes empresas públicas no han sido informadas oficialmente y corren el riesgo de perder millonarios ingresos. Más allá de esas diferencias estratégicas, la energía nuclear también deja al descubierto la difícil concertación entre socialistas franceses, laboristas ingleses y socialdemócratas alemanes en un terreno capital y estratégico para la seguridad energética de toda Europa.

Viaje precipitado

Las reacciones del *lobby* nuclear francés provocaron una crisis de nervios, y Jürgen Trittin tuvo que venir a París precipitadamente para sofocar las llamaradas diplomáticas dando explicaciones que no siempre convencieron al Gobierno francés.

La bomba nuclear alemana...

- Enfrentamientos de Lionel Jospin, Gerhard Schröder y Tony Blair en el terreno capital de la energía nuclear.
- La decisión alemana de abandonar la energía nuclear amenaza con la destrucción de miles de millares de puestos de trabajo en Francia y Gran Bretaña.
- Las empresas públicas francesas denuncian pérdidas que oscilan entre los 4.537 y 7.623 millones de euros.

***Tarih ve konum**: 19 Ocak 1996, sayfa 29.*

***Başlık:** Almanya'nın nükleer enerjiden ayrılmasından dolayı Paris ve Londra'da alarm çanları / "Cunde la alarma en Paris y Londres por el abandono de la energía nuclear en Alemania"*

***Alt başlık:** Fransa 30 milyardan franktan fazla kayıp yaşayacağını iddia etti / "Francia reclama perdidas de mas de 30.000 millones de francos"*

***Haber girişi:** Fransa, Almanya ve Büyük Britanya arasında 30 milyar franka mal olacak ve binlerce kişilik istihdam alanını tehdit eden nükleer savaş patlak verdi. Çünkü Fransız sosyalistleri, Alman sosyal demokratları ve İngiliz İşçi Partisi, ulusal ve Avrupa genelindeki enerji tedariki ve güvenli bir gelecek üzerine aynı bakış açısında buluşamadılar./*

Şekil 216

"Entre Francia, Alemania y Gran Bretaña ha estallado una guerra nuclear que comenzará *por costar algo más de 30.000 millones de francos (unos 4.573 millones de euros) y amenaza con destruir miles de millares de puestos de trabajo, porque los socialistas franceses, los socialdemócratas alamanes, y los laboristas británicos ni se han concertado ni comparten el mismo punto de vista sobre el futuro de la seguridad y el abastecimiento energético nacional*

y europeo”

«Greenpeace» se encadena a una pieza nuclear destinada a Ascó

Nueve activistas fueron detenidos por la Guardia Civil

Tarragona. **Efe, Ep**

Nueve activistas de la organización ecologista «Greenpeace» fueron detenidos ayer por la Guardia Civil después de cortar una carretera comarcal en la provincia de Tarragona y encadenarse a un camión que transportaba un alternador nuclear a la Central de Ascó-II. Según «Greenpeace», es un acto de protesta contra la política pronuclear del Gobierno. El alternador permitirá un aumento de potencia de un 8 por ciento en Ascó.

EFE

El convoy fue interceptado por los miembros de «Greenpeace» en Tarragona

Nueve ecologistas de «Greenpeace» se encadenaron ayer por la mañana en la carretera C-223 a su paso por el término de García (Tarragona) para interceptar el paso de un trailer que transportaba un alternador nuclear a la central de Ascó-2, en protesta por la política del Gobierno. Uno de los dirigentes de esta organización, Carlos Bravo, explicó que consiguieron detener el paso del primer trailer y, tras ser «violentamente rechazados» por los guardias de seguridad que escoltaban el convoy, se encadenaron de nuevo para impedir el paso del segundo camión. Finalmente, el convoy logró llegar a su destino por la tarde.

«Evitemos otro Chernobil»

Dos miembros de Greenpeace se ataron al rotor de la segunda pieza, mientras que otros cuatro permanecían sentados en medio de la carretera impidiendo, con una pancarta en la que se leía «Evitemos otro Chernobil», el paso del alternador, que servirá para aumentar en un 8 por ciento la potencia de la central de Ascó- 2. El alternador ha supuesto una inversión de 2.000 millones de pesetas, y permitirá un aumento de potencia significativo para la central de Ascó, al pasar de los 970 megawatios actuales a los 1.025 megawatios. Será instalado aprovechando la recarga del grupo 2, que se realizará en septiembre.

La acción de Greenpeace pretendía denunciar la política medioambiental del Gobierno, «de un talante claramente pronuclear», según explicaba Bravo, y reivindicar el uso de energías renovables y la reducción de la emisión de dióxido de carbono. También se denunciaba que el Gobierno no tiene en cuenta las recomendaciones del Libro Blanco de la Unión Europea, acuerdo ya firmado por España y en el que se propone que en el año 2010 el 12 por ciento de la energía de los estados miembros sea renovable.

«Desórdenes públicos»

Nueve de los doce activistas de Greenpeace fueron detenidos antes de las tres de la tarde y conducidos al cuartel de la Guardia Civil de Mora del Ebro. Fueron tratados con total corrección en todo momento por la Guardia Civil, según fuentes de la propia organización ecologista, y acusados de «desórdenes públicos». La protesta de Greenpeace nace por «una comparecencia de la ministra de Medio Ambiente, Isabel Tocino, en el Congreso de los Diputados» hace unos meses, cuando entregó un documento en el que se incluía como futura estrategia contra el cambio climático potenciar la energía nuclear. «La decisión estaba tomada desde esa comparecencia», explicó ayer a ABC el director de campañas de esta organización, Juan López de Uralde.

Está previsto para el 16 de febrero otro transporte de este tipo, con un convoy que partirá desde Tarragona con las piezas de la nueva turbina de Vandellós-II, lo que supone una inversión de 6.000 millones de pesetas. El viaje durará cuatro días.

1x1dj - 04/02/1999, página 75

***Tarih ve konum**: 4 Şubat 1999, sayfa 75.*

***Başlık:** "Greenpeace" kendini Asco'ya zincirlendi / “‘Greenpeace’ se encadena a una pieza nuclear destinada a Asco*

***Alt başlık**: 9 aktivist Guardiva Civil tarafından göz altına alındı. / “Nueve activistas fueron detenidos por la Guardia Civil”*

***Haber girişi**: Ekoloji örgütü "Greenpeace"in 9 aktivisti dün, Tarragona eyaletinde ir ilçeye giden yolu keserek Asco-II nükleer santraline alternatör taşıyan bir kamyona kendilerini zincirlemelerinin ardından jandarma tarafından tutuklandı. “Greenpeace”e göre bu hükümetin nükleer yanlısı politikalarına karşı yapılmış bir protesto eylemi.*

Şekil 217

Alternatör Asco'da yüzde 8'lik bir potansiyel artışı sağlayacak. / “Nueve activistas de la organización ecologista ‘Greenpeace’ fueron detenidos ayer por la Guardia Civil después de cortar una carretera comarcal en la provincia de Tarragona y encadenarse a un camión que trasportaba un alternador nuclear a la Central Asco-II. Según ‘Greenpeace’, es un acto de protesta contra la política pronuclear del Gobierno. El alternador permitirá un aumento de potencia de un 8 por ciento en Asco.”

Las centrales nucleares de manufactura soviética tienen graves errores de diseño

Rafael Caro recuerda que son 53 plantas, incluyendo Chernobyl

Madrid. **José María Fernández-Rúa**

«Todas la centrales nucleares de manufactura soviética, y no sólo la de Chernobyl, tienen graves errores de diseño y malos procedimientos de explotación». En estos términos se expresa Rafael Caro, consejero del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), en relación con la decisión del Gobierno ucraniano de reabrir el reactor número tres de la central de Chernobyl, que el 26 de abril de 1986 registró el accidente nuclear más grave de la historia de esta fuente energética.

ARCHIVO

El pasado día 6 el reactor número 3 de Chernobyl reanudó su actividad

Desde el pasado día 6 la central nuclear de Chernobyl está funcionando después de dos meses y medio de inactividad. Durante este tiempo, los expertos ucranianos han estado reparando más de medio centenar de soldaduras defectuosas en las tuberías que conducen el agua radiactiva.

Como informó ABC, la puesta en marcha del reactor número 3 de esta central, único que continúa en funcionamiento, debería haberse producido a finales de febrero.

Cuando el día 26 de abril próximo se cumplan trece años de la explosión del reactor número 4 de Chernobyl, como consecuencia de ciertos defectos de diseño y de una actuación humana descabellada, muy posiblemente esta planta siga acaparando la atención mundial ante la decisión de Ucrania de seguir suministgraves desperfectos, y la previsión económica del coste de la reparación, máxime si se tiene en cuenta el plazo del año 2000, dado por los países del G7 para cerrar las 3 unidades de Chernobyl, lo hacía inaceptable». A esto hay que añadir que en la unidad 1 de Chernobyl se detectaron en 1996 una serie de fisuras que, teniendo en cuenta ese plazo, tampoco hacen aconsejable su reparación.

Sin embargo –añade Rafael Caro– la unidad 3, aunque también desarrolló desperfectos en los tubos de refrigeración de los elementos combustibles, se consideró que era factible de reparar. En una primera etapa se arreglaron los más importantes y la central arrancó en mayo de 1986. Para la segunda fase, se detuvo en diciembre de ese año y volvió a funcionar el pasado día 6.

Şekil 218

***Tarih ve konum**: 15 Mart 1999, sayfa 92.*

***Başlık:** Sovyet yapımı nükleer santrallerde ciddi tasarım hataları var / "Las centrales nucleares de manufactura soviética tienen graves errores de diseño"*

***Alt başlık**: Rafael Caro, Çernobil de dahil 53 santral hatırlıyor / "Rafael Caro recuerda que son 53 plantas, incluyendo Chernobyl"*

***Haber girişi**: "Sadece Çernobil değil, Sovyet ürünü bütün nükleer santrallerde ciddi tasarım hataları ve iyi çalışmayan işletim prosedürleri var." Nükleer Güvenlik Kurulu Konseyi'nden Rafael Caro, Ukrayna hükümetinin 26 Nisan 1986'da bu enerji kaynağının tarihindeki en ciddi nükleer kazanın olduğu Çernobil nükleer santralindeki üç numaralı reaktörü yeniden açma kararıyla ilgili bu ifadeleri kullanıyor. "'Todas la centrales nucleares de manufactura soviética, y no solo la de Chernobyl, tienen graves errores de diseño y malos procedimientos de explotación'. Es estos términos se expresa Rafael Caro, consejero del Consejo Seguridad Nuclear (CSN), en relación con la decisión del Gobierno Ucraniano de reabrir el reactor número tres de la central de Chernobyl, que el 26 de abril de 1986 registró el accidente nuclear más Grave de la historia de esta fuente energética."*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde ABC gazetesindeki başlıklarda iki eğilim gözlenmektedir. İlki düz, haber veren başlık atmak şeklindedir. Özellikle nükleer gelişmelerin ya da olayların haberlerinde bu tip başlık tercih edilmektedir: "*Trillo santralinin güvenliğinde bir anormallik tespit edildi", "Çernobil çalışabilen tek reaktörünü yeniden açıyor"* ve *"Zorita nükleer enerji santralinin ömrü üç yıl daha uzatılıyor".*

Diğer bir eğilim ise nükleer taraftarı bir bakış açısıyla başlık atmaktır. Örneğin "*Nükleer durdurma: Işık 25 yıl boyunca yüzde 3 daha pahalıya gelecek*" başlığı dikkat çekmektedir. ABC gazetesi 1980'lerin ilk yarısında sosyal demokrat PSOE hükümeti tarafından uygulamaya alınarak inşa halindeki 5 nükleer reaktörün iptal edildiği nükleer moratoryumun uzatılmasına, diğer bir deyişle ülkedeki nükleer enerji üretimindeki kısıtlamanın sürdürülmesine politik olarak karşıdır. Başlık bu karşı çıkışın bir yansımasıdır ve gazete, başlıktan halkı en çok ilgilendiren elektriği pahalıya kullanacak olma iddiasını kesin bir dille vererek nükleer santralin ürettiği elektriğin daha ucuz olduğu, ve fakat PSOE'nin halkı pahalı elektrik kullanmaya zorladığı imasında bulunmaktadır. Başlıkta kullanılan "yüzde *3 daha pahalıya gelecek"* şeklindeki kesin dile rağmen haberin içinde "3 puanlık bir artışa neden olabilir" ifadesinin kullanıldığından gazetenin başlıktan manipülasyon yaptığı söylenmelidir.

Bu konuyla ilgili yine bu bakış açısıyla atılmış *"Bütün dünya bu tip enerjiye bağlıyken hükümet nükleer durdurmayı devam ettirecek"* başlığı da dikkat çekicidir. Gazete "bütün dünya"nın nükleer enerjiye bağımlı olduğu genellemesiyle hükümeti "bütün dünya"da olağan olan bir uygulamanın tersini sürdürmekle eleştirmektedir.

"*Almanya'nın nükleer enerjiden ayrılmasından dolayı Paris ve Londra'da alarm çanları*" başlığı da benzer şekilde gazetenin nükleer enerjiden çıkışı olumsuz bir durum olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Zira gazete başlıktan "alarm çanı" ifadesi kullanmayı tercih etmiştir.

Bu dönemde gazetede "*İspanyol teknolojisi Çin'in fethine başladı*" şeklindeki başlıklara da rastlanmaktadır. Bu tip başlıklar, İspanyol nükleer teknolojisini övmek üzerine kurgulanmıştır. "Çin'in fethi' gibi abartılı benzetmeler dikkat çekmektedir ki bunlar başlığın yönlendiriciliğine dair işaret olarak okunabilir.

Özellikle nükleer enerji üreten ülkelerde nükleer güvenlik tartışmalarını tetiklemeyi sürdürdüğü için 1990'larda da bir önceki dönemde yaşanan Çernobil nükleer kazasıyla ilgili haberler yayımlanmaya devam etmektedir. Bu haberlerin başlıkları arasında "*Sovyet yapımı nükleer santrallerde ciddi tasarım hataları var*" şeklindeki başlık dikkat çekicidir. Başlıktan, bir önceki dönemde de sıkça rastlanan Çernobil nükleer kazasını Sovyet nükleer teknolojisinin eksikliklerine bağlayarak Batılı nükleer reaktörleri aklama eğiliminin bu dönemde de sürdüğü anlaşılmaktadır. Tasarım hatalarının "ciddi" oluşu bu algıyı güçlendirmektedir. "*Rafael Caro, Çernobil de dahil 53 santral hatırlıyor*" şeklindeki alt başlıktan bu iddianın sahibinin Nükleer Denetleme Konseyi'nden Rafael Caro olduğu öğrenilmektedir. Ancak başlığa çıkarılan bu iddianın tırnak işarete olmadan sunulması, gazetenin bu iddiayı doğru kabul ettiği anlamına gelmektedir. Ancak alt başlıktan bu iddianın herhangi bir araştırmaya ya da kritere değil, Caro'nun hafızasındaki kazalara dayandığı anlaşılmaktadır.

Bu dönemde başlık düzeyinde nükleer karşıtlarının temsiliyetine de rastlanmaktadır. "*Greenpeace İspanya'daki altı nükleer reaktörün ciddi bir kaza geçirebileceğini iddia etti*" başlığında görüldüğü üzere gazete Greenpeace'in uyarısını başlıktan iddia biçiminde vererek örgüt ile arasına mesafe koymuştur. Her ne kadar *"'Greenpeace' kendini Asco'ya zincirledi*" başlığı düz olsa da *"9 aktivist jandarma tarafından tutuklandı*" alt başlığındaki pasif yapı dikkat çekmektedir. Başlığın "Nueve *activistas fueron detenidos por la Guardia Civil*" şeklindeki İspanyolca orijinali düşünüldüğünde, pasif yapı ile gizli öznenin olan "Guardia Civil"in cümlenin sonuna kaydırılarak 9 aktivistin tutuklanmasına vurgu yapıldığı ve tutuklayanın güvenlik güzleri olduğu gerçeğini önemsizleştirdiği söylenebilir.

Spot: ABC gazetesinde bu dönemdeki ilgili haberlerin spotları/haber girişleri ile başlıklar arasında uyum da uyumsuzluk da gözlenebilmektedir. Genellikle başlığı düz haber veren haberlerin spotları da düz haber veren şekildedir ya da başlığı yönlendirici olan haberlerin spot/haber girişleri de yönlendiricidir. Dolayısıyla bu haberlerde başlık grupları ve spot arasında uyumdan söz edilebilmektedir.

Ancak özellikle yönlendirici haberlerde başlık ve spot arasındaki uyumsuzluk göze çarpmaktadır. İçerdiği ima "Başlık" başlığının altında değerlendirilen *"Nükleer durdurma: Işık 25 yıl boyunca yüzde 3 daha pahalıya gelecek*" başlıklı haberin girişi şöyledir: *"Nükleer*

durdurma kapsamındaki santrallerin kesin olarak kapatılması, önümüzdeki yirmi beş yıl içinde elektrik fiyatlarında 3 puanlık bir artışa neden olabilir. Sanayi Bakanlığının verilerine göre (elektrik) şirketler(i), durdurulan nükleer santrallere yarım milyardan fazla yatırım yaptılar ki bu miktarın ödenmesi gerekecek. Öte yandan, PP lideri José María Aznar, hükümetin daha fazla nükleer santral kurmama kararını eleştirdi." Öncelikle "Başlık" bölümünde değerlendirildiği üzere hatırlatılmalıdır ki; haber girişinde *"...3 puanlık bir artışa neden olabilir"* şeklindeki olasılık bildiren ifadenin başlığa kesin bir dille "... yüzde *3 daha pahalıya gelecek"* şekilde çıkarılması gazetenin başlıktan manipülasyon yaptığı anlamına gelmektedir. Haber girişinin ilk cümlesinde elektrik fiyatlarındaki üç puanlık olası artıştan söz edilmiş ve ikinci cümle "Sanayi Bakanlığının verilerine göre..." ile başlayarak nükleer santrallere yarım milyondan fazla yatırımın yapıldığını söylemektedir, ancak okurun zihninde kaynağı belirtilmemiş olan ilk cümledeki olasılığın kaynağı, sanki Sanayi Bakanlığı olarak algılanmaktadır. Spotta muhafazakar PP'nin hükümetin bu kararı eleştirdiğinden söz edilmekte, ancak bir taraf olan nükleer karşıtlarının bu karar konusundaki görüşlerine yer verilmemektedir.

Gazetede bu dönemde ender olarak görülen nükleer karşıtı eylem haberlerinden "*Greenpeace" kendini Asco'ya zincirledi'* başlıklı haberin girişi şöyledir: "*Ekoloji örgütü "Greenpeace"in 9 aktivisti dün, Tarragona eyaletinde bir ilçeye giden yolu keserek Asco-II nükleer santraline alternatör taşıyan bir kamyona kendilerini zincirlemelerinin ardından jandarma tarafından tutuklandı. "Greenpeace"e göre bu hükümetin nükleer yanlısı politikalarına karşı yapılmış bir protesto eylemi. Alternatör Asco'da yüzde 8'lik bir potansiyel artışı sağlayacak*". Haber girişindeki jandarma tarafından tutuklanma ifadesindeki pasif yapı dikkat çekmektedir. İfadenin "*Nueve activistas de la organización ecologista "Greenpeace" fueron detenidos ayer por la Guardia Civil…*" şeklindeki İspanyolca orijinali düşünüldüğünde, pasif yapı ile gizli öznenin olan "Guardia Civil"in cümlenin sonuna kaydırılarak 9 aktivistin tutuklanmasına vurgu yapıldığı ve tutuklayanın güvenlik güzleri olduğu gerçeğini önemsizleştirdiği söylenebilir. Üstelik eylemi "*hükümetin nükleer yanlısı politikalarına karşı yapılmış bir protesto eylemi"* olarak tanımlarken kullanılan "Greenpeace'e göre" ifadesi dikkat çekicidir. Zira bu eylemin gazeteye göre protesto eyleminden başka anlamlarının olabileceğini göstermekte ve eylemin sadece protesto maksatlı olmadığı imasını içermektedir. Üstelik protesto eylemi üzerine kurulmuş olan haberin

girişinin "*Alternatör Asco'da yüzde 8'lik bir potansiyel artışı sağlayacak"* şeklindeki son cümlesi, önceki cümlelerle uyumsuzdur ve nükleer karşıtı protesto haberinde dahi nükleer reaktör reklamı yapmak amacı gütmektedir.

Bu dönemde farklı bakış açılarıyla atılmış başlıklara ve haber girişlerine de rastlanmaktadır. Örneğin "*Greenpeace İspanya'daki altı nükleer reaktörün ciddi bir kaza geçirebileceğini iddia etti*" şeklindeki başlıkta stratejik eylem kullanımıyla gazete ile Greenpeace arasına mesafe koyulurken, haberin girişi şöyledir: "*Greenpeace dün Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN)'yi eleştiren ve nükleer santral işleten şirketleri sorumsuzlukla suçlayan bir basın açıklaması yayınladı. Ekoloji örgütüne göre "9 İspanyol nükleer santralinin 6'sı çekirdek birleşmesi nedeniyle ciddi bir kaza geçirebilir.*"" Girişte stratejik eylem kullanılmamış, hatta Greenpeace'in ifadeleri doğrudan alıntı ile okura yansıtılmıştır. Üstelik aktif cümle yapısı ve Greenpeace'in Nükleer Güvenlik Konseyini eleştirdiği bilgisinin yanı sıra eleştiriye göre daha negatif olan "sorumsuzlukla suçlayan basın açıklaması" tanımlaması dikkat çekicidir. Hatırlatılmalıdır ki spot kullanılmayan haberlerde haber girişleri makro yapı altında, spot yerine incelenmektedir. Ancak başlık grubu ve haber girişi arasındaki bakış açısı farkından bir muhabir tarafından yazılmış bu haberin girişinin editoryal bir müdahale görmediği, dolayısıyla mikro yapıya dahil olduğu söylenebilir.

Bu dönemde genellikle başlık grupları yoğun olarak kullanıldığından spot kullanımı nispeten daha azdır. Spotların olmadığı haberlerde haber girişleri değerlendirdiğinde ise yukarıda da görüldüğü üzere başlık grupları ile haber girişleri arasındaki bakış açılarının farklı olduğu örneklerden hareketle bu dönemde nükleer enerji konusuyla ilgilenen gazetecilerden en azından bazılarının, nükleer enerji ve nükleer karşıtı hareket konusunda gazeteyle fikir ayrılığı yaşadığı değerlendirmesi yapılabilir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde fotoğraf kullanımı nispeten daha yaygın olsa da çalışmanın ilgilendiği haberlerde genellikle fotoğraf kullanılmamıştır. Kullanılan fotoğraflar da temsili nükleer reaktör ve santral fotoğraflarıdır. Polisin nükleer karşıtlarının göz altına alırken ki fotoğrafları dikkat çekmektedir, Bu fotoğraflar hem haberi doğrulamakta hem de nükleer karşıtlarının polis ile karşı karşıya geldiğini göstererek nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmektedir. Ancak baskı tekniklerinin kötü ve gazetenin siyah beyaz olması nedeniyle fotoğraflar istenilen etkiyi yaratmamaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde yayımlanan 89 haberden 1'i gazeteye manşet olmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalı ve genellikle birinci sayfasında büyük bir fotoğrafla birlikte tek bir konu işlediği söylenmelidir. O yüzden bu dönemde ABC'de ikinci manşet, sürmanşet ya da birinci sayfadan anonslama gibi uygulamalara sık rastlanmamaktadır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Gazete bu dönemde de nükleer enerji haberleriyle ilgilenmiş, iç sayfalarda bu haberlere genellikle üst taraflarda yer ayırmış. Ancak bu dönemde diğer haberlere oranla nükleer karşıtı protesto haberlerinin çok daha az olduğu söylenmelidir.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: ABC gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberlerini; bir önceki dönemde beri süren nükleer moratoryum tartışmaları, yine bir önceki dönemde meydana gelmiş olan Vandellós nükleer kazasının devamındaki gelişmeler, dünyadaki nükleer gelişmeler ve nükleer güvenlik çerçevesinde çalışan nükleer reaktörlerdeki olaylar oluşturmaktadır.

ABC gazetesi bu dönemde de nükleer enerjiyi savunmaktadır. Gazete sosyal demokrat PSOE hükümeti tarafından uygulamaya alınarak inşa halindeki 5 nükleer reaktörün iptal edildiği nükleer moratoryumun uzatılmasına, diğer bir deyişle ülkedeki nükleer enerji üretimindeki kısıtlamanın sürdürülmesine politik olarak karşıdır. Bu dönemde nükleer moratoryumun süresinin uzatılmaması için yayınlar yapmıştır. Gazete nükleer moratoryumun elektrik fiyatlarını ve ülkenin enerjide dışa bağımlılığını arttırdığını savunmuştur. Nükleer moratoryum üzerinden hükümetteki PSOE hükümetini eleştirmiştir. Bu anlamda nükleer moratoryum konusunun ABC için PSOE hükümetine karşı muhalefet alanlarından biri olduğu söylenebilir.

Gazetenin, İspanya'da nükleer durdurma gereği yeni nükleer santraller yapılamazken bu dönemde İspanyol nükleer endüstrisinin dışa açılmasının desteklediği de söylenebilir. ABC, başka ülkelerde nükleer santral kurmak için görüşmeler yapan/kuran şirketlere dair övgü dolu haberler yapmıştır. Ancak gazetenin bir gözünün de bu dönemde Yeşiller ve Sosyal Demokratlar hükümetinin nükleerden çıkış kararı aldığı Almanya'dadır. Düz bir haber dili ile bu süreci okurlarına aktarılmıştır.

Bu dönemde ABC'nin nükleer güvenlik konularını gündeme getirdiği gözlenmektedir. Örneğin gazete 1989'ya yaşanan Vandellós nükleer kazasının haber takibini yapmış; Nükleer Denetleme Konseyini referans alarak kazadaki ihmallerden söz etmiş, hatta ufak çaplı da olsa Konsey üzerinde baskı kurmaya yönelik haberler yaptığı da söylenmelidir. Ancak gerek Vandellos kazası, gerekse de diğer nükleer santrallerde yaşanan başka olay ve kazalar hakkında gazetenin sistem için bir tartışma yürüttüğü, nükleer enerjinin doğasında olan tehlikelerden hiç söz etmeyerek olayların ya da kazaların sorumlularını çalışanlar ve nükleer enerji şirketleriyle sınırlı tuttuğu söylenmelidir. Gazete bu anlamda nükleer güvenliği ve nükleer enerjiyi sorgulamamakta ve hatta ihmalleri/hataları çalışanlara, dolayısıyla şirketlere bağlayarak ve Nükleer Denetleme Konseyinin her olay/kazada nükleer üreticisi şirketlere kestiği para cezalarını köpürterek okurun nükleer enerjiyi ve nükleer güvenliği sorgulamasının önüne geçmektedir. Bu dönemde gazetenin, her olayın ya da kazanın ardından ilk eğilimi, Nükleer Güvenlik Konseyine dayanarak dışarıya radyasyon sızmadığı yolunda haber yapmak ve böylelikle tehlikenin olmadığı imasında bulunarak olay/kazaya rağmen yurttaşların nükleer enerji üretiminin sürdürülmesine dair rızalarının devamını sağlamaktır.

Gazetede bu dönemde nükleer karşıtlarının temsiliyeti çok azdır, hatta 10 yıllık dönemde sadece Greenpeace'in bir nükleer protesto bir de nükleer karşıtı basın haberine yer verilmiştir. Basın açıklaması nükleer güvenlik çerçevesindedir ve uyarı niteliğindedir, kaldı ki gazete bu haberi Greenpeace ile arasına mesafe koyarak sadece iddia bazında aktarmıştır. Nükleer protesto eylemi ise, aktivistler kendilerini zincirledikleri için haber değeri yüksek ilginç bir eylemdir. Gazetede diğer nükleer karşıtı gruplar ya da nükleer santral bölgelerindeki yerel inisiyatifler görmezden gelinmiştir. Bu dönemde gazete bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer karşıtları hakkında açıktan olumsuzlama yapmamıştır ancak Greenpeace haberini

aktivistlerin göz altına alınışı üzerine kurarak zaten okurun zihninde polisle karşı karşıya gelen nükleer karşıtlarının suçlu olduğu ve kamu düzeninin bozdukları algısını yaratmıştır.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 89 haberin sadece 2'si nükleer karşıtı kaynaklara dayanmaktadır. 25'i İspanya'nın nükleer reaktörlerindeki olay, çatlak ya da sızıntılar ve bunların etrafındaki gelişmelerle ilgilidir. 12 haber nükleer moratoryumun süresinin uzatılması ile ilgilidir. Geri kalan haberler de Çernobil de dahil olmak üzere dünyadaki nükleer gelişmeleri konu almaktadır.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar nükleer güvenlikle ilgilidir; İspanya'da reaktörlerin tehlike arz ettiği ve ikinci bir Çernobil kazasının yaşanabileceği yolundadır. Nükleer taraftarı argümanlar ise nükleer santrallerin istihdam alanı olduğu, nükleer enerjinin ucuz olduğu ve İspanya'nın dışa bağımlılığını azaltacağı yolundadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: ABC gazetesinde bu dönemde "izin verildi", "göstericiler tutuklandı" gibi pasif cümlelere rastlanmaktadır. İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi ABC'de de mevcuttur, dört beş cümlenin artarda bağlanmasıyla uzun cümleler oluşturulmaktadır. Bu cümleler genellikle birbiriyle uyumludur, uyumsuz cümlelerin genellikle editoryal müdahale görmüş olma olasılıkları mevcuttur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: ABC gazetesinde bu dönemde özellikle gereken yerde tırnak işareti kullanmamak ya da gereksiz bir biçimde tırnak işareti kullanmak gibi stratejik noktalama işareti olarak değerlendirilebilecek durumlar mevcuttur.

Gazete, bu dönemin başında Vandellós-II reaktöründe meydana gelen kazayı "olay" ya da "sızıntı" olarak tanımlamakta, "kaza" kelimesini kullanmaktan kaçınmaktadır. Gazete

böylelikle nükleer güvenlik konusunda hassas olan toplumun nükleer enerjiye dair rızasını bunların "ufak tefek olaylar olduğu" imasıyla sağlamaktadır.

Gazetede yönlendirici haberlerin işareti olarak okunabilecek şekilde "büyük ve benzersiz ticari fırsat" gibi sıfat tamlamalarına rastlanmaktadır. Yine yönlendirmenin bir işareti olarak "bütün dünya nükleer enerji kullanırken..." gibi genellemelere de rastlanmaktadır ki; bu genellemelerle okurun algısıyla oynanmakta ve okura gerçekten bütün dünyanın nükleer enerji kullandığını düşündürmektedir.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca, genellikle propagandif ve saldırgan olmayan nükleer taraftarı bir dil kullanmıştır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak için fotoğraflara, grafiklere, istatistiklere, şemalara ve haritalara başvurulmuştur. Gazetede yetkililerin dışında konuyla ilgili nadiren de olsa uzman görüşlerine rastlanmaktadır. Nükleer karşıtı görüşler yok denecek kadar azdır.

Gazetede sık sık "sosyalistler", "uzmanlar" gibi genellemeleri kullanmaktadır. Bu genelleme haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki öznenin tüm sosyalistler olduğu yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.5 Nükleerden çıkış kararı ve 2008 krizi (2000-2010)

Bu dönem Amerika'daki 11 Eylül saldırılarının ardından ortaya atılan terörle küresel mücadele konseptinin İspanya'ya yansımalarının somut olarak görüldüğü dönemdir. Zira genel seçimlerden bir gün önce Atocha tren istasyonuna El Kaide ile bağlantılı gruplarca yapılan ve 193 kişinin ölümüne neden olan bombalı saldırının sorumlusu, seçmen tarafından Irak'ın işgalinde ABD'ye destek veren muhafazakar Halk Partisi olarak değerlendirilmiş ve iktidara yeniden sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) gelmiştir. Bu dönemde PSOE'nin nükleerden çıkış söylemiyle kapattığı reaktörler olsa da 2008 ekonomik krizi PSOE'nin nükleer enerjiden çıkış konusunda geri adım atmasına neden olacaktır.

3.5.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

Halk Partisi iktidarı altında 2000'i karşılayan İspanya'da bu sene ülke tek uranyum üretim merkezi olan Salamanca'daki uranyum madenini kapatarak uranyum üretimini durdurmuştur. Ancak bu kararda nükleer enerji karşıtlığının etkisi yoktur. Kararda madendeki rezervlerin yetersiz olmasının yanı sıra hükümetin, uranyumun dışarıdan temini halinde 9 milyon euro kar edeceği hesabı rol oynamıştır.[567]

Bu dönemde dünyanın gündemini 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli kentlerinden New York'taki ikiz kulelere yapılan saldırı değiştirmiş, bu saldırıdan sonra ABD "terörizme karşı küresel savaş"[568] konseptini devreye sokmuştur. Bu konsept dahilinde saldırıların faili olduğu iddiasıyla El Kaide'ye ABD'nin vereceği yanıtı, Halk Partisi (PP) genel başkanı Mariano Rajoy Brey iktidarındaki İspanya'nın da aralarında olduğu bazı Avrupalı ülkeler de desteklemiştir.[569]

Bu konsept çerçevesinde ABD ve müttefikleri, terör gerekçesiyle 2001'de Afganistan'ı, 2003'te ise Irak'ı işgal etmiştir. İspanya'da 2004 genel seçimlerinin hemen öncesinde El Kaide sempatizanı kişiler, İspanya'nın Afganistan ve Irak'ın işgaline destek vermesine misilleme olarak Madrid'de Atocha tren istasyonuna terörist bir saldırı düzenlemiş, 192 kişinin ölümüne yol açmıştır.[570] Bu saldırı Mariano Rajoy Brey başkanlığındaki PP hükümetini zor durumda bırakmıştır. Rajoy'un rakibi ise PSOE'nin başında olan Jose Luis Rodriguez Zapatero'dur. Zapatero seçim çalışmalarını nükleer santralleri kademeli olarak kapatmak, daha temiz daha güvenli ve daha ucuz enerji alternatifleri için finansman sağlamak söylemleri üzerine kurmuştur. 14 Ekim 2004'teki seçimlerin kazananı, Yeşiller ve Yeşil Sol'un da desteğini alan PSOE ve Zapatero olmuştur. Halkın Zapatero'ya oy vermesindeki motivasyonun Zapatero'nun nükleer santralleri kapatma sözünden çok, halkın Madrid'e düzenlenen terörist saldırısından Rajoy'u sorumlu tutmasından kaynaklandığını özellikle belirtmek gerekmektedir. Fakat nükleer karşıtlarının da Zapatero'ya destek vermediğini söylemek haksızlık olacaktır. Zira Halk Partisi'nin seçimi kaybetmeden önceki son nükleer icraatı oybirliğiyle kabul ettiği düşük seviyeli atıklar için bir depolama merkezi inşasını da

[567] Marín, s.73, 74.
[568] "War on terror", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/War_on_Terror, (erişim tarihi: 30 Aralık 2017).
[569] José Manuel Rodríguez Uribes, Las víctimas del terrorismo en España, Madrid: Editorial Dykinson, S.L., s.74,75.
[570] Antonio Ruiz Valdivia, "¿Por qué pasó el 11-M?: El origen y las causas del trágico atentado", Hufington Post, 11 Şubat 2004, www.huffingtonpost.es/2014/03/10/causas-11-m_n_4934191.html, (erişim tarihi: 2 Ocak 2017).

öneren 6. İspanya Radyoaktif Atık Planı'nı olmuştur ki bu plan, içinde düşük seviyeli atık bulunduran 12 bin 816 metreküplük atık silolarının ya da dev varillerin 60 yıl boyunca güvenli bir biçimde tutulabileceği bir atık deposunun hangi belediyelere kurulabileceğine dair bir proje önermektedir.[571] Pedro Baños Páez ve Pedro Costa Morata'ya göre hükümetin atık depoları için belediyelere ait kaçak alanları seçme metodunu kullanmasının nedenlerinden biri İspanyol kamuoyunun nükleer enerjiye dair olumsuz fikrini olumluya çevirmektir, fakat evdeki hesap çarşıya uymamış ve yine nükleer karşıtı sesler yükselmiştir.[572]Bu anlamda seçimlerin hemen öncesinde yükselen nükleer karşıtı muhalefetin elbette seçimlerde etkisi olmuştur.

İspanya'nın yeni başbakanı Zapatero, Meclis'te 12 Mayıs 2005'te yaptığı konuşmasında muhalefeti İspanya'nın nükleer enerjiden çıkışı için bir takvim yapmaya, bunun için de diyalog içinde olmaya davet etmiştir. Bu konuşma, Zapatero'nun seçim çalışmaları sırasında nükleer enerjiden çıkış hakkında verdiği sözlerin bir taahhütü olarak algılanmıştır ve bu taahhüt, diyalog masası toplantılarıyla birlikte vücut bulmaya başlamıştır. 29 Kasım 2005'te ve 16 Mayıs 2006'da "Nükleer Enerjiden Çıkış için Diyalog Masası" adı altında hükümet temsilcileri, nükleer endüstri temsilcileri, sendikalar, tüketiciler ve ekolojistlerin katıldığı toplantılar yapılmış, bu toplantılarda nükleerden çıkışın ancak kademeli olarak mümkün olabileceği aksi halde genel elektrik problemlerine yol açmanın olası olduğuna karar verilmiştir.[573] Zaten minimum sayıda nükleer reaktöre sahip olan ülkelerden olan İspanya'da[574] hükümetin nükleerden çıkış konusundaki ciddiyetinin ilk somut göstergesi ise Nisan 2006'da İspanya'nın ilk nükleer reaktörü olan Zorita reaktörünün kapatılması olmuştur. Daha sonra hükümet, ikinci adım olarak seçim programında da yer alan Burgos'taki Garoña reaktörünün de kapatılacağını duyurmuştur.

Hükümetin nükleer karşıtı söylemleri nükleer lobinin ise hoşuna gitmemektedir. 2000'lerin başından itibaren yenilenmiş argümanlarla Nükleer Rönesans dönemini ilan eden "Endüstri Nükleer Rönesans kapsamında pek çok yenilikle birlikte kafa tutmaktadır. Bunların

[571] Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Sexto Plan General de Residuos Radiactivos", www.minetad.gob.es/energia/nuclear/Residuos/Documents/SextoPGRR.pdf, (erişim tarihi: 10 Ocak 2017).
[572] Pedro Baños Páez ve Pedro Costa Morata, s.138,139.
[573] Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Conclusiones de la mesa de dialogo sobre la evolución de la energía nuclear en España", http://www.minetad.gob.es/energia/nuclear/mesa-dialogo/Clausura/C.%20Conclusiones/Conclusiones_EeA_GP.pdf, (erişim tarihi: 2 Ocak 2017).
[574] Roberto Luis Brocate Pirón, El Renacimiento Asiático de la energía nuclear, Ministerio de Defensa: Centro Superior de Estudios de la Defensa Nacional 2010, s.13.

çoğu kaynak ve yeteneklerle ilgilidir. Ancak şüphesiz ufukta yeni engeller de vardır."[575] Sektör oyuncuları, engel olarak gördükleri Zapatero ve onun nükleer karşıtı politikalarını eleştirmektedir:

> "Bazı politikacılar dağıtım ağlarıyla dolu olan Avrupa pazarının ortasında 'nükleersiz saha" istemektedirler ki bu istek gerçeklikten bir miktar uzak. Teknik ve ekonomik bir bakış açısıyla bakmak gerekirse on yıllardır başarılı ve güvenli bir biçimde çalışmış nükleer santrallerin kapatılması mantıklı mıdır?[576]=

Öte yandan dünyadaki en büyük ekonomik krizlerden biri olarak tanımlanan 2008 ekonomik krizinin etkileri 2009'da İspanya'da da kendini iflaslar ve işsizlik olarak göstermeye başlamıştır. Nükleer lobinin eleştirilerinin üzerine bir de ülkeyi gelecek yıllarda daha da sarsacak olan ekonomik kriz eklenince hükümet nükleerden çıkış konusunda geri adım atmıştır. 2009 yılında Zapatero devlet kanalı rtve'de daha önce kapatılacağını duyurduğu Garoña reaktörünün 2013'e kadar çalışacağını açıklamıştır; elektrik açığı oluşturacağı gerekçesiyle reaktörü kapatmaktan vazgeçen hükümet de reaktörün çalışma iznini 2013 yılına kadar uzatmıştır. [577] Bu karar, PSOE hükümetinin kendi oluşturduğu nükleerden çıkış takvimine indirdiği ilk darbedir ve nükleer karşıtları tarafından tepkiyle karşılanmıştır. [578]

PSOE hükümeti her ne kadar ağırdan alsa da Halk Partisi'nin projesi olan 6. İspanya Radyoaktif Atık Planı'nı uygulamadan çekmemiş ve bu planın önerdiği şekilde nükleer santrallerin kendi bünyelerindeki atık depolarında tutulmakta olan düşük ve orta seviyeli atıklar için geçici depolama merkezi sürecini devam ettirmiştir.

Gerek hükümet içindeki fikir ayrılıkları gerekse de nükleer endüstrinin baskısı nedeniyle de nükleerden çıkış konusunu takvime bağlamaya muktedir olamayan Zapatero, yine de nükleer enerjinin kullanımını kısıtlayarak sonlandırmak gibi bir planla hareket etmiş

---

[575] Joseph M. Carelli, José Aycart, "Renacimiento Nuclear: Los desafíos", Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, No: 297 (2009), s.16.
[576] Ulrich Gräber, "La demanda energética mundial. Un desafío clave para la industria nuclear", Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, No.297: (2009), s.15.
[577] "El Gobierno decide mantener operativa la central nuclear de Garoña hasta el 5 de julio de 2013", Radio Televisión Española, 2 Temmuz 2009. www.rtve.es/noticias/20090702/gobierno-decide-mantener-operativa-central-nuclear-garona-hasta-5-julio-2013/283085.shtml, (erişim tarihi:10 Ocak 2017).
[578] Lorenzo Lamirez, "El Gobierno tapa la decisión política de cerrar Garoña a golpe de talonario", www.libertaddigital.com/economia/el-gobierno-tapa-la-decision-politica-de-cerrar-garona-a-golpe-de-talonario-1276376786/, (erişim tarihi: 11 Ocak 2017).

ve fakat başarılı olamamıştır. 2008 ekonomik krizinin de İspanya üzerindeki büyük etkilerinden dolayı nükleer enerjiden çıkış kararı pratikte sürdürülebilir bir karar olmaktan çıkmıştır. Nükleer karşıtı programı konusunda kararlı duramaması da Zapatero'nun hanesine eksi olarak yazılmıştır.

3.5.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi

El Pais gazetesinin bu dönemde de PSOE'ye açıktan destek vermese de bu partiye yakın olduğundan söz edilebilir. Ancak bu dönemde gazetede hem PSOE hem de Başbakan Zapatero'ya dair eleştiriler de çıkmıştır.

Gazete bu dönemde Zapatero'nun nükleerden çıkış kararını olmasa bile, bu kararı uygulamadaki aceleciliğini ve hükümet içindeki çift dilliliği eleştirmiştir:

> "Nükleer konusunda hükümetin pozisyonu asla net olmadı. Çevre Bakanlığı nükleer enerjiye açıkça saldırırken, Sanayi Bakanlığı nükleer enerjiyi savunuyor. Bu da bir çift dillilik yaratıyor. Endüstri, bir yıl sonra bu kararın bir sonraki dönem için mantıklı olacağını söyledi ama Zapatero çıkış konusunda ısrarcı. "[579]

Sosyolojik Araştırmalar Merkezi'nin (Centro de Investigaciones Sociológicas) bir araştırmasına göre 2009'da kendini PSOE seçmeni olarak tanımlayan seçmenlerin yüzde 30'u ve Birleşik sol seçmeni olarak tanımlayanların yüzde 21'i of El País okurudur. araştırmaya katılan örneklemler arasında muhafazakar Halk Partililerin sadece yüzde 5'i El País okuduğunu söylemiştir.[580]

Gazetenin bu dönemde ilk kez hisselerinin yüzde 25'ini halka açmıştır, ancak buna rağmen Polanco ailesi gazetenin hisselerinin yüzde 68'ine sahiptir.[581]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

---

[579] Rafael Méndez, "El Gobierno decide cerrar Garoña y descarta ampliar la vida de otras centrales nucleares", El País, 17 Eylül 2006, s. 22.
[580] Baumgartner ve Chaqués Bonafont, s.271
[581] Almiron ve Segovia, s. 2909, 2911.

Turquía proyecta una central nuclear en una zona de riesgo sísmico

SILVIA DE FÉLIX, **Ankara**

Turquía se prepara para dar luz verde a un proyecto concebido hace más de tres décadas: su primera central nuclear. El debate gira en torno al riesgo sísmico del emplazamiento, en Akkuyu, en la costa mediterránea, zona calificada por algunos expertos de "altamente peligrosa" por estar muy próxima a una de las fallas que atraviesan el sur del litoral.

El Gobierno y la industria —pujan tres consorcios internacionales— se enfrentan a ecologistas y gran parte de la opinión pública. Según Greenpeace, los estudios sismológicos en la zona son tan antiguos como la licencia de construcción otorgada hace 26 años. El Ministerio de Energía asegura que Akkuyu se encuentra en una de las áreas menos propensas a terremotos de Turquía, al tiempo que confía en que la tierra nunca llegue a temblar más allá de los 6,4 grados en la escala de Richter, vibración máxima que soportarían los muros de la polémica planta.

Konum ve tarih: *14 Mart 2000, sayfa 44.*

Başlık: *Türkiye deprem riski olan bir bölgede nükleer santral kurmayı planlıyor / "Turquía proyecta una central nuclear en una zona de riesgo sísmico"*

Haber girişi: *Türkiye, 30 yıldan fazla bir süre önce tasanlarmış olan bir projeye; ilk nükleer enerji santraline yeşil ışık yakmaya hazırlanıyor. Akdeniz kıyısındaki bölge (ülkenin) güney sahilinden geçen fay hatlarından birine çok yakın olduğundan bazı uzmanlar tarafından "son derece tehlikeli" olarak nitelendirildiği için Akkuyu(ya nükleer santral) tartışması deprem riski üzerinden dönüyor. /*

Şekil 219

"Turquía se prepara para dar luz verde a un proyecto concebido hace más de tres décadas: su primera central nuclear. El debate gira en torno al riesgo sísmico del emplazamiento, en Akkuyu, en la costa mediterránea, zona calificada por algunos expertos de "altamente peligrosa" por estar muy próxima a una de las fallas que atraviesan el sur del litoral."

El CSN afirma que las fisuras en la nuclear Ascó II no son peligrosas

LALI CAMBRA, **Tarragona**

El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), máxima autoridad en materia de energía atómica, aseguró ayer que las fugas de agua radiactiva detectadas en la vasija del reactor de Ascó II (Tarragona) a raíz de la aparición de unas fisuras están "muy por debajo del límite seguridad establecido". Por tanto, señala el CSN, el incidente no tuvo en ningún momento la condición necesaria para calificarlo como de "suceso notificable" en la escala internacional de valoración de accidentes nucleares.

Las fugas de agua radiactiva procederán del sistema de refrigeración del reactor se han producido en siete soldaduras de sellado de los tubos, que se acoplan a la vasija y que sirven para introducir los elementos de control del estado del reactor (como la temperatura o la presión del mismo). Los ecologistas, en cambio, se apresuraron ayer a calificar el incidente de "importante" y vinculaban el mismo al aumento de peligrosidad que aplican los dos grupos nucleares del complejo atómico de Ascó.

Según el máximo órgano regulador, la inspección de los conductos que permitió descubrir la fuga se realizó porque no habían identificado fugas similares en centrales de diseño parecido a la de Ascó en 20 complejos atómicos de Estados Unidos Suecia y Bélgica. La fuga era visible a simple vista debido a que el agua radiactiva, al evaporarse tras haber salido a la superficie, dejó un rastro de ácido bórico. La fuga era conocida por la autoridad atómica, aunque no era de obligada comunicación ya que, según fuentes del CSN, nunca llegó a ser mayor del quinto por minuto (un galón equivale a 3,78 litros), máximo permitido en el protocolo de funcionamiento de la central.

Konum ve tarih: *15 Mart 2001, sayfa 29.*

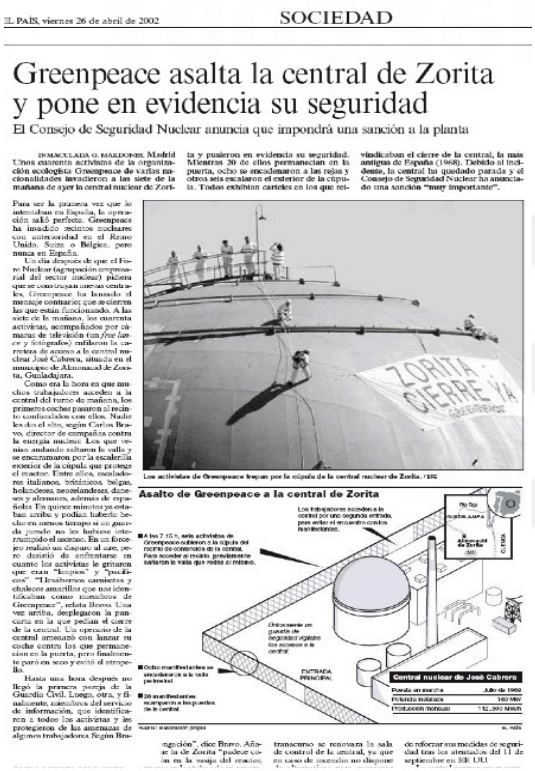
Başlık: *Nükleer yetkililer Ascó II'deki radyoaktif sızıntının tehlikeli olmadığını iddia etti / "La autoridad nuclear sostiene que la fuga de agua radiactiva del reactor de Ascó II no reviste peligro"*

Haber girişi: *Reaktörle doğrudan bağlantılı birincil soğutma sisteminden sızan radyoaktif su, kazanın kapağına bağlı mühürlü 7 tüpten kaynaklandı. Bazı tüpler reaktörün fisyon sürecini kontrol eden çubukları içerir, diğerlerinde ise suyun sıcaklığını ve basıncı ölçen elemanlar bulunur. Bu arıza, Ascó II reaktörünün yakıt ikmali için durdurulduğu 24 Şubat'tan günler önce tespit edildi. Ve yakıt ikmali 28 gün sürdü. /*

Şekil 220

"Las fugas de agua radiactiva procedentes del sistema primero, que está en contacto directo con el reactor, se han producido en siete soldaduras de sellado de los tubos que se acoplan a

la tapa de la vasija. Algunos tubos acogen las barras que controlan el proceso de fisión del reactor y otros albergan sensores y elementos de medición, por ejemplo de la temperatura o la presión del agua. Esta avería se detectó hace ya días, antes del 24 de febrero, día en que el reactor de Ascó II entró en situación de parada fría (inactividad) para proceder a la periódica recarga de combustible, operación que tarda 28 días en completarse."

EL PAÍS, viernes 26 de abril de 2002 SOCIEDAD

Greenpeace asalta la central de Zorita y pone en evidencia su seguridad

El Consejo de Seguridad Nuclear anuncia que impondrá una sanción a la planta

INMACULADA G. MARCOTEGUI. Madrid

Unos cuarenta activistas de la organización ecologista Greenpeace de varias nacionalidades invadieron a las siete de la mañana de ayer la central nuclear de Zorita y pusieron en evidencia su seguridad. Mientras 20 de ellos permanecían en la puerta, ocho se encadenaron a las rejas y otros seis escalaron el exterior de la cúpula. Todos exhibían carteles en los que reivindicaban el cierre de la central, la más antigua de España (1968). Debido al incidente, la central ha quedado parada y el Consejo de Seguridad Nuclear ha anunciado una sanción "muy importante".

Para ser la primera vez que lo intentaban en España, la operación salió perfecta. Greenpeace ha invadido recintos nucleares con autoridad en el Reino Unido, Suiza o Bélgica, pero nunca en España.

Un día después de que el Foro Nuclear (agrupación empresarial del sector nuclear) pidiera que se consagran nuevas ventajas, Greenpeace ha lanzado el mensaje contrario: que se cierren las que están funcionando. A las siete de la mañana, los cuarenta activistas, acompañados por cámaras de televisión (un *free lance* y fotógrafos) enfilaron la carretera de acceso a la central nuclear José Cabrera, situada en el municipio de Almonacid de Zorita, Guadalajara.

Como era la hora en que muchos trabajadores acceden a la central del turno de mañana, los primeros coches pasaron al recinto confundidos con ellos. Nadie les dio el alto, según Carlos Bravo, director de campaña contra la energía nuclear. Los que venían andando saltaron la valla y se encaramaron por la escalerilla exterior de la cúpula que protege el reactor. Entre ellos, escaladores italianos, británicos, belgas, holandeses, neozelandeses, daneses y alemanes, además de españoles. En quince minutos ya estaban arriba y podían haberlo hecho en menos tiempo si un guarda jurado no les hubiese interrumpido el ascenso. En un forcejeo realizó un disparo al aire, pero desistió de enfrentarse en cuanto los activistas le gritaron que eran "limpios" y "pacíficos". "Llevábamos camisetas y chalecos amarillos que nos identificaban como miembros de Greenpeace", señala Bravo. Una vez arriba, desplegaron la pancarta en la que pedían el cierre de la central. Un operario de la central amenazó con lanzar su coche contra los que permanecían en la puerta, pero finalmente se paró en seco y evitó el atropello.

Hasta una hora después no llegó la primera pareja de la Guardia Civil. Luego, otra, y finalmente, miembros del servicio de información, que identificaron a todos los activistas y les protegieron de las amenazas de algunos trabajadores. Según Bravo, "la operación" dice Bravo. Además de la de Zorita "podría colapsar en la vasija del reactor transcurso se renovara la sala de control de la central, ya que en caso de incendio no dispone de reforzar sus medidas de seguridad tras los atentados del 11 de septiembre en EE UU.

Los activistas de Greenpeace treparon por la cúpula de la central nuclear de Zorita. / EFE

Asalto de Greenpeace a la central de Zorita

Central nuclear de José Cabrera

Puesta en marcha	Julio de 1968
Potencia nuclear	160 MW
Producción neta(en 2001)	1.152,3(1) MWh

Konum ve tarih: *26 Nisan 2002, sayfa 27.*

Başlık*: Greenpeace, Zorita santralına saldırdı ve santralin güvenlik açığına kanıtladı/ "Greenpeace asalta la central de Zorita y pone en evidencia su seguridad"*

Alt başlık*: Nükleer Güvenlik Konseyi santrale yaptırım uygulayacağını açıkladı / "El Consejo de Seguridad Nuclear anuncia que impondrá una sanción a la planta"*

Haber girişi: *Çeşitli ülkelerden yaklaşık kırk Greenpeace aktivisti, dün sabah saat 7'de Zorita nükleer santralini işgal etti ve santralin güvenlik açığını kanıtladı. Yirmi aktivist kapıda beklerken 8'i kendini bariyerlere*

Şekil 221

zincirledi, 6'sı ise kubbeye tırmandı. (Kubbeye) asılan posterlerle İspanya'nın en eski (1968) nükleer santralinin kapatılması talep edildi. / "Unos cuarenta activistas de la organización ecologista Greenpeace de varias nacionalidades invadieron a las siete de la mañana de ayer la central nuclear de Zorita y pusieron en evidencia su seguridad. Mientras 20 de ellos permanecían en la puerta, ocho se encadenaron a las rejas y otros seis escalaron el exterior de la cúpula. Todos exhibían carteles en los que reivindicaban el cierre de la central, la más antigua de España (1968)"

La comisaria de Medio Ambiente se opone a la postura pronuclear de Loyola de Palacio

Matas recuerda a su compañera del PP que España no apuesta por las plantas atómicas

GABRIELA CAÑAS, Bruselas

Las declaraciones de la comisaria de Energía y Transporte de la UE, Loyola de Palacio, en favor del mantenimiento de la energía nuclear si se quiere cumplir el compromiso de reducción de gases de efecto invernadero que establece el protocolo de Kioto merecieron ayer una dura réplica de la comisaria de Medio Ambiente, Margot Wallström. "Para cumplir nuestros compromisos de Kioto no hay necesidad alguna de incrementar el uso de la energía nuclear", dijo. También el ministro español de Medio Ambiente, Jaume Matas, discrepó de su compañera de partido.

"Estoy en desacuerdo con Loyola de Palacio. No deberíamos obligar al ciudadano a optar entre el cambio climático y la nuclear porque no es necesario. Cumplir con el Protocolo de Kioto no obliga a la UE a variar su sistema básico mixto de energía", declaró Wallström a EL PAÍS.

La comisaria de Medio Ambiente explicó: "No es un secreto que hay diferentes puntos de vista dentro de la Comisión Europea sobre el uso de la energía nuclear. Cada uno tenemos un punto de partida distinto. Y para mí lo importante es destacar que para cumplir nuestros compromisos de Kioto no hay necesidad ninguna de incrementar el uso de la energía nuclear".

La postura de De Palacio es, según Wallström, importante. "Estamos trabajando duramente para la ratificación del Protocolo de Kioto e intentando aplicar el comercio de emisiones; por eso es importante no entrar ahora en este tipo de debates, que quizá deberían plantearse en el futuro, a largo plazo".

Alemania, Suecia, Dinamarca y Bélgica han decidido renunciar a la energía nuclear, pero Wallström recordó ayer que ninguno de ellos va a cerrar sus centrales antes de 2012, fecha límite establecida por el protocolo de Kioto. La comisaria apuesta a la nuclear la investigación e inversión en tecnologías limpias y energías renovables, cuyo potencial de uso "es cien veces mayor que el actual".

El ministro español de Medio Ambiente, Jaume Matas, compañero de partido de Loyola de Palacio, fue menos crítico que Wallström pero quiso marcar distancias. "Hay que respetar la opinión y los argumentos de Loyola de Palacio, pero hoy por hoy la apuesta de España es por las energías renovables, por la eliminación de las centrales térmicas tradicionales altamente contaminantes y su sustitución o renovación por plantas de gas de ciclo combinado", declaró el ministro en la reunión constitutiva del Consejo Nacional del Clima.

Datos del año 2000

Entre tanto, la Agencia Europea de Medio Ambiente difundió ayer los datos sobre emisiones de gases de efecto invernadero de la UE en el año 2000 y el nivel de cumplimiento de cada país. La agencia destaca como negativo el aumento de emisiones en un 0,3% en 1999 el volumen era un 3,8% inferior a las emisiones de 1990, y en 2000 la reducción se situó en un 3,5%. Este dato fue definido por Wallström como preocupante porque aleja a la Unión Europea un poco más de su objetivo final del 8% de reducción.

España es, también esta vez, el país más alejado de sus compromisos. El reparto de cargas aprobado por los Quince permite a España aumentar en un 15% sus emisiones en 2008- 2012 respecto a 1990. El aumento es, sin embargo, ya en 2000 del 33,7%.

La portavoz de Medio Ambiente de la Comisión, Pia Ahrenkilde, admitió que Bruselas puede abrir en el futuro un procedimiento de infracción a España, pero que tal posibilidad es el último recurso. "El acuerdo firmado por los Quince del reparto de emisiones es vinculante y, por tanto, se podría hacer pero no ahora. Estamos a mitad de camino y confiamos en que España será capaz de cumplir".

Wallström destacó que el plan de Bruselas sobre cambio climático contiene hasta 40 medidas distintas y que países como España pueden adoptar planes suplementarios para reducir sus emisiones. "No es una tarea fácil pero estoy convencida de que hay todavía un gran margen de maniobra para cumplir los objetivos con un mayor ahorro de energía, la promoción de una energía más eficiente y la adopción de políticas decisivas respecto al transporte, la industria y la agricultura."

Emisiones de gases de efecto invernadero en la UE

	Cambio 1990-2000 (en %)	Cambio 1990-2000 (en Mt)	Objetivo para el cambio 2008-2012 de Kioto (reparto de la carga UE, en %)	Indicativo de progreso (En puntos porcentuales)	Evaluación de acciones en 2020
España	4,1	33,7	15,0	26,2	
Irlanda	1,5	24,0	13,0	17,5	
Portugal	-1,1	30,1	27,0	14,6	
Grecia	4,8	21,2	25,0	8,7	
Italia	0,7	2,9	6,5	7,2	
Países Bajos	-0,4	2,6	-6,0	5,6	
UE-15	0,3	-0,5	-8,0	0,3	
Francia	-1,1	-3,7	0,0	-1,7	
Suecia	-1,6	-1,9	4,0	-3,9	
Finlandia	2,9	1,1	0,0	-1,1	
Reino Unido	0,4	-12,6	-12,5	-1,2	
Alemania	-0,2	-13,1	-21,0	-8,0	
Luxemburgo	-0,8	-40,1	-28,0	-31,1	

(*) Algunos estados miembros han seleccionado un año de referencia diferente de 1990 para los países flotantes, con arreglo a lo dispuesto en el Protocolo.

(**) Entre paréntesis, los datos que reflejan diversos ajustes como consecuencia del convenio de electricidad de 1990.

Fuente: Agencia Europea del Medio Ambiente

(a) 2% Refleja la desviación de las emisiones países de gases de efecto invernadero en 2000 (sobre una hipotética base anual de 1990) y el objetivo del Protocolo de Kioto para 2008-2012, teniendo dicha ajuste del cielo de electricidad de 1990. Por ejemplo, el objetivo de Irlanda es limitar el incremento de sus emisiones en un 13% respecto a los niveles de 1990 durante el período 2008-12, por lo que su "objetivo final" teórico para 2000 es un aumento no superior al 7,5%. Sus emisiones reales en 2000 reflejan un aumento del 25,2% de los niveles de 1990, por lo que su "distancia del objetivo" es de 25,7 – 7,5 = 18,2 puntos porcentuales.

EL PAÍS

Konum ve tarih: *30 Nisan 2002, sayfa 26.*

Başlık*: Çevre Komiserliği, nükleer enerjiye desteğinden dolayı Loyola de Palacio'yu eleştirdi / "La comisaria de Medio Ambiente critica a Loyola de Palacio por apoyar las nucleares"*

Alt başlık: *Matas, PP'den çalışma arkadaşına İspanya'nın atom santralleri üzerine bahse girmediğini hatırlattı /"Matas recuerda a su compañera del PP que España no apuesta por las plantas atómicas"*

Şekil 222

Haber girişi*: AB Enerji ve Ulaştırma Komisyon Üyesi Loyola de Palacio'nun açıklamaları, Kyoto Protokolü tarafından düzenlenen sera gazı azaltma taahhüdü yerine getirmek için nükleer enerjinin devamından yanaydı. Çevre Komiseri Margot Wallström (ise buna) dün sert bir yanıt verdi: "Kyoto taahhütlerimizi karşılamak için nükleer enerjinin kullanımını artırmaya gerek yok". Ancak İspanya Çevre Bakanı Jaume Matas, Wallström ile aynı fikirde değildi. / "Las declaraciones de la comisaria de Energía y Transporte de la UE, Loyola de Palacio, en favor del mantenimiento de la energía nuclear si se quiere cumplir el compromiso de reducción de gases de efecto invernadero que establece el protocolo de Kioto merecieron ayer una dura réplica de la comisaria de Medio Ambiente, Margot Wallström. "Para cumplir nuestros compromisos de Kioto no hay necesidad alguna de incrementar el uso de la energía nuclear", dijo. También el ministro español de Medio Ambiente, Jaume Matas, discrepó de su compañera de partido."*

Vista de las cúpulas de los dos reactores de la central nuclear de Almaraz (Cáceres).

El análisis de riesgos en la central de Almaraz dividió al Consejo Nuclear

La planta funciona con un permiso especial por tres votos de cinco

CARMEN MORÁN, Madrid

El Consejo de Seguridad Nuclear se reunió en varias ocasiones en el mes de mayo para decidir si permitían a la central cacereña funcionar con los generadores portátiles, pero no alcanzaban un acuerdo. Tres informes diferentes sembraban conceder el permiso a la central por cuestiones de seguridad. Otros dos concluían que la probabilidad de que varios percances encadenados condujeran a una situación de gravedad era altamente improbable.

El sábado 31 de mayo el presidente de la Red Eléctrica Española, Pedro Mielgo, envió un correo electrónico a la presidenta del CSN, María Teresa Estevan Bolea, que, recuerdo, decía así: "Concedo la situación planteada en Almaraz a causa de la prolongación de la parada por mantenimiento y de la inminente parada de la central nuclear de Trillo por recarga, deseo hacerte llegar la preocupación por la disminución de potencia disponible en la zona centro".

A Pedro Mielgo le preocupaba, además, porque otras plantas de la zona sur y levante tenían también paradas programadas. "La significación de esta situación en cuanto a riesgo para la seguridad de suministro y el mantenimiento de tensiones en el sistema eléctrico es evidente. Quedo a la espera de tus noticias para proceder en consecuencia".

El lunes 2 de junio una nota de prensa anunciaba la negociación que esperaba Mielgo. Los consejeros del CSN habían decidido conceder a Almaraz el permiso que pedía para funcionar temporalmente con sus generadores portátiles. Pero sólo se logró con tres votos a favor; una abstención y uno en contra. "Es la primera vez que se utiliza un criterio político para tomar una decisión de este tipo", explica un consejero propuesto por el PSOE, Carmen Martínez Ten. Ella votó en contra, entre, porque "los informes mantienen discrepancias y llegan a conclusiones contrarias". Y porque "en ningún caso" recomendaron que se concediera (Almaraz tienen tecnología de KWU) "o tiene constancia de que se haya permitido el arranque en esas condiciones".

Parecidos argumentos esgrimió Paloma Sevilla, propuesta por el PP, para abstenerse en la votación: había "discrepancias" en la solución planteada para sustituir el generador averiado y sabían "desde el punto de vista de la seguridad" conceder el permiso.

El otro consejero a propuesta del PSOE, José Ángel Acuña, entiende, sin embargo, que "el impacto en el riesgo es despreciable, por eso las reservas expresadas [por los técnicos del CSN] no son suficientes y no se puede tener una central parada", explicó. Votó a favor de esa funcionamiento.

El consejero propuesto por CiU, Julio Barceló, y la presidenta, María Teresa Estevan, también votaron a favor por entender que las probabilidades de riesgo eran despreciables dentro de unos límites puesto que se reforzaron las medidas para garantizar el suministro eléctrico existente, entre otras razones.

Almaraz obtuvo su permiso. Ahora se espera que el generador arrancado en Francia llegue a finales de la próxima semana. Esto también en el tiempo. Hoy, si algunas ver lo hubo.

Los ecologistas han puesto el grito en el cielo. "No se puede ejercitar el funcionamiento de la central sólo porque las probabilidades de riesgo sean bajas", opina Carlos Bravo, de Greenpeace. Entienden más bien, que el CSN "ha pisado el acelera de las decisiones". "Esta central dejaría de ingresar dos millones de euros cada día que estuviera parada", agregó. Y añadieron una "grave injerencia" en un organismo independiente, la carta de Pedro Mielgo a la presidenta.

Por el contrario, el asesor de comunicación del CSN, Francisco Morales, explicaba que las relaciones entre la Red de España y el CSN:

Konum ve tarih: *19 Haziran 2003, sayfa 40.*

Başlık*: Almaraz nükleer santralinin risk analizi Nükleer Konseyi ikiye böldü / "El análisis de riesgos en la central de Almaraz dividió al Consejo Nuclear"*

Alt başlık: *Santral 5'te 3 oyla verilen özel izinle çalışıyor / "La planta funciona con un permiso especial por tres votos de cinco"*

Haber girişi: *Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) 2 Haziran'da Almaraz nükleer santralinin (Cáceres) geçici çalışma lisansını, elektrik kesintisi durumunda elektrik enerjisini besleyen dizel jenaratörlerden biri olmadan onayladı. Bu jenaratör bozulmuştu ve tamir için çıkarıldığında*

Şekil 223

yerine 6 taşınabilir jeneratör koyulmuştu. / "El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) autorizó el 2 de junio el funcionamiento temporal de la central de Almaraz (Cáceres) sin uno de los generadores diésel con los que cuenta para suplir la energía eléctrica en caso de apagón. Este generador se estropeó y, mientras es reparado, ha sido sustituido por seis generadores diésel portátiles."

44 SOCIEDAD EL PAÍS, domingo 14 de mayo de 2006

El debate energético

¿Nucleares? De entrada no, pero depende

La mesa de diálogo sobre centrales concluye con un consenso: hay que reducir la dependencia exterior

MILAGROS PÉREZ OLIVA

Las eléctricas defienden prolongar la vida útil de las nucleares y abordar nuevas plantas

IU y los grupos ecologistas reclaman un calendario de cierre de las ocho centrales

Instalaciones de la central nuclear de Garoña, vistas ayer.

Residuos

Konum ve tarih: *14 Mayıs 2006, sayfa 44.*

Üst başlık: *Röportaj: Enerji tartışması (Reportaje: El debate energético)*

Başlık: *Nükleer? Geçit yok, ama duruma göre değişir / "¿Nucleares? De entrada no, pero depende"*

Alt başlık: *Santraller hakkında diyalog masası bir uzlaşmaya vardı: Dışa bağımlılığı azaltmak gerek/*

Şekil 224

“La mesa de diálogo sobre centrales concluye con un consenso: hay que reducir la dependencia exterior”

Haber girişi: *Petrolün varili tehlikeli bir biçimde 80 dolara yaklaşır ve uzmanlar ekonomi açısından yüksek riskleri dikkate alırken Avrupa yaklaşan krizle nasıl yüzleşeceğini tartışıyor. Nükleer enerji bir kaç yıldır, iklim değişikliğine cevap olarak fosil yakıtlara karşı temiz bir alternatif olarak kabul ediliyor. Şimdi enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için de öneriliyor. Şiddetli ya da düşük yoğunlukta nükleer tartışma bütün ülkelerde yapılıyor. İspanya ise (bu tartışmayı) bu hafta sonuçlandıracağı diyalog masasına havale etti. / “Mientras el petróleo se acerca peligrosamente a los 80 dólares el barril de 481 sent, una barrera que los expertos consideran de alto riesgo para la economía, Europa debate cómo afrontar la crisis energética que se avecina. La energía nuclear viene postulándose desde hace unos años como alternativa limpia a los combustibles fósiles, responsables del cambio climático. Ahora se propone también como alternativa para reducir la dependencia energética, especialmente onerosa en un momento de gran inestabilidad geopolítica. El debate nuclear prende en todos los países con mayor o menor intensidad. España lo ha canalizado a través de una mesa de diálogo que esta próxima semana concluirá sus trabajos.”*

EL PAÍS, lunes 18 de septiembre de 2006 SOCIEDAD / 45

Los ecologistas celebran el cierre de la central de Garoña como un golpe a la industria nuclear

La empresa que gestiona la instalación espera el informe del Consejo de Seguridad Nuclear

Joan Herrera.

Los Verdes confían que la decisión supondrá un impulso para las energías renovables

FONDO FF EUROPEAN FUND

Europa ofrece muchas oportunidades, ¿cómo puede aprovecharlas?

☐ Invirtiendo en las mayores compañías de Europa.

☐ Invirtiendo en el nuevo Fondo Europeo de Fidelity.

www.fidelity-international.com
91.788.41.41

Fidelity
la mejor elección

Konum ve tarih: *18 Eylül 2006, sayfa 45.*

Başlık: *Ekolojistler Garoña nükleer santralinin kapatılmasını nükleer endüstriye bir darbe olarak değerlendiriyor / “Los ecologistas celebran el cierre de la central de Garoña como un golpe a la industria nuclear”*

Alt başlık: *Tesisi yöneten şirket Nükleer Güvenlik Konseyi raporunu bekliyor / “La empresa que gestiona la instalación espera el informe del Consejo de Seguridad Nuclear”*

Haber girişi*: Bu sadece Garoña'ya değil İspanya nükleer endüstrisinin çıkarları için*

Şekil 225

"ölümcül bir darbe." Greenpeace ve diğer ekolojist organizasyonlar dün, her ne kadar 2009'dan sonrası için (nükleer santralın) sahibi santralin ömrünü uzatmak istediyse de hükümetin 2009'da Garoña nükleer santralini (Burgos) kapatacağı coşkusu içindeydi. / "No es sólo Garoña, se trata de un 'un golpe mortal a los intereses de la industria nuclear' en España. Con este entusiasmo se pronunciaron ayer Greenpeace y otras organizaciones ecologistas al saber que el Gobierno ha decidido cerrar la central nuclear de Garoña (Burgos) en 2009, pese a que los propietarios han pedido prolongar su vida más allá de esta fecha."

ESPAÑA

Losas antimisiles para evitar un ataque aéreo

Las centrales nucleares blindan su seguridad ante la amenaza 'yihadista'

Todas las instalaciones de este tipo han reforzado los controles de acceso

Hay centrales en las que los trabajadores pasan cuatro filtros

El lugarteniente de Bin Laden señala a España como objetivo

¿PROBLEMAS DE ADICCIONES, ALCOHOL, COCAINA, LUDOPATIA...? Tel. 902400902 www.clinicacapistrano.com Visite nuestro "botellón virtual" CLINICA CAPISTRANO Especializada en adicciones desde 1988

¿QUIERES TRIUNFAR EN EL ESTUDIO? Ahora en Navidad el CURSO PASCAL de TÉCNICAS DE ESTUDIO, Memoria y Concentración. Pascal

Konum ve tarih: *9 Aralık 2007, sayfa 17.*

Başlık: *Nükleer santraller "cihatçı" tehdide karşı güvenliklerini güçlendiriyor / "Las centrales nucleares blindan su seguridad ante la amenaza 'yihadista'"*

Alt başlık: *Bu tipteki bütün tesisler giriş kontrollerini kuvvetlendiriyor / "Todas las instalaciones de este tipo han reforzado los controles de acceso"*

Haber girişi: *Hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN), yıllardır bu tesisleri hedefinde tutan cihatçı terör tehdidine karşı koymak için nükleer santrallerin güvenliğini sağladı. /*

Şekil 226

"El Gobierno y el Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) han reforzado la seguridad de las centrales nucleares para afrontar la amenaza terrorista yihadista que desde hace años ha colocado a estas instalaciones en la diana."

ECONOMÍA

María Teresa Costa, presidenta de la Comisión Nacional de la Energía
Ha llegado la liberalización al sector eléctrico, pero la luz ha subido un 2%. ¿Volverá a hacerlo? Ella quiere que la factura eléctrica se ajuste a los costes reales de la energía. También se defiende de las críticas a su gestión.

"La energía nuclear es imprescindible"

"Hay desconfianza y un déficit de información entre los usuarios"

"Con el Ministerio de Industria hay una relación normal y fluida"

Konum ve tarih: *5 Temmuz 2009, sayfa 28.*

Üst başlık: *Söyleşi: María Teresa Costa, Ulusal Enerji Komisyonu Başkanı / "Entrevista: María Teresa Costa, Presidente de la Comisión Nacional de la Energía"*

Başlık*: "Nükleer enerji gerekli" / "La energía nuclear es imprescindible"*

Haber girişi*: Elektrik piyasası özelleştirildi, ama elektriğin fiyatı yüzde 2 arttı. Yine artacak mı?*

Şekil 227

Elektrik faturasının gerçek enerji maliyetlerine ayarlanmasını istiyor. Ayrı zamanda da yönetiminden dolayı yapılan eleştirilere karşı da kendisini savunuyor. / "Ha llegado la liberalización al sector eléctrico, pero la luz ha subido un 2%. ¿Volverá a hacerlo? Ella quiere que la factura eléctrica se ajuste a los costes reales de la energía. También se defiende de las críticas a su gestión."

VIENE DE PRIMERA PÁGINA... LA CENTRAL NUCLEAR DE GAROÑA

ANTONI GURGUÍ Consejero del Consejo de Seguridad Nuclear

"Cerrar Garoña es un lujo caro"

"Ser antinuclear es como estar en contra de los tornillos"

Konum ve tarih: *29 Temmuz 2009, sayfa 56.*

Üst başlık: *Söyleşi: Antoni Gurgui / Nükleer Güvenlik Konseyi üyesi "Entrevista: Antoni Gurgui / Consejero del Consejo de Seguridad Nuclear"*

Başlık*: "Garoña'yı kapatmak pahalı bir lüks" / "Cerrar Garoña es un lujo caro"*

Şekil 228

Haber girişi*: En kötüsü zaten oldu. Nükleer Güvenlik Konseyi'nin (CSN) beş üyesinden biri olan Antoni Gurguí (Barselona, 1953),kurumun yakın tarihinin en gergin aylarının üstesinden geldikten sonra rahatladı. 5 Haziran'da, CSN genel kurulu Burgos'daki Garoña nükleer santralinin 10 yıl daha çalışmasını oybirliğiyle onayladı. / "Ya ha pasado lo peor. Antoni Gurguí (Barcelona, 1953), uno de los cinco miembros del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), está relajado tras superar los meses más tensos de la historia reciente del*

organismo. El 5 de junio, el pleno del CSN avaló por unanimidad que la central nuclear de Garoña, en Burgos, funcionase 10 años más."

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde başlıklar üzerinden değerlendirme yapıldığında düz, açıktan ya da kapalı olarak nükleer taraftarı ve açıktan ya da kapalı olarak nükleer karşıtı olmak üzere üç temel eğilime rastlanmaktadır.

Gazete genellikle ülkedeki nükleer gelişmeleri "Almaraz nükleer santralinin risk analizi Nükleer Konseyi ikiye böldü" örneğinde de görüldüğü üzere düz bir biçimde vermektedir.

Gazetede bu dönemin başında rastlanan "Cofrentes 1999'da eyaletin elektrik ihtiyacının yüzde 70'ini karşıladı" başlığı nükleer enerjiden çıkıldığı takdirde ülkede büyük bir enerji açığı oluşacağını ima ederek nükleer enerji kullanımının devamına dair okurun rızasını üretmektedir. Bu dönemde "*Nükleer? Hayır, teşekkürler*" şeklindeki tüm dünyada yaygın bir biçimde kullanılan nükleer karşıtı argümana referansla ve fakat nükleer taraftarı bir bakış açısıyla atılan "*Nükleer? Hayır teşekkürler. Ya da evet?", "Nükleer? Belki, teşekkürler", "Nükleer? Geçit yok, ama duruma göre değişir*" şeklindeki başlıkları dikkat çekmektedir. Bu noktada söylenmelidir ki, bu başlıklar gazetenin nükleer enerji konusunda ki yaklaşımını en iyi biçimde anlatan ifadelerdir. Zira gazete bir taraftan nükleer enerjiye hayır derken öte yandan hep bir açık kapı bırakmaktadır. Yine "*Nükleer enerji gerekli*" başlığı da nükleer taraftarı en eski argümanı başlığa çıkararak okurun nükleer enerjiye dair rızasını üretmektedir. 29 Temmuz 2009'da atılan "*Garoña'yı kapatmak pahalı bir lüks*" başlığının ise tüm dünya ile birlikte İspanya'yı da sarsan büyük ekonomik kriz de göz önüne alındığında,

nükleer enerjinin ucuz olduğunu ve ekonomik kriz koşullarında bu reaktörün kapatılmasının elektrik fiyatlarını arttıracağını ima etmektedir. "*Nükleer santraller 'cihatçı"' tehdide karşı güvenliklerini güçlendiriyor*" başlıklı "*Bu tipteki bütün tesisler giriş kontrollerini kuvvetlendiriyor"* alt başlıklı haber dikkat çekmektedir. Alt başlıkta, başlık tekrarlanarak anlam güçlendirilmiştir. Bu dönemde "Nükleer santrallerin terör saldırısına karşı güvenlik açıklarının olduğu" yolundaki nükleer karşıtı argümana başlıktan cevap verilmiş ve güvenliğin güçlendirilmesiyle bu açıkların giderildiği ve tehlikenin ortadan kalktığı ima edilerek okurun bu konuda endişe duyması engellenmeye çalışılmıştır.

Gazetede nükleer karşıtı başlıklara da sıklıkla rastlanmaktır. Dünya genelinde muhalif bir slogan olan "Bir daha asla!" sloganı İspanya'nın en ciddi nükleer kazası olan Valdecaballeros kazasına atıfla "*Valdecaballeros, nükleer, bir daha asla*" şeklinde başlığa taşınmıştır. Böyle bir kazanın bir daha asla olmaması ancak nükleer enerjinin kullanımının sonlandırılmasına bağlıdır, dolayısıyla başlık nükleer enerjiden çıkılması gerektiğini ima etmektedir. "*Güneş enerjisi nükleer enerjinin yerini alabilir*" başlığı ise nükleer enerjiye gerek olmadığı, yenilenebilir enerjinin yeterli olduğu yolundaki nükleer karşıtı argümana referans vermekte ve nükleer enerjiye ihtiyacın olmadığını ima etmektedir. Bu dönemde dikkat çeken bir diğer başlık "*Nükleer yetkililer Ascó II'deki radyoaktif sızıntının tehlikeli olmadığını iddia etti"* şeklindedir. Gazetede ilk kez, hükümetlerden bağımsız olarak devlete ait nükleer kurumların açıklamalarının stratejik eylem kullanılarak başlıktan verildiği ve böylelikle gazete ile bu kurumların açıklamaları arasına mesafe koyulduğu söylenmelidir.

El Pais bu dönemde de dünyadaki nükleer gelişmeler ve paralelinde nükleer karşıtı protestolarla da yakından ilgilenmektedir. Buna bir örnek olarak "*Türkiye deprem riski olan bir bölgede nükleer santral kurmayı planlıyor"* başlığı verilebilir. Başlıkta kurulacak bölge itibariyle projenin en baştan hatalı olduğu ve nükleer tehlike yaratacağı iması bulunmaktadır.

Gazetede bu dönemde de başlık mertebesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlanmaktadır. *"Greenpeace, Zorita santralına saldırdı ve santralin güvenlik açığına kanıtladı*" başlığında kullanılan "kanıtladı" ifadesi dikkat çekmektedir. Bu örnekte gazete Greenpeace'in tarafındadır. "*Ekolojistler Garoña nükleer santralinin kapatılmasını nükleer endüstriye bir darbe olarak değerlendiriyor*" başlığı ise yine nükleer karşıtı bakış açısıyla atılan başlıklara bir örnek olarak verilebilir.

Spot: El País gazetesinde bu dönemdeki spot/haber girişlerinde, tıpkı başlıklarda olduğu gibi düz, nükleer taraftarı bir bakış açısıyla yazılmış ve nükleer karşıtı bir bakış açısıyla yazılmış olmak üzere 3 temel eğilim gözlenmektedir. Başlıkları ile spot/haber girişleri arasında genellikle uyum bulunmaktadır, ancak uyumsuz örneklerin sayısı da az değildir.

"*Greenpeace, Zorita santralına saldırdı ve santralin güvenlik açığına kanıtladı*" başlıklı haberin girişi şöyledir: "*Çeşitli ülkelerden yaklaşık kırk Greenpeace aktivisti, dün sabah saat 7'de Zorita nükleer santralini işgal etti ve santralin güvenlik açığını kanıtladı. Yirmi aktivist kapıda beklerken 8'i kendini bariyerlere zincirledi, 6'sı ise kubbeye tırmandı. (Kubbeye) asılan posterlerle İspanya'nın en eski (1968) nükleer santralinin kapatılması talep edildi."*

Spotta, başlıkta da kullanılan güvenlik açığını kanıtladı" ifadesinin tekrarlandığı dikkat çekmektedir ki bu da başlık-spot uyumu için önemli bir referanstır. Greenpeace'in nükleer santralın kapatılması talebi okura aktarılmaktadır. Ayrıca Zorita'nın İspanya'nın en eski santrali olduğu bilgisi de verilerek, bu talebin haklılığına dair imada bulunulmaktadır. Haber girişi nükleer karşıtı bir gözle yazılmıştır.

Her ne kadar nükleer karşıtı "Nükleer? Hayır, teşekkürler" sloganına referans verse de nükleer taraftarı bir bakış açısı taşıyan "*Nükleer? Geçit yok, ama duruma göre değişir*" başlıklı haberin girişi ise şöyledir: "*Petrolün varili tehlikeli bir biçimde 80 dolara yaklaşır ve uzmanlar ekonomi açısından yüksek riskleri dikkate alırken Avrupa yaklaşan krizle nasıl yüzleşeceğini tartışıyor. Nükleer enerji bir kaç yıldır, iklim değişikliğine cevap olarak fosil yakıtlara karşı temiz bir alternatif olarak kabul ediliyor. Şimdi enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için de öneriliyor. Şiddetli ya da düşük yoğunlukta nükleer tartışma bütün ülkelerde yapılıyor. İspanya ise (bu tartışmayı) bu hafta sonuçlandıracağı diyalog masasına havale etti."*

Spotta "Nükleer ucuzdur" "iklim değişikliğine çözüm olarak nükleer enerji kullanılmalı" ve "Nükleer enerji dışa bağımlılığı azaltır" şeklindeki üç nükleer taraftarı argüman yeniden üretilmektedir. Spotta, İspanya'da yürütülen nükleer enerji tartışmalarını normalleştirmek için bu tartışmaların tüm dünyada yapıldığı bilgisine yer verilmiştir. Spot

açıkça nükleer taraftarı bir gözle okurun nükleer enerjiye dair rızasını üretmek amacıyla yazılmıştır.

"*Garoña'yı kapatmak pahalı bir lüks"* başlıklı haberin girişi şöyledir: *"En kötüsü zaten oldu. Nükleer Güvenlik Konseyi'nin (CSN) beş üyesinden biri olan Antoni Gurguí (Barselona, 1953), kurumun yakın tarihinin en gergin aylarının üstesinden geldikten sonra rahatladı. 5 Haziran'da, CSN genel kurulu Burgos'daki Garoña nükleer santralinin 10 yıl daha çalışmasını oybirliğiyle onayladı*."

Başlık nükleer taraftarı bir bakış açısı içermektedir. Ancak haber girişinde, haber kaynağının başlığa çıkarılan bu ifadesine rastlanılmamaktadır. Aksine metinde Garoña nükleer santralinin 10 yıl daha çalışmasını oybirliğiyle onaylanması "en kötüsü" olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla buradan hareketler haber girişinin nükleer karşıtı bir bakış içerdiği söylenebilir. Gazetenin ilgili haberlerinden spot kullanımının yaygın olmadığı bu noktada vurgulanmalıdır. Dolayısıyla bu tip haberlerde muhabir tarafından yazılan haber girişine editorya tarafından müdahale edilmeye gerek görülmemiş olması, diğer bir deyişle yönlendirmenin sadece başlık üzerinden yapılmasının yeterli bulunması olasıdır.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde ilgili haberlerde demeç veren politikacıların ya da haber kaynaklarının portre fotoğrafları, nükleer karşıtı protesto gösterilerinden kareler ya da haberde sözü geçen nükleer santrallerin fotoğrafları haberin etkisini arttırmaya yönelik görsel unsur olarak kullanılmaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde 226 haber yayımlanmış, bunların 1'i gazeteye manşet olmuş, 5'i birinci sayfada kendine yer bulmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalıdır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: El Pais gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberlerini; nükleer güvenlik konusu; reaktörlerdeki sızıntıları, arızaları, kazaları ve bunların fikri takibi, 2004-2008 yılları arasında yeniden iktidara gelen PSOE döneminde kapatılan/kapatılmak istenen nükleer reaktörler, kurulması kararlaştırılan geçici nükleer atık deposu ve dünyadaki nükleer gelişmeler oluşturmaktadır.

El País'te bu dönemde gazetede çok net bir biçimde nükleer enerjiye karşı çıkan haberler yayımlanmaktadır. Ancak gazetede çıkan nükleer taraftarı haberlerin sayısı da hiç az değildir. Gazete zaman zaman seçmeci kaynak kullanarak ve haberlerinde nükleer karşıtlarına mikrofon tutmayarak zaman zaman da haberlerinin nükleer taraftarı argümanların üzerine kurarak nükleer taraftarı bakış açısını yeniden üretmekte ve okurun İspanya'da nükleer enerjinin devamına dair rızasını sağlamaktadır. Bu anlamda endüstrinin güven tazelemek için sıklıkla dillendirdiği Nükleer Rönesans dönemi açıktan gazeteye yansımamış olsa da bu dönemde ortaya atılan nükleer enerjinin çevreci olduğu argümanının yansımaları gazetede görülmektedir.

Gazete bu dönemde de nükleer enerjiye karşı kapıları kapatsa da arkada tarafta hep bir kapıyı açık bırakmıştır. Bu yayın çizgisi 2004-2008 yılları arasında yeniden iktidara gelen PSOE'nin, İspanya'nın en eski nükleer reaktörü Zorita'yı kapatma kararıyla başlayan ve herhangi bir takvime bağlanmasa da kademeli olarak İspanya'daki nükleer santralleri kapatacağı yolundaki söylemiyle devam eden süreçte de değişmemiştir.

Gazetede bu dönemde de nükleer karşıtı hareketin temsiliyetine rastlanmaktadır. Fakat gazete sadece Greenpeace'in adını haberlerinde geçirmekte, diğer ekoloji örgütlerinin isimlerini yazmak yerine "Greenpeace ve diğer ekoloji örgütleri" ya da genelleme yaparak "ekolojistler" tanımlarını kullanmaktadır. Bu anlamda gazete tarafından yerel ekoloji örgütlerinin görmezden gelindiği söylenebilir.

Gazetenin bu dönemde hassasiyet gösterdiği konulardan biri de nükleer güvenliktir. Gazete, bu dönemde hükümetlerden bağımsız olarak yaşanan nükleer olay ve bu olaydaki ihmalleri haberleştirmiştir. Aynı şekilde dünyadaki nükleer gelişmeleri ve paralelindeki nükleer karşıtı protestoları da okurlarına aktarmıştır.

Bu dönemde ABC'nin milliyetçi bir yaklaşımla, günlerce sayfalarını ayırdığı Avrupa'nın ortak araştırma reaktörü ITER'e İspanya'nın ev sahipliği yapma olasılığı ile ilgilenmemiştir. Bu anlamda gazetenin bu konuda milliyetçi bir yaklaşım içinde olmadığı söylenebilir.

Yorum: El País gazetesinde bu dönemde yayımlanan 150 haberin 12'i nükleer karşıtı haber kaynaklarına dayanmaktadır. 60 haber nükleer sızıntı, kaza ve bunların etrafındaki gelişmeleri ele almaktadır. 13 haber kapatılmak istenen nükleer reaktörler üzerinden dönem tartışmalar ve geri kalan haberler de dünyadaki nükleer gelişmeler ile ilgilidir.

Bu dönemde gazete sayfalarına yansıyan nükleer karşıtı argümanlar nükleer enerjinin tehlikeli olduğu ve kazalara yol açtığı, nükleer santrallerde güvenlik açıklarının bulunduğu ve terör örgütlerinin hedefi olduğu şeklindedir. Nükleer taraftarı argümanlar ise "Nükleer enerji gerekli", "Nükleer enerji ucuz" ve "Nükleer enerji dışa bağımlılığı azaltır" şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: El País gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan öznenin belli olmadığı cümlelere de rastlanmaktadır.

Önceki dönemlere göre cümleler kısalsa da İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi bu dönemde de mevcuttur. Ancak bu cümleler kısa, anlaşılabilir ve birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: Gazetede bu dönemde özellikle stratejik noktalama işareti olarak sadece tırnak işareti kullanılmaktadır. Gazete haber kaynağına atıflar dolaylı aktarım yaparken haber kaynağı tarafından söylenen ve kendisinin katılmadığı ya da

iddialı bulduğu ifadeleri tırnak işareti içinde vermekte ya da tırnak içinde vermesi gerek alıntıları tırnaksız olarak vermektedir ki bu da gazetenin de bu görüşe katıldığını göstermemedir.

Gazetede "sıkı güvenlik önlemi", "ciddi tehdit" gibi yoruma dayalı ifadeler bulunmaktadır ki bunlar da yönlendirici haber diline dair işaret olarak okunabilir. Gazetede "temiz alternatif" ifadesi dikkat çekmektedir. Zira bu ifade nükleer taraftarı gözle yazılmış haberlerde kömüre karşı nükleer enerjiyi, nükleer karşıtı gözle yazılmış haberlerde nükleer enerjiye karşı yenilenebilir enerjiyi tanımlamak için kullanılmıştır.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca genellikle düz olsa bile zaman zamana nükleer taraftarı zaman zaman da nükleer karşıtı yönlendirici dili dikkat çekmektedir.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak için fotoğraflara, grafiklere, istatistiklere, şemalara ve haritalara başvurulmuştur. Gazetede konuyla ilgili hem nükleer karşıtı hem nükleer taraftarı pek çok uzmanla söyleşi ve röportaj yapılmıştır.

Gazetede sık sık "ekolojistler", gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.5.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi

ABC gazetesi bu dönemde de Halk Partisini (PP) desteklemektedir. Ancak bu dönemde özellikle dış politika ve ABD'nin Irak işgaline sunulan destek konusunda gazetede Halk Partisi iktidarını eleştiren yazılar çıkmıştır.

Bu dönemde gazetenin sahiplik yapısında değişiklik olmuştur. Gazetenin ilk sahibi olan Luca de Tena ailesine ait Prensa Española şirketi ile yine bir medya grubu olan Correo birleşmiş ve ABC'nin de ait olduğu yeni grubun adı da Vocento olarak belirlenmiştir. [582] Vocento Grubu ABC ile birlikte İspanya'daki pek çok yerel gazetenin de sahibidir. Grup

[582] Francisco J. Pérez-Latre ve Alfonso Sánchez-Tabernero, "Leadership, an Essential Requirement for Effecting Change in Media Companies: an Analysis of the Spanish Market", The International Journal on Media Management , Cilt: 5, Sayı:3:(2003), s. 200.

bünyesinden 100'ün üzerinden yayın organı bulunmakta ve bu yayın organlarının toplamdaki okuyucu sayısı 2,2 milyonu bulmaktadır.[583]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

Dos directivos del CSN, acusados en el juicio del accidente nuclear de Vandellós I, el más grave ocurrido en España

TARRAGONA. **Efe**

El juicio por el incendio registrado hace once años en la planta nuclear Vandellós I, que constituye el incidente más grave ocurrido hasta ahora en las centrales españolas, comenzará el próximo miércoles en la sección tercera de la Audiencia Provincial de Tarragona. Fue el 19 de octubre de 1989 cuando se declaró un incendio en la central de Vandellós I que afectó a la turbina y que obligó a cerrar definitivamente la planta, que actualmente se encuentra en proceso de desmantelamiento.

El suceso fue calificado de «incidente» y clasificado en el nivel 3 de la escala internacional de sucesos nucleares, que cuenta con siete niveles. En el banquillo de los acusados se sentarán tres directivos de Hispano Francesa de Energía Nuclear SA (Hifrensa) -empresa propietaria de Vandellós I- y dos altos cargos del Consejo de Seguridad Nuclear, a los que el fiscal imputa delitos de riesgo y delitos contra la ley de energía nuclear. Se trata de los directivos de Hifrensa Fernando Roset Cunill, Mariano Mataix Lorda y Carlos Fernández Palomero, que fue director de la planta hasta el accidente, y de los directivos técnicos del CSN Enrique Echávarri Lozano y Jacobo Díaz Díez. El fiscal solicita en sus conclusiones provisionales cuatro meses de arresto mayor y multa de tres millones de pesetas para cada uno de los acusados por un presunto delito de riesgo y, alternativamente, dos años de prisión menor por un delito contra la ley de energía nuclear.

De acuerdo con las conclusiones del fiscal, el accidente constituyó «un gravísimo riesgo nuclear creado para la vida y la salud de las personas». El fiscal basa sus conclusiones en el informe del CSN sobre el accidente, que atribuye el incendio a la rotura de una turbina, lo que dejó en pocos minutos fuera de servicio gran parte de los equipos de seguridad y provocó dificultades para refrigerar el núcleo del reactor. El fiscal sostiene que ni Hifrensa ni el CSN aseguraron la mejora de la seguridad en la central con las medidas propuestas por el propio CSN en 1986, que requirió a los responsables de la planta para que efectuasen cinco modificaciones urgentes, entre ellas la mejora del sistema de protección contra incendios y la adaptación del cambiador de parada como sistema de refrigeración de emergencia.

La acusación popular solicita penas de seis años de prisión y una indemnización de 54.000 millones de pesetas. La defensa considera que el incendio era imprevisible y sostiene que no se produjeron emisiones radiológicas ni daños externos.

Şekil 229

***Tarih ve konum**: 17 Ocak 2000, sayfa 40.*

***Başlık**: İspanya'daki en ciddi olay olan Vandellos I nükleer kazası davasında NGK'nin iki yöneticisi suçlanıyor / " Dos directivos del CSN, acusados en el juicio del accidente nuclear de Vandellos I, el mas grave ocurrido en España"*

***Haber girişi:** Vandellós I nükleer santralinde, İspanyol nükleer santrallerinden şimdiye kadar yaşanan ciddi olay olarak kabul edilen 11 yıl önce meydana gelen yangının davası, Tarragona Eyalet Mahkemesinde gelecek çarşamba başlayacak. / "El juicio por el incendio registrado hace once años en la planta nuclear Vandellós I, que constituye el incidente más grave ocurrido hasta ahora en las centrales española, comenzara el próximo miércoles en la selección tercera de la Audiencia Provincial Tarragona."*

[583] Vocento Group, "Datos", https://www.vocento.com/datos, (erişim tarihi: 14 Eylül 2018)

El asalto de Greenpeace a la central nuclear de Zorita pone en evidencia su seguridad

El CSN impondrá fuertes sanciones a la propietaria de la instalación tras la violación del recinto

El asalto protagonizado ayer por la mañana por Greenpeace a la central de Zorita, la más antigua del parque nuclear español, puso en evidencia la seguridad del recinto y provocó una parada controlada del reactor. El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) impondrá una fuerte sanción a la empresa propietaria de la planta.

P. M./A. A. C.
MADRID. Sobre las siete de la mañana de ayer más de una veintena de ecologistas de Greenpeace se pernaron en los accesos de la central. Mientras la mayoría de ellos se encadenaban a la verja de entrada, otros seis escalaban la cúpula de la planta, a unos treinta metros de altura, tras saltar la valla de acceso. Uno de los seis guardias de seguridad que en esos momentos custodiaban las instalaciones realizó un disparo al aire, según los asaltantes, aunque no pudo evitar que los activistas continuaran con su acción.

Los seis miembros de Greenpeace desplegaron en lo alto del edificio una gran pancarta con el lema «Zorita, cierre ya», petición que hacen al considerar que la planta es obsoleta —lleva funcionando 34 años—, tiene «graves problemas de seguridad y está funcionando con la connivencia y permisividad» del CSN, según los ecologistas. El responsable de la Campaña Nuclear de Greenpeace, Carlos Bravo, dijo a Efe que cuando llegaron a la central tan sólo se encontraron con un vigilante privado —el que disparó— por lo que cuestionó las medidas de seguridad anunciadas por el CSN tras los atentados del 11 de septiembre a las Torres Gemelas de Nuevas York. La presidenta del CSN, María Teresa Estevan Bolea, anunció que se impondrá «una sanción importante» a la dueña de la planta, Unión Fenosa, por no disponer de las medidas de seguridad necesarias para evitar que se produzcan situaciones como la de ayer.

Dos exenciones

Tras el incidente, la Sala de Emergencias Nucleares (Salem) del CSN activó su plan de emergencias en modo 1 (el más bajo), coordinando sus decisiones con el plan de emergencias puesto en marcha por la propia central (modo tres, también el más bajo). Además, el asalto provocó una parada controlada en la central nuclear, que está operando actualmente con dos exenciones del CSN por no cumplir con todas las especificaciones técnicas. La planta permanecerá inactiva «un par de días, hasta que el CSN compruebe que puede funcionar con todas las garantías de seguridad», según explicó el consejero de este organismo, Cesar Ángel Amaro.

Sobre las doce y media de la mañana los escaladores de Greenpeace decidieron deponer su actitud tras la petición que les hizo la Guardia Civil. A su vez, los ecologistas pidieron protección a los agentes por temor a ser agredidos por un grupo de trabajadores que se encontraban en la instalación durante —según explicó Carlos Bravo— el asalto. Seguidamente, los seis activistas fueron trasladados en un vehículo del Instituto Armado hasta el Cuestor de Radiactividad Corporal que la «José Cabrera» (nombre de la central nuclear) tiene junto al embalse de Bolarque, en el mismo término municipal de Almonacid de Zorita, por si se hubieran contaminado de radiactividad, lo que no ocurrió, a temor de los chequeos médicos que les hicieron. Los ecologistas, que no estuvieron detenidos en ningún momento, fueron informados por los agentes de la Guardia Civil de la existencia de una denuncia, al parecer por coacciones, por parte de la dirección de la central y que ha sido remitida al juzgado de guardia de Guadalajara.

«Respuesta proporcional»

El consejero del CSN, José Ángel Amaro, explicó que la violación de la seguridad de la central funcionaron y que la respuesta a la misma de los activistas fue «proporcional a la naturaleza de los intrusos». Reconoció que se produjo una «falta de control», aunque insistió en que funcionó el sistema de detección electrónico de acceso a la central.

El Gobierno autónomo de Castilla-La Mancha, al igual que los ecologistas, ha solicitado repetidamente el cierre de la central. Sin embargo, según dijo recientemente el director de la planta, Aquilino Rodríguez, el el Ministerio de Economía le concede el próximo mes de octubre la renovación del permiso, previo informe favorable del CSN, la central alcarreña podrá seguir funcionando otros seis años.

De concederse este nuevo plazo, la central de Zorita, que fue inaugurada en 1968 y que está a punto, por tanto, de cumplir 34 años, alcanzaría los cuarenta años de vida útil, que es el objetivo de Unión Fenosa. La licencia de la central ha anunciado que solucionará las causas que provocaron las dos exenciones (permiso que se concede sin cumplir todas las especificaciones técnicas) el próximo mes de agosto, coincidiendo con la parada prevista para la recarga de combustible.

Seis activistas de Greenpeace colocaron una pancarta en la cúpula de la central

«Lamentable y deplorable»

La presidenta del CSN, María Teresa Estevan Bolea, calificó el incidente de Zorita de «lamentable» y «deplorable». La responsable del máximo organismo en materia nuclear explicó que «la sanción será muy importante. La central no puede permitir que unas personas entren en sus instalaciones de la forma que han entrado, con cámaras y mochilas, e instalarse en la cúpula durante horas y horas». Comentó que en esta ocasión han sido activistas de Greenpeace pero «podían no serlo y «sobre todo después del 11 de septiembre cuando el CSN ordenó a todas las centrales reforzar las medidas de seguridad conforme a las indicaciones internacionales». A consecuencia de este incidente, la instalación va a estar parada «bastantes días y hemos exigido a la compañía propietaria —Unión Fenosa— que realice una inspección muy a fondo, e independientemente y de forma paralela técnicos del CSN desarrollarán una inspección en todos sus sistemas esenciales». La planta volverá a arrancar «cuando determinemos que no ha habido ningún riesgo para la seguridad», afirmó Estevan, quien reiteró que Zorita tiene una tecnología «obsoleta, y ha tenido fallos como cualquier planta industrial, pero funciona en condiciones absolutamente seguras. Si no fuera así, no funcionaría ni un minuto más».

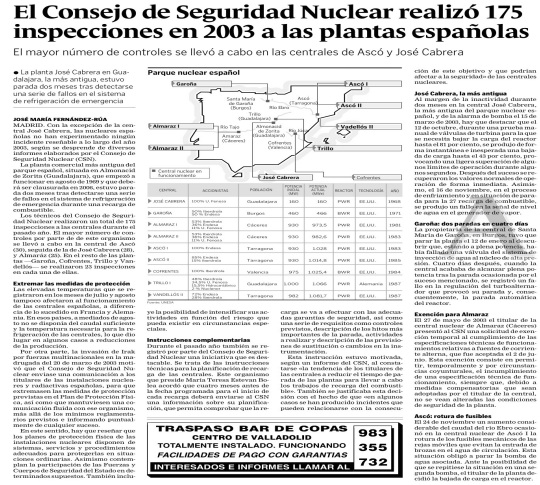
Şekil 230

***Tarih ve konum**: 26 Nisan 2002, sayfa 32.*

***Başlık:** Greenpeace'in Zorita nükleer santraline düzenlediği saldırı/sürpriz parti, Zorita'nın güvenlik açığını ortaya koyuyor / "El asalto de Greenpeace a la central nuclear de Zorita pone en evidencia su seguridad"*

***Alt başlık:** CNS, kuşatmanın ardından tesis sahibine ağır yaptırım uygulayacak / "El CSN impondrá fuertes sanciones a la propietaria de la instalación tras la violación del recinto"*

***Spot**: İspanya'nın en eski nükleer santralı olan Zorita'ya Greenpeace tarafından düzenlenen düzmece saldırı, güvenlik açığına dair bir kanıt sundu ve reaktörün kontrollü bir bizimde kapatılmasına neden oldu. Nükleer Güvenlik Konseyi, santralin sahibine ağır bir yaptırım uygulayacak. / "Asalto protagonizado ayer por la mañana por Greenpeace a la central de Zorita, la más antigua del parque nuclear español, puso en evidencia la seguridad del recinto y provocó una parada controlada del reactor. El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) impondrá una fuerte sanción a la empresa propietaria de la planta."*

El Consejo de Seguridad Nuclear realizó 175 inspecciones en 2003 a las plantas españolas

El mayor número de controles se llevó a cabo en las centrales de Ascó y José Cabrera

● La planta José Cabrera en Guadalajara, la más antigua, estuvo parada dos meses tras detectarse una serie de fallos en el sistema de refrigeración de emergencia

JOSÉ MARÍA FERNÁNDEZ-ROA
MADRID. Con la excepción de la central José Cabrera, las nucleares españolas no han experimentado ningún incidente grave desde el año del año 1983, según se desprende de diversos informes elaborados por el Consejo de Seguridad Nuclear (CSN).

La planta comercial más antigua del parque español, situada en Almonacid de Zorita (Guadalajara), que empezó a funcionar comercialmente en 1969, prevé cesar definitivamente su actividad en 2006, estuvo parada dos meses tras detectarse una serie de fallos en el sistema de refrigeración de emergencia durante una recarga de combustible.

Los técnicos del Consejo de Seguridad Nuclear realizaron un total de 175 inspecciones a las centrales durante el pasado año. El mayor número de controles (30) se llevó a cabo en la que más se llevó a cabo en la central de Ascó (30), seguida de la de José Cabrera (28), y Almaraz (25). En el resto de las plantas —Garoña, Cofrentes, Trillo y Vandellós II— se realizaron 15 inspecciones en cada una de ellas.

Extremar las medidas de protección

Las elevadas temperaturas que se registraron en España durante los pasados meses de julio y agosto no afectaron al funcionamiento de las centrales españolas, a diferencia de lo sucedido en Francia y Alemania. En esos países, a mediados de agosto, hubo que reducir la carga de los reactores y la temperatura necesaria para la refrigeración de las centrales, lo que dio lugar en algunos casos a reducciones de la producción.

Tras el inicio de la invasión de Irak por fuerzas multinacionales en la madrugada del 20 de marzo de 2003 motivo que el Consejo de Seguridad Nuclear enviase una comunicación a los titulares de las centrales nucleares españolas y radiactivas españolas, para que extremasen las medidas de protección previstas en el Plan de Protección Física, así como que mantuviesen una comunicación fluida con ese organismo, más allá de los mínimos reglamentarios, para cualquier suceso particularmente de cualquier suceso.

En este sentido, hay que resaltar que los planes de protección física de las instalaciones nucleares disponen de medidas que son consideradas como adecuadas para protegerlas en situaciones ordinarias. Asimismo contemplan la participación de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado en determinados supuestos. También incluye la posibilidad de intensificar esas actividades en función del riesgo que pueda existir en circunstancias especiales.

Instrucciones complementarias

Durante el pasado año también se revisaron las normas que el Consejo de Seguridad Nuclear una iniciativa que es destacable. Se trata de las instrucciones técnicas para la planificación de recarga de las centrales. Este organismo ha establecido que a partir de ahora la que prevén realizar menos costes de la fecha programada para el inicio de cada recarga deberá enviarse al CSN una información sobre su planificación, que permita comprobar que la recarga se va a efectuar con las adecuadas garantías de seguridad, así como que no se van a realizar trabajos innecesarios, descripción de los hitos más importantes de la parada, actividades a realizar y descripción de las previsiones de sustitución o cambios en la instrumentación.

Esta instrucción estuvo motivada, según un informe del CSN, al constatarse «la tendencia de los titulares de las centrales a reducir el tiempo de parada de la central para la recarga de los trabajos de recarga del combustible». También se justificaba esta decisión «en el hecho de que «en algunos casos se han producido incidentes que pueden relacionarse con la consecución de este objetivo y que podrían afectar a la seguridad» de las centrales nucleares.

José Cabrera, la más antigua

La propietaria de la central José María de Garoña, en Burgos, tuvo que parar la planta el 12 de mayo debido a un incendio de origen eléctrico que afectó a la refrigeración del turbogenerador que provocó su parada y, consecuentemente, la parada automática del reactor.

Exención para Almaraz

El 27 de mayo de 2003 el titular de la central nuclear de Almaraz (Cáceres) presentó al CSN una solicitud de exención temporal de cumplimiento de especificaciones técnicas de funcionamientos relativas a fuentes de corriente alterna, que fue aceptada el 2 de junio. Esta exención consiste en permitir, bajo determinadas condiciones específicas, el incumplimiento de una especificación técnica de funcionamiento, siempre que, debido a medidas compensatorias que sean adecuadas, el riesgo de operación no se vean alteradas las condiciones de seguridad de la planta.

Ascó: rotura de fusibles

El 24 de septiembre un incidente consistió en la rotura de dos fusibles en la central nuclear de Ascó I la rotura de los fusibles mecánicos de las rejas móviles que evitan la entrada de brozas en el agua de circulación. Esta situación obligó a parar el reactor, lo que provocó, a su vez, la posibilidad de que se registrase la situación en una segunda bomba, el titular de la planta decidió la bajada de carga en el reactor.

TRASPASO BAR DE COPAS
CENTRO DE VALLADOLID
TOTALMENTE INSTALADO. FUNCIONANDO
FACILIDADES DE PAGO CON GARANTÍAS
INTERESADOS E INFORMES LLAMAR AL
983 355 732

Şekil 232

***Tarih ve konum**: 18 Ocak 2004, sayfa 66.*

***Başlık**: Nükleer Güvenlik Konseyi 2003'te İspanyol santrallerini 175 kez denetledi / "El Consejo de Seguridad Nuclear realizo 175 inspecciones en 2003 a las plantas españolas"*

***Alt başlık:** En büyük kontroller Asco ve Jose Cabrera santrallerinde yapıldı / "El mayor de controles se llevo a cabo en las centrales de Asco y Jose Cabrera"*

Spot: *En eski santral olan Guadalajara'daki Jose Cabrera, acil soğutma sistemindeki bir arıza tespit edildikten sonra iki ay çalıştırılmadı. / "La planta José Cabrera en Guadalajara, la más antiguo, estuvo parada dos meses tras detectarse una serie de fallos en el sistema de refrigeración de emergencia.)"*

El Consejo de Seguridad Nuclear insiste en que no existen riesgos en Zorita

ABC

MADRID. El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) volvió a insistir ayer en que la central nuclear de José Cabrera (Almonacid de Zorita, Guadalajara) «funciona con las garantías necesarias de seguridad», como el resto de las plantas nucleares españolas, porque si no dejarían de estar operativas. Tras las denuncias que desde el mes de octubre del año pasado viene realizando la organización ecologista Greenpeace, acentuadas aún más desde que un grupo de miembros de esta organización lograra burlar los controles de esta central nuclear y encaramarse a la cúpula que cubre el reactor, el CSN ha tenido que volver a salir al paso de las acusaciones de falta de seguridad en la planta. No en vano, en estos momentos los técnicos del CSN trabajan en el dictamen para que la central pueda renovar su licencia de funcionamiento que expira el próximo 15 de octubre.

Şekil 231

Tarih ve konum*: 10 Ağustos 2001, sayfa 26.*

Başlık: *Nükleer Güvenlik Konseyi, Zorita'da risk olmadığında ısrarcı / "El Consejo Seguridad Nuclear insiste en que no existen riesgos en Zorita"*

Haber girişi: *Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) dün José Cabrera nükleer santralinin (Almonacid de Zorita, Guadalajara) nükleer santrallerin diğerlerinin olduğu gibi "gerekli güvenlik önlemleriyle çalıştığı" konusunda tekrar ısrar etti. / "El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) volvió a insistir ayer que la central nuclear de José Cabrera (Almonacid de Zorita, Guadalajara) "funciona con las necesarias garantías de seguridad", como el resto de las plantas nucleares españolas."*

Greenpeace denuncia el vertido de aguas radiactivas al alcantarillado

ABC

MADRID. La organización ecologista Greenpeace denunció ayer el vertido de entre 90.000 y 148.000 litros de agua radiactiva de la piscina del antiguo reactor nuclear del Centro de Investigaciones Energéticas, Medioambientales y Tecnológicas (Ciemat) al alcantarillado municipal que desemboca en la depuradora de La China, perteneciente al Ayuntamiento de Madrid, por lo que ha exigido a las autoridades competentes que se lleve a cabo un análisis radiológico exhaustivo de estas instalaciones.

Fuentes del Consejo de Seguridad Nuclear, organismo regulador en España en materia de seguridad y protección radiológica, explicaron a Efe que no se ha visto afectada la calidad radiológica de las aguas del sistema de alcantarillado de Madrid, ni ha habido riesgo para población y medio ambiente. Así se respondió en junio de 2004 ante las preguntas del Ayuntamiento madrileño sobre este hecho.

Şekil 233

***Tarih ve konum**: 9 Mart 2005, sayfa 42.*

***Başlık**: Greenpeace kanalizasyona radyoaktif su karıştığını duyurdu / "Greenpeace denuncia el vertido de aguas radiactivas al alcantarillad"*

***Haber girişi**: Ekoloji örgütü Greenpece, dün eski Enerji, Çevre ve Teknoloji Araştırma Merkezinin (Ciemat) havuzundaki 90 bin ila 148 bin litre radyoaktif suyun La China'daki Madrid belediyesine ait arıtma tesisine giden kanalizasyon sistemine döküldüğünü duyurdu. Bu nedenle (Greenpeace) yetkililerden bu tesislerde kapsamlı bir radyolojik analiz yapılmasını talep etti. /*

"La organización ecologista Greenpeace denuncio ayer el vertido 'La organización ecologista Greenpeace denuncio ayer el vertido de entre 90.000 y 148.000 litros de agua radioactiva de la piscina del antiguo reactor nuclear del Centro de Investigaciones Energéticas, Medioambientales y Tecnologías (Ciemat) al alcantarillado municipal que desemboca en la depuradora de La China. Perteneciente al Ayuntamiento de Madrid, por lo que ha exigido a las autoridades competentes que se lleve a cabo un análisis radiológico exhaustivo de estas instalaciones."

El CSN eleva el riesgo sufrido en Vandellós II por decisiones erróneas y fallos significativos

Cree que las medidas que adoptó la dirección de la central fueron «inadecuadas e insuficientes»

ABC

MADRID. El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) ha determinado que el incidente ocurrido el pasado mes de agosto en la central de Vandellós II (Tarragona) fue un «fallo significativo». Con esta calificación, el CSN eleva al segundo nivel, de los siete que tiene la Escala Internacional de Sucesos Nucleares (INES), la situación que se vivió en esa planta por una fuga en las tuberías de uno de los dos trenes que conducen el agua del mar para la refrigeración de los servicios esenciales de la instalación, informa Efe. El CSN sólo ha otorgado en la historia de las nucleares españolas un nivel 3. Fue por un suceso en el reactor de Vandellós I en 1989 y supuso el cierre de la central.

El informe del CSN, que está firmado, entre otras personas, por la directora técnica de Seguridad Nuclear, Isabel Mellado, señala que la reclasificación obedece a factores adicionales agravantes. Entre ellos se destaca que el titular de la explotación, a pesar de conocer un proceso de «corrosión generalizada» en las tuberías y problemas en las bocas por no estar «adecuadamente protegidas», no tomó las medidas oportunas. Las medidas que tomó el gestor de la explotación —explica el informe— fueron «inadecuadas e insuficientes», tomó decisiones «erróneas», no declaró la condición degradada y consideró que las fugas no pondrían en peligro «la integridad» del sistema.

En un informe anterior se aseguraba que el titular de Vandellós II había primado la «producción» sobre la «seguridad», que durante un tiempo había funcionado con sus «márgenes de seguridad reducidos» y que había ocultado información al CSN.

Şekil 234

***Tarih ve konum**: 31 Mayıs 2005, sayfa 47.*

***Başlık:** CSN hatalı kararlar ve önemli arızalardan dolayı Vandellos II'deki dereceyi arttırıyor / "El CSN eleva el riesgo sufrido en Vandellos II por decisiones erróneas y fallos significativos"*

***Alt başlık:** Santral yönetimi tarafından alınmış olan önlemlerin "yetersiz" olduğunu düşünüyor /*

"Cree que las medidas que adapto la dirección de la central fueron 'inadecuadas e insuficientes'"

Haber girişi: *Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN), geçen Ağustos ayında Vandellós II santralinde (Tarragona) meydana gelen olayın "önemli bir arıza"dan kaynaklandığını belirledi. Bu açıklamayla CSN, yedi basamağa sahip olan Uluslararası Nükleer Olay Ölçeği'ne (INES) göre olayı ikinci seviyeye çıkardı. / "El Consejo Seguridad Nuclear (CSN) ha determinado que el incidente ocurrido el pasado mes de agosto en la central de Vandellós II (Tarragona) fue un 'fallo significado'. Con esta calificación , el CSN eleva al segundo nivel, de los siete que tiene la Es cala Internacional de Sucesos Nucleares (INES)."*

Los ecologistas se encaramaron al reactor en abril de 2002, seis meses después el Gobierno del PP decretó su clausura

El cierre de Zorita es utilizado para pedir el fin de la energía nuclear en España

IU y los ecologistas reclaman un calendario para clausurar las demás centrales

● Los ecologistas dicen que la actitud del Gobierno con respecto a las nucleares es «timorata», puesto que el único cierre de una central se acordó la pasada legislatura

AGENCIAS

MADRID. Después de 38 años de actividad, la central nuclear José Cabrera, en Almonacid de Zorita (Guadalajara), se convirtió ayer en la primera instalación nuclear que cesa en su actividad de forma programada. A las cuatro y cuarto de la tarde, la central pasaba de baja de potencia a un último de 20 megawatios cada hora para alcanzar los cero megawatios antes de las doce de la noche, cuando expiraba el último permiso de explotación concedido a la planta. Y es que en 2002, el Gobierno del PP decretó que cerraría sus puertas hasta el máximo tiempo de vida útil, en el año 2006, tal y como pretendía Unión Fenosa.

Mientras los pueblos del entorno de la central nuclear celebraban ayer el reciente cierre de Zorita, según palabras del alcalde de Almonacid de Zorita, Gabriel Ruiz del Olmo, representantes de ecologistas, partidos políticos y colectivos sociales integrados en la Plataforma «Zorita: ni un año más» exigían que el cierre se convirtiera en el cierre real con uno simbólico con un candado gigante. Todos brindaron por este cierre anunciado, pero reclamaron ir más allá. Los portavoces en materia nuclear de Greenpeace y Ecologistas en Acción, Carlos Bravo y Francisco Castejón, respectivamente, pidieron al Gobierno que elabore un calendario para el cierre de todas las centrales del país –ahora quedan ocho reactores en funcionamiento– y un plan de desarrollo alternativo para las zonas donde se asientan.

En este sentido, el coordinador de Izquierda Unida, Gaspar Llamazares, dijo que ese calendario «debe comenzar hoy (por ayer) con Zorita, más tarde con Garoña y así con todas las centrales nucleares». Con respecto a la actitud del Gobierno, para el del calendario era uno de los puntos del programa electoral del PSOE, Francisco Castejón señaló que está siendo «timorata», puesto que la única central que ha echado el cierre se acordó en la anterior legislatura.

Gaspar Llamazares brinda con Carlos Bravo (izq.), de Greenpeace, y Francisco Castejón, de Ecologistas en Acción, con el candado que simboliza el cierre de Zorita

El proceso de desmantelamiento

Esta semana se procederá al enfriamiento del reactor y la próxima se iniciará la descarga del combustible que contiene, que se trasladará a la piscina de almacenamiento, donde ya se encuentra el combustible almacenado. Durante todo el periodo en que haya combustible en la piscina se vigilará hasta su traslado al almacén de combustible en seco.

En octubre se descontaminará el circuito primario, básico para el funcionamiento del reactor, así como todas las estructuras más sometida a radiaciones. Esta fase dura tres semanas.

Entre junio de 2006 y mayo de 2008 se clasificarán los elementos radiactivos de la central para su tratamiento, traslado y almacenamiento, y se procurará el almacén de combustible en seco.

Entre 2007 y 2008 se trasladará todo el combustible nuclear contenedores al almacén de combustible en seco.

A partir de 2009 se procederá al Enresa, de la titularidad a la Empresa Nacional de Residuos (Enresa).

En 2009 comenzará el desmantelamiento de la central, que durará hasta el año 2025.

La parada de ayer supondrá el inicio de la fase de preparación para el desmantelamiento, que llegará hasta abril de 2009, momento se procederá a la descarga del último elemento combustible a la Empresa Nacional de Residuos (Enresa), que se encargará de su desmantelamiento.

No obstante, Unión Fenosa señaló que el cierre de la central no supondrá ningún tipo de inconveniente para el suministro de energía al centro del país, dado que la compañía ha iniciado la tramitación administrativa para la construcción de una planta compuesta por dos grupos de ciclo combinado de gas natural, que tendrán una potencia de gasastira, casi cinco veces la potencia nominal de José Cabrera. El arranque de la construcción de estos ciclos está previsto en 2009, con una inversión de 353 millones de euros.

258.000 horas enganchada a la red

Desde que se acoplara a la red en julio de 1968, esta central ha batido varias marcas: trabajo sin paradas automáticas (1.488 días); días ininterrumpidos de acoplamiento a la red eléctrica (388); periodo de carga de combustible (504 días) y la producción de energía eléctrica anual (1.244 Gwh en 2004). En este tiempo, ha sumado un producción total de 16.015 gigawatios hora, equivalente al consumo eléctrico anual de 25 provincias como Guadalajara, y ha evacuado esa energía eléctrica a la red durante 258.073 horas.

Asimismo, a lo largo de sus 38 años en operación la central ha proporcionado empleo a 300 trabajadores de forma directa y a otros 6.000 indirectamente. En la actualidad, la plantilla la componen actualmente la plantilla de la instalación, 70 permanecerán en ella para realizar la fase prevía al desmantelamiento y el resto han sido recolocados en otros centros de generación de la empresa.

Tarih ve konum*: 1 Mayıs 2006, sayfa 48.*

Başlık*: Zorita'nın kapatılması İspanya'da nükleer enerjinin sonlandırılması için kullanılıyor / "El cierre de Zorita es utilizado para pedir el fin de la energía nuclear en España"*

Alt başlık: *IU (Birleşik Sol f.y.) ve ekolojistler, diğer santrallerin kapatılması için bir takvim talep ediyor "IU y los ecologistas reclaman un calendario para clausurar las demás centrales"*

Şekil 235

Spot*: Ekolojistler, hükümetin nükleer ile ilgili tavrının, geçen dönem tek bir nükleer santralin kapanma kararı kabul edildiğinden "pısırık" olduğunu söylüyor. / "Los ecologistas dicen que la actitud del Gobierno con respecto a las nucleares es 'timorata', puesto que el único cierre de una central se acordó la pasada legislatura."*

La radiactividad de Ascó fue 750 veces mayor de lo que el CSN admitió en abril

La central manipuló los detectores de radiación para ocultar la fuga del 26 de noviembre

S.N.
BARCELONA. El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) ha admitido que el 12 de mayo la actividad radiológica de la central nuclear de Ascó (Tarragona) alcanzaba los 176 millones de bequerelios, una cifra 750 veces superior a la que en su día notificó este organismo. En respuesta a una batería de preguntas formuladas por la organización ecologista Greenpeace —motivadas por el escape registrado en la central nuclear el pasado 26 de noviembre—, el CSN reconoce que, en un informe del 12 de mayo, «aún» se detectaban y recogían partículas en el emplazamiento de la central.

«La actividad total recogida hasta el 12 de mayo correspondía a una actividad de 176,48 millones de bequerelios», responde el CSN. Una cifra 750 veces superior a los 235.000 bequerelios que este organismo indicó en su informe del pasado 7 de abril. La cosa no queda ahí: la central de Ascó manipuló los detectores de radiación para ocultar la fuga.

El pasado 26 de noviembre se registró en estas instalaciones un escape de partículas radioactivas procedentes de la ventilación de la planta nuclear. El incidente, no obstante, no se conoció hasta principios de abril gracias a una denuncia de Greenpeace. Aunque dentro de la Escala Internacional de Sucesos Nucleares el incidente fue calificado de «nivel 2», durante los meses posteriores al escape y antes de que éste se conociera, varios grupos de escolares visitaron las instalaciones de la central.

Y aún sin pasar la resaca de Garoña, el ministro de Industria, Miguel Sebastián, ha comenzado a pensar en el emplazamiento del Almacén Temporal Centralizado (ATC) de residuos necesario para alojar tanto los desechos españoles que custodian Francia e Inglaterra, como los nuevos desperdicios que en los próximos años ya no cabrán en las instalaciones nacionales.

El ministro Sebastián, adelantó ayer que tras el verano abrirá un nuevo periodo de información para que los ayuntamientos interesados en acoger el ATC se identifiquen. El concurso se resolverá ya en 2010 y, según el titular de Industria, «habrá pelea» entre los consistorios por convertirse en sede de esta instalación.

Francia prorroga 34 nucleares

Mientras en España el Gobierno mantiene sus tesis contrarias a la energía atómica, la Autoridad de Seguridad Nuclear (ASN) francesa concedió ayer una prórroga de diez años a 34 centrales propiedad de Électricité de France (EDF) que alcanzarán así los cuarenta años de funcionamiento.

El organismo regulador galo analiza, además, extender por otros veinte años adicionales la vida útil de 58 de los reactores nucleares de la energética gala EDF, lo que les permitiría sumar los sesenta años en funcionamiento.

Esta petición será resuelta en 2011 y se alinea con la tendencia seguida en otros países occidentales ya que Estados Unidos, Japón, Suecia y Suiza ya han concedido diversas prórrogas de explotación a nucleares hasta los sesenta años de vida útil.

En este mismo sentido, Escocia ha roto recientemente una lanza a favor de las plantas atómicas, abogando por la continuidad de estas instalaciones en su territorio a lo largo del informe Scotland's Energy Future publicado por la Comisión de Energía de aquel país.

Imagen de archivo de la central nuclear de Ascó, en Tarragona

REUTERS

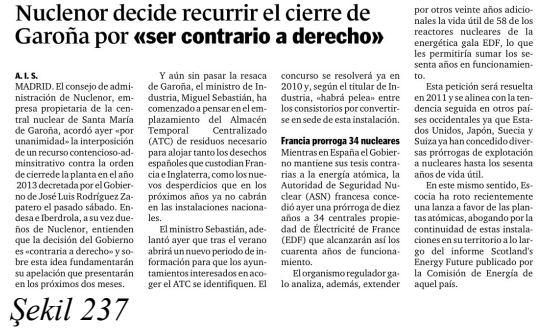
***Tarih ve konum**: 16 Mayıs 2008, sayfa 28.*

***Başlık:** Asco'daki radyoaktivite NGK'nin Nisan ayı için belirlediği orandan 750 kat daha fazla çıktı / "La radiactividad de Asco fue 750 veces mayor de lo que el CNS admito en abril"*

***Alt başlık:** Santral, 26 Kasım'daki sızıntıyı gizlemek için radyasyon detektörleriyle oynadı / "La central manipulo los detectores la radiación para ocultar la fuga del 26 de noviembre"*

Şekil 236

***Haber girişi**: Nükleer Güvelik Konseyi (CSN), 12 Mayıs'ta Asco nükleer santralindeki (Tarragona) radyasyon ölçümlerinin 176 milyon bekerele ulaştığını kabul etti. Bu, bildirilen değerin 750 katı demek. / "El Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) ha admitido que el 12 de mayo la actividad radiológica de la central nuclear de Asco (Tarragona) alcanzaba los 176 millones de bequerelios, una cifra 750 veces superior a la que en su día notifico este organismo."*

Nuclenor decide recurrir el cierre de Garoña por «ser contrario a derecho»

A. I. S.
MADRID. El consejo de administración de Nuclenor, empresa propietaria de la central nuclear de Santa María de Garoña, acordó ayer «por unanimidad» la interposición de un recurso contencioso-adminsitrativo contra la orden de cierrede la planta en el año 2013 decretada por el Gobierno de José Luis Rodríguez Zapatero el pasado sábado. Endesa e Iberdrola, a su vez dueños de Nuclenor, entienden que la decisión del Gobierno es «contraria a derecho» y sobre esta idea fundamentarán su apelación que presentarán en los próximos dos meses.

***Tarih ve konum**: 8 Temmuz 2009, sayfa 62.*

***Başlık:** Nuclenor "yasalara aykırı" olduğu için Garoña'nın kapatılmasına itiraz etmeye karar verdi. / "Nuclear decide recurrir el cierre de Garona por 'ser contrario a derecho'"*

Şekil 237

***Haber girişi**: Santa Maria de Garoña nükleer santralinin sahibi olan Nuclenor şirketinin yönetim kurulu, José Luis Rodríguez Zapatero hükümeti tarafından geçen cumartesi verilen santralin 2013'te kapatılması emrine karşı temyiz başvurusu yapmaya oybirliğiyle karar verdi. / "El consejo de administración de Nuclenor, empresa propietaria de la central nuclear de Santa María de Garoña, acordó ayer "por unanimidad" la interposición de un recurso contencioso-administrativo contra la orden de cierre de la planta en el año 2013 decretada por el Gobierno de José Luis Rodríguez Zapatero el pasado sábado."*

El PSOE vasco se muestra decidido en su defensa del cierre de Garoña

ABC

BILBAO. El secretario general del PSE-EE, José Antonio Pastor, afirmó ayer que el partido en Euskadi tiene «muy claro» que defiende el cierre de la central nuclear de Garoña (Burgos), aunque reconoció que en el PSOE conviven «posiciones distintas».

En declaraciones a Radio Euskadi, recogidas por Europa Press, indicó que, aunque «no es fácil» la decisión, el PSE tiene un «criterio claro» en relación a la central y es que se debe cerrar la instalación. «Esta central se puso en marcha con una vida útil de 25 años, lleva ya funcionando 38 y especialmente en los últimos tiempos ha tenido multitud de incidentes, sobre todo en los últimos meses. Yo ya dije que era partidario de que se produjese el cierre y seguimos manteniendo exactamente ese mismo criterio», añadió Pastor.

Şekil 238

***Tarih ve konum**: 31 Mayıs 2009, sayfa 73.*

***Başlık:** Bask PSOE'si Garona'nın kapanmasını savunmaktaki kararlılığını gösterdi / "El PSOE vasco se muestra decidido en su defensa del cierre Garona"*

***Haber girişi:** PSE-EE genel sekreteri José Antonio Pastor, dün PSOE'de "farklı pozisyonların" bulunmasına rağmen Bask partisinin Garoña nükleer santralinin (Burgos) kapanmasını savunma konusunda "çok net" olduğunu iddia etti. / "El secretario general del PSE-EE, José Antonio Pastor, afirmó ayer que el partido Euskadi tiene 'muy claro' que defiende el cierre de la central nuclear de Garoña (Burgos), aunque reconoció que en el PSOE conviven 'posiciones distintas'"*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: Bu dönemde başlıklar üzerinden değerlendirme yapıldığında öncelikle nükleer taraftarı bakış açısıyla atılan ve halkın nükleer enerjiye dair rızasını sürdürmeyi amaçlayan başlıklar dikkat çekmektedir. "*İspanya'da nükleer enerji petrol ve gazda yıllık 2.500 milyonluk tasarruf sağlıyor*" ve ülkenin en eski nükleer santrali olan Zorita'nın kapatılması

tartışmaları üzerine atılan "*Eğer santral kapanırsa elektrik fiyatları artar*" şeklindeki başlıklar, yaygın biçimde kullanılan nükleer enerjinin ucuz olduğu imasını barındırmaktadır. Aynı şekilde "Zorita'nın kapatılması İspanya'da nükleer enerjinin sonlandırılması için kullanılıyor" başlığı ve "*IU (Birleşik Sol f.y.) ve ekolojistler, diğer santrallerin kapatılması için bir takvim talep ediyor*" alt başlığı da gazetenin aslen nükleer enerjiden çıkışa karşı çıktığını göstermektedir. *"Zapatero CSN'yi atlayıp Garona'yı kapatıyor"* başlığı da PSOE genel sekreteri ve sosyal demokrat hükümetin başbakanı Zapatero'nun "CSN'yi atlayıp" ifadeleriyle hukuku çiğnediğini ima etmektedir. Bu dönemde gazetenin nükleer enerji konusu üzerinden PSOE'ye muhalefeti bakidir. Ancak gazete muhafazakar ve monarşik yapısından dolayı "Saray nükleer enerji kullanımının desteklenmesi konusunda tartışma başlattı" başlığını düz bir biçimde vermeyi tercih etmiştir.

Gazetenin başlıklarından nükleer güvenlik konusunu ciddiye aldığı ve Nükleer Güvenlik Konseyinin (CSN) açıklamaların düzenli olarak haberleştirdiği anlaşılmaktadır: "*Nükleer Güvenlik Konseyi 2003'te İspanyol santrallerini 175 kez denetledi*", "*Nükleer santrallerde 2006'da yüzde 69 daha fazla olay kaydedildi", "CSN son olayları analiz etmek için nükleer santral sahiplerine randevu verdi", "CSN, Asco için rekor ceza istedi", "CSN güvenlik açığından dolayı Zorita'nın faaliyetlerine başlamasına izin vermedi", "CSN krizin santrallerin güvenliğini etkileyebileceğini düşünüyor"...*

Bu başlıklar genellikle bağımsız bir kurum olan Nükleer Güvenlik Konseyinin her şeye hakim ve nükleer güvenliği sağlamak konusunda yetkin olduğu imasını içerse de gazetede bu dönemde ilk kez CSN'yi eleştiren başlıklara da rastlanmaktadır: *"PP, Vandellos olayını küçümsediği için CSN'yi suçladı".* Gazete, politik olarak yanından bulunduğu muhafazakar Halk Partisinin görüşlerini sayfalarına taşımış ve görüşleri "eleştiri" olarak değil "suçlama" olarak okuruna yansıtmıştır.

Gazetede diğer dönemlere oranla bu dönemde "Greenpeace" adı daha çok başlıkta geçmektedir. "Greenpeace aktivistleri Garoña nükleer santralinde tutuklandı" şeklinde protestonun tutuklanmayla biten sonuca odaklanarak protestonun amacının ve aktivistlerin değerlendirmelerinin üstü örten klasik başlığın yanı sıra "Greenpeace Hualve'nin fosfor havuzlarında radyoaktivite bulunduğunu duyurdu" ve *"Greenpeace kanalizasyona radyoaktif su karıştığını duyurdu*" başlıklarına rastlanmaktadır. Gazete ilk kez bu dönemde

Greenpeace'in açıklamalarını iddia bazında vermemiştir. Bu da gazetenin bu dönemde Greenpeace'i nükleer güvenlik konusunda güvenilir bir kaynak olarak kabul ettiği şeklinde yorumlanabilir.

"Greenpeace'in Zorita nükleer santraline düzenlediği saldırı/sürpriz parti Zorita'nın güvenlik açığını ortaya koyuyor" başlığı da bu dönemin dikkat çekici başlıklarındandır. Başlığın orijinalinde hem "saldırı" hem de "sürpriz parti" anlamına gelen "El asalto" ifadesi kullanılarak başlığa ikili bir anlam verilmiştir. Zira Greenpeace'in aslında Zorita nükleer santraline saldırmamış, sadece saldırıya açık olduğunu göstermek için eylem yapmıştır. Bu eylemin beklenmedik oluşu ise gazete tarafından "sürpriz parti" ile ifade edilmiştir. Dolayısıyla başlığın yaratıcı olduğu söylenmelidir. Bunun ötesinde başlıktan yola çıkarak gazetenin, reaktördeki güvenlik açığını ortaya koyduğundan eylemi faydalı bulduğu anlaşılmaktadır.

Bu dönemde üst başlık kullanılmamış, ancak açıklayıcı, tamamlayıcı nitelikte alt başlıklara sık sık başvurulmuştur. Her ne kadar başlıklar genellikle yönlendirici olsa da bu dönemde ilk kez başlık mertebesinde Greenpeace nezdinde nükleer karşıtı hareketin temsiliyetine daha çok rastlanmakta ve en azından bazı örneklerde gazetenin Greenpeace'i güvenilir bir haber kaynağı olarak algıladığı görülmektedir.

Spot: ABC gazetesinde bu dönemdeki ilgili haberlerin spotları/haber girişleri genellikle başlıkla uyumludur. Buna örnek olarak "*İspanya'daki en ciddi olay olan Vandellos I nükleer kazası davasında NGK'nin iki yöneticisi suçlanıyor*" başlıklı haberin spotu verilebilir: "*Vandellós I nükleer santralinde, İspanyol nükleer santrallerinden şimdiye kadar yaşanan ciddi olay olarak kabul edilen 11 yıl önce meydana gelen yangının davası, Tarragona Eyalet Mahkemesinde gelecek çarşamba başlayacak*."

Ancak başlık grubu ve spotun uyumsuz olduğu örneklere de rastlanmaktadır. "*Zorita'nın kapatılması İspanya'da nükleer enerjinin sonlandırılması için kullanılıyor*" başlıklı, "*IU (Birleşik Sol f.y.) ve ekolojistler, diğer santrallerin kapatılması için bir takvim talep ediyor*" alt başlıklı haberin girişi şöyledir: "*Ekolojistler, hükümetin nükleer ile ilgili tavrının, geçen dönem tek bir nükleer santralin kapanma kararı kabul edildiğinden 'pısırık' olduğunu söylüyor.*" Başlıktan, IU ve ekolojistlerin diğer santrallerin kapatılması için PSOE

hükümetinden takvim talebinin, gazete tarafından olumsuz bir tepkiyle karşılandığı ve gazetenin Zorita'dan başka nükleer reaktörün kapatılmasını istemediği anlaşılmaktadır. Başlık yorumludur ve nükleer taraftarı bir gözle yazılmış; bilimsel verilerden ziyade niyet okuma üzerine kurulmuştur. Alt başlık açıklayıcı, başlığı tamamlayıcı ancak düzdür. Haberin girişi ise nükleer karşıtı bir gözle yazılmış ve ekolojistlerin talepleri ve hükümet eleştirileri üzerine kurulmuştur.

Spotlar ya da haber girişleri genellikle başlık grubunda verilen bilginin biraz daha geliştirilmiş halidir. Önceki dönemlerde rastlanan pek çok detayı içerecek şekilde uzun bir cümleden oluşan spotlara/haber girişlerine bu dönemde çok rastlanmamaktadır. Spotlar/haber girişleri kısa ve anlaşılır biçimdedir

Bu dönemde gazetenin başlık ile uyumlu olarak zaman zaman spotlar üzerinden de yönlendirme yaptığı, ancak asıl yönlendirmenin başlık grupları üzerinden yaptığı söylenmelidir

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde, önceki dönemlere göre fotoğraf kullanımı daha yaygındır. Demeç veren politikacıların portre fotoğrafları, nükleer karşıtı protesto gösterilerinden kareler ya da haberde sözü geçen nükleer santrallerin fotoğrafları haberin etkisini arttırmaya yönelik görsel unsur olarak kullanılmaktadır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde 150 haber yayımlanmış, bunların hiç biri gazeteye manşet olmamıştır. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalı ve genellikle birinci sayfasında büyük bir fotoğrafla birlikte tek bir konu işlediği söylenmelidir. O yüzden bu dönemde ABC'de ikinci manşet, sürmanşet ya da birinci sayfadan anonslama gibi uygulamalara sık rastlanmamaktadır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde ABC gazetesi nükleer güvenlik ile ilgilenmiş, ülkede bu dönemde gerek politik gerekse de ekonomik alanda nükleer gelişmeler de yaşanmıştır. Ancak bir önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde büyük bir nükleer kaza, nükleer santrale saldırı ya da nükleerden çıkış kararı gibi politik kararlar alınmadığından bu haberler genellikle iç sayfalarda ancak üst taraflarda görülmüştür. Hatta bu dönemde diğer haberlere oranla sayıları az ama önceki dönemlerdeki nükleer karşıtı hareketin kaynak olarak kullanıldığı haberlere

oranlara sayıları daha çok olan nükleer karşıtı hareketin kaynak olarak kullanıldığı haberler dahi haber hiyerarşisinde üst sıralarda yer almıştır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: ABC gazetesinin bu dönemdeki nükleer enerji ile ilgili haberlerini; nükleer güvenlik konusu; reaktörlerdeki sızıntıları, arızaları, kazaları ve bunların fikri takibi, 2004-2008 yılları arasında yeniden iktidara gelen PSOE döneminde kapatılan/kapatılmak istenen nükleer reaktörler, kurulması kararlaştırılan geçici nükleer atık deposu, Avrupa'da kurulması planlanan ve İspanya'nın da ev sahipliği yapmak istediği nükleer araştırma reaktörü ve dünyadaki nükleer gelişmeler oluşturmaktadır.

Gazete bu dönemde de önceki dönemlerde olduğu gibi nükleer taraftarı yayın çizgisinden sapmamıştır. 2004-2008 yılları arasında yeniden iktidara gelen PSOE'nin İspanya'nın en eski nükleer reaktörü Zorita'yı kapatma kararına, Zorita'nın diğer reaktörlerin de kapatılmasını beraberinde getireceği iması ve elektrik fiyatlarının artacağı gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Özellikle 2008 dünya ekonomik krizinin patlak vermesinin ardından ise gazete aynı argümanı kullanmaya devam etmiştir.

Ancak bu dönemde gazete nükleer güvenlik konusunu bu dönemde daha fazla önemsediğinden gazetenin sayfalarında Greenpeace'in temsiliyetinin daha da arttığı gözlenmektedir. Üstelik bu olumsuz bir temsiliyet değildir. Kuvvetle muhtemel Greenpeace'in bu dönemdeki çalışmaları ve eylemleri nükleer güvenlik ve santralların nükleer güvenliklerindeki açıkları deşifre etmek üzerine olduğundan, gazete bu dönemde Greenpeace güvenilir haber kaynağı olarak kullanmıştır. Hatta bazı nükleer güvenlik ile ilgili haberlerde ekolojistlere ve Greenpeace'e referans verilmiştir. Ancak nükleer karşıtlarının nükleer enerjinin pahalı olduğu yolundaki argümanlarına gazete yer vermemektedir. Ancak bu dönemde gazetenin kitlesel nükleer karşıtı protestolara, yerel hareketlere değil sadece

Greenpeace'in tekil eylemlerine yer verildiği ve böylelikle ülkedeki nükleer karşıtı kişi sayısının Greenpeace aktivistleriyle sınırlı olarak yansıttığı mutlaka söylenmelidir.

Yine nükleer güvenlik hassasiyeti kapsamında gazetenin, nükleer güvenlik konusunda birincil haber kaynağı olarak kullandığı ve açıklamalarını koşulsuz bir biçimde doğru kabul ederek yeniden ürettiği, ülkenin nükleer denetimden sorumlu bağımsız kurumu olan Nükleer Denetleme Konseyini ilk kez eleştiren ve hatta suçlayan haberler yapmıştır.

Bu dönemde nükleer endüstrinin güven tazelemek için sıklıkla dillendirdiği Nükleer Rönesans dönemi açıktan gazeteye yansımamış olsa da bu dönemde ortaya atılan nükleer enerjinin çevreci olduğu argümanının yansımaları gazetede görülmektedir. Sera gazı yayarak küresel iklim değişikliğine neden olan kömüre göre nükleer enerjinin sera gazı yaymadığı ve bu yüzden de küresel iklim değişikliğine neden olmadığı iddiasına dayalı bu argüman diğer ülkelerdeki ekolojistlerin nükleer enerjiyi kabul ettiği yolundaki haberlerde kendini göstermiştir.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 150 haberin 10'ü nükleer karşıtı haber kaynaklarına dayanmaktadır. 36 haber nükleer sızıntı, kaza ve bunların etrafındaki gelişmeleri ele almaktadır. 20 haber Avrupa'nın ortak reaktörü ITER, 23 haber kapatılmak istenen nükleer reaktörler üzerinden dönem tartışmalar ve geri kalan haberler de dünyadaki nükleer gelişmeler ile ilgilidir. Haberlerin çoğunda seçmeci kaynak kullanımı ve haberde nükleer karşıtı sesleri görmezden gelme eğilimi dikkat çekmektedir. Böylelikle bazı haberlerde açıktan bazı haberlerde kapalı biçimde nükleer enerjiye dair egemen söylem yeniden üretilmektedir.

Bu dönemde nükleer karşıtı argümanlar İspanya'daki nükleer reaktörlerde güvenlik açığı olduğu, nükleer enerjinin tehlikeli olduğu ve nükleer olaylarla ilgili ihmallerin bulunduğu yönündedir. Bu dönemde gazete sayfalarına en çok yansıyan nükleer taraftarı argüman nükleer enerjiden çıkış halinde elektrik fiyatlarının artacağı yolundadır.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini

takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme: ABC gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan "izin vermedi", "tutukladı" gibi cümlelere de rastlanmaktadır.

Önceki dönemlere göre cümleler kısalsa da İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi bu dönemde de mevcuttur. Ancak bu cümleler birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: ABC gazetesinde bu dönemde özellikle stratejik noktalama işareti olarak sadece tırnak işareti kullanılmaktadır. Gazete haber kaynağına atıflar dolaylı aktarım yaparken haber kaynağı tarafından söylenen ve kendisinin katılmadığı ya da iddialı bulduğu ifadeleri tırnak işareti içinde vermektedir.

Gazete, 1989'da meydana gelen ve İspanya'daki en ciddi kaza olarak tanımlanan Vandellós-I reaktöründeki yangını bir önceki dönemin aksine "kaza" olarak tanımlamaktadır. Gazetede yönlendirici haberlerin işareti olarak okunabilecek şekilde "en pahalı ve tehlikeli seçenek" , "en ciddi kaza" gibi gibi sıfat tamlamalarına rastlanmaktadır.

Haber Retoriği: Gazete bütün bir dönem boyunca, önceki dönemlere oranla daha düz ancak nükleer taraftarı bir dil kullanmıştır.

Haberlerde genellikle inandırıcılığı arttırmak için fotoğraflara, grafiklere, istatistiklere, şemalara ve haritalara başvurulmuştur. Gazetede yetkililerin dışında konuyla ilgili nadiren de olsa uzman görüşlerine rastlanmaktadır. Bu dönemde karşıt görüş olarak nükleer karşıtlarına başvurulmasa da nükleer karşıtlarının ABC'deki temsiliyetinin özellikle nükleer güvenlik konusunda arttığı söylenmelidir.

Gazetede sık sık "ekolojistler", "sosyalistler gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bununla kastedilen PSOE üyeleridir. Bu genelleme haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki öznenin tüm sosyalistler olduğu yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.6 Krizden çıkış ve Fukuşima nükleer kazası (2010-2015)

Bu dönem İspanya'nın ekonomik krizi iyiden iyiye hissettiği dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek muhalefetin, gerek nükleer sanayinin ekonomik kriz gerekçesiyle hükümet üzerinde uyguladığı baskı sonucunda, sosyal demokrat PSOE hükümeti, dünyanın en büyük nükleer kazalarından biri olan Japonya'daki Fukuşima nükleer kazasına rağmen nükleer enerjiden çıkış söyleminden vazgeçmiştir. Ancak bu kez de krizin faturası PSOE'ye kesilecek ve hükümete yeniden muhafazakar PP hükümeti gelecektir.

3.6.1 Politika, Ekonomi ve Toplum Işığında Nükleer Gelişmeler

İspanya 2010'lu yıllara ABD'deki emlak piyasası kaynaklı ekonomik krizin iyice köşeye sıkıştırdığı PSOE hükümetiyle başlamıştır. Ülkede işsizlik her geçen gün daha da artmaktadır. Hükümet halen kendi nükleer programından ödün vermekte, nükleerden çıkış şöyle dursun var olan nükleer tesislerin kapasitelerini arttırmayı ve bunların ömürlerini uzatmayı sürdürmektedir.

2010'da ömrü 10 yıl daha uzatılan Almaraz-I nükleer reaktörüne yüzde 7 oranında da kapasite artış izni verilmiş, Almaraz-II reaktörü için de modelleme çalışmaları başlatılmıştır.

Öte taraftan 1989'da geçirdiği yangın nedeniyle 1990'da kişne olarak kapatılan Vandellós I reaktörünün söküm çalışmaları sürmektedir. Bir önceki dönemde santralden 300 bin ton nükleer atık çıkarılmış, bu atıklardan düşük ve orta seviyeli atıklar İspanya'daki depolama merkezi El Cabril'e gönderilmiş, yüksek seviyeli atıklar ise İspanya ile Fransa arasında, reaktörden çıkan yüksek seviyeli atıkların alınarak Fransa La Hague'deki yeniden kazanım merkezine götürülmesi için imzalanan nükleer atık ticareti anlaşması kapsamında 2010'da trenle Fransa'ya götürülmüştür. Üçüncü aşama olan reaktörün kalbinin sökümü 2027'de başlayacaktır.[584]

Ocak 2010'da ATC olarak anılan geçici nükleer atık depolama merkezlerine ev sahipliği yapmak üzere, içlerinde o zamanlar başında Halk Partisi bulunan Villar de Cañas belediyesinin de olduğu 13 belediye kendiliğinden başvuruda bulunmuş ve belediyelerin

[584] "Central nuclear de Vandellos-1, España", http://energia-nuclear.net/centrales_nucleares/espana/vandellos-1.html, (erişim tarihi: 07 Aralık 2017).

resmi listesi Şubat 2010'da Endüstri Bakanlığı tarafından ilan edilmiştir.[585] Şubat 2011'de Sürdürülebilir Enerji Yasası değiştirilmiş ve yasada geçen nükleer reaktörlerin ömürlerini 40 yıl ile sınırlayan kaldırılmıştır ki bu da reaktörlerin ömürlerini hükümetlerin iradesine bırakmak anlamına gelmektedir.[586]

Nükleer karşıtları bu dönemde sessizdir. Ancak nükleer karşıtı hareketin sesinin güçsüz çıkması, ülkede nükleer karşıtlarının olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu dönemin Ecobarómetro şirketinin Nisan 2010'da, yani Fukuşima nükleer kazasından önce yaptığı araştırmaya göre İspanyolların yüzde 73'ü nükleer enerjiye 'hayır' demektedir ve bu, nükleer karşıtlığı ortalaması yüzde 52 olan Avrupa'nın çok üzerindedir." [587] Bu oranın, Fukuşima nükleer kazasıyla birlikte daha da ardından arttığını tahmin etmek zor değildir.

11 Mart 2011'de Japonya'nın Fukuşima nükleer santralinde daha sonra en yıkıcı kaza seviyesi olan 7 ile derecelendirilecek olan kaza ve kazanın ardından gerek nükleer lobi gerekse de ekonomik kriz nedeniyle ana muhalefet partisi olan Halk Partisinin (PP) baskısı altındaki Başbakan José Luis Rodríguez Zapatero, Japonya'nınkine benzer bir kaza riski olmadığından emin olmakla birlikte Nükleer Güvenlik Konseyi'ne (CSN) İspanya'daki bu türdeki tüm tesisleri gözden geçirmesini emrettiği yolundaki açıklamasına[588] rağmen tüm dünyada olduğu gibi İspanya'da da nükleer karşıtı seslerin sokağa taşmasına engel olamamıştır.

Zaten ekonomik kriz yaşayan ve nükleer enerji tartışması hiç bitmeyen İspanya'da ülkede toplumsal muhalefetin sabrının taşmasında, 15 Mayıs 2011'de başladığından daha sonra 15-M Hareketi ya da Öfkeliler Hareketi olarak anılacak İspanya genelindeki sokak hareketlerinde Fukuşima nükleer kazasının ve bu kaza karşısındaki hükümetin nükleer enerjiden vazgeç(e)meyen tutumunun da rolünün olması muhtemeldir. Ancak temel motivasyon ekonomik krizdir ve Arap ülkelerinde birbiri ardında başlayan isyan hareketlerinin de cesaretlendirici bir işlev gördüğü düşünülebilir. Bu hareketten doğan sol

[585] "Almacén temporal centralizado de España", Wikipedia, https://es.wikipedia.org/wiki/Almacén_temporal_centralizado_de_España, (erişim tarihi: 10 Ocak 2017).
[586] The World Nuclear Industry Status Report 2012, https://www.worldnuclearreport.org/The-World-Nuclear-Industry-Status.html#nb322, (erişim tarihi: 16 Ocak 2017).
[587] Baños Páez ve Costa Morata, s. 139.
[588] Fernando Garea, "Zapatero anuncia que el Gobierno revisará la seguridad de las nucleares españolas", El Pais, 16 Mart 2011, https://elpais.com/elpais/2011/03/16/actualidad/1300267021_850215.html, (erişim tarihi: 14 Eylül 2018).

tandanslı Yapabiliriz Partisi (Partido Podemos) İspanya politikasında yıllardır süregelen PSOE ve PP dengesini değiştirecektir.

Bütün su sürecin faturası 21 Aralık 2011 seçimlerinde PSOE'ye kesilmiş, ve iktidara yeniden muhafazakar Halk Partisi (PP) gelmiş ve nükleer bir İspanya politikasına da kaldığı yerden devam etmiştir.

30 Aralık 2011'de teknolojik araştırmaların sonucunda iktidardaki Halk Partisi zaten kendi projesi olan Madrid'in 120 km yakınındaki Villar de Cañas belediyesine İspanyol atık şirketi Enresa tarafından düşük ve orta seviyeli atıklar için depolama merkezi kurulmasına karar verilmiştir. Ancak bölgesel nükleer karşıtı hareket buna karşı çıkmıştır. 2015'te geçici atık deposunun yapılacağı Castilla-La Mancha eyaleti bölgesel hükümeti, bölgedeki nükleer karşıtı gösterilere kulak vererek Enresa şirketinin 77,4 milyon euroluk yatırım yaptığı Villar de Cañas kasabasındaki geçici atık depolama merkezi inşaatını durdurmuştur. [589] Bu da hala nükleer karşıtı hareketin, gücünden bağımsız olarak İspanya'da sözü dinlenen bir odak olduğunu gösteren bir işarettir.

17 Kasım 2015'te ise bütünsel bir nükleer karşıtı hareket ihtiyacından hareketle Portekiz ve İspanya'daki irili ufaklı nükleer karşıtları bir araya gelerek Movimiento Ibérico Antinuclear (MIA) / İberya Nükleer Hareketi'ni kurmuştur. İlk talep, hiç nükleer santrali olmayan Portekiz'in İspanya sınırına çok yakın olan Almaraz nükleer santralinin kapatılması olmakla birlikte İspanya'daki tüm nükleer santrallerin kapatılmasıdır. [590] İberya Nükleer Hareketi, en son Lizbon ve Madrid'de eş zamanlı eylem yaparak İspanya ve Portekiz hükümetlerinden Almaraz nükleer santralinin kapatılmasını takvime bağlamasını istemiştir. [591] Nükleer karşıtlarının ülkede öncelikli amacı çok eski olan reaktörlerin kapatılmasını sağlamaktadır.

Çalışmanın sınırları dahilinde olmamakla birlikte burada belirtmekte yarar vardır ki, 2018'da Halk Partisinin ve yöneticilerinin adının karıştığı yolsuzluk skandalında Halk

[589] Manuel Planelles, "Las centrales recurren a sus propios almacenes nucleares ante el parón de Villar de Cañas", El País, 26.12.2016, politica.elpais.com/politica/2016/12/26/actualidad/1482779871_627485.html, (erişim tarihi: 16 Ocak 2017).
[590] "Nace el Movimiento Ibérico Antinuclear (MIA) para pedir el cierre escalonado de las centrales nucleares españolas", 7 Aralık 2016, www.ecoactiva.es/2015/11/17/nace-el-movimiento-iberico-antinuclear-mia-para-pedir-el-cierre-escalonado-de-las-centrales-nucleares-espanolas/, (erişim tarihi: 15 Ocak 2017).
[591] "El Movimiento Ibérico Antinuclear pide a España y Portugal un calendario de cierre para la central nuclear de Almaraz", 12 Ocak 2017, www.lainformacion.com/politica/politicas-nucleares/Movimiento-Iberico-Antinuclear-Portugal-Almaraz_0_989601596.html, (erişim tarihi: 15 Ocak 2017).

Partisinin mahkeme tarafından cezalı bulunması üzerine PSOE'nin talebiyle gerçekleştirilen güven oylamasında Halk Partisi hükümeti güven oyu alamamış ve düşmüş, yerine PSOE hükümeti kurulmuştur.

Ve yeni hükümet nükleer enerjiden çıkılacağını, 2020'den itibaren nükleer reaktörlerin sökümüne başlanacağını, kömürlü termik santrallarından vazgeçileceğini ve yenilenebilir enerjinin önünü açmak üzere güneş vergisinin kaldırılacağını açıklamıştır.[592]

3.6.2 El País gazetesinin eleştirel söylem analizi

El Pais gazetesinin bu dönemde de PSOE'ye açıktan destek vermese de bu partiye yakın olduğundan söz edilebilir. Ancak bu dönemde gazetede hem PSOE'ye dair eleştiriler de çıkmıştır.

El Pais'in ait olduğu Prisa Grup'un hisselerinin bir kısmı 2010'da Liberty Acquisitions adlı Amerikalı finans şirketine satılmıştır. Jesús Polanco 2007'de ölmüş olsa da Polanco ailesi Pisa Grubun hisselerinin yüzde 35'ine halen sahiptir. Geri kalan hisseler de bu dönemde halka açılmış ve bu hisseler her biri yüzde 3'er hisseye sahip olmak üzere UBS, HSBC ve BNP Paribas gibi genellikle kurumsal yatırımcılara satmıştır.[593]

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

[592] Antonio M. Vélez ve Raúl Rejón, "El nuevo Gobierno quiere cerrar las nucleares, acabar con el carbón y derogar el impuesto al sol", El Diario, https://www.eldiario.es/economia/Gobierno-quiere-nucleares-derogar-impuesto_0_780073006.html, (erişim tarihi: 8 Haziran 2018).
[593] Almiron ve Segovia, s. 2909, 2911.

El 'lobby' nuclear plantea tres nuevas centrales

Considera que la atómica es "la gran energía renovable"

ELENA HIDALGO
Santander

La presidenta del Foro Nuclear, María Teresa Domínguez, sostiene que España debería abrir tres nuevas centrales nucleares y lamenta que sea el único país con parque nuclear en el que se cuestiona la renovación de las licencias. Así lo expresó ayer durante una mesa redonda sobre energía en la Universidad Internacional Menéndez Pelayo de Santander. El Foro Nuclear agrupa a las principales eléctricas, como Endesa, Iberdrola o Gas Natural.

Los grandes grupos industriales españoles incluidos en la Asociación de los Grandes Consumidores de Energía (AEGE) —como la siderúrgica ArcelorMittal, Asturiana de Zinc...— se ofrecieron en 2008 a financiar una nuclear en el emplazamiento de Zorita en proceso de desmantelamiento. La central costaría unos 4.000 millones de euros. En Finlandia, una industria papelera, que consume mucha electricidad, participa en la construcción de dos nucleares.

Desde 1997 nada impide a una eléctrica construir una nuclear en España, pero ninguna se ha puesto a ello, aunque han lanzado mensajes sobre la necesidad de nuevas plantas. La nuclear genera el 18% de la electricidad en España y hasta después de 2020 las grandes plantas no cumplirán los 40 años para los que fueron diseñadas inicialmente. La caída de la demanda por la crisis hace que en España haya actualmente 22.000 megavatios (el equivalente a 22 reactores nucleares) de centrales de gas funcionando muchas menos horas de las previstas y con una hipótesis de funcionamiento cada vez menor.

Teresa Domínguez admitió en una entrevista con los lectores de EL PAÍS el pasado día 10 que "ahora mismo no se necesita potencia adicional instalada". La hipotética central tardaría entre siete y 10 años en llegar, por esa razón, para Domínguez, la prioridad número uno hoy es la renovación de las licencias: "Si una central operativa da beneficio al sistema eléctrico del país no hay razón para prescindir de ella".

El presidente de Red Eléctrica de España (REE), Luis Atienza, auguró que la electricidad será la "piedra angular" del sistema energético sostenible durante la próxima década y que la nuclear tendrá un papel que jugar.

En un alegato a favor de esta tecnología, Domínguez aseveró que "si hoy empezáramos con la energía nuclear la consideraríamos la gran renovable". Destacó también que el "renacimiento" energético nuclear está en los países donde esta forma de energía ya está desarrollada y que buscan avanzar hacia las energías limpias. "Creemos que la energía nuclear debe aumentar su contribución y que hay que seguir avanzando con las renovables", aseguró, y recordó que, en 2009, se empezaron a construir 15 nuevos reactores en el mundo.

El Ministerio de Industria se ha mostrado dispuesto a hablar de energía nuclear con el PP aunque públicamente afirma que eso no supondría reabrir Garoña, cuyo cierre decretó el Gobierno para 2013.

Luis Atienza (presidente de Red Eléctrica) y María Teresa Domínguez (presidenta del Foro Nuclear), en la UIMP (Santander). / EFE

Konum ve tarih: *10 Temmuz 2010, sayfa 27.*

Başlık: *Nükleer "lobi" 3 yeni santral planlıyor / "El 'lobby' nuclear plantea tres nuevas centrales"*

Üst başlık: *Atomun "temel yenilenebilir enerji (kaynağı)" olduğunu düşünüyor / "Considera que la atómica es 'la gran energía renovable'"*

Haber girişi: *Nükleer Forum Başkanı María Teresa Domínguez, İspanya'nın 3 yeni nükleer santral açması gerektiğini savunuyor ve (nükleer santrallere ait) lisansların yenilenmesinin sorgulandığı tek nükleer enerji kullanan tek ülke olduğu için üzüntü duyuyor. Domínguez dün Uluslararası Menéndez Pelayo de Santander*

Şekil 239

Üniversitesinde enerjiyle ilgili düzenlenen yuvarlak masa toplantısında konuştu. Nükleer Forum, Endesa, Iberdrola ve Gas Natural gibi temel elektrik şirketlerinden oluşuyor. / "La presidenta del Foro Nuclear, María Teresa Domínguez, sostiene que España debería abrir tres nuevas centrales nucleares y lamenta que sea el único país con parque nuclear en el que se cuestiona la renovación de las licencias. Así lo expresó ayer durante una mesa redonda sobre energía en la Universidad Internacional Menéndez Pelayo de Santander. El Foro Nuclear agrupa a las principales eléctricas, como Endesa, Iberdrola o Gas Natural."

Zapatero culmina su viraje nuclear y acepta prolongar las centrales

El PSOE pacta con PP, CiU y PNV eliminar la referencia a los 40 años de vida útil de las instalaciones ● La de Garoña usará el cambio legal en su defensa

R. MÉNDEZ / F. GAREA, Madrid

El Gobierno y el PSOE acaban de dar el pestillazo a un cambio nuclear. De forma tenta pero inconsable, el Ejecutivo ha puesto de anunciar un calendario de cierre de las nucleares a asumir de facto que funcionarán más allá de los 40 años de vida útil considerados del Gobierno. José Luis Rodríguez Zapatero, anunció como el máximo de vida para una nuclear. El cambio se culminó en una enmiendas el Senado a la Ley de Economía Sostenible a propuesta de CiU, según la cual las nucleares podrán funcionar más allá de esa prórroga y las autorice el Consejo de Seguridad Nuclear (CSN).

La vida de las centrales nucleares no está fijada en ninguna norma. Ni en la ley de cierre de Garoña, ni Burgos, funcionarán como mínimo hasta los 42 años. Pero cuando, en 2009, el Gobierno decidió que cerrara en 2013, Zapatero insistió en que las centrales debían tener un límite de 40 años. Era una forma de blindar el cierre ante el recurso de las eléctricas ante la Audiencia Nacional. El PSOE, sin embargo, ha acogido eliminar la referencia a los 40 años de vida útil que ellos mismos propusieron y ayer lo ratificó en el pleno. El portavoz del PP, Vicente Martínez Pujalte, se empeñó en intentar explicar que no hay cambio en la posición del Gobierno: "La enmienda dice lo que dice y no dice ni una cosa ni otra".

La ley de Economía Sostenible establecía inicialmente que había que mantener el "calendario de operación de las centrales, considerando el plazo de 40 años para el que fueron diseñadas". No hablaba de límite de vida útil, sólo de "no ampliación" de vida útil. Era una forma de blindar la demanda de las concesiones por encima del plazo de 40 años, derivadas del desarrollo de nuevas tecnologías y de la necesidad de garantizar el mantenimiento del suministro". Así, el plazo de 40 años quedaba escrito, aunque no suponía límite de vida útil de la central.

El Senado ha eliminado esa cita y ha acordado un texto que apuntaba a la renovación de las centrales más allá de los 40 años, condicionada a "la solicitud de una prórroga en algo que cumplen haciendo gran parte de los países con nucleares, algunos de los cuales fija su vida en 60 años.

La enmienda pide "mantener el calendario de operación de las centrales, considerando los estudios de renovación y potenciación que procesen los titulares de las centrales y que cumplan con los requisitos de seguridad nuclear y protección radiológica que establezca el órgano regulador, el CSN, y teniendo en cuenta el desarrollo de nuevas tecnologías de seguridad del suministro eléctrico, los costes de generación eléctrica y las emisiones de gases de efecto invernadero".

El Ministerio de Industria siempre quiso prorrogar la vida de Garoña más allá de los 40 años —como avaló el CSN—, pero fue la orden de La Moncloa la que le puso límite. Ese compromiso electoral del PSOE, anunciado por ese fijó su cierre en 2013, cuando la central tendrá 42 años. En el diálogo con los sindicatos en el marco del pacto social, fuentes de Moncloa ya apuntaron que el Gobierno estaba dispuesto a revisar esa fecha. Fue el ministro de Industria, Miguel Sebastián, el primero, Alfredo Pérez Rubalcaba, quien aquello había sido una "polémica disparatada". Cándido Méndez (UGT) llegó a decir que el Gobierno quería cambiar "permanentemente de opinión".

Finalmente, el acuerdo incluyó que un único mixto los agentes sociales y el Gobierno pactarían una cesta energética a largo plazo, lo que presumiblemente incluirá la existencia de un parque nuclear más allá de 2021, cuando las grandes centrales empiecen a cerrar. Así lo confirmó el anuncio la semana pasada que el Gobierno sería flexible en el te-

Konum ve tarih: *16 Şubat 2011, sayfa 32.*

Başlık: *Zapatero nükleer virajı tamamlıyor ve santralleri(n ömürlerini) uzatmayı kabul ediyor / "Zapatero culmina su viraje nuclear y acepta prolongar las centrales"*

Spot: *PSOE tesislerin 40 yıllık kullanım ömürlerinin olduğu maddeyi silmek için PP, CiU ve PNV ila anlaştı. Garoña, savunmasında bu yasal değişikliği kullanacak /*

Şekil 240

"El PSOE pacta con PP, CiU y PNV eliminar la referencia a los 40 años de vida útil de las instalaciones - La de Garoña usará el cambio legal en su defensa"

EL PAÍS

EL PERIÓDICO GLOBAL EN ESPAÑOL

www.elpais.com

EL PAÍS SEMANAL
TWITTERREVOLUCIÓN
Una poderosa red social, con 200 millones de usuarios en el mundo, España es el país europeo donde más crece
EXTRA MODA HOMBRE: VALDÉS, EL PORTERO FIRATIRI P

TAZAS STAR WARS
EL PAÍS te hará revivir 'La guerra de las galaxias'. Hoy, primera taza por 0,50 euros

15-36. EXPLOSIÓN JUNTO AL REACTOR 1. PÁNICO.

Accidente nuclear tras el tsunami

La central de Fukushima, a 240 kilómetros de Tokio, sufre el mayor incidente desde Chernóbil ● El Gobierno evacua a 200.000 personas tras las primeras fugas radiactivas ● Más de 1.700 fallecidos y 300.000 desplazados en Japón por el seísmo

S. VAQUERIZO, MÉNDEZ
Tokio / Madrid

Japón despertó ayer a una nueva pesadilla. Tras sufrir el mayor terremoto de los últimos 140 años y recibir el demoledor impacto de un tsunami gigante, se enfrenta a la amenaza de una catástrofe nuclear en la central de Fukushima I, 240 kilómetros al noreste de Tokio. El país, el único castigado con dos explosiones atómicas —Hiroshima y Nagasaki, en 1945—, vivió ayer

El Ejército sale al rescate de miles de supervivientes sin hogar

JOSÉ SRUOGO, Tokio

Japón puso en marcha ayer un colosal dispositivo de salvamento, con el despliegue de 50.000 soldados, 300 aviones y 40 barcos. Los habitantes de las zonas devastadas se apiñaron en refugios mientras los equipos de rescate buscaban supervivientes entre casas semiderribadas cubiertas de escombros y barro arrastrados por las aguas. Página 8

Un soldado evacua a una mujer.

La Liga Árabe apoya la zona de exclusión aérea en Libia

La Liga Árabe, reunida en El Cairo, respaldó ayer la imposición de una zona de exclusión aérea sobre Libia que impida a la aviación de Gadafi bombardear a la población civil. El acuerdo fue alcanzado por unanimidad. Países Bajos y Argelia se habían manifestado con anterioridad contrarios a una intervención militar extranjera. Los rebeldes libios acusan a estos dos países de ayudar a las fuerzas de Gadafi. Páginas 14 y 15

Entre los fantasmas de Sendal
Giampaolo Visetti Página 5

En el peor momento
Emilio Ontiveros Página 11

ANTAÑO Nº 1 de Rioja
GARCÍA & CARRIÓN

Domingo
La reconciliación
Treinta años después del 23-F, el guardia civil que arrancó a un diputado las notas escritas la noche del golpe se las devuelve
Por Joaquín Prieto

Konum ve tarih: *13 Mart 2011, sayfa 1.*

Başlık: *Tsunaminin ardından nükleer kaza / "Accidente nuclear tras el tsunami"*

Spot: *Tokyo'nun 240 kilometre uzağındaki Fukuşima santrali, Çernobil'den bu yana en büyük olayı yaşıyor. Hükümet, ilk radyoaktif sızıntının ardından 200 bin kişiyi tahliye etti. Hükümet ilk radyoaktif sızıntılardan sonra 200.000 insanı tahliye ediyor. Depremden dolayı Japonya'da bin 700 kişi öldü, 300 bir kişi (evlerinden) tahliye edildi.* ***"****La central de Fukushima, a 240 kilómetros de Tokio , sufre el mayor incidente desde Chernóbil. El Gobierno evacua a 200.000 personas tras las primeras fugas radiactivas. Más de 1.700 fallecidos y 300. 000 desplazados en Japón por el seísmo."*

Şekil 241

Catástrofe en el Pacífico

INTERNACIONAL

Fukushima y Garoña, nucleares hermanas

La central accidentada es gemela de la de Burgos, centro del debate atómico

S. M. Madrid

El cubo de cemento de la nuclear de Fukushima I, que ha saltado por los aires en la central de Santa María de Garoña, en Burgos. Ambas pertenecen a la veintena existentes de reactor de agua en ebullición (BWR, por sus siglas en inglés) construidas por General Electric hace años y todavía en medio centenar.

El reactor número 1 del complejo de Fukushima I, de seis reactores, es un modelo de General Electric de 439 megavatios que se conectó a la red en marzo de 1971. Garoña, de 466 megavatios de potencia y que conectó a la red en agosto 1971.

En España, sin embargo, no hay la actividad sísmica de Japón y la única reactor en la costa, Vandellós II, está en Tarragona, donde también hay una central de ciclo combinado de gas natural. El Foro Nuclear, que agrupa a los seis centrales españolas, recordó ayer en un comunicado que "sólo se ha registrado un terremoto, en 2007 en la zona de Guadalajara, con una duración de 2 segundos y de magnitud 4,5 en la escala de Richter. Fue detectado por la central de José Cabrera (Zorita), parada desde el 2006. No provocó daños ni tuvo consecuencias en su seguridad".

El director de Protección Radiológica del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), Juan Carlos Lentijo, afirmó ayer que era pronto para ver la implicación de lo sucedido en Japón sobre los nucleares españoles. "Gozan en el diseño de instalaciones sísmicas. Sin embargo, no podemos dejar de admitirse que la vocación cero en el mundo de los sistemas de seguridad de las nucleares era incuestible. Un equipo del CSN se ha desplazado a la zona de recepción de la información que la Agencia Internacional de la Energía Atómica (OIEA) emitido desde Viena, aunque son comunicaciones a nuestro llegan casi cero retraso respecto a las agencias de noticias en Japón.

Central nuclear de Santa María de Garoña, en Burgos. (Y. Serrano a. (EP)

Carlos Bravo, de Greenpeace, pidió al Gobierno español que "aprenda la lección" de Fukushima y "no tome decisiones sobre cerrar las nucleares, empujados por Garoña". El accidente japonés trae en pleno debate nuclear en España. En 2005, el Ejecutivo socialista decidió cerrar Garoña en 2013, cuando la central tenga 42 años. El presidente, José Luis Rodríguez Zapatero, ha asegurado a mediar en el lenguaje de cierre nuclear y a cumplirse los 40 años para los que fueron inicialmente diseñadas. Sin embargo, con los años ha sometido su puesta y ha eliminado el plazo de los 40 años de vida útil. El PSOE suavizó su postura sobre el cierre de las más antiguas

El debate en España es ideológico porque hay exceso de potencia eléctrica

SINIESTROS EN CENTRALES ATÓMICAS

La planta de Harrisburg, tras el accidente. (AP

Harrisburg (EE UU, 1979)

Errores hasta la fusión del núcleo

El 28 de marzo de 1979, la planta nuclear de Three Mile Island (Pennsylvania, Estados Unidos) sufrió un grave accidente que no causó víctimas mortales pero sí un notable impacto en la opinión pública en ultramar. Desde entonces y un frenazo en el desarrollo de la industria nuclear en el país en las décadas posteriores.

La planta de Harrisburg, en el río Susquehanna, en el estado de Pennsylvania, fue puesta en funcionamiento en 1974. Tres años después, el 28 de marzo de 1979, el sistema de refrigeración de un reactor comenzó a fallar y buena parte del núcleo se fundió. El accidente fue clasificado con el nivel 5 en la escala INES, que tiene un máximo de 7.

Los errores humanos cometidos por los técnicos de la central provocaron la fusión parcial del núcleo del reactor y la liberación de gases radiactivos al exterior. Las autoridades locales ordenaron la evacuación de la población en un radio de 8 kilómetros alrededor de la central, pero no se produjeron víctimas mortales en el accidente, aunque hubo algunos heridos leves.

Central nuclear de Chernóbil, en Ucrania.

Chernóbil (Ucrania, 1986)

La catástrofe que aún sigue

El accidente de Chernóbil (Ucrania, 1986) ha sido el más grave de la historia de la energía nuclear. Clasificado como de nivel 7 (el máximo) de la escala Internacional de Sucesos Nucleares, la explosión del reactor liberó 500 veces la radiación de la bomba arrojada en 1945 por los estadounidenses sobre Hiroshima.

La explosión mató a muchas personas, pero los efectos sobre la salud de los habitantes de la zona y del resto de Europa, ya que la nube radiactiva se detuvo en lugares tan lejanos como Suecia o Finlandia, todavía generan. La hoy extinta Unión Soviética tuvo que evacuar a unas 135.000 personas.

Las autoridades han establecido una zona de exclusión —de unos 30 km— alrededor del reactor afectado por la radiación de la bomba arrojada en 1945 por los estadounidenses sobre Hiroshima.

La cifra de evacuados asciende a 400.000 personas, pero los efectos sobre la salud de los habitantes de la zona y de todo el norte de Europa, ya que la nube radiactiva se detuvo en lugares tan

Incendio en la central de Vandellós I, en 1989. (C. Sáez

Vandellós (España, 1989)

El peor incidente en España

El incendio de la central de Vandellós I (Tarragona) el 25 de octubre de 1989 ha sido el más grave en la historia de la energía nuclear en España. Por casualidad como de nivel 3 en la escala INES de riesgos (muy inferior al de 7). Escapaban decir que fue un incidente grave, que causó una exposición de 10 o más veces el límite legal anual para los trabajadores y que tuvo consecuencias letales en su salud. La población de la zona no se vio afectada, pero el Gobierno Civil preparó dispositivos de evacuación.

El accidente comenzó por un incendio en la sala de turbinas cuya llamas se extendieron hasta una bodega del aceite refrigeración colindante con el edificio. El Gobierno prohibió flo de tal magnitud que los bomberos tuvieron que para cortar que se repitiera tan importante, que el diseño de la central decidió que le sería esta remota certeza.

Actualmente se encuentra en fase de desmantelamiento, pero el proceso no se podrá terminar, como prevén hasta 2044, ya que el núcleo debe estar suficientemente al menos 25 años.

Konum ve tarih: *13 Mart 2011, sayfa 7.*

Başlık: *Fukuşima ve Garoña nükleer kardeşler / "Fukushima y Garoña, nucleares hermanas"*

Alt başlık: *Kaza geçiren santral, Burgos'taki tartışmaların merkezi olan santralin ikizi / "La central accidentada es gemela de la de Burgos, centro del debate atómico"*

Haber girişi: *Fukuşima'daki nükleer beton blokun Burgos'ta Santa María de Garoña nükleer santralinde bir kopyası var. Her ikisi de 1970'lerde dünyanın yarısına kurduğu gibi General Electric*

Şekil 242

tarafından inşa edilen yirmi kaynar su reaktörüne (İngilizce kısaltmasıyla BWR) sahip./ "El cubo de cemento de la nuclear de Fukushima tiene una réplica en la central de Santa María de Garoña, en Burgos. Ambas pertenecen a la veintena existentes de reactor de agua en ebullición (BWR, por sus siglas en inglés) construidas por General Electric en los años setenta en medio mundo.)"

CLAUDIA ROTH
Líder del Partido Verde alemán

"Los hechos demuestran que la energía nuclear es ingobernable"

"La masa social contraria abarca desde las iglesias hasta los sindicatos"

Konum ve tarih: *15 Mart 2011, sayfa 10.*

Üst başlık: *Söyleşi: Claudia Roth / Alman Yeşiller Partisi Lideri / Avrupa şimdi / "Entrevista: Claudia Roth / Lider del Partido Verde Aleman / Europa Hoy"*

Başlık*: Gerçekler nükleer enerjinin yönetilemez olduğunu gösteriyor / "Los hechos demuestran que la energía nuclear es ingobernable"*

Şekil 243

Haber girişi: *Japonya'da deprem ve ardından gelen tsunamiden sonra Fukuşima I santralindeki nükleer felaket tehdidi geçen cumartesi 60 bin Almanı Angela Merkel hükümetinin nükleer politikasına karşı harekete geçirdi. Alman şansölyesi 2010'da nükleer santrallerin ömrünü 12 yıl daha uzatmayı onayladı ve Japonya'nın içinde bulunduğu durumun ve (bu durumdan dolayı) ülkesindeki protestoların ardından dün ülkedeki bütün santrallerin "gözden geçirileceğini" duyurdu. Alman Yeşiller Partisi lideri Claudia Roth'a göre bu açıkça yetersiz. / "La amenaza de un desastre nuclear en la planta de Fukushima I tras el terremoto y el posterior tsunami en Japón ha movilizado el pasado sábado a 60.000 alemanes contra la política nuclear del Gobierno de Angela Merkel. Si la canciller alemana aprobó en 2010 una prolongación de 12 años de la vida útil de las centrales nucleares, tras la situación en la que se encuentra el país nipón y las protestas en su país Merkel anunció ayer que "revisará" todas las centrales del país. Algo que para Claudia Roth, líder del Partido Verde alemán, es claramente insuficiente."*

INTERNACIONAL

Catástrofe en el Pacífico

España debatirá la seguridad de las centrales, no su futuro

Los grupos políticos descartan abordar el calendario de cierre de las nucleares

La presidenta del CSN comparecerá para explicar el accidente de Japón

Konum ve tarih: *16 Mart 2011, sayfa 12.*

Üst başlık: *Pasifikte felaket / "Catástrofe en el Pacífico"*

Başlık*: İspanya santrallerin güvenliğini tartışacak, geleceğini değil / "España debatirá la seguridad de las centrales, no su futuro"*

Şekil 244

Alt başlık*: Siyasi partiler santrallerin kapatılma takvimini göz ardı ediyor / "Los grupos políticos descartan abordar el calendario de cierre de las centrales"*

Haber girişi*: Kongre yakında nükleer santrallerin güvenliğini tartışacak fakat çoğunluk kapanış takviminin ve bu enerji tipinin geleceğinin tartışmaya açılmasını istemiyor. PSOE, dün Nükleer Güvenlik Konseyi başkanı Carmen Martínez Ten'in talebini, önce Endüstri Komitesine sunmak, Japon santrallerindeki kazanın detaylarını ve Avrupa Birliği tarafından kazanın güvenlik önlemleri analizini açıklamak için işleme koydu. / "El Congreso debatirá en breve sobre la seguridad de las centrales nucleares, pero los grupos mayoritarios no quieren que se abra el debate sobre el calendario de cierre y el futuro de este tipo energía. El PSOE tramitó ayer la petición de la presidenta del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN), Carmen Martínez Ten, para comparecer ante la Comisión de Industria y dar cuenta de los detalles del accidente de las centrales de Japón y las medidas de seguridad analizadas por la Unión Europea."*

Nuclear sí, pero lejos

El Gobierno impulsa la exportación de tecnología atómica pese a su postura contra esta energía ● En España cierra Garoña, pero se diseñan elementos clave de los nuevos reactores de China ● ¿Una estrategia incoherente? "Esto es industria, no política"

El 60% del combustible nuclear hecho en Salamanca sale a Europa

Industria ha creado un consorcio atómico para entrar en el mercado chino

Técnicos chinos aprenden en la firma Tecnatom a operar los reactores

Los ingenieros españoles son vistos como compañeros flexibles

"Fuera tenemos apoyo del Gobierno", dice el Foro Nuclear

El Ejecutivo no ve incompatible alentar la tecnología y cerrar centrales

Greenpeace considera hipócrita la actuación del Ejecutivo

La industria teme una caída de pedidos con el parón por Fukushima

Şekil 245

Konum ve tarih: *27 Eylül 2011, sayfa 30 ve 31.*

Üst başlık*: Röportaj / "Reportaje"*

Başlık: *Nükleer evet, ama uzakta / "Nuclear sí, pero lejos"*

Spot: *Hükümet nükleer enerji karşıtı duruşuna rağmen atom teknolojisinin ihracatını teşvik ediyor. İspanya'da Garoña kapanıyor ama Çin'in yeni nükleer reaktörlerinin ana elamanları tasarlanıyor. Tutarsız bir strateji mi? "Bu endüstri, politika değil" / "El Gobierno impulsa la exportación de tecnología atómica pese a su postura contra esta energía - En España cierra Garoña, pero se diseñan elementos clave de los nuevos reactores de China - ¿Una estrategia incoherente? 'Esto es industria, no política'"*

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: El País gazetesinde bu dönemde de düz, nükleer taraftarı bakış açısı ile ve nükleer karşıtı bakış açısı ile başlık atmak gibi 3 temel eğilim gözlenmektedir. Düz başlıklar genellikle ülkedeki nükleer olaylarda kullanılmaktadır.

Bu dönemde de nükleer enerji üretim oranları başlığa taşınmıştır: "*Cofrentes İspanya'nın nükleer enerjisinin yüzde 15'ini üretiyor*" Bu tip başlıklar okuru, nükleer enerjinin İspanya'nın enerji üretimindeki, tek bir reaktörün ise İspanya'nın nükleer enerji üretimindeki yeri ve önemine ikna etme amaçlıdır. Zira hükümette halen ekonomik kriz, nükleer endüstri ve ana muhalefet partisi PP'nin baskısıyla bir önceki dönemde bir nükleer reaktörü daha kapatma kararından vazgeçen PSOE vardır. "*'Lobi' 3 yeni nükleer (santral) planlıyor*" başlığı ve "*Atomun 'temel yenilenebilir enerji (kaynağı)' olduğunu düşünüyor'* alt başlığı da okuru 1980'lerin başından itibaren yeni nükleer reaktörün açılmadığı ülkede yeni nükleer reaktör açılması fikrine alıştırma amaçlıdır. "Nükleer enerji olmazsa karanlıkta

kalırız" yolundaki nükleer taraftarı argümana referans veren başlık, ülkede nükleer enerji kullanımının artarak süreceğini ima etmektedir.

Fukuşima 2010'dan 11 Mart 2011 Fukuşima nükleer kazasına kadar geçen süreçte gazetedeki nükleer karşıtı hareketi kaynak olarak alan tek başlık "*Almanya'da nükleer enerjiye karşı kitlesel protesto*" başlığıdır.

Deprem ve tsunaminin tetiklediği Fukuşima nükleer kazasını gazete "*Fukuşima Çernobil'den beri en kötü nükleer kazayı yaşıyor*" başlığıyla duyurmuştur. Fukuşima nükleer kazasıyla ilgili haberlerin hepsini "Pasifik'te felaket" üst başlığıyla vermiştir. Gazetede bu süreçte Alman Yeşiller Partisi Lideri Claudia Roth ile yapılan söyleşi "*Gerçekler nükleer enerjinin yönetilemez olduğunu gösteriyor*" başlığıyla sunmuştur. Başlık açıktan nükleer karşıtı bir duruşu ifade etmektedir ve gazete bu ifadeyi başlığa çıkarmaktan kaçınmamıştır. Bu süreçte "*Yenilenebilir zamanı*" başlığı da dikkat çekmektedir. Gazetenin nükleer güvenlik konusundaki hassasiyeti, hem desteklediği PSOE hem de PP'ye dair eleştirel bir biçimde attığı "*PSOE ve PP nükleerle ilgili tartışmadan kaçmaya çalışıyor"* başlığından da anlaşılmaktadır. Gazetenin PSOE'ye olan eleştirel yaklaşımı 2015'in sonlarına doğru, PSOE ana muhalefete düştükten sonra yaptığı iktidara geldiğinden kademeli olarak ülkeyi nükleer enerjiden çıkaracağı yolundaki açıklamalara karşı da sürmüştür.

Ancak kazadan sadece bir hafta sonra nükleer enerjinin geleceği ile ilgili enerji uzmanlarıyla görüşerek yaptığı habere "*Nükleer tartışmasında dogmalardan kaçınmak gerek*" başlığı kazanın ardından oluşan nükleer güvenlik kaygıları ve nükleer karşıtı havayı dağıtmaya yöneliktir. Başlığa çıkarılan ifade nükleer karşıtı argümanların birer dogma olduğunu ima etmektedir. "*Nükleer karşıtları var, ama çok azlar*" başlığı da dikkat çekicidir. Ancak haber spotunda ülkedeki nükleer karşıtlarının oranının yüzde 49, nükleer taraftarlarının oranının ise yüzde 46 olduğu bilgisi paylaşılmaktadır. Ancak nükleer karşıtlarının oranı nükleer taraftarlarından fazladır ve bu oran hiç de az değildir. Dolayısıyla başlıktan manipülasyon yapıldığı açıktır.

Başlıklar üzerinden yapılan değerlendirmede, önceki dönemlere oranla bu dönemde nükleer karşıtı bir gözle atılan başlıkların sayısının diğerlerine ve önceki dönemlere göre çok

daha düşük olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla başlık mertebesinde bu dönemde nükleer karşıtlarının temsiliyetine nadiren rastlanmaktadır.

Spot: El País gazetesinde bu dönemde düz haber veren spotlara, nükleer taraftarı gözle yazılmış yönlendirici spotlara ve diğer dönemlere oranla nadiren de olsa nükleer karşıtı gözle yazılmış spotlara rastlanmaktadır. Başlık ile spot/haber girişi genellikle uyumludur, ancak uyumsuz örnekler de mevcuttur.

"Nükleer karşıtları var, ama çok azlar" başlıklı haberin spotu şöyledir: "*Tartışmalı enerjiyle ilgili oranların dağılımı: yüzde 49 karşı, yüzde 46 destekliyor. Yüzde 57 santrallerin güvenli olduğuna inanıyor, ama yüzde 74'ü santrallerin yakınında yaşamak istemiyor*"

Yukarıda ele alındığı haber spotunda paylaşılan bilgiler göz önüne alındığında nükleer karşıtlarının oranının yüzde 49, nükleer taraftarlarının oranının ise yüzde 46 olduğu görülmektedir. Nükleer karşıtlarının oranı nükleer taraftarlarından fazladır ve bu oran hiç de az değildir. Dolayısıyla başlıktan manipülasyon yapıldığı açıktır. Spotta düz bir dil kullanılsa da ikinci cümlenin ikinci cümleciğinin "ama" ile bağlanması nükleer karşıtı eğilime dair bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Zira insanların nükleer santrallere olan güvenlerine dair gerçek gösterge, yakınında yaşamak isteyip istememeleridir ki bağlaç ve bağlaçtan sonra gelen ifade bunu ima etmektedir. Dolayısıyla bu örnekte başlık ve spot arasında uyumsuzluk gözlenmektedir.

"*Nükleer 'lobi' 3 yeni santral planlıyor*" başlıklı haberin girişi şöyledir: "Nükleer Forum Başkanı María Teresa Domínguez, İspanya'nın 3 yeni nükleer santral açması gerektiğini savunuyor ve (nükleer santrallere ait) lisansların yenilenmesinin sorgulandığı tek nükleer enerji kullanan tek ülke olduğu için üzüntü duyuyor. Domínguez dün Uluslararası Menéndez Pelayo de Santander Üniversitesinde enerjiyle ilgili düzenlenen yuvarlak masa toplantısında konuştu."

Her ne kadar başlık nükleer taraftarı bir gözle atılmış olsa da spottaki stratejik eylem olan "savunuyor" dikkat çekmekte ve haberi yazan gazetecinin haber kaynağının iddiasıyla arasına mesafe koyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla haber girişinin nükleer karşıtı bir gözle yazıldığı söylenebilir. Bu örnekte de başlık ve spot arasında uyumsuzluk gözlenmektedir.

"*Gerçekler nükleer enerjinin yönetilemez olduğunu gösteriyor*" başlıklı haberin girişi de şöyledir: "*Japonya'da deprem ve ardından gelen tsunamiden sonra Fukuşima I santralindeki nükleer felaket tehdidi geçen cumartesi 60 bin Almanı Angela Merkel hükümetinin nükleer politikasına karşı harekete geçirdi. Alman şansölyesi 2010'da nükleer santrallerin ömrünü 12 yıl daha uzatmayı onayladı ve Japonya'nın içinde bulunduğu durumun ve (bu durumdan dolayı) ülkesindeki protestoların ardından dün ülkedeki bütün santrallerin 'gözden geçirileceğini' duyurdu. Alman Yeşiller Partisi lideri Claudia Roth'a göre bu açıkça yetersiz*"

Spotta "60 bin Alman'ın *Angela Merkel hükümetinin nükleer politikasına karşı"* eylem yaptığı bilgisi ülkedeki nükleer karşıtı muhalefetin büyüklüğünü ve Merkel'e nükleer politikasında geri adım attırdığını ima etmektedir. *Claudia Roth'un* ülkedeki bütün santrallerin gözden geçirilmesini "yetersiz" bulduğu ifadesi spota çıkarılarak, asıl yapılması gerekenin nükleer santrallerin kapatılması olduğunu ima edilmektedir. Bu örnekte başlık da spot da nükleer taraftarı bir gözle yazılmıştır ve ikisi arasında uyum gözlenmektedir.

Bu dönemde spotlar ve haber girişleri üzerinden değerlendirme yapıldığında gazetenin önceki dönemlerdeki reflekslerinin devam ettiği ve düz ya da nükleer taraftarı bir gözle de spotların yazıldığı söylenebilir. Ancak gazetenin nükleer enerjiden yana kayan yayın çizgisi başlıklar üzerinde kendini göstermektedir. Başlık ile spot/haber girişi uyumsuzluğu gazetede spotlardan ziyade başlıklar üzerinden yönlendirmenin yapıldığını göstermektedir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde, önceki dönemlere göre fotoğraf kullanımı daha yaygındır. Özellikle Fukuşima nükleer kazasının fotoğrafları, öncelikle etkiyi arttırmak amacıyla tam sayfa ya da yarım sayfa halinde renkli olarak yayımlanmıştır.

Haber hiyerarşisi: Gazetede bu dönemde 151 haber yayımlanmış, bunların 6'sı gazeteye manşet olmuş, 18'i birinci sayfada kendine yer bulmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalıdır

Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde El Pais gazetesi Fukuşima nükleer kazasını manşetten görmüş, iç sayfalarda da bu kaza ve etrafındaki nükleer gelişmelere yer ayırmıştır. Bu haberlerin haber hiyerarşisinin üst sıralarında olduğu söylenmelidir. Ancak bu dönmede nükleer karşıtı haberlere nadiren rastlanmaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Bu dönemde El País gazetesinin ilgili haberlerini Fukuşima nükleer kazası ve bunun dünyadaki yansıması, muhafazakar PP hükümetinin ülkeye kurulmasını istediği geçici nükleer depolama alanı, Garoña reaktörünün kapatılması bağlamında nükleer enerji tartışmaları oluşturmuştur.

Ekim 2011'e kadar iktidarda PSOE vardır. Parti önceki dönemin sonlarında gerek ekonomik krizin, gerek nükleer endüstrinin gerekse de o dönemde ana muhalefet partisi olana PP'nin baskısıyla kapatma sözü verdiği nükleer reaktörü kapatmayarak ve ömürlerin dolan nükleer reaktörlerin ömürlerini uzatarak "nükleerden çıkış" söyleminde geri adım atmıştır. 2011'in sonunda ekonomik krizin etkilerinin PSOE'ye kesilmesiyle PSOE koltuğunu PP'ye kaptırmış ve PP'de nükleer yanlısı politikalarını uygulamaya devam etmiştir. Dolayısıyla Fukuşima'dan önce, Fukuşima döneminde ve Fukuşima'dan sonra ne hükümet ne de ana muhalefet mertebesinde nükleer karşıtlığına rastlanmamaktadır. Dolayısıyla eleştirse de PSOE çizgisinin paralelinde hareket eden El País gazetesinin de bu dönemde, üstelik yenilenebilir enerji kullanımı İspanya'da çok yaygınken, önceki dönemlerde nükleer enerji ile arasına koyduğu mesafeyi kapattığı, nükleer enerjinin devamına dair okurun rızasını sağlamaya yönelik de yayın yaptığı söylenebilir. Öyle ki 2015 yılında ana muhalefet görevini sürdürmekte olan PSOE'nin iktidar vaadi olarak sunduğu kademeli olarak 2028'e kadar nükleer enerjiden çıkış planını, nükleer şirketlerin gözüyle gazetede eleştirilmiştir. Bu noktada PSOE iktidardayken nükleerden çıkış cesaretini gösteremediği, ancak muhalefet düştüğünde nükleerden çıkışa dair vaatler sunduğu söylenmelidir.

Gazete dünyanın en büyük iki nükleer kazasından biri olan Fukuşima'yı Japonya bağlamında ele almıştır. PSOE genel sekreteri ve dönemin başbakanı Zapatero'nun İspanya'daki tüm nükleer reaktörlerin gözden geçirmesi talimatı ve Fukuşima'nın İspanya'daki Garoña reaktörü ile teknoloji olarak kardeş olduğu bilgisini haberleştirmekten başka kazanın İspanya'daki etkisi ya da yansımasına dair haber yapmamıştır. Ancak Fukuşima ile Garoña reaktörünün kardeş olduğu haberi İspanya'daki olası nükleer tehlikelere karşı uyarı anlamında önemlidir. Ayrıca söylenmelidir ki ABC gazetesi bu haberi görmezden gelmiştir.

Fukuşima nükleer kazasının dünyaya etkilerini de sıkı bir biçimde takip eden gazetenin tıpkı İspanya'nın olduğu gibi bir gözü Almanya'da olmuştur. Bu dönemde kamuoyunun baskısıyla aslında taraftarı olduğu nükleer enerjiden çıkış kararı alan Merkel ve Alman nükleer enerji politikasındaki değişimi gazete düz bir dille okurlarına aktarmıştır.

Bu dönemde gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyeti önceki dönemlere oranla çok azdır ve belirsizdir. Bunu da gazetenin, Fukuşima nükleer kazasına rağmen nükleer enerjiden yana değişen nükleer yayın çizgisi ile açıklamak mümkündür.

Yorum: El Pais gazetesinde bu dönemde yayımlanan 151 5'i nükleer karşıtı hareketi, 4'ü nükleer karşıtı kişileri kaynak almıştır. 75 haber Fukuşima nükleer kazası ve sonrasında yaşanan gelişmelerle 18 haber İspanya'da kurulmak istenen geçici nükleer atık deposuyla, kalan haberler de ülkedeki ve dünyadaki diğer nükleer olay ve gelişmelerle ilgilidir.

Bu dönemde gazetenin sayfalarına yansıyan nükleer karşıtı nükleer santrallerin güvenli olmadığı, geçici nükleer depolama alanlarının güvenlik tehdidini arttıracağı ve nükleer enerjiden çıkılarak yenilenebilir enerjiye yönelinmesi gerektiği yolundadır. Nükleer taraftarı argümanlar ise bütün dünyanın nükleer enerji kullandığı ve nükleer enerji olmazsa enerji ihtiyacının karşılanamayacağı yönündedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak,

sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme:

El País gazetesinde bu dönemde pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan cümle yapısına da rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi bu dönemde El País gazetesinde mevcut değildir.. Cümleler mümkün olduğunca kısa, anlaşılır ve birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: El País gazetesinde bu dönemde özellikle stratejik noktalama işareti olarak sadece tırnak işareti kullanılmaktadır. Gazete haber kaynağına atıflar dolaylı aktarım yaparken haber kaynağı tarafından söylenen ve kendisinin katılmadığı ya da iddialı bulduğu ifadeleri tırnak işareti içinde vermektedir.

Haber başlıklarında Fukuşima nükleer kazasından, "kaza", "facia" ve "felaket" olarak bahsedilmektedir. Bu da gazetenin bu kelimeler ile nükleer enerjiyi birlikte anmaktan çekinmediği şeklinde yorumlanabilir. Ancak gazetenin kazayı Japonya bağlamında ele alması ve sanki İspanya'da nükleer risk yokmuş ve asla bir nükleer kaza olmayacağının garantisi varmış gibi davranması bu ifadeleri de anlamsız kılmaktadır.

Gazetede "kitlesel protesto", "büyük tahliye", "nükleer acil durum", "nükleer felaket tehdidi" gibi sıfat tamlamalarını kullandığı ve bu kullanımın da yönlendirici haber dilinin bir işareti olduğu söylenebilir.

Haber Retoriği: Gazete bu dönemde genellikle düz, nükleer taraftarı ve nükleer karşıtı dil bir arada kullanılmıştır, ancak nükleer taraftarı dilin daha belirgin olduğunu söylemek gerekmektedir.

Özellikle Fukuşima nükleer kazasının haberlerinde etkiyi arttırmak için fotoğraflar, inandırıcılığı arttırmak için şemalara ve haritalara başvurmuştur. Gazetede yetkililerin dışında sık sık röportaj ve söyleşi formatlarında konuyla ilgili uzman görüşlerine rastlanmaktadır.

Gazetede sık sık “ekolojistler”, gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

3.6.3 ABC gazetesinin eleştirel söylem analizi

ABC’nin bu dönemde de Halk Partisi iktidarına desteği sürmektedir. Gazete, Halk Partisi ve yöneticilerinin adının karıştığı yolsuzluk skandalları nedeniyle zor günler yaşasa da halen İspanya’nın en çok satan üç gazetesi arasındadır.

Çalışma kapsamında gazetede bu dönemde çıkan bütün nükleer karşıtı haberlere yer vermek mümkün olmadığından ancak gazetenin bu dönemdeki dikkat çeken haberlerine yer verilecektir. Ancak belirtmek gerekmektedir ki söylem çözümlemesi, sadece aşağıda verilen bu haber haberler dikkate alınarak değil, bu dönemde gazetede yayımlanan ilgili diğer haberler de göz önüne alınarak yapılmaktadır.

María Teresa Domínguez

Presidenta del Foro de la Industria Nuclear Española

Blanca Torquemada
Antonio Astorga
Virginia Ródenas

«Cerrar nucleares es ir a la contra del mundo»

Hija de médico, se crió junto a la central de Zorita, donde vivió lo nuclear como natural, importante y gratificante

—Estamos con el agua al cuello y nos suben la luz un 2,64%. ¿Pero adónde vamos a llegar?

—El coste de la electricidad y lo que el consumidor debe pagar por ella van asociados a la gran carencia de recursos energéticos que hay en el mundo y la gran demanda que existe. La sociedad tiene que acostumbrarse a que la energía es un bien caro, escaso, y que hay que cuidar, que valorar y, por tanto, pagar para tenerlo. Lo que hay que hacer es buscar el mix energético más adecuado.

—¿Sale más barato encender una bombilla con nuclear?

—El parqué nuclear aporta energía a precios más bajos que otras fuentes, como las renovables, y equilibra el coste de la energía en España.

—Pues los hay que sueñan, y no miro a Llamazares, con que Zapatero se levante mañana y diga «nucleares, fuera». Lo prometió.

—Espero que Zapatero se levante mañana pero no diga eso, porque sería un atropello social y económico absoluto. El cierre de las centrales sería un error tan enorme que no creo que el Gobierno lo pueda hacer. Sobre todo porque lo que se está haciendo ahora mismo en el resto del mundo es justo lo contrario.

—A Garoña ya la ha sentenciado.

—No lo creo. Hay un recurso planteado contra la decisión del Gobierno. Confirme pasa el tiempo la energía nuclear se consolida más en Europa —hay programas muy importantes en el Reino Unido, Chequia, Lituania, Finlandia, Italia...— y tenemos todas las expectativas de que finalmente se reconsidere y Garoña siga.

—Y qué dice el oráculo Obama?

—Obama tiene delante un programa nuclear muy consolidado, con cerca de 36 unidades en certificación. Y en Japón siguen con la construcción de cinco centrales, Emiratos Árabes acaba de adjudicar 20.000 megavatios a los coreanos, en la India el programa es de 20.000...

—¿Se puede ser sostenible sin nucleares?

—Ahora mismo, no. Es la única energía que cumple los tres requisitos fundamentales para un sistema eléctrico: respeto por el medio ambiente, disponibilidad y seguridad de suministro. Además, la forma de salir de la crisis es implantando tecnologías, no gastando dinero, porque es muy distinto gastar que desarrollar tecnologías para crear una economía sostenible. Y la nuclear es un sector reconocido para hacerlo.

—Ante el cambio climático, ¿mejor o peor con energía atómica?

—En todos los escenarios planteados para combatirlo se cuenta con esta energía. Según la curva de la Agencia Internacional de la Energía, la única forma de invertir la curva de CO, es que la nuclear crezca un 9% en el mundo.

—De los residuos no dice nada.

—Es un asunto que no se ha entendido. Los materiales no reutilizables no suponen ningún riesgo para la sociedad. En rema los tiene almacenados en El Cabril, donde jamás ha habido un problema, una zona que quedará limpia y reutilizable. Los combustibles que se extraen de las centrales, mal llamados residuos, tienen aún mucha capacidad energética y se investiga reutilizarla. Su almacenaje, que no tiene riesgo, puede ser hasta en un polígono industrial y sin requisitos.

—El uranio es agotable.

—Importante reflexión. La gestión del material fisionable es fundamental y hay líneas de desarrollo para usar otros materiales, como el torio, o para que en el propio reactor generes tu combustible. De todas formas, nuestro programa nuclear lo tuvo en cuenta y hay combustible para 80 años.

—¿La mayor atrocidad que oye?

—Decir que es una energía sucia. Aplicar a una cosa tan compleja, tan tecnológica, atractiva e importante para un país un adjetivo tan simple no lo puedo agoantar.

—¿Su principal enemigo?

—El desconocimiento.

Cuando el trabajo se convierte en un modo de vivir

Guadalajara (1) de Rebollo, participó en los proyectos de Almaraz, Cofrentes y Trillo. Dirigió el Programa Español de Fisuración Asistida y fue vicepresidenta de la Asociación de Investigación y Desarrollo en Empresarios Agrupados. «Acabé Física porque hice la tesis sobre energía nuclear. Era 1974, el programa nuclear español decidió instalar 30 centrales y se necesitaba la colaboración de todos. Con el tiempo, la cultura de la seguridad, transparencia y garantía de calidad ha hecho que nuestro trabajo un estilo de vida».

JAIME GARCÍA

Şekil 246

***Tarih ve konum**: 15 Ocak 2010, sayfa 104.*

***Üst başlık**: Maria Teresa Rominguez, Nükleer Endüstri Forumu Başkanı / “María Teresa Rominguez, Presidenta del Foro de la Industria Nuclear España”*

***Başlık:** "Nükleer kapatmak dünyanın tersine gitmektir" / "Cerrar nucleares es ir a la contra del mundo"*

***Haber girişi**: Doktor kızı, Zorita nükleer santralinin yanında büyüdü, yaşadığı yerde nükleer doğal, önemli ve memnuniyet vericiydi. / “Hija de médico, se crió junto a la central de Zorita, donde vivió lo nuclear como natural, importante y gratificante.”*

La manifestación, convocada por la Plataforma Anticementerio Nuclear, fue multitudinaria

Miles de personas salen a la calle contra el almacén nuclear en Yebra

Guadalajara acoge **la primera gran protesta del país** contra el ATC

Barreda y la plana mayor del PSOE regional se vuelcan en la manifestación, mientras que del PP acuden sus representantes provinciales

ÓSCAR CUEVAS MORAL

GUADALAJARA. Miles de personas (alrededor de 6.000 en cálculos de la Policía Local, y 15.000 según los convocantes) salieron ayer a las calles de Guadalajara, en la que fue la primera protesta masiva que se produce en España contra el Almacén Temporal Centralizado. Cabe recordar que Yebra, un pueblo de la provincia guadalajareña, es uno de los candidatos dentro del proceso abierto por el Gobierno, y además, uno de los que suena con más posibilidades, junto al tarraconense Ascó.

La considerable respuesta popular superó los temores de los convocantes (la Plataforma Anticementerio Nuclear de Guadalajara), ante las malas predicciones meteorológicas. Al final la lluvia respetó el transcurrir de la marcha que, eso sí, tuvo que soportar un vendaval.

El presidente de Castilla-La Mancha, José María Barreda, prácticamente todos los consejeros de la Junta castellano-manchega, y la plana mayor del PSOE regional y provincial se volcaron en la protesta, a pesar de que en el procedimiento abierto la última palabra la tiene el Gobierno central, de su mismo signo político.

Entre los socialistas estaba el diputado nacional Jesús Alique, una presencia muy relevante, por cuanto es portavoz de la Comisión de Industria del Congreso de los Diputados. Mientras, el PP limitó su presencia a los representantes provinciales del partido, con el presidente y alcalde de la capital, Antonio Román, a la cabeza. La estructura regional del PP finalmente se desmarcó de la marcha, tal y como había anunciado la presidenta del PP regional y secretaria general popular, Dolores de Cospedal. Junto a los dos partidos mayoritarios desfilaron otras formaciones, como IU, y casi todos los agentes sociales de la provincia: Desde la patronal Ceoe-Cepyme, a los sindicatos mayoritarios, organizaciones agrarias, y numerosos colectivos.

Barreda: «Gran éxito»

La manifestación estaba abierta por un cortejo de vecinos de Yebra, tras el que se situaba la cabecera, con los miembros de la Plataforma. Portaban cortejos propios un grupo de alcaldes de la provincia, partidos minoritarios, la Plataforma Anti ATC de Cuenca (donde también un municipio es candidato), las JJSS de la región, la Plataforma Antinuclear de Alcalá de Henares, Greenpeace y, casi al final, el PP provincial, en donde además del alcalde, concejales de la capital y cargos orgánicos, había varios parlamentarios nacionales, entre ellos los diputados José Ignacio Echániz y Ramón Aguirre. «Estamos diciendo de forma clara cuál es la posición de Guadalajara y Castilla-La Mancha: No queremos que se instale aquí el almacén», dijo Barreda, quien calificó la respuesta popular de «gran éxito, a pesar del mal tiempo».

Mientras, el presidente provincial del PP cargó contra el Gobierno central, «abrió un concurso innecesario para el ATC, y ha provocado la confrontación entre personas, partidos, ciudades, pueblos y comunidades». Antonio Román no quiso valorar la ausencia de Cospedal, y dijo que «tampoco está Zapatero ni los grandes dirigentes del PSOE».

La manifestación comenzó a las 18 horas y concluyó una hora y media después en la plaza de Santo Domingo, donde las escritoras Clara Sánchez y Teresa Viejo (ambas descendientes de la provincia de Guadalajara) leyeron el comunicado en nombre de la Plataforma.

«Estamos diciendo de forma clara cuál es la posición de Castilla la Mancha», afirmó Barreda

Şekil 247

***Tarih ve konum**: 28 Şubat 2010, sayfa 61.*

***Üst başlık**: Binlerce insan nükleer depoya karşı sokağa çıktı / "Miles de personas salen a la calle contra el almacén nuclear"*

***Başlık:** Geçici depoya karşı ülkenin ilk büyük protestosu Guadalajara'da yapıldı / "Guadalajara acoge la primera gran protesta del país contra el ATC"*

***Alt başlık:** PP eyalet temsilcilerine danışırken Barreda ve PSOE'nin bölgesel sorumlusu kendini gösteriye adadı. / "Barreda y la plana mayor del PSOE regional se vuelcan en la manifestación, mientras que del PP acuden sus representantes provinciales."*

***Haber girişi**: Binlerce insan (yerel polisin rakamlarına göre 6 bin, organizasyon yetkililerine göre 15 bin) dün Guadalajara'da sokağa çıktı. Bu, İspanya'da geçici depolama merkezine karşı düzenlenmiş ilk büyük protesto oldu. / "Miles de personas (alrededor de 6.000 en cálculos de la Policía Local, y 15.000 según los convocantes) salieron ayer a las calles en Guadalajara, en la que fue la primera protesta masiva que se produce en España contra el Almacén Temporal Centralizado."*

El Congreso permite prorrogar la vida útil de las centrales nucleares

- Una enmienda pactada en la Ley de Economía Sostenible elimina la mención a la caducidad de 40 años y permite renovaciones
- El lenguaje farragoso del texto deja contentos a casi todos, pero desata la confusión en torno al futuro de la central de Garoña

MARIANO CALLEJA
MADRID

Como diría Groucho Marx, el Gobierno de José Luis Rodríguez Zapatero tiene unos principios muy claros: o bien no los tiene claros, y si no gustan, tiene otros. El caso es que el viraje del Ejecutivo socialista en la política nuclear, tan lento como cierto, desde posiciones antinucleares hasta otras más cercanas al PP, que propician la prórroga de la vida útil de las centrales nucleares, ha quedado ayer de manifiesto parlamentaria, que ha sancionado otro motivo para distanciarse del PSOE. Ayer llegó al Pleno del Congreso una enmienda pactada por la Comisión de Industria, que ha contado con el Gobierno, dentro de la Ley de Economía Sostenible, que se agrobó con los votos del PSOE y el rechazo del grupo al horizonte vital de la energía nuclear en España.

La enmienda «nuclear» se introdujo en el Senado, durante la tramitación de la ley, y ha sido muy debatible, más conocida por sus artículos sobre la «ley Sinde» y ahora también por la tensión de la estrategia nuclear. El resultado de la ley «estrella» del Gobierno para cambiar el modelo productivo de España en tiempo récord frente a la crisis es un texto farragoso, en el que el texto de la enmienda incorpores toda referencia a los 40 años de vida útil de las centrales nucleares y se deja la puerta totalmente abierta a la renovación de las mismas. Un texto en lenguaje farragoso que deja contentos a casi todos, pero que desata la confusión en torno al futuro de la central nuclear de Garoña.

Ayer se aprobaron las dos actuaciones de ordenación del sistema energético mediante la consecución de los dos objetivos para la participación de la energía nuclear en la oferta de generación energética, de acuerdo con el calendario de operación de las centrales distribuido por los titulares de las mismas, en el marco de la legislación vigente, y teniendo en cuenta las decisiones del Consejo de Seguridad Nuclear sobre los requisitos de seguridad nuclear y protección radiológica, la evolución de la política energética y de nuevas tecnologías, la seguridad del suministro eléctrico, los costes de generación eléctrica y las emisiones de gases de efecto invernadero, y asimilando el concepto de vida útil de la central establecido por la normativa europea vigente.

Cambios de criterio

Se trata del quinto criterio sobre la energía nuclear que sostienen los socialistas en un plazo de año y medio y supone un cambio de criterio político monumental. La postura inicial de Zapatero se plasmó en el texto del proyecto de ley de la Economía Sostenible que llegó al Congreso. Entonces se eliminaba cualquier límite temporal o tendrá de cumplimiento de los 40 años de vida útil de las centrales del parque nuclear español, que es el periodo con el que se vida de diseño. Exigía el cumplimiento de requerimientos medioambientales y de seguridad específicos «en los casos de renovación de autorizaciones de funcionamiento por encima de dicho plazo».

En octubre de 2010, el Grupo Socialista registraba una enmienda donde se eliminaba la prórroga de la vida útil de las centrales nucleares. Esta enmienda, que permitía prórrogas y

Şekil 248

***Tarih ve konum**: 16 Şubat 2011, sayfa 54.*

***Başlık**: Kongre nükleer santrallerin ömürlerinin uzatılmasına izin verdi / "El Congreso permite prorrogar la vida útil de las centrales nucleares"*

***Alt başlık 1**: Sürdürülebilir Ekonomi Kanununda kabul edilen bir değişiklikle 40 yıllık süre kaldırıldı ve yenilenebilire izin verildi. /*

"Una enmienda pactada eh la Ley de Economía Sostenible elimina la mención a la caducidad de 40 años y permite renovables."

Alt başlık 2: *Metnin ağır dili hemen herkesi mutlu etti, fakat Garoña santralinin geleceği hakkında kafa karışıklığı yaratıyor / "El lenguaje farragoso del texto deja contentos a casi todos, pero desata la confusión en torno al futuro de la central de Garoña"*

Spot*: Groucho Marx'ın dediği gibi José Luis Rodríguez Zapatero hükümetinin (nükleer enerji konusunda) bazı ilkeleri var. Eğer hoşa gitmeyen olursa, başkaları da var. Durum şu ki sosyalist yöneticilerin dönüşü muhteşemdi, doğru olduğu kadar yavaştı. / "Como diría Groucho Marx, el Gobierno de José Luis Rodríguez Zapatero tiene unos principios (sobre energía nuclear), y si no gustan, tiene otros. El caso es que el viraje del Ejecutivo socialista ha sido espectacular, tan lento como cierto"*

Tarih ve konum*: 13 Mart 2011, sayfa 1.*

Üst başlık*: ABC, tsunami bölgesinde / "ABC, en la zona tsunami"*

Başlık: *Fukuşima santralinde durum ağırlaştı / "Se agrava la situación en la central de Fukushima"*

Spot: *Patlamanın ardından, ikinci bir reaktörde füzyon riskinden dolayı verilen alarm durduruldu. Ölü sayısının bir milyara varması bekleniyor, bununla birlikte 10 bin nüfuslu bir kasaba arıyorlar. /*

Şekil 249

"Tras la explosión, vuelve a saltar la alarma nuclear en un segundo reactor, con riesgo de fusión. Se prevé que los muertos superen el millar; mientras buscan a un pueblo entero de 10.000 habitantes."

ABC

Martes 15-3-2011 / abc.es

Fuga nuclear en Japón

Una tercera explosión y un incendio en la central de Fukushima provoca fugas y pone en peligro el edificio • Niveles bajos de radiactividad podrían alcanzar hoy Tokio

Personal médico comprueba los niveles de radiación de una mujer y su hijo en Kawamata, en la región de Fukushima

El «EREgate» salpica de lleno al Gobierno andaluz

Imputan al ex consejero de Empleo Fernández por malversación

Esta acusación se une a la del ex director de Trabajo

Antonio Fernández

EN ABRIL

Industria quiere subir el tramo regulado de la luz un 12,5%

EMPRESA

Qatar compra el 6% de Iberdrola y elude entrar en el consejo

Llama gratis 900 80 95 00 www.jazztel.com

ahorro 200€

ADSL

GRATIS Primer Mes

19'95

Jazztel

Tarih ve konum: 15 Mart 2011, sayfa 1.

Başlık: *Japonya'da nükleer sızıntı / "Fuga nuclear en Japón"*

Spot: *Fukuşima santralinde gerçekleşen üçüncü patlama ve (patlamanın ardından çıkan) yangın (radyoaktif) sızıntıya neden oldu ve binayı tehlikeye soktu. Düşük seviyeli radyoaktivite bugün Tokyo'ya ulaşabilir / "Una tercera explosión y un incendio eh la central de Fukushima provoca fugas y pone en peligro el edificio. Niveles bajos de radiactividad podrían alcanzar hoy Tokio."*

Şekil 250

AVAL DE INDUSTRIA

Las centrales de Ascó I y II podrán operar durante diez años más

J. G.
BARCELONA

El Ministerio de Industria ha renovado la autorización de explotación por diez años más a la central nuclear de Ascó I y II (Tarragona), según informó ayer el titular, la Asociación Nuclear Ascó-Vandellós II, tras recibir la orden ministerial. Para optar a una renovación posterior, los operadores de la planta deberán solicitar una nueva autorización al Ministerio de Industria, por un periodo de no más de diez años, con un mínimo de tres años antes de que expire la prórroga.

En su decisión, Industria ha considerado el informe favorable emitido por el Consejo de Seguridad Nuclear que se basa en el mantenimiento del nivel adecuado de seguridad para continuar su operación y la comprobación del correcto funcionamiento de la central. La prórroga fue anunciada la semana pasada por el ministro Miguel Sebastián.

Şekil 251

Tarih ve konum: 29 Eylül 2013, sayfa 51.

Üst başlık: *Endüstri Bakanlığının garantisi / "Aval de Industria"*

Başlık: *Asco I ve II 10 yıl daha çalıştırılabilir / "Las centrales de Asco I y II podrán operar durante diez años más"*

Haber girişi: *Sanayi Bakanlığı, dün bildirildiğine göre Asco-Vandellós II ortaklığının bakanlık emrini almasından sonra Asco I ve II nükleer santralinin (Tarragona) kullanım ömrünü 10 yıl daha uzattı. / "El Ministerio de Industria ha renovado la autorización de explotación por diez años más a la central nuclear de Asco I y II (Tarragona), según informó ayer el titular, la Asociación Nuclear Asco-Vandellós II, tras recibir la orden ministrar."*

PESE A LA CRISIS DE FUKUSHIMA

Japón prolonga hasta los 60 años la vida de sus nucleares

El Gobierno de Japón prolongará hasta los 60 años, la vida de sus centrales nucleares, siguiendo así los estándares que utiliza Estados Unidos, según han informado este miércoles fuentes gubernamentales. Japón introducirá este límite a pesar de que el 11 de marzo de 2011 un terremoto y un tsunami desataran una crisis nuclear en la central de Fukushima-1, la más grave desde la tragedia de Chernobil. El Gobierno nipón permitirá a todos los operadores solicitar una extensión para cada reactor, un permiso que sólo se dará si asegura que ciertas condiciones serán satisfechas. Bajo el sistema actual, los operadores pueden solicitar una extensión tras 30 años y, generalmente, se les garantizan extensiones de diez años sin límites sobre cuántas veces soliciten estas extensiones siempre y cuando demuestren que se hace el mantenimiento adecuado.

Şekil 252

Tarih ve konum: 19 Ocak 2012, sayfa 53.

Üst başlık: *Fukuşima krizine rağmen / "Pese a la crisis de Fukushima"*

Başlık: *Japonya nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzattı /*

“Japón prolonga hasta los 60 años la vida de sus nucleares”

***Haber girişi**: Japon hükümeti kaynaklarının çarşamba günü bildirdiğine göre Amerika Birleşik Devletleri tarafından kullanılan standartları izleyerek nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzatacak. / “El gobierno de Japón prolongara hasta 60 años, la vida de sus centrales nucleares, siguiendo así los estandartes que utiliza Estados Unidos, según han informado este miércoles fuentes gubernamentales.”*

Japón apaga su último reactor nuclear

▸ Es el segundo apagón nuclear de la historia nipona, tras el desastre de Fukushima

PABLO M. DÍEZ
CORRESPONSAL EN ASIA

Por segunda vez desde los años 60, Japón vuelve a quedarse sin energía atómica tras apagar el último de sus cincuenta reactores, que permanecen detenidos por seguridad tras el desastre de Fukushima. Ayer, la Compañía Eléctrica de Kansai empezó a desconectar gradualmente el reactor número 4 de la planta de Ohi, en la prefectura occidental de Fukui y tiene previsto detenerse por completo durante las primeras horas de este lunes.

Entre mayo y junio del año pasado, Japón ya interrumpió el servicio de todos sus reactores nucleares para inspeccionar sus sistemas de seguridad contra terremotos y tsunamis y evitar otra catástrofe como la de Fukushima. Con sus sistemas de refrigeración eléctrica averiados, tras el tsunami que asoló la planta atómica, tres de sus seis reactores se fundieron total o parcialmente tras sufrir varias explosiones de hidrógeno, causando el accidente nuclear más grave desde Chernóbil en 1986 y desalojando a las 80.000 personas que vivían en 20 kilómetros alrededor de la planta.

Mientras Tepco intenta detener sus fugas de agua radiactiva al Océano Pacífico, el Gobierno japonés se enfrenta a una opinión pública cada vez más contraria a la energía atómica, que antes proporcionaba un tercio de la electricidad que se producía en este país. Como consecuencia de este apagón nuclear, el Ejecutivo se ha visto obligado a aumentar sus importaciones de petróleo y gas natural licuado, que en julio dispararon su déficit comercial a 7.900 millones de euros.

Hasta marzo de 2015, cuando el Gobierno prevé volver a tener operativos unos 16 reactores nucleares, las importaciones de gas natural licuado seguirán creciendo hasta los 80 millones de toneladas y encarecerán la factura eléctrica. De media, cada hogar paga un 20 por ciento más de lo que en Japón, que ya consume un tercio de todo el gas natural licuado que se produce en el mundo. Este aumento del recibo de la luz está minando los esfuerzos del Ejecutivo por animar el alicaído consumo. A pesar de todo, las fábricas niponas han seguido funcionando sin energía nuclear sin sufrir graves cortes de suministro.

Pero el Gobierno tiene previsto reconectar otros reactores tras apagar el número 4 de Ohi y el 3, detenido a principios de este mes por otra inspección. Según publican varios periódicos nipones, el reactor número 3 de la planta de Ikata entrará en funcionamiento a finales de este año, acabando con el mayor apagón nuclear de Japón en las últimas décadas.

Vista aérea del reactor número 4 de la planta de Ohi
REUTERS

Déficit comercial
El Gobierno japonés ha tenido que incrementar sus importaciones de petróleo y gas natural licuado

***Tarih ve konum**: 16 Ekim 2013, sayfa 59.*

***Başlık**: Japonya son nükleer reaktörünü kapattı / “Japón apaga su ultimo reactor nuclear”*

***Alt başlık**: Fukuşima felaketinin ardından (yaşanan) bu (kesinti) Japonya’nın ikinci nükleer*

Şekil 253

Kesintisidir / “Es el segundo apagón nuclear de la historia nipona, tras el desastre de Fukushima”

***Haber girişi:** Fukuşima felaketinden sonra güvenlik nedeniyle kapatılmaya başlanan 50 reaktörden sonuncusunun da kapatılmasıyla Japonya, 60'lı yıllardan bu yana ikinci kez atom enerjisiz kaldı. / “Por segunda vez desde los años 60, Japón vuelve a quedarse sin energía atómica tras apagar el ultimo de sus cincuenta reactores, que permanecen detenidos por seguridad tras el desastre de Fukushima.”*

El sector nuclear cree que reabrir Garoña crearía 1.100 empleos

▸ Los reactores fueron la principal fuente de producción de energía eléctrica en 2014

ALEJANDRO CARBA
MADRID

Estando parada, Santa María de Garoña da trabajo a 600 técnicos. Y «el volverá a dar», serían 1.600 por sobre, subrayó ayer el presidente de la Sociedad Nuclear Española (SNE), Francisco López, que recordó que la central burgalesa está pendiente del dictamen del Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) para reactivarse hasta 2031.

Durante la jornada de ponencias operativas de las centrales nucleares durante 2014, el presidente de la SNE –asociación que agrupa a un millar de profesionales– recopiló los principales datos del sector. Entre ellos hizo hincapié en los «30.000 empleos» que depara la industria nuclear, «el triple» de la media científica, y, en la que José Ramón Torralbo –que ayer por la tarde estaba previsto que diese el relevo a López como presidente de la SNE– insistió además en que «en el caso de construirse una nueva central nuclear en España, el 75% de la tecnología empleada sería de origen español».

Sin embargo, a los operadores no le salen las cuentas porque, según López, «las inversiones que se necesitan requieren de un marco regulador estable y predecible que no se da en España», en referencia a acuerdos como los alcanzados por el Gobierno del Reino Unido con las operadoras para garantizar unos precios durante más de 30 años.

La realidad es que el consumo eléctrico en España cayó un 1,2% en 2013 y un 1,8% en 2014, lo que sitúa la demanda en niveles de hace 10 años. Pero la SNE cree que «se ha tocado fondo y en 2015 habrá un ligero incremento». Entre los datos aportados por la SNE, están también los de producción eléctrica por fuente, en ellos, las centrales nucleares aparecen como la principal fuente de producción eléctrica en 2014. En concreto, la aportación de los reactores españoles fue del 21,8% frente al 18,6% de la energía eólica. En tercer lugar se sitúa el carbón, con el 16,6%; seguido de la hidráulica, con un 15,4%. La fotovoltaica tan solo suministró el 3% y la biomasa ni siquiera llegó al 2%. Centramos solo en las tecnologías libres de emisiones, la energía nuclear supuso en 2014 el 35% de la aportación total.

Sobre la polémica del inicio de la construcción del Almacén Temporal Centralizado de residuos nucleares de Villar de Cañas (ATC) tras el terremoto de Onsa de Montiel, tanto López como Torralbo insistieron en el compromiso de que ni se cambiará la ubicación ni se retrasará su construcción, prevista para este año pese a estar a la espera del dictamen del CSN.

Seguridad tras Fukushima

En el cuarto aniversario del accidente de Fukushima, el Foro Nuclear –que agrupa a las empresas del sector español– aseguró ayer que «el desarrollo de los planes nucleares no se ha modificado a nivel mundial. Actualmente, hay 68 reactores en construcción en el mundo, 15 más que en 2011, seis de ellos en Europa, y ninguno ha incorporado ni criterios de seguridad». En el parque nuclear español, incluso, «se han ido más allá de los supuestos considerados en el diseño».

Sector eléctrico español
Distribución de la producción bruta
Producción bruta 279.768 mill. de kWh
Nuclear 21,8%
Gas 17,3%
Eólica 20,5%
Carbón 18,6%
Resto-Reg. Especial 15,4%
Hidráulica 16,6%
Tecnologías libres de emisiones
Eólica 35%
Solar Térmica 31%
Solar Fotovoltaica 3%
Hidráulica 5%
Nuclear 26%

Manifestantes a favor de la ley

La ley de eu divide a los

▸ La Asamblea Nacional inicia un debate para garantizar a los pacientes terminales el acceso a la sedación

J. P. QUIÑONERO
CORRESPONSAL EN PARÍS

La Asamblea Nacional comenzó ayer el debate de un polémico proyecto de ley sobre el derecho de los enfermos a morir dignamente y no será aprobado antes de varias semanas o meses de largas e imprevisibles matizaciones.

En su estado actual, el proyecto divide profundamente a la sociedad, a la clase política y a los representantes de la comunidad médica francesa. El texto no legaliza ni hace referencia expresa a la eutanasia, «la acción u omisión que acelera la muerte de un paciente desahuciado, siempre con su consentimiento, con la intención de evitar sufrimiento y dolor». Por el contrario, el proyecto autoriza «el derecho de los pacientes en fase terminal o víctimas de enfermedades incurables, a la «sedación profunda e indefinida, hasta la muerte», recurriéndose clínicamente al «retiro de los tratamientos que pudieran prolongar la vida artificialmente».

El texto debe ser discutido y matizado, artículo por artículo, primero en la Asamblea Nacional, antes de abordarse en el Senado. Cuando el Senado lo apruebe, deberá volver a la Asamblea, para ser aprobado definitivamente, tras haber sufrido previsibles matizaciones.

Las más altas jerarquías de la religión católica, judía y musulmana, han publicado un comunicado conjunto con varias advertencias de-

***Tarih ve konum**: 11 Mart 2015, sayfa 41.*

***Başlık**: Nükleer sektör, Garoña’nın açılmasının 1000 kişilik istihdam sağlayacağını düşünüyor / “El sector nuclear cree que reabrir Garona creía 1.000 empleos”*

***Alt başlık**: 2014'te elektrik enerjisi üretiminde ana kaynak reaktörlerdi. / “Los reactores fueron la principal fuente de producción de energía eléctrica en 2014”*

Şekil 254

***Haber girişi**: (Nükleer) Molada, Santa María de Garoña'nın 500 teknisyeni çalışıyor. İspanyol Nükleer Topluluğu başkanı dün "Eğer faaliyete geçilirse, (bu) 1600 kişi olurdu" diye vurguladı. / "Estando parada, Santa María de Garoña de trabajo a 500 técnicos. Y "si volviese a operar, serien 1.600 personas" subrayo ayer el presidente de la Sociedad Nuclear Española"*

Castilla-La Mancha amenaza con acudir a la justicia europea

► El CSN estudiará en septiembre las dudas de sus técnicos sobre el almacén nuclear

S.S./A.M.
MADRID/TOLEDO

El Gobierno de Castilla-La Mancha ha adelantado que si el Gobierno central declara la construcción del ATC en Villar de Cañas (Cuenca) de «interés general» acudirá a los tribunales españoles y a la UE para «defender los intereses» de la región. La respuesta de la Junta llega tras el anuncio de que el Gobierno está dispuesto a declarar de interés general la construcción del Almacén Temporal Centralizado (ATC) de residuos nucleares en Villar de Cañas, si los terrenos se declaran como Zona de Especial Protección de Aves, un trámite que ya ha iniciado el Gobierno regional para impedir su instalación.

Martínez Guijarro cree que la protección medioambiental tendría el reconocimiento de la Unión Europea, por lo que ha señalado que «si se pretende generar una infraestructura en un área protegida de la UE, se tiene que justificar que no existe otra alternativa».

El silo nuclear ocupará al Consejo de Seguridad Nuclear (CSN) en septiembre. El pleno de esta organización analizará tras las vacaciones las «dudas e incertidumbres» planteadas sobre la construcción en Villar de Cañas del ATC. Estos técnicos del área de Ciencias de la Tierra (CITI) expresaron sus reservas sobre el emplazamiento del silo después de que se presentara la propuesta de dictamen de la Dirección Técnica de Seguridad Nuclear.

Industria advierte de que el recibo de la luz podría subir un 30%

El ministro de Industria, Energía y Turismo, José Manuel Soria, advirtió ayer de que el coste de no tener un almacén temporal centralizado (ATC) de residuos nucleares en España podría derivar en un encarecimiento de hasta el 30% en la factura de la luz. Señaló además que el objetivo de la Junta de Castilla-La Mancha con su decisión sobre la protección medioambiental de los terrenos para la instalación del ATC en Villar de Cañas es «única y exclusivamente hacer ruido», ya que va «en contra de los intereses de los castellano-manchegos, del municipio y de todos los municipios que están en los alrededores, ya que este es un proyecto que genera actividad».

Los técnicos no niegan que el silo nuclear se pueda construir, pero advierten de que se deberán dedicar «recursos desproporcionados» para garantizar la estabilidad del almacén en un terreno inestable. Según consta en las actas publicadas por el Consejo de Seguridad Nuclear, las dudas fue dirigida al director técnico de Seguridad Nuclear del citado organismo, Antonio Munuera, quien no la incluyó en el informe de evaluación, ni tampoco en la propuesta de dictamen técnico que estudiaron los consejeros del Consejo de Seguridad Nuclear el pasado lunes. Munuera ha explicado que decidió no incluir la información porque no le dio trascendencia técnica a dicha nota. En el próximo Pleno del Consejo de Seguridad Nuclear sí se plantearán estas dudas.

La tensión entre los consejeros del CSN también afloró tras conocerse los votos particulares emitidos por Cristina Narbona (PSOE), que se opuso a la concesión de la autorización previa y de Fernando Castelló (PP), favorable a emitir el permiso. Narbona finalmente decidió cambiar alguna referencia a su voto particular aunque no cambia el sentido de su pronunciamiento.

ASISA ASISTENCIA SANITARIA INTERPROVINCIAL DE SEGUROS, S.A., Sociedad Unipersonal

Escisión por segregación en favor de Asisa Vida Seguros S.A., Sociedad Unipersonal

En cumplimiento de lo dispuesto en el artículo 73 del Reglamento de Ordenación y Supervisión de los Seguros Privados, aprobado por el Real Decreto 2486/1998, de 20 de noviembre, se pone en conocimiento del público en general, y de los tomadores de seguro y asegurados en particular, que, por resolución de 28 de julio de 2015 de la Dirección General de Seguros y Fondos de Pensiones, se ha acordado la apertura del periodo de información pública en relación al acuerdo de escisión por segregación de la sociedad ASISA ASISTENCIA SANITARIA INTERPROVINCIAL DE SEGUROS, S.A., Sociedad Unipersonal, de su patrimonio afecto a la actividad de seguros de vida, mediante su traspaso en bloque, por sucesión universal, a una sociedad de nueva creación denominada ASISA VIDA SEGUROS, S.A., Sociedad Unipersonal.

Se advierte a los tomadores de las pólizas integrantes de la cartera de seguros de vida de la entidad escindida del derecho que les asiste a comunicar a la Dirección General de Seguros y Fondos de Pensiones (Paseo de la Castellana, 44, 28046 Madrid), en el plazo de un mes desde la publicación de este anuncio, las razones, que, en su caso, pudieran tener para estar disconformes con la escisión.

El proyecto de escisión se encuentra a disposición de los tomadores en el domicilio social de ASISA ASISTENCIA SANITARIA INTERPROVINCIAL DE SEGUROS, S.A. sito en 28027 Madrid, calle Juan Ignacio Luca de Tena, 12.

En Madrid, a 29 de Julio de 2015.
D. Andrés Rodríguez-Villa Matons
Secretario del Consejo de Administración de Asisa Asistencia Sanitaria Interprovincial de Seguros, S.A.U.

***Tarih ve konum**: 31 Temmuz 2015, sayfa 41.*

***Başlık**: Castilla-La Mancha Avrupa adaletine gitmekle tehdit ediyor / "Castilla-La Mancha amenaza con acudir a la justicia europea"*

***Alt başlık:** CSN Eylül'de nükleer depo hakkındaki şüpheler üzerine çalışacak. / "El CSN estudiara en septiembre las dudas de sus técnicos sobre el almacén nuclear"*

***Haber girişi**: Castilla-La Mancha hükümeti, merkezi hükümetin Villar de Cañas'a (Cuenca) ATC (geçici depolama merkezi f.y.) inşaatını ilan etmesi halinde, "genel çıkarlara" karşı bölgenin "çıkarlarını savunmak" için İspanyol mahkemelerine ve AB'ye gidecek. / "El gobierno de Castilla-La Mancha ha adelantado que si el Gobierno central declara la construcción del ATC en Villar de Cañas (Cuenca) de 'interés general' acudirá a los tribunales españoles y a la UE para 'defender los interés' de la región."*

Şekil 255

Makro Yapı:

Çalışmanın odaklandığı temayla ilgili haberlerin makro yapıları devlet, devlet politikası, hükümet ve Nükleer Güvenlik Konseyi (CSN) ve gazete olarak karşımıza

çıkmaktadır. Toplumsal boyuta odaklanan makro yapı çözümlemesi tematik ve şematik analiz olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır:

1- Tematik analiz: Bu bölümde makro düzeyi tanımlayan üst başlık, alt başlık, spot, haberlerin girişleri, haber hiyerarşisi ve fotoğraflar incelenecektir.

Başlık: ABC gazetesinde bu dönemde haber veren başlıkların yanı sıra nükleer taraftarı argümanları gerek doğrudan gerek dolaylı alıntılarla okura yansıtan ve nükleer taraftarı söylemi yeniden üreten başlıklara rastlanmaktadır: "*Nükleer (santral) kapatmak dünyanın tersine gitmektir*" başlığı buna örnek olarak verilebilir. Alt metin itibariyle nükleer enerji üretiminin günümüz dünyasında normal olduğu asıl nükleer enerjiye karşı çıkmanın anormal olduğunu anlatan başlık, tüm dünyanın nükleer enerji kullandığı imasını da içermektedir. Diğer bir örnek de **"***Nükleer sektör, Garoña'nın açılmasının 1000 kişilik istihdam sağlayacağını düşünüyor*" şeklindedir. Gazetede önceki dönemlerde de sıkça rastlanan bu argümanla iş bulma olasılığı ile nükleer enerjiye dair rıza üretmektedir.

Bu dönemde başlıklar üzerinden değerlendirme yapıldığında gazetenin, her ne kadar politik olarak PP iktidarını desteklese de kuvvetle muhtemel nükleer güvenlik hassasiyetinden dolayı nükleer atıklar için tartışmalı geçici depolama merkezi inşa etmesine mesafeli yaklaştığı anlaşılmaktadır. *"CSN nükleer depoya ışık yaktı ama şartları var"* başlığından anlaşılabildiği üzere bu konuda gazetenin kendini CSN'nin yanında konumlandırarak nükleer atıkların İspanya'da geçici olarak depolanması için bir depo yapılmasına ancak belli koşullar yerine getirilirse ikna olacağı söylenebilir. Gazetenin bu konudaki kaygıları "*Binlerce insan nükleer depoya karşı sokağa çıktı*" üst başlığı ile "*Geçici depoya karşı ülkenin ilk büyük protestosu Guadalajara'da yapıldı*" başlığından da anlaşılabilmektedir. "Binlerce insan" ve "büyük protesto" ifadeleriyle nükleer depoya karşı çıkanların sayısının çok olduğu vurgulanmaktadır. "Barreda 'sismik hareketler' nedeniyle Yebra'ya geçici depo kurmayı tavsiye etmedi" başlığı da gazetenin bu konudaki tarafını göstermekte, yer seçiminde dikkatli olunması gerektiği imasını taşımaktadır. Ancak gazetede Sanayi Bakanının, nükleer atık deposunun ekonomik krize karşı "tokat" olacağı yolundaki demecini olumlayacak şekilde *"Nükleer depo 'tokadı'"* ve "*Castill-La Mancha Avrupa adaletine gitmekle tehdit ediyor"* başlıkları gazetenin nükleer depo karşıtı tutumunun net olmadığı, günlük politikalara göre değişebildiğini göstermektedir.

Bu dönemde başlıklar üzerinden değerlendirme yapıldığında dünya nükleer tarihinin en büyük nükleer felaketlerinden biri olan, Japonya depremi ve ardından tsunaminin tetiklemesiyle meydana gelen Fukuşima nükleer kazası ABC'de de kendine yer bulduğu anlaşılmaktadır. Gazetede Japonya'daki totay felaketin genellikle, deprem ve tsunami bağlamında ele alındığı ancak kaçınılmaz olarak nükleer kazadan da söz edildiği görülmektedir. Gazetenin bu dönemki başlıkları*: "Nükleer panik", "Fukuşima santralinde durum ağırlaştı", "Fukuşima'da yeni radyoaktif su sızıntısı"* şeklinde haber veren başlıklardır. Bu dönemde 2015 yılına ait "*Japonya Fukuşima kazasının ardından nükleer enerjiyi yeniden ayağa kaldırdı*" başlığının dışındaki başlıklarda "kaza" kelimesi kullanılmamış, Fukuşima nükleer kazasından "Fukuşima" diye söz edilmiştir. Gazetenin, önceki dönemlerde sıklıkla görülen nükleer enerjiyi kaza ile birlikte anmama hassasiyeti devam etmektedir. B dönemde "*Fukuşima krizine rağmen*" üst başlığı ve "*Japonya nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzattı*" başlığı dikkat çekmektedir. Gazete nükleer kazaya rağmen nükleer santrallerin ömrünü uzatan Japonya başlığıyla İspanya'da nükleer enerjiye dair rıza üretmeye devam etmektedir. Ancak gazetenin nükleer güvenlik hassasiyeti çerçevesindeki attığı "*İspanyol santralleri Fukuşima testini kıl payı geçti*" başlığı da uyarı niteliğindedir.

Bu dönemde açıklayıcı olan üst başlıklara ve tamamlayıcı nitelikteki alt başlıklara zaman zaman rastlanmaktadır. Başlıklar ise haber veren şekilde ancak genellikle yönlendiricidir. Nükleer karşıtlarının temsiliyeti ise çok azdır.

Spot: ABC gazetesinde bu dönemde düz haber veren spotlara da nükleer taraftarı gözle yazılmış yönlendirici spotlara da rastlanmaktadır. Başlık ile spot/haber girişi genellikle uyumludur

"*Maria Teresa Romínguez, Nükleer Endüstri Forumu Başkanı*" üst başlığı, "*Nükleer (santral) kapatmak dünyanın tersine gitmektir*" şeklindeki nükleer taraftarı bir gözle yazılmış yönlendirici başlığı olan haberin kısaca yazılmış giriş kısmı dikkat çekicidir: "*Doktor kızı, Zorita nükleer santralinin yanında büyüdü, yaşadığı yerde nükleer doğal, önemli ve memnuniyet vericiydi*." *Romínguez'in* nükleer santralin yanında büyüdüğü ve anne babasının doktor bilgilerinin bir aradalığı, "eğer nükleer santral zararlı olsaydı doktorlar çocuklarını nükleer santralin çevresinde büyütmezdi" imasını içermektedir. Bu ima nükleer santralin,

Romínguez'in büyüdüğü yerde doğal yaşamın bir parçası olduğu bilgisiyle güçlendirilmiştir. Nükleer santralin memnuniyet verici olduğu yorumu ise "iş olanağı" imasını barındırmaktadır.

"*Kongre nükleer santrallerin ömürlerinin uzatılmasına izin verdi*" şeklinde düz, haber veren başlığa sahip haberin spotu şöyledir: "*Groucho Marx'ın dediği gibi José Luis Rodríguez Zapatero hükümetinin (nükleer enerji konusunda) bazı ilkeleri var. Eğer hoşa gitmeyen olursa, başkaları da var. Durum şu ki sosyalist yöneticilerin dönüşü muhteşemdi, doğru olduğu kadar yavaştı*." Spot, nükleer taraftarı biz gözle yazılmış, sosyal demokrat Zapatero'yu nükleer enerji konusundaki tutarsız davranışlarından dolayı dalga geçer bir üslupla eleştirmektedir.

"*Japonya nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzattı*" başlıklı haberin spotu da dikkat çekicidir: "*Japon hükümeti kaynaklarının çarşamba günü bildirdiğine göre Amerika Birleşik Devletleri tarafından kullanılan standartları izleyerek nükleer santrallerinin ömrünü 60 yıla kadar uzatacak*." Fukuşima nükleer kazasına rağmen gazete bu spot üzerinden, ABD nezdinde Batı standartlarının Japonya standartlarının daha üstünde olduğu imasıyla Fukuşima nükleer kazasına rağmen nükleer enerjiye dair rıza üretmektedir.

Başlık ile spot/haber girişi genellikle uyumlu olsa da uyumsuz olan örnekler de mevcuttur. "*Castilla-La Mancha Avrupa adaletine gitmekle tehdit ediyor"* başlıklı haberin girişi şöyledir: "*Castilla-La Mancha hükümeti, merkezi hükümetin Villar de Cañas'a (Cuenca) ATC (geçici depolama merkezi f.y.) inşaatını ilan etmesi halinde, 'genel çıkarlara' karşı bölgenin 'çıkarlarını savunmak' için İspanyol mahkemelerine ve AB'ye gidecek."* Haberin başlığında *"*tehdit ediyor*"* ifadesi gazetenin bu tavır karşısındaki olumsuz tepkisini göstermektedir. Üstelik başlıkta, haberin girişinde geçen "İspanyol mahkemelerine" gitme kısmı atlanmış, İspanyol mahkemeleri atlanarak Avrupa mahkemelerinde çözüm aranacakmış algısı yaratılarak başlıktan manipülasyon yapılmıştır. Haberin girişi başlıktan farklı bir bakış açısı ve dil ile kurgulanmıştır. Buradan hareketle yönlendirmenin başlıktan yapıldığı, gazete ile aynı fikre sahip olmayan muhabirin yazdığı haber girişine de editoryal müdahaleye gerek duyulmadığı söylenebilir.

Fotoğraf: Gazetede bu dönemde, önceki dönemlere göre fotoğraf kullanımı daha yaygındır. Özellikle Fukuşima nükleer kazasının fotoğrafları, öncelikle etkiyi arttırmak amacıyla tam sayfa ya da yarım sayfa halinde renkli olarak yayımlanmıştır.

Haber hiyerarşisi:

Gazetede bu dönemde 69 haber yayımlanmış, bunların 6'sı gazeteye manşet olmuştur. Bu noktada gazetenin tabloid boyda olduğu hatırlatılmalı ve genellikle birinci sayfasında büyük bir fotoğrafla birlikte tek bir konu işlediği söylenmelidir. O yüzden bu dönemde ABC'de ikinci manşet, sürmanşet ya da birinci sayfadan anonslama gibi uygulamalara sık rastlanmamaktadır. Konuyla ilgili haberler iç sayfalarda genellikle sayfa manşeti olarak ya da sayfanın üst taraflarında konumlandırılmıştır.

Bu dönemde ABC gazetesi Fukuşima nükleer kazasını manşetten görmüş, iç sayfalarda da bu kaza ve etrafındaki nükleer gelişmelere yer ayırmıştır. Bu haberlerin haber hiyerarşisinin üst sıralarında olduğu söylenmelidir. Ancak bu dönmede nükleer karşıtı haberlere nadiren rastlanmaktadır.

2- Şematik analiz: Bu başlık altında nükleer ile ilgili haberler "durum" ve "yorum' başlıkları üzerinden incelenecektir. Durum kısmında olayların ele alınış biçimi, olay hakkındaki bilgilerin tam olup olmadığı, hangi bilgiye haberde yer verilmediği, hangi bilginin maskelendiği, olayın işleniş biçimi, bağlam ve artalan bilgisi üzerinden olayların toplumsal ve politik yönlerine odaklanılacaktır. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve tarafların olaya bakış açısı incelenecektir.

Durum: Bu dönemde ABC gazetesinin ilgili haberlerini Fukuşima nükleer kazası, muhafazakar PP hükümetinin ülkeye kurulmasını istediği geçici nükleer depolama alanı, Garoña reaktörünün kapatılması bağlamında nükleer enerji tartışmaları oluşturmuştur.

Bu dönemde de ABC gazetesinin önceki dönemlerde olduğu gibi nükleer enerji taraftarı yayın çizgisi ve nükleer sistem içinde maksimum nükleer güvenliği sağlamak gerektiğini dair inancı devam etmektedir. Dolayısıyla her ne kadar gazetenin politik olarak yanında bulunduğu PP'nin projesi olmasına rağmen, nükleer güvenlik kapsamında değerlendirdiği İspanya'da geçici nükleer depo alanı kurmaya mesafeli yaklaşmış ve bu

konuda ibresi Nükleer Güvenlik Konseyi olmuştur. Bu dönemde gazetede nükleer depo kurulması için seçilen bölgelerin, nükleer depo kurulmasına elverişli olmadığına dair uzmanlarla görüşülerek haberler yapılmıştır ki ABC gazetesinde bu alanda uzmandan görüş alarak haber yapma eğilimi yaygın değildir. Gazete, nükleer depo karşıtı protesto gösterilerini de protestocuların gözünden haberleştirmiştir. Ancak ABC bu konuda PP hükümetini de karşısına almamış, özellikle Nükleer Güvenlik Konseyinin şartlı da olsa nükleer depolama alanlarına onay vermesinden sonra hükümet temsilcilerinin, nükleer depoya dair olumlu söylemlerini olumlayarak yeniden üretmiştir. Bu da gazetenin nükleer güvenlik hassasiyetinin günlük politikalara göre değişebildiğini göstermektedir.

Japonya'da yaşanan deprem, tsunami ve nükleer felaketin toplamında gazetenin öncelikle deprem ve tsunami felaketlerini odağına aldığı ancak devam eden patlamalarla daha sonra nükleer kazayı görmek zorunda kaldığı söylenebilir. Gazete, nükleer felaket ile ilgili özellikle kazanın ilk günlerinde büyük fotoğraflar eşliğinde mümkün olduğunca az detay vererek görmeyi tercih etmiştir. Fukuşima nükleer kazasının İspanya'ya etkileri ya da açtığı nükleer güvenlik tartışmalarını da yüzeysel olarak ele ala gazete, Fukuşima ile İspanya'daki Garoña nükleer reaktörünün kardeş olduğundan; her ikisinin de 1970'lerde General Electric tarafından inşa edilen yirmi şer kaynar su reaktörü barındırdığından söz etmemiştir. Gazete bu dönemde Fukuşima nükleer kazasından dolayı İspanya'da da dahil olmak üzere dünyanın pek çok yerinde yapılan nükleer karşıtı eylemleri gazete görmezden gelmiştir. Su anlamda ABC gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetinin olduğunu söylemek güçtür.

Yorum: ABC gazetesinde bu dönemde yayımlanan 69 haberin 4'ü nükleer karşıtı hareketi ve 2'ü geçici nükleer depo istemeyen yöre halkını kaynak olarak kullanmıştır. 40 haber Fukuşima ve sonrasında hem Japonya da hem dünyada yaşanan gelişmelerle ilgilidir.

Bu dönemde gazetenin sayfalarına yansıyan nükleer karşıtı argümanlar İspanya'daki nükleer reaktörlerde güvenlik açığı olduğu, geçici nükleer depolama alanlarının bu güvenlik tehdidini arttıracağı ve nükleer enerjiden çıkılarak yenilenebilir enerjiye yönelinmesi gerektiği yolundadır. Nükleer taraftarı argümanlar ise bütün dünyanın nükleer enerji kullandığı ve nükleer enerjinin istihdam alanı yarattığı şeklindedir.

Mikro Yapı:

Bu dönemde, ilgili haberlerdeki mikro yapılar nükleer karşıtları ve gazetecilerdir. Bu başlık altında gazetecilerin olayın aktörleriyle kurduğu ilişkilere odaklanılacaktır. Birbirini takip eden cümle ve cümleciklerin uyumuna dikkat edilerek sentaktik çözümleme yapılacak, sözcük seçimi ve stratejik noktalama işaretlerinin kullanımı da dahil olmak üzere haberin biçemi ve retoriği incelenecektir.

Sentaktik Çözümleme:

ABC gazetesinde bu dönemde 'protesto edildi' gibi pasif cümlelere de İspanyolcanın gramer yapısı nedeniyle gizli özne ile kullanılan "onayladı"gibi cümlelere de rastlanmaktadır.

İspanyolcada yargı belirten cümleleri virgül ile birbirine bağlayarak uzun cümleler kurma eğilimi bu dönemde ABC gazetesinde mevcut değildin. Cümleler mümkün olduğunca kısa, anlaşılır ve birbiriyle uyumludur.

Sözcük seçimleri ve noktalama işaretleri: ABC gazetesinde bu dönemde özellikle stratejik noktalama işareti olarak sadece tırnak işareti kullanılmaktadır. Gazete haber kaynağına atıflar dolaylı aktarım yaparken haber kaynağı tarafından söylenen ve kendisinin katılmadığı ya da iddialı bulduğu ifadeleri tırnak işareti içinde vermektedir.

Haber başlıklarında Fukuşima nükleer kazasından, "kaza" olarak bahsedilmezken haber metinlerinde "kaza" ve "felaket" ifadeleri geçmektedir. Bunun nedeninin, nükleer enerjiyi savunan gazetenin nükleer enerji ve kaza kelimelerini birlikte anmama hassasiyetini paylaşmayan dış haberler servisi editörleri olması olasıdır. Ancak bir diğer olasılık da Fukuşima haberlerin genellikle uluslararası haber ajanslarının servis ettiği haberlerden bire bir çeviri olmasıdır. Gazetenin Fukuşima nükleer kazasını, İspanya bağlamıyla ele almadığından bu içeriğe müdahale etmeye gerek görmemiş olması kuvvetle muhtemeldir.

Haber Retoriği: Gazete bu dönemde de nükleer güvenlik konusuna hassasiyet gösteren ancak nükleer taraftarı bir dil kullanmıştır. Dili genellikle propagandif değildir.

Özellikle Fukuşima nükleer kazasının haberlerinde etkiyi arttırmak için fotoğraflar, inandırıcılığı arttırmak için şemalara ve haritalara başvurmuştur. Gazetede yetkililerin dışında konuyla ilgili nadiren de olsa uzman görüşlerine rastlanmaktadır.

Gazetede "ekolojistler", 'sosyalistler", gibi genellemeleri kullanmaktadır ki bunlar haberi özünden ve öznesinden uzaklaştırarak sanki özne tüm bilim insanları ya da uzmanlar yanılgısını yaratarak haberin anlamını güçlendirmektedir.

4 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR IŞIĞINDA İSPANYA VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

Bu bölümde Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine başvurularak Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde incelen Türkiye yazılı basınında nükleer karşıtı hareketin ve onunla bağlantılı olarak nükleer enerjinin temsiliyeti ile yine van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine başvurularak El País ve ABC gazetelerinde incelenen İspanya yazılı basınında nükleer karşıtı hareketin ve onunla bağlantılı olarak nükleer enerjinin temsiliyeti dönemler, gazeteler ve genel olarak yazılı medya üzerinden değerlendirilecektir.

4.1 Türkiye basınında nükleer karşıtı hareketin temsiliyeti

Bu başlık altında bir önceki bölümde Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri üzerinden van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenen Türkiye'nin 45 yıllık dönemi nükleer karşıtı hareketin ve onun paralelinde nükleer enerjinin temsiliyeti bağlamında dönemler, gazeteler ve genel olarak değerlendirilecektir.

4.1.1 Dönemler Üzerinden Değerlendirme

1970'ler Türkiye'nin 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 olmak üzere iki askeri darbe arasına sıkıştığı dönemdir. Ülkede sosyal ve ekonomik bir düzensizlik; bunun paralelinde ise toplumsal bir huzursuzluk; sıkıyönetim, tutuklu gazeteciler ve kapatılan gazeteler vardır. Bu huzursuzluk 12 Mart sonrasında pek çok isim başbakanlık koltuğuna oturmasıyla da giderilememiş, ülkede istikrar sağlanamamıştır.

Böylesi bir dönemde Türkiye, dünyada yaşanan petrol krizinin de etkisiyle ilk nükleer santralini kurmak üzere Mersin Akkuyu'ya yer lisansı vermiş, bunun için ihale açmış ve hatta ihalenin kazananı dahi belli olmuştur. Beri yandan Türkiye nükleer karşıtı hareketin tohumları dünyadaki nükleer karşıtı hareketin de etkisiyle 1976 yılında atılmış ve bölgedeki bilgilendirme çalışmaları o yıl başlamış olsa da nükleer karşıtı anlayışın en azından bölgede

kitleselleşmesi, bir anlamda bölgesel bir harekete dönüşmesi 1978 yılını bulmuştur. Bu noktada hemen hatırlatılmalıdır ki; 1978 yılı pek çok suikaste ve katliama rağmen grevlerin yaşandığı, öğrenci hareketinin yükseldiği ve toplumsal muhalefetin güçlü olduğu bir dönemdir. Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin oluşmasında, toplumsal muhalefetin güçlü olduğu böylesi bir dönemin de katkısının olduğu söylemek yanlış olmayacaktır.

Cumhuriyet gazetesi 1971 yüzünden zor günler yaşayan Kemalist ve orta ol çizgideki Cumhuriyet gazetesi bu dönemde nükleer enerji dönemin politik koşullarının kendi üzerindeki yansımaları nedeniyle 1973'e kadar daha ziyade politik haberlere yoğunlaşmış ve nükleer santral ile ilgili haberlere hemen hiç yer vermemiştir. 1973-1976 arasında gazetenin nükleer enerjiyi "ihtiyaç" üzerinden algıladığı ve bu konuda yayımladığı bir kaç haberde de "nükleer enerji gerekli" şeklindeki egemen söylemi ürettiği söylenebilir. 1976 yılında ise nükleer enerji sürecinin ilerlemesi ve gerek buna gerekse de dünyada nükleer karşıtı hareketlerin gelişmesine paralel olarak Türkiye'de nükleer karşıtı seslerin çıkmaya başlaması, Cumhuriyet gazetesinin bu konudaki yayın çizgisinde bir kırılma meydana getirmiş, ancak nükleer karşıtı argümanları açıktan savunduğu dönem, nükleer karşıtlarının da sesini duyurduğu 1978'li yıllar olmuştur. Bu dönemde Cumhuriyet gazetesinde yeni yeni çıkmaya başlayan nükleer karşıtı seslerin temsiliyetinin bulunduğu ve nükleer karşıtı seslerin gazetede "haklı mücadele" olarak kodlandığı söylenmelidir.

Karacan ailesine ait olan Milliyet gazetesi 70'ler boyunca CHP taraftarı yayınlar yapan gazetenin bir bölümü, yazı işleri müdürü Abdi İpekçi'nin suikaste kurban gitmesinin ardından; Ekim 1979'da medya dışından bir isim olan Aydın Doğan'a satılmıştır ve Aydın Doğan gazetenin yönetim kuruluna girmiştir. Böylelikle Milliyet sahiplerinden biri gazeteci olmayan ilk gazete olmuştur. Milliyet, nükleer enerji konusuyla ilgilenmiş ancak hem dünya genelinde petrol krizinden hem de nükleer enerji konusundaki devlet politikasından ötürü nükleer enerjiyi "ihtiyaç" bağlamında ele almıştır. Gazetenin bu dönemde Türkiye'de yavaş yavaş yükselmekte olan nükleer karşıtı sesleri mümkün olduğunca görmezden geldiği yorumu yapılabilir. Şu tezatlık mutlaka vurgulanmalıdır ki Türkiye nükleer karşıtı hareketinin kurucuları arasında Milliyet gazetesi köşe yazarı Altan Öymen'in de adı anılmaktadır ve Öymen, gazetenin bu dönemdeki yayın çizgisinin tersine gazetede nükleer karşıtı yazılar yazmıştır.

Türkiye'de "fikir gazeteciliği" olarak bilinen basın faaliyetinden farklı olarak okurları ortak duygu zemininde birleştiren 'yığın gazeteciliği' eğilimindeki Hürriyet gazetesi denge gözeten bir genel yayın politikası ile dikkat çekmektedir. Bu dönemde nükleer enerji, Simavi ailesine ait olan Hürriyet gazetesinin ilgi alanı olan konular arasında değildir, gazetede bununla ilgili çok az haber yayımlanmıştır. Ancak var olan haberlere nükleer enerji taraftarı egemen söylemi yeniden üretmiştir. Bu dönemde gazetede Türkiyeli nükleer karşıtı kurumların ya da yöredeki nükleer karşıtı oluşumun temsiliyeti yoktur.

Bu noktada belirtilmelidir ki; her ne kadar bu döneme kadar nükleer kazalar yaşanmışsa da dünya çapında nükleer güvenliği sorgulatacak şekilde büyük kaza henüz olmadığından Türkiye'de 1976'ya kadar bu konudaki (toplumsal) bilinç mevcut değildir. Dolayısıyla çalışma kapsamında incelenen gazetelerin nükleer enerji algısı ve nükleer enerji haberlerinde kurdukları söylem, 1973'te önce petrol şoku ve ardından dünya çapında yaşanan petrol krizi ile birlikte petrol bağımlılığına çözüm olarak nükleer enerjiyi parlatan küresel yöntemin, bu yöntemin paralelinde devletin en başından beri nükleer enerjiye geçişi için gösterdiği isteğin daha da artmasının, bu yönde uyguladığı politikaların ve geçiş için yürütülen sürecin; daha açık bir ifadeyle egemen ideolojinin yönlendirdiği enerji politikasının bir yansımasıdır. Gazetelerin nükleer enerjiye dair bu algısında ve bu algı doğrultusunda oluşturdukları söylemde, Türkiye açısından bu dönemin en önemli olay olan 12 Mart muhtırasının payının bulunması da olasıdır.

Çalışma kapsamındaki gazetelerin 12 Mart muhtırasına yönelik tutumları şöyledir: Milliyet açıktan, Hürriyet ise kapalı bir biçimde –en azından uygulamalara karşı çıkmayarak- muhtıranın yarattığı baskı ortamını desteklemektedir. Muhtırayı ilk etapta desteklese de muhtıranın hemen sonrasındaki baskıcı uygulamalara karşı çıkan gazete Cumhuriyet'tir. Dolayısıyla askeri vesayetin baskıcı uygulamalarına karşı çıkan ve bu uygulamaların etkilerini üzerinde büyük bir biçimde hisseden Cumhuriyet'in, nükleer karşıtı bilinç yavaş yavaş oluşmaya başladıktan sonra nükleer enerjiye karşı çıkması; muhtırayı destekleyen Milliyet ve Hürriyet'in ise nükleer enerji taraftarı yayınlar yapması dikkat çekicidir. Muhtırayı desteklemek ve nükleer enerjiyi savunmak arasından doğrudan böylesi bir korelasyonun olduğunu kesin bir dille söylemek mümkün olmasa bile nükleer enerjinin bir devlet politikası,

askeri vesayetle yönetilen ülkelerde de devlet politikalarının oluşumunda ordunun katkısının büyük olduğu düşünüldüğünde bu bağlantı pek de mantık dışı değildir.

1980'lerin ön önemli olayları Türkiye'yi ekonomik olarak serbest piyasa ekonomisine hazırlayan 24 Ocak (1980) kararları, bu kararların uygulanması sırasında, diğer bir deyişle liberalizme geçişte toplumsal muhalefetin ve işçi hareketinin (ölümüne) kontrol altına alınmasını sağlayan 12 Eylül 1980 darbesi ve 26 Nisan 1986'da SSCB'de Çernobil Nükleer Santralinde meydana gelen nükleer kazanın -halen var olan darbe zemininde ve 12 Eylül tarafından ezilen toplumsal muhalefetin sessizliğinde- Türkiye'deki etkilerinin bir yönetim ve sonucunda halk sağlığı krizine dönüşmesidir.

12 Eylül darbesi, toplumsal muhalefetin yokluğunda nükleer süreçlerin ilerlemesi için de iyi bir zemin hazırlamıştır. Nükleer ihaleler açılmış, kazananlar belli olmuştur. 26 Nisan 1986'da SSCB'de meydana gelen Çernobil nükleer kazası ile neredeyse eş zamanlı olarak ihaleyi kazanan Kanada firmasının Türkiye'den yeni kredi garantisi istemesi üzerine askıya alınmıştır ve dünyada nükleer enerjiyi bir kez daha düşünmeye iten Çernobil nükleer kazası, Türkiye'nin bu askıda kalma halinin süresini sadece bir miktar daha uzatmasını neden olmuştur.

Dünyanın iki nükleer felaketinden biri olan Çernobil nükleer santralından sızan radyasyonlu bulutların, diğer pek çok ülke gibi Türkiye'ye de ulaşması, gerek Türkiye'nin nükleer hevesinden gerekse de şeffaf olmamak, demokratik çerçevede davranmamak ve halka hesap vermemek konusunda 12 Eylül zihniyetinden güç alan hükümet ve bürokratlar tarafından doğru yönetilemediğinden krize dönüşmüştür. Buna rağmen Çernobil, Türkiye devleti üzerinde ne nükleer güvenliği sorgulama ne de nükleer enerji ısrarından vazgeçme gibi bir etki yaratmıştır. Zira bu ısrara karşı çıkacak her hangi bir odak da mevcut değildir: 1980 darbesi bütün toplumsal muhalefetle birlikte nükleer karşıtı kurumların, meslek örgütlerinin ve yöre insanının yeni yeni çıkmakta olan sesini de kısmış ve bunların üzerine ölü toprağı atmıştır, zira ne Çernobil nükleer kazasına ne de Çernobil nükleer kazası karşısında Türkiyeli siyasetçilerin takındığı tutuma karşı, bir imza kampanyası dışında nükleer karşıtı ses çıkmıştır. Basın ise dönemin başbakanı Turgut Özal'ın hem ekonomik hem de politik baskısı altındadır.

12 Eylül darbesinden ciddi biçimde etkilenen Cumhuriyet gazetesi, bir önceki dönemin sonunda oturttuğu nükleer karşıtı yayın çizgisinin aksine bu dönemdeki yayın çizgisini iktidarın nükleer enerjiye dair uygulamalarını eleştirmemek, hatta zaman zaman bu uygulamaları savunmak üzerine kurmuştur. Böylelikle 12 Eylül rejiminin yarattığı devletin ve iktidarın söylemini yeniden üretmiş ve nükleer enerji konusunu "ihtiyaç" olarak ele almıştır. 13 Aralık 1983 genel seçimleri ile en azından teoride askeri yönetimin bitişinden sonra gazetede yavaş yavaş görülmeye başlanan sınırlı rahatlamanın nükleer enerji ile ilgili haberlerde de yansıması olmuş, gazete nükleer karşıtı argümanları da içeren 5 günlük bir haber dosyası yayınlamıştır. Ancak bu dosyanın dışında başka bu tarzda haber yapılmaması da rahatlamanın sınırlarına dair fikir vermektedir. Gazete 1986 Çernobil nükleer kazasına dair haberlerinde de temkinli davranmıştır. Cumhuriyet gazetesi hükümet yetkilileri ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin yaptığı her açıklamayı hiç sorgulamadan doğru kabul ederek günlerce manşetten görmüştür. Bu temkinli tutum o kadar ciddi boyutlardadır ki; çalışma kapsamındaki gazeteler arasında sadece Cumhuriyet gazetesi yetkililerin –ciddiyetten bağımsız olarak- bütün söylemlerini günlerce manşetten duyurmuş ve adeta Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun resmi bülteni gibi çalışmıştır. Bu anlamda siyasetçilerin ve bürokratların gayriciddi ve halk sağlığıyla adeta dalga geçer nitelikteki söylemlerini yeniden üreten, yayan ve radyasyona dair halkın rızasını sağlayan Cumhuriyet gazetesinin sorumluluğu da dikkatlerden kaçmamalıdır. Gazetede bu dönemde nükleer karşıtı kurumların temsiliyeti yok denecek kadar azdır. Ancak radyasyonlu ürünlerin piyasaya sürülmesinin ortaya çıkmasının ardından yavaş yavaş tavır değiştirmiş, piyasadaki ürünlerin radyasyonlu olduğunu yazmaya başlamıştır. Bunda 12 Eylül'ün yavaş yavaş ilk etkisini kaybetmesinin payı vardır.

Ekim 1980'da tamamen Aydın Doğan'a satılan Milliyet gazetesi 1980'li yıllarda Turgut Özal'ı desteklemektedir. Dolayısıyla gazete, 1980'lerin Çernobil nükleer kazasına kadarki ilk bölümünde, bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer taraftarı yayın çizgisine sahiptir ve egemen söylemi haberleriyle yeniden ve yeniden üreterek nükleer taraftarı söylemi yönlendiren hakim ideolojiyi yaymaktadır. Çernobil döneminde ise gazete yetkililerin açıklamalarını doğru olduğunu var sayarak manşetten duyurmuştur. Çernobil'e kazanın

ardından muhabir gönderen tek gazete Milliyet'tir. Ancak gerek muhabir gerekse de hükümetin ve TAEK'in "panik yaratmayalım" hassasiyetine uymuş ve resmi söylemle de paralel biçimde riski küçümser biçimde haberler yapmıştır. Gazete Çernobil kazasının SSCB'ye bağlamış, güvenlik önlemlerinin düzgün alınması halinde kazaların olmayacağını savunmuştur. Bu dönemde bu büyük nükleer kazaya rağmen gazetede nükleer enerjinin gerekliği olduğuna dair haberlerin çıkmaya devam etmiştir. Gazete bu dönemde kamu sağlığını bu kadar ilgilendiren bu meseleyi de magazinleştirmekten geri durmamış ve hatta TAEK Başkanı Ahmet Yüksel Özemre'ye adeta bir "pop star" muamelesi ile birer sayfalık özel hayatını, "aşk ve seks" konusundaki düşüncelerini de sorduğu söyleşiler yapmıştır. Bu anlamda Çernobil döneminin sorumlularından bir diğerinin de siyasetçilerin ve bürokratların gayriciddi ve halk sağlığıyla adeta dalga geçer nitelikteki söylemlerini magazinel bir biçimde yeniden üreten, yayan ve radyasyona dair halkın rızasını üreten Milliyet gazetesi olduğu söylenebilir. Ancak gazete radyasyonlu ürünlerin piyasaya sürüldüğünün ayyuka çıkması üzerine bu olayı "skandal" olarak nitelemiştir. Dikkat çekmek gerekmektedir ki gazete, bakan Cahit Aral ve Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'yi, bu isimler hükümet tarafından görevden alındıktan sonra eleştirmeye başlamıştır. Bu noktada gazetenin aslen radyasyonlu ürün skandalının sorumlusu olarak Aral ve Özemre'yi ilan ettiği; bu yolla hükümetin ve Başbakan Turgut Özal'ın ve hatta Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in sorumluluğunu gizlediği vurgulanmalıdır. Bu tutumda Milliyet'in sermaye yapısının, diğer bir deyişle Türkiye'nin ilk holding gazetesi olmasının da etkisinin olduğu düşünülebilir. Gazetede nükleer karşıtı hareketin temsiliyetine rastlanmamaktadır.

Bu dönemde halen Simavi ailesine ait olan Hürriyet gazetesinin 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından ve sonrasında 12 Eylül darbesinin mimarı Kenan Evren'e yönelik saygılı bir dil kullandığı görülmektedir. Gazetede 1983'te ANAP'ın seçimleri kazanması ve Turgut Özal'ın başbakan olmasını temkinli ifadelerle karşılanmıştır. Özal hükümeti ile ilişkisi gelgitli bir ilişki kuran Hürriyet, ekonomik reformlarına genel anlamda karşı çıkmamakla birlikte özellikle hayat pahalılığı ve zam konusunda hükümete muhalefet etmektedir. Gazete 1987 genel seçimlerinde de Özal'a açık destek vermemiştir. Nükleer enerji konusu ise bu dönemde Hürriyet gazetesinin doğrudan ilgi alanı değildir. Bu yüzden 1986'ya kadar nükleer enerjiyle ilgili haberler gazetede yok denecek kadar azdır. Gazete, Çernobil kazasını daha ilk günden Türkiye bağlamında ele almış ve birinci sayfadan Akkuyu bağlantısı kurarak okura

Akkuyu'da da böylesi bir kazanın olabileceğini göstermiştir. Gazete yine sonraki günlerde birinci sayfadan başbakan Turgut Özal'ı radyasyonu ciddiye almamakla suçlamış ve Özal'ı ciddiyete davet etmiştir. Çalışma kapsamındaki diğer iki gazetenin yetkililere dayanarak radyasyonlu bulutların Türkiye'ye gelmeyeceği yolunda haber yaparken Hürriyet, panik yapılmaması ancak önlem alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak akabinde Hürriyet de TAEK'in özellikle birinci dalga radyasyonun Türkiye'de bulunduğu sürede yaptığı açıklamaları sorgulama gereği duymadan manşet ve sürmanşetten vermiş; hükümetin söylemiyle paralel özel haberler yapmış ve hükümetin radyasyonu gizleme çabasının bir parçası olmuştur. Hürriyet gazetesinin yayınlarındaki bu kırılmanın nedenini, gazetenin patronu olan Simavi ailesinin Özal hükümeti ile gelgitli ilişkilerinde bulmak olasıdır. İlişkilerin yumuşak olduğu bir dönemde ya da ilişkileri yumuşatmak için bu haberler yapılmış olabilir. Diğer bir olasılık da gazetenin uyarı haberleri ve hatta dönemin başbakanını sürmanşetten radyasyon konusunda ciddiyete davet etmesi üzerine hükümet tarafından uyarılmış olma olasılığıdır ki YÖK'ün radyasyon üzerine bilimsel çalışma yasakladığı bir dönemde hiç de uzak bir ihtimal değildir. Gazetede bundan sonra zaman zaman yetkililerin söylemlerinin yeniden üreten örneklere zaman zaman da yetkilileri eleştirel örneklere rastlanmaktadır. Gazete kuvvetle muhtemel, halen var olan gazetecilik yapma isteği ve gerçekleri açığa çıkarma dürtüsüyle başta çay olmak üzere Türkiye'deki ürünlerde radyasyon olduğu yolundaki haberler yayımlanmaya başlamıştır. Gazete önce TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre'nin "ikinci dalga radyasyonu panik yaratmamak adına gizledikleri" açıklamasını, sonra da YÖK tarafından radyasyonla ilgili çalışma yapma ve bu çalışmanın sonuçlarını açıklama yasağı olduğu için bilinmeyen ODTÜ'den 4 öğretim üyesinin çayda radyasyon olduğunu gösteren ve bu radyasyonu minimuma indirmek için öneriler içeren raporunu haberleştirerek manşetten duyurmuştur. Bu haber de tehlikenin kamusallaşması anlamında çok önemlidir. Zira "Batı bize karşı" söylemiyle yurt dışında yapılmış çalışmaların sonuçlarını ciddiye almayan hükümet, bu haber üzerine ODTÜ'lü öğretim üyelerini, sonuçları farklı bulan TAEK üyeleriyle görüştürmüş ve bu görüşme, ihmaller zincirini; bakan Cahit Aral'ın kendisi ve TAEK başkanı Ahmed Yüksel Özemre de dahil olmak üzere pek çok kişinin görevden alınmasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bu dönemde Hürriyet gazetesi zaman zaman siyasetçilerin ve bürokratların gayriciddi ve halk sağlığıyla adeta dalga geçer nitelikteki söylemlerini yeniden üreten, yayan ve radyasyona dair halkın rızasını üreten yayınlar yapsa da zaman zaman yayımladığı kamu çıkarı gözeten,

eleştirel haberlerle de hem halkın bilme hakkına hizmet ettiği hem de bu sürecin aydınlanmasında büyük rol oynamıştır. Gazetenin bu dönemde nükleer enerji ve Çernobil konusunda denge gözeten bir yayın çizgisine sahip olduğu söylenmelidir. Ancak bu denge, toplumsal sorumluluk kuramının tanımladığı dengeden farklıdır. Hürriyet bir yandan hükümetin uygulamalarını eleştiren haberler yaparak kamunun bilme hakkına hizmet ederken öte yandan da hükümet temsilcilerinin ve bürokratların söylemlerini ya da bu söylemlere paralel söylemleri yeniden üreterek, hükümete ve iktidar odaklarına hizmet etmektedir.

1990'lar kısa süreli koalisyon hükümetlerinin istikrarsız yönetimleri ve ekonomik ve politik olarak kayıp yıllar olarak anılmaktadır. Kendini dayatan Kürt sorununun her alanda baskı ve askeri yöntemlerle çözülmeye çalışılması, sol-sosyalist kesim üzerinde uygulanan zor, gözaltında kayıplar, 1996'daki Susurluk kazası ile ortaya saçılan "devlet-siyaset-mafya" üçgenindeki yasa dışı ilişkiler, İslamcı Refah Partisi ile merkez sağda yer alan Doğru Yol Partisi'nin kurduğu koalisyon hükümetine karşı 28 Şubat 1997'de nihayetlendirilen "postmodern askeri darbe" süreci dönemi anlamak için basit bir çerçeve çizebilir.

Türkiye basın tarihinin de karanlık yıllar olarak anılan bu dönemde devletin nükleer enerji ısrarına paralel olarak nükleer çalışmalar da ilerlemektedir. Bu çalışmaların sonucunda 1997'de ihale açılmış ve teklifler alınmıştır. Ancak ihale sonucunun açıklanması çeşitli nedenlerle defalarca kez ertelenmiştir. Öte yandan meslek odaları, sendikalar, siyasi partiler ve çevre örgütleri de birbiri ardına yaşanan bu nükleer gelişmeler üzerine bir araya gelmiştir. Bu bir araya gelişte, ekoloji alanında nükleer karşıtı muhalefet yapmanın dönemin koşulları düşünüldüğünde daha tehlikesiz olması ve 26 Nisan 1986'da SSCB'deki Çernobil Nükleer Santrali'nde yaşanan nükleer kazanın (Türkiye'de o dönemdeki iktidarın ve ilgili bürokratların şeffaf olmayan tutumları, kazanın ardından Çernobil'den gelen radyasyonlu bulutların yol açtığı krizi yönetememeleri nedeniyle) Türkiye'deki olumsuz yansımalarının payının olduğu mutlaka belirtilmelidir. Öyle ki; 1990'lar Türkiye'deki nükleer karşıtı hareketin en güçlü olduğu yıllardır.

Bu dönemin sonunda 1999-2000 yılları arasında başbakanlık koltuğunda oturan sosyal demokrat DSP lideri Bülent Ecevit, nükleer enerji için ısrar edenlerin başında dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, koalisyon ortaklarından olan ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz ve ANAP'lı Enerji Bakanı Cumhur Ersümer olmasına rağmen 25 Temmuz

2000'de nükleer enerjinin pahalı olduğu gerekçesiyle Akkuyu Nükleer Santrali ihalesini iptal etmiş ve nükleer enerji konusunu rafa kaldırmıştır. Bu dönem, hem nükleer enerji konusunda ilk kez devlet ve hükümetin fikir ayrılığına düşmüş olması hem de hegemonyanın bir gereği olan rızanın devlet yönetimindeki yerini görmek açısından önemlidir. Bu dönemde nükleer ihalenin iptal edilerek nükleer enerji konusunun rafa kaldırılması kararı sadece dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in nükleer enerjiyi içine sindirememesiyle ilgili değildir. Öncelikle bu dönemde toplumda nükleer enerjiye dair gerekli rıza üretilememiştir ki; bu, nükleer karşıtı hareketin güçlü bu dönemdeki gücünden de anlaşılabilmektedir. Bunun yanı sıra devletin, dönemin Enerji Bakanı Cumhur Ersümer ve koalisyon ortağı ve başbakan yardımcısı ANAP lideri Mesut Yılmaz'ın da adının karıştığı nükleer ihale için ihaleye katılan firmalardan rüşvet dedikodularından rahatsızlık duyarak nükleer ihalenin ertelenmesinin istemiş olması da olasıdır. Zira koalisyon hükümetinin ortakları olan ANAP ve MHP nükleer enerjide ısrar ederek bir anlamda Ecevit üzerinde baskı kurarken, Bakanlar Kurulu'ndan ihalenin ertelenmesine dair ortak kararının çıkması akla yatkın değildir. Kaldı ki Enerji Bakanlığındaki rüşvet ve yolsuzluk iddiaları gerekçesiyle 2000'lerin başında düğmesine basılacak Beyaz Enerji Operasyonu da devlet katında bu dedikoduların rahatsızlık yarattığına dair bir işaret olarak da okunabilir. Ancak devlet politikası olarak nükleer enerjiden vazgeçilmediği, bunun sadece bir ara olduğu bir sonraki dönemde görülecektir.

Bu dönemde de Kemalist-Sol çizgideki yayıncılık anlayışına devam eden Cumhuriyet gazetesi, 1994'te ailenin girişimiyle kurulan Cumhuriyet Vakfına devredilmiştir. Böylelikle sermaye yapısının gazete üzerinde etkili olma olasılığı sıfırlanmış, editoryal bağımsızlık garanti altına alınmıştır. Bu dönemde gazete 1980'li yıllardaki 12 Eylül'ün yarattığı baskı ortamı nedeniyle sürdürdüğü nükleer taraftarı yayın çizgisinin aksine; 1970'lerin sonunda oturttuğu nükleer karşıtı ve eleştirel yayın çizgisine dönmüştür. Öyle ki; bu dönemde Cumhuriyet gazetesi "mücadele" bağlamına oturttuğu haberleriyle nükleer karşıtlarının yayın organı gibi çalışmış, ekonomi ve politika sayfalarından duyurduğu siyasetçilerin nükleer enerji ile ilgili demeçlerini ve nükleer gelişmeleri ise eleştirel bir biçimde okuruna aktarmıştır. Söylenmelidir ki Cumhuriyet gazetesi, Bülent Ecevit'in Akkuyu nükleer ihalesini iptal ederek nükleer enerji konusunu kara kaldırmasını, her ne kadar Bülent Ecevit ekonomik gerekçeleri öne sürse de "çevrecilerin zaferi" olarak değerlendirmiştir.

Milliyet gazetesi 1992 sonu 1993 başını kapsayan dönemde; Doğru Yol Partisi ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti koalisyonu sırasında, konjonktürel olarak da olsa Çernobil döneminde destek verdiği Turgut Özal başbakanlığındaki ANAP hükümetinin Sanayi ve Ticaret Bakanı olan Cahit Aral'ı hedef alarak Türkiye'deki yönetim krizi sonucunda Çernobil nükleer kazasının Türkiye'deki etkilerini ve piyasaya sürülen radyasyonlu ürünler skandalını yeniden gündeme taşımıştır. Bunun, Milliyet gazetesindeki incelenen 45 yıllık dönem içinde nükleer enerji ve Çernobil konusunda ses getiren ve gündem belirleyen tek haber/haberler zincir olduğu söylenmelidir. Ancak haberin şimdiyle değil geçmişle yüzleştiği yani sorunsuz bir zeminde ilerlediği unutulmamalıdır. Yine de bir önceki dönemde radyasyon skandalı ile ilgili tüm sorumluluğun TAEK Başkanı Ahmed Yüksel Özemre Özemre'de bulunduğu ve Bakan Cahit Aral'ın tek suçunun Özemre'ye inanmak olduğu algısını yaratan Milliyet, bu dönemde haberleriyle Bakan Aral'ın radyasyonlu ürün krizindeki sorumluluğunu göstermektedir. Ancak gazete sorumluluğu bakan düzeyinde tutarak Çernobil ve sonrasındaki dönemde iktidar olan ANAP hükümetini, dönemin başbakanı –ve haberin yapıldığı dönemin cumhurbaşkanı- Turgut Özal'ı ve cumhurbaşkanı Kenan Evren'i –isteyerek ya da istemeyerek- aklamıştır. Yine de bunun bir gazetecilik başarısı olmadığını söylemek haksızlık olur lakin bunda artık iktidar partisinin ANAP olmaması ve gazetenin genel yayın yönetmeni koltuğuna sosyal demokrat bir yayın çizgisi izleyen Umur Talu'nun oturmasının payının olduğu söylenmelidir.

Gazetede, 1999'da Başbakan Bülent Ecevit'in Başbakanlık koltuğuna oturmasından önce nükleer karşıtı seslere daha çok yer verilmektedir. Bu da sosyal demokrat bir yayın politikası izleyen gazetenin, 90'lardaki kısa süreli koalisyon hükümetleri kapsamında sağ parti liderlerinin başbakanlık koltuğunda oturması nedeniyle nükleer karşıtlığı üzerinden bir muhalefet alanı açmak istemesiyle izah edilebilir. Ancak bu dönemde gazetede nükleer taraftarı gözle yazılmış, nükleer enerjinin "ihtiyaç/gereklilik" bağlamında ele alındığı ve nükleer enerjiye dair okurun rızasını üreten haberlere de rastlanmaktadır, bu da nükleer enerjinin halen bir devlet politikası olmasından dolayı gazetenin nükleer taraftarlarını tamamen dışlamak istememesi olarak yorumlanabilir ve gazetenin denge politikası çerçevesinde değerlendirilebilir. Gazete bu dönemde nükleer karşıtlarına mesafelidir. Gazetenin bu dönemde hayli aktif olan Nükleer Karşıtı Platformu, onun açıklamalarını ve eylemlerini sistematik olarak görmezden gelmekte, Greenpeace'in eylemlerini ise örgüt

hakkında olumsuz imaj üreterek okura sunmaktadır. Greenpeace'in yabancı kökenli bir çevre örgütü olması, yabancı aktivistlerin gelerek Türkiye'de eylem yapması ve hatta adının İngilizce olması, "yabancılar" adı altında üretilen "belirsiz düşmanın" Türkiye'nin kalkınmasını istemediği yolundaki argümanının bu şekilde "modellendirilmesi" okurun zihin dünyasında, Greenpeace'in söylemlerinin tam tersi bir etki yaratmaktadır.

Gazete Bülent Ecevit'in Akkuyu nükleer santralının ihalesini iptal etmesinin ardından, iptale giden bu yolda Milliyet gazetesinin yaptığı nükleer enerjinin güvensiz ve dünyada terk edilmekte olan bir enerji kaynağı olduğuna dair haberlerinin etkili olduğunu, gazetenin halkın haber alma hakkına hizmet ettiğini savunmuştur. Gazete bu süreci iyi takip etmiştir ancak haberler üzerinden yapılan değerlendirmede bu iddianın doğru olmadığı, Milliyet'in bu dönemde bu konuda tutarlı, net bir yayın çizgisinin bulunmadığı ve bunun sonucunda da nükleer karşıtı harekete sayfalarında yer verse bile 11 yıllık dönem göze alındığında gazetenin nükleer taraftarı söylemi yeniden ürettiği ve nükleer enerjiye dair halkın rızasını sağlamak amacıyla yayın yaptığı söylenmelidir.

Hürriyet gazetesinin genel yayın koordinatörü Çetin Emeç'in 1990'da uğradığı saldırıda öldürülmesi üzerine Ertuğrul Özkök gazetenin genel yayın yönetmeni olmuş, ve gazete 1994'te Milliyet'in de sahibi olan Aydın Doğan'a satılmıştır. Gazete post modern darbe olarak nitelendirilen 28 Şubat sürecinde de aktif rol oynamıştır. Dönemin Erbakan-Çiller hükümeti üzerinde baskı oluşturmaya yönelik bir yayın politikası izleyen gazete, laiklik konusundaki hassasiyeti ve askeri söyleme yakınlığı nedeniyle "ordunun sesi" olarak da nitelendirilmiştir.

Hürriyet'in ilgi alanına nükleer enerjinin girmediği; bu dönemde çalışma kapsamındaki diğer gazetelere oranla nükleer enerji ve paralelindeki –sesi giderek yükselen- nükleer karşıtlarının haberlerine çok daha az ilgi gösterdiği söylenmelidir. Akkuyu bağlamındaki nükleer karşıtı eylemler genellikle Hürriyet'tin Çukurova ekinde çıkmıştır. Bu da gazetenin nükleer enerji konusunu bölgesel bir konuymuş gibi algıladığını göstermektedir. Hürriyet gazetesi Bülent Ecevit'in başbakanlığı döneminde de nükleer enerji konusuna dair mesafesini korumuş, nükleer santral tartışmalarının yükseldiği bu dönemde de sayfalarında hem bu tartışmalara hem de nükleer karşıtı eylem haberlerine çok az yer vermiştir. Bu yüzden gazetedeki haberlerden nükleer gündemin çok yoğun olduğu 1999-2000 dönemi doğru bir

biçimde takip edilememektedir. Gazetede yer alan nükleer enerji ile ilgili haberler genellikle nükleer taraftarı söylemi yeniden üretecek şekilde yazılmıştır. Ancak nükleer karşıtı eylem haberleri de nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmiş ve hatta gazete, Akkuyu nükleer santralinin iptal edilmesi ve nükleer enerji konusunun rafa kaldırılması haberini olumlu bir gelişme olarak değerlendirmiştir. Bu da Hürriyet gazetesinin bu dönemde de denge politikası güttüğü yolunda değerlendirilebilir.

2000'lerde Türkiye üzerinde 90'ların yorgunluğunu taşımaktadır. Dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in yaşlılığı ve hastalığı üzerinden medya erken seçim için rıza üretmiş ve erken seçim kararı alınmıştır. Yıpranan ve güven duyulmayan siyaset ortamındaki boşluğu ise 18 Kasım 2002'deki genel seçimde muhafazakar ve İslamcı Milli Görüş kökenli yeni kurulmuş Adalet ve Kalkınma Partisi doldurmuş ve partinin genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan başbakanlık koltuğuna oturmuştur. AKP, ilk dönemlerinde AB yanlısı ve liberal bir politika izlemiştir. Ancak 2007 genel seçimlerinde yüzde 47 ile iktidarını tek başına sürdürme fırsatı yakalayan AKP, Milli Görüş kökenli ve AKP milletvekili Abdullah Gül'ün de cumhurbaşkanı olarak seçilmesiyle birlikte 2007 sonrasında iktidarını pekiştirmek için TSK, MİT, yargı ve basında hamle yapmaya başlamıştır. Bu dönemde; 2008 yılında Almanya'da yaşayan Türkiyelilerden toplanan büyük miktarda yardım parasının amaç dışı kullanıldığı ve skandala karışan isimler arasında bürokratların ve hükümet temsilcilerinin de olduğu iddiasının araştırıldığı Deniz Feneri e.v. davasının Doğan Medya Grubunun yayın organlarında haber olmasıyla binlikte hükümet ile grup arasında büyük bir gerginlik baş göstermiştir. Erdoğan bu grubun yayınlarını boykot etme çağrısında bulunmuştur ve DMG yayınları "muhalif" konuma gelmiştir.

Nükleer enerji açısından ise AKP iktidara geldiğinde nükleer enerji konusu halen Ecevit'in kaldırdığı raftadır. Ancak AKP'nin nükleer enerjiden taraf olduğu, seçim bildirgesinden bilinmektedir. Bu taraf olma hali ve hükümet temsilcilerinin zaman zaman nükleer enerjiden söz ederek konuyu gündemde tutmalarının nükleer lobinin ilan ettiği "Nükleer Rönesans" dönemiyle eş zamanlı olması dikkat çekicidir. Zira nükleer enerji konusunun rafa kalkmasına neden olan koşullar halen geçerliliğini korumaktadır. Elbette nükleer enerji halen devlet tarafından desteklendiğini de unutmamak gerekmektedir. Hükümet, 2006'da İran ile yaşanan doğalgaz krizini meşruiyet zemini ve rıza üretim aracı

olarak kullanmış ve 2006'da somut adımlar atmaya başlamıştır. Her daim bölgesel güç olma hevesindeki Türkiye'nin, Büyük Orta Doğu Projesi'ne dahil edilmesi, ülkenin gerçek anlamda sıcak para ve sermayeyle tanışması süreci de başlayınca nükleer enerji siyasal ve ekonomik konjonktür olarak da elverişli hale gelmiştir. Bu dönemde hem Sinop'un hem de Akkuyu'nun adı geçmiş, nükleer ihaleler açılmıştır. Meclis'te nükleer enerji kanunları onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Sinop ihalesinden sonuç alınamamış, ardından gözlerin çevrildiği Akkuyu ihalesi de ihaleye Rusya firması Rosatom'dan başka teklif veren olmadığından nükleer karşıtı meslek odalarının girişimleriyle yargı aracılığıyla iptal ettirilmiştir. Bütün bu nükleer gelişmelerin paralelinde elbette Nükleer Karşıtı Platform da boş durmamakta, bir yandan nükleer enerjiye karşı çıkarken öte yandan da AKP hükümetinin enerji politikalarını eleştirmektedir.

Bu noktada Mart 2007'de TSK'ya ait Silahlı Kuvvetler Dergisi'nde terör tehdidi ve nükleer atık sorunu nedeniyle nükleer enerji gereksiz olarak tanımlandığı vurgulanmalıdır. Dolayısıyla bölüm sonucu olarak mutlaka değerlendirilmelidir ki; askeri vesayet rejimi ile yönetilen Türkiye'de, devlet politikalarını oluşturan/politikaların oluşumunda payı olan Kemalist ordunun nükleer enerji politikasından vazgeçmiştir. Bu durumda nükleer enerjide ısrar eden hükümettir. Bu kez 2000'de olduğu gibi devlet ile hükümet arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı hükümet değil, devlet el değiştirecektir ki bu değişimin başladığı yıl; Ergenekon davalarının başladığı 2007'dir.

Bu dönemde de Kemalist-Sol yayın çizgisini sürdüren Cumhuriyet gazetesi bu dönemde Adalet ve Kalkınma Partisine muhalif bir yayın politikası izlemiş ve nükleer enerji konusundaki yayın çizgisini giderek daha da sertleştirmiştir. 1990'larda olduğu gibi bu dönemde Cumhuriyet gazetesi haberleriyle nükleer karşıtlarının yayın organı gibi çalışmıştır. Dolayısıyla gazetede nükleer karşıtı hareketin temsiliyeti yüksektir, nükleer karşıtları "haklı" ve "yaşam hakkı için mücadele eden bireyler" olarak kodlanmaktadır. Ancak bir önceki dönemden farklı olarak bu dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarda olduğundan gazete, nükleer enerji konusunu iktidara muhalefet etme alanı olarak da görmektedir. Gazetenin haberlerinde nükleer karşıtı bakış açısını ve iktidar eleştirisini yeniden ürettiği ve haberlerini nükleer karşıtlarının gözünden yazdığı söylenmelidir. Bu dönemde gazete önceki dönemlerde olduğu gibi işin teknik boyutlarına odaklanmak ya da bu konuyu bilir kişi olarak nükleer

bilim insanlarına danışmaktan, onlara bu konularda yazı yazdırmaktan biraz daha geri durmaktadır. Bu da gazetede bu dönemde nükleer enerji konusunun teknik ya da teknolojik bir gereksinimden öte politik bir konu olarak algılandığını göstermektedir.

Milliyet de dahil olmak üzere Doğan Grubuna ait yayınların hepsi 2002 seçimlerinde CHP'yi desteklemiştir. Ancak seçimleri AKP'nin kazanması üzerine ise AKP ile pek iyi bir başlangıç yapmamış olan Milliyet de dahil olmak üzere Doğan Medya Grubu yayınları sermayenin paralelinde bir tutum takınarak AKP'ye karşı dilini yumuşatmıştır. 2000-2005 yılları arasında genel yayın yönetmenliği koltuğunda Mehmet Y. Yılmaz oturmaktadır. Gazetede 2006 yılında kadar hükümet kanadından yapılan nükleer enerji taraftarı açıklamalar yeniden üretilerek nükleer enerji için okurun rızasını sağlamak amaçlanmıştır. Gazetenin bu tutumunun nedenini hem Mehmet Y. Yılmaz'ın genel yayın yönetmenliğiyle hem de ülkedeki politik havayla açıklamak mümkündür: 2005'te gazetenin genel yayın yönetmeni koltuğuna Sedat Ergin'in oturmasının ardından özellikle de 2006 yılı sonu itibariyle AKP hükümetinin icraatına muhalif bazı haberler gazetede artmıştır. Bu muhalefet havası elbette nükleer karşıtı hareketin gazetedeki görünürlüğünü biraz daha arttırmıştır. Ancak şunu belirtmek gerekmektedir ki Milliyet kendisine, Cumhuriyet gazetesinin yaptığı gibi nükleer karşıtlarının seslerini okura ulaştırmak gibi bir misyon biçmemiştir. Genellikle Greenpeace'in dikkat çekici eylemleri kendine gazetede yer bulmuştur. Milliyet gazetesi bu dönemde nükleer enerji konusunu zaman zaman "gereklilik", zaman zaman da "yenilenebilir enerjinin karşıtında gereksiz bir enerji" olarak ele almıştır. Gazetenin bu dönemde, bir denge politikası izlediği söylenebilir.

Genel yayın yönetmeni bir önceki dönemde olduğu gibi Ertuğrul Özkök olan Hürriyet gazetesi de Doğan Medya Grubuna bağlı tüm yayınların yaptığı gibi Hürriyet gazetesi de AKP'nin ilk kez katıldığı 2002 seçimlerinde CHP'yi desteklemiştir. Ancak seçimi AKP'nin kazanması üzerine AKP hakkındaki üslubunu yumuşatmıştır. Ancak grup ile hükümet arasındaki Deniz Feneri e.v. gerginliği, bu haberi Hürriyet gazetesinin manşetten duyurması üzerine başlamıştır. Başbakan Erdoğan ve Aydın Doğan arasındaki gerginliğin bir sonucu olarak Doğan Grubuna ait tüm şirketlerde sıkı bir mali denetim uygulanır ve gruba faiziyle birlikte 4.8 milyar vergi cezası kesilmiştir. Yine bu gerginliğin bir sonucu olarak bu

dönemin sonunda Ertuğrul Özkök'ün 20 yıldır sürdürdüğü Hürriyet genel yayın yönetmenliğini, tipik bir Ankara gazetecisi olan Enis Berberoğlu'na bırakmıştır.

Nükleer enerji konusu, bu dönemde de Hürriyet gazetesinin temel ilgi alanları arasında değildir. Bu yüzden Hürriyet gazetesi üzerinden ilgili süreçleri takip etmek zordur. Ancak gazete bu dönemde açılan nükleer ihaleye ekonomi sayfaları üzerinden ilgi göstermiştir. Bu ilginin nedenlerinden biri, elbette bu ihalenin haber değerinin olmasıdır. Diğer bir neden de Hürriyet'in ait olduğu Doğan Medya Grubu ile AKP hükümetinin arasında 2000'lerin ilk yarısında devam eden ılımlı ilişkidir. Bir diğer neden ise Hürriyet gazetesinin ait olduğu Doğan Holding'in enerji kolu olan Doğan Enerji'nin de nükleer santral ihalesine ilgi göstermesi olabilir ki Doğan Enerji'nin Akkuyu nükleer santralini kurmak ve işletmek için yabancı bir konsorsiyumda yer aldığı haberi Hürriyet üzerinden duyurulmuştur. Gazetede zaten az sayıda bulunan nükleer enerji haberlerinde nükleer karşıtlarını gözünden yazılmış örneklere nadiren de olsa rastlanmasında da iki olasılık karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki van Dijk'ın gazetecilik profesyonellerinin nadiren de olsa kendilerine yarattıkları temsiliyet alanlarında kendi ideolojileri doğrultusunda yayın yapabildikleri tespitidir. Diğeri ise Hürriyet'in denge politikası gereği hem nükleer karşıtlarının hem de nükleer taraftarlarının gözünden yazılmış haberlerin yayımlanmasıdır.

2010'lar ise Türkiye tarihi açısından pek çok dönüm noktası barındırmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan tarafından "ustalık dönemi' olarak tanımlanan bu dönemde iktidarın "darbe girişimi", muhalefetin ise "anayasal hak" olarak gördüğü tüm Türkiye'ye yayılan Gezi parkı isyanı bu dönemin (Türkiye'deki ekoloji bilincini de geliştiren) önemli olaylarındandır. Dönemin ilk yarısında Kürt meselesinin barışçıl çözümüne dair yürütülen süreçten dolayı ülkeye hakim olan ılıman hava, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde AKP'nin oy kaybı yaşayarak tek başına hükümet kuramaması ve koalisyon hükümetlerinde de anlaşama sağlanamaması üzerine terse dönmüş; tekrarlanacak 1 Kasım 2015 seçimlerine giden yolda Kürt meselesinde askeri yöntemlere yeniden dönülmüştür. 1 Kasım 2015 seçimlerinden AKP birinci parti olarak çıkmış ve hükümeti kurmuştur. Suriye'de süren savaş üzerinde Rusya ile yaşanan ve iki ülke arasındaki ilişkileri bitme noktasına getiren gerginlik ise dönemin diğer önemli gelişmesi olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemde basın çeşitli

yöntemlerle zapturapt altına alınmıştır, basının neredeyse yüzde 90'nı hayati konularda hükümetten yana tavır almaktadır.

Türkiye'nin nükleer tarihinde de pek çok dönüm noktasını barındıran bu 6 yıllık dönemde; Türkiye'nin ilk nükleer santralini Mersin Akkuyu'ya kurmak için (Çernobil'in sorumlusu) Rusya ile ikinci nükleer santralini Sinop'a kurmak için (Fukuşima'nın sorumlusu) Japonya ile hükümetlerarası anlaşmalar yapılmış, Japonya'da dünya nükleer tarihinin en büyük iki kazasından biri olan Fukuşima nükleer kazası yaşanmış, bazı gelişmiş Avrupa ülkeleri Japonya'daki bu kazanın ardından güvenlik gerekçesiyle nükleer enerjiden çıkış kararı alırken Türkiye bu kazadan hiç etkilenmeyerek nükleer süreçlerini hızlandırmış, Akkuyu nükleer santralinin hidrolik yapılarının ve limanının temeli atılmış ve tüm bunların paralelinde aktivistler nükleer santrallere karşı çıkmaya devam etmiştir. Suriye'deki savaş üzerinden ilişkilerin gergin olduğu Rusya ile Türkiye arasındaki krizin doruk noktasına çıkmasıyla birlikte Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin akıbetinin belirsiz bir hal almıştır. Çalışma üst zaman sınırını bu bilinmezlik ile birlikte 2015 sonu olarak belirlediğinden bundan sonrasına detaylı biçimde değinilmeyecektir, ancak daha sonra Rusya ile Türkiye arasındaki buzların eridiği ve Akkuyu nükleer santral projesinin de devam ettiği söylenebilir.

Cumhuriyet gazetesinin bu dönemde AKP iktidarına muhalif çizgisini koruduğu hatta bir önceki döneme oranla daha da sert bir dil benimsediği görülmektedir. Bu dönemde gazete Gezi isyanına katılan kitlenin taleplerini anlamaktan yana olmuştur; haberler eylemcilerin gözüyle yazılmış, polis şiddeti eleştirilmiştir. Kürt meselesinin barışçıl çözümüne dair AKP'nin başlattığı sürece ise ulusalcı refleksleriyle gazetenin temkinli yaklaştığı görülmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde gazetenin CHP-MHP'nin ortak adayı Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'na Cumhuriyet'in örtülü desteği hissedilmektedir.

Gazetenin yayın yönetmeni olan Utku Çakırözer'ın CHP'den milletvekili seçilmesi üzerine ise Gezi isyanıyla birlikte Türkiye'de başka bir muhalefet biçimi ortaya çıkmasının da etkisiyle gazete farklı arayışlara girmiş ve Şubat 2015'te gazetenin genel yayın yönetmenliği koltuğuna, gazetenin geleneğinden gelmeyen ama Ağustos 2013'te (AKP'nin basın üzerindeki baskısı sonucu) Milliyet'teki işine son verilen, Türkiye'nin popüler gazetecilerinden Can Dündar oturmuştur. Dündar döneminde AKP'ye karşı muhalif ton aynı sertlikte ancak renk değiştirerek devam etmiştir. Adana'da silah taşıdığı iddiasıyla durdurulan

MİT TIR'larıyla ilgili haber yapan ve jandarma tarafından çekilen fotoğrafları yayınlayan Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Can Dündar ile Ankara Temsilcisi Erdem Gül, "Devletin gizli kalması gereken belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme ve açıklama, üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme" gerekçesiyle tutuklanmıştır. Bu da AKP iktidarı ile Cumhuriyet gazetesinin arasındaki gerginliğin zirveye tırmanmasına neden olmuştur.

Bu dönemde nükleer enerji konusunda Cumhuriyet gazetesinin yayın çizgisi, bir önceki dönemdeki gibi, nükleer karşıtıdır. Yine gazete bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde nükleer enerjiyi "hükümetin ısrarı" olarak görmekte, bu konuda hükümeti ve enerji politikalarını eleştirmektedir. Haberler hep bu eleştiri üzerinden kurulmaktadır. Dolayısıyla bir önceki dönemde gazetede karşımıza çıkan "mücadele" bağlamı bu dönemde daha çok hükümet eleştirisine kaymıştır. Gazetede nükleer karşıtı seslere geniş olarak yer verilmektedir. Ancak geçen döneme göre bu dönemde nükleer karşıtı gösteri ve aktivite haberleri daha azdır. Bunda iki önemli etken vardır. İlki bu dönemde nükleer karşıtı hareketlerin etkin bir karşı duruş yaratamamış olmasıdır. Diğeri ise internetin hızı ve sosyal medyanın gündem oburluğu sonucunda nükleer karşıtı bazı etkinlikler bu dönemde sadece internet sitesinde haberleştirilmiş, ertesi günün basılı gazetesine ya çok kısa bir biçimde girmiş ya da hiç girmemiş olmasıdır.

Bir önceki dönemde Doğan Grubu ve AKP iktidarı arasında yaşanan büyük gerilim ve onun sonucunda gruba kesilen devasa vergi cezasının ardından Doğan medya grubunun stratejik olarak küçülme kararı almıştır. Bu karar dahilinde Milliyet ve Vatan gazeteleri Demirören-Karacan ortaklığına satılmıştır. Ancak Karacan ile Demirören aileleri arasında doğan anlaşmazlık üzerine gazete 2012'de AKP hükümetine yakınlığıyla bilinen tamamen Demirören grubunun olmuştur. Gazetenin Demirören grubuna geçmesinin ardından Milliyet'in yayın çizgisi değişmiş zamana yayılmış bir biçimde Nuray Mert, Hasan Cemal, Can Dündar, Kemal Göktaş, Mehveş Evin, Kadri Gürsel, Umut Alphan ve daha pek çok gazeteci işten atılmıştır.

AKP'ye yakın Demirören Holding tarafından satın alınan Milliyet gazetesinin Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin nükleer enerji politikalarının destekçisi olduğu gözlenmektedir. İlgili haberler hükümet temsilcilerinin gözüyle yazılmakta, onlara ait

söylemler yeniden ve yeniden üretilmekte ve bu söylemlere paralel olarak kurgulanan haberlerle nükleer enerjiye yönelik rıza üretilmektedir. Bu haberler kurulurken nükleer karşıtlarına söz hakkı tanınmamaktadır. Gazete Fukuşima nükleer kazasının detaylı bir biçimde takip ederek okurlarına aktarsa da kazanın ardından nükleer reaktörlerinin hepsini kapatan Japonya'nın Türkiye ile Sinop'a nükleer santral kurmak için görüşme yaptığı bilgisini gizlemiştir. Fukuşima nükleer kazası dünyadan ve Türkiye'nin Japonya ile yürüttüğü nükleer görüşmelerden ve potansiyel işbirliğinden bağımsız, sadece kendi Japonya bağlamında ele almıştır. Bu dönemde Meral Tamer, Mehveş Evin, Hasan Cemal ve Metin Münir gibi köşe yazarlarının nükleer karşıtı düşüncelerini dile getiren yazılar yazdıkları söylenmelidir. Ancak bu dönemde zaman yayılmış şekilde bu yazarların işlerine son verilmesiyle köşe yazılarında da nükleer karşıtı düşüncelere yer verilmesi son bulmuştur.

Hürriyet gazetesi bu dönemde halen iyice küçülmüş olan Aydın Doğan'ın elindedir. Gazetede özellikle 2013 yılındaki Gezi isyanında polis şiddetini eleştirilmiştir ve haberler genellikle eylemcilerin gözüyle yazılmıştır. Hürriyet gazetesi dönemsel olarak örneğin seçim öncelerinde AKP hükümeti ve Erdoğan karşıtı söylemler açıktan olmasa da alt metin itibariyle desteklenmiştir. Ancak hükümetin gözünden haberler de yayımlamıştır.

Hürriyet gazetesinin bu dönemde nükleer enerji ile ilgili yaptığı yayınlar Çernobil dönemindeki yayınlarını anımsatmaktadır. Gazete bu dönemde de o dönemde olduğu gibi zaman zaman eleştirel bir tutum sergilemekte, kamunun bilme hakkına hizmet eden iyi gazetecilik örnekleri vermekte ancak bu tavrını nükleer taraftarı egemen söylemi ve bu söylemi yönlendiren ideolojiyi yeniden üreten, halkın nükleer enerjiye dair rızasını sağlamaya dönük haberlerle dengelemektedir. Dolayısıyla Hürriyet gazetesinin bu dönemde de bir denge politikası izlediği söylenebilir. Gazetenin köşe yazarlarından özellikle Melis Alphan'ın sık sık nükleer karşıtı yazılar kaleme aldığını da burada belirtmekte fayda vardır.

4.1.2 Gazeteler Üzerinden Değerlendirme

Bu başlık altında, van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde incelenmiş olan Türkiye'nin 45 yıllık dönemi, nükleer karşıtı hareketin ve onun paralelinde nükleer enerjinin temsiliyeti bağlamında gazeteler üzerinden değerlendirilecektir.

4.1.2.1 Cumhuriyet gazetesi

Kemalist Sol yayın politikasına sahip Cumhuriyet gazetesi için söylenebilir ki; 1976'da Türkiye'de nükleer karşıtı farkındalığın oluşmasıyla birlikte oluşturduğu nükleer karşıtı yayın çizgisini gazete 1980'ler hariç her dönemde sürdürmüştür. Bu da ancak gazetenin bir patrona/aileye ait olması ve daha sonra editoryal bağımsızlığı sağlayacak şekilde ailenin girişimiyle Cumhuriyet Vakfına devredilmesiyle açıklanabilir.

Gazetenin nükleer karşıtı yayın çizgisindeki tek kırılma 1980'lerde olmuştur. Zira Cumhuriyet gazetesi 12 Eylül 1980 askeri darbesinden ciddi biçimde etkilenmiş, darbe rejimi tarafından büyük baskılara maruz kalmıştır. Dolayısıyla gazete, iktidarla daha fazla sorun yaşayarak zarar görmemek adına bir önceki dönemin sonunda oturttuğu nükleer karşıtı yayın çizgisinin aksine, bu dönemdeki yayın çizgisini iktidarın nükleer enerjiye dair uygulamalarını eleştirmemek, hatta zaman zaman bu uygulamaları savunmak üzerine kurmuştur. Böylelikle 12 Eylül rejiminin yarattığı devletin ve iktidarın söylemini yeniden üretmek ve nükleer enerji konusunu "ihtiyaç" olarak ele almak durumunda kalmıştır. Özellikle Çernobil döneminde siyasetçilerin ve bürokratların gayriciddi ve halk sağlığıyla adeta dalga geçer nitelikteki söylemlerini yeniden üretmek, yaymak ve radyasyona dair halkın rızasını sağlamakta Cumhuriyet gazetesinin sorumluluğunun da olduğu söylenmelidir.

Diğer dönemlerde ise Cumhuriyet gazetesi nükleer enerji haberlerini eleştirel bir gözle kaleme almış, nükleer karşıtı harekete sayfalarında geniş yer vermiş, nükleer karşıtı söylemi yeniden ve yeniden üreterek halkın nükleer enerjiye rıza göstermesini engellemeye, nükleer enerjiye dair farkındalığı arttırmaya çalışmıştır. Gazetenin nükleer karşıtı yayın çizgisi neredeyse nükleer karşıtı hareketin sesi olarak yayın yapacak kadar nettir. Nükleer enerjinin Kemalist devlet tarafından oluşturulmuş bir devlet politikası olduğu düşünüldüğünde, özellikle 1990'larda yine Kemalist ideolojideki Cumhuriyet gazetesinin nükleer karşıtı yayın çizgisiyle bu politikaya karşı çıkmış olması dikkat çekicidir. Buradan hareketle gazetenin yayınlarını, siyasal angajmandan ziyade kamu yararı güderek yaptığı değerlendirmesi akla yatkındır.

Cumhuriyet gazetesinin çizgisi AKP döneminde giderek daha sertleşmiştir. Askeri vesayetle yönetilen ülkelerde devlet politikalarının oluşturulmasında büyük katkısı olan ordu,

artık nükleer enerjinin gereksiz olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla AKP'nin nükleer enerji ısrarını devlet politikası çerçevesinde değil, dünyada nükleer lobinin de ilan ettiği nükleer enerjinin halkla ilişkiler çalışması anlamına gelen "Nükleer Rönesans" ile eş zamanlı olarak üretilen parti/hükümet politikası çerçevesinde değerlendirmiştir. Dolayısıyla Cumhuriyet gazetesi, önceleri teknolojik bir konu olarak ele almasına rağmen karşı çıktığı nükleer enerji konusunu, AKP döneminde siyasi bir mesele olarak algılamış; AKP'nin nükleer ısrarının karşısında nükleer enerji alanını hükümete muhalefet alanlarından biri olarak görmüş ve hükümetin nükleer enerji politikalarını kıyasıya eleştirmiştir.

Mikro yapı analizlerinin sonuçlarına göre Cumhuriyet gazetesinde, nükleer enerji haberleriyle ilgilenen gazetecilik profesyonelleri nükleer enerji konusunda gazete ile paralel düşünmekte ve gazetenin nükleer karşıtı yayın çizgisiyle uyum içinde çalışmaktadırlar. Bu uyumun iki nedeni olabilir. Birincisi fikir gazetesi olan Cumhuriyet'te, ideolojik olarak gazeteyle paralel düşünen gazetecilerin çalışıyor olmasıdır. İkincisi ise gazetenin, gazetecilik dışında da iş yapan bir sermaye grubuna ait olmamasıdır ki bu da çalışanlarla farklılık yaratacak biçimde gazetenin nükleer enerji konusundaki yönteminde –iktidarlara göre- dalgalanma olmasını engellemektedir.

4.1.2.2 Milliyet Gazetesi

Milliyet gazetesi her dönemde egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmiş, nükleer enerjiye dair halkın rızasını sağlamaya yönelik haberler yapmış, magazinel dili ve yöntemi ile bağlamı farklı noktalara çekerek haberin özünü gizlemiştir. Bunda Milliyet gazetesinin Türkiye basınında medya dışından sahibi olan ilk gazete olmasının ve sermayenin, diğer işlerinde sıkıntı yaşamaması için iktidarlarla arasını iyi tutmak durumunda olmasının payı vardır. Gazetenin 2010'larda, AKP hükümetine yakınlığıyla bilinen Demirören Grup'a satıldıktan sonra bu tutumunun çok daha net olduğu söylenmelidir.

Gazete, -2010'larda Demirören Grup'a satılmasından sonra çok çok daha belirginleşecek şekilde- nükleer karşıtı hareketi zaman zaman görmezden gelmiş, zaman zaman da nükleer karşıtları hakkında "kumu düzenini bozan" ve (polis tarafından göz altına alındığı için) "suçlu" şeklinde olumsuz imajlar üretmiştir. Gazetede nükleer karşıtı hareketin

görünür olması ancak gazetenin ait olduğu grubun iktidar odaklarıyla arasındaki ilişkilere ve gazetenin genel yayın yönetmenlerine bağlıdır. Nükleer taraftarı yayın çizgisi değişmese de özellikle Umur Talu, Doğan Heper ve Sedat Ergin dönemi, nükleer karşıtı seslerin hepsinin olmasa bile bir kısmının gazete üzerinden okura iletildiği, nükleer gelişmelerde nükleer karşıtlarına da söz hakkı tanınan örneklerin bulunduğu ve nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretilmeyen dönemlerdir. Ancak nükleer karşıtı hareketin kaynak olduğu haberler, haber hiyerarşisinde altlarda yer almaktadır. Kaldı ki nükleer taraftarı gözle yazılan haberlerin çokluğu, gazetede kapladıkları alan ve bu haberlerin görünürlüğü düşünüldüğünde, haber nükleer taraftarı bir göz ile yazılmış olsa dahi diğer haberler arasında kaybolmaktadır.

Mikro yapı analizlerinin sonuçlarına göre Milliyet gazetesinde, nükleer enerji konusunda gazeteyle farklı fikirlere sahip olan, diğer bir deyişle hatta nükleer karşıtı olan gazetecilik profesyonelleri vardır. van Dijk'ın söylediği gibi bu gazetecilik profesyonelleri kendi yarattıkları temsiliyet alanı dahilinde zaman zaman nükleer karşıtı göz ve dille yazılmış haberlerini yayımlayabilmektedirler. Fakat genellikle bu tip haberlerin başlık grupları editör tarafından gazetenin yayın çizgisine uygun olarak atılmakta ve böylelikle başlık grupları ve haber metni arasında söylem farkı oluşmaktadır. Müdahale görmeden gazetede çıkan bu haberlerin yazı işleri ya da editörün gözünden kaçmış olma olasılığı düşüktür. Dolayısıyla gazetenin yazı işleri tarafından arada yayın çizgisi dışındaki bir çizgide yazılmış küçük haberlere doğal denge politikası kapsamında izin verildiği düşüncesi akla yatkındır.

Milliyet gazetesinin nükleer enerji haberlerinde kurduğu denge anlayışı, egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemi yeniden üretir ve nükleer enerjiye dair halkın rızasını sağlamaya yönelik haberler yaparken zaman zaman da az sayıda, ses getirmeyen, iddiasız nükleer karşıtı haberleri genellikle mesafeli bir dille ama bazen de nükleer karşıtı bir gözle yazarak yayımlamaktan ibarettir.

4.1.2.3 Hürriyet Gazetesi

Hükümetlerin bunca ısrarına rağmen nükleer enerji konusu gazetenin temel ilgi alanlarından biri değildir. Dolayısıyla nükleer gelişmelerin eksiksiz biçimde Hürriyet gazetesinden takip edilmesi mümkün olmamaktadır. Çalışmanın odaklandığı 45 yıllık zaman dilimi içinde sadece iki dönemde; Çernobil döneminde ve aynı zamanda AKP hükümetinin

nükleer ısrarının da görünür olduğu Fukuşima döneminde bu konuyla daha fazla ilgilendiği söylenebilir. Hürriyet gazetesinin –diğer dönemlerde daha az sayıdaki haberler üzerinden de olsa- bütün dönemlerinde görünebilen nükleer enerjiyle ilgili kendine has denge politikası, bu iki dönemde daha belirgindir. Gazetenin bu denge politikası en iyi hem nalına hem mıhına deyimiyle tariflenebilir. Diğer bir deyişle gazete hem egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemi yeniden üreterek nükleer enerjiye dair halkın rızasını sağlamaya hem de azınlıkta olan ideolojilerin yönlendirdiği nükleer karşıtı söylemi yeniden üreterek nükleere dair halkın rızasını engellemeye yönelik haberler yapmıştır. Bu anlamda gazetenin nükleer karşıtı söylemi üreten ya da nükleer taraftarı uygulamaları, süreci ve bakış açısını sorgulayan/eleştiren iyi gazetecilik örneklerine, ses getiren haberlerine rastlanmaktadır. Zira Hürriyet gazetesi gazetecilik refleksine sahiptir ve bu refleksle –Aydın Doğan'a satıldıktan sonra da grubun iktidarlarla ilişkilerini de gözeterek- kamu yararı gözeten ve aynı zamanda iktidarı zor durumda bırakacak bu haberleri, sayıları az dahi olsa manşetten sunmaktadır. Ayrıca Hürriyet gazetesinde nükleer karşıtlarına dair olumsuz imaj üretilmediği de eklenmelidir. Bu anlamda Hürriyet gazetesinin denge anlayışının, Milliyet gazetesininkinden farklı olduğu söylenmelidir.

Mikro yapı analizlerinin sonuçlarına göre Hürriyet gazetesinde, hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı gazetecilik profesyonelleri vardır. Gazetede gazetecilik profesyonellerinin kendi temsiliyet alanlarında nükleer karşıtı göz ve dille ya da nükleer taraftarı göz ve dille haber yazması, gazetenin kendine has doğal denge politikası çerçevesinde değerlendirilebilir.

4.1.3 Türkiye Yazılı Basınına Dair Genel Bir Değerlendirme

Haberin tüm unsurlarının aynı bakış açısı ile yazılması okurun, haber söylemini daha rahat kavramasını sağlamaktadır. Ancak Türkiye basınında özellikle ana akımda nükleer taraftarı yönlendirme, kuvvetle muhtemel gazete okuma alışkanlığının sadece başlıkla sınırlı olması nedeniyle genellikle başlık grubu üzerinden yapılmaktadır, bu yeterli görülmektedir. Haberin tüm unsurlarını okuyan okur da başlıktan yönlendirildiği için başlıktan farklı bir gözle yazılmış olan spotu ya da haber metnini yönlendirildiği taraftan değerlendirmektedir.

Türkiye basınında özellikle ana akımda egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemin yeniden üretimi ve nükleer enerjiye dair halkın rızası genellikle şöyle sağlanmaktadır: Hükümet temsilcileri ya da güçlü siyasi figürlerin demeçleri hiç sorgusuzca doğru kabul edilerek ya da doğru kabul edilmese bile demecin verilmiş olmasında haber değeri görülerek doğrudan ya da dolaylı olarak okura aktarılmaktadır. Bu yaygın bir haber yazım biçimidir ve fakat bu biçimde gazetenin tarafsız olduğunu ve onların sadece olanı aktardığını söylemek mümkün değildir. Gazete yorum yapmasa dahi sadece egemen görüşü okura ileterek, buna karşı çıkan diğer görüşe ya da görüşlere söz hakkı vermeyerek, ya da diğer bir deyişle bu görüşleri görmezden gelerek okuru yönlendirmekte ve rıza üretimi sağlamaktadır. Bu haberler, hiyerarşide üst sıralarda bulunmakta ve gazetede görünür kılınmaktadır. Nükleer enerji konusunda rıza üretimi yöntemlerinden bir diğeri de nükleer karşıtlarını görmezden gelmek, nükleer karşıtı haberlere diğer haberlerin arasında kaybolacak şekilde küçük ve sayfanın altında yer vermek ya da nükleer karşıtları hakkında olumsuz imajlar oluşturmaktır. Bir diğer rıza üretimi yöntemi de haberi/bilgiyi gizlemektir. Japonya'daki Fukuşima nükleer kazasının haberlerinde, Türkiye hükümeti ile Japonya hükümeti arasındaki Türkiye'ye nükleer santral kurmak için yapılan görüşmelerden söz edilmemesi bu gizlemeye bir örnek olarak verilebilir.

Vurgulanmalıdır ki; iki tarafa da söz hakkı vermek ya da toplumsal sorumluluk kuramına göre taraflara eşit mesafede durarak onlara eşit söz hakkı tanımak haberi tarafsız yapmamaktadır. Dil kullanımı haberin tarafının en önemli belirleyicilerindendir. Üstelik taraflardan görüş alınmış da olsa nükleer taraftarı egemen söylemi destekleyecek şekilde stratejik uzman ya da 2 nükleer taraftarı stratejik uzman bir nükleer karşıtı uzman kullanımıyla nükleer karşıtı söylem gölgelenebilmektedir. Stratejik uzman kullanılmadığı durumlarda haberin nükleer taraftarı görüş üzerine kurulmuş olması diğer görüşün silikleşmesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda çalışma kapsamında incelenen dönemde ve nükleer enerji ile ilgili konularda genellikle toplumsal sorumluluk kuramına dahi uyulmadığı ancak uyulan örneklerde da taraflara eşit söz hakkı vermenin, haberin, egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmesini ve nükleer enerjiye dair rıza sağlama işlevine dair bir engel teşkil etmediği söylenebilir.

Yukarıdaki tespitlerden hareketle Türkiye bölümünün sonucu olarak Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlansa da bu temsiliyetin niteliksiz olduğu, nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmeyen ve nükleer karşıtlarının sesini okura ileten nitelikli temsiliyetin ise nükleer taraftarı haberlerin arasında eriyip gittiği ve nükleer karşıtlarının bu gazeteler üzerinden seslerini okura duyurmalarının mümkün olmadığı söylenebilir. Zira sürdürülebilir bir biçimde nitelikli bir temsiliyete rastlanmamaktadır. Dolayısıyla sadece bu gazetelerdeki temsiliyet üzerinden okurların nükleer karşıtlarını tanıması, anlaması ve desteklemesi olası değildir.

Cumhuriyet gazetesinde Greenpeace ile birlikte Nükleer Karşıtı Platform, Dünya Dostları Derneği gibi pek çok ekoloji örgütünün temsiliyetine rastlanabilmektedir ancak Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde Greenpeace'in görünürlüğünün diğer ekoloji örgütlerine oranla daha fazladır. Bunda Greenpeace'in toplum nezdindeki bilinirliğin ve güvenilirliğinin yüksekliği, "haber değeri" olan eylemler yapması, gazetecilere iyi fotoğraf kareleri vermesi ve hatta son yıllarda yüksek çözünürlüklü iyi fotoğraflarla basın bültenlerini haber biçiminde, editörleri hiç yormayacak biçimde göndermelerinin etkisi büyüktür.

Cumhuriyet de dahil olmak üzere Türkiye basınında enerji sorununda tanıyı yanlış koyarak nükleer enerjinin alternatifi olarak yenilenebilir enerjiyi savunma refleksinin yaygın olduğu, enerji adaleti talebinin dillendirilmediği bu çerçevede sistem sorgulamasını da gerektirecek şekilde "Kimin için enerji?" sorusunun sorulmadığı gözlenmektedir. Basınının enerji sorunu doğru tanımlamamasının iki nedeni vardır. İlki, basının "ortak duyu" çerçevesinde yayın yaparak sistemi sorgulamamasıdır. İkincisi ise gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmamasıdır.

Gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmaması çevre muhabirlerinin olmadığı anlamına gelmemektedir ki Cumhuriyet ve Milliyet gazetesinde dönem dönem çevre muhabirleri istihdam edilmiştir. Ancak uzmanlıktan kasıt sadece çevre haberleri yapmaktan öte ekoloji bilgisi, ekolojik bakış açısı ve değerlendirme yetisidir. Bunların eksikliği, konuya derinlikli bakışın sağlanamamasına, doğru değerlendirmelerin yapılamamasına ve doğru bağlamların kurulamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla muhabir, haber kaynağını söylediklerini aktarmaktan ileriye gidememektedir. Sadece nükleer enerji üzerinden ele alınacak olursa muhabirin tarafları tanımaması, tarafların savundukları argümanları,

kullanmayı tercih ettikleri sözcükleri ve terimleri bilmemesi, örneğin nükleer karşıtı bir gözle haber yazarken nükleer taraftarı tanımlamaları kullanmasına dahi yol açabilmektedir.

Ancak şunu da belirtmek gerekmektedir ki; ana akımda köşe yazarları nükleer enerji konusunda gazetelerin yayın çizgisinden bağımsız bir biçimde nükleer karşıtı köşe yazıları yazabilmişlerdir. Milliyet gazetesinden Meral Tamer, Metin Münir, Mehveş Evin, Hürriyet gazetesinden Melis Alphan buna örnek olarak verilebilmektedir. Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının 2010 yılından sonra basındaki tahakkümünü arttırması ve bu gazetelerin el değiştirerek AKP iktidarına yakın Demirören Grup'a satılmasıyla yukarıda ismi geçen muhalif yazarlarının işlerine son verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin köşe yazarları gazetenin yayın çizgisiyle uyumlu olduğundan gazetenin köşe yazıları zaten nükleer karşıtı bakış açısıyla köşelerini yazmaktadır.

Özellikle 2010'dan sonra Türkiye'de AKP'nin nükleer enerji ısrarı arttıkça gazetelerdeki nükleer enerji ile ilgili haberlerin sayılarında azalma gözlenmektedir. Bunda internet gazeteciliğinin payı olsa da ülkenin giderek otoriterleşmesiyle özellikle Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde nükleer enerji politikasının sorgulanmasının ters orantılı olduğu söylenebilir. Bu gazetelerde nükleer gelişmeler kısaca okura yansıtılmakta, bunun hakkında mümkün olduğunca az özel haber yapılmaktadır.

Türkiye bölümün sonucu olarak şu da eklenmektedir ki özellikle 2010'dan sonra basılı gazetelerde yavaş yavaş nükleer karşıtı eylem haberleri azalmış olduğu dikkat çekmektedir. Bunda hem nükleer karşıtı hareketin dişe dokunur bir eylem yapamaması, Türkiye'nin genel gündeminin çok yoğun olması hem de yeni medya teknolojilerinin ve sosyal medyanın haber okuma alışkanlığını değiştirmesinin etkisi vardır. Eylem haberi daha eylem olurken tüketilmekte, ertesi günün gazetesi için çoktan eskimiş olmaktadır.

4.1.3.1 Gazetelere Yansıyan Nükleer Taraftarı Argümanlar

45 yıllık zaman diliminde gazetelere yansıyan nükleer taraftarı argümanlar değerlendirilecek olursa, en eski ancak her dönemde kullanılan argümanın "Nükleer enerjiye ihtiyacımız var, yoksa..." olduğu görülmektedir. Üç noktanın devamı konjonktüre göre değişiklik göstermekte; enerji krizi göndermesiyle "....yoksa karanlıkta kalırız", gelişmiş ülke olmanın yolunun nükleer enerjiden geçtiği imasıyla "....yoksa çağın gerisinde kalırız", nükleer

silaha sahip olmak için nükleer enerjiye ihtiyaç var imasıyla "....yoksa Ortadoğu'da söz sahibi olamayız" şeklinde tamamlanmaktadır. Bu argümanlarını yanı sıra 2000'li yıllardaki Nükleer Rönesans döneminde çevreci duyarlılık üzerinden nükleer enerjiye dair rıza üretmek için nükleer lobi tarafından üretilen küresel ikilim değişikliğinin en büyük çevresel kriz tehdidi olduğu ve küresel iklim değişikliğini durdurmak için buna neden olan kömürlü termik santralların yerine nükleer enerji kullanılması gerektiği argümanı da kullanılır olmuştur. Bu argüman çerçevesinde sadece nükleer enerji üretiminde atmosfere kömürlü enerji üretimindeki kadar karbondioksit yaymadığı gerekçesiyle nükleer enerji çevreci olarak kodlanmaktadır. Yine bu yıllarda nükleer santralin istihdam yaratacağı ve nükleer karşıtı argümanlara cevaben ise nükleer enerjinin dışa bağımlılığı azaltacağı ve ucuz olduğu argümanları görünür olmuştur. Bütün bu argümanların yanı sıra 2011'deki Fukuşima nükleer kazasının ardından, Türkiyeli siyasetçiler tarafından nükleer kaza riskine dair üretilen "Kaza olacak diye nükleer santral yapmayacak mıyız?", "Deprem olacak diye nükleer santral yapmayacak mıyız?", "Riski olmayan yatırım yoktur", "Düşecek diye uça binmiyor musunuz, evlerinizde tüp gaz kullanmıyor musunuz?", "Bekarlık nükleer santralden daha tehlikelidir" şeklindeki gayriciddi argümanlar da gazete sayfalarına yansımıştır.

4.1.3.2 Gazetelere Yansıyan Nükleer Karşıtı Argümanlar

45 yıllık zaman diliminde gazetelere yansıyan nükleer karşıtı argümanlar ise öncelikle nükleer enerjinin hayatı ve doğayı tehdit ettiği yönündedir. 1990'ların sonunda nükleer enerjiye gerek olmadığı rüzgar ve güneşin elektrik ihtiyacını karşılamakta kullanılabileceği argümanı dillendirilmeye ve gazete sayfalarına yansımaya başlamıştır. Nükleer santralin terör eylemlerine açık olduğu, dışa bağımlılığı arttıracağı ve pahalı olduğu da bu dönemdeki diğer argümanlardandır. Nükleer taraftarlarının kullandığı istihdam argümanına ise nükleer enerjinin istihdam yaratmadığı, yenilenebilir enerjinin katbekat daha fazla istihdam alanı yarattığı savunulmaktadır. Nükleer karşıtlarının nükleer güvenlik konusundaki en önemli iki argümanı ise Çernobil ve Fukuşima kazalarıdır.

Ancak son olarak Türkiye'nin dünyayı her seferinde nükleer güvenliği sorgulamaya ve önlem almaya iten 1979 TMI, 1986 Çernobil ve 2011 Fukuşima nükleer kazalarının hiç birini gazete sayfalarına yansıdığı kadarıyla önemsemediği/ciddiye almadığı söylenmelidir.

4.2 İspanya Basınında Nükleer Karşıtı Hareketin Temsiliyeti

Bu başlık altında, bir önceki bölümde El Pais ve ABC gazeteleri üzerinden van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenen İspanya'nın 45 yıllık dönemi nükleer karşıtı hareketin ve onun paralelinde nükleer enerjinin temsiliyeti bağlamında dönemler, gazeteler ve genel olarak değerlendirilecektir.

4.2.1 Dönemler Üzerinden Değerlendirme

1970'ler hem İspanya tarihi hem de İspanya'nın nükleer tarihi açısından önemlidir. Zira bu dönemde gerek ülkedeki gerekse de dünyadaki gelişmelere paralel olarak 1939'dan itibaren süren Franco diktatörlüğü, bu dönemin başından itibaren hızlı bir çözülme sürecine gitmiştir. Nükleer çalışmalar devam ederken zaten çözülmekte olan diktatörlüğü daha da zorlayacak şekilde, özellikle Bask bölgesinde daha ulusalcı temelde şekillenen, diğer bölgelerde yaşam hakkı üzerinden yürüyen nükleer karşıtı hareketler ortaya çıkmıştır. İspanya, sadece politik yapıda değil toplumsal yapıda da bir dönüşüm süreci geçirirken ekoloji hareketin temel direklerinden biri olan nükleer karşıtı hareket merkezi değil yereller üzerinden şekillenmiştir. Bu şekillenmede politik partiler ve diğer organizasyonlar herhangi bir rol üstlenmemiştir, esas olan halkın verdiği tepkidir. Dolayısıyla nükleer karşıtı hareket de ülkedeki özgürlükçü köklerden beslenen hareketlerden biri olarak anılmaktadır. Hal böyleyken İspanya nükleer karşıtı hareketinin İspanya demokrasisinin gelişime yaptığı katkıyı görmeden gelmek mümkün değildir. 1975'te Franco'nun ölümü üzerine ise ülke demokrasiye doğru hızlı adımlarla ilerlemeye başlamıştır. Hatırlatmak gerekmektedir ki ülkedeki nükleer enerji tartışmalarının yükselmesinde ve bir sonraki dönemde uygulanacak nükleer moratoryum fikrinin şekillenmesinde 1979'da ABD'de yaşanan TMI kazasının rolü büyüktür.

Franco'nun ölümünden 6 ay sonra yayın hayatına başlayan El País, İspanya'nın demokrasiye geçiş sürecinde önemli bir rol oynamış ve bu süreçte ülkenin en etkili günlük gazetesi haline gelmiştir. Gazete için bu dönemde demokratik İspanya'nın temsilcisidir ve sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisini desteklemektedir. Gazete, sayfalarında en başından beri nükleer enerji tartışmasına yer vermiştir. Bu anlamda gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyeti mevcuttur ve gazete nükleer karşıtlarının "hak arayıcıları" olarak kodlamıştır. Gazete, ETA'nın Lemoniz nükleer santralına ve santralın çalışanlarına yönelik

saldırılarından dolayı İspanya basınında yaygın olan, nükleer karşıtlığı ile ETA'yı eşitleme eğiliminde olmamış, okurun dikkatini daha çok eylemler üzerinde tutmuştur. Ancak gazete, nükleer karşıtları kadar nükleer taraftarlarına da sayfalarını açmış, dolayısıyla hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı söylemi üretmiştir. Bu dönemde gazetenin bu tutumunun nedenini nükleer enerji konusunda net bir yayın çizgisinin olmamasında aramak mümkündür. Böylesi bir durumda gazete, kuvvetle muhtemel toplumsal sorumluluk kuramının önerdiği "taraflara eşit mesafede durma" ilkesini uygulamaya çalışmaktadır. Ancak bu öneri, dezavantajlı grup olan nükleer karşıtlarının aleyhinedir. Zira açık ya da kapalı olarak nükleer taraftarı haberlerin gerek miktarı, gerek gazetede kapladığı yer, gerekse de haber hiyerarşisindeki önceliği düşünüldüğünde nükleer taraftarı haberler daha görünürdür. Böylelikle gazete bir alternatif olarak nükleer enerjiyi her daim okura sunarak nükleer karşıtı haberler etkisini yitirmesine neden olmaktadır. Gazete TMI kazasıyla yakından ilgilenmiş, kazayı İspanya bağlamında da ele almış ve kazasın ardından İspanya'daki nükleer reaktörlerin güvenliği konusunu tartışmaya açmıştır.

Adeta diktatörlüğün sesi olarak yayın yapan ABC gazetesi, diktatörlüğün nükleer enerji politikasından dolayı nükleer taraftarı bir yayın çizgisine sahiptir. İspanya da dahil olmak üzere Batılı ülkelerin ekonomilerini derinden etkileyen 1973 petrol krizini göreme eğilimindedir. Bütün dünyada petrol bağımlılığının alternatifi olarak dünyada nükleer enerjinin yıldızı parlarken gazete bu argümanı da kullanmamakta ve nükleer enerji konusunu petrol krizinden bağımsız olarak ele almaktadır. Petrol krizini ve krizin İspanya'daki yansımalarını görmezden gelme eğilimi, her ne kadar sistemde çözülmeler arttıysa da iç kamuoyuna yansıtılan İspanya'nın güçlü ülke imajını bozmamaya yönelik bir adım olarak okunabilir. Gazete, 1975 yılının sonunda, diktatör Franco'nun ölümünün ve diktatörlüğün çözülmesinin ardından ise önceki muhafazakar, antikomünist yayın politikasını ve nükleer taraftarı yayın çizgisini sürdürmüştür. Gazete mümkün olduğu kadar nükleer karşıtı argümanları ve protestoları görmezden gelmiştir. ETA'yı terörist bir organizasyon olarak algılayan ve dolayısıyla ETA'nın ulusal bir sorun olarak algıladığı Bask bölgesinde inşa edilmekte olan Lemóniz nükleer santralına karşı düzenlediği saldırlar üzerinden, nükleer karşıtlarını kriminalize eden ABC, okurun zihninde "nükleere karşı çıkanlar teröristtir" algısını yerleştirmeye yönelik yayın yapmaktadır. Gazete TMI kazasıyla yakından ilgilenmiş, ancak kazayı ABD bağlamında ele almış ve İspanya'nın nükleer reaktörlerinin güvenli olduğu

yolunda yayın yaparak okurun ülkedeki nükleer enerji kullanımını sorgulamasının önüne geçmeye çalışmıştır.

1980'ler ülkenin demokrasiye geçiş sürecinin tamamlandığı yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. İspanya'da ülkedeki yeni anayasa çerçevesinde ilk demokratik seçim 1982'de yapılmış ve bu seçimi sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) genel sekreteri Felipe Gonzales kazanmıştır. Bunu İspanya halklarının "daha ileri reform isteği" olarak değerlendirmek mümkündür. Üstelik bu reform isteği hayatın hemen hemen bütün alanlarını kapsamaktadır. Nükleer alanda da Gonzales, gerek nükleer enerjinin pahalı oluşundan, gerek ETA'nın Lemóniz nükleer santralına karşı düzenlediği saldırılardan gerekse de TMI nükleer kazasından dolayı seçim programında vaat ettiği üzere iktidara geldikten iki yıl sonra 1984'te nükleer moratoryumu uygulamaya koymuştur. Moratoryum kapsamında onaylanmış olan 7 nükleer santral projesinden 5 tanesi iptal edilmiştir. 1986'ya gelindiğinde demokrasiye geçiş sürecini hızla tamamlamış olan İspanya, aynı yıl NATO ve AB'ye kabul edilmiştir ki bu da demokratik İspanya'nın Avrupa tarafından da kabul gördüğüne dair de bir işarettir. Tüm dünya gibi İspanya açısından da 1986'nın önemli olaylardan biri Çernobil nükleer kazası olmuştur. Kazanın büyüklüğü İspanya'da da şaşkınlık yaratsa da halen iktidarda olan PSOE'nin, dünya nükleer enerji tarihimin en büyük kazası olan Çernobil kazası meydana gelmesine rağmen ülkenin nükleer enerji terk etmesine yönelik bir hamle yapmaması, PSOE'nin nükleer enerji karşıtı tutumunu daha da belirgin kılmaktadır.

El País PSOE'ye verdiği açık desteği 1980'lerde de sürdürmüştür. Öyle ki; 1982 demokratik seçimlerinde, diğer gazetelerin hepsi halen Franco'nun ideolojisinin etkisi altıdayken Franco'nun ideolojisinden etkilenmemiş olan tek gazete El País'tir ve PSOE'nin 14 yıllık sürekli iktidarını getirecek olan seçim zaferindeki etkisi büyüktür. Bu dönemde gazetenin, PSOE'nin nükleer moratoryum talebinin paralelinde nükleer enerji ile arasına daha fazla mesafe koyduğu söylenebilir. Ancak buna rağmen moratoryumun ilanına kadar açık, ilanından sonra kapalı bir biçimde özellikle ülkedeki nükleer reaktörler ve elektrik üretimi ile gelişmeleri aktaran haberlerde nükleer yanlısı argümanlarını yeniden üretilerek okurun nükleer enerjiye dair rızasının üretildiği söylenmelidir. Öte yandan gazetede bu dönemin başından itibaren nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlanmaktadır. Üstelik bir önceki döneme göre bu temsiliyet daha niteliklidir zira gazetenin haberlerinde nükleer karşıtlarının

argümanları ve talepleri geçen döneme oranda daha fazla yer bulmakta ve okura ulaşmaktadır. Mutlaka söylenmelidir ki gazete nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmemektedir. Hal böyleyken El Pais'in nükleer enerji ile ilgili yayın çizgisinin nükleer enerji ile arasına biraz daha mesafe koyulmuş şekilde ama bir önce dönemin hemen hemen aynısı olduğu söylenebilir; zira gazete hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmekte ve okura nükleer enerjiyi bir alternatif olarak sunmaya devam etmektedir.

Gazete, Çernobil nükleer kazasıyla yakından ilgilenmiş ve gelişmeleri okuruna aktarmıştır. Ancak TMI nükleer kazasının aksine Çernobil nükleer kazasında El País, konuyu SSCB ve dünyayı dolaşan radyoaktif bulut bağlamında ele almayı tercih etmiş, kazanın İspanya'ya yansımalarından söz etmemiş ya da ülkede bir nükleer enerji tartışması açmamıştır. Zira TMI kazası olduğunda ülkede yenilikçi ancak muhafazakar bir hükümet varken Çernobil, gazetenin de desteklediği PSOE iktidarında olmuştur. Ayrıca gazetenin nükleer enerji karşıtlığı da tıpkı PSOE'ninki gibi nükleer enerjiyi tamamen terk etmek değil İspanyol nükleer endüstrisine ve teknolojisine zarar vermeden sadece nükleer enerjinin üretimini sınırlamak üzerine kurulmuştur.

ABC gazetesi bu dönemde de ideolojik olarak Franco'nun devamı olan muhalefetteki muhafazakar Halkın Birliği (Alianza Popular-AP) partisini desteklemektedir. Bu dönemde ülkenin demokrasiye geçişi hızla tamamlandığından gazetenin dilinde ve yayınlarında rahatlama hissedilse de yayın çizgisi tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi nükleer taraftarıdır. Gazete 1984'te ilan edilen nükleer moratoryuma, moratoryumun ülkeyi enerjide dışa bağımlı kılacağı ve istihdam kaybına neden olacağı argümanlarıyla karşı çıkmakta; moratoryum çerçevesinde Lemóniz nükleer santralinin inşaatının durdurulmasını ETA'ya karşı yenilgi olarak değerlendirmektedir.

26 Nisan 1986 Çernobil nükleer kazasıyla yakından ilgilenen gazete kazayı Sovyetlerin nükleer teknolojisine ve güvenlik kubbesi olmayan reaktör tasarımına bağlayarak Batılı nükleer reaktörleri aklamıştır. Gazete Çernobil kazasının ardından İspanya'da yürütülen nükleer güvenlik tartışmalarında, Nükleer Güvenlik Konseyine dayanarak İspanyol reaktörlerinin güvenilir olduğunu savunmuş ve böylece dünyanın o tarihi kadar gördüğü en büyük ve olabilecek en şiddetli nükleer kazaya rağmen İspanya'nın nükleer enerji üretimine dair halkın rızasını üretmiştir. Zira İspanya'da Franco'dan miras kalan devletin, devlet

politikalarının ve egemen ideolojinin enerji politikalarına göre nükleer enerji sorunun temel çözümü, nükleer teknoloji ise güçlü ülke imajının temel unsurudur. Gazetede bu dönemde nükleer karşıtı fikirler görmezden gelinmiştir. Gazetenin anki komünist ve anti ekolojist tutumu Çernobil kazasında da kendini göstermiş ve ekolojistleri ve yeşilleri Çernobil nükleer kazasından dolayı SSCB'ye karşı ses çıkarmamakla, bu örgütlerin SSCB'nin istihbarat teşkilatı KGB ile ilişkili olduğunu ve hatta SSCB tarafından finanse edilmekle suçlamıştır, dolayısıyla nükleer karşıtlarına dair olumsuz imaj üretmiştir.

1990'lar İspanya'ya da ekonomik kriz getirmiştir. Japonya'da hisse senedi ve gayrimenkul piyasasında suni bir biçimde yaşanan hızlı artışla şişen balon 1990'da patlamış ve gelişmekte olan ülkelerde de krize yol açmıştır. 1992 Barcelona Olimpiyat Oyunları, yine 1992 Sevilla Uluslararası Fuarı, yine aynı yıl Madrid'in kültür başkenti olması gibi turizm faaliyetlerini arttırarak gelir sağlayan etkinlikler krizin İspanya'ya ulaşmasını geciktirse de önleyememiştir ve 1993 yılında İspanya'da da kriz baş göstermiştir. Krizle birlikte işsizlik artmış, yüzde 24'lere kadar çıkmıştır. Ekonomik krizle baş etmekte zorlanan PSOE, hükümet temsilcilerinin adlarının yolsuzluk skandalına karışmasıyla birlikte 1996 seçimlerini, Franco ideolojisinin modern İspanya'daki devamı olan muhafazakar Halk Partisi'ne (PP) kaptırmıştır. PP'nin iktidara gelmesiyle birlikte 1997'de nükleer moratoryum iptal edilmiştir. Bu adım nükleer karşıtları tarafından protestolarla karşılanmıştır.

Desteklediği PSOE'nin adının karıştığı yolsuzluk skandalının ardından muhafazakar siyasetçilerin ve basının hedefi haline gelen El País, 1990'ların ikinci yarısında en çok okunan gazete unvanını korumuştur. Gazete bu dönemde de el değiştirmemiş, ancak hisselerinin çok büyük kısmı medya devi Jesus Polanco'nun elinde toplanmıştır. Ancak bu durumun gazetenin nükleer yayın çizgisini etkilememiştir. Hatta bu dönem diğer dönemlere oranla gazetenin nükleer enerjiyle arasına en çok mesafe koyduğu dönem olarak nitelenebilir. Gazetede bu dönemde açıktan nükleer enerjiyi savunan haberlere rastlansa da bunların sayısının diğerlerine oranla daha az olduğu söylenmelidir. Ancak düz bir şekilde kaleme alınmış haberler genellikle resmi makamlara dayanmakta, resmi söylem gazetede yeniden üretilmekte, her ne kadar gazetede nükleer karşıtlarının nitelikli temsiliyeti bulunsa dahi kritik haberlerde nükleer karşıtlarına mikrofon tutulmamaktadır. Dolayısıyla her ne kadar nükleer enerji ile arasında mesafe olsa da bu dönemde gazetenin, PSOE'nin nükleer politikasıyla paralel bir

biçimde ülkenin tamamen nükleerden çıkmasından taraf olmadığı söylenmelidir. Dolayısıyla gazetede bu dönemde de kapalı bir biçimde nükleer enerjiye dair okurun rızasını üretmiştir.

ABC gazetesi bu dönemde de Halk Partisini desteklemektedir. Gazetenin bu dönemde PSOE'nin yolsuzluğuna sayfalarında geniş yer ayırmıştır. ABC'nin bu dönemde de sahibi İspanya'nın büyük ve köklü medya gruplarından olan Correo'dur, değişmemiştir. Ancak gazete hem bir önceki dönemin sonunda yayın hayatına başlayan El Mundo'nun, her ne kadar kendisini liberal olarak adlandırsa da PP taraftarı muhafazakar yayın çizgisi nedeniyle bu dönemde en çok satan ikinci gazete olma unvanını El Mundo'ya kaptırmıştır. ABC gazetesi bu dönemde de nükleer enerjiyi savunmaktadır. Gazete 1990'ların ilk yarısında sosyal demokrat PSOE hükümeti tarafından uygulamaya alınarak inşa halindeki 5 nükleer reaktörün iptal edildiği nükleer moratoryumun uzatılmasına, diğer bir deyişle ülkedeki nükleer enerji üretimindeki kısıtlamanın sürdürülmesine politik olarak karşıdır. Bu dönemde nükleer moratoryumun süresinin uzatılmaması için yayınlar yapmıştır. Gazete nükleer moratoryumun elektrik fiyatlarını ve ülkenin enerjide dışa bağımlılığını arttırdığını savunmuştur. Nükleer moratoryum üzerinden hükümetteki PSOE hükümetini eleştirmiştir. Bu anlamda nükleer moratoryum konusunun ABC için PSOE hükümetine karşı muhalefet alanlarından biri olduğu söylenebilir. 1996'da iktidarın değişmesi üzerine ise gazete daha çok nükleer güvenlik konusuyla ilgilenmiştir. Gazetenin her olayın ya da kazanın ardından ilk eğilimi, Nükleer Güvenlik Konseyine dayanarak dışarıya radyasyon sızmadığı yolunda haber yapmak ve böylelikle tehlikenin olmadığı imasında bulunarak olay/kazaya rağmen yurttaşların nükleer enerji üretiminin sürdürülmesine dair rızalarının devamını sağlamaktır. Gazetede bu dönemde nükleer karşıtlarının temsiliyeti çok azdır, hatta 10 yıllık dönemde sadece Greenpeace'in bir nükleer protesto bir de nükleer karşıtı basın haberine yer verilmiş; haberi aktivistlerin göz altına alınışı üzerine kurarak zaten okurun zihninde polisle karşı karşıya gelen nükleer karşıtlarının suçlu olduğu ve kamu düzeninin bozdukları algısını yaratmıştır.

2000'ler dünyanın gündemine 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli kentlerinden New York'taki ikiz kulelere yapılan saldırı ile girmiş ve bu saldırıdan sonra ABD "terörizme karşı küresel savaş" konsepti ile Ortadoğu'ya yönelmiş; 2001'de Afganistan'ı, 2003'te ise Irak'ı işgal etmiştir. İşgal, Halk Partisi (PP) genel başkanı Mariano

Rajoy Brey iktidarındaki İspanya'nın da aralarında olduğu bazı Avrupalı ülkeler tarafından da desteklemiştir. Bu desteğe misilleme olarak İspanya'da 2004 genel seçimlerinin hemen öncesinde El Kaide sempatizanı kişiler Madrid'de Atocha tren istasyonuna terörist bir saldırı düzenlemiş, 192 kişinin ölümüne yol açmıştır. Bu saldırı Mariano Rajoy Brey başkanlığındaki PP hükümetini zor durumda bırakmıştır ve Rajoy koltuğunu PSOE'nin başında olan Jose Luis Rodriguez Zapatero'ya kaptırmıştır. Seçim vaadi nükleer santralleri kademeli olarak kapatmak, daha temiz daha güvenli ve daha ucuz enerji alternatifleri için finansman sağlamak olan Zapatero, bir reaktörü kapatmış, bir diğerinin kapatılacağını duyurmuş, ancak 2008 ekonomik krizi, muhalefetin ve nükleer endüstrinin baskısıyla nükleerden çıkış konusunda geri adım atmıştır. Nükleer karşıtı programı konusunda kararlı duramaması da Zapatero'nun hanesine eksi olarak yazılmıştır.

El País gazetesinin bu dönemde de PSOE'ye açıktan destek vermese de bu partiye yakın olduğundan söz edilebilir. Ancak bu dönemde gazetede hem PSOE hem de Başbakan Zapatero'nun nükleerden çıkış kararını uygulamadaki aceleciliğini ve hükümet içindeki çift dilliliğe dair eleştiri bulunmuştur. El País'te bu dönemde gazetede çok net bir biçimde nükleer enerjiye karşı çıkan haberler yayımlanmaktadır. Bu anlamda gazetede bu dönemde de nükleer karşıtı hareketin temsiliyetine rastlanmaktadır. Fakat gazete sadece Greenpeace'in adını haberlerinde geçirmekte, diğer ekoloji örgütlerinin isimlerini yazmak yerine "Greenpeace ve diğer ekoloji örgütleri" ya da genelleme yaparak "ekolojistler" tanımlarını kullanmaktadır. Bu anlamda gazete tarafından yerel ekoloji örgütlerinin görmezden gelindiği söylenebilir. Beri yandan gazetede çıkan nükleer taraftarı haberlerin sayısı da hiç az değildir. Gazete zaman zaman seçmeci kaynak kullanarak ve haberlerinde nükleer karşıtlarına mikrofon tutmayarak zaman zaman da haberlerinin nükleer taraftarı argümanların üzerine kurarak nükleer taraftarı bakış açısını yeniden üretmekte ve okurun İspanya'da nükleer enerjinin devamına dair rızasını sağlamaktadır. Bu anlamda endüstrinin güven tazelemek için sıklıkla dillendirdiği Nükleer Rönesans dönemi açıktan gazeteye yansımamış olsa da bu dönemde ortaya atılan nükleer enerjinin çevreci olduğu argümanının yansımaları gazetede görülmektedir. Gazetenin daha önceki dönemlerdeki hem nükleer taraftarı hem de nükleer karşıtı söylemi üreten yayın çizgisi bu dönemde de değişmemiştir.

ABC gazetesi bu dönemde de Halk Partisini (PP) desteklemektedir. Ancak bu dönemde özellikle dış politika ve ABD'nin Irak işgaline sunulan destek konusunda gazetede Halk Partisi iktidarını eleştiren yazılar çıkmıştır. Bu dönemde gazetenin sahiplik yapısında değişiklik olmuştur. Gazetenin ilk sahibi olan Luca de Tena ailesine ait Prensa Española şirketi ile yine bir medya grubu olan Correo birleşmiş ve ABC'nin de ait olduğu yeni grubun adı da Vocento olarak belirlenmiştir. Ancak sahiplik yapısındaki bu değişiklik, gazetenin nükleer enerji konusundaki yayın çizgisini etkilememiştir; gazete bu dönemde de önceki dönemlerde olduğu gibi nükleer taraftarı yayın çizgisini sürdürmekte, yayınlarıyla nükleerden çıkışı telaffuz eden PSOE hükümetine karşı nükleer enerjinin devamına dair okurun rızasını üretmektedir. Ancak bu dönemde gazete nükleer güvenlik konusunu bu dönemde daha fazla önemsediğinden gazetenin sayfalarında Greenpeace'in temsiliyetinin daha da arttığı gözlenmektedir. Üstelik bu olumsuz bir temsiliyet değildir. Kuvvetle muhtemel Greenpeace'in bu dönemdeki çalışmaları ve eylemleri nükleer güvenlik ve santralların nükleer güvenliklerindeki açıkları deşifre etmek üzerine olduğundan, gazete bu dönemde Greenpeace güvenilir haber kaynağı olarak kullanmıştır. Hatta bazı nükleer güvenlik ile ilgili haberlerde ekolojistlere ve Greenpeace'e referans verilmiştir. Bu dönemde nükleer endüstrinin güven tazelemek için sıklıkla dillendirdiği Nükleer Rönesans dönemi açıktan gazeteye yansımamış olsa da bu dönemde ortaya atılan nükleer enerjinin çevreci olduğu argümanının yansımaları gazetede görülmektedir. Sera gazı yayarak küresel iklim değişikliğine neden olan kömüre göre nükleer enerjinin sera gazı yaymadığı ve bu yüzden de küresel iklim değişikliğine neden olmadığı iddiasına dayalı bu argüman diğer ülkelerdeki ekolojistlerin nükleer enerjiyi kabul ettiği yolundaki haberlerde kendini göstermiştir.

2010'lar ekonomik krizin iyice köşeye sıkıştırdığı PSOE hükümetiyle başlamıştır. Ülkede işsizlik her geçen gün daha da artmaktadır. Hükümet halen kendi nükleer programından ödün vermekte, nükleerden çıkış şöyle dursun var olan nükleer tesislerin kapasitelerini arttırmayı ve bunların ömürlerini uzatmayı sürdürmektedir. Nükleer karşıtları ise bu dönemde sessizdir. Çernobil ile birlikte tarihin en büyük nükleer kazası olan Fukuşima nükleer kazası, deprem ve tsunaminin tetiklemesiyle 11 Mart 2011'de Japonya'da meydana geldiğinde İspanya'da PSOE hükümeti vardır. Fukuşima nükleer kazasından dolayı sokağa çıkan nükleer karşıtlarının ardından, 15 Mayıs 2011'de Arap ülkelerinden ki isyanların da motivasyonuyla ekonomik kriz ve yolsuzluklara karşı daha sonra 15-M Hareketi ya da

Öfkeliler Hareketi olarak anılacak İspanya genelindeki sokak hareketleri başlamıştır. Bunda Fukuşima nükleer kazasının ve bu kaza karşısındaki hükümetin nükleer enerjiden vazgeç(e)meyen tutumunun da rolünün olması muhtemeldir. Bu hareketten doğan sol tandanslı Yapabiliriz Partisi (Partido Podemos) İspanya politikasında yıllardır süregelen PSOE ve PP dengesini değiştirecektir. Bütün su sürecin faturası 21 Aralık 2011 seçimlerinde PSOE'ye kesilmiş, ve iktidara yeniden muhafazakar Halk Partisi (PP) gelmiş ve nükleer bir İspanya politikasına da kaldığı yerden devam etmiştir. Bu kararın paralelinde daha güçlü bir muhalefet ihtiyacı da 2015 sonunda Portekiz ve İspanya'daki irili ufaklı nükleer karşıtları bir araya gelerek Movimiento Ibérico Antinuclear (MIA) / İberya Nükleer Hareketi'ni kurmuştur. Çalışmanın sınırları dahilinde olmamakla birlikte burada belirtmekte yarar vardır ki, 2018'da Halk Partisinin ve yöneticilerinin adının karıştığı yolsuzluk skandalında Halk Partisinin mahkeme tarafından cezalı bulunması üzerine PSOE'nin talebiyle gerçekleştirilen güven oylamasında Halk Partisi hükümeti güven oyu alamamış ve düşmüş, yerine PSOE hükümeti kurulmuştur. Yeni hükümet nükleer enerjiden çıkılacağını, 2020'den itibaren nükleer reaktörlerin sökümüne başlanacağını, kömürlü termik santrallarından vazgeçileceğini ve yenilenebilir enerjinin önünü açmak üzere güneş vergisinin kaldırılacağını açıklamıştır.

El País gazetesinin bu dönemde de PSOE'ye açıktan destek vermese de bu partiye yakındır. Ancak bu dönemde gazetede hem PSOE'ye dair eleştiriler de çıkmıştır. Bu dönemde El Pais'in ait olduğu Prisa Grup'un hisselerinin bir kısmı 2010'da Liberty Acquisitions adlı Amerikalı finans şirketine satılmıştır. Ancak sahiplik yapısındaki bu el değiştirmeler gazetenin yayın çizgisine yansımamıştır. Fukuşima'dan önce, Fukuşima döneminde ve Fukuşima'dan sonra –kuvvetle muhtemel ekonomik krizin etkileri halen devam ettiğinden ve nükleer endüstrinin baskılarından dolayı- PSOE'de nükleer karşıtlığına rastlanmaması gazetenin de yönünü nükleer enerji olarak belirlemesine neden olmuştur.

Gazete dünyanın en büyük iki nükleer kazasından biri olan Fukuşima'yı Japonya bağlamında ele almıştır, buradan hareketle İspanya'da yapılan nükleer enerji tartışmasını okura yansıtmamaya özen göstermiştir. Eleştirse de PSOE çizgisinin paralelinde hareket eden El País gazetesinin de bu dönemde, üstelik yenilenebilir enerji kullanımı İspanya'da çok yaygınken, önceki dönemlerde nükleer enerji ile arasına koyduğu mesafeyi kapattığı, nükleer enerjinin devamına dair okurun rızasını sağlamaya yönelik de yayın yaptığı söylenebilir. Öyle

ki 2015 yılında ana muhalefet görevini sürdürmekte olan PSOE'nin iktidar vaadi olarak sunduğu kademeli olarak 2028'e kadar nükleer enerjiden çıkış planını, nükleer şirketlerin gözüyle gazetede eleştirilmiştir. Bu noktada PSOE iktidardayken nükleerden çıkış cesaretini gösteremediği, ancak muhalefet düştüğünde nükleerden çıkışa dair vaatler sunduğu söylenmelidir. Bu dönemde gazetede nükleer karşıtlarının temsiliyeti önceki dönemlere oranla çok azdır ve belirsizdir. Bunu da gazetenin, Fukuşima nükleer kazasına rağmen nükleer enerjiden yana değişen nükleer yayın çizgisi ile açıklamak mümkündür.

ABC'nin bu dönemde de Halk Partisi iktidarına desteği sürmektedir. Gazete, Halk Partisi ve yöneticilerinin adının karıştığı yolsuzluk skandalları nedeniyle zor günler yaşasa da halen İspanya'nın en çok satan üç gazetesi arasındadır. Bu dönemde de ABC gazetesinin önceki dönemlerde olduğu gibi nükleer enerji taraftarı yayın çizgisi ve nükleer sistem içinde maksimum nükleer güvenliği sağlamak gerektiğini dair inancı devam etmektedir. Dolayısıyla gazete özellikle nükleer güvenlik konularında zaman zaman PP'yi eleştirmiştir. ABC de Fukuşima nükleer kazasını Japonya bağlamında ele almayı tercih etmiş, kazanın İspanya'ya etkileri ya da açtığı nükleer güvenlik tartışmalarını da kaza alanından bol görsellerle yüzeysel olarak okura sunmuştur. Gazete bu dönemde Fukuşima nükleer kazasından dolayı İspanya'da da dahil olmak üzere dünyanın pek çok yerinde yapılan nükleer karşıtı eylemleri gazete görmezden gelmiştir. Su anlamda ABC gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetinin olduğunu söylemek güçtür.

4.2.2 Gazeteler Üzerinden Değerlendirme

Bu başlık altında, van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle El País ve ABC gazetelerinde incelenmiş olan İspanya'nın 45 yıllık dönemi, nükleer karşıtı hareketin ve onun paralelinde nükleer enerjinin temsiliyeti bağlamında gazeteler üzerinden değerlendirilecektir.

4.2.2.1 El País Gazetesi

Diktatör Franco'nun ölümünden 6 ay sonra yayın hayatına başlayan, İspanya'nın demokrasiye geçişinde önemli bir rol oynayan ve modern İspanya'nın temsilcisi olan El País

gazetesi nükleer enerji konusuyla yakından ilgilidir. Gazete, ideolojik olarak desteklediği sosyal demokrat PSOE'nin, nükleer enerjiyi tamamen terk etmeyen/edemeyen ancak kullanımını minimumda tutan nükleer enerji politikası paralelinde hareket etmektedir. Gazete nükleer enerjiye dair kapıları sıkı sıkıya kapatmış görünse de arka kapıyı mutlaka açık bırakmaktadır. Bu noktada nükleer enerjinin İspanya'ya Franco'dan kalma bir miras olduğunu ve Franco'nun ölümünün ardından da İspanya devletinin bu mirasa sahip çıktığını söylemek gerekmektedir. Bu anlamda gazetenin, egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer enerji politikasına muhalefet etse de tam olarak karşı çıkmadığı/çıkamadığı; nükleer karşıtı haberlerini nükleer taraftarı haberlerle dengelediği söylenebilir.

Çalışmanın odaklandığı 45 yıllık zaman diliminde bazen az bazen daha çok olmak üzere nükleer karşıtı söylemlerle okurun karşısına çıksa da El País gazetesi beri yandan zaman zaman başlıktan nükleer taraftarı argümanları üretecek şekilde açıktan zaman zaman ise satır aralarına gizli biçimde daha kapalı olarak nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmiştir. Gazetenin bu anlamda, nükleer enerji konusunda denge arayışında bir yayın çizgisi vardır.

Gazetenin bu belirsiz yayın çizgisinde toplumsal sorumluluk kuramının önerdiği "taraflara eşit mesafede durma" ilkesinden de feyz almış, ancak bunu kendine göre uygulamış olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak bu öneri, dezavantajlı grup olan nükleer karşıtlarının aleyhinedir. Zira açık ya da kapalı olarak nükleer taraftarı haberlerin gerek miktarı, gerek gazetede kapladığı yer, gerekse de haber hiyerarşisindeki önceliği düşünüldüğünde nükleer taraftarı haberler daha görünürdür. Böylelikle gazete bir alternatif olarak nükleer enerjiyi her daim okura sunarak nükleer karşıtı haberler etkisini yitirmesine neden olmaktadır.

Gazetenin hisseleri 45 yıl içinde halka arz edilmiş, dönem dönem bir kişi hisselerin büyük çoğunluğunu elinde bulundurmuş, dönem dönem gazetenin hissedarlar arasında daha yakın oranlarla pay edilmişse de bu değişiklikler gazetenin nükleer enerjiye dair olan yayın çizgisini değiştirmemiştir.

Gazetenin 1979 Three Mile Island (TMI), 1986 Çernobil ve 2011 Fukuşima nükleer kazalarına olan yaklaşımı dikkat çekicidir. Zira İspanya'da yenilikçi olsa da muhafazakar geçiş hükümetinin bulunduğu bir dönemde meydana gelen TMI nükleer kazasını, İspanya ve

İspanya'nın nükleer güvenliği bağlamında ele alarak eleştirel bir yaklaşım benimseyen gazete, Çernobil ve Fukuşima olmak üzere diğer iki kazayı SSCB ve Japonya bağlamında ele almış, bu kazalardan hareketle tüm dünyada olduğu gibi İspanya'da da yapılan nükleer enerji tartışmalarını mümkün olduğunca sayfalarına yansıtmamaya ve hatta Fukuşima sonrasında nükleer taraftarı haberler yapmaya devam etmiştir. Zira bu iki dönemde de İspanya'da iktidarda PSOE hükümeti döneminde vardır. Dolayısıyla gazetenin nükleer enerji ile ilgili yayınlarında taraftar olduğu partinin hükümetinin çıkarlarını gözettiği, bu anlamda bazı haberleri görmezden gelmekten çekinmediği söylenebilir.

Mikro yapı analizlerinin sonuçlarına göre ise El País gazetesinde, 45 yıllık dönem içinde hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı gazetecilik profesyonelleri bulunmuştur. Gazetede gazetecilik profesyonellerinin kendi temsiliyet alanlarında nükleer karşıtı göz ve dille ya da nükleer taraftarı göz ve dille haber yazması, gazetenin denge politikası çerçevesinde değerlendirilebilir.

4.2.2.2 ABC Gazetesi

Franco diktatörlüğünün tesis edilmesinde önemli rol oynayan muhafazakar ABC gazetesi, Franco'nun ölümünün ardından politik olarak, 1976'da kurulan ve Franco ideolojisinin devamı sayılan Alianza Popular'a (Halk Birliği-AP) ve AP'nin 1989'da evrildiği Partido Popular'a (Halk Partisi-PP) yakın bir genel yayın politikası izlemiştir. Dolayısıyla gazetenin İspanya'ya Franco'dan kalma bir miras olan ve Franco'nun ölümünün ardından da İspanya devletinin sahip çıktığı nükleer enerjiyi desteklemesi şaşırtıcı değildir. Gazete nükleer güvenlik konusuna özel önem atfetmekte, nükleer enerji üretiminde nükleer güvenliğin mümkün olduğu kadar yüksek oranda sağlanması gerektiğine inanmaktadır.

Çalışmanın odaklandığı 45 yıllık zaman diliminde gazete, egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer enerji taraftarı söylemi yeniden üreterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını sağlamaya yönelik yayınlar yapmıştır. Gazetede nükleer karşıtı argümanları konu edinen ya da bu argümanların yansıtıldığı haberlere rastlanmamaktadır. Hatta ABC, nükleer karşıtlarına dair olumsuz imaj üreterek dönem dönem nükleer karşıtlarını "kamu düzenini bozucu" olarak kodlamış, dönem dönem terörle eşitlemiş, dönem dönem ise SSCB ve KGB ajanı olmakla suçlamıştır. Sadece 2000'de Greenpeace'in İspanya'daki bazı reaktörlerin

nükleer güvenlik zafiyetlerini gösteren eylemleri, gazetenin nükleer güvenlik hassasiyeti kapsamında değerlendirilerek bu haberlere, Greenpeace hakkında olumsuz imaj üretmek bir tarafa çevre örgütüne güvenilir bir kaynak olarak yaklaşılmıştır.

Gazetenin 1979 TMI, 1986 Çernobil ve 2011 Fukuşima nükleer kazalarına olan yaklaşımı dikkat çekicidir. ABC, İspanya'da yenilikçi olsa da muhafazakar geçiş hükümetinin bulunduğu bir dönemde meydana gelen TMI nükleer kazasını ABD bağlamında ele almış ve okurlarının nükleer enerjiyi ve nükleer güvenliği sorgulamalarını engellemek adına sorunun ABD tasarımlarından kaynaklandığı ve İspanyol reaktörlerinde sorun olmadığı yolunda sakinleştirici haberler yapmıştır. Çernobil kazasını ise komünizme, SSCB'nin eksik tasarımına bağlayan gazete bu kazayı da SSCB bağlamında ele almış ve bu kaza üzerinden anti komünist ve anti ekolojist yayınlar yapmıştır. Fukuşima kazasını da Japonya bağlamında ele alan gazete kazanın İspanya'ya etkilerine ve İspanya'da tetiklediği nükleer enerji tartışmalarına yönelik son derece yüzeysel haberler yapmıştır. Gazetenin nükleer enerji konusuna yaklaşımı El País'ten farklıdır; zira ABC hükümetlerden bağımsız olarak Franco'nun mirası ve devlet politikası olan nükleer enerjiyi, nükleer güvelik konusunda büyük hassasiyet göstererek desteklemektedir.

Mikro yapı analizlerinin sonuçlarına göre ABC gazetesinde, nükleer enerji konusunda gazeteyle farklı fikirlere sahip olan, diğer bir deyişle hatta nükleer karşıtı olan gazetecilik profesyonelleri yoktur. Gazetenin çalışanları gazetenin nükleer enerjiye dair yayın çizgisine ya harfiyen uymakta ya da ABC gazetesinde ideolojik olarak farklı düşünen profesyoneller çalışmamaktadır.

4.2.3 İspanya Yazılı Basınına Dair Genel Bir Değerlendirme

Haberin tüm unsurlarının aynı bakış açısı ile yazılması okurun, haber söylemini daha rahat kavramasını ve açıktan ya da alt metin itibariyle sunulan mesajın yerine daha rahat ulaşmasını sağlamaktadır. İspanya basınında, ABC gazetesinde başlık grupları, spot/haber girişi ve haber metni olmak üzere haberin unsurlarının birbiriyle uyumlu olduğu; her bir unsurun nükleer taraftarı bakış açısıyla yazıldığı ve dolayısıyla nükleer taraftarı yönlendirmenin bütün üzerinden yapıldığı söylenebilir. Ancak El País gazetesinde nükleer taraftarı yönlendirmenin genellikle başlıktan yapıldığı dikkat çekmektedir. Zira gazete okuma

alışkanlığı İspanya'da da çoğunlukla sadece başlıkla sınırlıdır ki başlıktaki söylem, okur haberin devamını okumasa dahi aklında kalmaktadır. Haberin devamını okuyan okurlar göz önüne alındığında ise başlıktan yapılan yönlendirmenin ise özellikle düz haber dili ile yazılmış haberlerde, okurun haberi başlığın kendini yönlendirdiği taraftan değerlendirmesine hizmet ettiği söylenebilir. Diğer bir deyişle özellikle düz haber dili kullanılmış haberler, yazı işlerinin sadece başlığa müdahalesiyle nükleer taraftarı haberlere dönüşebilmektedir.

İspanyol basınında egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemin yeniden üretimi ve nükleer enerjiye dair halkın rızası genellikle şöyle sağlanmaktadır: İspanya nükleer bir ülke olduğundan ülkedeki nükleer kurumlar ile bu kurumların temsilcilerinin, hükümet ile hükümetin temsilcilerinin ve muhalefetteki güçlü siyasi figürlerin demeçleri hiç sorgusuzca doğru kabul edilerek ya da doğru kabul edilmese bile demecin verilmiş olmasında haber değeri görülerek doğrudan ya da dolaylı olarak okura aktarılmaktadır. (ABC'de olmasa bile El Pais'te nükleer taraftarı ve nükleer karşıtı bilim insanları ile yapılmış pek çok söyleşi mevcuttur.) Bu aktarım sırasında zaman zaman açıktan yönlendirme yapılmaktadır, ancak yaygın olan kapalı yönlendirmedir. Gazete yorum yapmasa dahi sadece egemen görüşü okura ileterek, buna karşı çıkan diğer görüşe ya da görüşlere söz hakkı vermeyerek ya da diğer bir deyişle bu görüşleri görmezden gelerek okuru yönlendirmekte ve rıza üretimi sağlamaktadır. Bu haberler, hiyerarşide üst sıralarda bulunmakta ve gazetede görünür kılınmaktadır. Nükleer enerji konusunda rıza üretimi yöntemlerinden bir diğeri de nükleer karşıtlarını görmezden gelmek, nükleer karşıtı haberlere diğer haberlerin arasında kaybolacak şekilde küçük ve sayfanın altlarında yer vermek ya da nükleer karşıtları hakkında olumsuz imajlar oluşturmaktır. Bir diğer rıza üretimi yöntemi de haberi/bilgiyi gizlemektir.

İspanya bölümünün sonucu olarak ABC ve El Pais gazetelerinde nükleer karşıtlarının temsiliyetine rastlansa da bu temsiliyetin niteliksiz olduğu, nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmeyen ve nükleer karşıtlarının sesini okura ileten nitelikli temsiliyetin ise nükleer taraftarı haberlerin arasında eriyip gittiği ve nükleer karşıtlarının bu gazeteler üzerinden seslerini okura duyurmalarının mümkün olmadığı söylenebilir. Zira sürdürülebilir bir biçimde nitelikli bir temsiliyete nadiren rastlanmamaktadır. Dolayısıyla sadece bu gazetelerdeki temsiliyet üzerinden okurların nükleer karşıtlarını tanıması, anlaması ve desteklemesi olası değildir.

Bu noktada vurgulanmalıdır ki gazetelerdeki nükleer karşıtı temsiliyetin sahibi çoğunlukla Greenpeace'tir. Zaman zaman ABC gazetesi dahi, çoğunlukla hakkında olumsuz imaj üretse de Greenpeace'in protestolarını görmezden gelememektedir. Bunda Greenpeace'in toplum nezdindeki bilinirliğin ve güvenilirliğinin yüksekliği, "haber değeri" olan eylemler yapması, gazetecilere iyi fotoğraf kareleri vermesi ve hatta son yıllarda yüksek çözünürlüklü iyi fotoğraflarla basın bültenlerini haber biçiminde, editörleri hiç yormayacak biçimde göndermelerinin etkisi büyüktür.

İspanyol basınında enerji sorununda tanıyı yanlış koyarak nükleer enerjinin alternatifi olarak yenilenebilir enerjiyi savunma refleksinin yaygın olduğu, enerji adaleti talebinin dillendirilmediği bu çerçevede sistem sorgulamasını da gerektirecek şekilde "Kimin için enerji?" sorusunun sorulmadığı gözlenmektedir. Basınının enerji sorunu doğru tanımlamamasının iki nedeni vardır. İlki, basının "ortak duyu" çerçevesinde yayın yaparak sistemi sorgulamamasıdır. İkincisi ise gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmamasıdır.

Gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmaması çevre muhabirlerinin olmadığı anlamına gelmemektedir ki ABC ve El País gazetesinde dönem dönem çevre muhabirleri istihdam edilmiştir. Ancak uzmanlıktan kasıt sadece çevre haberleri yapmaktan öte ekoloji bilgisi, ekolojik bakış açısı ve değerlendirme yetisidir. Bunların eksikliği, konuya derinlikli bakışın sağlanamamasına, doğru değerlendirmelerin yapılamamasına ve doğru bağlamların kurulamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla muhabir, haber kaynağını söylediklerini aktarmaktan ileriye gidememektedir. Sadece nükleer enerji üzerinden ele alınacak olursa muhabirin tarafları tanımaması, tarafların savundukları argümanları, kullanmayı tercih ettikleri sözcükleri ve terimleri bilmemesi, örneğin nükleer karşıtı bir gözle haber yazarken nükleer taraftarı tanımlamaları kullanmasına dahi yol açabilmektedir.

İspanya bölümün sonucu olarak şu da eklenmektedir ki özellikle 2010'dan sonra basılı gazetelerde zaten az olman nükleer karşıtı eylem haberlerinin daha da azalmış olduğu dikkat çekmektedir. Bunda ekonomik krizle boğuşan İspanya'da ne iktidar ne de muhalefet partilerinin nükleer enerji tartışmasını yürütmek istemesi ve dönemsel olarak tüm odakların İspanya'da nükleer enerjinin –en azından- bir süre daha devamına dair bir konsensüsün oluşturması, nükleer karşıtı hareketin dişe dokunur bir eylem yapamaması ve sosyal

medyanın haber okuma alışkanlığını değiştirmesinin etkisi vardır. Eylem haberi daha eylem olurken tüketilmekte, ertesi günün gazetesi için çoktan eskimiş olmaktadır.

4.2.3.1 Gazetelere Yansıyan Nükleer Taraftarı Argümanlar

45 yıllık zaman diliminde İspanyol gazetelerine yansıyan nükleer taraftarı argümanlar değerlendirilecek olursa, en eski ve her dönemde kullanılan, dolayısıyla en işlevsel olarak tanımlanabilecek argüman "Nükleer santrallar istihdam alanı yaratır" şeklindedir. 1979 TMI kazasının ardından ise sıklıkla "İspanya'nın nükleer santrallarında hiç bir sorunun olmadığı", dolayısıyla nükleer güvenlik konusunda da endişe etmenin gereksizliği sıklıkla tekrarlanmıştır. Bu argümanlara 1984'te ilan edilen nükleer moratoryumun ardından asıl tehlikeye atılanın büyük ülke imajı olduğu imasıyla "Nükleer moratoryum, nükleer teknolojimizi tehlikeye attı" argümanı da eklenmiştir. Yine bu dönemde "Enerji sorununa tek çözüm nükleer enerji" argümanı da gazete sayfalarında karşımıza çıkmaktadır. 1990'da yaşanan ekonomik kriz nedeniyle bu argümanlara nükleer enerjinin ucuz olduğu, nükleer enerjinin dışa bağımlılığı azaltacağı ve küresel iklim değişikliğini önlemek için kömürlü termik santral yerine nükleer santralın kullanılması gerektiği de eklenmiştir. 2000'lerde PSOE'nin nükleer enerjiden çıkış sözü üzerine "Nükleer enerjiden çıkılması halinde elektrik fiyatlarının artacak" argümanı gazetelerde boy göstermiştir. 2010'da ise istihdam ve nükleer enerji gerekli argümanının yanı sıra "bütün dünyanın nükleer enerji kullandığı" argümanıyla nükleer enerjinin tehlikesiz olduğu ima edilmiştir.

4.2.3.2 Gazetelere Yansıyan Nükleer Karşıtı Argümanlar

ABC gazetesinde nükleer karşıtı argümanlara yer verilmediğinden 45 yıllık zaman diliminde El País'e yansıyan en eski nükleer karşıtı argüman nükleer güvenlik endişesiyle ilgilidir; nükleer riskin sıfırlanamadığından söz edilmiştir. 1979 TMI ve 1986 Çernobil kazalarından sonra "Nükleer enerjinin tehlikeli olduğu" ve "Yeni kazaların yaşanabileceği" ifadeleri gazetelerde yer bulmuştur. Bu argümanlara 1990 ve 2000'lerde de rastlanmaktadır. 2000'lerde dünyada yükselen terör tehdidi üzerine nükleer santrallerde güvenlik açıklarının bulunduğu v nükleer santrallerin terör saldırılarının hedefi olduğu argümanları kullanılmıştır. Bütün bunlara 2010 yılında nükleer enerji yerine yenilenebilir enerjiye yönelinmesi gerektiği argümanı da eklenmiştir.

4.3 Eldeki Bulgularla Türkiye ve İspanya Basınının Kıyaslanması

Öncelikle belirtmek gerekmektedir ki; iki ülke basınının, çalışmanın odaklandığı nükleer enerji ve nükleer karşıtı harekete yaklaşım biçimini belirleyen iki temel farklılık ve bir benzerlik bulunmaktadır.

Bunlardan biri İspanyol basınını temsilen incelenen iki gazetenin –zaman zaman eleştirseler de- en başından itibaren ideolojik olarak birer siyasi partiyi destekliyor olmalarıdır: ABC muhafazakar PP'nin, El País ise sosyal demokrat PSOE'nin tarafındadır. Bu destek ve bu partilerin ideolojilerine/savundukları görüşlerle paralel olarak biçimlenen genel yayın politikası ne konjonktürel, ne gazetenin sermaye yapısındaki ne de gazetenin yönetimindeki değişikliklerden etkilenmektedir. Türkiye basınında ise bu durumun tersi mevcuttur. Sadece sol-Kemalist çizgideki Cumhuriyet gazetesinin diğer iki gazeteye göre ideolojik yapısı belirgin ve keskindir; zaman zaman gazetenin yönetimindeki değişikler nedeniyle ufak yalpalamalar yaşasa da ideolojisi değişmemiştir. Ancak gazetenin başından beri desteklediği tek bir sosyal demokrat parti yoktur. Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin ise destekledikleri partiler, dolayısıyla genel yayın politikaları hükümetlere, konjonktüre ve sermaye yapılarına göre değişiklik göstermiştir. Milliyet gazetesinde genel yayın yönetmenleri genel yayın politikasında belirleyicidir. 45 yıllık zaman diliminde bu üç gazetenin de özellikle güvenlik meselelerinde yayın çizgisini belirleyen tek bir odağın; Kemalist ordunun belirlediği de söylenmelidir. Hal böyleyken İspanyol basının –eleştiri yapsa da- desteklediği partinin politikaları ve ideolojisi paralelinde nükleer enerjiyle ilgili yayın çizgisini oluşturduğu, ancak Türkiye basınının yayın çizgisini hükümetler, gazetenin ait olduğu grubun hükümetle ilişkileri, gazetenin sermaye yapısındaki değişlikler ve genel yayın yönetmenleri dahi gazetenin yayın çizgisini etkilemektedir.

İki ülke arasındaki diğer farklılık ise nükleer enerji kullanımıdır. İspanya 1960'ların sonundan itibaren nükleer teknolojiye sahip, nükleer enerji üreten ve nükleer enerji kullanan bir ülke iken Türkiye, 1960'lardan itibaren nükleer teknolojiye sahip, nükleer enerji üreten ve nükleer enerji kullanan bir ülke olmak istemiş ve bunun için ısrar etmiştir. Dolayısıyla İspanya'da nükleer enerji tartışmalarını "İspanya nükleer enerjiyi terk etmeli mi, etmemeli mi?" sorusu, Türkiye'de ise "Türkiye nükleer enerjiye geçmeli mi, geçmemeli mi?" sorusu yönlendirmektedir. Ayrıca söylenmelidir ki İspanya nükleer bir ülke olduğu için İspanya

basını için nükleer enerji temel ilgi alanları arasındadır, Türkiye basını için ise nükleer enerji öncelikli konulardan biri değildir. Hürriyet gazetesinin bazı kritik dönemlerin haricinde bu konuya sayfalarında minimum seviyede yer verdiği söylenebilir.

İki ülke arasındaki benzerlik ise her iki ülkede de devletin nükleer enerji taraftarı oluşudur. Nükleer enerji, İspanya'ya Franco'nun mirasıdır ve Franco'nun ölümünün ardından diktatörlüğün sona ermesiyle geçilen demokratik sistemde de bir devlet politikası olarak sürdürülmektedir. PSOE hükümetinin çalışmanın odaklandığı zaman dilimi içinde zaman zaman gündeme getirdiği ülkenin nükleeri terk etmesi konusu da bu yüzden nihayete er(e)memiştir. Türkiye'de de hükümetlerden bağımsız olarak devletin nükleer enerji ısrarı sürmektedir. 1999'da dönemin başbakanı Bülent Ecevit tarafından nükleer karşıtı muhalefetin baskısı ve nükleer enerjinin pahalı olması nedeniyle Akkuyu nükleer ihalesini iptal ederek nükleer enerji konusunu rafa kaldırmış dahi olsa, ki bunu devletin izni olmadan yapmasının olası olmadığını hatırlatmak gerekmektedir, kendisinden sonraki AKP hükümeti devletin nükleer enerji ısrarını kaldığı yerden sürdürmüştür.

Hal böyleyken İspanya gazetelerinden ABC, bir devlet politikası olan ve PP'nin de savunduğu nükleer enerji taraftarı yayın çizgisine sahiptir. El Pais'in yayın çizgisi ise PSOE'nin gerek bir devlet politikası olmasından dolayı nükleer enerjiye kapılarını tamamen kapatamaması gerekse de nükleer enerjiyi her daim bir alternatif olarak görmesinden dolayı zor koşullarda nükleer enerjiyi kabul edecek kadar nükleer karşıtı şeklinde tanımlanabilir. Ancak bu yayın çizgisi aslen tutarsız olup gazete nükleer karşıtı söylemin yanı sıra nükleer taraftarı söylemi de üreterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını da sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye gazetelerinden Cumhuriyet, gazetenin büyük baskılar gördüğü 12 Eylül sonrasına denk gelen Çernobil dönemi haricinde ki bu dönemde de belirgin bir nükleer enerji savunusu içinde değildir, üstelik Türkiye'de nükleer enerji Kemalist devletin politikalarından biri olmasına rağmen net bir biçimde nükleer karşıtı yayın çizgisini sürdürmüştür. Milliyet gazetesinin ise genellikle nükleer taraftarı, ancak yayın yönetmenlerine bağlı olarak nükleer karşıtlarının temsiliyetine de yer verecek şekilde bir yayın çizgisinden söz edilebilirken Hürriyet gazetesi, ise hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı söylemi üretmiştir. Bu anlamda ABC ile Milliyet'in, El País ile de Hürriyetin benzerliğinden söz edilebilir.

Her iki ülkenin basınında da başlık, spot ve haber metninin uyumuyla yönlendirmenin haberin bütün unsurları üzerinden yapıldığı örneklere sıklıkta rastlanmaktadır. Ancak yine her iki ülkenin basınında da haberin öncelikli yönlendirici unsuru başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir deyişle manipülasyon başlıktan yapılmaktadır. Toplumsal yapısı benzer olan her iki ülkede de gazete okuma alışkanlığı çoğunlukla başlıkla sınırlıdır ki böylelikle başlıktaki söylem, haberin devamını okumasa dahi okurun aklında kalmaktadır. Haberin devamını okuyan okurlar göz önüne alındığında ise başlıktan yapılan yönlendirmenin ise özellikle düz haber dili ile yazılmış haberlerde, okurun haberi başlığın kendini yönlendirdiği taraftan değerlendirmesine hizmet ettiği söylenebilir.

Düz haber dilinin kullanıldığı ya da nükleer taraftarı bakış açısını içeren haberlerin, yazı işlerinin sadece başlığa müdahalesiyle nükleer taraftarı söylemi üreten bir hal alması ya da başka bir deyişle haberin başlığı ile haber metni arasındaki bakış açısının farklı olması, bu haberleri yazan gazetecilerin, gazetenin nükleer enerji konusundaki belirsiz yayın çizgisine uymadığını göstermektedir. Bu örneklere Türkiye'den Milliyet ve Hürriyet, İspanya'dan ise El País gazetelerinde rastlanmaktadır. Nükleer enerji konusunda yayın çizgisi net olan nükleer enerji taraftarı ABC ile nükleer karşıtı Cumhuriyet gazetelerinde böylesi örneklere rastlanmaması, bu gazetelerde çalışan profesyonellerin gazetenin ideolojisi ve yayın çizgisiyle uyumlu olduklarını göstermektedir.

van Dijk'ın söylediği gibi gazetecilik profesyonellerinin, kendi yarattıkları temsiliyet alanı dahilinde nadiren de olsa nükleer karşıtı göz ve eleştirel bir dille yazılmış haberleri yayına sokabildikleridir ki; bu da alanında uzman olmakta doğru orantılıdır. Fakat genellikle bu tip haberlerin başlık grupları editör tarafından gazetenin yayın çizgisine uygun olarak atılmakta ve böylelikle başlık grupları ve haber metni arasında söylem farkı oluşmaktadır. Müdahale görmeden gazetede çıkan bu haberlerin yazı işleri ya da editörün gözünden kaçmış olma olasılığı düşüktür. Dolayısıyla bu noktada karşımıza iki olasılık çıkmaktadır. İlki gazetenin yazı işleri tarafından bu haberlere doğal denge politikası kapsamında izin verilmesidir. İkincisi ise haberi okuyarak gazetenin çizgisine oturtmakla görevli olan editörün de nükleer karşıtı bir bakış açısına sahip olması ve kendi temsiliyet alanında inisiyatif kullanarak haberin o şekilde çıkmasına göz yummasıdır.

Özellikle nükleer enerji konusunda tutarsız bir yayın çizgisine sahip olan ya da diğer bir deyişle denge politikası güden her iki ülkedeki gazetelerin, bu yayın çizgilerini ya da denge arayışlarını toplumsal sorumluluk kuramının önerdiği tarafların sesini okura aktararak okurun kendi kararlarını alabilmesi için tartışma platformu yaratma önerisine dayandırdıkların söylenebilir. Ancak açıktır ki bu öneri ve bu önerinin her bir gazetedeki farklı uygulaması dezavantajlı grup olan nükleer karşıtlarının aleyhinedir. Zira açık ya da kapalı olarak nükleer taraftarı haberlerin gerek miktarı, gerek gazetede kapladığı yer, gerekse de haber hiyerarşisindeki önceliği düşünüldüğünde nükleer taraftarı haberler daha görünür, nükleer taraftarı söylem daha yeteneklidir. Böylelikle gazete bir alternatif olarak nükleer enerjiyi her daim okura sunarak nükleer karşıtı haberler etkisini yitirmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla her iki ülkede de bu gazeteler üzerinden nükleer karşıtı hareketi takip etmek mümkün değildir. Bu anlamda her iki ülkede nükleer karşıtı hareketin Cumhuriyet hariç bu gazeteler üzerinden sesini okura tam olarak iletebilmesi mümkün değildir. Her iki ülkede de –yine Cumhuriyet hariç- nükleer karşıtları sıklıkla görmezden gelinmekte, döneme bağlı olarak ise haklarında olumsuz imaj üretilmektedir.

Cumhuriyet hariç her iki ülkenin gazetelerinde nükleer karşıtı hareketi temsilen Greenpeace öne çıkmaktadır. Bunun olası nedenleri Greenpeace'in uluslararası bir çevre örgütü olması, toplum nezdinde güvenilirliğinin ve bilinirliğinin olması, haber değeri yüksek olan ilgi çekici eylemler yapması, özellikle son yıllarda haber formatında basın bültenini ve yüksek çözünürlüklü görsel malzemeleri eylemin hemen ardından haber merkezlerine ulaştırması, özellikle Türkiye'de zaman zaman özellikle nükleer karşıtı bakış açısı ile yazılmış haberlerde "ülkeyi karıştırmak için ülkeye gelen yabancılar" imasına olanak sağlaması olarak sıralanabilir.

Her iki ülkede de enerji sorununda tanıyı yanlış koyarak nükleer enerjinin alternatifi olarak yenilenebilir enerjiyi savunma refleksinin yaygın olduğu, enerji adaleti talebinin dillendirilmediği bu çerçevede sistem sorgulamasını da gerektirecek şekilde "Kimin için enerji?" sorusunun sorulmadığı gözlenmektedir. Basınının enerji sorunu doğru tanımlamamasının iki nedeni vardır. İlki, basının "ortak duyu" çerçevesinde yayın yaparak sistemi sorgulamamasıdır. İkincisi ise gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmamasıdır.

Gazetelerde ekoloji alanında uzman gazetecilerin olmaması çevre muhabirlerinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak uzmanlıktan kasıt sadece çevre haberleri yapmaktan öte ekoloji bilgisi, ekolojik bakış açısı ve değerlendirme yetisidir. Bunların eksikliği, konuya derinlikli bakışın sağlanamamasına, doğru değerlendirmelerin yapılamamasına ve doğru bağlamların kurulamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla muhabir, haber kaynağını söylediklerini aktarmaktan ileriye gidememektedir. Sadece nükleer enerji üzerinden ele alınacak olursa muhabirin tarafları tanımaması, tarafların savundukları argümanları, kullanmayı tercih ettikleri sözcükleri ve terimleri bilmemesi, örneğin nükleer karşıtı bir gözle haber yazarken nükleer taraftarı tanımlamaları kullanmasına dahi yol açabilmektedir. Örneğin her iki ülke basınında da reaktör ve nükleer santral arasındaki farkın bilinmediği, reaktör yerine genellikle nükleer santral ifadesinin kullanıldığı gözlenmektedir.

Eklenmelidir ki iki ülkenin basınına da yansıyan nükleer taraftarı argümanlar "Enerji sorununun çözümü için nükleer enerji gerekli", "Nükleer enerji istihdam yaratır", "Nükleer enerji dışa bağımlılığı azaltır" ve "Nükleer enerji ucuzdur" şeklinde hemen hemen aynıdır. 1990'ların sonunda "Küresel iklim değişikliğini önlemek için kömür yerine nükleer enerji tercih edilmeli" argümanı ise Türkiye gazetelerinde 2000'li yıllar itibariyle kendini göstermiştir. Bu argümanın Türkiye'de "Nükleer enerji çevrecidir" versiyonu da bulunmaktadır.

Her iki ülke basınında da ortak olan nükleer taraftarı argümanlar ise nükleer enerjinin tehlikeli olduğu, nükleer santralların açık birer terör hedefi olduğu ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanıldığı takdirde nükleer enerjiye gerek olmadığı yönündedir. Bu noktada eklenmelidir ki İspanya nükleer enerji üreten bir ülke olduğundan, nükleer taraftarı ABC gazetesi dahi nükleer güvenlik konusunu ciddiye almaktadır. Türkiye'de ise nükleer güvenlik konusunun yeterince ciddiye alınmadığını, özellikle Fukuşima nükleer kazasının ardından hükümet tarafından yapılan ve gazetelerin hiç bir süzgeçten geçirmeden yorumsuz olarak başlıktan aktardığı "Uçak düşecek diye uşağa binmiyor musunuz?", "Evleriniz de tüp gaz kullanmıyor musunuz?", "Bekarlık nükleerden daha tehlikeli" şeklindeki argümanlar da göstermektedir. Bu noktada belirtmek gerekmektedir ki her iki ülke basının TMI, Çernobil ve Fukuşima nükleer kazalarında benzer tutumları sergilemiş; hükümetin ve devletin çıkarları doğrultusunda okurun endişelenmesini engellemek ve kazalara rağmen okurun nükleer

enerjiye dair rızasını üretmek için "Bizim için tehlike yok" şeklinde yayın yapmış; daha sonra da nükleer kazaları, genellikle meydana geldikleri ülke bağlamında ele almış ve okurun nükleer enerjiyi sorgulamasına neden olacak yayınlar yapmamaya dikkat etmiş olmalarına rağmen; nükleer enerji konusundaki tarafından bağımsız olarak İspanya basını kuvvetle muhtemel sahip olduğu reaktörlerden dolayı kendini risk altında görerek nükleer güvenlik konusunu ciddiye almakta, Cumhuriyet hariç Türkiye basını ise nükleer güvenlik konusuna özellikle siyasetçilerin gayrı ciddi ve olayın önemini kavrayamamış demeçlerini olduğu gibi yorumsuz bir biçimde okura yansıtarak aynı tutumun bir parçası olmaktadır.

Son olarak belirtilmelidir ki; her iki ülkede de özellikle 2010'dan sonra basılı gazetelerde yavaş yavaş nükleer karşıtı eylem haberleri azalmış olduğu dikkat çekmektedir. Bunda yeni medya teknolojilerinin ve sosyal medyanın haber okuma alışkanlığını değiştirmesinin etkisi vardır. Eylem haberi daha eylem olurken tüketilmekte, ertesi günün gazetesi için çoktan eskimiş olmaktadır.

5 SONUÇ

İspanya ile Türkiye, söylenegeldiği üzere Akdenizli olduklarından ya da diğer bir deyişle coğrafi konumlarından ötürü değil; tarihsel, kültürel ve toplumsal etmenlerle birlikte Sanayi Devrimi'nin belirlediği ekonomik konumlarından dolayı birbirine benzeyen; İspanya'nın nükleer enerji üretmesi ve fakat Türkiye'nin nükleer enerji üretmemesine rağmen bu yöndeki ısrarı nedeniyle ise birbirinden farklı iki ülke olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu iki ülke nükleer karşıtı hareketin yazılı basındaki temsiliyetine odaklanan bu çalışma için uygun birer zemin olarak karşımızda durmaktadır.

Çalışma, her iki ülkenin medyasını temsilen Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet ile El País ve ABC gazetelerindeki nükleer karşıtı hareketin 1970-2015 yılları arasındaki ayak izlerine odaklanmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi, Gramsci'nin Hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları kavramsallaştırmaları olmak üzere haber medyasında toplumsal güç-iktidarın üretimine ilişkin sorgulamacı bir bakış açısını da beraberinde getiren eleştirel yöntemler olarak seçilmiştir.

Toplumun büyük kesiminin küçük bir elit grup tarafından nasıl yönetil(ebil)diğini Hegemonya ile açıklayan Gramsci, bu kavram çerçevesinde "rıza" kavramını ortaya atmış ve devlete ait elit sınıfın halkın üzerindeki hegemonyasının sürdürebilmesi için rızayı zorun yanına dahil etmiştir. Diğer bir deyişle devlet, "zor" ve "rıza" kavramlarının birlikteliğinden oluşmaktadır. Toplumsal rızanın oluşturulması tahakkümü kolaylaştırmakta; devlet, zorun ardından halkın rızasını alabildiği ölçüde başarılı olmakta ve halkın üzerindeki hegemonyasını yani ideolojik ve kültürel kontrolünü kolaylıkla kurmakta/devam ettirmektedir.

O halde elit azınlığın hegemonyasını kurmak için halkın rızasını sağlayacak araçlara ihtiyaç vardır ki; bunlar aile, okul, kilise ve medya gibi vs. gibi kurumlar olarak sıralanmaktadır. Bu kurumlar üzerinden "organik aydınlar" olarak tanımlanan din görevlileri, öğretmenler, gazeteciler vs. eliyle (liberal kapitalist devletlerde milliyetçi sağ) ideoloji, kültür, ahlak kuralları gibi topluma egemen olması istenen bütün değerler sistemi yayılmaktadır. Alternatif değerler sistemi ise görmezden gelmek, bu düşünceyi savunanları itibarsızlaştırmak ya da bu düşünceye karşı açıktan savaş açmak gibi yöntemlerle yok edilmeye çalışılmaktadır.

Hegemonya kavramsallaştırması çerçevesinde Gramsci'nin ideolojinin anlamını genişleterek ve soyut olan bu terime maddi bir yapı ve siyasi keskinlik kazandırarak açtığı yolda Althusser ilerlemiş ve başlı başına bir ideoloji teorisi ortaya atmıştır ki; bu teori Althusser'in Marksist teoriye yaptığı en önemli katkıları arasındadır. Klasik Marksist anlayışın aksine Althusser, üst yapıya; devletin baskı aygıtının yanına Dinî DİA, Öğretimsel DİA, Aile DİA'sı, Hukuki DİA, Siyasal DİA, Sendikal DİA, Haberleşme DİA'sı ve Kültürel DİA olarak sıralanan devletin ideolojik aygıtlarını da eklemiş; bunların devlet iktidarını ele geçirmede, devlet aygıtını yenilemede ve üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesindeki rollerinin öneminden söz etmiştir. Zira Althusser'e göre sınıfların DİA'ların üzerinde hegemonyasını uygulamadan devlet iktidarını sürekli olarak elinde tutması mümkün değildir. Bu anlamda Althusserci ideolojik aygıtların, özneleri iktidara baskıdan çok rıza ile bağlayan hegemonik aygıtlar olarak da yorumlanması mümkündür.

Althusser, medyayı devlet aygıtının kontrolünde ideolojinin taşıyıcısı olarak devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak görmektedir. Ona göre medya, Gramsci'nin de işaret ettiği gibi, ideolojiyi halka taşıyarak günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm ve ahlâkçılık ile beslemektedir. Böylelikle de toplumsal değerler, haber üretimini egemen sınıfın bakış açısıyla yapan medya üzerinden de yeniden ve yeniden üretilmektedir.

Bu noktada karşımıza "rızanın üretimi" kavramı çıkmaktadır. Kavram, ilk kez 1922'de Walter Lippmann tarafından kullanılmıştır. Ona göre rıza üretimi süreci propagandayı da içermekte ve demokrasi pratiğini yükselten bir işlev görmektedir. Edward L. Bernays ise 1947'de rıza mühendisliğini "demokratik sürecin özü, ikna etme ve önerme özgürlüğü" olarak tanımlamıştır. Rıza üretimi kavramını medya pratikleri üzerinden ele alan ise Edward Herman ve Noam Chomsky olmuştur. İkili 1988'de 'Rızanın İmalatı" adlı kitaplarında bir propaganda modeliyle, ideolojik kurum olarak tanımladıkları medyada haberlerin nasıl egemen düşüncenin bakış açısıyla sunulduğunu ortaya koymuşlardır.

Medyanın toplumsal iktidar yapılarını üretmekteki rolü konusunda Teun Adrian van Dijk da benzer biçimde düşünmektedir. van Dijk'a göre medya, seçkinlerin sözcüsü değil, simgesel boyutunu yönettiği toplumsal iktidar yapısının kalıtsal bir parçasıdır ve bu haliyle gizli ya da açıktan, egemen söylemi tekrar ve tekrar üretmektedir. İdeolojiler de büyük oranda söylem yoluyla edinilmektedir ki; söylem de medya aracılığıyla yayılmaktadır. Hal böyleyken

teorik olarak Gramsci'nin Hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Araçları kavramsallaştırmalarına dayanan bu çalışma yöntem olarak; disiplin, güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi konular üzerinden güç ilişkileri, değerler, ideolojiler, kimlik tanımlamaları gibi çeşitli toplumsal olguların, (özellikle haber) söylem(i) yoluyla bireylere ve toplumsal düzene yansımasıyla ilgilenen van Dijk'ın, Eleştirel Söylem Çözümlemesi disiplininin bir temsilcisi olan sosyobilişsel yöntemini kullanmıştır.

van Dijk'ın sosyobilişsel yönteminde "biliş" kavramı büyük önem taşımaktadır. van Dijk'a göre biliş düşünce, algı ve yeniden sunum gibi zihinsel işlevler dizisidir; söylem ve toplum arasındaki ilişkiler bilişsel ögeler üzerinden gerçekleşmektedir ve sosyal biliş dolayımlı ortak bilginin ve inanç-kanaatlerin temel kaynağı ise medyadır.

Medya, Türkiye'de bir devlet politikası olarak uygulanan nükleer enerji ısrarı çerçevesindeki nükleer enerjiye geçiş ve İspanya'da Franco'nun mirası olarak yine bir devlet politikası şeklinde devam ettirilen nükleer enerji üretim/kullanım sürecinde de başat rol oynamaktadır. Zira nükleer enerjiye geçmek ya da TMI, Çernobil ve Fukuşima nükleer kazalarına rağmen bu enerji biçimini kullanmaya devam etmek gibi kararlar ve bu kararların uygulanma süreçleri yaşamın her alanını etkileyecek nitelikte olduğundan, bunların uygulanabilmesi ancak halkın rızasına bağlıdır. Nükleer enerjiye dair halkın rızasının üretildiği kurum olarak ise karşımıza medya çıkmaktadır. Bu iki ülkenin medyası arasında çalışmanın merkezindeki nükleer enerji ve nükleer karşıtı harekete yaklaşım biçimini belirleyen iki temel farklılık ve bir benzerlik bulunmaktadır.

Bunlardan biri İspanyol basınını temsilen incelenen iki gazetenin –zaman zaman eleştirseler dahi- en başından itibaren ideolojik olarak birer siyasi partiyi destekliyor olmalarıdır: ABC muhafazakar Halk Partisinin (PP), El País ise sosyal demokrat İspanya Sosyalist İşçi Partisinin (PSOE) tarafındadır. Bu destek ve partilerin ideolojilerine/savundukları görüşlerle paralel olarak biçimlenen genel yayın politikası ne konjonktürel, ne gazetenin sermaye yapısındaki ne de gazetenin yönetimindeki değişikliklerden etkilenmektedir. Türkiye basınında ise bu durumun tersi mevcuttur. Sadece sol-Kemalist çizgideki Cumhuriyet gazetesinin, başından beri desteklediği tek bir sosyal demokrat parti olmasa da diğer iki gazeteye göre ideolojik yapısı belirgin ve keskindir. Ana

akımın önemli temsilcilerinden olan Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin ise destekledikleri partiler, dolayısıyla genel yayın politikaları hükümetlere, konjonktüre, sermaye yapılarına ve –özellikle Milliyet için söylenebilir ki- genel yayın yönetmenlerine göre değişiklik göstermektedir.

İki ülke arasındaki diğer farklılık ise nükleer enerji kullanımıdır. İspanya 1960'ların sonundan itibaren nükleer teknolojiye sahip, nükleer enerji üreten ve nükleer enerji kullanan bir ülke iken Türkiye, 1960'lardan itibaren nükleer teknolojiye sahip, nükleer enerji üreten ve nükleer enerji kullanan bir ülke olmak istemiş, bunun için ısrar etmiş ancak olamamıştır. Dolayısıyla İspanya'da nükleer enerji tartışmalarını "İspanya nükleer enerjiyi terk etmeli mi, etmemeli mi?" sorusu, Türkiye'de ise "Türkiye nükleer enerjiye geçmeli mi, geçmemeli mi?" sorusu yönlendirmektedir. Ayrıca söylenmelidir ki İspanya nükleer bir ülke olduğu için İspanya basını için nükleer enerji temel ilgi alanları arasındadır, Türkiye basını için ise nükleer enerji öncelikli konulardan biri değildir. Hürriyet gazetesinin bazı kritik dönemlerin haricinde bu konuya sayfalarında minimum seviyede yer verdiği belirtilmelidir.

Bağlantılı olarak her iki ülke basını da genellikle TMI, Çernobil ve Fukuşima nükleer kazalarında benzer tutumları sergilemiş; hükümetin ve devletin çıkarları doğrultusunda okurun duyduğu endişeyi gidermek ve kazalara rağmen okurun nükleer enerjiye dair rızasını üretmek için "Bizim için tehlike yok" şeklinde yayınlar yapmış; daha sonra da nükleer kazaları, genellikle meydana geldikleri ülke bağlamında ele almış ve okurun nükleer enerjiyi sorgulamasına neden olacak yayınlar yapmamaya gayret etmiş olmasına rağmen; nükleer enerji konusundaki tarafından bağımsız olarak İspanya basını kuvvetle muhtemel sahip olduğu nükleer santraller nedeniyle ülkeyi risk altında görerek nükleer kaza ve nükleer güvenlik konusunu ciddiye almış, Cumhuriyet hariç Türkiye basını ise nükleer güvenlik konusuna özellikle siyasetçilerin gayrı ciddi ve olayın önemini kavrayamamış demeçlerini olduğu gibi yorumsuz bir biçimde okura yansıtarak bu hayati konuda gayrı ciddi tutumun bir parçası olmuştur.

İspanya ve Türkiye basın organlarının nükleer enerjiye yaklaşımını belirleyen ortak nokta ise her iki ülkede de devletin nükleer enerji taraftarı oluşudur. Nükleer enerji, İspanya'ya diktatör Franco'nun mirasıdır ve Franco'nun ölümünün ardından diktatörlüğün sona ermesiyle geçilen demokratik sistemde de bir devlet politikası olarak sürdürülmektedir.

Türkiye'de de çalışmanın odaklandığı zaman diliminde hükümetlerden bağımsız olarak devletin nükleer enerji ısrarı sürmüştür, zira nükleer enerji güçlü devlet olmanın bir nişanesi olarak algılanmaktadır.

Hal böyleyken İspanya gazetelerinden ABC, bir devlet politikası olan ve PP'nin de savunduğu nükleer enerji taraftarı yayın çizgisine sahiptir. El Pais'in yayın çizgisi ise PSOE'nin -gerek bir devlet politikası olmasından dolayı nükleer enerjiye kapılarını tamamen kapatamaması gerekse de nükleer enerjiyi her daim bir alternatif olarak görmesinden dolayı- zor koşullarda nükleer enerjiyi kabul edecek kadar nükleer karşıtı şeklinde tanımlanabilir. Ancak bu yayın çizgisi aslen tutarsız olup gazete nükleer karşıtı söylemin yanı sıra nükleer taraftarı söylemi de üreterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını da sağlamakta ve egemen görüşün bu konudaki hegemonyasına hizmet etmektedir.

Türkiye basınından sol-Kemalist Cumhuriyet, gazetenin büyük baskılar gördüğü 12 Eylül sonrasına denk gelen Çernobil dönemi haricinde net bir biçimde nükleer karşıtı yayın çizgisini sürdürmüştür; üstelik gazetenin nükleer enerjinin yanlış bir teknolojik karar olduğu yolundaki bakış açısı, zaman içinde bunun yanlış bir siyasi karar olduğu şeklinde değişmiştir. Ancak çalışmanın yan sonuçlarından biri olarak mutlaka vurgulanmalıdır ki Cumhuriyet gazetesinin 12 Eylül sonrasında, bir önceki dönemin sonunda oturttuğu nükleer karşıtı yayın çizgisinin aksine iktidarın nükleer enerjiye dair uygulamalarını eleştirmemek, hatta zaman zaman bu uygulamaları savunmak üzerine kurduğu yayın çizgisi çerçevesinde hükümet yetkilileri ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin yaptığı her açıklamayı hiç sorgulamadan doğru kabul ederek günlerce manşetten görmüş ve adeta Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun resmi bülteni gibi çalışmıştır. Bu anlamda siyasetçilerin ve bürokratların gayriciddi ve halk sağlığıyla adeta dalga geçer nitelikteki söylemlerini yeniden üreten, yayan ve radyasyona dair halkın rızasını sağlayan Cumhuriyet gazetesinin sorumluluğu da dikkatlerden kaçmamalıdır.

Milliyet gazetesinin ise genellikle nükleer taraftarı, ancak yayın yönetmenlerine bağlı olarak nükleer karşıtlarının temsiliyetine de yer verecek şekilde bir yayın çizgisinden söz edilebilirken Hürriyet gazetesi ise -hükümetler, gazetenin hükümetlerle ilişkileri, siyasi konjonktür gibi pek çok parametreye bağlı olarak- hem nükleer karşıtı hem de nükleer taraftarı söylemi üretmiş, bu anlamda bir denge politikası gütmüştür. Ancak 12 Eylül

sonrasına denk gelen Çernobil döneminde Hürriyet'in hiç bir yayın hükümeti eleştirmezken – elbette yine denge politikası çerçevesinde olmak üzere- hükümeti eleştiren ve kamu yararı güden haberleri manşetten verdiğine de dikkat çekmek gerekmektedir. Zira bu haberlerin radyasyonlu çay krizinden dolayı bakan düzeyine kadar görevden almalara yol açtığını da mutlaka not düşmek gerekmektedir.

Dolayısıyla nükleer enerji konusunda yukarıda özetlendiği şekilde farklı yayın çizgilerine sahip olan bu gazetelerden 1970-2015 yılları arasında nükleer enerjiyle ilgili İspanya'dan **ABC'nin** 1970'lerde 52, 1980'lerde 156, 1990'larda 89, 2000'lerde 150 ve 2010'larda 69 olmak üzere **toplam 516** ve **El Pais'in** 1970'lerde 97, 1980'lerde 221, 1990'larda 146, 2000'lerde 226 ve 2010'larda 151 olmak üzere **toplam 841** haberi ile Türkiye'den **Cumhuriyet'in** 1970'lerde 44, 1980'lerde 100, 1990'larda 140, 2000'lerde 186 ve 2010'larda 148 olmak üzere **toplam 618**, **Milliyet'in** 1970'lerde 95, 1980'lerde 161, 1990'larda 31, 2000'lerde 36 ve 2010'larda 62 olmak üzere **toplam 385** ve **Hürriyet'in** ise 1970'lerde 5, 1980'lerde 68, 1990'larda 23, 2000'lerde 16 ve 2010'larda 74 olmak üzere **toplam 112** haberi incelenmiştir.

Çalışmanın ana odak noktası olan nükleer karşıtı hareketin iki ülkenin yazılı basınındaki temsiliyetinin sadece Cumhuriyet gazetesinde olumlu, nitelikli ve sürdürülebilir olduğu; gazetede düzenli olarak hem nükleer karşıtı protesto gösterilerinin, basın açıklamalarının ve etkinliklerin haberleştirildiği hem de nükleer enerji ile ilgili haber yapılırken bir taraf olarak nükleer karşıtlarından görüş alındığı, görüş alınamayan haberlerde ise art alan bilgisi şeklinde nükleer karşıtı argümanların ve nükleer karşıtlarının görüşlerinin habere eklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda gazetenin ekolojik farkındalığa sahip olduğu mutlaka söylenmelidir.

Milliyet gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyeti, genel yayın yönetmenlerine göre değişmekle birlikte genellikle olumsuz, niteliksiz ve sürdürülemezdir; gazete nükleer karşıtlarının yaptıkları protesto gösterilerini, basın açıklamalarını ve etkinliklerini genellikle görmezden gelmekte, haberini yaptığı nükleer karşıtı etkinliklerde nükleer karşıtlarını "kamu düzenini bozan", "polise karşı gelen" kişiler olarak kodlayarak nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmektedir. Gazete sadece eyleme odaklanmakta, nükleer karşıtlarının açıklamalarına haberde yer vermeyerek bu görüşleri okura iletmemekte ve böylelikle özellikle

nükleer karşıtı protesto haberlerini maskelemektedir. Nükleer enerji ile ilgili haber yaparken taraf olarak nükleer karşıtlarından görüş almamakta ve art alan bilgisi şeklinde nükleer karşıtı argümanlara ve nükleer karşıtlarının görüşlerine yer vermeyen gazete sadece egemen görüşü okura ileterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını üretmektedir.

Çalışmanın bir diğer sonucu olarak Hürriyet gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetinin olumlu olmasına rağmen niteliksiz ve sürdürülemez olduğu söylenmelidir. Gazete zaman zaman haberleştirdiği nükleer karşıtı protesto gösterilerinde her ne kadar nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmese de nükleer enerji ile ilgili haber yaparken taraf olarak nadiren nükleer karşıtlarından görüş almakta ve haberlerinde art alan bilgisi şeklinde nükleer karşıtı argümanlara nadiren yer vermektedir. Ancak gazetenin kritik dönemlerde eleştirel bir gözle yaptığı kamu yararını gözeten haberlerinin büyük önem taşıdığı söylenmelidir.

İspanyol basınından El País gazetesinde nükleer karşıtlarının temsiliyetinin olumlu olmasına rağmen niteliksiz ve sürdürülemez olduğu söylenebilir. Gazete zaman zaman haberleştirdiği nükleer karşıtı protesto gösterilerinde nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmemektedir ancak haberde nükleer karşıtı argümanlara ya da nükleer karşıtlarının ifadelerine rastlanmamaktadır. Gazete rutin haberlerinde art alan bilgisi şeklinde nükleer karşıtı argümanlara nadiren yer vermektedir. Türkiye basınından farklı olarak bu konuda gazetenin özel haberlerine rastlanmamaktadır ancak nükleer taraftarı ve nükleer karşıtı uzmanlarla yapılmış bolca söyleşi mevcuttur.

ABC gazetesinde ise nükleer karşıtlarının temsiliyeti çok az olmakla birlikte olumsuz, niteliksiz ve sürdürülemezdir. Gazete nükleer karşıtlarının yaptıkları protesto gösterileri, basın açıklamaları ve etkinliklerini genellikle görmezden gelmekte, haberini yaptığı nükleer karşıtı etkinliklerde nükleer karşıtlarını "kamu düzenini bozan", "polise karşı gelen", "komünist", "SSCB ajanı" ve özellikle 1970'lerin sonunda ETA'nın da Bask Ülkesindeki bir nükleer santrale karşı çıkmasından dolayı "terörist" olarak kodlayarak nükleer karşıtları hakkında olumsuz imaj üretmektedir. Nükleer enerji ile ilgili haber yaparken taraf olarak nükleer karşıtlarından görüş almamakta ve art alan bilgisi şeklinde nükleer karşıtı argümanlara ve nükleer karşıtlarının görüşlerine yer vermeyen gazete sadece egemen görüşü okura ileterek okurun nükleer enerjiye dair rızasını üretmektedir.

Dolayısıyla çalışmadan çıkan ana sonuç şöyledir ki; İspanya basınından ve Cumhuriyet gazetesi hariç olmak üzere Türkiye basınından nükleer karşıtı hareketi takip etmek, nükleer karşıtlarının düşüncelerini ve nükleer enerji tartışmasında sundukları argümanları etraflıca öğrenmek mümkün değildir. Diğer bir deyişle basın, nükleer enerji tartışmasının bir tarafı olan nükleer karşıtların sesini sürekli ve nitelikli olarak okura ulaştırmamıştır. Haberlerde nükleer enerji genellikle ekonomik bir yatırım ve teknik bir konu, nadiren ise siyasi bir tema ve özellikle kaza dönemlerinde toplum sağlığını tehdit eden bir unsur olarak ele alınmış, ancak genellikle doğru bir perspektifle kurulmuş ekolojik bakış açısı eksik bırakılmıştır. Bu eksikliği hem gazetelerin konunun bu yönünü okura aktarmak istenmeyerek görmezden gelmesi hem de yine gazetelerin ekolojik körlüğüyle açıklamak mümkündür.

Bu noktada vurgulanmalıdır ki; gazetecilik mesleğinin etik kodlarını belirleyen ve bu nedenle medya tarafından da sık sık referans verilen toplumsal sorumluluk kuramının önerdiği taraflara eşit mesafede olma ilkesi haberin tarafsızlığını sağlamamakta, zira haberin tarafını haberin hangi görüş ya da iddia üzerine kurulduğu, haberde kullanılan stratejik uzmanlar, haberin kimin gözüyle nasıl bir dil ile yazıldığı, görünürlüğü, hiyerarşideki yeri; hangi sayfada ve sayfada nerede bulunduğu vs. gibi özellikler belirlemektedir. Çalışmanın dayandığı teorik çerçevenin dışında dahi olsa belirtilmelidir ki; çalışma kapsamında incelenen dönemlerde, nükleer enerji ile ilgili konularda genellikle toplumsal sorumluluk kuramına dahi uyulmadığı ancak uyulan örneklerde de taraflara eşit söz hakkı vermenin; haberin, egemen ideolojinin yönlendirdiği nükleer taraftarı söylemi yeniden üretmesine ve nükleer enerjiye dair rıza sağlamasına engel teşkil etmediği görülmektedir. Çalışma kapsamında 45 yıllık süreç içinde iki ülkeden beş gazetenin nükleer enerji haberlerinin incelenmesi sonucunda ulaşılan bu sonuç, Stuart Hall'ın "tarafsızlık" söyleminin devletin dolayımını gerektirdiği tespitiyle de uyumludur. Bu anlamda Cumhuriyet gazetesi hariç her iki ülkenin çalışma kapsamındaki basın organlarının nükleer enerji odaklı haber üretimini egemen sınıfın bakış açısıyla yaptıkları ve nükleer enerji konusunda Althusser'in kavramsallaştırmasıyla devletin birer ideolojik aygıtı oldukları görülmektedir.

Belirtmek gerekmektedir ki; çalışmadan elde edilen veriler ışığında Avrupa demokrasisine sahip bir ülke olan İspanya ve her ne kadar demokrasinin ne kadar sağlıklı

olduğu tartışılsa da Türkiye basınında; El País, Milliyet ve Hürriyet olmak üzere nükleer enerji ile ilgili denge politikası izleyen yayın organlarında nükleer karşıtı temsiliyetin bulunması ancak bu temsiliyetin nitelikli ve sürdürülebilir olmaması ve fakat bu temsiliyetin özellikle 12 Eylül 1980 darbesinin etkisinin sürdüğü 1980'lerde Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet olmak üzere çalışma kapsamındaki tüm gazetelerde yok olması; 2010 sonrasında ise giderek otoriterleşen Türkiye'de Cumhuriyet gazetesi hariç olmak üzere basında yavaş yavaş azalması şu çıkarımı mümkün kılmaktadır: Basın ve ifade özgürlüğüyle birlikte anılan liberal demokratik sistem, (denge politikası çerçevesinde de olsa) gazetelerde olumlu ya da olumsuz olmak üzere nükleer karşıtlarının temsiliyetini sağlamakla birlikte karşıt seslerin okura doğru, nitelikli ve sürekli biçimde iletilmesini sağlamamaktadır. Ancak ne kadar işlediği tartışmalı olsa da demokratik sistemin kaybı gazetelerdeki dengenin çeşitli nedenlerle iktidardan yana değişmesine ve dolayısıyla gazetelerde nükleer karşıtlarının (olumlu/olumsuz) temsiliyetinin dahi yok olmasına ve karşıt seslerin tamamen görmezden gelinmesine yol açmaktadır.

Ancak gazetelerin nükleer karşıtlarını bu görmezden gelme hali, zaman zaman gazetecilik profesyonelleri tarafından delinebilmektedir. Zira mikro yapı analizlerinde ortaya çıkan bir sonuç ise nükleer enerji ile ilgili yayın çizgileri tutarsız olan gazetelerde Van Dijk'ın söylediği gibi gazetecilik profesyonellerinin, kendi yarattıkları temsiliyet alanında nadiren de olsa eleştirel haberler yapabildiği, çalışmanın alanı dahilinde de nükleer karşıtı göz ve dille yazılmış haberleri yayına sokabildikleridir ki; bu beceri de alanında uzman olmakta doğru orantılıdır. Fakat genellikle bu tip haberlerin başlık grupları editör tarafından gazetenin yayın çizgisine uygun olarak atılmakta ve böylelikle başlık grupları ve haber metni arasında söylem farkı oluşmaktadır. Müdahale görmeden gazetede çıkan bu haberlerin yazı işleri ya da editörün gözünden kaçmış olma olasılığı düşüktür. Dolayısıyla bu noktada karşımıza iki olasılık çıkmaktadır. İlki gazetenin yazı işleri tarafından bu haberlere doğal denge politikası kapsamında izin verilmesidir. İkincisi ise haberi okuyarak gazetenin çizgisine oturtmakla görevli olan editörün de nükleer karşıtı bir bakış açısına sahip olması ve kendi temsiliyet alanında inisiyatif kullanarak haberin o şekilde çıkmasına göz yummasıdır.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç ise Cumhuriyet hariç her iki ülkenin basınında da nükleer karşıtı hareketi temsilen Greenpeace öne çıkmış olmasıdır. Bunun olası nedenleri Greenpeace'in uluslararası bir çevre örgütü olması, toplum nezdinde

güvenilirliğinin ve bilinirliğinin fazlalığı, haber değeri yüksek olan ilgi çekici eylemler yapması, özellikle son yıllarda haber formatında basın bültenini ve yüksek çözünürlüklü görsel malzemeleri eylemin hemen ardından haber merkezlerine ulaştırması ve her iki ülkede de özellikle nükleer karşıtı bakış açısı ile yazılmış haberlerde "ülkeyi karıştırmak için ülkeye gelen yabancılar" imasına olanak sağlaması olarak sıralanabilir.

Çalışmanın yan sonuçlarından biri olarak her iki ülkenin basınına da yansıyan nükleer taraftarı ve nükleer karşıtı argümanların -her ne kadar yerel argümanlar mevcut olsa da- dönemlere göre farklılık göstermekle birlikte toplamda aynı olduğudur. Ortak olan nükleer taraftarı argümanlar "Enerji sorununun çözümü için nükleer enerji gerekli", "Nükleer enerji istihdam yaratır", "Nükleer enerji dışa bağımlılığı azaltır" ve "Nükleer enerji ucuzdur" şeklinde hemen hemen aynıdır. 1990'ların sonunda "Küresel iklim değişikliğini önlemek için kömür yerine nükleer enerji tercih edilmeli" argümanı ise Türkiye gazetelerinde 2000'li yıllar itibariyle kendini göstermiştir. Bu argümanın Türkiye'de "Nükleer enerji çevrecidir" versiyonu da bulunmaktadır.

Ortak olan nükleer karşıtı argümanlar ise nükleer enerjinin tehlikeli olduğu, nükleer santralların açık birer terör hedefi olduğu ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanıldığı takdirde nükleer enerjiye gerek olmadığı yönündedir. Bu noktada eklenmelidir ki İspanya nükleer enerji üreten bir ülke olduğundan, nükleer taraftarı ABC gazetesi dahi nükleer güvenlik konusunu ciddiye almaktadır. Türkiye'de ise nükleer güvenlik konusunun yeterince ciddiye alınmadığını, özellikle Fukuşima nükleer kazasının ardından hükümet tarafından yapılan ve gazetelerin hiç bir süzgeçten geçirmeden yorumsuz olarak başlıktan aktardığı "Uçak düşecek diye uşağa binmiyor musunuz?", "Evleriniz de tüp gaz kullanmıyor musunuz?", "Bekarlık nükleerden daha tehlikeli" şeklindeki argümanlar da göstermektedir.

Her iki ülkede de nükleer enerji alanında haber yapan muhabirlerin konuya vakıf olmadığı sonucuna varılmıştır. En basit terimler yanlış kullanılmakta; reaktör ile santral ayrımı dahi yapılamamakta, nükleer karşıtı bakış açısıyla yazılan haberlerde nükleer taraftarı ifadelere rastlanılmakta ve zaman zaman okura yanlış bilgiler aktarılmaktadır. Eleştirel bakış açısıyla haber yazmaktan ziyade "dedi" haberciliği diye anılabilecek olan, haber kaynaklarının söyledikleri hiç sorgulan(a)madan okura sunulmaktadır.

Çalışmada ortaya çıkan diğer bir sonuç da gazetelerin genelde enerji, özelde ise nükleer enerji ve yenilenebilir enerji konularına bakış açılarıyla ilgilidir. Cumhuriyet gazetesi de dahil her iki ülkenin basınında yukarıda nükleer karşıtı argümanlar arasında sayıldığı üzere nükleer enerjiye alternatif olarak yenilenebilir enerjiyi savunma refleksi yaygındır. Bunda dünyadaki ana akım nükleer harekete paralel olarak İspanya ve Türkiye nükleer karşıtı hareketlerin argümanlarından biri olan "nükleere gerek yok, rüzgar ve güneş yeter" argümanının ve gelişmekte olan yenilenebilir enerji sektörünün payı vardır. Ancak modern dünyada enerji ihtiyacı her geçen gün daha da artmaktadır: Alışveriş merkezlerinin 24 saat aydınlık olabilmesi, yazın 35 derece sıcaklıkta iş yerlerinin, gökdelenlerin, mağazaların sanki kış mevsimindeymişçesine 20 dereceye kadar soğutulabilmesi, kışın 20 derece sıcaklıkta bu mekanların 35 dereceye kadar ısıtılabilmesi, fabrikalar ve ağır sanayinin işleyebilmesi; mikro ölçekte kişisel bilgisayarların ve telefonların şarj edilebilmesi için elektriğe ihtiyaç vardır ve enerji tipinden bağımsız olarak bu açığın daha fazla enerji üretilerek kapatılamayacağı açıktır. Kaldı ki merkezi, şehirler ve metropoller olan modern dünyada yenilenebilir enerji üretimi dahil insanın attığı her adım doğaya zarar vermektedir ve kentli modern yaşamın bedelinin bu yaşamı sürmeyen kır hayatı ödemektedir. Hal böyleyken bu tartışmayı sadece enerji üretim biçimlerine sıkıştırmak tartışmanın özünü perdeleyerek sistem içi çözümler üretmeye hizmet etmektedir. Oysa sorun bir sistem sorunudur ve çözüm de "küçülme" ya da "enerji kooperatifleri kurma" gibi sistem karşıtı yöntemlerden geçmektedir. Hal böyleyken nükleer karşıtı bir yayın çizgisine sahip olan Cumhuriyet de dahil olmak üzere İspanya ve Türkiye basınından hiç bir gazete enerji adaleti talebini dillendirmemiş, "Kimin için enerji?" sorusunun peşine düşmemiştir. Hem Türkiye hem de İspanya basınının sorunu doğru tanımlamamasının iki nedeni vardır. İlki, basının "ortak duyu" çerçevesinde yayın yaparak kapitalist sistemi sorgulamamasıdır. İkincisi ise gazetelerde ekoloji alanında bütüncül bir bakış açısına sahip uzman gazetecilerin olmamasıdır.

Uzman gazeteciler özel haberleriyle özellikle yayın politikası doğrultusunda oluşturulan nükleer enerjiyle ilgili yayın çizgisini değiştirmeye olmasa bile zorlamaya muktedirdirler. Ancak bu noktada belirtilmelidir ki; ne Türkiye'de ne İspanya'da iletişim fakültelerinde verilen gazetecilik lisans eğitiminde daha eleştirel olması beklenen ekoloji gazeteciliği bölümü, gazetecilik bölümlerinde ise ekoloji gazeteciliği dersi vardır. Ancak her iki ülkede de birkaç üniversitenin gazetecilik bölümünde çevre gazeteciliği dersine rastlandığı

söylenmelidir. Dolayısıyla her iki ülkede de ekoloji alanında çalışan muhabirler herhangi bir eğitim almamakta, ancak bu alanda haber yaparken haber kaynaklarından duydukları bilgiler –ki genellikle bu bilgiler sorgulanmamaktadır- ve meslektaşlarının yaptıkları haberler üzerinden çoğunlukla el yordamıyla bilgi sahibi olmakta, eğer ekoloji ilgi alanlarına giriyorsa ayrıca okumalar yaparak kendilerini yetiştirmektedirler. Bu anlamda gazetenin, muhabirin gelişmesi ve alanında uzmanlaşması için herhangi bir katkısı olmamaktadır. Oysa ekoloji muhabirinin alanına dair bilimsel ve bütünsel bakış açısı, lisans eğitimi sırasında kendisine kazandırılmalıdır.

Öte yandan sadece ekoloji alanında çalışan muhabirlerin ya da editörlerin değil, gazetenin tümünün ekolojik farkındalığının gelişmesi, gazetenin bu konudaki yayın çizgisi ve hatta yayın politikasının oluşumu/değişimi açısından elzemdir. Bu anlamda devlet üniversitelerindeki iletişim fakültelerinin gazetecilik bölümlerine ekoloji gazeteciliği dersinin koyulması, ders içeriğinin ekoloji biliminin ve eleştirel gazetecilik teorilerinin ilkelerine göre hazırlanması ve bu alanda duyduğunu olduğu gibi okura aktarmaktan öte duyduğunu sorgulayan gazetecilerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir.

Gazetecilik bölümlerine eklenecek ekoloji gazeteciliği dersi için İspanya ile Türkiye üniversitelerinin gazetecilik bölümleri tarafından deneyim aktarımına olanak tanıyan ortak bir proje geliştirmek, karşılıklı olarak bu projeyi uygulamaya koymak ve bu proje çerçevesinde ülkeler arasında kısa süreli öğrenci değişimi yapmak dersin niteliğini arttırıcı bir yöntem olarak karşımızda durmaktadır.

Gazetecilik meslek örgütleri ile ekoloji alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin işbirliği sonucunda da özellikle hali hazırda yetişmiş gazetecilik profesyonelleri için meslek içi eğitim programlarının oluşturulması da ekoloji gazeteciliğinin gelişimi için zorunludur. Bu işbirliğinin iki ülke arasındaki gazetecilik meslek birlikleri ve ekoloji alanında çalışan örgütler arasında yürütülmesi ise zor ve fakat imkansız değildir.

Elbette eğitim işin sadece bir ayağını oluşturmaktadır. Bunun dışında mutlaka belirtmek gerekmektedir ki nükleer enerji haberleri ve bu haberlerdeki nükleer karşıtı hareketin temsiliyeti ülkenin siyasi yapısından, diğer ülkelerle ilişkilerinden, konjonktürden, ülkedeki gazetecilik geleneğinden ve iktidarların gazeteciliğe bakışından bağımsız değildir.

Ekoloji haberciliği üst başlığı altında nükleer enerji haberciliği üzerine yapılmış elinizdeki bu çalışma, ele aldığı konu ve bağlam itibariyle gazetecilik alanında her iki ülke için de bir ilktir. Bu çalışmayla hayati bir konu olarak değerlendirilen nükleer enerji konusuna nükleer enerjiden çıkış planları yapan İspanya ve nükleer enerjiye geçmeye hazırlanan Türkiye olmak üzere iki ülke üzerinden dikkat çekmek, özel olarak nükleer enerji haberciliğine genel olarak ise ekoloji haberciliğine yaklaşım açısından fayda sunmak ve bu alanda çalışmak isteyen akademisyenler için küçük de olsa bir yol açmak amaçlanmıştır. Nükleer enerji haberciliği, (küresel) iklim (değişikliği) haberciliği, kent haberciliği gibi pek çok alt dalı içeren ekoloji gazeteciliği; her ne kadar üzerine yapılmış akademik çalışmalar bulunsa da yeni ve bir o kadar önemli bir çalışma alanı olarak karşımızda durmakta ve akademisyenlerin daha çok ilgisini hak etmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adaklı, Gülseren. Türkiye'de Medya Endüstrisi; Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ütopya Yayınevi, Ankara: 2000.

Aktürk, Şener. Türkiye'nin Kimlikleri, İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2013.

Alan, Ümit. Saray'dan Saray'a Türkiye'de Gazetecilik Masalı, İstanbul: Can Yayınları, 2015.

Alemdar, Korkmaz ve İrfan Erdoğan. Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, Ankara: Erk Yayınları, 2005.

Alexandra Uchmany, Eva. La vida entre el judaísmo y el cristianismo en la Nueva España 1580-1606, México: Instituto Nacional de la Juventud Mexicana, 1972.

Altschull, J. Hebert. From Milton to Mcluhan The Ideas Behind American Journalism, New York&Londra: Longman, 1990.

Althusser, Louis. İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002

Althusser, Louis. İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003.

Anes, Gonzalo. Historia económica de España, siglos XIX y XX., Barselona: Galaxia Gutenberg, 1999.

Armstrong, Scott. "Sansür Hileleri", Gerçekler Nasıl Karartılıyor?, (Haz.) Lenora Foerstel, Medya ve Savaş Yalanları, İstanbul: Yordam Kitap, 2007, ss. 27-35.

Barrett, Michele. Marx'tan Foucault'ya İdeoloji, İstanbul: Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996.

Beaud, Michel. A History of Capitalism 1500-1980, Londra: MACMILLAN PRESS, 1984.

Belge, Murat. ÖNSÖZ, Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, ss.7-16.

Belge, Murat. İstanbul Gezi Rehberi, İstanbul: İletişim, 2010

Bookchin, Murray. The Third Revolution: Popular Movements in the Revolutionary Era. Londra: Cassell, 1996.

Bozdemir, Mustafa. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Endüstriyel Mirasımız, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011.

Brocate Pirón, Roberto Luis. El Renacimiento Asiático de la Energía Nuclear, Ministerio de Defensa: Centro Superior de Estudios de la Defensa Nacional 2010.

Bustelo, Francisco. Introducción a La Historia Económica Mundial y de España (Siglos XIX-XX), Madrid: Editorial Síntesis, 1996, s.209.

Caldicott, Helen. "Nükleer Enerjiden Tıbbi Çıkarımlar", TMMOB 8. Enerji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2012.

Castells, Manuel, La Ciudad y Las Masas: Sociología de Los Movimientos Sociales Urbanos. Madrid: Alianza Editorial, 1986.

Castro, Américo. Origen, Ser y Existir de Los Españoles, Madrid: Taurus, 1959.

Cemal, Hasan. Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim, İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005.

Chomsky, Naom. Medya Gerçeği, (Çev.) Abdullah Yılmaz ve Osman Akınhay, İstanbul: Everest, 2002.

Chomsky, Noam ve S. Edward Herman. "Propaganda Modeli", Medyanın Kamuoyu İmalatı, İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi, 2004.

Claussen, Angelika ve Alex Rosen. "Nükleer Felaketlerle Yaşamak; Çernobil ve Fukuşima'nın Sağlık Üzerine Etkileri", (Çev.) Alper Öktem, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 2016.

Cohen, Martin ve Andrew Mckillop. Kıyamet Makinesi; Dünyanın En Pahalı Yakıtı Nükleer Enerjinin Ağır Bedeli, İstanbul: İletişim, 2016.

Corral, José del. La Vida Cotidiana en el Madrid del Siglo XVII, Madrid: Ediciones La Libreria, 1999.

Cox, Robert. "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method", Haz. Stephan Gill, Gramsci Historical Materialism and International Relations içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 1993, ss.49-66.

Cruz Seoane, Maria y Susana Sueiro. Una historia de El País y del Grupo Prisa, Barcelona, Spain: Plaza y Janés, 2004.

Çakır, Aslı. Pınar Gürleyen ve Faik Uyanık. "Milliyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv İncelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, ss.91-136.

Çelik, Hilal ve Halil Ekşi. Söylem Analizi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:27, 2013, ss.99-117.

Çilingir, Sedat. "XIV-XVI Yüzyıllar Arasında Türk-İspanyol İlişkileri", T.C. Madrid Büyükelçiliği, Tarih Boyunca Türk-İspanyol İlişkileri içinde. Madrid: Editorial TAM S.L., 2008, ss. 202-219.

Demir, Vedat. Medya Etiği, İstanbul: Beta Yayınları, 2006.

Demir, Vedat. Türkiye'de Medya Siyaset İlişkisi, İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

Dicleli, Bilge, Mahmut Boynudelik, (Ed.), Ekolojik Anayasa, İstanbul: Yeni İnsan, 2011.

van Dijk, Teun Adrianus. News As Discourse, New Jersey: Lawrance Erlbaum Associates, 1988.

van Dijk, Teun Adrianus. "Social Cognition and Discourse", (Haz.) H. Giles ve W.P. Robinson, Handbook of Language and Social Psychology içinde. New York: John Wiley & Sons, 1990, ss.163-183.

van Dijk, Teun Adrianus. “The Interdisciplinary Study of News As Discourse”, (Haz.) K. Bruhn-Jensen ve N. Jankowksi, Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research içinde. Londra: Routledge, 1991, ss.108-120.

van Dijk, Teun Adrianus. "Opinions and Ideologies in The Press”, (Haz.) Allan Bell ve Peter Garrett, Approaches to Media Discourse içinde. Oxford: Blackwell, 1998, ss.21-63.

van Dijk, Teun Adrianus. “Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım”, (Haz.) Barıs Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barıs Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji içinde. İstanbul: Su Yayınları, 2003a, ss. 3-112

van Dijk, Teun Adrianus. “In The Handbook of Discourse Analysis”, (Haz.) D. Schiffrin, D. Tannen, E.H. Hamilton, Critical Discourse Analysis içinde. Oxford: Blakwell Publishing, 2003b, ss.352-371.

van Dijk, Teun Adrianus. “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”, (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde, Ankara: Bilim ve Sanat, 2005, ss.315-359.

van Dijk, Teun Adrianus. “A Sociocognitive Approach”, (Ed.) Ruth Wodak ve Michael Meyer, Methods for Critical Discourse Studies içinde. Londra: Sage, 2015, ss.62-85.

Dirlik, Arif . The Postcolonial Aura: Third World Criticism in the Age of Global Capitalism, Westview Press, 1997.

Diez, Luis. “Reducción Nuclear”, El Socialista , No.307, Mayıs 1983, ss.33-34.

Downing. John D.H. Radikal Medya: İsyancıların İletişimi ve Toplumsal Hareketler, (Çev.) Ülkü Doğanay, Oğuzhan Taş, İnan Özdemir Taştan, Ankara: İmge, 2017.

Duman, Veda. Fukuşima Nükleer Kazası; Kaza Hikâyesi, Gelinen Son Durum ve Kazanın Etkileri, Ankara: Mattek Matbaacılık, 2011.

Durna, Tezcan ve Çağla Kubilay. “Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri”, (Der.) Tezcan Durna, Medyadan Söylemler içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2010, ss. 47-82.

Eaglaton, Terry. İdeoloji. (Çev.) Muttalip Özcan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.

Engin, Vahdettin. Osmanlı Ticaret ve Sanayi Albümü, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011.

Fairclough, Norman. “Dil ve İdeoloji”, (Haz.) Barıs Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barıs Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji içinde. İstanbul: Su Yayınlar, 2003, ss.155-172.

Fairclough, Norman ve Phill Graham. “Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx: Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştiri ile Bağıntısı”, (Haz.) Barıs Çoban ve Zeynep Özarslan, (Çev.) Barıs Çoban, Zeynep Özarslan ve Nurcan Ateş, Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji içinde. İstanbul: Su Yayınlar, 2003, ss.185-244.

Fairclough, Norman ve Ruth Wodak. "Critical Discourse Analyisis”, (Der.) Teun Adrianus Van Dijk, Discourse as Social Interaction, içinde. London: SAGE, 1997, ss. 258-284.

Fernández, Joaquín. El Ecologismo Español, Madrid: Alianza Editorial, 1999.

Fiske, John. İletişim Çalışmalarına Giriş. (Çev.) Süleyman İrvan. Ankara: Ark Yayınevi, 1996.

Foro Nuclear ve Universidad Salamanca, Manual de Tecnologia Nuclear para Periodistas, Madrid: Spainfo, 2004.

Gatto, Stefano. España e Italia: ¿Destinos Paralelos?, Lo Spazio Della Politico, 2012.

Gobierno de España, España Hoy 2009, Madrid: Ministerio de la Precidencio, 2009.

Gonzalez, Eduardo. "El Sector Nuclear Español; Historia, Impacto Económico y Proyección", Universidad Barcelona Revista Economía Industrial, No.369, (2008), ss. 101-109.

Gorbaçov, Mihail. Yerküre Manifestom, Dr. Ömer Faruk Turan (Çev.), İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı, 2003.

Gökmen, İnci. "Türkiye'de Çernobil'in etkileri, çay deneyimi ve ODTÜ", (Der.) Arif Küner, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler içinde. Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002, ss.76-81.

Gramsci, Antonio. Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları üzerine Seçmeler, (Çev.) Kenan Somer, İstanbul: Onur Yayınları, 1986.

Greenpeace, El resumen ejecutivo del informe de La catástrofe de Chernóbil; Consecuencias en la Salud Humana, 2006.

Gunther, Richard. Giacomo Sani ve Goldie Shabad. Spain After Franco: The Making of a Competitive Party System, Berkeyeş, Lon Angeles ve Londra: University of California Press, 1988.

Gutierrez Contreras, Francisco. Europa: Historia de una idea, Toledo: Libroscódex,1987.

Güllüoğlu, Özlem. "'Söylen(mey)enin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi", (Ed.) Özlem Güllüoğlu, Yazılı Metin Çözümleme içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2012, ss.225-276.

Gündoğmuş, Orhan Cemil, Perrin Öğün Emre, Şengül Özerkan, Volkan Erin, Bülent Kabaş, Ece Baykal. "Hürriyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv incelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009, ss.53-90.

Hall, Stuart. "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü", (Der. ve Çev. Mehmet Küçük), Medya, İktidar, İdeoloji içinde. Ankara: Bilim ve Sanat, 2005a, ss.73-122.

Hall, Stuart. "Kültür, Medya ve 'İdeolojik Etki'", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya, İktidar, İdeoloji içinde. Ankara: Bilim ve Sanat, 2005b, ss.315-359.

Hall, Stuart, Bob Lumley, Gregor McLennan. Siyaset ve İdeoloji; "Gramsci", Ankara: Birey ve Toplum Yayınları, 1985.

Hançerlioğlu, Orhan. "Endüstri Devrimi", Ekonomi Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1981.

Hardt, Hanno. "'Eleştirelin' Geri Dönüşü ve Radikal Muhalefetin Meydan Okuyuşu: Eleştirel Teori, Kültürel Çalışmalar ve Amerikan Kitle İletişim Araştırmaları", (Der. ve Çev.) Mehmet Küçük, Medya İktidar İdeoloji içinde Ankara, Bilim ve Sanat, 2005, ss.15-72.

Herman. Edward ve Noam Chomsky. Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği, (Çev.) Ender Abadoğlu, İstanbul: BGST Yayınları, 2012.

Hobsbawn, Eric. J. Sanayi ve İmparatorluk, Ankara: Dost Yayınevi, 1998.

Hobsbawm, Eric. Önsöz, (Yaz.) D. Forgacs, (Çev.) İ. Yıldız, Gramsci Kitabı Seçme Yazılar 1916-1935, İstanbul: Dipnot Yayınları, 2010.

Hobsbawn, Eric. J..Devrim Çağı, Ankara: Dost Yayınları, 2013.

Horoz, Taner. Ali Deniz Uslu, Nilüfer Tunalı, "Cumhuriyet Gazetesi", Şengül Özerkan (Ed.), Haber Analizi ve Arşiv incelemeleriyle Türkiye'de Dokuz Gazete içinde (5-52), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.

Irwin, Robert. Elhamra, (Çev.) Fatma Uslu, YKY, İstanbul 2007.

Işık, Gül. İspanya: Bir Başka Avrupa, İstanbul: Metis, 2005.

İnal, Ayşe. Haberi Okumak, İstanbul: Temuçin Yayınları, 1996.

İnceoğlu, Yasemin ve Nebahat Çomak. Metin Çözümlemeleri, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009.

Jessop, Bob. Devlet Teorisi: Kapitalist Devleti Yerine Oturtmak, (Çev.) Ahmet Özcan, Ankara: Epos, 2008.

Kabacalı, Alpay. Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1990.

Keith F. Punch. Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, (Çev.) Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.

Keskin, Melda. Çernobil Felaketinin Türkiye Üzerindeki Etkileri, İstanbul: Greenpeace, 1996.

Keskin, Melda. "Akkuyu halk oylaması...", (Der.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti-nükleer hikayeler içinde. Ankara: EMO Yayınları, 2002, ss.240-246.

Kılıç, Hayrettin. Nükleer Destan, İstanbul: Bul Yayınları, 2007.

Koloğlu, Orhan. Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006.

Kovach, Bill ve Tom Rosenstiel. Gazeteciliğin Esasları, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2007.

Kuban, Doğan. "Cumhuriyet İstanbulu", İstanbul Ansiklopedisi, ss.74-76.

Künar, Arif. Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler, Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002.

Langa-Nuño, Concha. De Cómo Se İmprovisó El Franquismo Durante La Guerra Civil: La Aportación del ABC de Sevilla, Centro de Estudios Andaluces, 2007.

Lippmann, Walter. Public Opinion, New Brunswick: Transaction Publishers, 1998.

Mahnke, Eva. "The Backrock of Industry", Heinrich Böll Stiftung and Friends of the Earth International, Coal Atlas; Facts and Firuges on A Fossil Fuel içinde (12-14). 2015.

Mantran, Robert. İstanbul Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Maravall, Jose Maria, La Política de La Transción. Madrid: Taurus, 1984.

Marion-Crawford, Francis. 1890'larda İstanbul, (Çev.) Şeniz Türkömer, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2006.

Margan, Giles. Yeni Roma ya da Konstantin Şehri Bizans'ın Son Tarihi, İstanbul: Kalkedon, 2010.

Martín de la Hoz, José Carlos. El Islam y España; Pasado, Presente y Futuro, Madrid: RIALP, 2010.

Marx, Karl ve Friedrich Engels. Komünist Parti Manifestosu, çev. Işık Soner, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2003.

Mavioğlu, Ertuğrul. Cenderedeki Medya Tenceredeki Gazeteci, İstanbul: İthaki Yayınları, 2012.

McLellan, David. İdeoloji, (Çev.) Barış Yıldırım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

Moget, Gilbert. "Hegemonya", (Çev.) Kenan Somer, Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları üzerine Seçmeler içinde. İstanbul: Onur Yayınları, 1986, ss.73-76.

Nadal, Jordi. El Fracaso de la Revolución Industrial en España 1814-1913, Barcelona: Ariel Historia, 1975.

Newman, Saul. Bakunin'den Lacan'a; Anti-Otoriteryalizm ve İktidarın Altüst Oluşu, (Çev.) Kürşad Kızıltuğ, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.

Núñez de Arena, M. ve Tuñón de Lara, M. Historia del Movimiento Obrero Espanol, Madrid, 1985.

Onaran, Leziz. "Çernobil nükleer kazasının etkileri", (Der.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu'ya Karşı; Anti Nükleer Hikâyeler içinde. Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları, 2002, ss.71-76.

"Osmanlı Devleti ve Sanayileşme Sorunu", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul: İletişim Yayınları, (Cilt: 5), 1885.

Örs, H. Birsen. 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla: Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Özemre, Ahmed Yüksel. Ah, Şu Atomdan Neler Çektim!, İstanbul: Pınar Yayınları, 2001.

Özemre, Ahmed Yüksel. Çernobil Komplosu, İstanbul, 2003.

Özgen, Murat. Gazetecinin Etik Kimliği, İstanbul: Set-Systems, 2006.

Özsever, Atilla. Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci, Ankara: İmge Yayınevi, 2004.

Pamuk, Şevket. 100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi, 1500-1914, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1997.

Parenti, Michael. "Medya Kaytarıyor", Gerçekler Nasıl Karartılıyor?, (Haz.) Lenora Foerstel, Medya ve Savaş Yalanları içinde. İstanbul: Yordam Kitap, 2007, ss.47-57.

Quataert, Donald. "Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü", İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.

Ramos, Rosalía. Madrid Medieval; Recorridos Didácticos Por Madrid, Madrid: La Librería, 2003.

Revilla, Fidel. ve Rosalía Ramos, Madrid de Los Bourbones, Madrid: Ediciones La Librería, 2003.

Rodrigues, Juan Carlos de Miguel, "La población mudejar madrileña entre la conquista y el siglo XIII", Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, "Madrid de Los Siglos IX al XI" içinde. Madrid: 1990. ss.309-318.

Rodríguez Uribes, José Manuel. Las víctimas del terrorismo en España, Madrid: Editorial Dykinson, S.L.

Romersa, Luigi. España 40 años y un dia, Barcelona: Plaza y Janes, 1977.

Sanchez-Albornoz, Claudio. El Islam de Espana y El Occidente, Madrid: Esparasa-Calpe S.A, 1974.

Sandbach, Francis. Environment Ideology and Policy, Basil Blackwell Publisher, Oxford, 1980.

Sander, Oral. İlkçağlardan 1918'e Siyasi Tarih Ankara: İmge Kitabevi, 2008.

Sansz, Benito. Centrales Nucleares en España; El parón nuclear, Valencia: Fernando Torres-Editor: 1984.

Saygın, Hasan. "Büyük Nükleer Kazalar ve Nükleer Enerji Teknolojisinin Evriminde Doğurdukları Sonuçlar", Sinan Ülgen (Ed.), Nükleer Enerjiye Geçişte Türkiye Modeli içinde İstanbul; EDAM, 2011, ss.52-84.

Seoane, Maria Cruz ve Sueiro, Susana. Una historia de El País y del Grupo Prisa, Barcelona: Plaza y Janés, 2004.

Sholle, David. "Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/Bilgiye", (Der. ve Çev. Mehmet Küçük), Medya, İktidar, İdeoloji içinde. Ankara: Bilim ve Sanat, 2005, ss.255-294.

Sotelo, Ignacio. "La España del ano 2000", Revista de Occidente, No:77, Ekim 1987, ss.17-30.

Sözen, Edibe. Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2014.

Şenel, Alaeddin. Kemirgenlerden Sömürgenlere İnsanlık Tarihi, Ankara: İmge Kitabevi, 2006.

Şener, Sefer. "Osmanlı Sanayileşme Süreci ve Bu Süreçte Özel Girişimin Rolü", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:3, 2007, ss. 56-90.

Tekeli, Doğan. "İstanbul'un Son 150 Yılı ve Planlama Çalışmaları", Mimar Gözünden Derlemeler içinde. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, 1993, ss.71-80.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, Nükleer Enerji Raporu, Ankara, 2013.

Topuz, Hıfzı. II. Mahmut'tan Holdinglere; Türk Basın Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.

Türk Tabipler Birliği, Çernobil Nükleer Kazası Sonrası Türkiye'de Kanser, Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2006.

Ucelay-Da Cal, Enric. “İspanya; Kara efsanenin ötesinde”, (Der.) Peter Furtado, (Çev.) Şahika Tokal, Ülkelerin Tarihleri; Kimlikleri nasıl oluşturuldu içinde. İstanbul: YKY Yayınları, 2014, ss.83-95.

Universidad de Zaragoza, Historia La Economica, “La industrialización en los paises atrasados de Europa. El caso de Español”, 2000.

Uyar, Tanay Sıdkı. "Enerji Sektöründeki karar vericilerle iletişim ve etkileşimler…”, (Der.) Arif Künar, Don Kişotlar Akkuyu’ya Karşı; Anti-nükleer hikayeler içinde. Ankara: EMO Yayınları, 2002, ss.153-155.

Uzun, Ruhdan. İletişim Etiği; Sorunlar ve Sorumluluklar, Ankara: Dipnot Yayınları, 2011.

Velarde Fuertes, Juan. “La energía y su incidencia en la economía y su aplicación al caso español”, De Seguridad y Defensa: La crisis energética y su repercusión en la economía, seguridad y defensa nacional, Madrid: Ministerio de Defensa, 2008.

Vilanova, Santiago. El Síndrome Nuclear. Barcelona: Editorial Bruguera, 1980.

Wodak, Ruth ve Michael Meyer. “Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology ”, Ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer, Methods of Critical Discourse Analysis içinde. Londra: Sage, 2009, ss.1-33.

Yaramış, Volkan ve Klevis Kolasi, “Eleştirel Teori, Hegemonya ve Güvenlik”, (Ed.) Mehmet Şahin ve Osman Şen, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar, içinde. Ankara: Kripto Yayınları, 2014, ss.171-208.

Yarman, Tolga. Geçmişte ve Bugün Nükleer Enerji Tartışması, İstanbul: Okan Üniversitesi Yayınları, 2010.

Yaylagül, Levent. Kitle İletişim Kuramları; Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Ankara: Dipnot Yayınları, 2006.

Yeldan, Erinç. “Türkiye Ekonomisi: Krizin Yapısal Dayanakları”, Birikim, Sayı:144, 2001, ss.8-13.

Zárate Martín, M. Antonio. Efectos de la globalización en la región urbana de Madrid, Madrid: UNED Ediciones, 2003.

Zugasti, Ricardo. “The Role of the Press in Times of Transition: The Building of the Spanish Democracy (1975-1978)”, Ed. Katrin Voltmer, Psychology Press, Mass Media and Political Communication in New Democracies içinde (18-34). Londra ve NewYork: Routledge, 2006.

Makaleler

Alkaya, Aysun Yaralı. "Antonio Gramsci’de Entelektüelin Bir Eleştirisi Olarak Praksis Düşüncesi”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 21, Sayı:1, 2014, ss.35-46.

Almiron, Nuria ve Ana I. Segovia, “Financialization, Economic Crisis, and Corporate Strategies in Top Media Companies: The Case of Grupo Prisa”, International Journal of Communication, No: 6, 2012, ss. 2894–2917.

Arıkan, Muzaffer. "XIV-XVI Asırlarda Türk-İspanyol Münasebetlerine Toplu Bir Bakış", Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:3-4, 1965, ss.239-256.

Atabay, Mithat. "Cumhuriyet Kültürü", Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Sayı: 43, 2009, ss.455-465.

Arslan, Ali. "Türk Medya Elitleri: Bir Durum Tespiti", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı: 8, 2001, ss.135-164.

Baños Páez, Pedro ve Pedro Costa Morata, "Sociología e Ideología de Los Residuos Radiactivos: La Sociedad Contra La Técnica", Revista Española de Ciencia, Tecnología y Sociedad, y Filosofía de La tecnología, No.13, 2010, ss. 138-158.

Barca Salom, Francesc Xavier. "Secrecy or Discretion: The Transfer of Nuclear Technology to Spain during the Franco Period", History of Technology, 2010, No: 30, ss.179-196.

Baumgartner, Frank R. ve Laura Chaqués Bonafont, "All News is Bad News: Newspaper Coverage of Political Parties in Spain", Political Communication, Cilt:32, Sayı:2, Ocak 2015, ss. 268-291.

Belke, Ansgar, Frauke Dobnik, Christian Dreger, "Energy consumption and economic growth: New insights into the cointegration relationship", Energy Economics, Cilt: 33, No: 5, 2011, ss.782-789.

Bernays, Edward L.. "The Engineering of Consent", The Annals of The American Academy of Political and Social Science, Cilt: 250, Sayı:1, 1947, ss.113-120.

Beynam, Metin. "Nükleer Santral Güvenliği; TMI Raporu", Elektrik Mühendisliği Dergisi, Sayı: 309-310, 1984, ss.115-129.

Bora, Tanıl. "Reel Sosyalist Sistem Çözülürken Çevre Sorunları ve Yeşiller", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt:14, Sayı:120, Haziran 1990, ss.39-44.

Carelli, Joseph M., José Aycart, "Renacimiento Nuclear: Los desafíos", Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, 2009, No: 297, ss.16-20.

Chontanawat, Jaruwan, Lester C. Hunt, Richard Pierse, "Does energy consumption cause economic growth?: Evidence from a systematic study of over 100 countries" Journal of Policy Modelling, Cilt 30, No:2, 2008, ss.209-220

Costa Morata, Pedro. "El activismo ecologista en España: radicalismo, moderación, responsabilidad", Sociedad y Utopía: La Revista de Ciencias Sociales, No. 31, 2008, ss. 293-304.

Costa Morata, Pedro. "La cuestión nuclear, mucho más que una opción energética", La revista; Ingeniería y territorio, No. 82, 2008, ss.56-61

Costa Morata, Pedro ve José Frutos García, "Proyección de los movimientos ecologistas en las sociedades occidentales", Revista de Estudios de Juventud, No: 11, (1983), ss.13-31.

Dağtaş, Banu. "İngiliz Kültürel Çalışmalarında İdeoloji", Kurgu Dergisi, Sayı: 16, 1999, ss. 335-357.

van Dijk, Teun Adrianus. “The Mass Media Today: Discourse of domination or diversity?” Javnost-The Publlic; Journal of the European Institute for Communication and Culture, Ljubljana, No: 2, 1995, ss.27-45.

van Dijk, Teun Adrianus. Discourse and manipulation, Discourse & Society, Cilt: 17, Sayı:3, 2006, ss.359-383.

Domínguez, María Teresa. “El imparable desarrollo nuclear mundial”, Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, No: 297, 2009, ss. 9-11.

Duru, Bülent. “Türkiye’de Çevrenin Siyasallaşması: Yeşiller Partisi Deneyimi”, Mülkiye Dergisi, Sayı: 236, 2002, ss.179-199.

Erdem, Ekrem. “Sanayi Devriminin Ardından Osmanlı Sanayileşme Hamleleri: Sanayi Politikalarının Dinamikleri ve Zaafiyetleri”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, No: 48, Temmuz-Aralık 2016, ss.17-44.

Espejo Marín, Cayetano. "La producción de electricidad de origen nuclear en España”, Boletín de la A.G.E. No. 33, 2002, ss.65-77.

Fairclough, Norman. Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse, The Universities, Discourse and Society, Cilt: 4, Sayı:2, 1998, ss.133-168.

Folgado Blanco, José. “La Política energética en España”, Revista de Economía, No: 811, 2003, ss.29-33.

Francescutti, Luis Pablo. "Centrales a prueba de terremotos", ALFA; Revista de seguridad nuclear y protección radiológica, No.1, 2008, s.11-15

Gomez Rivero, Ricardo. "Manuel Carlos Palomeque Lopez, Los inicios de la revolución industrial en España: la fábrica de algodón de Sevilla (1833-1836)", Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Sayı: 46 (2003), ss.185-222.

Gräber, Ulrich. “La demanda energética mundial. Un desafío clave para la industria nuclear”, Nuclear España, Revista de la Sociedad Nuclear Española, Sayı: 297, 2009, s.12-15.

Gürkan, Ülker. "Mantesqueeu ve Kanunların Ruhu; Hukuk Sosyolojisi Açısından Bir Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 40, Sayı:1, 1988, ss.9-31.

Hall, Stuart. “The Problem of Ideology – Marxism without Guarantees-”, Journal of Communication Inquiry, Cilt: 10, Sayı:2, 1986, ss.28-44.

Karacasulu, Nilüfer. “Hegemonik Düzen Tartışmaları ve Eleştirel Görüşler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, Sayı:4, 2009, ss.53-71.

Kazancı, Metin. “Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 57, Sayı:1, 2002, ss.55-88.

López Jimeno, Amor. "Democracia, Monarquia y Dictadura: Paralelismos entre Espana y Grecia a principios del S.XX", PAPYRİ, Sayı:1, 2012, ss.1-33.

Martín, Iranzo, Juan Emilio; Colinas González, Manuel, “La energía en España: Un reto estratégico”, Revista de economía, No:842, 2008, s.141-154.

Martínez, Ladislao. El Movimiento Ecologista: La Lucha Antinuclear y Contra El Modelo Energético en España , Mientras Tanto, No:91-92, 2004, ss.83-105.

Okur, Mehmet Akif. “Gramsci, Cox ve Hegemonya: Yerelden Küresele, İktidarın Sosyolojisi Üzerine”, Uluslararası İlişkiler, cilt 12, sayı 46, Ocak 2005, ss.131-151.

Oskay, Ünsal. “Popüler Kültür Açısından ‘İdeoloji’ Kavramına İlişkin Yeni Yaklaşımalar, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:35, No:1, 1980, ss.97-254.

Özcoşar, İbrahim. Osmanlı’da Hristiyan Cemaatler Arası İlişkiler: Ermeni-Süryani Örneği, Mukaddime; Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 5, 2014, ss.2-14.

Özmenli, Mehmet. “Doğu Anadolu’da Hristiyanlık”, Karadeniz Araştırmaları, Bahar 2008, Cilt: 5, Sayı: 17, ss.43-50.

Pardo Abad, Carlos J. “Situación Actual del Sector Energético en España,” La Revista de Espacio, Tiempo, Serie IV, Geografía, No.13, 2001, s.59-83.

Pérez-Latre, Francisco J. ve Alfonso Sánchez-Tabernero, “Leadership, an Essential Requirement for Effecting Change in Media Companies: an Analysis of the Spanish Market”, The International Journal on Media Management, Cilt: 5, No:3, 2003, ss.199-208.

Pérez-Latre, Francisco J. ve Pizarroso Quintero, Alejandro. “El Periodismo En El Primer Terció del Siglo XX”, Arbor; Ciencia, Cultura y Pensamiento, No:186, 2010, ss.45-54

Purvis, Trevor ve Alan Hunt, “Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeloloji…”, (Çev. Simten Coşar), Moment Dergi, Cilt:1, Sayı:1, 2014, ss.9-36.

Quintero, Alejandro Pizarroso. “El Periodismo En El Primer Terció del Siglo XX”, Arbor; Ciencia, Cultura y Pensamiento, 2010, No:186, ss.45-54.

Şeyban, Lütfi. "İspanya'da Endülüs - İslam Medeniyetinden Kalan İzler ve Eserler IV", International Journal of Social Science, Cilt: 26, 2014, ss.67-83,

Köşe yazıları

Evin, Mehveş. “Almanya nükleeri nasıl terk ediyor?:Halk isteyince bal gibi olur”, Milliyet Gazetesi, 23 Şubat 2013, http://www.milliyet.com.tr/halk-isteyince-bal-gibi-olur-/gundem/gundemyazardetay/23.02.2013/1672319/default.htm, (erişim tarihi: 6 Mart 2014).

Öymen, Örsan. “Elleşme Düzene ya da Atom Santralı”, Milliyet Gazetesi, 19 Aralık 1978

Sirmen, Ali. “Mahir Kaynak ve Madanoğlu Davası”, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Şubat 2015.

Selçuk, İlhan. “Hoş geldin Tanzimat kafası”, Cumhuriyet Gazetesi, 27 Nisan 1971.

Doktora tezleri

Arcan, Hediye Esra. “İnsan hakları ve medya: ABD elit medyasında Türkiye’ye ilişkin insan hakları haberlerinde söylem inşası; The New York Times Gazetesi Örneği”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2010).

Çoban, Savaş. “Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt olarak Medya”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2011).

Köksal, Gül. “İstanbul’daki Endüstri Mirası için Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2005).

Sempozyum / Kongre / Konferans

Aygün, Banu ve Bilge Kağan Şakacı. “Türkiye’de Çevre Konusuna Doğrudan Odaklı Çevreci Sivil Toplum Hareketleri ve Çevresel Yöntemleri”, 38. International Congress of Asian and North African Studies (ICANAS), Cilt: 1, (139-162), Ankara, 10-15 Eylül 2007.

Bennett, B.G. “Assessment by UNSCEAR of Worldwide Doses from the Chernobyl Accident”, IAEA Conference One Decade After Chernobyl, Viyana, 8-12 April 1996, ss. 117-127.

Horuş, Mehmet. “Türkiye Çevre Hareketi Halklaşıyor”, Çevre Politikaları, TMMOB Çevre Sempozyumu 8-9 Haziran 2007, Ankara: Mattek Matbaacılık.

İnceoğlu, Yasemin. Kitle İletişim Araştırmalarında Medya-İktidar İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi, Medya ve İktidar; Mehmet Ali Aybar’ı Anma Sempozyumu, 8 Ekim 2006, http://www.yasemininceoglu.com/default.aspx?cat=4&pag=134, (10 Ağustos 2018)

Köksal, Gül. “İstanbul’daki Sanayi Mirasının Geleceği İçin Bir Öneri; İstanbul Endüstri Mirası Rotası”, TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu Kitabı, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 13-15 Eylül 2007.

Haberler

“2. Radyasyon dalgası gizlendi”, Hürriyet Gazetesi, 24 Aralık 1986.

“14-Year Cleanup at Three Mile Island Concludes”, New York Times, 15 Ağustos 1993, http://www.nytimes.com/1993/08/15/us/14-year-cleanup-at-three-mile-island-concludes.html, (erişim tarihi: 29 Eylül 2018).

"150.000 parados más en el tercer trimestre, nuevo récord del desempleo", El Pais, 27 Kasım 1993.

“Akkuyu deniz hidroteknik ihalesini Cengiz İnşaat kazandı”, Hürriyet Gazetesi, 8 Nisan 2015, http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/28676985.asp, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).

Altuncu, Özgür ve Özgür Arslan. 'Başbakan: "2011'de ustalık dönemi başlayacak"', Hürriyet Gazetesi, 3 Nisan 2011, www.hurriyet.com.tr/basbakan-2011de-ustalik-donemi-baslayacak-17450622, (erişim tarihi: 12 Ekim 2017).

“Bakanlığa başvurdular: O reklam yayından kaldırılsın”, 17 Eylül 2015,odatv.com/o-reklam-yayindan-kaldirilsin-2603151200.html, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).

“Başbakan Erdoğan: Hasan Cemal yazabilir”, Radikal gazetesi, 22 Mart 2013, www.radikal.com.tr/politika/basbakan-erdogan-hasan-cemal-yazabilir-1126239/, Erişim Tarihi: 31 Ekim 2016.

Birand, Mehmet Ali. “Ecevit İsveç’te Protestolarla karşılandı”, Milliyet Gazetesi, 19 Aralık 1978.

"Can Dündar ve Erdem Gül tutuklandı", Hürriyet gazetesi, 27 Kasım 2015, www.hurriyet.com.tr/can-dundar-ve-erdem-gul-tutuklandi-40019281, (erişim tarihi: 30 Ekim 2016)

Carmen Mestre, "El PEN cerrara 80.000 empleos en los próximos cuatro anos", Diario 16, s.16.

Çelikkan, Erdinç. "Akkuyu'da 'ÇED' gecikmesi, 28 Temmuz 2013, Hürriyet Gazetesi, www.hurriyet.com.tr/ekonomi/24407504.asp, (erişim tarihi: 23 Mart 2014).

Çevikcan, Serpil, Önder Yılmaz. "Turizm ve Çevre Bakanı'nı Ecevit ikna etti", Milliyet Gazetesi, 2 Mart 2000.

Demircan, Pınar. "Fukuşima'nın 5.yıldönümü: Japonya'daki aktif reaktör sayısı 2'ye indi, halk hakkını arıyor!", Yeşil Gazete, 10 Mart 2016, https://yesilgazete.org/blog/2016/03/10/fukusimanin-5-yildonumu-japonyadaki-aktif-reaktor-sayisi-2ye-indi-halk-hakkini-ariyor/, (erişim tarihi: 28 Mart 2016).

Dumlu, İrfan. "Türkçe'de hangi dilden kaç kelime var?", 19 Haziran 2007, www.haber7.com/kultur/haber/249489-turkcede-hangi-dilden-kac-kelime-var, (erişim tarihi: 18 Ağustos 2018)

"El Gobierno decide mantener operativa la central nuclear de Garoña hasta el 5 de julio de 2013", Radio Televisión Española,, 2Aralık 2009, www.rtve.es/noticias/20090702/gobierno-decide-mantener-operativa-central-nuclear-garona-hasta-5-julio-2013/283085.shtml, (erişim tarihi:10 Ocak 2017).

"Enerji Bakanlığı'ndan 'Sinop NGS' açıklaması", Dünya Gazetesi, 28 Ağustos 2013, http://www.dunya.com/ekonomi/ekonomi-diger/enerji-bakanligindan-sinop-ngs-aciklamasi-200689h.htm, (erişim tarihi: 10 Şubat 2014).

'Enerji üssü olacağız', Takvim gazetesi, 10 Şubat 2016, www.takvim.com.tr/ekonomi/2016/02/10/enerji-ussu-olacagiz, (erişim tarihi: 16 Mart 2016).

"Extrema derecha y GRAPO, principales sospechosos del atentado a EL PAIS", El País, 31 Ekim 1978.

"Felaketten bu yana", Deutsche Welle, 13 Ekim 2012, www.dw.de/felaketten-bu-yana/a-16304362, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

"Fukushima: Landmark Lawsuit filed against General Electric, Toshiba and Hitachi", nsnbc.me/2014/01/30/fukushima-landmark-lawsuit-filed-general-electric-toshiba-hitachi/, (erişim tarihi: 6 Mart 2014)

"Fukuşima hala sızdırıyor", Dünya Gazetesi, 23 Temmuz 2013, www.dunya.com/fukusima-hala-sizdiriyor-198573h.htm, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

"Fukuşima'da radyasyon seviyesi düşünülenin 18 katı", 1 Eylül 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/09/130901_fukusima_sizinti.shtml, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

Garea, Fernando. "Zapatero anuncia que el Gobierno revisará la seguridad de las nucleares españolas", El Pais, 16 Mart 2011,

https://elpais.com/elpais/2011/03/16/actualidad/1300267021_850215.html, (erişim tarihi: 14 Eylül 2018).

Gürbüz, Özgür. "Evren Paşa'ya da radyasyonlu çay içirmişler!", Yeni Aktüel, http://www.yeniaktuel.com.tr/tur101-1,94@2100.html, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).

"Hükümette nükleer sorun", Milliyet Gazetesi, 23 Kasım 1999.

"İsveç, Yardım Fonuna Katılacağını Açıkladı", Milliyet Gazeteci, 20 Aralık 1978.

"Japan's homeless recruited to clean up Fukushima nuclear disaster zone", 30 Aralık 2013, http://www.nydailynews.com/news/world/japan-homeless-recruited-clean-fukushima-nuclear-disaster-zone-special-report-article-1.1561307, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

Japonya'da 4. Nükleer Reaktör Devreye Alındı, 26 Şubat 2016, nukleerakademi.org/1168-2/, (erişim tarihi: 28 Mart 2016).

"Japonya'da radyasyonlu su paniği", 21 Mart 2011, www.hurriyet.com.tr/dunya/17329992.asp, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

Kaya, Önder. "Yakın Devir İstanbul'unun gayrimüslim bestekârları", Şalom gazetesi, 3 Temmuz 2013, www.salom.com.tr/haber-87628-yakin_devir_Istanbulunun_gayrimuslim_bestekrlari.html, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

"Kesin rapor: Demlenince, radyasyon etkisini kaybediyor", Hürriyet Gazetesi, 20 Aralık 1986.

McGrath, Matt. "Sızıntı tahmin edilenden daha büyük", 22 Ağustos 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/08/130822_fukusima_nuclear_problem.shtml, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

Méndez, Rafael. "El Gobierno decide cerrar Garoña y descarta ampliar la vida de otras centrales nucleares", El País, 17 Eylül 2006.

"Mersin'de nükleer bilgilendirme merkezi açıldı", Bugün Gazetesi, 27 Aralık 2012, www.bugun.com.tr/son-dakika/mersinde-nukleer-bilgilendirme-merkezi-acildi-haberi/310017, (erişim tarihi: 23 Mart 2014).

"Mersin'de olaylı temel atma töreni", Milliyet Gazetesi, 14 Nisan 2015, www.milliyet.com.tr/akkuyu-nukleer-santrali-nin-temeli/ekonomi/detay/2043889/default.htm, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015).

Merve Erdil, "Çernobil'in Türkleri", Hürriyet Gazetesi, 31 Ocak 2017, www.hurriyet.com.tr/nukleer-reaktorunun-enkazini-turk-sirket-kapatti-40351938, (erişim tarihi, 2 Şubat 2017).

"Milliyet ve Vatan tamamen Demiröreni'in oldu", 8 Şubat 2012, finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/milliyet-ve-vatan-tamamen-demirorenin-oldu/76155/, (erişim tarihi: 31 Ekim 2016).

Number of operable nuclear reactors as of June 2018, by country, https://www.statista.com/statistics/267158/number-of-nuclear-reactors-in-operation-by-country/, (erişim tarihi: 19 Ağustos 2018).

"Nükleer enerjinin güvenli olduğu miti felakete yol açtı", Hürriyet Gazetesi, 24 Temmuz 2012, www.hurriyet.com.tr/gundem/nukleer-enerjinin-guvenli-oldugu-miti-felakete-yol-acti-21047940, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014)

"Nükleer Santral Kanununa Kısmi İptal", Hürriyet Gazetesi, 6 Mart 2008, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8391377_p.asp, (erişim tarihi: 10 Şubat 2018).

"Nükleer santral reklamına suç duyurusu", Milliyet Gazetesi, 14 Nisan 2015, www.milliyet.com.tr/nukleer-santral-reklamina-suc/ekonomi/detay/2043903/default.htm, (erişim tarihi: 15 Eylül 2015.

"Ölüm Bulutu Sızdı", Hürriyet Gazetesi, 4 Mayıs 1986.

Planelles, Manuel. "Las centrales recurren a sus propios almacenes nucleares ante el parón de Villar de Cañas", El País, 26 Aralık 2016, politica.elpais.com/politica/2016/12/26/actualidad/1482779871_627485.html, (erişim tarihi: 16 Ocak 2017).

"Radyasyonda temiz çıktık", Cumhuriyet Gazetesi, 6 Mayıs 1986.

"Radyasyonlu çaya nihayet imha kararı", Hürriyet Gazetesi, 1 Haziran 1989.

"Rize'de Kazı Yapılırken Gömülmüş Çay Bulundu", 24 Aralık 2009, www.cayhaber.net/haber/rizede-kazi-yapilirken-gomulmus-cay-bulundu-9077, (erişim tarihi: 16 Şubat 2014.)

Ruiz Valdivia, Antonio. "¿Por qué pasó el 11-M?: El origen y las causas del trágico atentado", Hufington Post, 11 Şubat 2004, www.huffingtonpost.es/2014/03/10/causas-11-m_n_4934191.html, (erişim tarihi: 2 Ocak 2017).

"Sinop'a nükleeri Japonlar yapacak", Radikal Gazetesi, 3 Mayıs 2013, http://www.radikal.com.tr/ekonomi/sinopa_nukleeri_japonlar_yapacak-1131967, (erişim tarihi: 10 Şubat 2014).

Şahin, Ümit. "Akkuyu köylüleri konuşuyor", Akkuyu Postası, Sayı:3.

"Teknoloji Japonlardan işletme Fransızlardan", Milliyet Gazetesi, 25 Nisan 2013,

www.milliyet.com.tr/teknoloji-japonlardan-isletme-fransizlardan/ekonomi/ekonomidetay/25.04.2013/1698130/default.htm, (erişim tarihi 17 Eylül 2017).

"TEPCO, ABD Enerji Bakanlığı'ndan yardım alacak", Hürriyet Gazetesi, 1 Kasım 2013, www.hurriyet.com.tr/planet/25026849.asp, (erişim tarihi: 18 Şubat 2014).

Tertsch, Herman. "Valdecaballeros, la nuclear del nunca jamás". El País Domingo, 7 Ocak 2001.

"Turizm Bakanı Akdeniz'de Nükleer Santrala Karşı Çıktı", Cumhuriyet Gazetesi, 15 Aralık 1978.

"Türk nükleer santralı askıda", Cumhuriyet Gazetesi, 30 Nisan 1986.

"Türklerin yüzde 80'i nükleer santral istemiyor", Radikal Gazetesi, 24/06/2011, www.radikal.com.tr/cevre/turklerin_yuzde_80i_nukleer_santral_istemiyor-1053962, (erişim tarihi: 6 Mart 2014.)

Vélez, Antonio M. ve Raúl Rejón, "El nuevo Gobierno quiere cerrar las nucleares, acabar con el carbón y derogar el impuesto al sol", El Diario, https://www.eldiario.es/economia/Gobierno-quiere-nucleares-derogar-impuesto_0_780073006.html, (erişim tarihi: 8 Haziran 2018).

Yavuz, Filiz. "Tehlike çaları hala çalıyor", 11 Mart 2013, BirGün Gazetesi, s.16.

Yıldız, Burcu. "Osmanlı Müziği ortak bir kültürdür", Agos Gazetesi, 7 Aralık 2011, www.agos.com.tr/tr/yazi/51/osmanli-muzigi-ortak-bir-kulturdur, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

Yılmaz, Önder. "Nükleer santrale 'evet'", Milliyet Gazetesi, 3 Aralık 1999.

İnternet kaynakları

"1973 oil crisis", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/1973_oil_crisis, (erişim tarihi: 26 Aralık 2016.)

Ağırdır, Bekir. "Nükleer enerjiyi referanduma götürsek…", 13 Mayıs 2013, t24.com.tr/yazi/nukleer-enerjiyi-referanduma-gotursek/6682, (erişim tarihi: 6 Mart 2014)

Akkuyu Nükleer, "Dünyanın ilk nükleer santrali güvenli enerjinin sembolü", http://www.akkunpp.com/dunyanin-ilk-nukleer-santrali-guvenli-enerjinin-sembolu, (erişim tarihi: 20 Aralık 2016).

"Almacén temporal centralizado de España", Wikipedia, https://es.wikipedia.org/wiki/Almacén_temporal_centralizado_de_España, (erişim tarihi: 10 Ocak 2017).

Aydoğanoğlu, Erkan. "1980'li yıllarda sendikal hareket", Özgürlük Dünyası Dergisi, Sayı: 248, 2013. https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/331-sayi-248/1209-1980li-yillarda-sendikal-hareket-ve-isci-eylemleri, - (erişim tarihi: 30 Temmuz 2018).

Bora, Tanıl. "Nükleer?", Birikim Dergisi, 9 Mart 2006, www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/911/nukleer#.V0yLAZN968V, (erişim tarihi: 2 Mayıs 2016).

"Boyoz", Wikipedia, https://tr.wikipedia.org/wiki/Boyoz, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2016

Calle Collado, Ángel ve Manuel Jiménez Sánchez, "Transiciones en Movimiento: La Cultura de Protesta en España y El Ciclo de Movilización Global", http://www.carm.es/ctra/cendoc/haddock/14950.pdf, (erişim tarihi: 11 Eylül 2018)

"Central nuclear de Vandellos-1, España",

http://energia-nuclear.net/centrales_nucleares/espana/vandellos-1.html, (erişim tarihi: 7 Aralık 2017).

"Cristóbal Colón", Wikipedia Español, https://es.wikipedia.org/wiki/Crist%C3%B3bal_Col%C3%B3n, (erişim tarihi: 30 Aralık 2016.)

Çoban, Barış. "Medya, Kamuoyu, İdeoloji". (Ed.) N. Akbulut, C. Bilgili, Medya Eleştirileri 2009: Kitle İletişimi ve Toplumsalın Üretimi içinde. İstanbul: Beta Yayınları, 2009,

https://www.academia.edu/610117/Medya_Kamuoyu_%C4%B0deoloji (11 Ağustos 2018).

Eisenhower, Dwight. "Atom for Peace" http://www.eisenhower.archives.gov/All_About_Ike/Speeches/Atoms_for_Peace.pdf, (erişim tarihi: 9 Mayıs 2016).

"El Movimiento Ibérico Antinuclear pide a España y Portugal un calendario de cierre para la central nuclear de Almaraz", 12.01.2017, www.lainformacion.com/politica/politicas-nucleares/Movimiento-Iberico-Antinuclear-Portugal-Almaraz_0_989601596.html, (erişim tarihi: 15 Ocak 2017).

Enerji 2023 Derneği, "Türkiye Açısından Nükleer Enerjinin Yeri", 17 Eylül 2008, www.enerji2023.org/index.php?option=com_content&view=article&id=152:tu, (erişim tarihi: 9 Mayıs 2016).

Ergüner, Kudsi. "Osmanlı Makamlarında Yahudi Bektekarlar", Sabahın Ülkesi; Kültür-Sanat ve Felsefe Dergisi, http://sabahulkesi.com/osmanl%C4%B1-makamlar%C4%B1nda-yahudi-bestekarlar/, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

Fairlie, Ian ve David Summner. The Other Report on Chernobyl: Consequences o the Catastrophe for People and the Environment, 2006. http://cricket.biol.sc.edu/chernobyl/papers/TORCH.pdf, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2017.

"Fukushima faced 14-metre tsunami", 23 Mart 2011, http://www.world-nuclear-news.org/RS_Fukushima_faced_14-metre_tsunami_2303113.html

, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).

Greenpeace, "Nükleer Lobi Kapıda, Sakın Açma! Nükleer Karşıtı Platform, yeniden işbaşında", 5 Şubat 2005, www.greenpeace.org/turkey/tr/news/nuekleer-kar-t-platform-yenid/, (erişim tarihi: 24 Ağustos 2018)

Greenpeace, "Türkiye'nin yüzde 64'ü nükleere hayır diyor", 29 Nisan 2011, http://www.greenpeace.org/turkey/tr/news/turkiyenin-yuzde-64u-nukleere-hayir-diyor-290411/, (erişim tarihi: 6 Mart 2018).

Konda Gezi Raporu: 'Penguen' yayıncılığı en çok NTV ve HaberTürk'ü vurdu", 5 Haziran 2014, www.diken.com.tr/kondanin-gezi-raporu-penguen-yayinciligi-en-cok-ntv-ve-haberturku-vurdu/, (erişim tarihi: 12 Ekim 2017).

Lamirez, Lorenzo. "El Gobierno tapa la decisión política de cerrar Garoña a golpe de talonario", www.libertaddigital.com/economia/el-gobierno-tapa-la-decision-politica-de-cerrar-garona-a-golpe-de-talonario-1276376786/, (erişim tarihi:11 Ocak 2017).

"Medios Controlados", https://www.ojd.es/medios-controlados/, (erişim tarihi: 18 Ağustos 2018).

Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Centrales Nucleares en España", http://www.minetad.gob.es/energia/nuclear/Centrales/Espana/Paginas/CentralesEspana.aspx, (erişim tarihi: 20 Aralık 2016).

Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Conclusiones de la mesa de dialogo sobre la evolución de la energía nuclear en España", http://www.minetad.gob.es/energia/nuclear/mesa-

dialogo/Clausura/C.%20Conclusiones/Conclusiones_EeA_GP.pdf, (erişim tarihi: 2 Ocak 2017).

Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "El Centro de Almacenamiento de El Cabril", www.enresa.es/esp/inicio/actividades-y-proyectos/ca-el-cabril, (erişim tarihi: 14 Ocak 2017).

Ministerio de Energía, Turismo y Agenda Digital, "Sexto Plan General de Residuos Radiactivos", www.minetad.gob.es/energia/nuclear/Residuos/Documents/SextoPGRR.pdf, (erişim tarihi: 10 Ocak 2017).

"Nace el Movimiento Ibérico Antinuclear (MIA) para pedir el cierre escalonado de las centrales nucleares españolas", 7 Aralık 2016, www.ecoactiva.es/2015/11/17/nace-el-movimiento-iberico-antinuclear-mia-para-pedir-el-cierre-escalonado-de-las-centrales-nucleares-espanolas/, (erişim tarihi: 15 Ocak 2017).

Osmanlı-Türk Seferad Kültürü Araştırmaları Merkezi, "Türk Sefarad Müziği", www.istanbulsephardiccenter.com/?sayfa=arsiv&id=22, (erişim Tarihi: 23 Kasım 2016).

Özgür, Bahadır. "Basının kısa tarihi: Ye kürküm ye!", Gazete Duvar, 28 Mart 2018, https://www.gazeteduvar.com.tr/ekonomi/2018/03/28/basinin-kisa-tarihi-ye-kurkum-ye/, (erişim tarihi: 28 Mart 2018).

"Reconquista", Wikipedia, https://es.wikipedia.org/wiki/Reconquista, (erişim tarihi: 20 Aralık 2016).

Sánchez, Alberto. ¿Por qué siempre, en cualquier lugar, hay tanta diferencia entre norte y sur?, 28 Mayıs 2015, https://hipertextual.com/2015/05/diferencia-entre-norte-y-sur, (erişim tarihi: 20 Kasım 2016).

Sidar, Cenk. "Türkiye 90'lara dönmüyor: Bu zihniyetin bizi taşıdığı yer çok daha karanlık!", Diken, 3 Ağustos 2005, http://www.diken.com.tr/turkiye-90lara-donmuyor-bu-zihniyetin-bizi-tasidigi-yer-cok-daha-karanlik/ (erişim tarihi: 20 Temmuz 2018).

"Spanish general election, 1996", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/witi/Spanish_general-election,_1996, (erişim tarihi: 03 Ocak 2017).

TEPCO, "Plant Status of Fukushima Daiichi Nuclear Power Station", 12 Mart 2011, http://www.tepco.co.jp/en/press/corp-com/release/11031203-e.html, (erişim tarihi: 17 Şubat 2014).

The World Nuclear Industry Status Report 2012, https://www.worldnuclearreport.org/The-World-Nuclear-Industry-Status.html#nb322, (erişim tarihi: 16 Ocak 2017).

Türk Tabipler Birliği, Çernobil Kazası Sonrası Türkiye'de Kanser, 2006, http://www.ttb.org.tr/kutuphane/cernobil_06.pdf, (erişim tarihi: 16 Şubat 2014.

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, "Geçmişte Olan Nükleer Santral Kazaları Hakkında Bilgi Verir misiniz?", Yayın tarihi: 24 Eylül 2010, http://www.taek.gov.tr/nukleer-enerji-ve-nukleer-reaktorler/642-gecmiste-olan-nukleer-santral-kazalari-hakkinda-bilgi-verir-misiniz.html, (erişim tarihi: 7 Ocak 2017).

Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine

İlişkin Anlaşma, 6 Ekim 2010, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/10/20101006-6.htm, (erişim tarihi: 28 Ağustos 2018).

Ülsever, Cüneyt. Nükleerde başka hazmedilemeyen var mı?, Hürriyet Gazetesi, 29 Temmuz 2000, http://www.hurriyet.com.tr/index/ArsivNews.aspx?id=-171448, (erişim tarihi: 25 Eylül 2018)

Varsavsky, Martin. "Es difícil ser judío en España", El Pais, 21 Ağustos 2008, www.elmundo.es/elmundo/2008/07/21/lapurezaestaenlamezcla/1216636800.html, (erişim tarihi: 23 Kasım 2016).

Vocento Group, "Datos", https://www.vocento.com/datos, (erişim tarihi: 14 Eylül 2018)

"War on terror", Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/War_on_Terror, (erişim tarihi: 30 Aralık 2017).

Word Nuclear Associasion, "The Nuclear Renaissance, www.world-nuclear.org/information-library/current-and-future-generation/the-nuclear-renaissance.aspx, (erişim tarihi: 10 Aralık 2016).